

gò? kòj šce pobedì? kòj šce nadvíe? **ukáže se, kòj kòj** **vidí kòj** **ko**
koho, ten toho победителя не gò съдят; победителят винаги има право
sabotáž, -e ж. саботаж, саботиране, вредителство: **hospodářské ~e** стопански, икономически саботаж; **provádět ~** върша саботаж
sabotážnick|ý, -á, -é саботажен, саботьорски
sabotážní|í, -í, -í саботажен; който се отнася до саботаж
sabotér, -a м. саботьор
sabotérsk|ý, -á, -é саботьорски
sabotérstv|í, -í ср. саботьорство, саботиране
sabot|ovat, -uju/разг. -uju несл. (со) саботирам (нещо): **~ovat výrobu** саботирам производство
sac|í, -í, -í смукателен: **~í láhev pro kojence** бешка бутылка с биберон; **~í papír** попивателна хартия; **~í potrubí** техн. всмукателен тръбопровод; **~í kanál** техн. всмукателен канал; **~í reflex** физиол. сукателен рефлекс
sáč|ek, -ku м. торбичка, кесийка
sáčk|o, -a ср. експр. сакенце: **dámské ~o** жакетче
sáčk|ovat, -uju/разг. -uju несл. (со) пакетирам, поставям в торбички (нещо): **~ovat peníze (k výplatě)** разпределям пари в пликчета (при изплащане на заплати); **~ované zboží** пакетирани стоки (в торбички, кеси и под.)
sáčkov|ý, -á, -é който е в кесийки, в торбички, в пликчета; пакетиран: **~é balení a)** опаковане в кесийки, в торбички б) опаковка в торбички; стока на кесийки, на торбички; **~é mléko** прясно мляко в торбички
sad, -u м. 1. овоцна градина: **třešňový ~** черешова градина 2. обикн. мн. **sad|y, -ů** парк, градина
sad|a, -y ж. 1. комплект, гарнитюра (от предмети, инструменти и под.): **~a nožů** комплект ножове; **~a závaží** комплект теглилки; **~a šroubových klíčů** техн. комплект гаечни ключове 2. спорт. сет (в тениса): **stav na ~ě vyrovnán** точките в сета са изравнени
sadař, -e м. остар. овоцар; градинар (в овоцна градина)
sadař|it, -ím несл. занимавам се с овоцарство; овоцар съм: **děti se učí ~it** децата (се) учат (на) овоцарство
sadařsk|ý, -á, -é овоцарски; градинарски (за овоцна градина): **~é náčiní** овоцарски инструменти
sadařstv|í, -í ср. овоцарство
sadb|a, -y ж. 1. агрон. разсад: **zeleninová ~a** зеленчуков разсад 2. садене, разсаждане: **~a bramborových hlíz** садене на картофи

sadbov|ý, -á, -é агрон. посадъчен; който се отнася към посаждане, разсаждане, садене: **~é brambory** картофи за разсад; **~é důlky** ямки за разсаждане; **~ý materiál** посадъчен материал
sádelnat|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í несл. затлъстявам, угоявам се; трупам сáло, сланина (обикн. за гъски, свине и под.): **vepři v krmníku ~ějí** прасетата в кошчето се угояват
sádelnat|ý, -á, -é тлъст, угоен, затлъстял; който има много сáло, много сланина: **~ý vepř** угоено прасе; **~é husy** угоени, охранени гъски; **~ý člověk** експр. пейор. затлъстял, шийкав, угоен, охранен човек; подпъхнал от дебелина човек
sádeln|ý, -á, -é тлъст, угоен; който съдържа много мäs, много тлъстина: **~á husa** угоена гъска; **~é maso** тлъсто месò; **~ý obličej** охранено, угоено, тлъсто лице
sadist|a [-dy-], -y ж. садист, експр. изверг
sadistick|ý [-dy-ty-], -á, -é садистичен: **~é sklony** садистични наклонности; **~ý čin** експр. садистична постъпка
sadistk|a [-dy-], -y ж. садистка
sad|it se, -ím se св. (о со) разг. басирам се, хващам се, ловя се на бäs, обзалагам се (на нещо, за нещо): **sad'me se!** да се обзаложим! да се хванем на бäs! обзалагам се! басирам се! **oč se ~íš?** на каквò се басираш? на каквò се обзалагааш?
sadizm|us, sadism|us [-dyz-], -u м. садизъм; експр. извратеност, садистичност
sádk|a, -y ж. риборазвъдник, рибарник
sádl|o, -a ср. 1. сáло: **vepřové ~o** свинско сáло 2. мäs: **husí ~o** гъша мäs; **psí ~o** кучешка мäs (в народната медицина); **plsní ~o** хран. мäs, сáло от корема на прасето; **hřbetní ~o** хран. подкòжна сланина, сáло от гръбнака; **krejčovské ~o** шив. подплънки, шивашка вата; **škvařit ~o** топя, пържа мäs; **hřeje ho ~o** шегов. сланината го топли; **zakládat na ~o** експр. разг. дебелѐя; пýскам шкембѐ; трупам сланина; **očka mu zarůstají ~em** експр. очичките му плуват в тлъстина; **poslat někoho pro komáří ~o (do lékárny)** остар. шегов. прàтя някого за зелен хайвѐр
sadov|ý, -á, -é 1. градински: **~ý plot** градински плет, градинска ограда 2. парков: **~í pracovníci** паркови работници
sád|ra, -ry ж. 1. гипс: **socha ze ~ry** гипсова статуя; **sochařská ~ra** формирòвчен гипс, гипс за моделиране; **stavební ~ra** строителен гипс; **omítková ~ra** гипс за мазилка; **obvazová ~ra** формирòвчен медицински, превързòчен

гипс; **ležet v ~ře** лежѧ в гипс, гипсѧран сѧм; **sejmout ~ru** свалѧ гипс; **mít nohu v ~ře** кракѧт ми е гипсѧран, кракѧт ми е в гипс **2. разг.** гипсова отливка, гипсово кѧпие

sádr|ovat, -uji/разг. -uju нескв. **1.** (со) гипсѧрам (нещо); запѧлвам (нещо) с гипс: **~ovat otvory ve zdi** запѧлвам, запѧшвам с гипс дѧпки в стенѧ **2. сел.стоп.** гипсѧвам (почви); обработвам кисели почви с гипсови отпадѧци **3.** (ко-хо, со) мед. гипсѧрам (някого, нещо); поставям, слѧгам (някого, нещо) в гипс, в гипсова преврѧзка: **~ovat zlomenou ruku** гипсѧрам сѧѧпена рѧкѧ

sádrov|ec, -ce м. минер. гипс

safari нескл. ср. сафѧри, лѧвна експедиция (обикн. в Африка)

safián, -u м. сахтиян, марокѧн, шеврѧ: **střevíce ze ~u** сахтиянови обувки, пантѧфки

safiánov|ý, -á, -é сахтиянов, сахтиянен; кѧйто е от сахтиян, от марокѧн, от шеврѧ: **~é pouzdro** сахтиянов калѧф

safir, -u м. минер. сапфир: **prsten se ~em** прѧстен сѧс сапфир

safirov|ý, -á, -é сапфирен: **~é ložisko** геол. сапфирено находѧще

safra, safriš, safraholt(e), saframent(e), safraport(e) междум. разг. по дяволите! дявол да го взѧме! (за умерено учудване, удивление, ругане): **~, to jsem měl štěstí!** дявол да го взѧме, ймах късмѧт! ймал сѧм щѧстие! ѧма че късмѧт!

ságl|a, -u ж. **1.** митол. сѧга **2. лит.** сѧга

ságl|o, -a ср. сѧго (плод)

ságovník, -u м. бот. сѧго, сѧгова пѧлма (Metroxylon)

sáh, -u м. **1.** рѧзтег, сѧжен (стара мярка за дължина): **český ~** чѧшки рѧзтег, чѧшки сѧжен (около 1.77 м) **2.** кѧпчина дървѧ

sah|at, разг. šah|at, -ám нескв. **1.** (на кохо, на со, рядко ро кот; кат) пѧпам, докѧсвам, допѧрам (с рѧкѧ) (някого, нещо): **~at někomu na čelo** пѧпам, докѧсвам с рѧкѧ чѧлѧто на някого; **ne~ej na mne!** не мѧ докѧсвай! **ne~ejte na vystavené zboží!** не пѧпайте излѧжените стѧки! забранѧва се пѧпането на излѧжените стѧки

sah|at si sáhl|ím si да бѧда твоѧ изповѧдник и сѧдник; **~at někomu na zub, na zoubek** разпѧтвам някого; изѧскам от някого да се изповѧда, да се разкрѧе, да разкрѧе спатѧите си **2.** (ро ѧет; кат) прѧтягам рѧкѧ, посягам с рѧкѧ (към нещо; някъде): **dítě ~á po okolních předmětech** детѧто посяга, прѧтяга рѧцѧ към окѧлните предмѧти; **~at po klobouku** посягам към шапка; **~at po klíci**

посягам към брѧвѧ, прѧтягам рѧкѧ към брѧвѧ; **~at po zbrani a)** посягам към орѧжие **б)** прен. хвѧщам се за орѧжието, гѧтвя се за бѧй **3.** (do čeho) бѧркам с рѧкѧ, пѧхам рѧкѧ (в нещо): **~at do kapsy a)** бѧркам в джѧб **б)** прен. бѧркам се (в джѧба), давам парѧ **4.** (ро ѧет; на со) посягам (на нещо); заграбвам, обсѧбвам (нещо): **~at po cizím majetku** посягам на чѧѧд имѧт; **nechtěl ~at na uložené peníze** тѧй не йскаше да хѧрчи от заделѧните парѧ, да посяга на заделѧните парѧ, да пѧпа заделѧните парѧ **5.** (на со, на кохо; do čeho) посягам (на права, свободи и под.): **~at na práva** посягам върху правѧ; **~at na svobodu národa** посягам върху свободѧта на нарѧда, заплѧшвам свободѧта на нарѧда; **~at někomu na život** посягам върху нѧчий живѧт; правѧ покушѧние срещу нѧчий живѧт; **~at si na život** посягам на живѧта си; **~at na čest** посягам върху честтѧ, засѧгам честтѧ (на някого) **б.** (к ѧети, ро ѧет) прибѧгвам (към нещо); решѧвам се (на нещо); сѧгласѧвам се да дѧйствам (някак): **~at k svépomoci** прибѧгвам към взаимопѧмощ; **~at ke krajním prostředkům** решѧвам се на крайни мѧрки, прибѧгвам към крайни срдѧства; **~at k osvědčeným prostředkům** избѧрам изпѧтани срдѧства, посягам към изпѧтани срдѧства **7.** (кат) стѧгам, достѧгам (до някъде); простѧрам се, разпростѧрам се (някъде): **pole ~á až k lesu** полѧто се простѧра, стѧга чѧк до горѧта; **sukně jí ~ala až na paty** полѧта стѧгаше чѧк до петѧте й; **tvůj vliv daleko ne~á** влиянието ти не сѧ простѧра, не стѧга далѧко; ти нѧмаш ширѧко влияние; **pokud' naše paměť ~á** докѧлкто си спѧмняме; **ne~á mu (ani) po kotníku** прен. експр. не струѧа колкто мѧлкия му прѧст, не мѧже да се мѧри на мѧлкия му прѧст

sáh|nout, разг. šah|nout, -nu св. **1.** (на кохо, на со) пѧпна, докѧсна, допра (с рѧкѧ) (някого, нещо): **~nout dítěti na čelo** докѧсна детѧ по чѧлѧто, пѧпна чѧлѧто на детѧ; **~nout někomu na ruku** докѧсна рѧкѧта на някого, докѧсна някого рѧка

~nout někomu svedomí влѧза в рѧлята на изповѧдник, доверѧтел и сѧдник на някого; **~nout někomu na zub, na zoubek** разпѧтам някого; изѧскам от някого да се изповѧда, да се разкрѧе, да разкрѧе спатѧите си **2.** (ро ѧет, кат) посѧгна с рѧкѧ (към нещо, някъде); прѧтѧгна рѧкѧ (към нещо, някъде): **~nout vedle** прен. сбѧркам, не улѧча, не уцѧля, не попадна в целтѧ; **~nout po zbrani a)** посѧгна към орѧжие **б)** прен. хвѧна се за орѧжието, пригѧтвя се за бѧй; **umí na práci**

salámový, -á, -é салáмен/салáмов; който се отнася към салám: ~ý **chlebiček** сандвич със салám; ~ý **sýr** вид сýрене (*във форма на салам*); ~é **kůže** черва за наденица

salaš, -e м. 1. салаш (*овчарска колиба в планината*) 2. планинска кошара или мánдра

salát, -u м. 1. салáтка, маруля: **hlávkový** ~ салáтка 2. *готв.* салáта: **bramborový** ~ картофена салáта; **vlašský** ~ вид руска салáта; **rybí** ~ рибна салáта; **tekutý** ~ салáта с кисело мляко; **čekanový** ~ салáта от цикория; **řeřichový** ~ салáта от крѐс, от листа на латýнка; **pampeliškový** ~ салáта от рáдика, от листа на глухърче; **celebrový** ~ салáта от цѐлина 3. *експр.* баница, мекйца, зѐлник (*за разкъсана книга, тетрадка и под.*): **koupit pořádnou učebnici, a ne takový** ~ кúпя (си) истински учебник, а не такъв зѐлник

sál|at, обикн. *третол.* -á *несв.* 1. горí, жáри, пáли, пламтí (*за огън, топлина*): **kamna přímom** ~ala пѐчката направо пламтѐше; **v červeci slunce** ~á през юли слънцето жáри, пáли; **jeho hněvivý pohled** ~al *прен.* ядосаният му поглед горѐше, пламтѐше 2. разпространява се, разнася се (*за топлина*): **nepříjemné horko** ~alo *ze zdi* откъм стената идваше, чувстваше се неприятна горещина

salátov|ý, -á, -é салáтен; който се отнася към салáта: ~é **listy** листа салáта; ~é **okurky** краставички за салáта; ~á **řepa** червено цвекло, цвекло за салáта; панчáр

salav|ý, -á, -é 1. грѐещ, топлещ, жáрък, пламтýщ, лъчáщ; ~é **letní dny** знойни, жáрки лѐтни дни; ~ý **pohled** *прен.* жáрък поглед; ~é **oči** *прен.* пламтýщи очи; ~é **vytápění** *техн.* лъчево отоплѐние 2. лъхаш (*за топлина*): ~é **horko** лъхаша топлина; ~é **světlo** интензивна, жáрка светлина

sald|o, -a *ср. фин.* сáлдо, остáтък: **aktivní** ~o активно сáлдо; **pasivní** ~o пасивно сáлдо

sald|ovat, -uji/*разг.* -uju *несв. и св. фин.* салдýрам; изчислявам/изчисля сáлдо: ~ovat **účet** изчислявам/изчисля сáлдо на сѐтка

salesman [sej|zmen], -a м. фýрмен служител, обслужващ клиентите; отговорник по продажбите (*във фирма*)

salicyl, -u м. *хим.* салицил, салицилова киселина

salicylov|ý, -á, -é салицилов; който се отнася към салицил: **kyselina** ~á *хим.* салицилова киселина

salmiak, -u м. *хим.* нишадър

salon [-op/-ón], -u м. 1. салóн, гóстна; приёмна (стáя): **přijímat hosty** v ~ě посрѐщам, приѐмам гóсти в салóн 2. *истор.* салóн (*светски, политически и под.*); **literární** ~ литератýрен

салóн; **lev** ~ů *експр.* салóнен лѐв 3. *истор. остар.* салóн, изложба, изложбена зала: **výtvarný** ~ изложбена зала 4. салóн, ателиѐ (*за шев, фризьорство и под.*): **módní** ~ моден салóн (*за шивáшки услуги*); **fotografický** ~ фотографско ателиѐ; **kadeřnický** ~ фризьорски салóн, фризьорско ателиѐ; ~ **krásy** козметичен салóн

salon|ek [op/-ón], -ku м. *умал.* салóнче

salonn|í, -í, -í 1. салóнен; който се отнася към салóн: ~í **oblek** официáлно облекло; ~í **hudba** *муз.* салóнна мýзика; ~í **vůz** *ж. п. остар.* вагóн-салóн; ~í **biblioteka** луксóзна порѐдница, луксóзна библиотѐка (*в периода 1876–1912 г.*) 2. *прен.* свѐтски, изýскан, изтýнчен, превзѐт: ~í **člověk** свѐтски човѐк; ~í **vychování** салóнно, свѐтско възпитáние; ~í **hry** *театр.* салóнни пиѐси; ~í **komunista** *ирон.* салóнен, паркѐтен комунист; комунист-фразьор

sálov|ý, -á, -é който се отнася към зáла: ~é **sporty** спóртни дисциплини, които се упражняват на закрито, в зáла

salt|o, -a *ср.* сáлто: **provést, skočit** ~o изпълня сáлто; ~o **mortale a)** сáлтoмортáле б) *прен.* сáлтoмортáле; рисковано, отчáяно дѐйствиѐ, начинáние

salut|ovat, -uji/*разг.* -uju *несв.* (*кому*) отдавам чѐст, козирувам (*на някого*)

salv|a, -y *ж.* 1. залп, салют: **dělová** ~a оръдѐен залп; **čestná** ~a пóчетен салют; **vypálit, vystřelit** ~u дам, изстрѐлям залп 2. *прен.* залп, взрив, бýря: ~y **smíchu** бýря от смýх

sám I м., **sama** I *ж.*, **samo** I *ср.* и **sam|ý**, -á, -é *местоим. като същ.* 1. *само* **sám, sama, samo** сáм (тóй), самýят (тóй), (тóй) самýят, (тý) самáта, (тò) самóто (*като подлог*): **pozval nás všechny, ale sám nepřišel** покáни (ни) всýчки нáс, но тóй самýят не дойдѐ; **udělej si to sám, když se ti to nelíbí** направí си го сáм, направí си го тí самýят, щóм като товá не тí харѐсва

♦ **kljúnjnkqjntjřář** който копáе грóб дрýгиму, сáм пáда в нѐго 2. *само* **sám, sama, samo** сам, самá, самò; сѐбе си; *предлог* + сѐбе си (*с възв. местоим.*): **pomoz sám sobě** помогни си сáм; **poznej sám sebe** познáй (сáм) сѐбе си; **ten nápad přišel sám od sebe** товá хрýмване, тáзи идѐя дойдѐ от само сѐбе си 3. *в съчет.* **ten sam|ý** *разг.* сѝщият, тóзи сѝщият: **ta** ~á **barva** сѝщият (тóзи) цвят; **jeden a ten** ~ý *един* и сѝщ; **to je (jedno a) to** ~é товá е еднò и сѝщо, товá е сѝщото

sám II м., **sama** II *ж.*, **samo** II *ср.* и **sam|ý**, -á,

-é като прил. **1.** само **sám, sama, samo**: сам, самият, самата, самото; само: **sám otec se toho bál** самият баща се страхуваше от това; дори и бащата се страхуваше от това; **sám pánbůh ví, kde je mu konec** един господ знае къде му е краят; **sám fakt, že ...** самият факт, само този факт, че...; **překlad je dobrý, ale hra sama za moc nestojí** преводът е добър, но самата пиеса не струва **2.** само **sám, sama, samo**: самичък, сам; самичка, сама; самичко, само (без чужда помощ): **chodí všude sama** навсякъде ходи сама, самичка; **byl sám a sám** беше винаги сам, сам-самичък; **nechtěl ji pustit na krok sama** той не искаше да я пусне, не я пускаше да направи (нищо) една крачка сама, самичка; **zůstal na světě sám** той остана сам, самичък в света; **přijdu na to sám** сам, самичък ще се досета, ще го измисля; **vozík se rozjel sám** количката тръгна сама, самичка; **dobré zboží se chválí samo** хубавата, добрата стока сама се хваля; **samo se to neudělá** (това) самичко не може да стане; само не може да стане; не може да стане от само себе си; **všechno mu jde samo** всичко му идва отръпки, без особени усилия; **to přejde samo** ще mine, ~~привиди се само~~ **sám sebe** доброволно, самичък **3.** само **sam|ý, -á, -é** само; самият, самата, самото: **byl ~á výmluva** той непрекъснато, все, само се извиняваше; **kolem byly ~é lesy** надколо имаше само гори; **má ~é jedničku** има само отлични белажки; **slyšel o něm jen ~ou chválu** чуваше/бе чувал за него само похвали; **šel až k ~ému řediteli** той отиде, стигна до самия директор; **~ou láskou by ji snědl** направо му идваше да я изяде от любов; **od ~ého chození ho bolí nohy** от много(то) ходене го болят краката **4.** ~~като прил.~~ **sám|ý, -á, -é** само; момичето е израсло на бой и е (много) слабо **4.** само **sam|ý, -á, -é** самият; точно, непосредствено след или преди; в непосредствена близост: **od ~ého počátku** от самото начало; **na ~ém konci** в самия край; **na ~ém vrcholu** на самия връх; **před ~ým polednem** точно преди обяд; **na ~ém konci války** в самия край, точно в края на войната; **kořist ušla psu u ~é huby, před ~ým nosem** кучето изпусна плячката под носа си, плячката му избяга под носа; **v sám večer** *остар. книж.* точно когато настъпи вечерта

samaritán, -a м. **1.** милостив, милосърден, добросърдечен човек **2.** *истор.* самарянин, санитар

samaritánk|a, -y ж. **1.** милостива, добросър-

дечна жена **2.** *истор.* самарянка; доброволна милосърдна сестра; санитарка

samaritánský, -á, -é **1.** милосърден, милостив, добросърдечен **2.** *истор.* самарянки; санитарен: **~ý kurs** курс за сестри-самарянки, за милосърдни сестри, за санитарки

samb|a, -y ж. самба

samč|í, -í, -í мъжки; който се отнася към самец, към мъжкар: **~í jedinec** биол. мъжки индивид; **~í gonada** физиол. мъжка гонада, мъжка полова жлеза; **~í gamet** физиол. мъжка гамета, мъжка полова клетка; сперматозоид; **~í květ bot.** мъжки цвят

sam|ec I, -ce м. *одуш. биол.* индивид от мъжки пол; мъжкар и *прен. експр.*

sam|ec II, -ce м. *неодуш. остар. експр.* в съчет. **dnes je venku pořádný ~ec** голям, страшен студ е днес; **to byla zábava ~ec** забавата беше екстра; **sklenice ~ce** чаша екстра пиво

sameč|ek, -ka м. *умал.* мъжкарче; мъжкар, самец; **ptačí ~ek** пиле-мъжкарче, мъжка птица

sámeč|ek, -ku м. *умал.* бастичка (на дреха)

sám|ek, -ku м. баста (на дреха)

samet, -u м. **1.** кадифе: **hedvábný ~** копринено кадифе; **hlas jako ~** *прен.* кадифен, нежен като кадифе глас **2.** Нежната революция, Кадифената революция (в Чехословакия през 1989 г.): **hlasatelky pracovaly v televizi už před ~em** говорителките работеха в телевизията още преди Нежната революция **3.** *разг.* мирно, „нежно“ решаване на проблем

sametk|a, -y ж. **1.** панделка от кадифе: **~a ve vlasech** кадифена панделка в косата **2.** предмет от кадифе, подобен на кадифе: **růže ~a** вид тъмночервена роза

sametově нар. **1.** *книж. поет.* кадифено, като кадифе, с кадифен блясък, с кадифена мекота: **~ matný lesk** кадифено матов, мекото матов блясък; **~ hebký** мек като кадифе **2.** *публ.* нежно (като) с кадифена ръкавица

sametovk|a, -y ж. *експр.* Нежната революция, Кадифената революция (в Чехословакия през 1989 г.)

sametov|ý, -á, -é **1.** кадифен; който е направен от кадифе **2.** *книж. поет.* кадифен, подобен на кадифе: **~á pleť** кадифена, меката като кадифе кожа; **~ý hlas** кадифен, мек като кадифе глас **3.** *публ.* който се отнася до Нежната революция **4.** *публ.* мек, нежен, спокоен

samic|e, -e ж. *биол.* индивид от женски пол; женско животно; женска, самка и *прен. експр.*: **viděl v ženě jen ~i** той виждаше в жената само самка

samič|í, -í, -í женски; който се отнася към самка:

- ~í jedinec *биол.* жѣнски индивид; ~í gonady *физиол.* жѣнски гонади, жѣнски пѣлови жлези; ~í gamet *физиол.* жѣнска гамета, жѣнска пѣлова клетка; яйцеклетка
- samičk|a, -y *ж.* 1. *умал.* сѣмка 2. *експр.* грубо жѣнска, сѣмка, женѣ
- sámk|ovat, -uji/*разг.* -uju *несв. разг.* шия бѣсти; украсявам с бѣсти: halenka je vpředu ~ovaná блузата е (украшена) отпред с бѣстички
- samočinně *нар.* автоматично, автоматически, машинѣлно: dveře se ~ zavírají вратѣта се затварѣ автоматично; sáhnout ~ po brzdě по сѣгна несъзнѣтелно към спирѣчката
- samočinnost, -i *ж.* автоматичност, машинѣлност
- samočinn|ý, -á, -é 1. автоматичен, машинѣлен: ~é přístroje автоматични прибори; ~ý pohyb машинѣлно движѣние; ~ý počítač *техн.* автоматична изчислителна машина; ~á telefonní ústředna *пош.* автоматична телефонна центрѣла; ~é zapalování *техн.* автоматично запѣлване; ~á brzda *техн.* автоматична спирѣчка; ~é řízení *техн.* автоматично управлѣние (*на самолет, автомобил и под.*); ~á zbraň *воен.* автоматично оръжие; ~ý spínač *електр.* автоматичен включвател 2. *физиол.* безусловен: ~ý reflex безусловен рефлекс
- samoděržaví, -í *ср.* самодържавие
- samohlásk|a, -y *ж.* *език.* вокал, гласен (звук): otevřená, krátká, dlouhá ~a отворен, кратък, дълъг гласен
- samohláskov|ý, -á, -é *език.* вокален; който се отнася до гласни (звукѣ): ~ý systém система от гласните (звукѣ); вокална система; ~ý kmen вокална основа, основа на гласен
- samohraj|ka, -y *ж.* *муз.* йѣника
- samohyb, -u *м.* *остар. експр.* самоход, самодвижѣща се машина
- samohybn|ý, -á, -é самоходен: ~ý vůz *остар.* автомобил, лѣка кола; ~ý jeřáb *техн.* автоматичен, самоходен кран; ~é dělostřelectvo *воен.* самоходна артилерия
- samohval|a, -y *ж.* самовѣлие; *англ.* пословица самохвалството бѣди съмнѣние
- samojedin|ý, -á, -é сѣм-самичък, сѣм-саменичък, съвсѣм сѣм, съвсѣм самичък: je bez přátel, ~ý сѣм-самичък е, няма приятели
- samojízdn|ý, -á, -é *техн.* самоходен: ~é zemědělské stroje самоходни земеделски машини
- samolepic|í, -í, -í самозалѣпващ: ~í páska самозалѣпваща лѣнта; скоч, тиксо
- samolibě *нар.* самодовѣлно, самовлюбено, самолюбиво, самомнѣтелно
- samolibost, -i *ж.* самодовѣлство, самовлюбѣност, самолюбивост, самомнѣтелност
- samolib|ý, -á, -é самодовѣлен, самовлюбен, самолюбив, самомнѣтелен
- samomluv|a, -y *ж.* монолог, вътрешен диалог: vést dlouhé ~y водѣ дълги диалози със сѣбе си
- samonabíjec|í, -í, -í самозарѣждащ (се) и *воен.*: ~í svítilna самозарѣждаща се лампа
- samoobsluh|a, -y *ж.* 1. самообслужване; výtah se ~ou асансьор на самообслужване; jídelna se ~ou ресторѣнт на самообслужване; закупвалня 2. *разг.* магазин на самообслужване; супермаркет
- samoobslužn|ý, -á, -é, *по-рядко* samoobslužn|í, -í, -í който се отнася до самообслужване; който работи на самообслужване: ~á prádelna общѣствена перѣлня на самообслужване; ~ý/~í systém система на самообслужване
- samopal, -u *м.* 1. *воен.* автомат, автоматична пушка; шмѣйзер 2. *истор.* „самопѣл“ (*старинно огнестрѣлно оръжие*)
- samopalník, -a *м.* 1. *воен.* автоматчик 2. *истор.* войник, въоръжен със „самопѣл“
- samooplozen|í, -í *ср.* *биол.* самозарѣждане, абиогенѣза
- samopropisovac|í, -í, -í химизѣран; чрез който се препѣсва без индиго (*за хартия*): ~í formulář химизѣран формуляр
- samorost, -u *м.* декоративен корѣн или клѣн
- samorostlost, -i *ж.* 1. самобитност, своеобразие 2. оригиналност
- samorostl|ý, -á, -é 1. саморѣден, самобитен, своеобразен: ~á kultura самобитна култура 2. характерен, своеобразен, оригинален: ~ý humor своеобразен хумор; byl vždycky poněkud ~ý винаги е бил голям чешѣт, голям оригинал
- samospád, -u *м.* *техн.* самотѣк, гравитациѣнно движѣние
- samospasiteln|á, -é *ж.* *остар. ирон.* нѣмски езѣк (*в Австро-Унгария*): mluvit ~ou говорѣ на нѣмски езѣк (*в Австро-Унгария*)
- samospasiteln|ý, -á, -é *рел.* който се отнася към избавлѣние, към спасѣние; единствено спасѣтелен: ~á víra *ирон. пейор.* „правѣта“ вѣра; ~ý prostředek *ирон. пейор.* панацѣя, вѣлшебно спасѣтелно срдѣство
- samospouš|ť, -ť *ж.* *фотогр.* самоснимѣчка
- samospráv|a, -y *ж.* самоуправлѣние, автономия, автономност: obecní ~a общѣнско самоуправлѣние
- samosprávn|ý, -á, -é автономен, независим, самоуправляем: ~é orgány органи на самоуправлѣние, автономни органи; ~á korporace автономна, независѣма корпорѣция
- samostatně *нар.* 1. отдѣлно, поотдѣлно, само-

стоятелно: **posuzovat problémy ~, každý zvlášť** обсъждам всеки проблем поотделно
2. независимо, самостоятелно, автономно:
~ rozhodovat решавам самостоятелно **3.** еднолично, свободно, независимо, самостоятелно: **~ hospodařící rolník** селянин, който води еднолично стопанство; частен земеделски стопанин **4.** самостоятелно, без външни влияния: **~ se vyvíjet** развивам се самостоятелно
samostatnost, -i ж. 1. рядко самостоятелност, свобода, независимост: **tvůrčí** ~ творческа независимост, творческа свобода; **~ úsudku** свобода на мнение **2. полит.** независимост, автономия: **státní** ~ държавна независимост, държавен суверенитет; **nabýt ~i** получа независимост
samostatný, -á, -é 1. отделен, самостоятелен: **~ý pokoj** самостоятелна стая; **~á kapitola** отделна глава (на книга); **~ý větný člen** език. самостоятелна част на изречение (междуметие, обръщение и под.) **2.** самостоятелен, независим (икономически, политически и под.): **~é knížectví** независимо княжество; **~ý stát** суверенна държава **3.** частен, едноличен: **~ý podnikatel** едноличен стопански дец; **zaříditi si ~ou dílnu** открива самостоятелна, частна работилница **4.** самостоятелен; който се грижи сам за себе си: **děti jsou už ~é** децата вече са самостоятелни, вече сами се грижат за себе си; **~ý vědecký pracovník** научен работник на самостоятелна подготовка **5.** своеобразен, оригинален, особен: **~ý myslitel** оригинален, своеобразен мислител
samostříl, -u м. истор. лък-самострел, арбалет; катапулт
samot|a, -у ж. 1. самота, самотност, самотия, уединение: **žít o ~ě** живя в уединение, сам, отшелнически; **dům stojí o ~ě** къщата е настрана, отделно от останалите къщи; **promluvit si s někým o ~ě** поговоря с някого на четири очи **2.** пустош, пушинак; усамотено, затънтено, глухо място: **lesní ~a** горски пушинак **3.** махала, колиби (постройки извън населено място): **bydlit na ~ě** живя извън населено място
samotář, -e м. 1. самотник **2.** саможивец, отшелник
samotářk|a, -у ж. 1. самотница **2.** саможивка, отшелница
samotářsk|ý, -á, -é 1. саможив, затворен (за човек, характер и под.): **~á povaha** затворен, саможив характер **2.** самотнически, отшелнически: **~ý život** самотнически, отшелнически, уединен живот

samotářstv|í, -í ср. 1. самотничество, отшелничество **2.** саможивост
samotížn|ý, -á, -é който се отнася до действието на собствената тежест: **~á plavba vorů** свободно плаване на сáлове
samotk|a, -у ж. разг. единична килия; кáрцер
samotn|ý, -á, -é 1. именна форма **samoten, samotna, samotno** книж. *остар.* сам, самичък; самотен: **nechat děti doma ~é** оставя децата сами, самички вкъщи; **po smrti rodičů žije ~á** след смъртта на родителите си живее сама, самичка; **cítil se samotn** чувстваше се сам, самотен **2. разг.** сам, самият (за подчертаване): **~é děti to unavilo** самите деца бяха уморени от това; **dověděl se to od ~ého předsedu** той узна (за) това от самия председател; **má to význam jen pro mne ~ou** това има значение само за самата мен; **jemu ~ému to bylo nepříjemné** на него самия това му беше неприятно; **~é nadání nestačí** само талант не стига; **už ~á skutečnost, že...** вече самият факт, че... **3. разг.** рядко самия (след предлог): **od ~ého začátku** от самото начало; **na ~ém konci města** в самия край, на самия край на града
samoučel [-o-ú-], -u м. книж. самоцел
samoučelně [-o-ú-] нар. самоцелно
samoučelnost [-o-ú-], -i ж. самоцелност
samoučeln|ý [-o-ú-], -á, -é самоцелен: **~é hříčky** самоцелни игри (с думи и под.): **~á poezie** поезия за поезията, самоцелна поезия
samouk [-o-ú], -a м. самоук; **malíř** ~ художник-самоук; **učebnice pro ~у** самоучител; учебник за самостоятелно изучаване (на нещо)
samovar, -u м. самовар
samovaz, -u, samovazač, -e м. сел. стоп. сноповръзвачка
samovazb|a, -у ж. 1. единичен арест: **odsoudit k vězení s přísnou ~ou** осъдя на строг тъмничен затвор **2.** единична килия; кáрцер
samovlád|a, -у ж. самодържавие, абсолютизъм, автокрация
samovlád|e, -e м. самодържец, самовластник, автократ(ор): **neomezený ~e** абсолютен монарх; **v rodině byl ~em** *прен. експр.* в семейството си той беше тиранин, деспот
samovlád|n|ý, -á, -é самодържавен, самовластен, автократски, автократичен: **~á moc** абсолютна власт; **~á zvůle** деспотичен произвол
samovoln|ý, -á, -é 1. неволен, несъзнателен, инстинктивен, машинален; спонтанен: **~ý pohyb** неволно, свободно движение; **~ý vyvoj** спонтанно, стихийно развитие; **~ý potrat** *мед.* спонтанен аборт **2.** доброволен, свободен, самоволен: **~é mučednictví** доброволно мъченичество

samovznícení |í, -í *ср. спец.* самозапáлване, самовъзпламеняване
samozápaln|ý, -á, -é *техн.* самозапáлващ се, самозапáлителен, самовъзпламеняващ се
samozásobitel, -e *м.* човѣк, който се самозапáсява, който сам се снабдява с хранителни продукти
samozřejmĕ I *нар.* естѣствено; като нѣщо естѣствено; като нѣщо очевидно; като нѣщо безспóрно: **přijímala dary** ~ тѣя приѣмаше подáръщите като нѣщо напѣлно естѣствено
samozřejmĕ II *част.* естѣствено, очевидно, несъмнѣно, сигурно, разбира се, безспóрно: **to ~ nic neznamená** това, разбира се, не означава нищо; **přijdeš?** – ~! ще дойдеш ли? – разбира се! сигурно!
samozřejmost, -i *ж.* естѣственост, безспóрност, очевидност: ~ **tvrzení** очевидност, безспóрност на твърдение; **řikal úplně ~i** той казваше известни, банáлни йстини
samozřejm|ý, -á, -é очевиден, безспóрен, несъмнен, естѣствен, ясен; който се разбира от само себе си: **~á povinnost** напѣлно естѣствено задължение; **řikal ~é věci** казвам известни, безспóрни неща; **je ~é, že...** очевидно е, от само себе си се разбира, че...
samozvan|ec, -ce *м.* самозвáнец; узурпáтор, похитител (*на власт и под.*) и *прен.*: **hrstka ~ů** шѣпа самозвáнци
samozvan|ý, -á, -é **1.** самопокáнил се, неkáнен: **~ý host** неkáнен гóст **2.** самозвáн, самопроизведен, самопровъзгласил се: **~ý král** крáл-самозвáнец
samožitn|á, -é *ж.* рѣжена вóдка
samožitn|ý, -á, -é рѣжен; направен (сáмо) от рѣж
sampl, -u *м.* муз. сáмпъл/сѣмпъл; óткъс от музикална композиция (*в електр. музика*)
samý *вж. sám*
sa|ň, -ně *ж.* **1.** ламя, змей, дрáкон: **sedmihlavá ~ň** змей със сѣдем главы **2. разг. експр.** фúрия, вѣщица, ламя, чудóвище (*за жена*): **má za ženu úplnou ~ň** женá му е истинска вѣщица, **иконоуóдница** **жандуóл** като вълчица е, като фúрия е спрямо някого
sanac|e, -e *ж.* *икон.* санáция; икономическо заздравяване, икономическо закрѣпване
sanatori|um [-to/-tó-], -a *ср.* санатóриум
sandál, -u *м.* сандáл и *истор.*
san|ě, sán|ě, -í *ж.* *само.* *мн.* **1.** шейна: **jezdit na ~ích** пързáлям се с шейна, на шейна; **závodní ~ě** състезáтелна шейна **2. техн.** плъзгáч
sangvinick|ý [-ny-], -á, -é сангвиничен: **~ý temperament** сангвиничен темперáмент
sangvinik [-ny-], -a *м.* сангвиник

sanic|e, -e *ж.* **1.** плаз (на шейна) **2.** пъртина, пѣт за шейна **3.** пързáляне с шейна; пързáлка за шейна: **děti se těšily na ~i v zimě** децáта очáк-ваха с нетърпѣние зймната пързáлка **4. анат.** (дóлна) чѣлност: **stisknout ~i** стýсна чѣлности
sanit|a [-ny-], -y *ж.* **1. истор. воен. разг.** воѣнна санитарна чást; санитарна рóта: **jako voják sloužil u ~y** като войник той служеше в санитарна чást, в санитарна рóта **2.** здравна санитарна служба, санитарна чást **3. разг.** линейка, кола на „Бърза пóмощ“
saniták [-ny-], -a *м.* *разг.* **1.** санитар **2.** войник от санитарна рóта **3.** шофóр на линейка
sanitárn|í [-ny-], -í, -í санитарен; здравен; хигиѣнен: **~í den** санитарен ден; **~í pracovník** санитарен, хигиѣнен работник
sanitář [-ny-], -e *м.* санитар
sanitářk|a [-ny-], -y *ж.* санитарка
sanitk|a [-ny-], -y *ж.* линейка, кола на „Бърза пóмощ“
sanitn|í [-ny-], -í, -í санитарен, здравен: **~í služba** здравна, санитарна служба; **~í auto** линейка, кола на „Бърза пóмощ“; **~í oddíl** санитарна воѣнна чást, санитарна рóта; **~í keramika** санитарен фаянс, санитарна керáмика
sáňkař, -e *м.* **1.** човѣк, който се пързáля, вóзи се на шейна, с шейна; човѣк, който кара шейна **2.** състезáтел по пързáляне с шейна, по бóбслеи: **olympijské soutěže ~ů** олимпийски състезания по пързáляне с шейни, по бóбслеи
sáňkařk|a, -y *ж.* **1.** женá, която се пързáля с шейна **2.** състезáтелка по пързáляне с шейна, по бóбслеи
sáňkařsk|ý, -á, -é който се отнася към пързáляне с шейна: **~á dráha** писта за пързáляне с шейна, писта за бóбслеи; **~ý sport** пързáляне с шейна; с бóбслеи
sáňkařstv|í, -í *ср.* пързáляне с шейна; бóбслеи
sankc|e, -e *ж.* **1. юрид.** сáнкция, признаване, утвърждаване, одобрѣние (*от висша инстанция*): **návrh zákona obdržel ~i** законопрóектът бѣше одобрѣн **2. обикн. мн.** **sankc|e, -í** сáнкции; принудителни, наказáтелни мѣрки: **sáhnout k ~ím** прибýгна до сáнкции, до принудителни мѣрки; **trestní ~e** *юрид.* наказáтелни сáнкции, наказáтелни мѣрки **3. в съчет. pragmátická ~e** *истор. юрид.* úказ на владѣтел с валидност на закóн
sáňk|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* пързáлям се на шейна; с шейна; вóзя се на шейна, с шейна; карам шейна
sa|ňky, -něk *ж.* *само.* *мн.* **1.** умал. шейничкá, дѣтска шейна **2. техн.** плъзгáч
san|ovat, -uji/разг. -uju *несв. и св. книж.* са-

нирам; провѣждам/проведѣ, извѣршвам/извѣрша санация

sanskrt, -u *м. език.* санскрит

sánskjý, -á, -é *сел. стоп.* саански: **~á koza** саанска коза

sáp|at se, -u se|ám se *несв. (na koho, na co; po kot, po čet)* нападам, атакувам (*някого, нецо*); нахвѣрлям се (*върху някого, върху нецо*); напйрам (*към някого, към нецо*): **psi se ~ali na cizince** кучетата нападаха непознатия, нахвѣрляха се върху непознатия

saponát, -u *м. 1. само мн. saponát|y, -û* *хим.* сапонати **2.** перйлен препарат, прах за пране, почистващ препарат: **prát v ~u** пера с перйлен препарат

saponátov|ý, -á, -é сапонатов; който съдържа сапонат: **~é prostředky prací a čisticí** перйлни и почистващи препарати

saranč|e, -e *ж. и по-рядко saranč|e, -ete* *ср.* скакалец: **~e stěhovavá** *само ж. зоол.* прелетен скакалец (Locusta)

sarapatička, sarapetička *вж. serepetička*

sardel, -e *ж. 1. зоол.* сардѣла (Engraulis) **2. хран.** сардѣла, консерва от сардѣла **3. учил. жарг.** цафка, цафѣ, слаб (*слаба оценка*): **dostat ~** получа цафка, цафѣ, цвайка, слаб

sardelov|ý, -á, -é *хран.* сардѣлен: **~é máslo** тарам-хайвер със сардѣли, с аншоа: **~á omáčka** сѣс със сардѣла, сѣс с аншоа; **~á pasta** паста от сардѣла, от аншоа, от солѣни риби

sardink|a [-dy-], -y *ж. 1. зоол.* сардина (Sardina) **2. хран.** сардинки; риба консерва, консерва от сардини

sarkast|a, -y *м.* саркастик

sarkastick|ý [-ty-], -á, -é саркастичен, язвителен; ироничен, подигравателен: **~ý úsměv** саркастична усмивка; **~á poznámka** язвителна, иронична забелѣжка

sarkazm|us, sarkasm|us [-zm-], -u *м.* сарказъм

sarkofág, -u *м.* саркофаг: **mramorový ~** мраморен саркофаг

sarkom [-óm], -u *м. мед.* саркома, злокачествен тумор

Sas, -a *м.* саксонец

sasank|a, -y *ж. 1. бот.* сѣсънка, анемона (Anemone) **2. зоол.** актиния, морска анемония (Anemonia, Actinia)

Sask|a, -y *ж.* саксонка

sát, saj| *разг. saju* *несв. 1. (co)* смѣча, всмѣквам (*нецо*): **~ si z prstu krev** смѣча (си) крѣв от прѣста **2. (co)** сѣча, бозая (*нецо*): **dítě saje mateřské mléko** детѣто сѣче, бозае майчино мляко **3. (co)** *експр.* сѣрбам, смѣркам (*нецо*):

~ černou kávu z koflíku сѣрбам, смѣркам (шварц) кафѣ от чаша **4. обикн. третол. saje (co)** всмѣква, попйва, поглѣща (*нецо*): **pijavý papír saje inkoust** попйвателната (хартия) попйва мастыло; **bavlnéné prádlo saje pot** памѣчното бельѣ попйва поттѣ **5. (co)** вдѣхвам, вдйшвам, поѣмам (*нецо*): **~ vůni květin** вдйшвам уханье на цветя; **~ kouř cigarety** всмѣквам, поѣмам дым от цигара **6. (co)** *прен. книж.* жадно, страстно поглѣщам, възприѣмам (*нецо*): **sála do sebe melodii písne** тѣ поглѣщаше жадно мелодията на песентѣ **7. (co)** *прен. книж.* чѣрпя, всмѣквам (*сила, утеха и под.*): **sál sílu z laskavých slov přítelových** тѣ чѣрпеше сила от милите дѣми на приятеля **8. (koti co)** *прен.* изсмѣквам (*нецо от някого*); лишѣвам (*някого от здраве, сила и под.*)

satan, -a, satan|áš, -áše *м. 1. Satan* *библ.* Сатанѣ, Лѣцифер, Велзевѣл **2. книж.** сатанѣ, дявол, дѣмон: **je to zlý člověk, vtělený ~/-áš** тѣ е лѣш чѣвѣк, йстински сатанѣ, сѣщйнски дявол; **řádit, klít jako ~/-áš** беснѣя, вилнѣя, кълнѣ като дявол; **ať mě vezme ~/-áš, nemluví-li pravdu** *разг. експр.* да ме взѣмат дяволите, а некъзвямисинѣта

nebojícari-áše не сѣ бой ни от дявола, ни от бѣга; **venku se ženil sám ~áš** кѣчешко врѣме (*за много лошо врѣме*); **kde tě ~i nosili?** кѣдѣ се загѣби тѣлкова врѣме? **sám ~/-áš mi to napískal** дяволѣт ме подстѣри, дяволѣт ме подѣчи (*за необмислена, лоша постѣпка*) **3. разг. експр.** сатаник; бѣен, необуздан чѣвѣк; лѣш чѣвѣк; дявол: **to dítě je takový ~/-áš** товѣ детѣ е голѣм пакостник, жив дявол, дявол и половина **4. в съчет. hřib ~ бот.** дяволска гѣба (Boletus satanas)

satansk|ý, -á, -é **1.** сатанински, дяволски, дѣмонски: **~é pokušení** дяволско изкушѣние **2. експр.** лѣш, зъл, злорад, сатанински, дяволски, дѣмонски, пѣклен: **~á zloba** сатанинска, дѣмонска злѣба; **~ý skutek** пѣклено дѣло, сатанинско дѣло

satelit I, -a *м. 1. експр.* спѣтник, сателит **2.** телохранител, пазѣч, пазител: **panovníkŭv ~** телохранител на владѣтел **3. прен. пейор.** сателит, последовател, епигѣн: **literární ~** литературен сателит, епигѣн

satelit II, -u *м. 1. астр.* рядко спѣтник, сателит **2. стромт.** сѣлище-сателит, град-сателит **3. прен. полит.** държава-сателит **4. спорт.** втородивизиѣнен турнир

satelitní|í, -í, -í **1.** сателитен: **~í město** стромт. сѣлище-сателит; **~í stát** *полит.* държава-сателит, сателитна държава **2. в съчет. ~í turnaj** спорт. втородивизиѣнен турнир

satén, -u м. текст. сатен

satír|ja [-ty-], -у ж. 1. лит. сатира 2. сатира, изобличение, силен присмех: **bojovat proti zlořádům břitkou ~ou** воювам срещу нередности с остра сатира

satíricky [-ty-] нар. сатирично, иронично, подигравателно, присмехулно: ~ **se usmívat** усмихвам се подигравателно

satírický|ý [-ty-], -á, -é 1. сатиричен, сатирически; който се отнася до сатира: ~ **á poezie** сатирична поезия; ~ **ý básník** поет-сатирик 2. подигравателен, язвителен, присмехулен: ~ **é poznámky** хапливи, язвителни забелёжки

satírěčk|a [-ty-], -у ж. женá-сатирик, áвторка на сатири

satírik [-ty-], -a м. 1. сатирик, áвтор на сатири 2. прен. сатирик, изобличител: **jízlivý** ~ язвителен, жлъчен, хаплив изобличител

satisfak|e [-ty-], -e ж. книж. удовлетворение (за обида и под.): **dát, žádat ~i za urážku** дам, пойскам удовлетворение за обида; **do-sáhnout ~i** полъча удовлетворение

satur|ovat, -uji/разг. -**uju** неск. и св. (koho, co) книж. насыщам/наситя, задоволявам/задоволя (някого, нещо): **být ~ován něčím** наситен съм с нещо; притежавам нещо в необходимото количество; ~**ovat potřebu pracovních sil** задоволявам/задоволя нуждата от работна ръка; **trh je ~ován zbožím** пазарът е наситен със стока, задоволен откъм стоки

satyr, -a м. 1. митол. сатир, фавн: **smát se jako** ~ смея се като сатир, злостно, злорадо 2. прен. книж. сатир, сладострастник; чувствен, похотлив човек: **starý** ~ похотлив старец

saun|a, -у ж. сауна, финландска баня

sava|na, -ну ж. геогр., обикн. мн. **savan|y**, -n савани

sav|ec, -ce м. зоол. бозайник; млекопитаещо (животно) (Mammalia): **placentální ~ci** плацентални бозайници, млекопитаещи; **vejcorodí ~ci** яйценосни бозайници, млекопитаещи; **živorodí ~ci** живорождащи бозайници, млекопитаещи

sav|ý, -á, -é 1. смукателен, смучещ: ~ **á telata** телета-сукълчета; ~ **ý hmyz** насекоми-хоботници 2. прен. възприемчив, впечатлителен: ~ **á duše** възприемчива, впечатлителна душа 3. в съчет. ~ **ý papír** попивателна хартия

saxofon, -u м. муз. саксофон

saxofonist|a [-ny-], -у м. саксофонист

sazárn|a, -у ж. словослагателски цех, словослагателско отделение

sazb|a, -у ж. 1. тарифа; тарифна ставка, таблица: **pevná ~a** твърда тарифа, твърда цена; **jednotná ~a** единна тарифна мрежа, единна та-

рифа; ~ **a za plyn, za elektřinu** тарифа за газ, за електричество; **denní, noční ~a elektrického proudu** днёвна, нощна тарифа за електрически ток; **železniční ~a** железопътна тарифа; **poštovní ~a** пощенска тарифа, пощенска такса; **dopravní ~a** транспортна тарифа, транспортна такса; **celní ~a** митническа тарифа; **úkolová ~a** икон. тарифа за работа на акорд; **hodinová ~a** икон. почасова тарифа; тарифа за работа на час; **úřední ~a** нормативна тарифа; **prémiová ~a** таблица за прёмии; **daňová ~a** тарифа за данъци и такси; **úroková ~a** фин. лихвен процент; таблица на лихви; ~ **a pojistného** икон. тарифа на застраховки 2. в съчет. **tretní ~a** юрид. размер на наказание от... до... 3. полигр. набор (на ръкопис): **kniha je v ~ě** книгата е в набор, книгата се набíра; **sloupcová ~a** шпáлти; **strojová, ruční ~a** машинен набор, ръчен набор; **řádková ~a** набор на линотип; **bloková ~a** блоково свързване на набран материал (в квадрат, в правоъгълник и под.); **zlomená, stránková ~a** страниран набор; **hladká ~a** набор с еднакъв шрифт; глáдък набор; **kompresní ~a** компресиран, плътен набор (без разредка между редовете); **rozmetat ~u** разпилея набор; **lámat ~u** разг. стра-нирам; разг. сека набор

saz|e, -e ж., обикн. мн. **saz|e, -í** сáжди: **je celý od ~í** целият е в сáжди

sazebnic|e, -e ж. полигр. шпáлтa

sazebník, -u м. справочник за такси и тарифи; ценоразпис

sázec|í, -í, -í 1. полигр. наборен, словослагателен; който слъжи за набíране: ~ **í stroj řádkový** линотип; ~ **í stroj monotypový** монотип 2. град. земед. садачен; който слъжи за садене, за разсаждане: ~ **í stroj** садáчка, машина за садене

sazeč, -e м. полигр. словослагател, печатар

sazečsk|ý, -á, -é полигр. 1. словослагателски, печатарски 2. печатен: ~ **é chyby** печатни грешки; ~ **ý šotek** печатна грешка, при която се променя значението на думата

sazenic|e, -e ж. (мláдо) растение за разсад; коренче разсад: **zeleninové ~e** зеленчуков разсад

sazeničk|a, -y ж. умал. коренче разсад

sázenk|a, -y ж. фíш за залагане, за игра на тóто

sázen|ý, -á, -é в съчет. ~ **á vejce** готв. яйца на очи

sáz|et, -ím, 3. мн. -eji/-í неск. 1. (co) садя, разсаждам, засаждам (растения, дръвчета) 2. (co, рядко koho kat) поставям, намествам, слáгам (нещо, някого някъде): ~ **et peníze na stůl** слá-

гам, брой пари на масата; **~et rány hlava nehlava** *експр.* раздавам удари, където завърна
3. в съчет. **~et chléb do pece** *спец.* мятам хляб в пещ **4.** (*do čeho, na co*) залагам, играя (*на нещо*); участвам в залагания (*на нещо*): **~et do loterie** играя на лотария; **~et do sportky** играя на то̀то; **~et na koně** залагам на конни състезания **5.** (*–; co*) залагам (*нещо*) при обло̀г: **~et stovku, že to nedokáže** залагам стотачка, че няма да успее; **~et sto proti/ku jedné** залагам сто срещу едно; **~et život** залагам живота си **6.** (*na koho, na co*) разчитам, вярвам *на някого* ♦ **~et něco krk, život** залагам за нещо главата си, живота си; напълно съм сигурен в нещо; **~et všechno na jednu kartu** залагам, слăгам всичко на една карта; **~et na špatnou kartu** залагам на лоша карта **7.** (*co*) *полигр.* набирам (*нещо*): **dát ~et** дам за набор, за набране
sáz|et se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se *несв. 1. (s kým o co)* обзалагам се (*за нещо с някого*): **~et se o peníze** обзалагам се на пари; **~ím se, že na to zapomněl** сигурен съм, че е забравил за това **2. третол. -í se (na co)** *рядко книж.* отлага се, отпуска се (*върху нещо, на нещо*): **sníh se měkce na střechy** ~í снегът леко се стеле по покривите
saz|ka, -ky *ж.* **1.** то̀то, лото, спорт-то̀то *и под.:* **hrát v ~ce** играя на то̀то **2. Sazka** (*съкр. от Sázková kancelář*) Спортен тотализатор, ТОТО
sáz|ka, -ky *ж.* **1.** залог, миза, ставка (*при хазартни игри*): **hrát o velké ~ky** играя с голѐми сѹми, на голѐми сѹми; залагам (*на*) високи мизи **2.** обло̀г, бас: **uzavřít ~ku** обзало̀жа се; склѹча обло̀г; басирам се; хва̀на се на бас; **prohrát ~ku** загубя обло̀г, бас; **vyhrát ~ku** спечѐля обло̀г, бас; **dát čest v ~ku** зало̀жа (*на*) *чест* ♦ **v ~ku** заложено, поставено на карта
sázkař, -e *м.* участник в залагания, в лотария *и под.:* **~ na dostizích** участник в залагания на конни състезания; **típy pro ~e** прогнози, предварителна информация за евентуален победител, предназначени за залагащите (*при конни състезания*)
sázkov|ý, -á, -é който се отнася към залогане, към обло̀г: **~á hra** хазартна игра; **~á kancelář** бюро за залогане; спортен тотализатор
sball|it, -ím *св. 1. (co)* свия, навия, завия (*нещо*): **~it papír do role** навия хартия на руло; **~it si cigaretu** свия си цигара **2. (co)** прибера, опаковам, подреда, събера (*багаж и под.*): **~it si knihu** опаковам, събера книгите си; **~it šaty**

do kufru опаковам, подреда дрѐхи в кѹфар; **~it si kufr** приготвя си кѹфара; **už má ~eno** *прен.* готѹв/готѹва е за път, за трѐгване, да трѐне ♦ **~it přest, bujil-látka** вдигна си партакѐшите, чуковете; **~it závod** *спорт. жарг.* отка̀жа се от състезание, преда̀м се **3. (co)** *грубо* откра̀дна, прибера, свия (*нещо*): **~it pneumatiku** свия гѹма (*на колѐ*) **4. (koho – vin.)** пипна, гѐпа, арестувам (*някого*); насилствено хва̀на и отвѐда (*някого*): **policajt ~í vandráka** полицая̀т ще аресту̀ва скитника **5. (koho – vin.)** *жарг.* сваля, задушя (*гадже и под.*)
sball|it se, -ím se *св. 1.* свия се, навия се: **ježek se ~il do klubička** таралѐжът се сви на кълбо̀ **2. разг. експр.** събера си бага̀жа, приготвя се за път
sball|ovat, -uji/разг. -uju *несв. 1. (co)* свивам, навивам, завивам (*нещо*): **~ovat papír do role** навивам хартия на руло **2. (co)** прибирам, опаковам, подрѐждам, събирам (*багаж и под.*): **~ovat šaty do kufru** прибирам, опаковам, подрѐждам дрѐхи в кѹфар
sball|ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв.* свивам се, навивам се: **mraky se ~ují** облаците се стрѹпват
sběh, -u *м.* **1.** стрѹпване, натрѹпване, наплив на хора **2. остар. книж.** стечение на обстоятелства: **šťastný ~** щастливо стечение на обстоятелствата
sběh|lý, -á, -é събран, стрѹпан, натрѹпан (*на едно място*)
sběh|nout, seběh|nout, -nu *св. 1. (–; co)* спѹсна се тичешкѹм; изтичам отгѹре надѹлу; пробягам (*нещо*) отгѹре надѹлу: **~nout s kopce** спѹсна се тичешкѹм от хълм, по хълм; **~nout po schodech** изтичам надѹлу по стълби; **~nout schody** пробягам (*по*) стълби надѹлу **2. само sběh|nout (si)** (*pro co*) *експр.* отскѹча, прескѹча (*до някъде с някаква цел*); отбия се (*някъде за нещо*) за крѹтко време: **~nout (si) do obchodu pro nákup** прескѹча до магазина за покѹпки, на покѹпки; **~nout si na chvílku k sousedce** отбия се за мѹлко у съседка, при съседка **3. (z čeho)** отклоня̀ се, отбия се (*от път и под.*): **~nout ze silnice** отбия се от пътя
sběh|nout se, seběh|nout se, -nu se, обикн. мн. -neme se *св. 1.* стечѐм се, стрѹпаме се, съберѐм се (*някъде*) с тичане, с бягане: **~nout se k požáru** стечѐм се, стрѹпаме се на мястото на пожар; **mraky se ~ly kolem měsíce** облаците се стрѹпаха около месечината; **všechna krev se jí ~la do tváře** кръвта избя по бузите ѝ ♦ **~it si knihu** опаковам, събера книгите си; **~it šaty**

пълни със слѳонки **2.** обикн. третол. мн. **-nou se** пресека̀т се, кръстоса̀т се, събера̀т се (на едно място, в една точка) (за п̀тища и под.)

sběr, -u м. 1. събиране (на вторични суровини, билки и под.): **organizovaný ~ odpadových surovin** а̀кция за събиране на вторични суровини **2.** вторични суровини: **dát do ~u** да̀м за вторични суровини

sběrací, -í, -í 1. който е предназначен, който сл̀ужи за събиране на нещо: **~í lis** сел. стоп. машина за прибиране и балиране на сенѳ, сла̀ма и под. **2.** в съчет. **~í listina** подписен лист; лист за събиране на подписи

sběrač I, -e м. одуш. събирач; лице, което събира нещо: **~ léčivých bylin** билка̀р, събирач на билки; **~ vajec** купувач, изкупвач на яйца; **~ tenisových míčků** момчѳ, което събира топките (в тениса)

sběrač II, -e м. неодуш. събирател, колѳктор (машина, устройство): **~ kouře** техн. димолуловител; **trolejový ~** електр. лѳра; **pentografový ~** електр. пантограф; **~ brambor** картофокомбайн; събирачка на картофи, машина за събиране на картофи

sběračka I, -y ж. женá, която събира нещо; събирачка

sběračka II, -y ж. черпак, голя̀ма л̀жйца: **~a na polévku** черпак за с̀упа

sběratel, -e м. колекционер, събирач: **~ známek** колекционер на ма̀рки; филателист, монет. темброфил; **~ mincí** колекционер на монѳти; нумизматик, нумизмат; **~ lidových písní** събирач на народни пѳсни; **~ pomluv, klepů** прен. експр. клюка̀р, интригант

sběratelka, -y ж. колекционерка, събирачка

sběratelský, -á, -é колекционерски, събирателски: **~ý zájem** колекционерски интерес; **~á činnost mezi lidem** събирателска дейност сред народа

sběratelství, -í ср. колекционерство, колекционироване, събирателство: **~í poštovních známek** колекционироване на пощенски ма̀рки; **~í lidových pohádek** събиране на народни приказки; **zabývat se ~ím** колекционира̀м, занима̀вам се с колекционироване

sběrná, -y ж. п̀ункт за предаване, за изкупване, за събиране (на вторични суровини, дрехи и под.): **~a mléka** остар. п̀ункт за изкупване на мля̀ко; **pavlač byla ~a klepů** прен. експр. чарда̀кът, опасващ вътрешния двѳр, бѳше развѳдник на кло̀ки; **~a kusových zásilek** трансп. колѳтно отделение; **odsunová ~a** воен. п̀ункт за прехвѳряне на ранѳни в тѳла

sběrný, -á, -é 1. който сл̀ужи за събиране: **~é**

nádoby na odpadky съд̀ини за отпа̀дъци; **~á nádrž na vodu** водохранилище; **~ý tábor pro vystěhovalce** емигрантски, изселнически ла̀гер **2.** който се събира; който е предмет на събиране: **~é suroviny** вторични суровини; **~á komunikace** трансп. шосейна м̀режа към магистрала, извеждаща от населено място; **~é hospodářství** икон. събирателство (най-ранен стадий на стопанска дейност)

sběrový, -á, -é в съчет. **~á akce** а̀кция за събиране (на вторични суровини); **~ý papír** хартиени отпа̀дъци за вторични суровини

sběr, -e ж. събир. пейор. сган, събирщина; **to nejsou lidé, to je ~** това не са хора, а събирщина

sbíh[at, -ám нескв. **1.** (-; со) сп̀ускам се тичешко̀м (отнякъ̀де); изтича̀вам отгѳре надѳлу; пробя̀гвам (нещо) отгѳре надѳлу: **~at po svahu** сп̀ускам се (надѳлу) по склѳн **2.** сп̀ускам се, стѳчам се, насѳчвам се надѳлу; **vysoký břeh ~á k vodě příkrým srázem** висѳкият бря̀г се сп̀уска стрѳмно към водата

sbíh[at se, -ám se, обикн. мн. -áme se нескв. **1.** стѳча̀ме се, стрѳпваме се, събира̀ме се (някъ̀де) с тичане, с бя̀гане: **děti se ~ají okolo matky** децата се стрѳпват, събират се около ма̀йката; **mraky se ~aly na obloze** на небѳто се стрѳпваха облаци; **krev se mu počala ~at do tváře** кръвта запѳчна да нахл̀ува/нахл̀уваше в лицѳму

sbíh[avý, -á, -é сходящ, конвергентен: **~é čáry** сходящи линии; **~ý vývoj** конвергентно развитие; **~ý svazek paprsků** физ. сходящ снѳп от л̀ъчи

sbíjecí, -í, -í 1. в съчет. **~í stroj** техн. машина за сковаване, за сглобяване на дѳски **2.** в съчет. **~í kladivo** минно миньѳрски ч̀ук, бѳен ч̀ук

sbíječka, -y ж. минно миньѳрски ч̀ук, бѳен ч̀ук

sbíjet, -ím, 3. мн. -ejí/-í нескв. **1.** (со; со з чѳо) сковавам (нещо; нещо от нещо); заковавам (нещо към нещо): **~et prkna dohromady** заковавам дѳски една към друга; **~et nábytek** сковавам мѐбели **2.** (со) минно откѳртвам, разбивам, раздробя̀вам (руда и под.): **~ení uhelné sloje** откѳртване, разбиване на въглищен пла̀ст

sbíran|ý, -á, -é в съчет. ~**é mléko** обезмаслено мляко, мляко без каймак

sbír|at, -ám нескв. **1.** (со) събирам (нещо): ~**at rozsypané peníze** събирам разпръснати пари; ~**at borůvky** събирам боровинки **2.** (со) колекционирам, събирам (нещо): ~**at známky** събирам, колекционирам пощенски марки; ~**at lidové písně** събирам народни песни **3.** (со на кого, на со) организирам подписка, събирам пари и под. (за някого, за нещо): ~**at peníze na/pro postižené** събирам пари, парична помощ за пострадали; организирам подписка в помощ на пострадали; ~**at podpisy na žádost** събирам подписи под молба **4.** (со) събирам, обединявам (нещо): ~**řeka ~á přítoky** реката събира притоците **5.** (со) събирам, тръпам (сили, знания и под.): ~**at vědomosti** тръпам знания; ~**at odvalu** събирам смелост; ~**á slova k odpovědi** търси, трудно намира думи за отговор **6.** (со) обирам, събирам (нещо): ~**at škraloupky z mléka** обирам, събирам каймак от мляко **7.** (со) събирам, вдигам, разтребвам (нещо): ~**at nádobí se stolu** събирам съдове от масата; прибирам масата; ~**at papír (ze země)** вдигам хартия (от земята)

◆ **~at|obrázky** (на) набирам, надиплям (гънки на дреха); пръва набор (на дреха) **9.** (со кому) конфискувам, (принудително) вземам, изземам/изземавам, прибирам, реквизирам (нещо от някого): ~**at zakázané knihy** конфискувам забранени книги **10.** (кого) разг. прибирам, арестувам, задържам (някого): ~**at podezřelé osoby** арестувам подозрителни лица

sbír|at se, -ám se нескв. **1.** остар. събирам се: **lidé se ~ali a šli na pole** хората се събираха и отиваха на нивите; ~**řeka se ~á z pramenů** реката се събира от изворите **2.** обикн. безл. ~**á se** (к četи) клонї (към нещо); готви се, кани се (нещо да започне): ~**á se k bouři** приближава буря; ~**á se k dešti** готви се да вали **3.** третол. ~**á se** разг. загноява, забира (за рана и под.): ~**rána se ~á** раната загноява, забира **4.** разг. оправям се, съвземам се, идвам на себе си (след болест и под.): ~**at se po nemoci** оправям се, съвземам се след болест **5.** (кат) разг. тръгвам (за някъде): ~**už se musíme ~at** вече трябва да тръгваме; време е вече да тръгваме

sbír|ka, -y жс. **1.** сбирка, колекция: **soukromé, muzejní ~y** частни, музейни сбирки, колекции; ~**a obrazů** колекция (от картини) **2.** събиране (на пари, помощи и под.): ~**peněžitá ~a**

събиране на парични помощи; **uspořádat ~u ve prospěch, na podporu někoho** организирам подписка, събиране на помощи в полза, в подкрепа на някого **3.** стихосбирка; сборник: **básnická ~a** стихосбирка; ~**a úloh z matematiky** сборник със задачи по математика; **Sbírka zákonů** Държавни ◆ **hlb je malá dírka, ale velká ~a** пословица човешкото гърло е ненаситно

sbít, sbiji|разг. sbiju св. **1.** (со; со з чего) скова (нещо; нещо от нещо): ~ **prkna** скова дъски; ~ **z latěk lavičku** скова от летвички пейка **2.** (со) минно откъртя, разбия, раздробя (руда и под.)

sbliž|it, -ím св. (кого, со с кým, с čím) сближа (някого, нещо с някого, с нещо): **dítě je znovu ~ilo** детето отново ги сближи

sbliž|it se, -ím se св. **1.** (с кým, с čím) сближа се (с някого); стана близък (с някого, с нещо; на някого, на нещо): ~**ili se pracovně a lidsky** сближиха се професионално и като хора **2.** (ке кому, к чети) рядко приближа се (към някого, към нещо); доближа се (до някого, до нещо): **při mluvení se hlasivky ~í** при говорене гласилките, гласните връзки се доближават

sbliž|ovat, -uji|разг. -uju нескв. **1.** (кого, со с кým, с čím) сближавам (някого, нещо с някого, с нещо): **soužití ~uje manžele** съвместният живот сближава съпрузите

sbliž|ovat se, -uji se|разг. -uju se нескв. (с кým, с čím) сближавам се (с някого, с нещо); ставам близък (с някого, с нещо; на някого, на нещо): ~**ovat se s přítelem** сближавам се с приятел; **významové ~ování slov** сближаване на думи по значение

sbohem междум. **1.** рядко остар. сбѣгом (поздрав при разделя): **dát, říci ~ někomu, něčemu** сбѣгувам се, простя се, разделя се с някого, с нещо; **poslední ~** последно сбѣгом (надпис на траурен венец) **2.** в съчет. **no ~!** рядко разг. експр. ново двайсе! хубава работа! (за недоволство)

sbor, -u м. **1.** колектив, състав, ансамбъл, колѣгия, корпус, команда и под. (група от хора): **učitelský ~** учителски колектив, преподавателско тяло; **baletní ~** балетен ансамбъл, балетна трупа; **operní ~** оперен ансамбъл, оперна трупа; ~ **trubačů** дъхов ансамбъл; **důstojnický ~** офицерски корпус; ~ **kněžský** свещенническа колѣгия; **diplomatický ~** дипломатически корпус; **požární ~** пожарна команда; **poradní ~** консултативен съвет; **mírové ~y (OSN)** умиротворителни, миропазващи сили (на ООН); **armádní ~** воен. армейски кор-

пус; **velitelský** ~ воен. команден състав; **Sbor národní bezpečnosti (SNB)** *остар.* Корпус за държавна сигурност (Народна милиция); **zákonodárný** ~ юрид. Законодателна комисия
2. муз. хор: **pěvecký** ~ певически хор; **zpívat ve** ~ **u** пѣя в хор **3.** муз. хорово произведение, хорова композиция: **složit** ~ **y** композирам хорово произведение **4.** църк. **a)** енория (обикн. в евангелистките църкви): **Českoobratrský evangelický** ~ Евангелистка енория на „Чешките братя“ **б)** молитвен дом, молитвена зала (ритуално помещение при евангелистите)
sborem нар. хорово, вкупом, в хор: **odpovídat** ~ отговарям хорово
sborist[a, -y m. 1. хорист **2.** участник в ансамбъл
sboristk[a, -y ж. 1. хористка **2.** участничка в ансамбъл
sbormistr, -a m. муз. капелмайстор, диригент (на хор)
sborník, -u m. сборник, сбирка: ~ **národních písní** сбирка (с) народни песни; ~ **referátů ze sjezdu** сборник с доклади от конгрес
sborově нар. хорово, вкупом, в хор: ~ **zpívat** обикн. мн. пѣем хорово
sborovn[ic, -y ж. учителска стая
sborov[ic, -á, -é 1. хоров: ~ **á recitace** хорова декламация; ~ **á skladba** муз. хорова композиция; ~ **é těleso** муз. хор, хоров състав **2.** групов, масов: ~ **é scény** масови, групови сцени; ~ **é velitelství** воен. обединено командване; ~ **y soud** юрид. съдийски състав
sbratřen[ic, -í ср. побратимяване, сближаване
sbratř[ic, -ím св. (koho, co; koho s kým) побратимя, сродя, сближя (някого, нещо; някого с някого): ~ **it dělníka s rolníkem** побратимя работника със селянина
sbratř[ic, -ím се св. (-; s kým, s čím) побратимя се, сродя се, сближя се (с някого, с нещо)
sbratř[ic, -uji/разг. -uju неск. (koho, co; koho s kým) побратимявам, сродявам, сближявам (някого, нещо; някого с някого)
sbratř[ic, -uji se/разг. -uju се неск. (-; s kým, s čím) побратимявам, се, сродявам се, сближявам се (с някого, с нещо)
sbrouš[ic, -ím св. (co) 1. изстържа (нещо); премахна (нещо) чрез шлайфане: ~ **it starý nátěr smirkovým papírem** изстържа стария лак, старата боя с шкурка **2.** изпиля, шлифовам (нещо): ~ **it klíč, aby zapadl** изпиля ключ, за да влезе точно; ~ **it hrany** изпиля ръбове
sbruš[ic, -uji/разг. -uju (co) 1. изстързвам (нещо); премахвам (нещо) чрез шлайфане **2.** изпилявам, шлифовам (нещо)
sbunt[ic, -uji/разг. -uju св. разг.

подбудя, подтикна, подсторя, разбуня: ~ **ovat demonstraci** подтикна към демонстрация; предизвикам демонстрация
sbunt[ic, -uji/разг. -uju се св. разг. разбунтувам се
scanner, scanovat *вж. skener, skenovat*
scát, chcát, chěju неск. *вулг.* пикая, мочам; ходя по малка нужда
sced[ic, -ím св. (co; co z čeho) оцедя, отцедя (нещо от нещо); прецедя, изцедя (нещо): ~ **it vodu z brambor** отцедя водата от картофите; ~ **it mléko** прецедя мляко
scel[ic, -ím св. 1. (koho, co) свържа (някого, нещо) в едно цяло; обединя (някого, нещо); споя, запоя (нещо): ~ **it roztržený řetěz** свържа разкъсан синджир; ~ **it látku** закръпя (забележимо, гладко) плат; направя реприз на плат; ~ **it architektonicky nové sídliště** направя нов жилищен комплекс единен архитектурен ансамбъл **2.** в съчет. ~ **it půdu** юрид. икон. комасирам, събера, уедря, окрупня земя
scel[ic, -uji/разг. -uju неск. 1. (koho, co) свързвам в едно цяло (някого, нещо); обединявам (някого); споявам, запоявам (нещо): ~ **ovat látku** закръпвам (гладко, забележимо) плат; правя реприз на плат **2.** в съчет. ~ **ovat pozemky** юрид. икон. комасирам, уедрявам, окрупнявам поземлени имоти
scén[ic, -y ж. 1. сцена: **divadelní ~a** театрална сцена; **otáčivá ~a** въртяща се сцена; **uvést kus na ~u** поставя пиеса; **objevit se poprvé na ~ě** покажа се, явя се за първи път на сцената; **vyjít na ~u dějin** *прен.* появя се на историческата арена, сцена; **odchod ze ~y** *прен. експр.* слязане от сцената **2.** театър, сцена: **přední pražská ~a** водещ, главен пражки театър **3.** сцена, явление, действие (в театр. пиеса): **davové ~y** масови сцени; **bojové ~y** батални сцени; **alegorická ~a** алегорична сцена, алегорична картина **4.** *разг. експр.* сцена, произшествие, неприятно събитие: **dělat ~y** правя, устройвам сцени; ~ **y žárlivosti** сцени на ревност
scenárist[ic, -y m. сценарист, автор на сценарии
scénář, -e m. сценарий
scénérie [ne-/né-], -e ж. 1. сценично оформление, сценичен декор, сценография: **měnit ~i podle jednotlivých jednání** смѣням декор(и) в зависимост от отделните сцени, от отделните действия **2.** пейзаж, фон, изглед, ландшафт: **horská ~e** планински пейзаж
scénick[ic, -y, -á, -é] сценичен: ~ **á výprava** сценично оформление, сценичен декор; ~ **á hudba** сценична музика; ~ **é poznámky** сценични, сценографски бележки, указания; ~ **é pro-**

vedení novely сценічна адаптація, сценічна реалізація на новела

scén|a, -у ж. умал. експр. сценка

scest|í, -í ср. безпѣтица, безизходица: **být na ~í** в безизходица съм; **svést na ~í** отклоня от правия път; доведя до безизходица

scestn|ý, -á, -é погрешен, неправилен: **~ý krok** погрешна крачка, стѣпка; **~é zásady** погрешни, неправилни принципи; **~é učení** неправилно, лъжливо, еретично учение

scestovall|ý, **zcestovall|ý**, -á, -é който много е пътувал, много е обикалял: **~ý námořník** опитен моряк

scest|ovat, **zcest|ovat**, -uji/разг. -uju св. (со) пропѣтувам, обиколя с пътуване (нещо): **autem ~ovat celou Evropu** пропѣтувам, обиколя с кола цяла Европа

scez|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (со) оцѣждам, отцѣждам (нещо); прецѣждам, изцѣждам (нещо)

science fiction [sájens fikšn] нескл. ж. научна фантастика; произведение (роман, пиеса, филм и под.) на научната фантастика

sci-fi 1. като свц. неизм. лит. ср. и ж. научна фантастика: **psát** ~ пиша научна фантастика 2. като прил. неизм. научно-фантастичен: **~ romány** научно-фантастични романи

scifistick|ý [-sty-], -á, -é който се отнася до научната фантастика: **~ý časopis** списание за научна фантастика

scilla, -у ж. бот. синьо цвѣте (Scilla bifolia)

scíp|at, **chcíp|at**, -ám нескв. разг. 1. (čít; -) псовисвам, издѣхвам, пѣквам, умирам (от нещо) (за животни) 2. грубо пѣквам, умирам (за хора)

scíp|lý, **chcíp|lý**, -á, -é 1. псовисал, издѣхнал, пѣкнал, умрял (за животни) 2. грубо пѣкнал, умрял (за хора)

scíp|nout, **chcíp|nout**, -nu св. 1. (čít; -) псовисам, издѣхна, пѣкна, умря (от нещо) (за животни) 2. грубо пѣкна, умря (за хора)

scout [skaut], **skaut II**, -а м. разг. „ловец“, търсач на (нови) таланти, на нови лица (обикн. в модата, в спорта): **~i módních agentur slibují dívkám závratnou kariéru** „ловците“ на модните агенции обещаваат на момичетата шѣметна кариера

sduk|nout se, -nu se св. (-; s kým) разг. експр. сдушя се, сговоря се, наговоря се (с някого): **kluci se ~li** момчетата се сдушиха; **jsou ~nuti proti mně** сговорили са се против мен

svak|nout, -nu св. (со) затрѣшна, хлѣпна, затворя шумно (нещо): **~nout nůž** затворя нож с шракане; шрачна нож; **~nout víko u**

kufru затворя капак на кѣфар; **~nout zuby** трачна (със) зѣби

scvrk|at se, **scvrkáv|at se**, -ám se нескв. 1. сгърчвам се, сбрѣквам се, съсъхрям се, изсѣхвам; свивам се: **jablka se v zimě ~ají** през зимата ябълките се сбрѣкват 2. експр. слабѣя, измършавявам: **ruce se ~aly** ръцѣте се съсъхряха, ръцѣте измършавяха и се сбрѣкваша 3. експр. топя се, стопявам се; намалявам, смалявам се; изчѣзвам: **úspory se ~ají** спестяванията се топят, стопяват се; **hlouček lidí se ~al** тѣлпата от хора се стопяваше; **naděje se ~aly** надеждите се изпаряваха

scvrkávat se вж. **scvrkat se**

scvrk|nout se, -nu se св. 1. сгърча се, сбрѣчкам се, съсъхря се, изсѣхна, свия се: **napadané ovoce (se) brzo ~ne** опадалите плодове скоро се сбрѣкват 2. отслабна, измършавя: **udřené tělo se ~lo** изтощѣното тѣло измършавя, отслабна 3. експр. стопя се, намалѣя, отгнѣя, изпари се: **počet se ~l na polovinu** броят намалѣя наполовина; **peněženka se mu ~la** портмонѣто му се изпразни, отгнѣя; **odvaha se mu ~la na nulu** смелостта му се стопи, изпари се 4. разг. експр. изчѣзна, офѣйка, дѣхна: **na několik dní se ~nout** изчѣзна, изгѣбя се за няколко дни, за извѣстно време

sčes|sat, -šu/-sám/книж. -ši св. (со) 1. срѣша, вчѣша (коса и под.): **~at (si) vlasy do čela** срѣша си косата към чѣлото; **nosit hladko ~ané vlasy** ходя с гладко вчѣсана, с причѣсана коса 2. накъсам, набера, оберя (плодове): **~at ovoce** оберя, набера плодове

sčesáv|at, -ám нескв. (со) 1. срѣсвам, вчѣсвам (коса и под.): **~at si patku** оформям лимба на чѣлото си; **~at pocuchané vlasy** срѣсвам разочѣрлени коси 2. бера, обирам (плодове): **~at postupně zrající ovoce** бера последователно зрѣещите плодове

sčtetlost, **sečtělost** -i ж. начѣтеност, ерудитаност, образованост

sčtet|lý, **sečtell|ý**, **sečtěll|ý**, **sečten|lý I**, -á, -é начѣтен, ерудитан: **být ~ý v literatuře svého oboru** начѣтен съм в литературата, познавам добре литературата по своята специалност; **být málo ~ý** не съм много начѣтен

sčís|nout, -nu св. (со) 1. срѣша, вчѣша, оформя (коса) на една страна: **~nout si ofinku** срѣша си бретѣна 2. срѣша, вчѣша (коса и под.) 3. свалѣя, съборя, пречѣпя (нещо): **vichřice ~la vrcholky stromů** бурята пречѣпи върховѣте на дървѣтата

sčítac|í, -í, -í 1. пребройтелен; който слѣжи за преброяване; който се отнася до преброява-

не: **~í komise** пребройтелна комисија; комисија по пребројуването (*при избору*); **~í blankety, archy, listy** пребройтелни формуляри, фишове, документи **2.** събирачен, сметачен: **~í způsob (řešení rovnice)** мат. адитивен начин (за решавање на уравнение); **~í stroj** техн. сметачна машина

sčítan|ec, -ce м. мат. събираемо

sčítán|í, sečítán|í, -í ср. **1.** събиране **2.** стат. пребројување: **~í lidu** пребројување на населението

sčít|at, sečít|at, -ám неск. (со) **1.** събирам (*нещо*): **~at číslice** събирам цифри, числа; **~at položky účtu** събирам отделни пера на/по сметка; **~at denní vydání** събирам, пресмятам дневни разходи **2.** пребројувам (*нещо*)

sdělen|í, -í ср. съобщение, известие: **úřední, důvěrné** ~í служебно, лично съобщение; **rozhlasové** ~í съобщение по радиото

sděl|it, -ím св. **1.** (со *коти*; со) съобщя, известя (*нещо на някого*); уведомя (*някого за нещо*): **~it novinu známým** съобщя новина на познати; **~it veřejnosti výsledky výzkumu** съобщя на обществеността, изнеса пред обществеността резултати от изследване **2.** (со *s kým*) книж. остар. споделя (*нещо с някого*)

sdělnost, -i ж. **1.** комуникативност, разбираемост: **~a srozumitelnost překladu** разбираемост и понятност на превод **2.** в *счет*. **~ chorob** мед. преносимост, заразност, инфекциозност на болести

sděln|ý, -á, -é **1.** книж. съобщителен, комуникативен, комуникационен: **~é prostředky rozhlasové** радиокомуникационни средства; радиоинформационни средства; **~á funkce jazyka** комуникативна функция на езика **2.** инфекциозен, заразен, преносим: **~é choroby** инфекциозни, заразни болести

sdělovac|í, -í, -í съобщителен, информационен: (**hromadné**) **~í prostředky** средства за масова информация, за масово осведомяване; **~í technika** спец. съобщителна техника; **~í zařízení, přístroj, vedení** спец. съобщително устройство, съобщителен апарат, съобщителна линия; **~í cesta** спец. канал за информация

sděl|ovat, -uji/разг. -uju неск. **1.** (со *коти*; со) съобщавам, известявам (*нещо на някого*): **~ovat všem výsledek jednání** съобщавам, известявам на всички резултат от преговори **2.** (со *s kým*) споделям (*нещо с някого*): **~ovat si zkušenosti** споделям опит **3.** (со *коти*) книж. остар. предавам (*нещо на някого*): **~ovat teplo okolí** предавам топлина на околната среда **4.** (со) предавам (*болест и под.*): **tuberkulóza (dobytka) ~uje se syrovým mlé-**

kem туберкулозата (по добитъка) се предава чрез суровото мляко

sdíl|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í неск. книж. **1.** (со *коти*; со) съобщавам, известявам (*нещо на някого*): **~el v dopise, že...** в писмото той известяваше, съобщаваше, че... **2.** (со) предавам (*топлина и под.*) **3.** (*s kým* со) съобщавам насаме (*нещо на някого*); споделям (*с някого нещо*) **4.** (*s kým* со) споделям, разделям (*с някого съдба, мнение и под.*); участвам заедно (*с някого в нещо*): **~et s rodiči společnou domácnost** живя заедно с родителите си (*в едно и също домакинство*); **~et s někým stejný osud** споделям съдбата на някого; **ne~íme vaše názory** не споделяме вашите възгледи; **~et společné naděje** храня общи надежди с някого

sdílnost, -i ж. общителност; общуване, споделяне: **potřeba ~i** необходимост от общуване; **dativ ~i** език. етичен датив, дативус етикус

sdíln|ý, -á, -é **1.** общителен; който обича да споделя: **~ý, hovorný člověk** общителен, разговорлив човек; **byl upřímný, ale ne snadno ~ý** беше искрен, но не споделяше лесно **2.** доверителен, интимен, близък: **~ý hovor** доверителен, задушъвен, поверителен разговор; **~á chvílka** задушъвен, съкровен момент

sdrát вж. **sedrat**

sdrát|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) скрепя, стегна, поправа (*нещо*) с тел: **~ovat puklou miskou** стегна, завържа с тел спукана купичка

sdrh|nout, -nu св. (со) **1.** изтържа, остържа, изтъркам (*нещо*): **~nout barvu z nábytku** изтържа, остържа боя от мебели; **~nout zuby na pilníku** изтъркам зъбците на пила **2.** ожуля (*нещо*): **~nout si neopatrností kůži** по невнимание си ожуля кожата

sdrh|ovat, -uji/разг. -uju неск. (со) **1.** остъргвам, изтъргвам, изтърквам (*нещо*): **~ovat paličky lnu** откъсвам, остъргвам главички на лен **2.** ожульвам (*нещо*)

sdužen|ář, -e м. спорт. състезател по ски-северна комбинация

sdužen|í, -í ср. **1.** сдружение; дружество; общество; кръг; съюз: **studentské ~í** студентска организация, студентско дружество, студентски съюз; **pěvecké ~í** певчески хор; **rodičovské ~í** родителска среща; **~í podniků** концърн; **mezinárodní odborové ~í** международна федерация (асоциация) на профсъюзите **2.** в *официални названия*: **Jazykovědné ~í při ČAV** Езиковедска комисија при Чешката академия на науките

sdužen|ý, -á, -é обединен, съединен, сдружен, комбиниран: **~é ochlazení** техн. комбинирано

охладжване; **~ý pohon** техн. комбинирана тяга, комбинирано задвижване, комбинирано придвижване; агрегат; **~ý rým** лит. съседна рима; **metoda ~ých změn** лог. метод на причинно-следствената връзка; **závod ~ý** спорт. северна комбинация (в ски-спорта); **~á okna** строит. група от няколко прозореца в романски стил; трифориум; **~é napětí** электр. комбинирано напрежение

sdružit, -ím св. книж. 1. (кого с кѹт) сдружѹ, сближѹ, приятеля (някого с някого): **společný osud nás ~il** общата съдба ни сдружѹ, сближѹ 2. (кого, со с čím, в со, до čeho, в čet) обединѹ, сплотѹ (някого); свѣржа (някого, нещо с нещо, в нещо): **~il kolem sebe skupinu mladých** (тѹй) обединѹ, сплотѹ около себе си групата на младите; **~it pole do jednoho lánu** съединѹ ниви в един блѹк

sdružit se, -ím se св. книж. 1. сдружѹ се, сближѹ се, приятеля се 2. сплотѹ се, обединѹ се, организирам се: **revoluční složky se ~ily v jeden celek** революционните групи, организации се сплотѹха в едно цяло; **všechny síly se ~ily k obraně/na obranu** всички сили се обединѹха, организирах се за отбрана

sdružování, -í ср. мат. групирание по двойки според определени общи особености

sdružovat, -uji разг. **-uju** нескв. 1. (кого с кѹт) сдружѹвам, сближѹвам, обединѹвам (някого с някого): **~ovala je slavnostní nálada** сближѹваше ги празничното настроение 2. (кого, со с čím, в со, до čeho, в čet) сплотѹвам, обединѹвам (някого, нещо в нещо): **~ovat kolem sebe mládež** сплотѹвам, обединѹвам около себе си младежта

sdružovat se, -uji se разг. **-uju se** нескв. 1. сближѹвам се, сдружѹвам се, приятелявам се, обединѹвам се: **mladí a staří se ~ovali** младите и старите се сдружѹваха, обединѹваха се 2. сплотѹвам се, обединѹвам се, организирам се, сдружѹвам се: **řemeslníci se ~ovali v cechy** занаятчийте се обединѹвали в цехови организации

se, si местоим. (род. себе, се; дат. sobě, si; вин. себе, се; местен (о) sobě; творит. sebou) 1. като самостоятелна изреченска част 1. се, си, себе си, предлог + себе си (за идентичност на субекта и обекта): **pozorovat se v zrcadle** наблюдавам се в огледалото; **nedělej se zajímavý(m)** не се прави на интересен; **zastřelil ji i sebe** тѹй застрѹля и неѹ, и себе си; **poznej sám sebe** познай себе си; **věř si, věř v sebe** вярвай си, вярвай в себе си; **věř si, věř jen sobě** вярвай си, вярвай сам в себе си; вярвай

само на себе си; **denně se holí** (тѹй) всеки ден се брѹсне; **mýt se studenou vodou** мия се със студѹна вода; **držet si klobouk** държѹ си шапката; **přát si mír a)** желѹя мир б) пожелавам си мир; **zabila se při automobilové nehodě** тя се убѹи, загѹина при автомобилна катастрофа; **začal se topit** тѹй запѹчна да се дави; **studna se plní vodou** кладенецѹт се пѹлни с вода; **větev se zlomila** клѹнѹт се счѹпи; **v ničem si nepovolí** не си позволява нищо; в нищо не се отпѹска; **být k sobě upřímný** ѹскрен сѹм, откровен сѹм спрямо себе си, към себе си; **zapomíná na sebe** забравѹ за себе си; **zakládá si na sobě** има висѹко мнѹние за себе си; държѹ на себе си; държѹ на ѹмето и репутацията си; **má zájem jen o sebe** интересува се единствено от себе си; **bojovat sám se se bou** борѹ се сам със себе си; **dát někomu něco (s) sebou** дам на някого да взѹме, да отнесѹ нещо със себе си (за из тѹт, за вкѹци); **vzít něco s sebou, vzít někoho (s) sebou** взѹма нещо със себе си, взѹма някого да ме придружѹва

být sobě нескв. несквѹст сѹм б) извѹн себе си сѹм, не сѹм на себе си от ѹд, от обѹркване; **přijít k sobě** дѹйда на себе си; свѹстѹ се, опомнѹ се; **jít do sebe** вглѹждам се в себе си; замѹслям се над себе си; **udělat se, zařídít se pro sebe** стѹна самостоятелен; **to se rozumí samo sebou** това се разбира от само себе си; това е естѹствено 2. с отслабнала самостоятелност на изреченска част: се, си, се (един дрѹг), си (един + предлог + дрѹг) (реципрочни глаголи): **milují se** обичат се; **líbají se** целѹват се; **objali se** прегѹрнаха се; **jejich rodiny se nenáviděly** семействата им се ненавиждаха, мрѹзеха се; **setkala se s ním** тя се срѹчна с нѹго; **překážejí si** прѹчат си (един на дрѹг); **přísahali si věrnost** кѹлнѹха се, заклѹваха се във вѹрност един на дрѹг, към дрѹг; **dobře si s ním rozumí** добре се разбира

čistě счѹпкаха се, спрѹчкаха се; сбѹиха се; **(zas) jsou v sobě a)** (пѹк) се кѹрат б) (пѹк) се бѹят 3. само си си, на себе си (действие в полза на бенефициент): **koupit si chatu** кѹпя си вѹла; **objednat si večeri** порѹчам си вечерѹ; **získat si přátele** спечѹля (си) приятели; **způsobit si nepříjemnosti** създѹм си неприятности; **pěkně si leží** лежѹ си господнѹт; **jen si utíkej!** тѹчай (си), щѹм ѹскаш! **hleďte si svého!** глѹдайте си работата! **zajít si na pivo** отбѹя се на пиво, на бѹра; **poležet si, pospat si** полежѹ си, поспѹя си; **dobře si zahrát a)** хѹбаво си поиграѹ б) хѹбаво си посвѹря; **zatančit si** потанѹвам

си; **vypůjčit si knihu** заема (си), взема (си) на заем книга **II**. като *формообразуваща частица в състава на възвратно-страдателен залог 1*. се (при лично-страдателна форма): **ďům se staví** къщата се строи; **verše se čtou** стихотворенията се четат; **daně se platí** данъци се плащат; **ještě se** **lesu ozývá** пословица каквото повикало, такъва се обадило **2. a)** с *третол. гл. и обобщен подлог (хората) при безлично-страдателна форма*: **chodilo se do hospody** (хората) ходеха в кръчмата; ходеше се на кръчма; **šlo se cestou necestou** (хората) вървяха без път, накъдето им видят очите; **jede se do hor** тръгвате към планината; **jedlo se a pilo** ядеше се и се пиеше; (хората) ядяха и пиеха **б)** с *гл. 3. ед. + се при безлична форма*: **při otevřeném okně se spí dobře** на отворен прозорец се спи добре; **žije se tam lacině** там се живее леко; там се живее евтино; **to se lehko řekne** лесно е да се каже **3. с гл. 3. ед. + (дублирано) непряко допълнение + се при желателни синтактични конструкции: **chtělo se jim křičet** искаше им се да викат, да крещят; на тях им се искаше да викат, да крещят; **chce se mi pít** пише ми се; на мен ми се пише; **houkne si na nás** позволява си да ни крещи, да ни вика **4. се, си или без превод (за допълнителни смислови или емоционални оттенъци)**: **držel se zábradlí** той се държеше за перилата; **proč se s tím tak moríš?** каквo тoлкова се мориш, каквo тoлкова се измъчваш с тази работа? **kdo se tě o to prosí?** кой (изобщо) те моли за това? кой те е молил за това? **ti se naposlouchali jeho nářků** наслушаха се на жалбите, на вайканията му; **co se ten už nastýskal/si nastýskal** (той) малко ли се натъгува, малко ли се наплаква; **nanosil se s uhlím** (той) се наноси на въглища; доста въглища пренесе **III**. като *постоянен компонент на глаголи reflexiva tantum* и на *възвратни префигирани глаголи*: **smát se** смея се; **leknout se** уплаша се; **ptát se** питам; **umínit si** втъпя си, намисля (си) нещо; **stěžovat si** оплаквам се; **všimnout si** забележа, обърна внимание; **dopracovat se bohatství** с (тежък) труд забогатя, стигна до богатство; **dopátrat se pravdy** след продължително дирене стигна до истината; **nemohu se tam dovolat, dozvonit** все не успявам, все не ми се отдава да се свържа с тях по телефона; **děti se proběhly v parku** в парка деца се натичаха; **proháněli se na kluzišti** гонеха се, тичаха на пързалката; **přejít se** преям; **přepracovat se** преуморя се от работа; **přehmát-****

nout se направя гяф, сгяфя, сбъркам, допусна грешка; **oheň se zase rozhořel** огънят отново се разгоря; **brzo se rozpovídali** скоро се разприказваха; **děti se rozespaly** децата се разсъниха; **děti se roznehohly** децата се разболяха; **umluvit se (do ochraptění)** приказвам до преграждане, докато прегражда; **ufotografovat se** цял живот правя снимки; **vyspat se** наспя се (до насита); **vypovídat se** наприказвам се; **vyběhat se** натичам се; **vyskakat se (dosyta)** наскочам се (до насита)

seance, **-e ж.** 1. сеанс (*спиритистически и под.*): **uspořádat ~i** организирам спиритически сеанс; **chodit na ~e** ходя на сеанси; **hypnotická ~e** хипнотичен сеанс **2. икон.** цъкъл, кръг (търговски операции)

sebe *вж. se*

seběhnout, seběhnout se *вж. sběhnout, sběhnout se*

sebedůvěra, **-y ж.** самоувереност, вяра в себе си: **ztratit, získat ~u** загубя, придобия самоувереност

sebechvála, **-y ж.** самохвалство

sebejistě *нар.* самоуверено, със самочувствие **sebejistota**, **-y ж.** самоувереност, самочувствие: **získat, ztratit ~u** придобия, загубя самоувереност, самочувствие

sebejistý, **-á, -é** самоуверен; който е със самочувствие: **~ý muž** самоуверен мъж, мъж със самочувствие; **~ý úsměv** самоуверена усмивка **sebekázň**, **-ně ж.** самодисциплина: **umělecká ~eň** творческа самодисциплина

sebeklam, **-u м.** самоизмама, самозалъгване: **podléhat ~u** поддавам се на самоизмама, на самозалъгване

sebekriticky [-ty-] *нар.* самокритично: **~ přiznat omyly** самокритично си признава грешките **sebekritický** [-ty-], **-á, -é** самокритичен: **~é prohlášení** самокритично изявление, самокритична декларация

sebekritičnost [-ty-], **-í ж.** самокритичност

sebekritika [-ty-], **-y ж.** самокритика: **provést ~u** направя си самокритика

sebelepsi, **-í, -í** по-добър от всеки, от всичко; най-добър; най-добрийт: **~í úmysl** най-добро намерение

sebeměně *нар.* ни най-малко (*обикн. в отриц. изр.*): **~ se neuchýlit** не отстъпя, не се отклоня ни най-малко

sebeobětování, **-í ср.** саможертва, самопожертване

sebeobrana, **-y ж.** самоотбрана, самозащита: **osobní ~a** лична самоотбрана; **právo na ~u** право на самоотбрана

sebeovládání|í, -í *ср.* самообладание: **učit se ~í** уча се на самообладание
sebezpoznaní|í, -í *ср.* самопознание: **dospět k ~í** достигна до самопознание
sebezpoznavání|í, -í *ср.* самопознаване, самоопознаване
sebezpozorování|í, -í *ср.* самонаблюдение, интроспекция
sebeprémáhání|í, -í *ср.* превъзмъгване на себе си; надвиване над себе си, на самия себе си: **stojí mě to hodně ~í** това ми струва много усилия да надвия (над) себе си
seberealizace, -e *жс.* самореализация
sebešahující|í, -í, -í *кõйто се подиграва, присмива на самия себе си: ~í ironie* самоирония
sebestředně *нар.* егоцентрично
sebestřednost, -i *жс.* егоцентризъм, вторачване в себе си: **jeho ~ byla pro okolí nepochopitelná** егоцентризмът му беше неразбираем за околните, за обкръжението му
sebestředný, -á, -é *егоцентричен; вторачен в себе си: ~ý čin* егоцентрична постъпка
sebeuplatnění|í, -í *ср.* самореализация
sebeurčení|í, -í *ср.* самоопределение, самоопределяне: **svobodně ~í** свободно самоопределение; **právo národů na ~í** право на народите за самоопределение
sebeuspokojení|í, -í *ср.* самоуспокоение
sebevědomě *нар.* 1. самоувěřено, със самочувствие 2. самоосъзнато
sebevědomí|í, -í *ср.* 1. самоувěřеност, самочувствие: **mužné ~í** мъжествена, храбра самоувěřеност; **úspěch zvýšil jeho ~í** успехът повиши самочувствието му; **vrátilo se mu ~í** самочувствието му, самоувереността му се възвърна 2. достõйство, самосъзнание: **národní ~í** национално достõйство, национално самосъзнание
sebevědomost, -i *жс.* 1. самоувěřеност, самонадєяност, самочувствие 2. самоосъзнатост
sebevědomý, -á, -é *самоувěřен, самонадєян; кõйто е със самочувствие: ~ý usměv* самоувěřена усмивка
sebevětšší|í, -í, -í *пõ-голям от всеки, от всичко; най-голям; мнõго голям: ~í strom* най-голямото дърво
sebevíc *нар.* повече от всеки, от всичко; (възможно) най-мнõго, до немай къде: **~ se namáhat** напръгам се до немай къде
sebevrah ♦ -a *м.* самоубиец: **šílený ~** безумен самоубиец
sebevražda, -y *жс.* самоубийство: **spáchat ~u** самоубия се, извърша самоубийство; **pokus o ~u** опит за самоубийство

sebevražedkyně|ě, -ě *жс.* самоубийца (*жена*)
sebevýchova|a, -y *жс.* самовъзпитание
sebevzdělání|í, **sebevzdělávání**|í, -í *ср.* самообразование, самообразование: **soustavně ~í** системно самообразование; **další ~í** по-нататъшно самообразование
sebevzhlížení|í, -í *ср.*, **sebevzhlíživost**, -i *жс.* самовъзхищение
sebevzhlíživý, -á, -é *кõйто се възхищава от самия себе си*
sebezáchova|a, -y *жс.* самосъхранение, самозапаване: **~a organizmu** самосъхранение на организма; **puh ~y** инстинкт за самосъхранение
sebezáchran|a, -y *жс.* самозапаване, самосъхранение, самоспасяване, самоизбавление: **snaha po ~ě** стремєж към самоизбавление
sebezapření|í, -í *ср.* себеприщание, самоотричане
sebou *вжс. se*
sebrank|a, -y *жс. нейор.* сган, сбирщина, шайка; паплач: **zlodějská ~a** престъпна, злодєйска шайка; шайка крадци; **fašistická ~a** фашистка сган; **emigrantská ~a** емигрантска паплач; **~a dobrodruhů** шайка авантюристи
sebran|ý, -á, -é *в съчет. ~é spisy* лит. събрани съчинения
se|brat, -beru *св. 1. (со)* събера (*нещо*): **~brat spadlá jablka** събера нападали ябълки; **~brat lidové pohádky** събера народни приказки; **~brat staré mince** напръва колєкция от стари монети; **~brat peníze na stavbu pomníku** събера пари за строеж на паметник (*чрез подписка и под.*) 2. (*коho, со*) струпам, натрупам, съсредоточа, събера (*някого, нещо*): **~brat vojsko** струпам, съсредоточа войски; **~brat všechny síly k zvládnutí úkolu** напръгна всичките си сили за изпълнение на задача; **~brat všechnu odvahu** събера цялата си смєлост; **~brat vědomosti** събера, натрупам знания
~brat síly всичките си сетива, ума си; **~brat rozum do hrsti** напръгна си ума, мисълта 3. (*со*) вдигна, прибера, събера, взєма (*нещо обикн. от повърхността на нещо*): **~brat talíře se stolu** вдигна, прибера чинии от масата; **~brat z podlahy šátek** вдигна кърпа от пода; **~brat smetanu z mléka** обера сметана от мляко; **voda všechno ~brala** водата отнесе, помєте всичко; **~ber ten papír!** приберй, вдигни хартията! **~bral zavazadlo a šel** той си събра, прибра, вземаше си багажа
~brat si svých pět švestek a jdi! приберй си парцалите и тръгвай! събйрай си партакешите и се махай! обйрай си крушите! 4. (*со кому*) взєма, иззєма, отнєма, прибера, конфискувам, реквизи-

зірам (нещо от някого): **~brali mu řidičský průkaz** взеха му, прибраха му, отнеха му шофьорската книжка; **věřitelé mu ~brali všechno** кредиторите му взеха, прибраха всичко; **~bral to kotě na ulici** той прибра, донесе котето от улицата; **kde jsi ~bral tu knihu?** разг. къде намериш книгата? ♦ **~brat někomu vítr z plachet a)** осуеятя плановете на някого **б)** изпревара някого в нещо **5.** (кохо, рядко со) разг. арестувам (някого); прибера (насилствено) (някого): **~bral ho strážník** стражарят го арестува; **~brali ho na vojnu** взеха го войник, прибраха го в армията **6.** (со) рядко сгъна, завий, навий, засуча (нещо): **~brala cíp zástěry do jedné ruky** тя сви, навий края, ъгъла на престилката в едната си ръка **7.** (кохо – вин.) разг. удара, улуча, засегна (някого): **~bral ho klackem po hlavě** той го удари го със сопа по главата **8.** третол. **-bere** (кохо – вин.) разг. съсипе, омаломощи (някого) (за болести и под.): **nemoc ho ~brala** болестта го съсипа **se|brat se, -beru se св. 1.** разг. съвзема се, окопий се, вдигна се, оправа се (след болест): **už se po té nemoci trochu ~brala** посъвзела се е, поправила се е вече след болестта; **~bral se z těžké rány osudu** той се съвзвзе, окопийти се след тежкия удар на съдбата; **konečně se ~bral k odpovědi** най-сетне той намери сили да отговори; **upadl a nemohl se dlouho ~brat** той падна и дълго не можеше да стане, да се вдигне; **~bral se a odešel** той стана и си тръгна; той взе, че си отиде **2.** третол. **-bere se** разг. загной, забере, набере: **~bral se mu prst** пръстът му забра; **rozbité koleno se mu ~bralo** счупеното му коляно забра, загной **3.** разг. появя се: **kde se tu ~bral?** (той) откъде се взе, откъде се беше взел тук? **seces|e, -e ж. худ. сецесион** **secesn|í, -í, -í худ. сецесионен: ~í malířství** сецесионна живопись; **~í dům** сграда в стил сецесион **sec|í, -í, -í** сеячен; който служи за сеитба, за засяване: **řádkový ~í stroj** земед. редосейлка **second-hand, secondhand I, -u, second hand I** [seknhend], **second handu м. 1.** магазин за „втора употреба“ (обикн. за дрехи): **vedle ~u otevřít i prodejnu s novými počítači** редом с магазина „втора употреба“ открия и магазин за нови компютри **2.** стока (обикн. дрехи) „втора употреба“, употребявани стоки: **~ máme přímo ze Švýcarska** дрехите ни „втора употреба“ са внос директно от Швейцария **secondhand II, second hand II** [seknhend] неизм. прил. **1.** който е „втора употреба“: ~

přístrojů ўреди „втора употреба“ **2.** който прилича на предмет „втора употреба“ **secondhandov|ý** [seknhend-], **-á, -é 1.** който се отнася към „втора употреба“: **na našem území působí asi patnáct ~ých firem** на нашата територия действат около петнайсет фирми за търговия със стоки „втора употреба“ **2.** който се отнася към магазин за „втора употреба“ **secsakra, secsakramentský** вж. **setsacra, setsakramentský** **secvič|it, -ím св. 1.** (кохо, со) сработя (някого, нещо); постигна хармоничност, ансамбловост между отделни лица (при изпълнение на нещо): **~it zpěváky** сработя певци, образувам ансамбъл от певци; **~it artistickou skupinu** сработя артистична, циркова група; превърна артистична, циркова група в художествен ансамбъл **2.** (со) отрепетирам (нещо): **~it prostná** физкулт. отрепетирам упражнениа без ўреди **sečvič|it se, -ím se св.** сработя се, постигна ансамбловост (в изпълнението на нещо): **sbor se dobře ~il** хорът се сработи добре; хорът постигна ансамбловост **secvič|ovat -uji/разг. -uju неск. (кохо, со)** сработвам (някого, нещо); постигам ансамбловост между отделни лица (при изпълнението на нещо) **secvič|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск.** сработвам се, постигам ансамбловост (при изпълнението на нещо) **seč I** обикн. в съчет. **přičiňuje se, ~ je** старее се, докълкото може, докълкото има възможност; полага всички усилія **seč II, -e ж. 1.** сеч, клане: **krvává, krutá** ~ кървава, жестока, свирепа сеч; кърваво, жестоко, свирепо клане **2.** лес. сеч, изсичане на дървета **se|číst, -čtu св. (со) 1.** събера, сумирам (нещо): **~číst několik čísel** събера няколко числа **2.** преброя, изброя (нещо): **~číst hvězdy** преброя звездите **sečítání, sečítat** вж. **sčítání, sčítat** **sečk|at, -ám св. книж. остар. (na koho, na so; koho, so)** почакам, изчакам (някого, нещо): **~ej na mne chvílku** почакай ме малко, почакай за минутка **sečkáv|at, -ám неск. книж. остар. (na koho, na so; koho, so)** изчаквам (някого, нещо): **~al, jako by se rozmyšlel** той изчакаваше, като че ли премисляше **sečn|a, -y ж. геом. секўща (линия), секанта** **sečn|ý, -á, -é 1.** който служи за сечене, за посичане: **~á zbraň** хладно оръжие **2.** прен. рядко отсечен, отривист, остър, рязък: **~ý hlas**

отсечен, отривист, остър, рязък глас; ~**ý** **pohled** остър, пронизващ поглед **3. геом.** който се отнася към сечение: ~**á rovina** секуща равнина **4.** причинен от сечение, от посичане: ~**á rána мед.** рана от хладно оръжие **5.** подходящ за косене, за жътва: ~**á louka земед.** ливада за косене

sečtěllost *вж. sčtlost*

sečtělý, sečtělý, sečtený I *вж. sčtělý*

sedět *вж. sedět*

sedět *вж. sedět*

sed, -u *м. физкулт.* сед, седж; седящо положение: ~ **roznožný** разкрачен седж (*при езда*)

sedací, -í, -í който служи за сядане, за седене: ~**í část těla** седящи части на тялото; ~**í koupel** седяща баня; ~**í vana** седяща вана; ~**í nábytek** мебели за сядане; ~**í nerv anat.** седящи нерв

sedáčka, -y *жс.* **1.** стълче: **rybařská ~a** рибарско стълче; **kuchyňská ~a** кухненско стълче; табуретка **2.** (малка) седалка: ~**a na traktoru** седалка на трактор; ~**a v lanovce** стълче, седалка на лифт, на въжена линия

sedáčkový, -á, -é който е със стълчета, със седалки: ~**ý výtah** седалков лифт; ~**á lanovka** седалкова въжена линия

sedadlo, -a *ср.* **1.** стол: ~**o v divadle** стол, място в театър **2.** седалка, седалище; тапицирани части на стол: ~**o v automobilu, v železničním voze** седалка на автомобил, във влак

sedan, -u/-a *м. жарг. техн.* **1.** седан (*тип закрил автомобил*) **2.** купе на седан

sedlat, -ám *несв.* **1.** (-; *кат*) сядам (*някъде*): ~**at do křesla** сядам в кресло **2.** (*кат*) качвам се, сядам (*някъде*): ~**at do vozu** сядам, качвам се в кола; ~**at na koně** качвам се, мятам се на кон; възсядам кон **3.** (-; *кат*) качам (*някъде*):

letadlo ~á самолётът кача; **mouchy ~aly na chléb** мухите качаха по хляба **4. третол. -á (кат; на кохо, на со; kde)** (*нещо*) заема определено положение, настанява се, разполага се (*някъде*): **lod' si ~á na mělčinu** корабът засяда в плитчинă; **prach ~al na okna** по прозорците се наслояваше, трупаше се прах; **šero ~alo zvolna na město** *поет.* здрачът бавно

sedět *вж. sedět*

sedět *вж. sedět*

sedět *вж. sedět*

5. третол. -á (на кохо, на со) прен. (нещо) обхваща, обзема (*някого, нещо*): **na dědinu ~al podzimní smutek** есенна печал покриваше селото; **na diváky ~ala hrůza** зрителите бяха обзети, бяха обхванати от ужас; ужас обземаше, обхващаше зрителите; ~**al na mne vztek** обземаше ме гняв **6. (кат) остар.** залязвам, потъвам, скривам се (*зад нещо*): **slunce ~alo za obzor** слънцето залязваше, потъваше зад хоризонта **7. многокр. (kde)** седя (*някъде*) от време на време; обичам да седя (дълго); проседявам, преседявам (*някъде*): ~**á rád u okna** той обича да седи край прозореца; ~**ala jen nad knihami** тя седеше непрекъснато над книгите; ~**ali spolu po hospodách** седяха, прекарваха заедно (времето си) по кръчмите; ~**al jen za pecí** той (си) седеше все вкъщи на топло, край огнището ♦ **neví, kam pěnka nosem ~á** той/тя е глупав/глупава, недосетлив/недосетлива; има още жълто около човката

sedjat (se), обикн. третол. -á (se) *несв.* **1.** пресича се, съсърва се (*за мляко и под.*): **nesvařené mléko (se) ~á** суровото мляко се пресича; **krev (se) ~á** кръвта се съсърва **2. само sedjat se** утаява се: **jemný písek se pomalu ~al na dně** финият пясък бавно се утаяваше на дъното **3. третол. -á (ce)** сляга се, хлътва, уляга

sedativum [-tu/-tý-], -a *ср., обикн. мн. sedativiva, -v antek.* седативни средства, седативи

sedátko, -a *ср.* седалка, стълче (*обикн. малки*); пейка, скамейка: **skládací ~o** сгъваемо седалка, сгъваемо стълче; ~**o v lodce** седалка в лодка

sedáv|at, -ám *несв. многокр. (kde)* седя (*някъде*) от време на време; обичам да седя (дълго); проседявам, преседявам (*някъде*)

sedav|ý, -á, -é **1.** седящ, заседнал; който е свързан със седене; който все гледа да седне: ~**ý život** заседнал живот; **má ~é zaměstnání** професията му/и е свързана със седене; професията му/и е канцеларска **2.** утаяващ се, спускащ се: ~**á mlha** тегнеща, лепкава, лепнеща мъгла

sedě, vsedě *нар. рядко* седешком, в седнало положение, седейки: **pracovat ~** работя седешком, седейки, в седнало положение

sedět, -ím *несв.* **1.** седя: ~**ět na koni** яздя (на) кон; **pták ~í na větvi** птицата е качнала на клона; **slepice ~í na vejcích** кокошката мъти яйцă; **stále ~í jen doma nebo v hospodě** седи, стои (си) все у дома или в кръчмата; ~**ěla jen nad knihou** тя седеше непрекъснато над книгата, непрекъснато четеше; **na schůzi ~ěli dlouho do noci** заседаваха до късно през нощта; ~**ět sochaři modelem** позирам на скулптор ♦ ~**í pevně v sedle** добре, здраво е

яхнал кòня; владее положението; **~ět na dvou židlich** седя на два стòла; нòся двè дини под една мишница; **zústat ~ět na vavřínech** лежà, заспя, почивам на лаврите си; **zústat ~ět (v třetím ročníku)** жарг. остана да повторям (трето отделение); **(na plese) zústávala ~ět** никой не я канеше на танц (по време на бал); **dcera nám zústane ~ět** дъщеря ни няма да се омъжи; **nechal ji ~ět** изостави я, не се ожени за нея; **~ět si na uších** експр. а) не чувам б) права си оглушки; **~ět si na mozku** нямам акъл в главата; **~ět na penězích** разг. експр. треперя над парата; **~ět na někom** разг. експр. гоня, тормозя, притеснявам, угнетявам някого 2. (kde) разг. седя, стоя, съм, намирам се, пребивавам, настанен съм (някъде): **už rok ~í v kanceláři** от една година работя в канцеларията, на работа е в канцеларията; **~í ve vězení** лежи в затвора, в затвора е, затворник е; **~í ve výboru** тòй/тjà е в комитета, член е на комитета; **~í v teple, v suchu** добре си живее, седи си на топло и сухо, на завет 3. третол. -í (kde) разг. намира се (някъде); има, заема определено положение, е (някъде) (за предмету): **na nose mu ~í brýle** очилата му се изхлзват на върха на носà; **kulka mu ~í pod lopatkou** под лопатката, под плешката му е заседнал куршум; **auto dobře ~í v zatáčkách** колата е стабилна, не нòси, не занàся на завоите; **kotva pevně ~í** кòтвата се държи здраво; кòтвата е здраво закрепена; **zatloukl klín, aby pevně ~ěl** (тòй) набий клина, за да държи здраво; **strach mu ~í v očích** прен. в очите му се тай страх; страх наднича от очите му 4. третол. -í (-; кому jak) разг. отива, върви, подобава, прилича, стой (добре); връзва се (на някого) (обикн. за дрехи): **ta sukně ti špatně ~í** тази полà не ти стои добре; **uniforma mu bezvadně ~í** униформата му стои безупречно, без грешка 5. (na kot) разг. експр. не оставям (някого) на мира; заяждам се (с някого); задирям (някого); придирям, напрапвам се, досаждам (на някого): **~í na něm** не го оставя на мира, дава му зòр, прищòрва го 6. третол. -í (-; кому) разг. експр. стàва, подходящ е, уместен е, подòжда, е (за някого): **ta funkce mu ne~edí** тази работа не è за него; тòй не стàва за тази длъжност; **každá úloha herci ne~edí** всèки артист не стàва за всяка рòля; **co řekne, to ~í** каквòто каже, (всè) е на място; **tato kritika z valné části ~í** в пò-голямата си част критиката е справедлива, критиката е на място; **hned první rána ~ěla** още

първият удар попадна в целтà, беше на място, уцели

sediment [-dy-], -u м. снец. 1. утайка, седимент: **močový ~** мед. утайка в урината 2. геол. седиментни скали

sedimentace [-dy-], -e ж. снец. утаяване, седиментация: **~e krve** мед. седиментация, съсирване, утайка на кръвтà: **normální, zvýšená ~e** мед. нормална, ускорена утайка

sedlačjit, -ím нескв. занимавам се със земеделие, със селски труд: **obchoduje a při tom ~í** търгува и едновременно се занимава със земеделие, обработва земята

sedlák I, -a м. одуш. 1. замòжен стопанин, замòжен селянин, собственик на селски имòт; чорбаджия: **bohatý ~** богат селянин, стопанин, земеделец; **sloužil u ~a jako čeledín** (тòй) беше ратàй на един богат стопанин 2. остар. крèпостен (селянин) (при феодализма): **vzbouření ~ů proti vrchnosti** бунт на крèпостните селяни срещу господарите 3. шахм. пèшка, пиòнка: **táhnout ~em** играя с пèшка; дам хòд с пèшка

sedlák II, -a м. неодуш. рядко „седлак“ (чешки народен танц): **tančil se ~ a skočná** танцуваха, танцуваше се „седлак“ и „скочна“

sedlár, -e м. остар. сарàч, седлар

sedlářkja, -y ж. остар. 1. жена-сарàч, жена-седлар 2. разг. съпруга на сарàч

sedlářskjý, -á, -é остар. сарàшки: **~é řemeslo** сарàшки занаят; **~á dílna** сарàшка работилница

sedlářstvjí, -í ср. остар. сарàчество, седларство, сарàшки занаят

sedl|at, -ám нескв. 1. (koho, co) седляя, оседлявам (някого, нецо): **~ejte koně!** оседлявайте конете! 2. в съчет. **~at sudy** хран. поставям, нареждам бъчви в редици една над друга

sedlin|a, -y ж. 1. утайка; съсирек: **~a kávy** утайка на кафè; **hádat z kávové ~y** гледам на кафè

2. прен. празно мъдруване, философстване 3. прен. пейор. утайка, измет на обществòто:

život ~y hlavního města живòтът на стòличната утайка 4. хим. седимент, утайка

sedl|o, -a ср. 1. седлò: **kožené ~o** кожено седлò; **vyšvihnout se do ~a a)** мèтна се на седлòто б) прен. заема (престижна) позиция; **sedět pevně v ~e a)** седя здраво на седлòто б) прен.

разг. здраво държà юздите; господар съм на положението; **vyhodit někoho ze ~a** остар. а) събòря някого от седлòто б) прен. разг. лишà някого от положение, власт и под.;

udržet se v ~e a) задържà се върху кòня, върху седлòто б) прен. разг. успèя да запазя по-

ложението си; **pomoci někomu do ~a a)** помогна на някого да яхне коня **б)** *прен. разг.* помогна на някого да получи власт, положение и под. **2.** седалка, седло (на велосипед и под.): **závodní ~o** състезателна седалка, седалка на велосипед-бегач **3.** седловина, седло: **horské ~o** геол. антиклинала, седло **4.** *шув.* платка на дреха **5.** предмет, подобен на седло: **~o ventilu** техн. легло на вентил **6.** *зоол. сел. стоп.* петно (на гърба или хълбоците у някои животни): **pes s hnědým ~em** куче с кафяво петно **sedl|ý, -á, -é 1.** съсирен, пресечен (за мляко и под.): **~é mléko** пресечено мляко; **~á krev** съсирена кръв **2.** слегнал се (за нещо рохкаво, сипкаво): **~ý snih** слегнал се, втвърден сняг; **~é hroby** слегнали се гробове **sedm|áck|ý, -á, -é 1.** *числ.* **sedm** **vydat|** **dívat se jako ~ drahých let** *разг.* изглеждам като изпаднал германец, като седемте гладни години; ймам окаян вид; жив да ме оплачеш **sedm|a, -y ж. 1.** седмица, седмърка, цифра 7: **arabská ~a** арабска цифра седем; **vynesl ~u** *картоугр. разг.* той извади, хвърли, показа **sedm|iv|ý, -á, -é 1.** *числ.* **sedm** **~ jako zelená ~a, zelený jako ~a** *експр.* бял е, блед е като платно **2.** седмърка (*група от седем души*): **byla to povedená ~a** тѣ бяха една знаменита седмърка **sedmadvacát|ý [sedm-a-/sedma/seduma-], -á, -é** *числ.* два̀сет и се́дми **sedmadvacet [sedm-a-/sedma/seduma-], -i** *числ.* два̀сет и се́дем: **poprava ~i českých pánů** екзекуция на два̀сет и седемте чешки дворяни **sedmadvacetkrát [sedm-a-/sedma/seduma-]** *числ. нар.* два̀сет и се́дем пѣти **sedmdesát [sedm-/sedum-], -i** *числ.* седемдесѣт **sedmdesátilet|ý [sedm-/sedum-], -á, -é** седемдесѣтгоди́шен **sedmdesátin|a [sedm-/sedum-], -y ж. 1.** една седемдесѣта част **2.** *само мн.* **sedmdesát|iny, -in** седемдесѣтгоди́шнина, седемдесѣти рождѣн дѣн: **slavit ~iny** празнувам седемдесѣтгоди́шнина **sedmdesát|ka [sedm-/sedum-], -ky ж. 1.** седемдесѣтка **2.** *разг.* това, което е означено с цифра 70, *разг.* седемдесѣтак: **blíží se mu ~ka** (той) приближава седемдесѣттѣ (години), седемдесѣтака; **jel ~kou** той караше със седемдесѣтак, със 70 км/ч.; **bydlí v ~ce a)** живѣе в ста̀я № 70 **б)** живѣе на № 70 **sedmdesátkrát [sedm-/sedum-]** *числ. нар.* седемдесѣт пѣти, седемдесѣткратно **sedmdesátnic|e [sedm-/sedum-], -e ж.** седемдесѣтгоди́шна жена

sedmdesátník [sedm-/sedum-], -a м. седемдесѣтгоди́шен човек, седемдесѣтгоди́шен мъж **sedmdesát|ý [sedm-/sedum-], -á, -é** *числ.* седемдесѣти: **~é výročí** седемдесѣта годи́шнина **sedmer|o, -a ср.** седем отдѣлни предмета, лица от един и същ вид: **~o divů světa** седемте чудеса̀ на света̀ **sedmer|ý, -á, -é** *числ.* който е (от) седем вида: **~é klíče** *мн. оцрвн.* **závěza** **~ým zámkem** пазен зад седем (зад девет) ключа; пазен много сигурно **sedmeronásobek, sedmeronásobný** *вж. sedminásobek, sedminásobný* **sedmibarevn|ý, -á, -é** седемцветен **sedmibolestn|ý, -á, -é** многострадален: **~á Panna Maria** многострадална Богородица; **~ý život** *прен.* мъчителен, много тежък живот **sedmičk|a, -y ж. 1.** седмица, седмърка, цифра седем: **římská ~a** римско седем; седем римско **2.** *разг.* това, което е обозначено с цифра седем: **jet ~ou** пътувам с трамвай № 7, със седмицата; **~a hráčů** седмърка играчи (в хандбала); **čepovat ~u** то̀ча, наливам седемградусова бира; **vynést ~u** *картоугр.* изкарам, извадя седмица; трѣгна със седмица; **kulová ~a** *картоугр.* седмица каро **sedmidenn|í, -í, -í** седемднѣвен: **~í pobyt** седемднѣвно пребиваване, седемднѣвен престой; **~í kotě** ко̀те на седем дни **sedmihlás|ek, -ka м.** в съчет. **~ěk hajný** *зоол.* горски присмеху̀льник (Hippolaís) **sedmihlav|ý, -á, -é** който е със седем главѣи; седмогла̀в: **~á saň** седмогла̀ва ламя **sedmihodinov|ý, -á, -é** седемчасов: **~á pracovní doba** седемчасово работно време **sedmikrás|a, sedmikrásk|a, -y ж. бот.** паричка (*градинска и полска*) (Bellis) **sedmilet|ý, -á, -é** седемгоди́шен: **~ý hospodářský plán** седемгоди́шен стопански план **sedmimetrov|ý, -á, -é** седемметров; дълг седем метра **sedmimílov|ý, -á, -é 1.** бързоходен, скороходен; който изминава седем мили с една крачка: **~é boty** бързоходни боту̀ши; обу̀вки скороходки (*в приказките*); **vývoj postupuje ~ými kroky** *прен.* развитието се извършва с много бързи темпове **2.** *прен.* много дълг; километричен: **~á věta** километрично изречѣние **sedmimístn|ý, -á, -é 1.** седемместен: **~ý mikrobus** седемместен микробу̀с **2.** седемцифрен: **~é číslo** *мат.* седемцифрено число **sedmin|a, -y ж.** една се́дма част, една седми́нка, една седми́на

стържа боя от стена **3.** (со) одера (нещо): **~dřít**
никому кůжи з těla разг. експр. одера, съдера,
 смъкна кожата (от гърба) на някого **4.** (кохо,
 со) ожуля, остържа, издраскам, издера,
 протрия, протъркам (някого, нещо): **~dřít si**
patu остържа си, протъркам си петата
segedínský [-dý-], -á, -é в съчет. **~ý guláš** готв.
 сегедински гулаш

segment, -u м. книж. спец. сегмент, отрез:
rozdělit na ~y разделя на сегменти

segmentace, -e ж. книж. сегментация

segregace, -e ж. книж. сегрегация

se|hnat, -ženu св. **1.** (кохо, со odkud) изгòня,
 прогòня, пропòдя (някого, нещо отнякъде):

~hnat vrbce z třešni прогòня, изпòдя вrabци
 от черешите **2.** (кохо, со) обикн. експр. събера,
 струпам (някого, нещо): **~hnat dobytek, stá-**
do na pastvě събера, струпам добитък, стадо
 на пасище; **~hnat vojsko** остар. свикам, съ-
 берà войска; **vítř ~hnal mračna** вятърът стру-
 па облаци **3.** (кохо, со; кому со) експр. намè-
 ря, набàвя (някого, нещо; на някого нещо);
 снабдя (някого с нещо); погрйжа се (за не-
 що): **~hnat peníze, půjčku** намèря пари, заем;
~hnat něco na zub набàвя, намèря нещо за
 хàпване; **~hnat zaměstnání** намèря работа

se|hnout, -nu св. (кохо, со) склоня, наведà, пре-
 гòна, наклоня, приведà (някого, нещо); огòна,
 преклоня (някого, нещо): **jablka ~nula větev**
až k zemi ябълките огòнаха, наведòха клòнката
 чàк до земята; **~nout hlavu, šíji** преклоня
 главà, превия врат и прен.; покоря се
se|hnout se, -nu se св. наведà се, приведà се,
 наклоня се

sehnutý, -á, -é навèден, превит, наклонен,
 склонен

sehranlý, -á, -é срабòтен, сгòворен; съгласуван
 в действията си; образуващ ансамбъл: **~é**
mužstvo срабòтен отбòр; **~í hudebníci** срабò-
 тени музиканти; **dobře ~ý kolektiv** добрè
 срабòтен колектив; сгòворен колектив; **nic**
jsme se od nich nedověděli, byli ~í нищо не
 можàхме да разберем от тях, бяха се съгла-
 сували, наговорили предварително

se|hrát, -hraji/разг. -hraju св. **1.** (со) изиграя,
 представя, изпълня (нещо): **~hrát sportovní**
zápas, šachovou hru изиграя спортна срèща,
 шахматна партия; **~hrát divadelní hru** изиг-

кým/na někoho pěkný kousek изиграя, скроя
 на някого хубав нòмер **2.** (кохо, со) книж.
 постигна хармòния, съгласуваност (между
 някого, между нещо); съгласувам, спогодя

(някого, нещо): **není snadné ~hrát všechny**
zájmy не è лесно да се съгласуват всички ин-
 тереси, да се постигне съгласие между всички
 интереси **3.** (со) изиграя, симулирам (нещо);
 дам вид, направа се, престòря се (на някакъв):
~hrát náhodu симулирам, че нещо стàва, че
 е станало случайно; симулирам случайност;
~hrát úlek, hněv, údiv направа се, престòря
 се на изпàшен, ядосан, учòден

se|hrát se, -hraji se/разг. -hraju se св. **1.** съгла-
 сувам се (в действията си); срабòтя се: **or-**
chestr se výborně ~hrál оркèстърът е по-
 стигнал ансамбловост в изпълнението си
2. третол. **-hraje se** рядко слýчи се, стàне:
za tu dobu se toho mnoho ~hrálo много неща
 се слýчиха през товà врèме

sehráv|at, -ám неслв. (со) изигравам, представям,
 изпълнявам (нещо)

sehráv|at se, -ám se неслв. съгласувам действия-
 та си; съгласувам(е) се помежду си; срабòт-
 вам(е) се

seizmický, -á, -é геол. **1.** сеизмичен, сеизмич-
 чески: **~á stanice** сеизмична, сеизмографска
 станция **2.** земетръсен, сеизмичен: **~é vlny**
 сеизмични вълни; **~é pásmo** земетръсна зòна,
 земетръсна област

seizmograf, -u м. геол. сеизмограф: **burza je**
~em kapitalistického světa прен. бòрсата е
 сеизмограф на капитализма

seizmometr, -u м. геол. сеизмометър
sejček, **sejčkovat** вж. **sýček**, **sýčkovat**

sejf, -u м. сейф

se|jít, -jdu св. **1.** (odkud; kam) слýза, спýсна се
 (отнякъде; някъде): **~jít se schodů** слýза от
 стълби; **~jít s hor** слýза от планината; **~jít po**
schodech do sklepa слýза по стълби в мазè;
~jít do údolí слýза, спýсна се в долина **2.** (od-
 kud) отклоня се, отбйа се (отнякъде): **~jít z**
cesty отклоня се от пòт; **pes ~šel ze stopy** кù-
 чето се отклони от следàта, загуби следàта;
~jít ze studií остар. откàжа се от учението;
 изостàвя, захвърля, зарежà учението **3.** обикн.
 третол. **-jde** стопи се, заличи се, изгуби се,
 изчèзне и под. (престане да съществува):
sníh už ~šel снегът вèче се стопи; **rosa ~šla**
 росàта се вдìгна; **barva časem ~jde** с врèмето
 боята ще избледнèе/избледнява; **otok ~šel**
 подутинàта спàдна; **~jít smrti**, **~jít ze světa**
 книж. остар. загìна, умрà, отìда си; **~jít**
sebevraždou самоубия се **4.** безл. **~jde**, **~šlo**
 (z čeho) (нещо) се осуети, не сè осьществи, не
 стàне; (някой) се откàже (от нещо): **jeho tvář**
mí ne~jde z mysli nikdy никога няма да за-
 брàвя лицето му; **z výletu ~šlo** излетът не сè

състоя; **~šlo ze svatby** сватбата се развали, не сѣна ◆ **~jdežob; jdezmysl** *жъжъри* очи, който не се виждат, се забравят; далече от очите, далече от сърцето; **bez boží vůle ani vlas z hlavy ne~jde** всичко е божя работа **5.** отпадна, отслабна, изнемошя (*за човек*); овехтѣя, изнѣся се (*за предмету*): **~jít nemocí** отслабна от болест; **~jít věkem** изнемошя, отпадна от възрастѣ; **~jít na těle i na duchu** изнемошя, отпадна телом и дѹхом; **každá stavba časem ~jde** всяка сграда се изнѣсва с времето **6.** *безл. обикн. отриц. (ne)~jde, (ne)~šlo (komu na čet)* (не) зависи от това, (не) става дѹма за това; **na tom mi málo ~jde** това не мѣ засяга, не мѣ интересѹва; малко мѣ засяга, малко мѣ интересѹва; **na nějaké minutě ne~jde** минутите нямат значѣние; **na penězích mi vůbec ne~jde** парите избѣщо не мѣ интересѹват

sejít se, -jdu se св. 1. (*s kým*) срѣщна се, видя се (*с някого*); видя (*някого*): **~jdeme se náhodou** срѣщем се случайно; **~jdeme se v kavárně** срѣщем се в кафенѣто; **~šel se s dívkou** той се срѣщна, той се е срѣщнал с момичѣ; **kdy se ~jdeme?** *кога се виждаме?* ◆ **nežerok** **~šel s rokem (všechno se změnilo)** преди да измѣне и година (всичко се промени) **2.** събра се, струпам се: **rodina se ~šla k večeři** семейството се събра за вечеря; **ne~šel se dostatečný počet členů** не се събраха достатъчно членове, не се събра необходимият брой членове; **~šlo se mi hezkých pár korun** *разг.* събрах някоя и друга пара **3.** (*s kým, s čím; -*) схѡждам се, съгласѹвам се (*с някого, с нецо*): **jeho názory se ~šly s míněním všech** неговите възгледи бяха в съгласие с мнѣнието на всички; **nemůžeme se ~jít v rytmu (při tanci)** не можем да хванем, да уловим ритъма, да съгласѹваме ритъма си (при танц); **konečně se ~šli aspoň v jednom bodě** накрая постигнаха съгласие поне в една точка **4.** (*s něčím*) натѣкна се (*на нецо*); срѣщна (*нецо*): **~jít se s odporem** натѣкна се на съпротива; **~jít se s porozuměním** срѣщна разбиране

sejm, -u м. сейм

sejmout, sejmu св. 1. (*co odkud; co komu; -*) *книж.* свали, снѣма (*нецо отнякъде*): **sňal pušku s ramene** той свали пушката от рамо; **sňali mi obvaz s ruky** свалиха ми превръзката от ръката; **~ sádlo, kůži, maso s kosti** *хран.* отделя сланината, кожата, месѡто от кѡстите; **~ posmrtnou masku** *худ.* снѣма посмъртна маска ◆ **~(s)masku** *свали* *маска* *кожа* *жа истинския си лик*; **~ někomu břemeno** сва-

ля товара, брѣмето от гърба на някого; **~, strhnout někomu bělmo z očí** отворя очите на някого, накарвам някого да прогледне **2.** (*co z koho*) *книж.* избавя, освободя (*някого от нецо*): **~ z někoho vinu** оправдая, оневиня някого; **~ z někoho odpovědnost, starosti, povinnosti** освободя някого от отговорност, от грижи, от задължѣния

sejr *вж. sýr*

sejšn, -u м. муз. публ. джемсѣшън, сѣшън, импровизирана артистична срѣща (*обикн. на музиканти*)

sek, -u м. 1. сечѣне, насичане; удар, движѣние, с коѣто се сечѣ; удар с мѣч, със сабя, с хладно оръжие: **pádný, ostrý, nebezpečný** *~* тежък, ѡстръ, ѡпасен удар (с хладно оръжие); **vyvázl s mělkými ~y od štĕpin** той се отгърва с дрѣбни дракотини от отлѡмките; **polemický** *~ прен.* полемична словѣсна нападка, атака **2. спорт.** сеч (*във фехтовката*)

sekací, -í, -í който слѹжи за косѣне, за жѣтва: **~í nástroj** коса; **~í stroj a)** косачка, косачна машина **б)** жѣтварка, жѣтварска машина

sekáč I, -e м. одуш. 1. косач; жѣтвар; секач (*горски работник*): **~i ledu** разбивачи на лѣд; **~i dřeva** секачи на дърва, дървари **2. жарг. експр.** мѣжко момчѣ; арабия; пич; (мѣж, човек) голяма работа: **u zkoušky jsi byl** *~* на изпита ни взѣ акъла; **náš vedoucí je** *~* шефѣт (ни) е мѣжко момчѣ, пич; **ten sportovec je** *~* този спортист си го бива, голяма работа е; **každý kluk dělá tak trochu ~e** всяко момчѣ по малко се пѣрчи, придава си важност

sekáč II, -e м. неодуш. секач; инструмент за сѣчене: **zámečnický, zednický, kamenický** *~* шлѡсерски (железърски), зидарски, каменоделски секач

sekáč III, -e м. неодуш. разг. магазин за стѡки „втѡра употреба“: **na náměstí otevřeli nový** *~* на площада откриха нова „втѡра употреба“

sekáč|ek, -ku м. сатър: **~ek na maso** сатър за месѡ

sekačka I, -y ж. (жена) арабия

sekačka II, -y ж. косачка, косачна машина

sekan|á, -é ж. готв. „сѣкана“ (*печено руло от кълцано месо или кайма*): **~á s bramborami** *сатѣр* ◆ **~á s bramborami**

~ou *направя* *някого, нецо на кайма*

sekans *нескл. м., sekant|a, -y ж. геом.* сѣканс **sekan|ý, -á, -é** насѣчен, накълцан; раздробѣн на късчета, на парчѣта: **~ý cukr** захар на буци, на главѣ; **~é maso** кълцано месѡ; кайма

sek|at, -ám несв. 1. (*co*) *сека, кося, жѣна, рѣжа, цѣпя и под. (нецо) (отделям части, разделям*

се решім 7. (со) разг. експр. извърша (нещо) рѣвностно, с желаніе, старателно, усърдно; обикн. в съчет. ~nout poklonu изстрѣлям комплимент 8. (со) разг. експр. открадна, свія (нещо): **já jsem nic ne~l** аз нищо не съм откраднал, нищо не съм свіл

sek|nout se, -nu se св. 1. порѣжа се, нараня се: ~nout se do ruky порѣжа си ръката, порѣжа се по ръката 2. разг. експр. сбъркам, сгреша, излъжа се: ~nout se při počítání сгреша при изчисленіе

sek|nout sebou, -nu sebou св. (о со, на со) разг. експр. падна, прѣсна се, плѣсна се, подхлъзна се (на нещо, върху нещо): ~ne sebou na zem a hledí do prázdna ще се плѣсне на земята и ще глѣда безсмислено; ~la jsem sebou na ulici, na náledí подхлъзнах се на улицата, върху заледеното

seknut|ý, -á, -é разг. експр. смѣхнат, налудничав; ударен в главата

sekrec|e, -e ж. 1. биол. секрѣция: **žlázy s vnitřní ~í** жлезы с вътрешна секрѣция 2. геол. минер. секрѣция

sekrečn|í, -í, -í спец. секретнонен

sekret, -u м. физиол. секрет

sekretariát, -u м. секретариат (орган и място)

sekretář I, -e м. одуш. секретар: **státní ~** държавен секретар; **generální ~** генерален секретар; **vědecký ~** научен секретар

sekretář II, -e м. неодуш. вид бюрò, писалище: **empírový ~** писалище в стил ампир

sekretářk|a, -y ж. секретарка

sekt, -u м. шампанско, сект

sekt|a, -y ж. 1. (религиозна) сѣкта: ~a **adamitů, albigenských** сѣкта на адамитите, на албигойците 2. група (отцѣпници); фракция

sektář, -e м. сектант, еретик; отцѣпник; фракционѣр: **středověcí ~í** средновековни еретичи; **politický ~** политически сектант

sektářsky нар. сектантски; отцѣпнически; фракционѣрски: ~ působit постъпвам сектантски, като сектант

sektářsk|ý, -á, -é сектантски; фракционѣрски: ~á **politika** сектантска политика

sektářstv|í, -í ср. сектантство; фракционѣрство

sektor, -u м. 1. сѣктор, част, област: **průmyslový ~** промишлен сѣктор; **nevýrobní ~** непроизводителен сѣктор 2. разг. сѣкция (на мѣбел)

sektorov|ý, -á, -é 1. сѣкторен; който се отнася до сѣктор 2. в съчет. ~ý **nábytek** секционна мѣбел; сѣкци

sekunda|a, -y ж. 1. секунда 2. муз. секунда: **velká, malá ~a** голяма, малка секунда 3. учил. по-рано вторі (гимназиален) клас (съответства

на сегашния шести клас): **chodit do ~y** във вторі (гимназиален) клас съм

sekundán, -a м. по-рано ученик във вторі (гимназиален) клас

sekundant, -a м. секундѣнт (при дуел, в бокса)

sekundárně нар. книж. вторично, секундарно

sekundárn|í, -í, -í книж. секундарен; вторичен; второстѣпенен; страничен: ~í **kniha** книга по филмов сценарий; ~í **pohlavní znaky** анат. вторични пòлови бѣлезы; ~í **předložky** език. вторични, секундарни предлози; ~í **význam** език. вторично значѣние

sekundárnost, -i ж. книж. вторичност, секундарност

sekundář, -e м. лекар-ординатор

sekundářk|a, -y ж. лекарка-ординатор

sekundist|a [-du-], -y м. цигулар, който свіри втора цигулка; разг. втора цигулка

sekund|ovat, -uji/разг. -uju неств. 1. (кому) пѣя или свіря вторі глас, пригласям (на някого) 2. (кому в чет; ѣти) разг. съгласявам се (с някого за нещо); пригласям (на някого за нещо; на нещо), подпомагам (някого в нещо): ~ovali si v hovoru пригласяха си един на друг с разговора; ~ovat **opozici** пригласям на опозицията 3. (кому) секундѣнт съм, секундирам (на някого при дуел или в боксов мач)

sekundov|ý, -á, -é в съчет. ~é **lepidlo** бързосъхнещо лепило

sekvenc|e, -e ж. 1. муз. секвенция 2. филм. сцена, последователно свързани кадри

sekvoj|e, -e ж. бот. секвòя (Sequoia)

sekyra вж. **sekera**

sekyrář, -e м. публ. експр. безоглѣден критик, критикар (в културата и под.); прен. касѣпин

sekyrářk|a, -y ж. публ. експр. жена-критикарка, безоглѣдна критичка (в културата)

sekyrářsk|ý, -á, -é публ. експр. критикарски; който се отнася до безоглѣден критик; прен. касѣпски: ~á **kritika** критика с голямата балтия, безоглѣдна критика; прен. касѣпска критика; ~ý **dogmatismus** безоглѣден догматизъм

sekyrářstv|í, -í ср. публ. експр. безоглѣдно критикуване, критикарство; размѣхване на балтията (на критиката), прен. касѣпльк

sekyrka, sekyrnický, sekyrnictví, sekyrník вж. **sekerka, sekernický, sekernictví, sekerník**

sekyrován|í, -í ср. разг. тормòз, измъчване, изтезаване (с прекалени изисквания): **mít dost věčného ~í** омръзва ми/омръзне ми тòзи вѣчен тормòз

sekyr|ovat, -uji/разг. -uju неств. (кого – вин.; –) тормòзя, тиранизирам, мъча, изтезвавам (ня-

кого) с прекалени изисквания; придирям (на някого); *остар.* шиканирам (някого)

seladon [-on/-ón], **-a** 1. *експр.* селадон, франт, женкар; (застаряващ) любовник: **povrchní** ~ лекомислен селадон 2. *остар.* ухаждор, любовник: **stárnoucí** ~ застаряващ любовник

selank|a, **-y** ж. 1. спокоен живот; идиллия: **vesnická** ~a селска идиллия 2. *лит. муз.* идиллия

selátk|o, **-a** ср. *умал.* прасенце-сукалче

sele, **-te** ср. свинчѐ, прасенце: **pečené** ~ пѐчено прасенце

selekc|e, **-e** ж. *книж. биол.* селекция, подбор

selekč|ní, **-í**, **-í** биол. селекционен

selfmademan [selfmejdmen], **-u** м. човек, успял само със собствени сили

selfmademanka [selfmejdmen-], **-y** ж. жена, успяла само със собствени сили

sel|hat, **-lžu** св., обикн. *третол. мин.* **-lhal** засече, изпусна, отказа, не задѐйства; излѐга (неоправдано) в очакванията; изневерѐ: **brzda** ~**lhala** спирачката не задѐйства, отказа; **rána z pušky** ~**lhala** пушката засече, не даде изстрел; **~lhaly mu nervy** нѐрвите му изневерѐха, не издържѐха; **leknutím jí** ~**lhal hlas** от уплаха гласѐт ѝ изневерѐ, пресѐкна; **všechny naděje** ~**lhaly** надѐждите не сѐ оправдѐха; **záměry** ~**lhaly** намерѐрията не сѐ осъществѐха; **snažil se, ale** ~**lhalo mu** *безл.* той се постарѐ, но не успѐ

selháv|at, обикн. *третол.* **-á** не св. засѐча, изпусна, отказва, не задѐйства; излѐгва (неоправдано) в очакванията; изневерѐва: **rozum mi** ~**á** умѐт ми изневерѐва, умѐт ми ме лѐже, умѐт ми си прави с мѐн шеги; **všechny prostředky** ~**ají** нито едно средство не ѐ ефикасно

selk|a, **-y** ж. селянка

selsk|ý, **-á**, **-á** 1. чорбаджийски: **~á pýcha** чорбаджийска надутост 2. сѐлски: **~ý lid** сѐляни, сѐлски хора; **~ý stav** сѐлско съсловие; **~á paličatost** сѐлски инѐт; **~á mazanost** сѐлска хитрост, сѐлска шмекерѐя; **chodit, strojit se po** ~**u** ходѐя, обличам се в сѐлски дрѐхи; **~é bouře** сѐлски бунтове; **~ý rozum** здрав, трѐзв сѐлски разум; **~é posvícení** сѐлски храмов празник (в деня на патрона на сѐлската църква); **~ý chám** пейор. прѐст селендур; **~ý hřbet** пейор. сѐлски простѐк; **~á válka** истор. Сѐлската война (в Германия); **ovád** ~**ý** зоол. щръклец, щръклица, кѐнска мухѐ (Tabanus); **~á polévka** готв. сѐлска супа, супа по сѐлски, бяла супа (с юфка или картофи); **~é máslo** *хидрошпид*

být (ze) ~**é krve** от сѐло, от сѐлски произход, от сѐлско потекло съм

sem нар. местоим. 1. насѐм, тук (в посока към говорещия): **pojd' ~!** ела тук! ~ **do Prahy** тук в Прага; **až ~** (чѐк) дотук; **to se ~ nehodí** не мѐ е тѐка мѐстото (на товѐ); **~ s tím jídlem!** *експр.* дай(те) насѐм яденето! ~ **s těmi penězi!** *експр.* давай парѐте! 2. в съчет. ~ **tam**, ~ **a tam**, **tam a ~**, **tam i** ~ насѐм-натѐм; тук и тѐм; и тук, и тѐм: **chodil po pokoji** ~ **a tam** той ходеше напред-назад из стѐята; **jeho oči bloudily** ~ **tam** очите му шѐреха на всички страни; **myslet ~ a tam** мѐсля сегѐз-тогѐз; мѐсля от време на време; мѐсля за товѐ-ононѐ; **pět minut ~**, **pět minut tam**, **pět minut ~ nebo tam** пѐт минути пѐ-мѐлко, пѐт минути повече нѐмат значение, не сѐ от значение; **je samé mužičku ~**, **mužičku tam** тѐя постоянно се умѐлква на мѐжѐ си, глѐда го в очите, стѐи му дивѐн чапраз; на устѐта ѝ е всѐ „скѐпо мѐжленце“ (за мѐжѐват)

тук-тамѐ, на различни мѐстѐ (за място): **převzal ~ tam něco z jeho názorů** възприѐл е тук-тамѐ нѐщичко от възгледите му 4. в съчет.

♦ чѐт-пѐт (за време): ~ **tam se nám zasteskne** понякога ни стѐва тѐжно, домѐчнѐва ни; **taková věc se ~ tam přihodí, stane** такѐва нѐщо се случѐва, стѐва понякога

semafor, **-u** м. 1. семафор: **světelný** ~ светлинен семафор; **železniční** ~ железопѐтен семафор 2. **Semafor**, **-u** (сѐкр. от **sedm malých forem**) „Семафор“ (пражски театър)

sémantik|ý [-ty-], **-á**, **-é** семантичен: **~á charakteristika** семантична характеристика

sémantik|a [-ty-], **-y** ж. 1. семантика, значение, смѐслова страна: **~a genitivu** семантика, значение на родителен падеж 2. *език.* семантика 3. *лог.* логическа семантика

sémaziolog|ie, **-e** ж. *език.* семасиология

sémaziologick|ý, **-á**, **-é** *език.* семасиологичен

sémě, **símě** *вж.* **semeno**

semenáč, **-e** м. *лес. град.* 1. семенѐче, растѐние от сѐме 2. дърво за сѐме

semenáč|ek, **-ku** м. *град. лес.* растѐние от сѐме

semenářstv|í, **-í** ср. 1. семеновѐдство: **lesní** ~í гѐрско семеновѐдство 2. търговѐя със семенѐ; магазин за семенѐ

ale zobat ho z láhve *поговорка* лѐсно е да се кѐже, но ѐ опѐтай да го направѐш

semeník, **-u** м. бот. сѐменник

semeništ|ě, **-ě** ср. 1. *лес. град.* разсѐдник 2. *книж.* разсѐдник, огнище, цѐнтър: **~ě reakce** пейор. цѐнтър, огнище на реакция; **~ě neřestí** пейор.

разсáдник, огнище на порóци; **~ě bacilů** огнище, разсáдник на бацили

semen|it (se), -ím (se) *несв. земед. лес.* образувам, давам семенá: **jetel se nesnadno ~í** детелината трóдно дава семенá; **borovice bohatě ~í** бórъг образóва мнóго семенá

semenn|ý, -á, -é сèменен; кóйто се отнáся до сèме: **rostliny ~é** бот. сèменни растèния

semen|o, -a/-e, книж. остар. сèмене и сьбир.: **~o vzklíčilo, vzešlo** сèмето покълна, поникна; **pěstovat květiny ze ~e** отглèждам цветя от семенá, от сèме; **olejnatá ~a** маслодáйни семенá; **zlé ~o rozséval** *прен. книж.* тóй сèеше сèмето на раздóра, на злóто; **dračí ~o** *прен. книж.* постъпка с гибелни послèдствия; **símě rozbrojů, pochyb** *прен. книж.* сèме на раздóра, на сьмнèнието **2. биол. остар.** сèме, спèрма, сперматозойд

semestr, -u *м.* сèмèстър: **letní, zimní** ~ лèтен, зимен сèмèстър

semetriáln|í, -í, -í сèместриáлен: **~í zkoušky** сèместриáлни изпити

semetrič|a *-у ж. разг. пейор.* хлевоуста, устáта, свадлива женá: **má doma pěknou ~u** женá му е сьщинска вèщица, усóйница, кóбра

semhle *нар. местоим. разг. 1.* тóк, èй-тóк(а): **dej to ~** сложи го èй-тóк(а); **včera byla voda až ~** вчèра водáта стигаше чáк до èй-тóк(а) **2. в сьчет. ~ tamhle** тóк-тáм(è), на местá **3. в сьч. ~ tamhle** *там, там, тóк* кога; *разг.* чáт-пáт; от дèжд на вятър: **~ tamhle kápne nějaká koruna** отврèме-наврèме пáда оновá; **řekne se slovo ~ tamhle** кáже се (по нýжоя) дóма за товá-оновá

semifinále *нескл. ср. спорт.* полóфинал

semifinálov|ý, -á, -é спорт. полóфинален; кóйто се отнáся до полóфинал: **~é utkání** полóфинална срèца, сьстезáние за полóфинали

semifinalist|a, -u *м. спорт.* полóфиналист; учáстник в полóфинал

semifinalistk|a, -u *ж. спорт.* полóфиналистка; учáстничка в полóфинал

semil|at, -ám *несв. 1. (co)* сьмíлам (нещо): **~at obilí** сьмíлам житó **2. (koho, co)** *експр.* одóмвам (нýжоя, нещо); клóкарствам по адрès (на нýжоя, на нещо): **žena se sousedkou ~ají živé mrtvé** *експр.* женáта и сьсèдкáта одóмват всíчко жívо

seminarist|a, -u *м.* семинарист; ученик в дóхóвна семинария; възпитаник на дóхóвна семинария

seminárn|í, -í, -í **1.** семинарен; кóйто се отнáся

към семинар: **~í cvičení** семинарно упражнèние; **~í práce** кóурсова, семинарна рáбота

2. семинарски; кóйто се отнáся към дóхóвна семинария: **~í knihovna** библиотèка на семинария; **~í chrám** църква, храм на семинария

seminář, -e *м.* **1.** семинар, курс, шкóла: **bohemistický** ~ бохемистичен семинар; **divadelní ~e** театрáлни кóурсове, театрáлни семинари

2. дóхóвна семинария: **arcibiskupský** ~ архиепíскопска семинария; **zběhnout ze ~e** избягам от семинария **3. остар.** семинар, отделèние: **knihovna ~e pro slovanskou filologii** библиотèка на Славянский семинар

4. остар. учитеьски институт, учитеьски кóурсове: **učitelské ~e** учитеьски кóурсове

semínk|o, -a *ср.* **1.** умáл. сèменце **2.** сèме: **hořčičné, konopné, lněné ~o** синáпено, конóпено, лèнено сèме; **~o života** *прен.* началó на живóта

sémiotick|ý [-ty-], -á, -é семиотичен

sémiotik|a [-ty-], -y *ж.* семиотика

semiš, -e *м.* велóур

semiš|ka, -ky *ж., обикн. мн.* **semiš|ky, -ek** *разг.* обóувки, пантóфки от велóур

semišov|ý, -á, -é велóурен: **~é rukavice** велóурени рькавици

semitsk|ý, -á, -é сèмитски: **~é jazyky** *език.* сèмитски езици

semk|nout, -nu *св. 1. (co)* стíсна, склóча, свия (*устни и под.*): **~nout rty, víčka** стíсна úстни, клепáчи; **~nout pevně ruce v klíně** стíсна, склóча здрáво рьце в скýта (си) **2. (koho, co)** *книж.* стíсна, обхвáна (нýжоя, нещо): **pevná ruka mu ~la zápěstí** еднá яка, сýлна рькá го стíсна за киткáта **3. (koho, co)** *книж.* обединя, сплотя (нýжоя, нещо): **nebezpečí ~lo lid** опасностá сплотí народа

semk|nout se, -nu se *св. 1.* склóча се, затвóря се, стíсна се (*за устни, клепáчи и под.*): **víčka se ~la** клепáчите се затвóриха, склóпиха се; **rty se pevně ~ly** úстните здрáво се стíснаха

2. книж. сплотя се, обединя се: **pracující se ~li** трóдещите се се обединиха

semkнутost, -i *ж. книж.* сплотèност, обединèност: **~ mas** сплотèност на нарóдните мáси; **myšlenková ~ díla** идèйно едíнство на творбá

sem|báb|a, zem|báb|a, -y *ж. готв. остар. разг.* вид пúдинг от кифли

se|mlít, -melu *св. 1. (co)* смèля (нещо): **~mlít pšenicí** смèля пшеница; **~mlít kávu** смèля кафè

2. (co) *експр.* смотолèвя (нещо); изтърся, изрèсáва (нещо): **~mlít** *прèсáва, прèсáва*

~mlít *прèсáва, прèсáва* **~mlít** *прèсáва, прèсáва* **~mlít** *прèсáва, прèсáва*

3. (koho, co) *експр.* одóмам, изклóкарствам

(някого, нещо): **~mlít živé mrtvé** одумам цѣ-
лия свят, и живите и мъртвите, всичко живо
se|mlít se, -melu se св. 1. обикн. третол. -mele
se експр. стәне, слўчи се; избўхне, разрази се:
kdoví, co se dnes ještě ~mele кой знае каквò
òще ще се слўчи днѣс; **~mlela se tu zase ně-**
jaká rvačka тўк пак стàна нѣкакво сбїване
2. (s kým) рядко сбїя се, стўпам се (с някого):
vypravoval, jak se s Němci ~mleli тòй раз-
казваше как са се сбїили с нѣмците

sen, snu м. 1. сьн, сьновидѣние: spánek beze
snů сьн без сьнища; **mít zlé, divoké sny** сь-
нўвам лòши, кошмàрни сьнища; **zdál se mi**
krásný ~ сьнўвах прекрасен, хўбав сьн; **věřit**
na sny вярвам в сьнища; **mít živý** ~ сьнўвам

ждан♦ **жлосѣнїжасѣр**
странàта на сьнищата; **chodit jako ve snách**
хòда като отнѣсен, като занѣсен; **to by mě ani**
ve snu nepapadlo и насьн не бї ми дошлò на
ўм; **toho bych se nebyl nadál ani ve snu** товà
и насьн не сьм го очàквал **2. мечтà, блян, илюзия,**
бьлнўване; копнѣж, желàние: **marné sny** без-
плòдни, напрàзни копнѣжи; **spřádat nejrůzně-**
jší sny лелѣя нàй-различни мечтї; **putoval za**
svým snem тòй гòнеше мечтàта си; **vyplnil se**
mi dávný ~ сбьдна се отдавашната ми мечтà;
přeměňovat sny ve skutečnost преврѣщам
мечтїте в действїтелност **3. книж. сьнка,**
видѣние, сьн: **~ první lásky** сьнка, видѣние на
първата любòв **4. книж. сьн, спанѣ, обикн. в**
сьчет. ze sna насьн: **mluvit ze sna** гòвòря
насьн; **procitnout ze sna** сбьдїа се от сьн;
spát snem, spánkem spravedlivých спя (сьс)
снãпрãснїс♦ **идїлпрїлїтї**

~ *евфем.* отдàвна спї/е заспàл вѣчния си сьн
senát, -u м. 1. истор. полит. сенàт. сенàт 2. Senát
Сенàт(ьт) (една от камарите на Чешкия
парламент) **3. в сьчет. (soudní) ~ юрид.** сь-
дїйски сьстàв

senátor, -a м. 1. истор. полит. сенàтор; члѣн на
сенàт **2. юрид. депутат, члѣн на Чешкия сенàт**
senátorka, -y ж. 1. истор. полит. сенàторка;
члѣнка на сенàт **2. юрид. депутатка, члѣнка на**
Чешкия сенàт

senátorský, -á, -é 1. истор. полит. сенàторски;
кòйто се отнàся към сенàтор **2. юрид. депу-**
тàтски; кòйто се отнàся към члѣн на Чешкия
сенàт: **~é křeslo** депутатско креслò

sendvič, -e 1. сàндвич 2. строит. (стройтелен)
панѣл-сàндвич

seník, -u м. плѣвник, плѣвня

senilní [-пу-], -у ж. сенилност, стàрост и *прен.*

senilní [-пу-], -ї, -ї сенилен, стàрчески; присьщ,

свòйствен на старосттà: **~í rozcitlivění** се-
нилно, стàрческо разнѣжване

senilnost [-пу-], -ї ж. сенилност, стàрост, за-
старяване

senior [-пу-], -а м. **1. ськр. sen.** башà, стàрши
(при две лица с едно и сьцо име): **Václav Vydra**
~ Вацлав Вїдра-башà, Вацлав Вїдра-стàрши
2. старѣйшина, доайѣн; заслужил деятел; пò-
четен члѣн: **~ učitelského sboru** доайѣн на
преподавателската колѣгия; **~ fakulty** доайѣн
на факултѣт **3. спорт. спортїст в категòрия**
„стàрша вьзраст“: **kategorie ~ů** категòрия
„мьжѣ-стàрша вьзраст“

senior|ka [-пу-], -кy ж. **1. женà-доайѣн, нàй-**
стàршата (в група и под.): **~ka divadla** нàй-
стàршата между артистки в театър **2. спорт.**
спортїстка в категòрия „стàрша вьзраст“:
soutěž ~rek сьстезàние в категòрия „женї“-
стàрша вьзраст“

seniorsk|ý [-пу-], -á, -é спорт. кòйто се отнàся
до категòрия „стàрша вьзраст“: **~ý rekord**
рекòрд в категòрия „стàрша вьзраст“

senn|ý, -á, -é, рядко sen|ový, -ová, -ové сѣнен;
кòйто се отнàся до сенò: **~á vůně** аромàт, ухà-
ние на сенò; **~ové brigády** бригади за сьбїране
на сенò; **~á gýma мед.** сѣнна хрѣма

sen|o, -a ср. 1. сенò: sušit ~o сушà сенò; **kupka**
~а копà сенò **2. само мн. sen|a, sen** сенокòс:
brigáda na ~a бригада за прибїране на сенò;
přijďte po ~ách елате след сенокòс

señor [-ño-], -а м. сеньòр, господїн (в Испания
и Латинска Америка)

señor|a [-ño-], -y ж. сеньòра, госпожà (в Испа-
ния и Латинска Америка)

señorita [-ño-], -y ж. сеньòрита, гòспòжица (в
Испания и Латинска Америка)

senoseč, -e ж. 1. прибїране на сенò; сенокòс:
zajistit ~ осигуря прибїране на сенòто **2. се-**
нокòс (време): **opožděná ~** закъсьнял сенокòс
sentence, -e ж. сентѣнция; крилàта мьдрост

sentimental|a [-ty-], -y ж. сантиментàлност,
чувствїтелност; разнѣженост, умилѣние:
uslzená ~a сьзлзїва сантиментàлност; **pivní**
~а пиянско умилѣние; **maloměšťácká ~a** ес-
нàфска сантиментàлност

sentimentálně [-ty-] нар. сантиментàлно, разнѣ-
жено; умилѣно, разчўстввано

sentimentáln|í [-ty-], -í, -í сантиментàлен; раз-
нѣжен, умилѣн; разчўствван: **~í dívenka** сан-
тиментàлно девòйче; **stávat se ~ím** стàвам
сантиментàлен, разнѣжвам се

senzace, -e ж. 1. сензàция (вълнение): vzbudit,
vyvolat ~í възбўдїа, предизвїкам сензàция
2. сензàция, чўдо (сьбїтие): ten film byl

opravdovav ~í този филм беше истинска сензация; **to je ~e!** истинска сензация! чудно! приказно! без грешка!
senzacehtiv|ý, -á, -é жаден за сензации
senzacehtivost, -i ж. жажда за сензации
senzačně нар. сензационно, впечатляващо, въздействащо: **zpráva působila** ~ новината предизвика сензация; **být ~ oblečený** разг. експр. страхотно съм облечен
senzačn|í, -í, -í 1. сензационен, предизвикващ сензации: ~í **zpráva** сензационна вест, сензационна новина; ~í **objev** сензационно откритие; ~í **událost** сензационно събитие 2. разг. експр. прекрасен, изумителен, екстра, без грешка, страхотен: ~í **nápad** страхотна идея; ~í **účes** страхотна причёска; ~í **počasí** екстра времънце, идеално време
senzačnost, -i ж. сензационност
senzibilit|a, -y ж. книж. сензибилност, сензитивност
senzibiln|í, -í, -í книж. сензибилен, сензитивен
senzitivit|a [-tu-], -y ж. сензитивност, чувствителност, емоционалност; сетивност, осезаемост
senzitivně [-tu-/-tý-] нар. сензитивно, чувствително, емоционално; сетивно: ~ **rozechvělý** емоционално възбуден
senzitivn|í [-tu-/-tý-], -í, -í сензитивен, чувствителен, емоционален; сетивен, осезателен: ~í **malířské vidění** сетивно, емоционално художническо виждане; ~í **povaha** емоционална, чувствителна натура
senzitivnost [-tu-/-tý-], -i ж. сензитивност, чувствителност, емоционалност
separace, -e ж. 1. отделяне, разделяне, сепариране 2. рядко остар. отлъчване, отделяне (на църквата от държавата и под.) 3. спец. сепарация: **magnetická ~e rudy** метал. магнитна сепарация на руда 4. изолационна камера; единична килия, кърцер: ~e **se plnily zatčenými** кърцерите се пълнеха с арестувани; ~e **pro nakažlivě nemocné** изолатор за заразно болни
separát, -u м. сепарат; отделен отпечатък (на статия от списание и под.)
separatist|a [-tu-], -y м. сепаратист; привърженик на сепаратизма
separatistický [-tysty-], -á -é който се отнася до сепаратизъм; сепаратистки, сепаратистичен: ~á **tendence** сепаратистични, сепаратистки тенденции; ~á **politika** сепаратистка политика
separatizm|us, separatism|us [-tuz-], -u м. сепаратизъм: **jazykový, národnostní, kulturní**

~us езиков, национален, културен сепаратизъм

separátně нар. самостоятелно, обособено; отделно, сепаративно: **řešit jednotlivé problémy** ~ решавам проблеми поотделно; **účtovat výdaje** ~ пресмятам разходи отделно; ~ **uzavřené přiměří** юрид. сепаративно (склучено) примирие; **článek vyšel** ~ статията излезе отделно, като самостоятелен отпечатък
separátn|í, -í, -í сепаративен, отделен; самостоятелен, частичен: ~í **rozhodnutí** частично решение; ~í **místnost** отделно помещение; ~í **mír** юрид. сепаративен мир
separátor, -u м. техн. сепаратор, отделител
separ|ovat, -uji/разг. -uju несл. и св. (koho, co; koho, co od koho, od čeho) отделям/отделя, изолирам (някого, нещо от някого, от нещо): ~ovat **nemocného (od zdravých)** изолирам болен (от здрави)
separ|ovat se, -uji se/разг. -uju se несл. и св. отделям се/отделя се, отлъчвам се/отлъча се, изолирам се: **literáti se ~ovali od společnosti** литераторите се изолираха от обществото; **jedna skupina se ~ovala od původního hnutí** една група се отцепи от първоначалното движение
sepět|í, -í ср. книж. единство, свързаност, връзка, съюз, обединеност: **organické ~í problémů** органична връзка между проблеми; ~í **umění se skutečností** връзка на изкуството с действителността
sépi|e, -e ж. 1. зоол. сепия (Sepia) 2. худ. сепия
sépiov|ý, -á, -é който се отнася до сепия; сепиен: ~á **kost** хран. кост на сепия; ~á **hněd'** худ. сепийна кафява, тъмнокафява боя; ~é **kresby** худ. сепия (рисушки в тъмнокафяв цвят)
sepisovat вж. spisovat
sepjatost, spjatost, -i ж. книж. свързаност, обвързаност, връзка, единство; неразривност: ~ **díla s životem** неразривност на творчеството и живота; **hospodářská ~ Evropy** икономическа обвързаност на Европа
sep|nout, -nu св. 1. (co, рядко koho) свържа, скача, хвана, прихвана (нещо, някого): ~nout **si vlasy (sponou)** стегна си, приберà си косите (с шнòла); **plášť ~nutý páskem** стегнат, пристегнат с колан шлифер; **kvádry ~nuté železnými skobami** каменни блокове (при)хванати с жезелни скòби 2. (koho, co) завържа, спъна (някого); свържа (някого, нещо): ~nout **koně** спъна кон/конè 3. (co) електр. вържа, свържа (ел. верига) 4. (co) обикн. в съчет. ~nout **ruce** съберà, склуча ръце за молитва;

prosit se ~jatýma rukama *прен.* моля настойчиво, настоятелно, коленипреклонно
sep|nout se, *обикн. третол. мн. -nou se св.* съберат се, сключат се за молитва (*за ръце*)
sepnut|í, -í ср. 1. свързване, скачване, хващане, прихващане 2. *техн.* сцепление
sepran|ý, -á, -é изхабен, похабен от пране
se|prat, -peru св. 1. (*со*) изперà (*обикн. нов плат преди използването му*), за да се свие; *спец.* декатирам (*нещо*): ~prat nové, dosud ne~prané *číhy* изперà предварително новите, непрани още калфи; ~prat látku изперà плат преди ушиване 2. *и по-често sprát, speru* *спиритово (нещо)*
to čert, kat všechno spral *експр.* да го вземат мъгните, да го вземат дяволите
se|prat se, -peru се св. (*s kým; o koho, o со*) сбия се (*с някого за някого, за нещо*): ~prali se pro děvče сбиха се заради едно момиче
se|psat, -píši/книж. -píši св. (*со*) 1. запиша, напиша, опиша (*нещо*) в списък; направя, съставя списък (*на нещо*): ~psat jména účastníků запиша имена на участници; ~psat nábytek опиша мебели; ~psat vydání запиша разнски 2. съставя, напиша (*официален документ*): ~psat protokol напиша протокол; ~psat smlouvu съставя договор 3. *остар.* напиша (*нещо*): ~psat článek напиша статия
seps|e, -e ж. мед. сепсис; инфекция, заразяване, отравяне на кръвта
septick|ý [-tu-], -á, -é мед. септичен, сепсисен, токсичен: ~é onemocnění токсично заболяване; ~é oddělení токсично отделение
septim|a [-tu-], -у ж. 1. *остар.* седми клас на гимназия (*съответства на днешния XI клас*) 2. *муз.* септима
septimán [-tu-], -а м. остар. седмокласник; ученик в седми клас на гимназия
septimánk|a [-tu-], -у ж. остар. седмокласничка; ученичка в седми клас на гимназия
serafín, -а м. религ. серафим
serená|d|a, -у ж. серенада
serepetičk|a, рядко sarapetičk|a, sarapatičk|a, -у ж. разг. експр. 1. финтифлюшка, дреболийка, джунджурийка: **nakupoval všelijaké ~у** той купуваше всякакви джунджурии 2. *прен.* глупости, празни работи, незначителни неща: **s takovými ~ami tolik nadělá** той/тя вдига толкова шум за такива глупости
seriál, -u м. сериал, серия, поредица: **obrázkový ~** картинен сериал; **otiskovat ~ reportáží** отпечатвам серия репортажи; **televizní ~** телевизионен сериал
séri|e, -e ж. серия, поредица: **zkušební ~e no-**

vého výrobku пробна серия на ново изделие; ~e pokusů серия опити; **ověřovací ~e** опитна серия, опитен образец; **řadit do ~e** *електр.* включвам серийно, на серии; **výrobní ~e** *спец.* производствена серия, серия предмети от ~~двупроводно~~ **(to)zlatu ~e** а) злото не идва само б) по закона на скачениите съдове
sériově нар. серийно: **vyrábět stroje ~** произвеждам машини серийно
sériovost, -i ж. серийност
sériov|ý, -á, -é 1. сериен, масов: ~á výroba сериенно, масово производство; ~é zboží стъки от народен тип, за широко потребление 2. сериен: ~ý tah *банк.* сериенно изтегляне, сериенно излизане, сериен тираж (на ценни книжа); ~é spojení (strojů, přístrojů) *техн.* последователно, сериенно включване (на машини, на апарати); ~é řazení *електр.* последователно свързване
seriózně нар. сериозно, отговорно: ~ jednat постъпвам, действам сериозно
seriózn|í, -í, -í сериозен, отговорен, обмислен, разумен, съсредоточен: ~í člověk сериозен човек; **ne~í obchodník** несериозен, нечестен, непотчен търговец; ~í přístup k práci сериозно, отговорно отношение към работата; **mít ~í vystupování** държа се сериозно
serióznost, -i ж. сериозност
séropozitiv|a [-tu-], -у ж. мед. серопозитивност
séropozitivn|í [-tu-/tý-], -í, -í мед. серопозитивен
sérov|ý, -á, -é мед. сѐрумен
serpentin|a [-tu-/tý-], -у ж. серпантинна, завой, извивка; лъкатушна линия: **ostrá ~a** остра серпантинна; ~у řeky серпантини, извивки на река; **jít, stoupat do kopce ~ou** изкачвам хълм по лъкатушна линия
sér|um, -a ср. мед. биол. аптек. сѐрум: (**krevní ~um** (кръвен) сѐрум; **protitetanové ~um** сѐрум против тетанус)
se|rvat, -rvu св. (*со*) 1. смъкна, сваля (*нещо*) чрез късане; скъсам (*нещо*): ~rvat si pouta смъкна (си) веригите, окóвите; ~rvat plakát смъкна, скъсам плакат, афиш 2. откъсна, отбруля (*нещо*): **vítr ~rval listí se stromu** вятърът отбруля листата от дървото
se|rvat se, -rvu се св. (-; *s kým оц*) *разг. експр.* сбиха се, сбóря се (*с някого за нещо*): ~rvat se do krve сбиха се до кръв; ~rvat se s obtížemi *прен.* пребóря се с трóдности
server [-vr], -u м. комп. сѐрвър
serverov|ý [-vr-], -á, -é комп. сѐрвърен; кóйто

жа, оформя (нещо) чрез отрязване: **šikmo ~nutá prkna** косо отрязани, срязани дъски; **~nout konec prutu do špičky** заостря край на пръчка; **~nout brk (na pero)** подрежда, заостря (паче) перо (за писане); **~nuté okraje knihy** орязани, обрязани краища на книга

seřizovač, -e м. техн. настрóйчик, механик (по монтаж, реглаж, регулиране на машини и под.): **pracovat ve strojovné jako** ~ работя като механик в машинно отделение

seřizovačk|a, -y ж. техн. настрóйчица

seřizování, -í ср. техн. монтаж, монтиране, настрóйване, настрóйка, регулиране (на уреди и под.)

seřiz|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (со) 1. нагласявам, оправям, подреждам, регулирам (нещо) 2. техн. регулирам, настрóйвам (нещо)

seřvat, -řvu св. (кого – вин.) грубо наругяя, навикам (някого), грубо се скарам (на някого): **~řvat podřízené** наругяя, навикам подчинените си

sesad|it, -ím св. 1. (кого, со odkud) сваляя, смъкна (някого, нещо от по-високо място, където седи): **~it ženy z vozu** сваляя жени от кола; **~it chlapce s koně** сваляя, смъкна момче от кон 2. (кого – вин.) снѐма от ръководен пост, понижа (някого): **~it neschopného funkcionáře** снѐма неспособен деец, функционер; **~it vysokého úředníka** понижа виш чиновник; **~it z trůnu** детронирам 3. (со) рядко сглобя, монтирам, наглася, съставя, свързва (отделни части в едно цяло): **~it součástky strojku** сглобя, монтирам елементи, детайли на машинка; **~it slova (cizího jazyka) pracně do věty** свързва трудно думи (на чужд език) в изречение 4. (со) рядко направа, сглобя, монтирам (нещо): **hodinky rozebral a zase ~il** той разглоби и отново сглоби часовника 5. (кого – вин.) рядко събера, сбия, сместя (много хора) да седнат на едно място, близко един до друг: **učitel ~il žáky ze tří lavic do dvou** учителят смести, събра децата от три чина на два

sesaz|ovat, -uju/разг. -uju нескв. 1. (кого, со odkud) свалям, смъквам (някого, нещо от по-високо място, където седи): **~ovat dítě s koně, z klína** смъквам, свалям дете от кон, от скъта си 2. (кого – вин.) снѐмам, свалям от ръководен пост, понижавам (някого): **~ovat neschopné kádry z vedoucích míst** снѐмам некадърни кадри от ръководни места; **~ovat někoho z trůnu** детронирам някого 3. (со) сглобявам, монтирам, съставям, свързвам, нагласям/нагласявам (отделни части в едно цяло): **~ovat písmenka při čtení** свързвам бук-

вички при четене (в една дума); **~ovat prkna** спец. напасавам, нагласявам греди да съвпадат точно 4. (со) рядко сглобявам, монтирам (нещо): **~ovat rozebranou dýmku dohromady** сглобявам разглобена лула 5. (кого – вин.) рядко събирам, сбивам, смествам (много хора) да седнат близко, един до друг: **~ovat žáky ze dvou lavic do jedné** смествам, събирам ученици от два чина на един чин

sesbír|at, -ám св. 1. (со) насъбера, изпонасъбера, събера, натрупам, изпонатрупам постепенно, едно след друго (много неща): **~at jablka** насъбера ябълки; **~at talíře se/ze stolu** прибера, раздигам чинии от маса; **~at materiál k práci** насъбера, натрупам материал(и) за работа 2. (со z čeho) оберя, събера постепенно (нещо от повърхността на нещо): **~at smetanu z mléka** оберя сметана от мляко

sesedán|í, -í ср. спец. слягане, хлътване, улягане

sesed|at I, обикн. мн. -áme св. (odkud) изпонаслѐзем, наслѐзем, слѐзем последователно, един след друг (обикн. от по-високо място, където сме седели): **brigádníci ~ali z vozu** бригадирите един след друг слязоха от камиона; **než jezdci ~ali z koní, dojel je rychlý posel** преди ездачите да наслязат от конете, настигна ги бърз пратеник

sesed|at II, рядко sesedáv|at, -ám нескв. (odkud; –) слизам, скачам, смъквам се (обикн. от по-високо място, където съм седял): **těžce, pomalu ~al s koně** той трудно, полѐка се смъкваше, слизаше от коня

sesed|at se, sesedáv|at se нескв. 1. обикн. мн. **-áme se** насядваме, присядаме, сядаме близо един до друг: **~ali se v světnici okolo kamen** (обикновено) те се събираха да седнат, те присядаха, те се сместваха в (голямата) стая, в собата около печката; **~áme se k partii mariáše** събираме се да изиграем, насядваме да изиграем, присядаме да изиграем една партия мариаш 2. обикн. мн. **-áme se** сместваме се при сядане (за да освободим място за някого): **~ali se, aby bylo místo pro další příchozí** те се сместваха, за да направят място за новодошлите 3. обикн. третол. **-á se** сляга се, хлътва, уляга: **svah se ~á** склонът се сляга; **základy budovy se v nepevné půdě ~ají** в неустойчивата почва основите на сградата се слягат, хлътват; **střecha se nebezpečně ~á** покривът опасно хлътва, сляга се

sesedávat вж. **sesedat II**

sesedávat se вж. **sesedat se**

sesed|nout, -nu св. (odkud; –) сляза, скоча (обикн. от по-високо място, където съм седял):

~**nout s koně** сляза, скоча от кон(я); ~**nout s/ z nákladního vozu** сляза от камион; ~**nout!** воен. слез от машините! напусни машините! (команда)

sesed|nout se, -nu se св. 1. обикн. мн. -**neme se** насядаме, приседнем, седнем близо един до друг: ~**li se kolem stolu k večeri** тѣ насядаха около масата, седнаха един до друг на масата, за да вечерят; (всички) се смѣстиха около масата за вечеря; ~**li se do jednoho kupé** тѣ седнаха, събйрайки се в едно купе; тѣ насядаха в едно купѣ, смѣстиха се (да седнат) в едно купе 2. обикн. мн. -**neme se** смѣстим се при сядане (за да освободим място за някого): ~**li se, aby hostu uvolnili místo** тѣ се смѣстиха, за да направят място на госта 3. обикн. третол. -**ne se** слѣгне се, хлѣтне, улѣгне: **půda se po deštích ~la** след дъждовѣте почвата се слѣгна; **hráz se ~la** дигата хлѣтна, слѣгна се

sesek|jat, -ám св. 1. (со; со s čeho) осекá (нещо); отсека, отдѣля последователно, едно след друго (нещо от нещо) чрез сечене: ~**at maso s kostí** отделя, орѣжа месó от кóсти; ~**at (řepný) chrást** отсека, отрѣжа листá на цвеклó 2. (koho – вин.) разг. експр. ступам, напердаша, набия (някого): ~**at dítě** напердаша детѣ; ~**at mladého básníka** прен. съсека, размáжа млад поёт

sesekáv|jat, -ám несв. (со; со z čeho) осичам (нещо); отсичам, отдѣлям последователно, едно след друго (нещо от нещо) чрез сечене

sesek|nout, -nu св. 1. (со; со s čeho) отсека, отделя (нещо; нещо от нещо) с едно движение: ~**nout vršek stromu** отсека врѣх, врѣхар на дървó 2. (со) офóрма (нещо) с отсичане, с отѣсване: ~**nout kámen** изравня, изгладя камък с отѣсване; отѣсам камък

seshora вж. shora

sesch|lý, -á, -é съсѣхнал (се), разсѣхнал (се); съсѣхрен; изсѣхнал, изсушен: ~**é jablíčko** съсѣхнала се, съсѣхрена ябълка; ~**á podlaha** разсѣхнал се под; ~**á krev** засѣхнала кръв; **ležel bledý, ~ý** експр. той лежѣше блѣд, изсушен; ~**é vrásčité ruce** експр. съсѣхрени сбрѣчкани ръце

sesch|nout (se), обикн. третол. -ne (se) св. съсѣхне (се), разсѣхне се, свѣе се от изсѣхване, изсѣхне: **sud se ~l** бѣчвата се разсѣхна; ~**nout nemocí a stáříм** прен. стопя се от болести и старост; **poetizmus ustrnul a ~l ve formulku** прен. поетизмът престана да се развива и се свѣи, и се изсуши до една формула; **zásoby se ~ly** експр. запáсите се стопяха, намаляха

seschnut|í, -í ср. спец. изсѣхване, изсушаване, разсѣхване

sesil|jat, -ám несв. 1. (со кому; со на коho) изпращам свѣше (нещо на някого, върху някого); стоварвам, струпвам (наказания, злини и под. върху някого); третол. (нещо) свѣше, отгòре сполетява (някого): **zlé ~á na nás bůh** Господ ни праща злини; Бòг стоварва злини на главите ни; сполетяват ни злини

те праща; йдваш тóчно наврѣме 2. (со) книж. провòждам, пращам, изпращам (нещо) надòлу: **slunce ~á na zem své paprsky** слънцето облива земята с лъчите си

seská|kat, -ču/книж. -čí св. 1. обикн. мн. -**čeme** (-; s/z čeho) изпонаскòчим, скòчим, скòкнем последователно, един след друг (от по-високо място): **kluci ~kali z vozu** момчѣтата едно след друго скòчиха от карúцата; **vojáci ~kali s koní** войниците изпонаскòчиха от конѣте 2. (-; odkud, s/z čeho) скòча, скòкна отгòре надòлу, сляза с подскòци (отнякъде): ~**kat po schodech** сляза по стълби с подскòци, подскáчайки

seskak|ovat, -uji/разг. -uju несв. 1. обикн. мн. -**ujeme** (-; odkud; s/z čeho) наскачваме, изпонаскачваме, скачаеме последователно, един след друг (от някъде, от нещо): ~**ujeme se schodů** скачаеме от стълби, от стълбище един след друг; **kluci ~ovali z nákladního vozu** момчѣтата скачаха един през друг от камиона; **vojáci ~ovali s koní** войниците наскачаха, изпонаскачаха от конѣте 2. (-; odkud, s/z čeho) скачам отгòре надòлу, слязам с подскòци (отнякъде): ~**ovat padákem** скачам с парашút

seskoč|it, -ím св. (odkud, s/z čeho; -) скòча отгòре надòлу, сляза с подскòк (отнякъде, от нещо): ~**it s koně** скòча, сляза от кон; ~**it s/z vozu** скòча от карúца; ~**it z letadla** скòча от самолёт (с парашút); **kočka ~ila z pohovky** кòтката скòчи от дивàна (дòлу); **vyšvihl se na okno a ~il (na terasu)** той се мѣтна на прозòреца и оттãм скòчи дòлу (на терасата)

seskok, -u м. скòк от височина, надòлу и физкулт. воен.: ~**padákem** скòк с парашút; **hromadný, skupinový** ~ групов скòк

seskupen|í, seskupován|í, -í ср. 1. обединяване, обединѣние, групирание, групировка: **vojenská ~í** воѣнни блòкове, воѣнни групировки 2. само **seskupen|í** струпване: ~**í souhlásек** език. струпване на съгласни

seskup|it, -ím св. 1. (koho со; koho, со kolem koho, kolem čeho) обединя, групирам (някого, нещо; някого, нещо около някого, около

нещо): ~it kolem sebe **dělnictvo** обединя работниците около себе си **2.** (*koho, co*) струпам, събера на едно място (*някого, нещо*): **učitel ~il děti na pódiu** учителят струпа децата на подиума

seskupit se, обикн. мн. **-íme se** св. (*kolem koho, kolem čeho*) **1.** обединим се, групираме се (*около някого, около нещо*): **lidé se ~ili kolem duchovního vůdce** хората се обединиха около духовния си водач **2.** струпаме се, стълпим се, съберем се на едно място (*около някого, около нещо*): **kolem raněného se ~ili zvědavci** около ранения се струпаха любопитни

seskupování вж. **seskupení**

seskupovat, **-uji/разг. -uju** нескв. **1.** (*koho, co; koho, co kolem koho, kolem čeho*) обединявам, групирам (*някого, нещо; някого, нещо около някого, около нещо*): ~ovat kolem sebe **dělnictvo** обединявам работниците около себе си; ~ovat prvky групирам елементи **2.** (*koho, co*) струпвам, събирам на едно място (*някого, нещо*): ~ovat cvičence na hřišti струпвам, събирам физкултурници на игрище

seskupovat se, обикн. мн. **-ujeme se** нескв. (*kolem koho, kolem čeho*) **1.** обединяваме се, групираме се (*около някого, около нещо*): **vzbouřenci se ~ovali k odboji** бунтовниците, метъжниците се обединяваха, съюзяваха се, за да окажат отпор **2.** струпваме се, стълпяваме се, събираме се на едно място (*около някого, около нещо*): **chodci se ~ují v hloučky** пешеходците се събират на групички

seslání, **-í** ср. в съчет. ~í **Ducha svatého** църк. Слъзване на Светия Дух, Излияние на Светия Дух **seslat, sešlu** св. **1.** (*co koho; co na koho*) изпратя свйше (*нещо на някого, върху някого*); стоваря, струпам (*наказания, злини и под. върху някого*); третол. (*нещо*) свйше, отгоре сполетя (*някого*): **pánbůh na mne nemoc ~al** Господ ми прати болест, Бог стовари болест на главата ми, сполетя ме болест свйше

◆ **osud nám seslal příležitost** съдбата ни предостави възможност, ймахме/ймаме удобен случай **2.** (*co*) книж. остар. провѳдя, пратя, изпратя (*лъчи и под.*) надѳлу

sesmek|nout, -nu св. (*co s/z čeho; co*) рядко изхлзля, изсѳля (*нещо*) надолу; свѳля, смѳкна (*нещо*) надѳлу с плѳзгане: ~nout prsten z prstu изхлзля прѳстен от прѳст; ~nout si čepici do čela нахлпня шапка над чѳлото; ~nout nohy z postelev изхлзля, изсѳля, смѳкна крака от леглото

sesmek|nout se, -nu se св. (*s/z čeho*) изхлзля се, изсѳля се (*от нещо*) надѳлу; свлѳка се, смѳкна се надѳлу с плѳзгане; плѳзна се, хлѳзна се, подхлѳзна се надѳлу: **šátek se jí ~l do týla** забрадката се свлѳче, изхлзли се на тила ѳ; ~nout se na kolena свлѳка се, падна на коленѳ **sesmoljit, -ím** св. (*co*) разг. скалѳпя, измѳдря, съчиня с усйлие, трѳдно, лѳшо (*текст и под.*): ~it referát скалѳпя, изсмѳча от прѳстите си доклад; **konečně ~il několik vět** най-пѳсле тоѳ успя да скалѳпи няколко изречѳния

ses|nout se, -uji/разг. -uju se св. **1.** третол. **-uje se** рѳхне, срѳти се, събѳри се, разпадне се: **budova se ~ula** сградата се срѳти, рѳхна; **plány, ideály se ~uly jako domek z karet** планѳвете, идеѳлите се срѳтиха, рѳхнаха като картѳнена кѳщичка **2.** свлѳка се, смѳкна се, падна надѳлу: ~out se po kamení свлѳка се, смѳкна се надѳлу по камънак; **kamení se ~ulo dolů** камъните се свлѳкоха, камѳнатата маса се свлѳче надѳлу; ~out se do lenošky експр. свлѳка се, рѳхна в кресло; ~out se na kolena експр. рѳхна, падна на коленѳ **sesouvání**, **-í** ср. **1.** срѳване **2.** свлѳчане **3.** геол. свлѳчище, сйпей, срѳтище

sesouv|at se, -ám se нескв. **1.** третол. **-á se** рѳхва, срѳтва се, събѳря се, разпада се: **hradby se ~aly** крепѳстната стена рѳхваше, разпадаше се **2.** свлѳчам се, смѳквам се, падам надѳлу: **sníh se ~á se střechy** снегѳт се свлѳча, плѳзга се надѳлу по пѳкрива; **pomalů se ~at k zemi** експр. бѳвно се свлѳчам, рѳхвам на земята; ~at se na kolena експр. рѳхвам на коленѳ

sestav|a, -y ж. **1.** състав: **mužstvo v obvyklé ~ě** отбѳр в обичѳйния си състав **2.** комбинация, композиция, съчетѳние: ~a barev комбинация от цветѳвѳ; **volná, povinná ~a cviků v gymnastice** спорт. вѳлна, задължителна програма, композиция (упражнѳния) в гимнастиката **3.** подрѳдба, съставяне, подрѳждане: ~a jídelníčku а) подрѳдба на менѳ (*в ресторант и под.*) б) съдържѳние на хранѳ (*белтъчини, въглехидрати и под.*) **4.** воен. ред, строяване, постройкаване: **bojová ~a** бѳен ред

sestav|at, третол. **-á** нескв. (*z čeho, z koho*) остар. книж. състой се (*от нещо, от някого*): **oběd ~al ze tří hodin** ѳбедѳт се състоѳше от трѳ блюда

sestav|it, -ím св. **1.** (*co*) съставя (*нещо*): ~it rozvrh съставя учебна програма; ~it novou vládu съставя ново правителство; ~it sborník съставя сбѳрник; ~it petici съчиня пѳтиция; ~it rovnici мат. съставя уравнѳние; ~it vlak ж.п. композирам влак **2.** (*co z čeho*) монтира, сглобя (*нещо от нещо*): ~it rádio сглобя

радио **3.** (*koho, co do čeho, v co*) рядко подрежда (някого, нещо в нещо, някак): **~it stoly do čtverce** подрежда маси във формата на квадрат; **~it děti na pódiu do půlkruhu** подрежда деца на подиум в полукръг

sestavování, -í *ср.* сглобяване, монтиране, съставяне, конструиране

sestav|ovat, -uji/разг. -uju *несв. 1.* (*co*) съставям (нещо): **~ovat sborník** съставям сборник; **~ovat sbírku** правя колекция; **~ovat novou vládu** съставям ново правителство; **~ovat jídelní lístek** съставям меню; **~ovat program** съставям програма; **mužstvo ~uje trenér** отборът се съставя от треньора; **~ovat si řeč** съчинявам си речта; **~ovat vlak** *ж.п.* композирам влак **2.** (*co z čeho*) монтирам, сглобявам (нещо от нещо): **~ovat nový stroj** сглобявам нова машина; **~ovat nábytek** сглобявам, монтирам мебели

sestavovatel, -e *м.* съставител: **~ antologie** съставител на антология

sestavovatelka, -y *ж.* съставителка

sesteh|ovat, -uji/разг. -uju, *рядко разг. sesteh|nout, -nu* *св. (co)* тропосам (нещо); съшия (*парчета, отделни части и под. на нещо*) с тропоска: **~ovat díly kabátu** тропосам, съшия (заедно) части на палто; **~ovat záhyb** тропосам плоха

sestehovávat, -ám *несв. (co)* тропосвам (нещо); съшивам (*парчета, отделни части и под. на нещо*) с тропосване: **~at jednotlivé kusy látky** тропосвам, съшивам (заедно) отделни парчета плат

sestersky *нар. 1.* (по) сестрински, като сестра: **mít někoho ~ ráda** обичам някого със сестринска любов, като сестра **2.** приятелски, (по) братски: **~ blízká bytost** близко, сродно същество

sesterský, -á, -é 1. сестрински; който се отнася към сестра: **~á péče** сестринска грижа **2.** сроден, близък, приятелски, братски: **~á země** братска страна; **~á duše** сродна душа; **~á pomoc** искрена, братска помощ **3.** който се отнася до медицинска сестра, сестра-монахиня *и под.*; сестрински: **~é povolání** професия на (медицинска) сестра; **~ý oděv a)** престилка, облекло на медицинска сестра **б)** облекло, униформа на сестра (*от спорт., религ. и под. организация*)

sestoup|it, -ím *св. 1.* (*s/z čeho, odkud, kam; -*) сляза, спусна се (*отнякъде, някъде*): **~it po schodech (do sklepa)** сляза по стълби, спусна се по стълби (в мазе); **~it z kopce do údolí** сляза, спусна се от хълм в долина; **~it z**

koně сляза, скоча от кон; **~it z umělecké výše k běžnému průměru** *прен.* сляза, падна от художествени висоти до обикновена посредственост; **~il na ně duch svatý** *прен. експр.* в тях пламна божията искра; осени ги вдъхновението **2.** (*kam*) изпадна (*някъде*); премина в по-ниска категория, степен *и под.*: **~it na nižší (kulturní) úroveň** сляза, падна на по-ниско (културно) равнище; **~it z ligy** изпадна от А-група (*в спорта*)

sestoup|it se, *обикн. мн. -íme se* *св. (do čeho; kolem koho, kolem čeho)* съберем се, струпаме се, стълпим се (*в нещо; около някого, около нещо*): **~ili se do kruhu kolem příchozího** те се събраха в кръг, стълпиха се около ново-дошлия; те заобиколиха, обкръжиха ново-дошлия; **nechali práce a ~ili se** оставиха работата си и се стълпиха

sestr|a, -y *ж. 1.* сестра: **vlastní ~a** родна сестра; **nevlastní ~a** несъщинска сестра, доведена сестра, заварена сестра **2.** (медицинска) сестра; *остар.* милосърдна сестра: **zdravotní ~a** медицинска сестра; **vrchní ~a (kliniky, oddělení)** старша сестра (на клиника, на отделение); **staniční ~a** старша сестра (*в сектор на болнично отделение*) **3.** често в обръщение **bratři a ~y!** братя и сестри! (*в религ., спорт. и под. организация*) **4.** в съчет. **řádová ~a** сестра-монахиня

sestrč|it, -ím *св. 1.* (*co, koho*) бутна, блъсна, тикна, избутам, изтикам, изблъскам (*много неща, много същества и под.*) близо едно до друго, накуп; събера (*много неща, много същества и под.*) на едно място, накуп с бутане, с блъскане: **~it židle k sobě** събера, струпам столове на едно място, накуп; **~ili hlavy (dohromady) a tiše se dohovořovali a)** те доближиха глави и тихо се уговаряха, шушнеха си **б)** *прен.* започнаха (тайно) да се съветват; сговориха се, надумаха се **2.** (*koho, co odkud kam*) рядко бутна, блъсна, тикна (*нещо, някого надолу, вътре в нещо*); пълна (*нещо, някого вътре в нещо*): **~it kamaráda z chodníku** избутам, бутна другаря си от тротвара

sestrk|at, -ám *св. (co)* бутна, блъсна, тикна, избутам, изблъскам, изтикам (*много неща*) близо едно до друго, накуп; събера (*много неща*) на едно място, накуп с бутане, с блъскане: **~at nábytek doprostřed pokoje** събера, струпам мебели в средата на стая

sestrk|ovat, -uji/разг. -uju, sestř|ávat, -ám *несв. 1.* (*co, koho*) бутам, блъскам, тикам, избутвам, изблъскам, изтикам (*много*

неща, много същества и под.) бли́зко едно до друго, накуп; събирам (много неща, много същества и под.) на едно място, накуп с бутане, с блъскане: **~ovali hlavy (dohromady) a)** те доближаваха глави един до друг **б) прен.** (тайно) се съветваха; сговаряха се, надумваха се **2.** (кого, со odkud kam) рядко избутвам, бутам, изблъскам, блъскам, изтиквам, тикам (нещо, някого надолу, вътре в нещо); напъхвам, пъхам (нещо, някого вътре в нещо): **kluci se ~ovali z chodníku** момчетата се избутваха, бутаха от тротара

sestrojení, sestrojání, -í ср. 1. конструйране, построяване, създаване: **~í perpetua mobile** конструйране, построяване на перпетуум-мобиле, на вѣчен двигател **2. геом.** построяване: **~í trojúhelníka** построяване на триъгълник

sestrojit, -ím св. (со) 1. конструйрам, построй, създам, съставя, сглобя, монтирам (нещо): **~it nový typ letadla** построй, конструйрам, създам, изобретя нов тип самолет; **~it si podomácku pračku** сглобя пералня с подръчни средства, при домашни условия **2. геом.** построй (нещо): **~it trojúhelník** построй триъгълник

sestrojování *вж. sestrojění*

sestrojovat, -uji/разг. -uju неск. (со) 1. конструйрам, построявам, създавам, съставям, сглобявам, монтирам (нещо): **~ovat složitý stroj** конструйрам, построявам, създавам сложна машина **2. геом.** построявам (нещо): **~ovat pravý úhel** построявам прав ъгъл

sestřelít, -ím св. 1. (со, кого) сваля (самолет и под.) чрез стрелба; удара, улуча, прострелям, раня и сваля (нещо, някого): **~it nepřátelské letadlo** сваля вражески самолет; **~it vrabce** прострелям и сваля врабец/врабци; **letec byl ~en** летецът беше свален (чрез стрелба) **2. (со) техн.** рядко взривя, вдигна във въздуха (нещо): **~it vrstvy uhlí** взривя въглищни пластове

sestřelovat, -uji/разг. -uju неск. 1. (со, кого) свалям (самолети и под.) чрез стрелба; (последователно) удрям, улучвам, прострелвам, ранявам и свалям (нещо, някого): **~ovat holuby prakem** улучвам с пращка гълъби (и ги свалям) **2. (со) техн.** рядко взривявам, вдигам във въздуха (нещо): **~ovat zeminu** взривявам прѣст, почва

sestřenicje, -e, sestřenk|a, -y ж. плѣменница

sestřičk|a, -y ж. умал. 1. сестрица, сестричка **2.** медицинска сестра; *остар.* милосърдна сестра **3.** сестра-монахиня

sestřih, -u м. 1. подстригване: **~ vlasů** подстриг-

ване на коса **2.** оръзване, отръзване, подръзване, подкастриане: **~ větvi** подкастриане на клони; **~ stromů** подстригване на дървета (в определена форма) **3. спец.** монтаж (на филм)

sestřihávat, sestřihávat *вж. sestřihovat*

sestřih|nout, -nu св. (со) подрѣжа, отрѣжа, подкастрия, подстрижа (нещо): **~nout kořínky** подрѣжа коренчета; **~nout křídla** подрѣжа крила

sestřih|ovat, -uji/разг. -uju, sestřiháv|at, sestřiháv|at, -ám неск. (со) отръзвам, подръзвам, подкастриям, подстригвам (нещо): **~ovat vlasy** подстригвам коса; **~at trávnik** подстригвам морáva

sestřít|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í св. (кого, со) сваля, смѣкна (някого, нещо) последователно, един след друг чрез стрелба: **~et nepřátelská letadla** сваля неприятелски самолѣти (един след друг)

sestup, -u м. 1. слизане, спускане: **~ z věže** слизане от кула; **~ do údolí** спускане в доли́на **2. авиац.** сниженіе (на самолет) **3. мед.** падане, спадане, смѣкване: **~ dělohy** смѣкване на матка; **~ varlat** смѣкване на тѣстиси **4.** упадък, понижѣние, спад, спадане: **kulturní ~** културен упадък **5. спорт.** прѣход в по-ниска квалификационна група; изпадане (от група)

sestupně нар. низходящо, в низходящ ред

sestupn|ý, -á, -é 1. низходящ, спадащ; който слиза надолу: **~á křivka** низходяща крива; **~é vzdušné proudy** метеорол. низходящи въздушни течѣния **2.** понижаващ се, низходящ, спадащ: **~á vývojová tendence** низходяща развойна тенденция; **~á životní úroveň** спадащо, понижаващо се жизнѣно равнище; **~á řada tónů** муз. низходяща редица от тонове; **~á melodie** муз. низходяща мелодия; **~ý přízvuk** *език.* низходящо, циркумфлексно ударѣние; **~á intonace** *език.* низходяща, циркумфлексна интонация; **~ý rytmus** *лит.* низходящ ритъм; **~é pokolení** *юрид.* десцендѣнти; потомци по низходяща линия

sestup|ovat, -uji/разг. -uju неск. 1. (s/z čeho, odkud, kam; -) слизам, спускам се (отнякъде, някъде): **~ovat z vrchu do propasti** спускам се, слизам от връх в пропаст; **~ovat po schodech** слизам по стѣлби; **~ovat s koně** слизам, скачам от кон **2. третол. -uje (кат) прен.** слиза (нанякъде); клоня, отива, пада (надолу): **slunce ~ovalo k západu** слънцето клонѣше, слизаше на запад; **les ~oval až k řece** гората слизаше (по склона) чак до реката **3. (кат)** изпадам, преминавам в по-ниска категория, степен и под.: **~ovat do nižší kategorie** изпадам, преминавам в по-ниска категория

sestupovat se, -uji se/разг. -uju se неслв., обикн. мн. **-ujeme se** (*do čeho; kolem koho, kolem čeho*) *остар.* събйрам(е) се, стрўпвам(е) се, тълпйм се (*в нещo, около някого, около нещo*): **~ovali se kolem příchozího** тълпйха се около новодошлйя

sesu|nout, -nu св. (*co z čeho*) (плавно) смъкна, свалй (*нещo от някъде*): **~nout kabát s rameny** смъкна палтo от раменёте; **~nout pečivo na mísu** изсйпя печивo в дълбoка чинйя; **~nout úkoly na někoho jiného** *прен.* прехвърля задачи върху някой друг

sesu|nout se, -nu se св. (*–; odkud; kam*) смъкна се, свлекà се (*от по-високо към по-ниско място*): **brýle se mu ~nuly na nos** очилàта му се смъкнаха, паднаха на носà; **lavina se ~nula** лавйната се свлече; **~nout se po svahu** смъкна се, плъзна се, свлекà се по склoн

sesun|ovat se, -uji se/разг. -uju se неслв. (*odkud; kam*) смъквам се, свлйчам се (*от по-високо към по-ниско място*): **sníh se ~uje se střechem** снегът се свлйча от покривите

sesut|ý, -á, -é рўхнал, паднал, събoрен: **~ý dům** рўхнала къща

sesuv, -u м. геол. свлйчане, смъкване, срйване: **~ půdy** свлйчане на пoчва

sesych|at, sesých|at, -ám неслв. съсъхвам се, изсъхвам, свйвам се (от изсъхване): **~ání dřeva** изсъхване, съсъхване на дървен материал

sesych|at se, sesých|at se, -ám se неслв. съсъхвам се, свйвам се от изсъхване; съсўхрям се: **~ala se, stárla** тй се съсўхряше, старёше; **~at se strachy** *прен.* изтрўпвам, вдървйвам се от страх; **peníze se ~aly** *експр.* парйте се топйха

sesy|pat, -u/-ám св. **1.** (*co*) изсйпя (*нещo*): **~at uhlí z lopaty** изсйпя вълглица от лoпàта; **~at cukr ze dvou sáčeků do cukřenky** изсйпя захартà от двà пакёта в захарнйца **2.** (*co*) насйпя, натрўпам (*нещo*) (чрез изсйпване); изсйпя (*нещo*) накўп: **~at obilí na hromadu** изсйпя жйтo на кўпчина

sesy|pat se, -u se/-ám se св. **1.** обикн. *третол.* **-e se** посйпе се, разсйпе се, срйне се, събoри се: **sníh se ~al s větví** снегът се посйпа, събoри се от клoните; **navršená polena se ~ala** натрўпаните дървà, цёпеници се събoриха, срйнаха се; **omítka se ~ala** мазйлката се изрoни **2.** обикн. *третол.* **-e se** *разг.* срйне се, разрушй се, срўти се, събoри се, рўхне, падне: **stará stodola se ~ala** старйят хамбàр се срўти, събoри се; **odhodláni se ~alo** *прен. експр.* решйтелносттà се пречўпи **3.** обикн. мн. **-eme se** (*na koho, na co; kolem koho, kolem čeho*) *експр.* стрўпаме се (*около някого, около нещo*

с въпроси и под.); засйпем, обсйпем (*някого*) с въпрoси и под.: **děti se ~aly na dědečka (s otázkami)** децàта се нахвърлиха върху дядoто (с въпрoси), засйпаха дядoто (с въпрoси); **mravenci se ~ali na cukr** мравките се натрўпаха, нахвърлиха се на захартà, върху захартà; **~aly se naň otázky** засйпаха го въпрoси; **na jeho hlavu se ~aly výtky** върху главàта му се изсйпаха ўкори

sesýp|at, sesypáv|at, -ám неслв. (*co*) **1.** изсйпвам (*нещo*): **~at z lopaty uhlí** изсйпвам вълглица от лoпàта **2.** насйпвам (*нещo*); натрўпвам, стрўпвам (*нещo*) накўп (чрез изсйпване); изсйпвам (*нещo*) на кўпчина: **~at ořechy do koše** насйпвам орехи в кoш; **~at písek na hromadu** натрўпвам, насйпвам пясък на кўпчина

sesýp|at se, sesypáv|at se, -ám se неслв. **1.** обикн. *третол.* **-á se** посйпва се, разсйпва се, събàря се, пàда: **sníh se ~al se střechem** снегът се посйпваше, сйпеше се от покривите **2.** обикн. *третол.* **-á se** събàря се, срўтва се, срйва се: **zed' se ~á** *разг.* стенàта се рушй **3.** (*na koho, na co*) нахвърлям се (*върху някого, върху нещo с въпроси, ўкори и под.*) засйпвам, обсйпвам (*някого*) с въпрoси и под.: **~ali se na něho jako vosy** нахвърлиха се върху нёго като осй

sešik|ovat, -uji/разг. -uju св. **1.** (*koho, co*) подредй, стрoй, подравнй (*някого, нещo*): **~ovat četú** стрoй звoд; **~ovat vozu** подредй колй; **~ovat myšlenky** *прен. експр.* подредй си мйслите **2.** (*koho*) обединй, сплотй, групйрам (*някого*): **~ovat kolem sebe několik nespo-kojenců** *експр.* обединй, сплотй около сёбе си нйколко недовoлници

sešik|ovat se, -uji se/разг. -uju se св. **1.** подредй се, стрoй се, подравнй се: **~ovat se k boji** подредй се, стрoй се за бoй; **~ovat se v průvod** подредй се в шествие, образўвам колoна **2.** обединй се, сплотй се, групйрам се: **~ovala se proti němu opozice** *прен. експр.* опoзйцията се обединй срещу нёго

seši|nout, -nu св. (*co*) смъкна, свлекà (*нещo*): **~nout čapku na ucho** смъкна, накривй шàпка към ухoто

seši|nout se, -nu se св. **1.** смъкна се, свлекà се: **~nout se s koně** смъкна се от кoн; **vůz se ~nul na kraj silnice** колàта се смъкна, плъзна се към рьбà на шoсёто **2.** накривй се, кйлна се: **klobouk se mu ~nul do týla** шàпката му се смъкна, кйлна на тйлà

sešit, -u м. **1.** тетрàдка: **školní** ~ ученическа, учйлищна тетрàдка; **notný** ~ нoтна тетрàдка **2.** свёзка: **ukázkový** ~ **nového slovníku** прoб-

на свѣзка от нов рѣчник **3.** брой, книжка (*на списание и под.*); брошюра, брошурка
se|šít, -šiji/разг. -šiju св. (со) съшия, зашия (*нещо*): **~šít díly sukně** съшия части на пола; **~šít (strojem) listy papíru спец.** съшия, скрепя (с шивачка) листове хартия; **~šít ránu** зашия рана; **~šitý, spíchnutý referát прен. експр.** доклад, скърпен отгук-отгъм; криво-ляво скалпен доклад
sešít|ek, -ku м. умал. тетрадчица: **poznámkový ~ek** белѣжник
sešítov|ý, -á, -é който се отнася до тетрадка, свѣзка, брошюра: **~á úprava** оформление във вид на свѣзки; **~é vydání** брошурно издание
sešívач|ka, -y ж. шивачка (*книговезка машина*)
sešív|at, -ám нескв. (со) съшивам, зашивам (*нещо*)
seškráb|at, seškrab|at, -u/-ám св. (со) остържа, изстържа (*нещо от повърхността на нещо*): **~at starý lak** изстържа стар лак; **~at hlínu z bot** изстържа, остържа засъхнала къл от обувки
seškráb|at se, seškrab|at se, -u se/-ám se св. (odkud) рядко експр. спусна се, смъкна се, слѣза (*отнякъде*) (надолу) с усилие, трѣдно (*противопол.* изкатѣра се): **~at se s kopce** слѣза с усилие от байр; **~at se z půdy** смъкна се трѣдно от таван
seškrabáv|at, -ám, seškrab|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (со; со з чѣхо) остъргвам, изстъргвам (*нещо от повърхността на нещо*): **~ovat sniž z bot** изстъргвам сняг от обувки; **~ovat rez** остъргвам, изстъргвам рѣжда
seškráb|nout, -nu св. (со, со з чѣхо) остържа (*нещо от повърхността на нещо*): **~nout nožem máslo s chleba** остържа с нож мѣсло от хлѣб
seškrт|at, -ám св. (со) **1.** изпозадрѣскам, изпозачѣркна (*нещо*) **2.** съкратя (*нещо*) чрез зачѣркване: **~at rukopis** съкратя ръкопис (чрез зачѣркване); **~at rozpočet прен.** орѣжа, съкратя, намаля бюджет
seškrтáv|at, -ám нескв. (со) **1.** изпозадрѣсквам, изпозачѣрквам (*нещо*) **2.** съкращавам (*нещо*) чрез задрѣскане, чрез зачѣркване
seškub|at, -u/-ám св. (со) смъкна (*нещо от някъде*) с рѣзки движѣния, с рѣзки дрѣпвания: **~at šaty s těla** смъкна дрѣхи от тѣлото с рѣзки движѣния, с рѣзки дрѣпвания
seškvař|it se, -ím se св. спека се, стопя се, свия се (*под въздействие на топлина*)
sešlap|at, -u/-ám св. (со) **1.** стѣпча, утѣпча, сгѣзя, смѣчкам (*нещо*): **~at city експр.** потѣпча, погѣзя чувства **2.** изнѣся, изтъркам (неравномерно) (*нещо*) чрез ходене: **~at schody из-**

търкам стѣпала (от ходене); **k jedné straně ~ané podpatky** изтъркани, изядени от едната страна тѣкове
sešlapáv|at, -ám, sešlap|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (со) **1.** стѣпквам, утѣпквам, сгѣзвам, смѣчкам (*нещо*): **~ovat hnůj** утѣпквам тѣр **2.** изнѣсвам, изтърквам (неравномерно) (*обувки и под.*): **~at podpatek** изтърквам тѣк (*на обувка*)
sešláp|nout, -nu св. (со) **1.** настѣпя, натѣсна с крак (*нещо*): **~nout nožní brzdu** натѣсна крачна спирачка **2.** стѣпча (*нещо*)
sešle нар. изнемощяло, отпаднало, изхабѣно, изнѣсено, грѣхнало: **vypadat** ~ изглѣждам отпаднало
sešlost, -i ж. **1.** изнемощялост, отпадналост, грѣхналост, изхабѣност, похабѣност: **tělesná i duševní** ~ физическа и психическа похабѣност; **mravní** ~ нравствена похабѣност; ~ **budovy** изнѣсеност на сграда; ~ **hospodářství** стопанска изостаналост; ~ **věkem мед.** старческа нѣмош **2. разг. експр.** компания; събѣране, стрѣпване на хора; навѣлица: **tady je** ~ тук има много народ; голяма навѣлица е; **včera jsme měli veselou** ~ вчѣра си прекѣрахме много вѣсело с една компания
sešl|ý, -á, -é изнемощял, отпаднал; рѣхнал, грѣхнал; овехтял, изнѣсен: (**věkem**) **~ý stařec** изнемощял, грѣхнал (от годините) старец; **být ~ý hladem** изнемощял съм, отпаднал съм от глад **~ý piják** окаян пияница; **~ý inteligent** изпаднал интелигент; **~é stavení** овехтяла постройка; **~é střevíce** изнѣсени обувки; **~ý kabát** овехтяло, изтъркано, опърпано палтѣ; **~á vazba knih** протрита, изтъркана, ожулена подвързия на книги
sešmajd|at, -ám св. (со) разг. изнѣся, обнѣся, изтъркам (*обувки и под.*): **~ané podpatky** изтъркани тѣкове; **~ané boty** изтъркани обувки
sešněř|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) вѣржа, стѣгна, пристѣгна (*врѣзки на обувки, корсет и под.*): **~ovat si boty** пристѣгна си (врѣзките на) обувките; **~ovala se a omdlela** тя се пристѣгна с корсет и припадна; **~ovat život předpisu прен. експр.** огранича живота с нарѣдби, с предписания; **~ovat něčí myšlení прен. експр.** огранича мисълта на някого, вкарам мисълта на някого в калѣп
sešoup|nout, -nu св. (со) бѣтна, побѣтна, избѣтам (*нещо*) надолу; премѣстя (*нещо*) надолу с бѣтане, с тлѣскане: **~nout čepici do čela** побѣтна шапка към чѣлото; **~nout zbytky jídla do odpadu** изтърся, изсия остѣтъци от храна при отпадъците в боклука

sešoupnout se, -nu se св. 1. плъзна се, хлъзна се, смъкна се; спусна се бързо надолу: **~nout se s/z pohovky** смъкна се от кушетка; **náklad se ~l** товарът се плъзна, се смъкна надолу; **kravata se mu ~la na stranu** вратовръзката му се смъкна на една страна 2. рядко сбўтам се, стесня се, сбия се, събера се (на по-ограничена площ): **museli se (na lavici) ~nout** трябваше да се сбўтат, да се посъберат, да се сместят (на пейката)

sešour|at se, -ám se св. (odkud kam) експр. потъгря се надолу; смъкна се, свлека се с тътрене (отнякъде нанякъде): **~at se ze schodů** потъгря се надолу по стълбите

sešpendl|it, -ím св. (co) закарфйча (нещо); забодя, свържа (нещо) с карфйци: **~it díly střihu** закарфйча скроени парчета

sešplh|at se, -ám se св. (odkud, kudy, kam) смъкна се, свлека се, сляза, спусна се надолу с ръце и крака (противопол. изкатеря се): **~at (se) se stromu, ze skály** смъкна се, свлека се от дърво, от скала; **~at (se) po laně** спусна се, смъкна се по въж; **~al (se) těžce po svahu** той трудно се смъкна по склона

sešpul|it, -ím св. (co) свия като тръбйчка (устни, уста); издам напред (устни, уста): **ústa ~il jako kapr** той издаде напред ўсни като шаран **sešroub|ovat, -uji/разг. -uju** св. (co) 1. завинтя, съединя, свържа (нещо) с винтове, с болтове: **~ovat trámy** съединя греди с винтове 2. рядко експр. свия, намаля, понижа (нещо): **~ovat mzdy** намаля надници; **~ovat rozpočet** свия бюджет

seštel|ovat, -uji/разг. -uju св. (co) разг. регулирам (нещо): **dát si ~ovat brzdy** поръчам да ми регулират, затегнат спирачки

sešup, -u м. 1. спорт. жарг. бързо, рязко спускане със ски; ски-спринт надолу 2. разг. експр. рязко, бързо движение: **věci dostaly ~** нещата се развиха главолмно

sešvagř|it se, -ím se св. (s kým) сродя се (с някого) чрез женйтба; **~ili se spolu** сродйха се помеждў си чрез женйтба

sešvih|at, -ám св. (koho, co) нашибам (някого, нещо): **kočй surově ~al koně** фйтонджйята жестоко нашиба конете

sešvih|nout se, -nu se св. (odkud) скоча ўстремно, със свистене (отнякъде); слетя, смъкна се, свлека се (отнякъде): **~nout se s koně** слетя, скоча от кон; **mrštně se ~l z větve** той червсто се спусна от клона

set, -u м. спорт. сет, партйя игра (на мрежа): **vyhrát první ~** победа в първия сет; спечеля първия сет

setb|a, -y ж. сейтба: **~a zeleniny, obilí** сейтба на зеленчуци, на зърнени култури; **řádková, křížová, hnízdová ~a** сел.стоп. редова, кръстосана, гнездова сейтба; **~a nenávisti** прен. посяване смето на омразата, на ненавистта **setbol, -u** м. спорт. сетбол, последна топка **set|í, -í** ср. сейтба, засяване, сене: **jarní ~í** пролетна сейтба, пролетно засяване; **čtvercové, hnízdové, křížové, úzkořádkové ~í** сел.стоп. квадратно, гнездов, кръстосано, тесноредово засяване

setin|a, -y ж. една стотйна, една стотна (часть): **~a vteřiny** една стотна от секундата

setk|at se, -ám se св. 1. (s kým, s čím) срещна се (с някого, с нещо): **~ali se ve dveřích, na polovině cesty** срещнаха се на вратата, по средата на пътя; **~at se ve společnosti se známým** срещна се с познат в компания; **jejich oči se na okamžik ~aly** прен. за един миг погледите им се срещнаха, кръстосаха се 2. (s čím) срещна (разбиране и под.), сблъскам се (с трудности и под.): **~at se s porozuměním** срещна разбиране; **~at se s problémy** сблъскам се с проблеми; **~at se s odporem** срещна съпротива; **~at se s obtížemi** сблъскам се със затруднения; **~at se s nezdarem** не успя, претърпя неуспех в нещо

setkáv|at se, -ám se нескв. 1. (s kým, s čím) срещам се (с някого, с нещо): **denně se ~ali na mostě** всеки ден се срещаха на моста; **místo, kde se ~ají hranice dvou států** място, където се срещат границите на двете държави; **jejich zraky se neustále ~aly** прен. погледите им непрекъснато се срещаха 2. (s čím) срещам (съпротива и под.), сблъскам се (с трудности и под.): **~at se s porozuměním** срещам разбиране; **~at se s obdivem** жъна адмиращи; **~at se s nezdarem** не успявам, претърпявам неуспех в нещо

setmě|lý, -á, -é притъмнял, помръкнал, затъмнен, смрачен: **~ý pokoj** смрачена стая; **~é hlediště** затъмнена зрителна зала; **~é ulice** притъмнели, смрачени ўлицы

setměn|í, -í ср. здрач, дрезгавина, полумрак, мръкване: **při ~í** по здрач; **pracovat do ~í** работя до мръкване

setm|ít se, setm|ět se, обикн. безл. -í se св. стъмни се, мръкне (се): **počkáme, až se ~í** ще почакаме, докато мръкне; **v pokoji se náhle ~ělo** в стаята внезапно се стъмни

setník, -a м. остар. истор. стотник; центурион **setnin|a, -y** ж. остар. воен. войскови часть, поделение от сто души; рота: **~a nastoupila** рота

тата трѣгна в настѣплѣние; **čestná ~a** пòчетна рòта

setnout *вж. стѣт*

setrvačnik, -u *м. физ. техн.* махово, инертно колелò; маховик, жироскòп

setrvačnost, -i *ж.* инертция: **pohybovat se ~i** двѣжа се по инертция; **princip ~i hmoty** *физ.* принцип за инертцията на материята; **~ myšlení** *прен.* инертция, закостенялост в мисленето

setrvačný, -á, -é **1.** постоянен, консервативен; кòйто не сè промèня, не сè измèня: **horský lid je ~ý** планинците са консервативни хòра; (**je**) **v hněvu** ~ý постоянен, непоколебим (е) в гневà си; **~é myšlení** закостеняло, консервативно мислене **2.** *физ.* инерционен: **~á síla** инертция, инерционна сила; **~ý pohyb** движèние по инертция, инерционно движèние

setrvalý, -á, -é *остар. книж.* постоянен, издържлив, непрестàнен: **přátelé věrní a ~í** вèрни и непоколебими приятели; **~ý vodní stav** *спец.* постоянен вòден режим

setrvat, -ám *св. остар. книж.* **1.** (*kde*) издържà, прекàрам, остàна, задържà се (*някъде известно време*): **rozhodl se ~at na venkově do konce léta** тòй реши да остàне на сèло до края на лятото **2.** (*v čem; na čem*) упòрствам, устоя (*в нещò*); проявя упòрство, постоянство (*в нещò*): **~at v odporu** упòрствам в съпрòтѣва; **~at ve službě** остàна, задържà се в слùжба въпреки неприятностите; не напùсна слùжба

setrvávaj, -ám *несв. книж.* **1.** (*kde*) прекàрвам, остàвам, издържам, изтрàйвам, задържам се (*някъде известно време*): **~at dlouho na místě** остàвам дълго на (еднò) мjàсто **2.** (*v čem, na čem*) постоянствам, упòрствам (*в нещò*); проявявам постоянство, упòрство (*в нещò*); настоявам, държà (*на нещò*): **~at v omylu** продължàвам да се заблуждàвам, постоянствам в заблуждèние; **~at v mlčení** запàзвам мълчàние

setřásat, setřást, setřást se *вж. střásat, střást, střást se*

setřepaj, střepaj, -u/-ám *св. 1.* (*co; co odkud*) стрѣскам, изтѣрся, изтùпам, отѣрся, обрùля (*нещò отнякъде*): **~at sníh z čepice** стрѣскам, изтѣрся, изтùпам сняг от шапка; **~at ze sebe únavu, starost** *прен. рядко* отѣрся се от умòра, от грьжа **2.** (*co*) стрѣскам, разтѣрся, раздрусам, отùпам (*нещò*); наглася (*нещò*) чрез стрѣскване, чрез разтѣрване: **~at peří v sytku** стрѣскам пùх, правя да бухне пух в калѣфка

setřepávaj, střepávaj, -ám *несв. 1.* (*co; co odkud*) стрѣскам, изтѣрсвам, отѣрсвам (*нещò*); отѣрсвам се (*от нещò*): **~at prach s šatů** изтùпам, изтѣрсвам прах от дрèхи; **~at se**

sebe ospalost *прен.* отѣрсвам се от сънливост

2. (*co*) стрѣскам, разтѣрсвам, раздрусвам, отùпам (*нещò*); нагласям/нагласявам (*нещò*) чрез стрѣскване, чрез разтѣрване: **~at rtuť teploměru** стрѣскам, свàлям, смѣквам живàк на термометър

setřít, -u *св. 1.* (*co; co odkud*) изтрѣя, избѣрша, отрѣя, обѣрша (*нещò отнякъде*): **~ít prach s nábytkem** изтрѣя, избѣрша прах от мèбели; **~ít (si) pot s/z čela** изтрѣя, избѣрша, отрѣя пòт от челòто (си): **~ít podlahu** избѣрша пòд **2.** (*co*) премàхна, заличà, изтрѣя (*нещò*): **~ít špatný dojem** заличà неприятно впечатлèние; **~ít rozdíl mezi městem a venkovem** премàхна различия между градà и сèлото, изравнѣ градà и сèлото **3.** (*koho – вин.*) *разг. експр.* наредя, насапунисам, насоля (*някого*); òстро разкритикùвам, постàвя (*някого*) на мjàстото му; нареджа (*някого*) като кисела крàставица: **pořádně ho ~el** тòй хùбавичко го насоли; **~ít opozdilce** разкритикùвам закъснèлите

setsakra, secsakra *междум. разг.* по дяволите! дявол да го взèме! (*като клетва, ругатня, проклятие*): **~, to jsem to vyvedl!** по дяволите, сегà я наредихме! **~, hromská práce!** по дяволите, ужàсна рàбота! **~, dej už pokoj!** вѣрви по дяволите! остави ме на мjàра!

setsakramentský, secsakramentský, -á, -é *разг. експр.* дяволски, проклèt; àдски, ужàсен, страшен: **~é děti** проклèти деца; **~á práce** дяволска рàбота; **~á zima** страшен, àдски стùд; **mít ~ý strach** ужàсно, àдски се страхùвам

sever, -u *м.* **1.** сèвер (*посока*): **byt na ~** квартѣра, жилище със сèверно изложèние; **vítr od/ze ~u** сèверен вятър **2.** Сèвер, сèверни òбласти: **český ~** сèверни òбласти на Чèхия; **evropský ~** европèйски Сèвер; **nejvzdálenější ~** най-òддалечèни сèверни òбласти **3.** *съкр. S.* Сèверните щàти (*в САЩ*): **válka Severu proti Jihu** войнàта между Сèвера и Юга

severák, -u *м.* сèверен вятър, северняк: **mrazivý ~** лèден северняк, смразяващ сèверен вятър

Severka, -y *ж. астр. рядко* Полярната звезда

severně *нар.* сèверно, на сèвер: **~ od Prahy** сèверно, на сèвер от Пràга

severní, -í, -í сèверен: **~í pól** Сèверен пòлюс; **~í Čechy** Сèверна Чèхия; **~í vítr** сèверен вятър; северняк; **~í rostliny** сèверни растèния; **~í báje, pověsti** скандинавски мѣтòве, легенди; **~í typ lidí** сèверен, скандинавски тип хòра; **~í polární kruh** *геогр.* Сèверен полярен крùг; **~í polární záře** *физ.* сèверно сияние; **brkoslav ~í** *зоол.* копринàрка (Bombicilla); **rybák ~í** *зоол.* (рèчна) рибàрка (Sterna)

severoamerický, -á, -é сèверноамерикански: ~é **obyvatelstvo** сèверноамериканско население; **aligátor** ~ý *зоол.* алигатор (Alligator)
severoatlantický [-ty-], **severoatlantský**, -á, -é *полит.* сèверноатлантически; ~ý **pakt** Сèвер(н)оатлантически пакт, НАТО; ~á **smlouva** Сèвер(н)оатлантически дòговор
severočeský, -á, -é сèверночешки: ~á **krajina** сèверночешки пейзаж; **Severočeský kraj** Сèверночешка òбласт
severovýchod, -u *м.* северойзток
severovýchodně *нар.* северойзточно: ~ **od Prahy** на северойзток, северойзточно от Прага
severovýchodní, -í, -í северойзточен: ~í **vítr** северойзточен вятър, вятър от северойзток
severozápad, -u *м.* северозáпад: **vítr od ~u** северозáпаден вятър, вятър от северозáпад
severozápadně *нар.* северозáпадно: ~ **od města** северозáпадно, на северозáпад от града
severozápadní, -í, -í северозáпаден: ~í **Čechy** Северозáпадна Чехия
severský, -á, -é скандинавски, сèверен, нордически; кòйто се отнася до сèверните òбласти на земята: ~é **končiny** сèверни òбласти, сèверни краища; ~ý **typ antrop.** скандинавски, нордически тип; ~é **státy** *геогр.* скандинавски страни; ~é **jazyky** *език.* скандинавски езици; ~á **kombinace** *спорт.* сèверна комбинация (*в ски-спорта*); **letní ~á lyžařská kombinace** *спорт.* лятна сèверна комбинация (*с ролкови ски върху изкуствен сняг*)
seveřan, -a *м.* 1. северняк; жител на сèверните òбласти 2. **Seveřan** *по-рядко* скандинавец; жител на скандинавските страни
seveřanka, -y *ж.* 1. севернячка; жителка на сèверните òбласти 2. **Seveřanka** *по-рядко* скандинавка; жителка на скандинавските страни
sevřený, -á, -é 1. склòчен, стиснат, стèгнат; свит; затвòрен; ~á **pěst** стиснат юмрук; ~é **údolí** затвòрена долина, котловина; ~ý **tvár** *воен. спорт.* сгъстèн стрòй 2. *книж.* съдържателен, концентриран (*идейно, мисловно*); наситен с идеи: ~á **novela** съдържателна новела 3. изпòлнен с безпòкойство; неспокоен, загрижен, угнетèн; свит: ~ý **hlas** потиснат глас; ~ý **výkřik** вèк със свитò гърло; приглушен вèк; **mít ~é srdce** със свитò сърце съм, сърцето ми се свива
sevřít, -řu *св.* 1. (*со*) стисна, склòча, стèгна, свия (*нещо*): ~řít **rty** стисна, свия úстни; ~řít **víčka** стисна клепàчи; ~řít **ruku v pěst** стисна, свия ръка в юмрук 2. (*koho, со; со čím*) обхва̀на, обградя (*някого, нещо с нещо*): ~řít **hlavu v dlaních** обхва̀на, стисна глава с ръ-

цè; ~řít (*někomu*) **hrdlo rukama** стисна гърлото (на някого) с ръцè; ~řela **dítě do náruče** тя притисна детето в обятията си; ~řít **město hradbami** обградя, заобиколя град с укрепления 3. (*koho, со*) *рядко остар.* обсадя (*някого, нещо*) (*с неприятелски умисъл*): ~řít **neposlušné pány v jejich hradech** обсадя размирни феодали в крепостите им 4. *обикн. третол.* -ře (*koho – вин.; kоти со*) обхва̀не, обзème (*някого*); предизвика (*в сърцето, в душата и под. на някого*) неприятно чùвство: ~řel **ho pocit strachu** обхва̀на го чùвство на страх; ~řela **ji touha po domově** обзè я копнèж по дома, по отèчеството; **strach ji ~řel hrdlo** страх стисна гърлото ѝ; **lítost jí ~řela srdce** жàл изпòлни сърцето ѝ
sevřít se, *третол.* -vře *св.* 1. склòчи се, стисне се, свие се, стèгне се: **ruka se ~řela v pěst** ръката се сви в юмрук; **kruh zvědavců se ~řel kolem** на̀около се склòчи кръг от любопитни; **řady dělníků se těsněji ~řely** редиците на работниците се сплотиха òще пòвече 2. *само третол.* -ře *св.*, *обикн. мин.* -řel *св.* (*kоти čím*) обхва̀не, обзème, изпòлни (*някого*) (*обикн. за чùвство*); изпòлни се (*обикн. с чùвство*); бива обхва̀нат, обзèт, бива изпòлнен (*с чùвство*): **srdce se jí ~řelo lítostí** сърцето ѝ се изпòлни с жàл, сърцето ѝ бèше обхва̀нато от жàлост
sex, *книж.* **sex|us**, -u *м.* пол, пòлов нагон, секс
sex-appeal [-epil], -u *м.* сексапил
sexfilm, -u *м.* сèксфилм
sexidol, -u *м.* сèксидол (*за човек*)
sexist|a, -y *м.* сексист, привърженик на сексизма
sexistický [-sty-], -á, -é сексистки, сексистичен: ~ý **názor** сексистки в̀зглед
sexizm|us, **sexism|us** [-zm-], -u *м.* сексизъм: **skryté nebo očividné formy ~u** скр̀ити или очевидни фòрми на сексизъм
sexsymbol, -u *м.* сèкссимвол (*за човек*)
sext|a, -y *ж.* 1. *остар.* шèсти клас на гимназия (*с̀ответства на днешния десети клас*): **chodit do ~y** в шèсти гимназиàлен клàс съм 2. *муз.* сèкста
sextán, -a *м.* *остар.* ученик от шèсти гимназиàлен клàс
sextáňka, -y *ж.* *остар.* ученичка от шèсти гимназиàлен клàс
sextant, -u *м.* *техн.* секстант, ъгломер
sextet, -u *м.* *муз.* секстèт (*муз. произведение*)
sextet|o, -a *ср. муз.* *рядко* секстèт (*ансамбъл*)
sexturist|a, -y *м.* сèкстурист
sexturistik|a [-ty-], -y *ж.* сèкстуризъм
sexualit|a, -y *ж.* сексуàлност
sexuální, -í, -í пòлов, сексуàлен: ~í **život** пòлов,

сексуален живот; **~í otázku** полови, сексуални въпроси; **~í harašení** сексуален тормоз (обикн. на работното място); **~í služby** обикн. мн. сексуални услуги; **~í turistika** сѣкстуризъм

sexuolog, **-a** м. сексолòг

sexuologi|e, **-e** ж. сексолòгия

sexyklip, **-u** м. сѣксклип, еротичен клип

sexytelefon, **-u** м. сѣкстелефон; еротичен, рòзов телефон

seznam, **-u** м. списък, регистър: **abecední ~ žáků** списък на ученици по азбучен ред; **voličské ~y** избирателни списъци; **~ knih** каталòг, карто̀тка на книги; **jmenovitý ~** именован показалец; индекс на имена; **~ slov** индекс на думи; **telefonní ~** телефонен указател; **~ (vysokoškolských) přednášek** разписание на (университетски) лекции

seznam|it, **-ím** св. **1.** (koho – вин. s čím) запознàя (някого с нещо); осведомя, информирам (някого за нещо): **~it pracovníky s plánem** запознàя работници с план; **~it posluchače s programem** съобщя на студенти програма **2.** (koho – вин. s kým) запознàя (някого с някого); представя (някого на някого): **~it navzájem hosty** представя гòсти един на друг, запознàя гòсти помеждù им

seznam|it se, **-ím se** св. **1.** (s čím) запознàя се (с нещо), опознава, разбира (нещо): **~it se důkladně s pracovními metodami** запознàя се обстойно с методи на работа; **~it se s cizími názory** запознàя се с чужди възгледи, проуча чужди мнèния **2.** (s kým) запознàя се (с някого): **~ili se ve vlaku** запознàха се във влака

seznamovací|í, **-í** който се отнася до запознаване, до опознаване: **~í večírek** вèчер за запознаване, на запознанството

seznam|ovat, **-uji/разг. -uju** нескв. **1.** (koho – вин. s čím) запознавам (някого с нещо); осведомявам, информирам (някого за нещо): **~ovat čtenáře s nově vyšlými knihami** информирам читатели за новоизлезли книги **2.** (koho – вин. s kým) запознавам (някого с някого); представям (някого на някого): **začal hosty ~ovat se svými přáteli** той запознаваше гòстите със своите приятели

seznam|ovat se, **-uji se/разг. -uju se** нескв. **1.** (s čím) запознавам се (с нещо), опознавам (нещо): **~ovat se s novým prostředím** опознавам нова обстановка **2.** (s kým) запознавам се (с някого): **~oval se se svými sousedy** той се запознаваше със съседите си

sezob|at, **-u/-ám** св. (co) изкълва, издòбам, озòбам (нещо): **~at zrní, třešně** изкълва, издòбам зърно, череши; **děti ~aly kdecu** експр. децата

издòбам ♦ **sežmolit**
сърбат, каквòто са (си) надробили

sezob|nout, **-nu** св. (co) клъвна, погълна, глътна (нещо): **pták ~l broučka** птицата клъвна, глътна буболèчка

sezona|a [-zo/-zò-], **-y** ж. сезòн: **letní ~a** летен сезòн; **divadelní, lázeňská ~a** театрален, курòртен сезòн; **mrtvá ~a** прен. мъртъв сезòн; **okurková ~a** прен. мъртъв сезòн; сезòн на почивки, на òтпуски

sezonn|í [-zo/-zò-], **-í**, **-í** сезòнен, временен: **~í zaměstnání** сезòнна работа; **~í dělník** сезòнен работник; **~í zboží** сезòнни стоки

sezpív|at se, **-ám se** св. срабòтя се в пèене; постигна хармония, ансамбловост в пèене; спèя се: **sbor se ~al** хòрът се срабòти

se|zvat, **-zvu** св. (koho – вин.) свикам, покàня, призова (някого): **~zvat přátele na večeři** покàня приятели на вèчèря

sežehl|it, **-ím** св. (co) изгладя, огладя (нещо): **~it záhyby na sukni** огладя гънки на полà

sežehl|ovat, **-uji/разг. -uju** нескв. (co) изгладям, огладям (нещо): **~ovat sámky** изгладям, огладям бàсти

sežeh|nout, рядко малко остар. **sžeh|nout** обикн. третол. **-ne** св. (koho, co) **1.** изгори, обгори, опърли (нещо, някого): **plamen jí ~l řasy** пла̀мъкът опàли, обгори, опърли ресниците й; **bleskem ~nutý strom** обгорèно от мълнии дърво; **válka ~la zemi** прен. войната опустоши страната **2.** опàли, обгори, обгàря, зачервява (кожа и под.) (за слънцето): **obličej ~nutý sluncem** опàлено, обгоряло от слънцето лице **3.** попàри (нещо, някого) (за мраз, за студ): **mraz ~l květy** студът попàри цветята

sežeh|ovat, третол. **-uje** нескв. (koho, co) **1.** изгàря, опърля, опàлва, обгàря (някого, нещо): **plameny ~ovaly obilí** пла̀мъците изгàряха, гòряха житото **2.** опàлва, обгàря, зачервява (кожа и под.) (за слънцето): **palčivý slunce mu ~uje záda** пàлещото слънце обгàря гърба му **3.** попàрва (някого, нещо) (за мраз, студ): **kruté mrazy ~ovaly květiny** сурòвите студовè попàрваха цветята

sežín|at, **-ám** нескв. (co) **1.** ожънвам, пожънвам (нещо) **2.** оръзвам, окосявам, покосявам (нещо): **~at srpem trávu** окосявам, оръзвам тревà със с̀рп; **~at trávnik** окосявам морàва

sežírat вж. **sžírat**

se|žít, **se|žnout**, **-žnu** св. (co) **1.** ожъна, пожъна (нещо) **2.** окося, покося (нещо): **~žít trávu na seno** окося тревà за сенò; **~žít trávnik** покося, окося морàва

sežmol|it, **-ím** св. (co) смàчкам (нещо): **~it papír**

смáчкам хартия; **~it chleba do kuličky** смáчкам хляб на тóпчица

sežmoul|at, -ám св. (co) осмúча, предъвча (нещо); намáчкам (нещо обикн. в устата)

sežnout вж. **sežít**

se|žrat, -žeru св. 1. (koho, co) изям, изпоям (някого, нещо) (за животни): **myši ~žraly obilí** мишките из(по)ядоха житòто; **vlk ~žral be-ránka** вълкът изяде агънцето 2. (koho, co) грубо излáпам, изплúскам (някого, нещо) (за хора): **mohl ho zlostí ~žrat** бeше готòв да го удушí от злòба 3. (co) прен. експр. глътна, изям, унищожá (нещо): **kamna hodně ~žerou** пeчката горí мнòго (вългища); **úroky ~žraly celý dům** лихвите глътнаха цялата къща; **nech si své peníze, ~žer si je!** грубо не ти íскам парите ◆ **všichni moudři ne~žral** да не бй пък тòй да знаe всйчко; **ten ~žere všechno** тòй ще се хванe на всйчко, ще повярва на всйчко; **dal jim to pořádně ~žrat** тòй им даде да разберат 4. (co) унищожá, разваля, повредя (нещо): **stroj je ~žrán rzi** машината e разядена от рждá; **vlhkost ~žrala omítku** влагата съсипа, проядe мазилката

sežvýk|at, -ám св. (co) 1. сдъвча, издъвча, предъвча (нещо): **těžce ~at tuhé maso** трúдно сдъвча жýлаво месò 2. експр. понесá, преглътна, сдъвча, асимилирам (нещо) 3. повредя, разваля, смáчкам (нещо) чрез дъвчене: **~at doutník** сдъвча (край на) пýра

sfár|at, -ám св. спусна се в мйна, в рúдник под земята

sfér|a, -y ж. 1. небесна сфeра, небесно пространство; всемир: **ticho** ~ тишина на сфeрите, на небесното пространство, на всемира; **hudba** музика ◆ **byl vyšší ~ách** плúвам, рeя се в пространството; не забелязвам нищо надòко 2. геом. сфeра, кълòб 3. сфeра, òбласт, кръг на дeйствиe: **vyšší ~y společnosti** вйшши кръгове на обществòто; **~a politických zájmů** òбласт на политически интереси

sfín|ga, sfín|x, -gy ж. 1. Сфйнксът (в Египет) ◆ **mlčel jako sfínks** мълчá като сфйнкс

sfouk|at, -ám св. (co; co odkud) издúхам, отвeя (нещо отнякъде): **~at prach s nábytkem** издúхам прах от мeбелите

sfoukáv|at, -ám, sfuk|ovat, -uji разг. -uju неск. 1. (co; co odkud) издúхам, дúхам, отвявам (нещо отнякъде): **vítr ~al sníh se střech** вятърът издúхваше, отвяваше снегá от покритиe 2. (co) дúхам, угáсям/угасявам (нещо): **~at svíčky** дúхам свещички

sfouk|nout, -nu св. 1. (co; co odkud) издúхам, отвeя (нещо отнякъде): **~nout prach se stolu** издúхам прах от мeсата; **~nout pènu** издúхам пяна 2. (co) дúхна (нещо), изгася (нещо) чрез дúхане: **~nout svíčku, zápalku** дúхна, изгася свещ, кибритена клeчка 3. (co; co s kútm) разг. експр. опрáвя, наредя (нещо); спрáвя се (с някого): **nějak se to ~ne** ще го наредим някак си; ще я опрáвим някак си тáзи рáбота; **práci ~l za chvíli** тòй веднáга опрáви рáботата; **umí to (s ním) ~nout** знаe как да се спрáви, как да се опрáви с нeго

sfukovat вж. **sfoukávat**

sgrafí|to, -ta ср., обикн. мн. **sgrafí|ta, -t** худ. сграфитò

shán|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í неск. (koho, co) 1. гòня, прогòнвам (някого, нещо) отгòре надòлу: **ovčák ~í ovce se stráně** овчàрят гòни овцeтe надòлу по склòна 2. събйрам, стрúпвам (някого, нещо) на еднò място: **~ět dobytek na pastvě** събйрам, стрúпвам добитък на пáсище; **vítr ~ěl sníh do závějí** вятърът трúпаше снегá на прeспи; **~ět rybník** риб. събйрам риби в рибàрник на пò-мáлко пространство (за да ги изловя) 3. търся (усйлено) да набáвя, да намeря, да осигуря (някого, нещо, което нямам): **~ět peníze na nábytek** търся (усйлено) да осигуря пари за мeбели; **~ět živobytí** търся препитáние, прехрáна; **~ět uhlí na zimu** търся да осигуря вългища за зймата; **~ět lékaře** търся лeкар; **~ět klepy** събйрам клúки

shán|ět se -ím se, 3. мн. -ějí se/-í se неск. (po kom, po čem) експр. търся (усйлено) да намeря, издйрвам (някого, нещо, което нямам): **někdo se venku po vás ~í** отвън някой (упорито) ви търси; **~ět se po knize** издйрвам книга; **~ět se po výdělku** търся да припечeля пари

sháňk|a, -y ж. (za čím; po čem, po kom) усйлено търсене (на нещо, което нямам); тичане, бъхтене (след нещо, след някого): **~a za živobytím** тичане да се осигури прехрáната; борбá да се осигури прехрáната; **~a po zboží, po vstupenkách do divadla** търсене на стòки, на билeти за теàтър; **je po vás ~a** търсят ви усйлено

schannon вж. **šanon**

sház|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í св. (co) 1. стовàря, събòря, спусна, стрúпам, натрúпам, нахвeрлям (нещо отгòре надòлу): **~et seno s/z vozu** стовàря сенò от карúца; **~et tašky se střechy na chodník** нахвeрлям, сваля керемиди, цигли от покрив на тротоàр; **~et papíry se stolu** събòря хартии от мeса 2. експр. съблeкá, сваля, смъкна (нещо) от себе си: **rychle se sebe ~el**

šaty той бързо съблече, свали, смъкна дрехите от себе си

shaz|ovat, -uji|разг. -uju нескв. **1.** (со) стоварвам, събарям, спускам, изхвърлям, нахвърлям (нещо отгоре надолу): **~ovali se se schodů** събаряха се един друг от стълбището; **~ovat seno s/z vozu** стоварвам сено от каруца, от кола; **~ovat pumy na město** хвърлям, пускам бомби над град **2.** (со) експр. събличам, свалям, смъквам (нещо) от себе си: **rychle začal ~ovat se sebe šaty** той бързо започна да смъква дрехите си; **~ovat kila** разг. смъквам, свалям килограми; **~ování parohů** лов. хвърляне, сменяване на рога **3.** (кого – вин.) остар. експр. свалям, събарям (някого) (от власт и под.) **4.** (кого – вин. před kým) разг. експр. злепоставям, унижавам, излагам (някого пред някого): **~uje ho u přítel** злепоставя го, излага го пред приятели

shlad|ít, -ím св. (со) заглежда, изглежда, оглежда (нещо): **~it vrásky na čele** заглежда, изглежда бръчкы на чело

shledan|já, -é жс. **1.** среща: **to byla šťastná ~!** каква щастлива среща! **2.** в съчет. **na ~ou! na~ou** довиждане!

shledán|í, -í ср. среща, виждане: **připít na šťastné ~í** вдигна наравица за щастливата среща

shled|at, -ám св. (со) **1.** събера, намѐря с търсене, последователно, едно след друго (нещо): **~at své věci a složit je do kufru** събера (едно по едно) нещата си и ги сложа в куфар; **~at nástroje k práci** събера, намѐря (едн по едн) инструменти за работа **2.** установя, забележа, открива, намѐря, констатирам (нещо): **~at na stroji závadu** забележа, открива дефект в машина; **bylo ~áno, že měl zápal plic** констатира се, постави се диагноза, че е болен от бронхопневмония

shled|at se, -ám se св. **1.** (s kým) срещна се, видя се (с някого): **~ali se po letech** срещнаха се, видяха се след години; **ztratil pero a už se s ním ne~al** той изгуби писалката си и повече не я намѐри, не я видя **2.** (s čím) сблъскам се (с нещо); изпитам, изтърпя, срещна, намѐря, получа (нещо): **~at se s nevděkem u dětí** срещна благодарност от децата; **~at se s porozuměním u přátel** срещна разбиране у приятели; **jednou se s tím ~áš** един ден и на теб ще ти дойде на главата

shledáv|at, -ám нескв. (со) **1.** събирам, намирам последователно, едно след друго, след търсене (нещо): **~at po kapsách drobné** изравям по джобове си дребни пари, стотинки **2.** уста-

новявам, забелязвам, откривам, намирам, констатирам (нещо): **ne~ám na tobě vinu** не откривам у теб вина

shledáv|at se, -ám se нескв. **1.** (s kým) срещам се, виждам се (с някого): **tak se ~áme po tolika letech** срещаме се след толкова години **2.** (s čím) сблъскам се (с нещо); изпитвам, изтърпявам, срещам, намирам, получавам (нещо): **ne~al se s takovým uznáním, jaké očekával** не получаваше таква признание, каквото бе очаквал

shléd|nout, разг. shlíd|nout, -nu св. рядко (–; kam) погледна (отгоре надолу): **~nout z okna na dvůr** погледна от прозорец към двор; **~nout na někoho z výše své moci** погледна към някого от висотата на своята власт

shlíž|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í нескв. **1.** (–; kam) поглеждам (отгоре надолу): **~et z okna do dvora** поглеждам от прозорец към двор **2.** (na koho, na co jak) гледам (на някого, на нещо никак): **~et na někoho s politováním, s pohrdáním** отнасям се към някого със съжаление, с презрение; **~et svrchu, spatra, přes rameno** гледам (на) някого отвисоко, отгоре; презирам, подценявам някого

shluk, -u м. **1.** струпване, навалица, група, тълпа: **~ zvědavců** тълпа любопитни; **~ lidí na ulici** тълпа от хора на улицата **2.** струпване, множество, куп, купчина: **~ mraků** куп облаци; **~ balvanů** купчина камъни, канарѝ; **~ událostí** стечение на събития; **~ nešťastných okolností** стечение на нещастни обстоятелства; **~ souhlásek** струпване на съгласни

shluk|nout se, -nu se св. **1.** обикн. мн. **-neme se** (v co, kde) съберѐм се, скъпчим се, струпаме се (обикн. на едно място): **žáci se ~li kolem učitele** учениците се скъпчиха, струпаха се около учителя; **mráčky se na obloze ~ly v černé mračno** облачетата на небѐто се скъпчиха в черен облак **2.** обикн. третол. мн. **-nou se** стекат се, случат се (за събития и под.): **události se ~ly v jednom týdnu** събитията се случиха, станаха за една седмица

shluknut|í, -í ср. юрид. остар. (непозволѐно) стълпяване, струпване, събиране

shluk|ovat se, обикн. мн. -ujeme se нескв. (kam) книж. събираме се, струпваме се (обикн. на едно място): **lidé se ~ovali na nástupišti** хората се събираха, трупаха се на перона; **ptáci se začali ~ovat k odletu** птиците започнаха да се събират, събираха се за отлитане; **mraky se ~ovaly** струпаха се облаци

shnil|ý, -á, -é **1.** изгнил, гнил: **~é trámy** гнили, прогнили, изгнили греди **2.** прен. експр. мо-

рълно, нравствено развалён, разлòжен; гнил, прогнил, загнил: **~ý společenský řád** прогнил обществò ♦ **~ý doací řád** **ském** има нещò гнило в Дания 3. *експр.* бавен, ленив, мýден; протòчен: **~ý lenoch** мýден лентяй

shn|ít, -íji/разг. -íju св. загния, изгнил: **brambory ~ily ve sklepe** в мазето картофите изгниха; **~it ve špině** *експр.* грубо потънал съм, загнил съм в мръсотия; **~it leností** *експр.* грубо съвсём съм го ударил на мързел

shod|a, -y ж. 1. сòдство, съвпадèние; съгласие: **~a jmen** сòдство на имена; **~a názorù, povah** сòдство на вгзгледи, на характери 2. *език.* съгласуване, конгруенция, конгруентност: **mluvnická ~a** граматично съгласуване; **~a podle smyslu** съгласуване по смисъл 3. *спорт.* равенство; равен брòй тòчки (*в тенис, волейбол*) 4. разбирателство, съгласие: **žijeme v dobré ~ě** живеем в (добро) разбирателство; **~a mezi přáteli** разбирателство, съгласие между приятели; **jednat ve ~ě s morálkou** постъпвам в съгласие, в съответствие с морала 5. стечèние (*на събития, обстоятелства и под.*): **šťastná ~a událostí** щастливо стечèние на събития

shod|ít, -ím св. 1. (*koho, co*) сваля, събòря, стовàря, смъкна, спусна, хвърля, бутна (*някого, нецо*): **~it někoho do vody** бутна, хвърля някого във водата; **~it někoho se schodù** бутна някого от стълба; **~it seno s/з vozu** стовàря сенò от каруца, от колà; **~it pumu na město** хвърля, пусна бòмба над град, върху град; **~it vázu se stolu** събòря, бутна ваза от маса; **~it (při skoku) nohou lafku** събòря с крак лèтва (при скòк) 2. (*co*) *експр.* съблекà, сваля, смъкна (*нецо*) от себе си: **~it se sebe rychle kabát** смъкна бързо палтòто си; **~it zástèru** смъкна бързо кùхненска престилка; **~it boty** събòуя, хвърля обòвки 3. (*co*) *експр.* махна (*нецо*), освободя се (*от нецо*): **~it vousy** махна мустàците и (или) брадàта; **~it zbytečnou tloušťku** смъкна, сваля излишни килограми; **~it ostýchavost** освободя се, избàвя се от смущèние; **~it se sebe starosti** освободя се от грижите, захвърля грижите; **~it parohy** лов. сменя, хвърля рогàта (*за рогати животни*) 4. (*koho – вин.*) *остар. експр.* сваля, снèма, смъкна (*някого*) (*от власт и под.*): **císař pán ~il ministra** N. имперàторът снè, свали министър H. 5. (*koho – вин. před kùт; рядко to kòти и kòho*) *разг. експр.* злепостàвя (*някого пред някого*): **~il ho u soudu** тòй го злепостàви в съдà; **~it někoho před kamarády** злепостàвя

някого пред другàрите (му); **~il mu to u zaměstnavatele** наковà го, наклèпа го пред работодателà (му)

shodně нар. сòдно, еднàкво, съгласувано, в съгласие: **mluvit, postupovat ~** говоря, постъпвам сòдно, еднàкво

shodnost, -i ж. сòдство: **~ geometrických útvarù** *геом.* конгруенция, еднàквост на геометрични фигури

shod|nout se, -nu se св. 1. (*s kùт на čet, o čet, v čet*) спогòдя се, договòря се, разбере се, споразумèя се, постигна съгласие, разбира̀телство (*с някого за нецо*): **~nout se na/o postupu** споразумèя се за съвместни действия; **ne~li se v hlavních otázkách** не постигнаха съгласие по оснòвни въпрòси; **~li jsme se, že...** договòрихме се, разбрàхме се, че...; **~nout se v rytmu** уеднàквè ритъм; постигна хармòния, синхрòн в ритъм 2. *несв. и св. (-; s kùт)* разбирам се/разбера се, спогòждам се/спогòдя се, понàсям се/понесà (се) (*с някого*): **dobře se spolu ~nou** добрè ще се разберàт помежду си; **ne~la se s rodiči** тя не сè разбрàше/не сè разбрà, не сè спогòждаше/не сè спогòди с родителите си

shodn|ý, -á, -é 1. сòден, еднàкв, подòбен, съгласуван: **~ý názor** сòдно мнèние; **~é stanovisko** сòдно станòвище; **~é geometrické útvary** *геом.* конгруентни, еднàкви геометрични фигури 2. *език.* съгласуван: **~ý přívlastek** съгласувано определèние; **~ý doplněk** съгласувано сказуемо определèние

shod|ovat se, -uji se/разг. -uju se несв. 1. (*s kùт на čet, o čet, v čet*) постигам съгласие, разбирателство (*с някого за нецо*); договàрям се, разбирам се, споразумявам се (*с някого за нецо*): **~ovat se v názorech** мнèнията ни съвпадат; **~ovali se ve všech sporných otázkách** между тях имаше разбирателство по всички спòрни въпрòси 2. съвпадам, приличам си, сòждам се, еднàкв съм: **všechny výpovědi se ~ovaly** всички показàния си приличаха, съвпàдаха 3. (-; *s čím*) съответствам (*на нецо*), в съгласие съм (*с нецо*); съвпадам (си), отговàрям (си): **výpověď se ne~ovala s pravdou** (свидетелското) показàние не отговàряше на истината

shon, -u м. 1. бързане, тичане, суматòха, суетня: **předvánoční ~** предкòледна суетня, предкòледно бързане; **pracovní ~** шурмовщина, рàбота на юруш 2. (*po čet; za čím*) усилено търсене (*на нецо*); гонитба, бягане, тичане (*след нецо*): **~ po zboží** търсене на стоки; **~ za živo-**

bytím търсене на прехрана **3.** *остар.* нава̀лица, стру̀пване

shora, seshora *нар.* **1.** отгоре: **sejít ~ dolů** сляза, спусна се отгоре долу; ~ **se ozývaly hlasy** отгоре се чу̀ваха гласове; **pohled ~** по̀глед отгоре; **třetí řádka ~** трети(ят) ред отгоре **2.** *разг.* отгоре, от по̀-вншестояща инстанция: **dostat pokyn ~** получи инст̀рукции отгоре, от шѐфовете; **přišlo to ~** отгоре наредиха; **revize ~** ревизия отгоре **3.** *адм.* (по̀-)горе: ~ **uvedený** г̀орепос̀оченият; ~ **jmenovaný** (по̀-)г̀ореспоменатият **4.** *експр.* отвис̀око, отгоре, с пренебреж̀ение, през ра̀мо: **podíval se na něho ~** то̀й го по̀гледна с пренебреж̀ение

shoř|et, -ím *св.* **1.** изгоря: **dům ~el do základů** къщата изгоря до осно̀ви; **div studem, hanbou ne~ela** *експр.* тя щ̀еше да пот̀гне в земята от свя̀н, от ср̀ам **2.** *прен. експр.* изс̀ехна, изгоря (от жег̀а, от су̀ша) **3.** (и *čeho, při čem*) *разг. експр.* не успея, проваля се (в нѐщо); изгърмя (на нѐщо): ~**et u zkoušek, při závodech** проваля се, изгърмя на изпити, в състезания

shot *вж.* **šot**

shovívavě *нар.* снизход̀ително, благоскл̀онно: ~ **se usmát** усм̀ихна се благоскл̀онно

shovívavost, -i *ж.* снизход̀ителност, снизход̀ение, благоскл̀онност

shovívav|ý, -á, -é (-; *ke kóti, k četu*) снизход̀ителен, благоскл̀онен (към ня̀кого, към нѐщо): **matka bývá k dětem ~ější než otec** майката често е по̀-снизход̀ителна към дец̀ата отколкото ба̀щата; ~**ý úsměv** благоскл̀онна усм̀ивка; ~**ý humor** л̀ек ху̀мор

show [šou] *нескл. ж. и ср.* ш̀оу; забавна програ̀ма; зрелище: **zábavná/zábavné ~** забавна ш̀оу-програ̀ма, забавно ш̀оу

shoz, -u *м.* (*čeho*) воен. хв̀ърляне, изхв̀ърляне, пу̀скане, спу̀скане (на нѐщо): ~ **zbraní z letadla** спу̀скане на оръж̀ие от самол̀ет, със самол̀ет; ~ **vzdušného výsadku** спу̀скане на възду̀шен десантен отряд

shrab|at, -u *св. (со)* **1.** събера (нѐщо) накуп с гребл̀о; насъбера, натру̀пам (нѐщо) с гребл̀о: ~**at listí** стру̀пам, събера листа с гребл̀о; ~**at seno do kup** събера, натру̀пам сен̀о на копи **2.** изчистя, очиста (нѐщо) с гребл̀о; огреб̀а (нѐщо): ~**at louku, strniště** изчистя, огреб̀а лива̀да, стърнище (след сеноко̀с) **3.** изравня, подравня (нѐщо) с гребл̀о: ~**at záhony** подравня, изравня лехи с гребл̀о **4.** *разг. експр.* неч̀естно натру̀пам (богатство, имот и под.); загра̀бя, присв̀оя (нѐщо) по неч̀естен на̀чин; ту̀ря рь̀ка (върху нѐщо)

shrabáv|at, -ám, shrab|ovat, -uji/разг. -uju *несв.*

(со) **1.** събирам (нѐщо) накуп с гребл̀о; насъбирам, натру̀пвам (нѐщо) с гребл̀о: ~**at trávu** събирам трева̀ с гребл̀о **2.** почиствам, очисти́вам (нѐщо) с гребл̀о; огри́бам, изгри́бам (нѐщо): ~**at pole** прибирам сен̀о от пол̀ето; ~**at cestičky** почиствам пътѐчки **3.** *разг. експр.* огра̀бвам, загра̀бвам, прибирам (нѐщо); ту̀рям рь̀ка (върху нѐщо): ~**at zisky** ту̀рям рь̀ка върху печал̀би

shrabk|ý, -ů *м. мн. земед.* събра̀ни остат̀ъци от з̀ърно, фу̀раж (след механизирано прибиране на реколтата)

shráb|nout, -nu *св. (со)* **1.** събера (нѐщо) накуп с гребл̀о; натру̀пам, насъбера (нѐщо) с гребл̀о: ~**nout slámu** натру̀пам с гребл̀о сла̀ма **2.** почи́стя, очисти́я (нѐщо) с гребл̀о; събера (нѐщо) с гребл̀о; огреб̀а, изгреб̀а (нѐщо): ~**nout louku** събера сен̀о от лива̀да (с гребл̀о) **3.** *рядко* подравня, изравня (нѐщо) с гребл̀о: ~**nout záhony** изравня с гребл̀о лехи **4.** *разг. експр.* гра̀бна, събера, прибера (нѐщо): ~**nout peníze (ze stolu)** гра̀бна, прибера пари от ма̀са **5.** *разг. експр.* спечеля, натру̀пам неч̀естно (нѐщо); загра̀бя, прибера (нѐщо); ту̀ря рь̀ка (върху нѐщо): ~**nout velký zisk** док̀опам, прибера голямата печал̀ба; уда̀ря къдравото; ~**nout výhru** прибера печал̀ба (от лотария и под.)

shrabovač, -e *м.* машин̀а, която рине, събира накуп: ~ **sená** сенонапластяваща машин̀а; ~ **sněhu** снегорин

shrabovat *вж.* **shrabávat**

shrben|ý, -á, -é прег̀ърбен, сг̀ърбен: ~**ý stařec** прег̀ърбен старец; ~**á jabloň** *прен.* приведена, крива ябълка

shrb|it, -ím *св. (koho, со)* прег̀ърбя, сг̀ърбя (ня̀кого): ~**it někoho** прег̀ърбя ня̀кого; ~**it něčím** прег̀ърбя ня̀кого с нѐщо; **páteř před někým** превия грѐб пред ня̀кого; подчиня се на ня̀кого

shrb|it se, -ím se *св.* прег̀ърбя се, сг̀ърбя се: **záda se stařecky ~ila** прег̀ърби се, сг̀ърби се като старец; ~**it něčím** прег̀ърбя ня̀кого с нѐщо; ~**it něčím** прег̀ърбя ня̀кого; подчиня се на ня̀кого

shr|nout, -nu *св. (со)* **1.** нари́на, насы́пя, сри́на, натру̀пам (нѐщо отгоре надолу): ~**nout zem, písek do jámy** насы́пя, нари́на, натру̀пам прѐст, пясък в яма **2.** отмѐтна, отмѐстя, ма̀хна (*коси и под.*): ~**nout si vlasy s čela** отмѐтна коси́ от чѐл̀ото си **3.** спу̀сна (надолу) (рь̀кави и под.) (*противопол.* запрѐтна): ~**nout si (dolů) sukni, rukávy** спу̀сна (надолу) пола̀, ръ̀кави **4.** смѐкна надолу, навия (чорап̀и и под.): ~**nout si (dolů) punčochy** навия си чорап̀ите; ~**nout záclonu** отма̀хна, дрѐпна, събера перде **5.** стру̀пам, натру̀пам, събера (нѐщо, обикн.

на по-малко място): **~nout obilí na hromadu** натрупам, събера житò на купчина; **~nout chválu, výtky na někoho** *прен.* засипя, затрупам някого с похвали, с úпреци **6.** обобщя, сумирам, резюмирам (*нещо*): **~nout probra-nou látku, diskusi** обобщя разгледан материал, дискусия

shr|nout se, -nu se св. 1. обикн. *третол.* **-ne se** спусне се, падне надòлу: **~nuly se tí punčochy** чорàпите ти са паднали надòлу, навили са се; **vlasý se mu ~nuly do čela** косàта му падна на чёлòто **2.** обикн. *третол.* **-ne se** съберè се, свие се (*на по-малко място*): **záclona se ~nula na stranu** пердèто се е събрàло към еднàта странà; **opona se ~nula** завèsата се вдигна; завèsата се разтòри **3.** обикн. *мн.* **-neme se** (*kolem koho, kolem čeho*) струпаме се, стълпим се (*около някого, около нещо*): **děti se ~nuly kolem učitele** децàта се струпаха, стълпиха се около учителя **4.** обикн. *мн.* **-neme se** (*na koho, na co*) *експр.* струпаме се (*върху някого, върху нещо*); затрупаме, засипем (*някого, нещо*): **starosti se na něho ~nuly** тòй бèше затрупан от грижи; **~nulo se mnoho událostí** (тòзи дèн) се струпаха мнòго събития

shrnovací, -í, -í подвижен; кòйто мòже да се събìра и разтÿга (*като акордеон*): **~í střecha** подвижен пòкрив; гюрòк

shrnováč, -e м. машина за събиране, за струпване (*на нещо на едно място*)

shr|novat, -uji/разг. -uju неск. (со) 1. наривам, насипвам, сривам, натрупвам (*нещо*): **~ovat písek do jámy** насипвам, натрупвам пÿськ в яма **2.** отмиãтам, отмèствам, махам (*коси и под.*): **~ovat si vlasý s čela** отмиãтам коси от чёлòто си **3.** спускам (надòлу) (*ръкави и под.*) (*противопол.* запрèтвам): **~ovat si (dolù) rukávy** спускам (надòлу) ръкави **4.** смÿквам надòлу, навивам (*чорати и под.*): **~ovat oponu** вдигам завèsа **5.** струпвам, натрупвам, събìрам (*нещо, обикн. на по-малко място*): **~ovat zrní na hromadu** натрупвам, събìрам зÿрно на купчина **6.** обобщàвам, сумирам, резюмирам (*нещо*)

shrnut|í, -í ср. 1. обобщàване, сумиране, резюмиране **2.** резюмè, обобщèние

shromáždění, -í ср. 1. събрàние, заседание, митинг: **~í schválilo rezoluci** събрàнието одобри, приè резолюция; **slavnostní ~í** тържèствено заседание; **předvolební ~í** пред-изборен митинг; **protestní ~í** протèстен митинг, протèстно събрàние **2.** *в свчет.* **valné ~í а)** *юрид.* общò събрàние **б)** *полит.* генерàлна асамблея; **Národní ~í** Нарòдно събрàние

shromaždiště|ě, shromáždíště|ě, -ě ср. сбòрен пòнкт, сбòрно мÿсто: **náměstí je ~ěm celého města** площàдът е мÿсто, кòдето се събìра цèлият грàд

shromážd|it, -ím св. (koho, co) съберà, струпам, стълпя (*някого, нещо*): **~it žáky na hřišti** съберà ученици на игрище **~it velké jmění** натрупам голÿмо богàтство

shromážd|it se, обикн. мн. -íme се св. съберèm се, стълпим се, струпаме се, натрупаме се: **lidé se ~ili na náměstí** хòрата се събрàха, струпаха се на площàда

shromažd'ovací, -í, -í кòйто се отнàся до събìране, служи за събиране: **~í prostor** пространство за събìране (*площад и под.*); **svoboda, právo ~í** *юрид.* свобода, прàво на събрàния, на събìране

shromažd'ovat, -uji/разг. -uju (koho, co) събìрам, струпвам, натрупвам, стълпявам (*някого, нещо*): **~ovat kolem sebe žáky** събìрам около сèбе си ученици

shromažd'ovat se, обикн. мн. -ujeme се неск. събìраме се, натрупваме се, струпваме се, стълпяваме се

shůry нар. 1. отгòре (надòлу); отвисòко: **hlas pùchýl ~ dívate** гласът му отвисòко **дívate na někoho ~ експр.** глèдам (на) някого отгòре, отвисòко, с пренебрежèние; **komu není ~ dáno, v apatyce nekoupí** глупосттà не сè лекúва, срещу глупосттà лèк няма **2.** отгòре; от пòгòрна инстанция: **dostal pokyny ~** тòй получи инструкции отгòре

shyb, -u м. 1. навèждане, наклонÿване **2.** *физ-култ.* вÿс сÿс свìти рÿцè

shýb|at, -ám неск. (со) навèждам, наклонÿвам/наклàням, свèждам, привèждам (*нещо*): **~at hlavu** навèждам глава; **vítr ~al koruny stromù až k zemi** вÿтърът привèждаше корòните на дÿрвèтата чàк до земÿта

shýb|at se, -ám се неск. навèждам се, свèждам се, привèждам се, наклонÿвам се/наклàням се: **~at se pro kameny** навèждам се за камъни, да взèма камъни; **těžké klasy se ~ají k zemi** тежките класовè се привèждат към земÿта

shýb|nout, -nu св. (со) наведà, сведà, наклонÿ, склонÿ (*нещо*): **~nout tělo** наведà тÿло

shýb|nout se, -nu се св. наведà се, приведà се, наклонÿ се: **~nout se pro papír** наведà се да взèма хартия; **musil se ~nout, aby prošel dveřmi** тòй трÿбваше да се наведè, за да премине през вратàта

scház|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í неск. 1. (*odkud kam*) слìзам, спускам се (*отнякъде някъде*): **~et se/ze schodù** слìзам по стълбище; **~et s/z kop-**

се спускам се от хълм; **~et do údolí** спускам се в долина **2.** (*odkud*) отклонявам се, отбивам се (*отнякъде*): **aby z pravé cesty ne-el** за да не се отклонява от правия път **3.** стопявам се, заличавам се, изгубвам се, изчезвам *и pod.* (*поставям да съществувам*): **sníh ~el z polí** на полето снегът се топеше; **otok začal už ~et** отокът, подутината вече започва да изчезва, да спада; **ta slova mi ne-ejí z mysli** тези думи не ми излизат от главата **4.** чезна, вехна, съхна, крѐя, линѐя, отпадам, отслабвам, изнемоощявам (*за човек*); овехтявам, износвам се (*за предмет*): **~et věkem** отпадам, линѐя от възраст; **~et steskem** топя се, стопявам се от скръб; **~et na těle i na duchu** отпадам, изнемоощявам телом и дъхом; **zahrada ~ela a pěstuje** **~ím kdo zachází, tím také ~í** *поговорка* който гроб другиму копае, сам в него пада **5.** отсъствам, липсвам, не съм налице, не присъствам; няма ме: **kdo dnes ~í?** кой отсъства днес? **6.** обикн. *третол.* **-í (коти) (нещо)** липсва, не е налице (*у някого*); (*някой*) няма, не притежава (*нещо*): **komu ~í jízdenka?** кой няма билет? кой е без билет? **do padesátky už mu moc ne-elo** той приближаваше петдесетте; **to by tak ~elo!** *ирон.* само това липсваше! само това оставаше! само това ни е кусур! **moc ne-elo a stalo se neštěstí** малко оставаше да се случи нещастие; **~í mu odvaha** не му стига смелост, липсва му смелост; **nic mu ne~í** всичко му е наред, не му липсва нищо; **~í ti něco?** *разг.* каквò ти е? боли ли те нещо? **scházjet se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se неск. 1.** (*s kým*) срещам се, виждам се, събирам се (*s някого*): **~íme se v kavárně** срещаме се в кафенè **2.** обикн. *мн.* **-íme se (kde)** събираме се, стръпваме се (*някъде*): **hosté se už ~ejí** гостите вече се събират; **příspěvky se ~ely velmi pomalu a)** вноските се събираха, постъпваха много бавно **б)** докладите се събираха, постъпваха много бавно **3.** (*s kým, s čím*) сходям се, съгласявам се (*s някого, с нещо*); приличаме си (*s някого по нещо*): **~et se v názorech** *рядко* мненията ни се съгласуват, мненията ни са сходни **schéma** [sché-], **-tu** *ср.* **1.** схѐма, план, скица, чертѐж: **~ stavby** план, чертѐж, проект на пострòйка, на строеж; **mluvnické ~** *език.* граматична структура; **větné ~** *език.* структура на изречèние **2.** *книж.* схѐма, шаблòн: **morálka není mrtvé ~** моралът не е мъртва, празна схѐма; **hrdina knihy je pouhé papírové ~** героят на книгата е книжен, схематичен **schematicky** [sche-ty-] *нар.* **1.** схематично; в

òбщи лèнии: **zakreslit stavby jen ~** нарисувам, очертая пострòйки в най-òбщи лèнии **2.** опростèно, шаблòнно, механично: **uplatňovat zkušenosti ~** прилагам òпит шаблòнно, схематично, едностранчиво **schematický** [sche-ty-], **-á, -é 1.** схематичен; представен чрез схѐма: **~é znázornění** онагледяване чрез схѐма, чрез чертѐж **2.** схематичен, опростèн, шаблòнен, механичен, еднообразен: **~é podání** схематично, опростèно, шаблòнно поднасяне, представяне **schematičnost** [sche-ty-], **-i** *ж.* схематичност, схематизъм, опростèност, шаблòнност; схематизация: **~ postupu** шаблòнност на дèйствиe, на методика; **~ postav** схематичност, опростèност на òбрази, на герòи **schematismus, schematismus** [-tyz-], **-u** *м.* схематизъм, схематичност **schertz|o** [skerco], **-a** *ср.* *муз.* скèрцо **schizma** [schi-], **-tu** *ср.* *църк.* схизма, разкòл, разцеплèние **schizofrenička** [schi-ny-], **-y** *ж.* шизофреничка **schizofrenie** [schi-ny-], **-e** *ж.* **1.** *мед.* шизофрениия **2.** *публ.* лúдост, шизофрениия **schizofrenik** [schi-nik], **-a** *м.* шизофреник **schizofrenní, -í, -í, schizofrenický** [schi-ny-], **-á, -é** шизофрèнен, шизофрèничен **schlamst|at, schlemst|at, schlemt|at, -ám** *св. експр. (со)* **1.** налòпам, изгълтам, изплòскам, излòча, излòпам (*нещо*) (*за животни; грубо за хора*): **pes ~al kus masa** кучето излòпа парчè месò **2.** *прен.* заграбя (*нещо*) за себе си; докòпам, оплòскам (*нещо*): **nejraději by ~al všechno sám** тòй предпочита да оплòска, да заграби всèчко сам **schlamst|nout, schlemst|nout, -nu** *св. (со) експр. 1.* налòпам, излòпам, изгълтам, изплòскам (*нещо*) (*за животни; грубо за хора*) **pes ~l slupku ze salámu** кучето изгълта, излòпа обèлка от салàм **2.** *прен.* заграбя (*нещо*) за себе си; докòпам, оплòскам (*нещо*): **kdo je u koryta, vždycky ~ne to nejlepší** кòйто е най-близò до яслата, тòй ще докòпа кòкала; кòйто бърка в медà, не мòже да не сè облизже пръстите **schlemstat, schlemtat, schlemstnout** *вж. schlamstat, schlamstnout* **schlíple** *нар.* унèло, отпúснато, безсèлно, угнетèно, клòмнало, оклòмало, посърнало: **kníry mu visely ~** мустàците му висèха отпúснато, унèло; **po hádce odešel ~ a zahanbeně** след кавгàта тòй сè тръгна оклòман и посрамен **schlíplý, -á, -é 1.** отпúснат, увиснал, клòмнал; отпàднал: **pes se ~ýma ušima** куче с клèпнали

ушы; **listí ~é parnem** повèхнали, клёмнали от жèгата листà; **~á střecha klobouku** увиснала, клёмнала перифèрия на шапка **2.** унйл, угнетèn, клёмнал, посърнал, оклёман: **~ý po výprasku** унйл, потиснат, оклёман след бõя, след пердàха; **být ~ý hanbou** не смèя да вдигна очи, пòглед от срам; **byl po těch výčitkách celý ~ý** след тèзи úпреци тõй бè сьвсèm оклёман, сьвсèm му потèнаха гемийте

schlíp|nout, -nu св. **1.** (со) провèся, отпусна, сведà (безсилно, отпàднало) (нещо): **~nout křídla** отпусна крилè/крилà; **~nout ocas** провèся, отпусна опàшка; **~nout uši** ушыте ми клёмнат **2.** клёмна, повèхна, отпàдна, посърна: **listí vedrem ~lo** от горещинàта листàта клёмнаха, посърнаха **3. експр.** отпàдна, пàдна дýхом; провèся нòс; клёмна, оклёмам се, като че ли са ми потèнали гемийте: **~l, jako když ho poleje studenou vodou** тõй клёмна като попàрен; **~nout jako spráskaný pes** подвìя опàшка като пребито кýче

schlíp|nout se, -nu se св. отпусна се, клёмна, отпàдна: **uši se ~ly** ушыте клёмнаха

sch|nout, -nu не св. **1. третол.** **-ne** сьхне, изсьхне: **barva, prádlo ~ne dobře na vzduchu** боята, пранèто сьхне добрè на вьздух, на открито **2.** сьхна, вèхна, крèя, чèзна, топя се (за хора): **~nout stářím** вèхна, сьхна от стàрост; **~nout strachem** прен. експр. умйрам от стрàх; **~nout úzkostí** стопявам се от тревõга; **~nout závistí, zlostí** прен. експр. умйрам, пýкам се, прьскам се от завист, от злõба

schod, -u м. **1.** стьпàло (на стьбла): **nízký, kamenný** ~ ниско, кàменно стьпàло; **brát dva ~y najednou** взèмам по двè стьпалà наведнъж; **holič mi udělal ~y** прен. разг. брьснàрят ме подстрига на стьпалà **2. само мн.** **schod|y, -ů** стьлба; стьлби, стьлбище: **točité ~y** вита стьлба; извйто, спираловидно стьлбище; **jít po ~ech nahoru, dolů** качвам се, слйзам по стьлби, по стьлбище; **to je ~ů, to jsou ~y jako do nebe!** тèзи стьлби край нямат!

schod|ek, -ku м. недòстиг, липса, дефицит, тьрг. мàнко: **pokladní ~ek** кàсов дефицит; **rozpočtový ~ek** бюджетен дефицит; **krýt, hradit ~ek** покрывам дефицит; **vykazovat ~ek** показвам, ймам дефицит

schodiš|ť, -ě ср. стьлбище, стьлби, стьлба: **hlavní ~ě** парàдно стьлбище; **točité ~ě** вита стьлба, вйти стьлби; **zadní ~ě** стьлбище откьм чèрен вхòд; **otevřené ~ě** вьншно стьлбище; **společenské ~ě** прен. общèствена стьлбица

scholastic|ký [-tu-], -á, -é **1.** филос. схоластичен: **~á filozofie** схоластична филосòфия **2. нейор.**

схоластичен, догматичен, закостенял, откьснат от живòта: **~é pojetí vědy** догматично, тесногрèдо схвàщане за наука

scholastik [-tu-], -a м. **1.** филос. схоластик **2. нейор.** схоластик, догматик

scholastik|a [-tu-], -y ж. **1.** филос. схоластика **2. нейор.** схоластика; откьснато от живòта, догматично, тесногрèдо знàние, мйслене

schopnost, -i ж. **1.** (чèхо, по-рядко к чети; с инф.) спосòбност, вьзмòжност (за нецо; да...): **~ práce** работоспосòбност; трудоспосòбност; **~ myslet** спосòбност да мйсля **2. обикн. мн.** **schopnost|i, -i** талàнт, спосòбности, залòжби: **organizační ~i** организàторски спосòбности, организàторски талàнт; **~i ke studiu** залòжби, дàнни, талàнт за учèние

schop|ný, -ná, -né, именная форма schop|en, -na, -no **1.** (чèхо, по-рядко к чети; с инф.) спосòбен (на нецо), гòден (за нецо); кõйто стàва (за нецо); кõйто е в сьстояние (да извьрши нецо): **člověk ~ný práce** работоспосòбен човèк; човèк, спосòбен, гòден за работа; **být ~ný zločinu** спосòбен сьм на престьплèние; **~ný k vojenské službě** гòден за воèнна служба; **být všeho ~en** спосòбен сьм на всйчко; от мène всйчко мòже да се оивàднèт сьм мòже

být ~en (an) slova не сьм в сьстояние, не мòга да кàжа, да промьвлвй нйто дýма; **vůz není ~en jízdy** колàта не è в сьстояние да се двйжи; колàта е поврèдена **2.** спосòбен, надарèn, талантлив; кõйто йма дàнни, залòжби; похвàтен: **to je ~ný člověk** тõй е спосòбен, надарèn човèк; **mladý, ale ~ný lékař** млад, но спосòбен лèкар

schou|jit, -ím св. (со) свйя, присвйя, сгýша (нецо): **~it ramena** свйя раменè; **~it hlavu** сгýша главà; **květina ~ila listy** цветето свй, затвòри листà

schou|jit se, -ím se св. (кат, до чèхо) свйя се, сгýша се (някьде, в нецо, до нецо): **~it se v koutku/do koutka, do křesla, pod peřinu** свйя се, сгýша се в љгъл, в креслò, под завйвка; **~it se do klubíčka** свйя се на кълбò; **~it se do sebe/v sebe** прен. затвòря се в сèбе си

schovan|ec, -ce м. **1.** хрàненик; осиновèно детè: **přijmout dítě za ~ce** приèма, взèма хрàненик **2. остар.** възпйтаник

schovank|a, -y ж. **1.** хрàненица; осиновèно момйче **2. остар.** възпйтаница

schov|at, -ám св. **1.** (со до чèхо) скрйя (нецо някьде); приборà, слòжа, постàва (нецо обикн. на скрйшно мьсто): **~at jídlo do spíže, šaty do skříně** приборà хранà в килèра, при-

берà дрèхи в гардерòб; **~at psaní do kapsy** приборà, скрия писмò в джòб; **je zima, ~ej ruce do kapes** студèно е, сложи си рьцèте в джòб; **~at nůž do kapsy** скрия мèча в нòжницата; прекратя сражèние **2. u schov|at si (co)** запàзя, приборà, заделя, отдели (си) (нещо): **~at (si) dopisy, fotografie na památku** запàзя (си), приборà писмà, снимки за спòмен (противопол. изхвèрля); **~at si u někoho peníze** остàвя, депозирам, дам за съхранèние у някого парì; **~at otci večeri** отдели, остàвя, запàзя вечèря за бащà-та; **~ejte mi vstupenky** запàзèте ми, резервирайте ми; **~at kolena, pro strýčka Příhodu** задели, скьтам нèщо за стàри години, за чèрни дни; **máš to u mne ~ané razg. a)** товà няма да (ти) го забравя, няма да ти го простя; товà ще ти го вèрна тьпкано **б)** длъжник съм ти; чèрпенето, черпнята е от мèn; **~ej si ty vtipy жарг.** (за)дрьж (си) шегите за сèбе си; спестì ми тьпите си шегì **3. (co, рядко koho před kým)** скрия, укрìя (нещо, някого от някого): **~at dárky před dětmi** скрия подарьци от деца; **~at zločince před policií** укрìя престъпник/ престъпници от полицията

schov|at se, -ám se св. (do čeho, za co; před kým) скрия се, укрìя се (в нещо; зад нещо; от някого): **~at se za strom, za roh, do křoví** скрия се зад дървò, зад љгъл, в хрусталàк; **slunce se ~alo za mraky** слънцето се скри зад облаци; **~at se za někoho** прикрìя се зад някого, действам чрез някого; **být někde dobře ~án разг. експр.** седя си на топличко, на сигурно

♦ **schovává|čk|a, -у ж.** 1. скривàлище, убèжище, укрìтие; **bezpečná ~a** сигурно скривàлище **2.** криене, укриване **3.** криеница (игра): **hrát si na ~u** играя си на криеница и прен.

schovávan|á, -é ж. криеница, жуменка, жмичка (игра): **hra na ~ou** игра на криеница и прен.

schováv|at, -ám нескв. 1. (co do čeho) скриям (нещо някъде); приборам, слàгам, поставям (нещо обикн. на скришно място): **~at dopis do zásuvky** приборам, скриям писмò в чекмеджè; **~at ruce za záda** скриям рьцè зад гьрбà **2. u schováv|at (si) (co)** запàзвам, приборам, заделям, отделям (си) (нещо): **~at si peníze za prodaný obraz** заделям парите от продадена картинà; **~at si oblek** приборам си

костюма; **~at si peníze na nábytek** заделям, отделям парì за мебели; **~al si ta slova na jindy** тòй си запàзваше тèзи думи за друг пьт, дьрòв; **~at si karty** приборам картините; ймам скрити, тàйни намерèния **3. (co, рядко koho před kým)** скриям, укривам (нещо, някого от някого): **~at před dětmi zápalky** скриям от децàта кибрит

schováv|at se, -ám se нескв. (do čeho; za co; před kým) скриям се, укривам се (в нещо; зад нещо; от някого): **~at se za vrata** скриям се зад пòрта, зад вратà; **~at se za máminy sukně** крия се в полите на мàйка си и прен.; **~at se za někoho** прен. крия се зад някого, действам чрез някого; **~at se za cizí slova, za titul otce** прен. скриям се, крия се зад чужди думи, зад титлата на бащà си; **~at se před lidmi** прен. затварям се в сèбе си, отчуждавам се от хората; **~at se do stínu** прен. изчèзвам от хоризòнта, потьвам в сянка

schránk|a, -у ж. 1. кутия, кутийка, сандьче, касèтка: **kovová, dřevěná ~a** метàлна, дьрвена кутия; **~a na klenoty** касèтка за бижюта; **poštovní ~a** пòщенска кутия; **listovní ~a** пòщенска кутия (у дома); **sejfová, bezpečnostní ~a** сèйф, кàса; **tajná ~a** тàйна кутия; **mrtvá ~a** тàйник, скривàлище (за шпионски сведения); **dát, hodit dopis do ~u** пусна писмò в (пòщенска) кутия **2. в съчет. tělesná ~a** книж. експр. телèсна обвьвка (човешкото тяло); **křehká tělesná ~a** крèкка телèсна обвьвка

schraň|ovat, -uji/разг. -uju нескв. книж. 1. (co; -) събйрам, трупам (нещо); отделям (нещо; за нещо); пестя (нещо): **~ovat peří na peřiny** събйрам перушина, пух за завивки; **~ovat korunku ke korunce** събйрам, пестя, отделям стотинка по стотинка; **~ovat si na nové hodinky** събйрам, пестя парì за нòв часòвник; **~ovat důkazy** събйрам, трупам доказателства **2. (co)** съхранявам, крия, пàзя (нещо): **pečlivě ~ovat osobní doklady** грижливо съхранявам лични докумèнти

schroup|at, -ul/-ám св. (co) 1. хрòпна, хрòсна (нещо): **~at mrkev, cukroví** хрòсна мòрков, бонбòни **2. експр.** хàпна (си), гризна (нещо) с апетит: **~at i suchý chléb** хàпна (си) слàдко дорì и сухия хляб

schroup|nout, -nu св. (co) 1. схрòскам, схрòпкам, хрòпна, хрòсна (нещо) **2. експр.** хàпна (си) (нещо) с апетит: **~ne sušenku** ще (си) хàпне с апетит бисквита

schroust|at, -ám св. (co) експр. 1. изхрòскам, изхрòпкам (нещо) **2.** хàпна (си), изхрòскам

(нещо) с апетит: **~at i tvrdé kůrky** изхру́скам с апетит и сухите корички

schroust|nout, -nu св. (со) експр. **1.** изхру́пкама (нещо) **2.** ха́пна, изла́пам (нещо) с апетит: **kocour ~l myš** котара́кът изла́па мишката

schrup|nout si, -nu si св. експр. дрёмна си: **~nout si po obědě** дрёмна си след обя́д

schůd|ek, -ku м. **1.** умал. стъпа́лце: **vyšlapaný ~ek** изтри́то от хо́дене стъпа́лце; **tři děti jako ~ky** три деца́ като аптека́рски шише́та (по рьст, по възраст) **2.** само мн. **schůd|ky, -ků** ма́лка стъ́лба; стъ́лбичка, стъ́лбички; подвижна стъ́лба: **~ky vlaku** стъ́лба, стъ́пала на вла́к; **~ky do bazénu** стъ́лбички за басей́н; **přístavní ~ky** тра́п; стъ́лба на кора́б; **pojízdné ~ky (k letadlu)** подвижна стъ́лба (за самолёт)

schůdn|ý, -á, -é проходим: **~á cesta** проходим пъ́т; **~ý terén** проходим тере́н; **hledat ~ou cestu** прен. търся ут́пкани пъ́тища; търся възмо́жно най-ле́сното реше́ние, възмо́жно най-ле́сния пъ́т

schumel|jit se, третол. -í se св. експр. слу́чи се, ста́не; разг. експр. забърка се: **uvidíš, že se zase něco ~í** ще видиш, че пак ще се случи не́що

schumlat вж. **zchumlat**

schůz|e, -e ж. събра́ние, заседа́ние: **stranická, odborářská ~e** партийно, профсъюзно събра́ние; **členská ~e** обикнове́но събра́ние (на чле́новете); **plenární ~e** пленарно заседа́ние; **veřejná ~e** открито събра́ние; **neveřejná ~e** за́крито събра́ние; **volební ~e** отче́тно-изборно събра́ние; **zahájit ~í** откри́я събра́ние, заседа́ние; **~e vlády** заседа́ние на правите́лството; **svolat, pořádat, konat ~í** свика́м, органи́зирам, прове́ждам събра́ние

schůz|ka, -u ж. сре́ща (угово́рена): **smluvit si ~u** угово́ря си, уредя́ си сре́ща; **mít ~u** има́м сре́ща; **pionýrská ~a** по-ра́но пионерско събра́ние; **~a učitelů s rodiči** родите́лска сре́ща; **jít na ~u s děvčetem** оти́вам на сре́ща с момиче

schůz|ovat -uji/разг. -uju несл. разг. често пейор. (безкра́йно) заседа́вам; (вече́но съм) на заседа́ние, на събра́ние: **~ovat celý den, až do rána** заседа́вам по ця́л де́н, ча́к до сутринта́; **odstranit zbytečné ~ování** отстра́ня, према́хна излишното губе́не на вре́ме по заседа́ния

schůz|ovn|í, -í, -í който се отна́ся до събра́ние, до заседа́ние: **~í místnosti** заседа́телни за́ли, помеще́ния

schvácn|ý, zchvácn|ý, -á, -é изтощё́н, изморён, обезси́лен; ка́пнал от умора́: **příběhl celý ~ý** то́й си дойде́ ка́пнал от умора́; **~ý kůň** изтощё́н ко́н

schvál|it, -ím св. (со) одобря́, утвърдя́, потвърдя́, прие́ма (нещо); съглася́ се (с нещо): **~it něčí mínění, zásady** одобря́, прие́ма не́чие мнеше́ние, не́чи принципи; **~it program, projekt** утвърдя́, одобря́, прие́ма програ́ма, прое́кт; **~it učebnicí** одобря́ уче́бник (за издаване); **~it rozhodnutí soudu** юрид. утвърдя́ съде́бно реше́ние

schválně нар. **1.** нароче́но, умишлено, съзна́телно **2.** напъ́к, на ина́т: **~ vařila to, co nerad jedl** тя напъ́к го́твеше това́, кое́то то́й не обы́чаше да яде́ **3.** рядко специа́лно, особе́но: **byl se ~ ptát v nemocnici** то́й специа́лно оти́де да пи́та, ходи́ да пи́та в бо́лницата

schválnost, -i ж. умишлено, нароче́но де́йстви́е; постъ́пка напъ́к, на ина́т: **dělat někomu ~í** права́ напъ́к, постъ́пвам напъ́к на ня́кого ♦ **zákon ~í** зако́н за всеми́рната га́дост, за всеми́рното ехидство́, за объ́рнатата филия́; зако́н на Мърфи

schváln|ý, -á, -é **1.** умишлен, съзна́телен: **~é poškození zdraví** умишлено увре́ждане на здра́вото **2.** който се извър́шва нароче́но, напъ́к, на ина́т

schvalovac|í, -í, -í одобри́телен, утвърди́телен, потвърди́телен; който се отна́ся до одобря́ване, до утвържда́ване, до прие́мане: **~í orgány** утвърди́телни о́ргани; **~í řízení** проце́дура по одобря́ване, по утвържда́ване; **~í výměr, dekret** одобри́телно реше́ние, утвърди́телен декре́т

schval|ovat, -uji/разг. -uju несл. (со) одобря́вам, утвържда́вам, потвържда́вам, прие́мам (нещо); съглася́вам се (с нещо): **v duchu to ne~oval** ми́слено то́й не одобря́ваше това́; **~ovat rozhodnutí soudu** юрид. утвържда́вам съде́бно реше́ние

schvát|it, zchvát|it, -ím св. (кого – вин.) **1.** изтоща́, изморя́, обезси́ля (ня́кого); изче́рпя си́лите (на ня́кого): **~it koně ostrým cvalem** нака́рам ко́н да ка́пне от умора́ след бърз галоп; **~il ho těžkou prací** то́й му взе́ здра́вото с те́жка ра́бота **2.** обикн. третол. **-í** овладее́, обхва́не, обземе́ (ня́кого) (за чувство́ и под.): **vášněn ho úplně ~ila** то́й бе́ше напъ́лно погълнат от стра́ст, отда́де се изця́ло на страстта́

schvát|it se, zchvát|it se, -ím se св. изтоща́ се, уморя́ се, ка́пна: **~it se během** ка́пна от ти́чане; **~it se při úklidu** изкривя́ се от чи́стене

schýlen|ý, -á, -é све́ден, наве́ден, скло́нен, пре́клонен; приве́ден, прегърбен: **jde, chodí s hlavou ~ou** върви́, ходи́ с наве́дена глава́; **mít ~ý hřbet** прегърбен съ́м

schýl|it, -ím св. (со) наве́да, наклоня́, приве́да, све́да, скло́ня (нещо): **~it hlavu** наве́да глава́;

~it ramena приведа̀ раменè; ~it hřbet a) прегърба се б) *прен.* превия грѣб пред някого
schýl|it se, -ím se св. 1. приведа̀ се, наведѐ се, сведа̀ се, наклоня̀ се: **být ~en věkem** прегърбен съм, превит съм от годините; **jabloně se pod tíží plodů ~ily až k zemi** под тежестта на плодовѐте ябълките се бяха привèли, бяха се свèли чак до земя̀та 2. *третол. безл. -í se (к četи)* отиде, трѣгне, наклони се, склони се (*към нещо*); приближѝ (се), наближѝ (*нещо, към нещо*); накалѝ се (*за нещо*) (*обикн. за време*): **až se ~í den** кога̀то денят се наклонѝ към за̀ник; кога̀то настѣпи, кога̀то настàне вèчер; **rok se ~il ke konci** годината наближѝ (към) кра̀я си; **očekávala, k jakému konci se to ~í** тя изча̀ваше да видѝ до какъ̀в кра̀й ще доведѐ това̀; **~ilo se k večeru** наближѝ вечерта̀; **~ilo se k bouři** приближа̀ваше (се) бу̀ря
schyl|ovat, -uji|разг. -uju неск. (со) навèждам, свèждам, привèждам, наклàням/наклоня̀вам, склàням (*нещо*): **~ovat šiji** превивам шия̀
schyl|ovat se, -uji se|разг. -uju se неск. 1. навèждам се, свèждам се, привèждам се: **~ovat se nízko k zemi** свèждам се, привèждам се ниско към земя̀та 2. *обикн. третол. безл. -uje se (к četи)* книж. наклàня се, склàня се, приближа̀ва (се), наближа̀ва, вървѝ, отива (*към нещо*); ка̀ни се (*за нещо*) (*обикн. за време*): **den se ~oval k večeru** денят клонèше, вървèше, отиваше, приближа̀ваше към вечерта̀; **~ovalo se k dešti** канеше се да валѝ; **~uje se k rozhodujícím zápasu** наближа̀ва решителният бõй
schyt|at, zchyt|at, -ám св. (koho, со) изловя̀, хва̀на (*някого, нещо*) последовàтелно, един след друг; изполовя̀ (*някого, нещо*): **brankář ~l mnoho střel** вратàрят изполовѝ сума̀ ти го̀лвè♦ ~~тук следва извадка от оригинала~~
si *вж. se*
siamsk|ý, -á, -é сиамски; кой̀то се отна̀ся до Сиам: **~á dvojčata** сиамски близна̀ци; **~á kočka** зоол. сиамска кòтка
sibéri|e, -e ж. експр. 1. сурòв, студèн, негосто-приèмен кра̀й; сурòва, студèна, негосто-приèмна среда̀, обстанòвка: **bydlí v nějaké ~i** живèе като че на Сèверния пòлюс, някъ̀де в Сиби́р 2. голям студ; мнòго лòшо врèме: **venku je hotová ~e** навъ̀н се пукат дървò и камъ̀к; навъ̀н е вълчи студ, навъ̀н е като на Сèверния пòлюс
sibiřsk|ý, -á, -é сибирски: **~á zima** експр. сибирска зима, стра̀шна зима
sice I, рядко sic I съюз I. като съч. в сложните

съюзи ~ ale, ~ (a)však макар и да, въ̀преки че..., но всè пак; найстина..., но все пак (*за противопоставяне*): **přišel ~ pozdě, ale přece** той дойдè късно найстина, но всè пак дойдè; ~ **svolil, avšak s velkými výhradami** той се съгласи найстина, но с голèми уговòрки; **udělal to ~ nerad, ale přece to udělal** той го напра̀ви с неудо̀волствие, с нежелàние, но всè пак го напра̀ви 2. *в съчет.* **a sice** впрòчем, и тò, а ѝменно, пò-тòчно (*за уточняване*): **bylo to navečer, v září, a ~ na počátku měsíce** това̀ се слúчи привèчер, през септèмври, по-тòчно в началòто на мèsеца
sice II, рядко sic II нар. ѝначе; в противен, в обрàтен слúчай; че ѝначе; защòто ѝначе: **udělej to, ~ bude zle** напра̀ви го, (че) ѝначе ста̀ва, ще стàне лòшо; **musíš se omluvit, ~ bude po všem** тря̀бва да се извинѝш, (защòто) ѝначе – кра̀й на всèчко
sící, разг. sict, seču|книж. seku неск. I. (со) кося̀ (*нещо*): ~ **trávu** кося̀ трева̀; ~ **kosou** кося̀ (с косà); ~ **louku** кося̀ ливàда 2. (со) жъ̀на (*нещо*): ~ **pole** жъ̀на нива̀; ~ **obilí** жъ̀на жито
sidecar *вж. sajdkár*
sídeln|í, -í, -í обикн. в съчет. ~í celek сèлищен комплèкс; ~í **prostor** жилищно прострàнство; ~í **oblast** жилищна зòна; ~í **město** престòлен, стòличен град (*където пребивава държавният глава*); ~í **zeměpis** геогр. сèлищна геогрàфия
sídlíšť|ě, -ě ср. I. археол. (първобитно) сèлище, посèлище: **pravěká, předhistorická slovanská ~ě** първобитни, пра̀исторически славянски посèлища 2. жилищен комплèкс, жилищен райòн: **stavba nových sídlíšť** строителство на нòви жилищни комплèкси; ~ě **na okraji města** жилищен комплèкс в покра̀йнинѝ на град; **hornické ~ě** миньòрско предградие, миньòрско сèлище; **typová ~ě** типови жилищни комплèкси
sídlíštn|í, -í, -í сèлищен; кой̀то се отна̀ся към сèлище, посèлище, жилищен комплèкс: ~í **objekt** сèлищен обèкт; сèлище; ~í **jednotky** сèлищни единици; ~í **archeologie** сèлищна археолòгия
sídl|it, -ím неск. (kde) I. пребивàвам, настанèн съм; има̀м седа̀лище, резиденция (*някъ̀де*); седа̀лището, резиденция ми е (*някъ̀де*): **prezident ~í na Hradě** президентът пребивàва в Пра̀жкия хра̀д; **úřad ~í v nové budově** учреждението е настанèно в нòва сгра̀да 2. *книж.* живèя, пребивàвам (*някъ̀де*); обитàвам, населя̀вам (*нещо*): **keltské kmeny ~ily v Čechách** кèлтските племена̀ населя̀вали (земѝте на) Чè-

хия; **v Čechách ~il mír** *прен.* в Чехия царува(л) мир; **v klášteře ~il hřích** *прен.* в манастира царуваше грехът

sídlo, -la *ср.* **1.** често *мн.* **sídla, -el** селища, поселища: **původní ~la Slovanů** първоначални поселища на славяните **2.** седище, резиденция: **~lem vlády, Národního shromáždění je Praha** Прага е седище на правителството, на Народно събрание; **Pražský Hrad, ~o českých králů** Пражкият храд, резиденцията на чешките крале; **letní ~o** лятна резиденция; **~o bohů** *митол.* обиталище на боговете

sien|a, -y *жс.* **1.** сиена; сиенска пръст **2.** худ. жълтокафява боя; сиена, охра

siest|a, -y *жс.* *книж.* сиеста; следобедна почивка

sifon [-op/-ón], **-u** *м.* **1.** газирана вода, сода: **pít ~** пия газирана вода, сода **2.** *техн.* сифон (*в канализацията*) **3.** сифон; бутилка, шише за газирана вода

sigma *нескл. ср.* сифма (*гръцка буква*)

sigmatický [-ty-], **-á, -é** *език.* сигматичен: **~ý aorist** сигматичен аорист

signál, -u *м.* **1.** сигнал; услóвен знак: **světelné ~y** светлинни сигнали; **vlajkové ~y** сигнали с флагчета; **časový ~** сигнал за точно време; **poplašný ~** сигнал за тревога; аларма; **první ~y jara** *прен.* първи признаци, предвестници на пролетта **2.** *полигр. жарг.* сигнална бройка, сигнален отпечатък (*на книга*)

signalizace, -e *жс.* **1.** сигнализация, предаване на сигнали: **zvuková ~e** звукова сигнализация **2.** сигнализирание, предупреждаване

signalizační|í, -í, -í сигнализационен: **~í zařízení** сигнализационно устройство

signaliz|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* **1.** сигнализирам, съобщавам (*нещо*); давам, подавам сигнали (*за нещо*): **~ovat praporkem** сигнализирам с флагче; **~ovat zahájení útoku** давам сигнал за атака **2.** сигнализирам, предупреждавам (*за нещо*): **horečka ~ovala onemocnění** температурата беше знак за заболяване

signáln|í, -í, -í сигнален, сигнализиращ; предназначен за сигнализирание: **~í pistole** *воен.* сигнален pistolет; **~í výtisk** *полигр. жарг.* сигнален отпечатък, сигнална бройка (*на книга и под.*): **první, druhá ~í soustava** *физиол.* първа, втора сигнална система

signatář, -e *м. дупл.* странà (*по договор, по споразумение*); подписа(л) (*договор, споразумение, декларация и под.*): **~í mezinárodní smlouvy** страни по международен договор; държави, подписаха международен договор

signatur|a [-tu-/tú-], **-y** *жс.* **1.** *спец.* сигнатура, знак (*върху книга и под.*) **2.** *полигр.* сигнатура

(*пореден номер върху печатна кола*) **3.** авторски подпис (*върху картина и под.*) **4.** *аптек.* сигнатура (*върху шише с лекарство*)

signor [siňor], **-a** *м.* синьор, господин (*в Италия*)

signor|a [siňo-], **-y** *жс.* синьора, госпожа (*в Италия*)

signorin|a [siňo-], **-y** *жс.* синьорина, госпожица (*в Италия*)

sign|ovat, -uji/разг. -uju *несв. и св. (со)* **1.** *спец.* синирам (*нещо*); поставям/поставя сигнатура (*върху нещо, на нещо*); обозначавам/обознача (*нещо*): **~ovat knihy** синирам книги; поставям сигнатура върху книги **2.** подписвам/подпиша (*нещо*): **~ovat smlouvu** подписвам/подпиша договор

síl|a, -y *жс.* **1.** сила, мощ, енергия: **hybná ~a** движеща сила **б)** *прен.* импулс; **životní, tělesná ~a** жизнени сили, жизнена енергия; физически сили; **brutální ~a** брутална, груба сила; **ekonomická ~a státu** икономическа сила, икономическа мощ на държава; **přesun mocenských sil** прегрупирание на великите сили; **dostředivá, odstředivá, přitažlivá ~a** *физ.* центробежна, центробежна, притегателна сила; **setrvačná ~a** *физ.* инерционна сила; **koňská ~a** *техн.* конска сила; **pracovní ~a** *икон.* работна сила, работна ръка; **kupní ~a peněz** *икон.* покупателна сила, покупателна способност

күрәшү күрәшү кипя от енергия; **opřel se do toho vši silou** той се хвана за това със всички сили; **vykonat něco vlastní silou** направя нещо със собствени сили; **působit spojenými silami** действаме с общи усилия; **být při ~e** още ме бива; още съм със запазени сили; **uděláme vše, co je v našich silách** ще направим всичко, което е по силите ни; **snažit se ze všech sil** стремя се с всички сили; **být u konce se silami, u konce svých sil** изчерпан съм; на края на силите си съм; **to je úkol nad mé ~y** това е задача свръх силите ми; **~a je na dně (sklenice, talíře) a)** допий си (чашата), че да станеш силен **б)** дожж си (чинията), че да станеш силен, че да не те надвие циганчето **2.** *обикн. мн.* **síly, sil** (работна) сила; работници; войски: **přijmeme odborné, pomocné ~y** търсим специалисти, общи работници; **odbor pracovních sil** отдел „Работна сила“; **externí ~y** външни, помощни работници; **nadpřirozené, zlé, dobré ~y** свръхестествени, лоши, добри сили, същества (*в приказките*); **výrobní ~y společnosti** *икон.* производителни сили на обществото; **živá ~a** *воен.* жива сила; войска, войници; **ztráty na živé ~e a materiálu** *воен.* загуби в жива сила и мате-

риални щети, техника; **ozbrojené, vojenské** ~у воен. въоръжени, военни сили; **pozemní, námořní, vzdušné, letecké** ~у воен. сухопътни, морски, въздушни войски, сили; **mírové** ~у, **sbory (OSN)** умиротворителни, мироопазващи сили (на ООН); **politika z pozice** ~у публ. политика от позиция на силата **3.** сила, интензитет; степен на мощност: ~а **zemětřesení, větru** сила на земетресение, на вятър; ~а **zvuku** сила на звук; ~а **bolesti** степен на болка **4.** дебелина (на предмет): ~а **zdi** дебелина на стени; ~а **vrstvy** дебелина на пласт, на слой **silácku** нар. здравеняшки, бабайтски; напёрено; демонстративно: ~ се **vyjadřovat** изразявам се, говоря бабайтски, напёрено; изсйлвам се в приказките **silácký, -á, -é** 1. юнашки: ~ý **výkon** юнашко постижение **2.** здравеняшки; бабайтски, напёрен, нафукан, демонстративен: ~á **gesta** бабайтски, напёрени жестове; ~é **chvastounství** бабайтско самохвалство; ~ý **výraz a)** бабайтски, нафукан израз **б)** бабайтско, нафукано изражение **siláckja, -y** ж. здравенячка, бабанка, бабайтка (физически силна жена) **silák, -a** м. бабайт, здравеняк, мъжага, бабанка/бабанко, бабаджанко (физически силен човек): **je malý, ale** ~ дрёбен е, но е здравеняк; **družstvo ~ů** експр. отбор здравеняци **siláž, -e** ж. земед. **1.** силажиране: **plodiny na** ~ силажни култури **2.** силаж, храна за добитък: **krmít ~í** храня със силаж **silážní, -í, -í** земед. силажен: ~í **jáma** силажна яма **silážovat, -uji/разг. -uju** несл. (со) земед. силажирам (нещо), приготвям силаж **silážový, -á, -é** земед. силажен, силажиран: ~é **krmivo** силажиран фураж **silenkja, -y** ж. бот. див карамфил (Silene) **silic|e, -e** ж. аптек. хран. ётерно/етерично масло: **růžová ~e** розово масло; **matová ~e** ментол, ментолово масло; **terpentýnová ~e** терпентин; **pepřová ~e** хран. ётерно масло от чёр пипёр **silikon, -u** м. хим. силикон **silikózja, -y** ж. мед. силикоза **sílit, -ím** несл. **1.** усйлвам (се), засйлвам (се), укрепвам: **vítr, déšť ~í** вятърът, дъждът се усйлва, засйлва се; **jeho vliv ~í** влиянието му се засйлва, увеличава се; ~it **na duchu i na těle** укрепвам душевно и физически **2.** пълнёя, напёляявам, дебелия, надебелиявам: **od svých třiceti let stále ~ila** от трийсетата си година нататък тя всё пълнёеше **3.** (koho, co) усйлвам, укреп-

вам (някого, нещо); давам сила (на някого, на нещо): **cvičení ~í tělo** упражнёнията укрепват тялото; **naděje nás ~í** надёждата ни крепй; ~ila **ho tížádost** крепёше го честолюбие; **chléb sytí a ~í** хлябът засйща и дава сила **silně** нар. **1.** силно; мощно; здраво, яко: ~ **uhodit** ударя силно; ~ **se vyjadřovat** изразявам се (прекалёно) силно; служа си със силни думи, със силни изрази **2.** дебёло, плътно: ~ **nanést barvy** нанесá бой плътно, дебёло **silnic|e, -e** ж. шосё; път: **asfaltová ~e** асфалтово шосё; **dálková ~e** (авто)магистрала; **mezinárodní ~e** международно шосё, международен път; **výpádová ~e** отклонёние за магистрала; ~e **1., 2., 3. třídy** трансп. първокласен, второкласен, третокласен път **silničář, -e** м. разг. **1.** трансп. пътн работник, работник по пътищата **2.** спорт. състезател на шосё (по колоездене, по мотоциклетизъм) **silniční, -í, -í** шосёен, пътн: ~í **vozovka** пътн платно; ~í **motorová vozidla** моторни превозни средства (сжкр. МПС); ~í **doprava** шосёен, пътн транспорт; ~í **sít** шосёйна, пътн мрежа; ~í **(etapový) závod** спорт. (многоетапно) състезание на шосё; ~í **okruh** шосёйна отсёчка за състезание с мотоциклёти **silnoprůd|ý, -á, -é** электр. силноток: ~é **zařízení** силнотокво устройство **siln|ý, -á, -é** **1.** силен, як (физически): ~ý **muž** силн човек ~í **úsilný** усйлен; твърд, непоколебим, решителен: ~á **vůle** силна, непоколебима воля **3.** силен, могъщ, влиятелен: **vojensky ~ý stát** държава, силна във военно отношение **4.** много ефикасен; въздействащ, силен: ~ý **dojem, zážitek** силно, вълнуващо впечатлёние, преживяване; ~á **slova** силни, тежки думи; ~á **anekdota** неприличен, груб, пиперлив анекдот; ~á **káva** силно кафе; ~á **kořalka** силна, люта ракия; ~ý **tabák** силн табак ~í **úsilí** усйление ~í **úsilím** усйление разг. експр. това вёче е прекалёно **5.** дебёл: ~á **vrstva** дебёл пласт, слой; ~á **postava** пълна, набита, здрава, снажна фигура **6.** многобрёен; голям на брёл; ~ý **doprovod** многобрёлни придружвачи **7.** здрав, устойчив, твърд: ~á **látka** здрава материя; ~ý **řemen** здрав, издржлив ремък; ~é **nervy** здрави нерви **8.** силен, интензивен; изобйлен, обйлен: ~é **světlo** силна светлина; ~ý **kuřák** страстен, заклёт пушач **9.** в съчет. ~ý **jer** език. силен ёр (противопол. слаб); ~ější **tvary zájmen** дълги фёрми на местоимёния (противопол. кратки) **sil|o, -a** ср. спец. сйлоз, склад, хранилище (за зърнени храни, цемент и под.)

silokřivka, **siločár|a**, -у ж. физ. sílova línija: **elektrická**, **magnetická** ~а електрическа, (електро)магнитна sílova línija; **citové** ~у прен. кардиограма на чůвствата

silon, -у м. силон, найлон, капрон, перлон (изкуствена текстилна материя): **kadeřený** ~ текст. крѣпсилон

silon|ka, -ку ж., обикн. мн. **silon|ky**, -ек разг. найлонови, капроннови чорапи

silonov|ý, -á, -é силонов найлонов, капронов, перлонов: ~é **halenky** силоннови, найлонови, капроннови, перлоннови блůзи; ~á **stříž** събир. текст. силонново, найлоново, капронново, перлонново шапелно влакно

silov|ý I, -á, -é 1. физ. sílov; енергийн; мощностен: ~é **napětí** sílovo napreženje; ~é **pole** sílovo pole 2. *електр.* силнотокков: ~ý **kábel** силнотокков кабел; ~é **relé** силнотокково релѣ; ~ý **transformátor** силнотокков трансформатор

silov|ý II, -á, -é спец. sílozen

siluet|a, -у ж. 1. силуѣт, контůрно изображение 2. *остар.* силуѣт (изрязан черен профил) 3. силуѣт, очертањия, изображение: ~а **Hradčan** силуѣтъг, очертањията на Храдчани

silur, -у м. геол. силур; силурски период

silvestr, -а м. 1. **Silvestr**, -а Силвестър (навечерието на Нова година, 31. декември, последният ден на годината): **počkat do** ~а почакам до Нова година; **kam půjdete na** ~а? къде ще посрѣщате, ще празнувате Нова година? **přejeme vám veselého** ~а пожелаваме ви вѣсела Нова година 2. (прѣд)новогодишно тържество, (прѣд)новогодишна забава

silvestrovsk|ý, -á, -é който се отнася към навечерието на Нова година; (прѣд)новогодишен: ~á **zábava** (прѣд)новогодишно тържество

síme вж. **semeno**

simulant, -а м. симулант

simulantk|a, -у ж. симулантка

simulantsk|ý, -á, -é симулантски

simulantstv|í, -í ср. симулантство, симулиране, преструване

simulátor, -у м. техн. симулятор

simul|ovat, -uji/разг. -uju неск. (со; -) симулирам (нещо); преструвам се (на някакъв): ~ovat **chorobu** симулирам болест; преструвам се на болен

simultánn|í, -í, -í симултанен, едновременен, синхронен: ~í **překlad** симултанен, синхронен превод

sí|ň, -ně ж. 1. зала, салон: **koncertní** ~ň концертна зала; **taneční** ~ň танцовален салон, танцовална зала; **výstavní** ~ň изложбен салон, изложбена зала; **zasedací** ~ň заседателна зала;

přednášková ~ň аудитория; **svatební** ~ň сватбена, ритуална зала; **soudní** ~ň а) съдебна зала б) прен. *остар.* „Из съдебните зали“ (вестникарска рубрика) 2. *остар. диал.* преддверие, антрѣ, коридор (в селска къща) 3. анат. камера: **srdeční** ~ň/**předsíň** предсърдие

sinale нар. посиняло, посивяло; мъртвѣшки блѣдо

sinalost, -i ж. посинялост; мъртвѣшка блѣдност

sinal|ý, -á, -é посинял, посивял; мъртвѣшки блѣд: ~á **tvář** мъртвѣшки блѣдо, посивяло лице; ~é **světlo** синкава, мъртвѣшка светлина

sin|at, -ám неск. книж. посинявам, посивявам; стáвам син, мъртвѣшки блѣд

sinekur|a [-ku/-kú-], -у ж. синекюра

singl I, -а м. одуш. човѣк, който живѣе сам; самотник

singl II, -у м. неодуш. 1. спорт. сингъл; индивидуално състезание, единична игра (в тениса) (противопол. игра на двојки) 2. спорт. кану, каяк за един състезател 3. муз. сингъл 4. единична резервация; резервация за един човѣк

singl III неизм. прил. самотен, самостоятелен; единичен: ~ **matka** самотна майка

singl IV нар. самотно; самостоятелно: **žít** ~ живѣя сам

singulár, -у м. език. единствено число

singulárn|í, -í, -í книж. спец. единичен, отделен: ~í **jev** единично, отделно явление

singulárov|ý, -á, -é език. сингуларен; който се отнася до единствено число: ~é **tvary** форми за единствено число

síňk|a, -у ж. преддверие, коридорче, антрѣнце (в селска къща)

sin|us, -u/-usu м. 1. мат. синус 2. анат. синус

sinusoid|a, -у ж. геом. синусоида

sin|ý, -á, -é книж. свѣтлосин, синкав: **popelavě** ~á **obloha** избѣляло синьо небе; ~ý **svit blesku** блѣд блясък на светкавица

sionist|a [-ny-], -у м. ционист

sionistick|ý [-nysty-], -á, -é ционистки, ционистичен

sionizm|us [-ny-], **sionism|us** [-nyzm-], -у м. ционизъм

síp|at, -ám/-u, по-рядко **síp|ět**, **sip|ět**, -ím неск. хриптя; говоря дрѣзгаво, прегракнало, пресипнало, хрипливо, сѣскащо; издавам хрипливи, сѣскащи звůци: **nemocný jen** ~á болят издáва само хрипливи звůци; ~ající **dech** хрипливо, пресипнало дѣшане

sípavě нар. хрипливо, пресипнало, прегракнало, дрѣзгаво: ~ **mluvit** говоря хрипливо; ~ **křičet** крещя пресипнало

sířav|ý, -á, -é преси́пнал, хриплив, хрипкав, прегра̀кнал, др̀згав: ~**ý hlas** хриплив, преси́пнал, прегра̀кнал глас; ~**ý dech** хрипливо, преси́пнало ди́шане

sípět, sipět нар. **sípat**

sířa м. хри́павост

oheň a ~u сипя върху някого о̀гън и жу̀пел
sířan, -u м. хим. сулфат: ~ **měďnatý** мѣден сулфат, син ка̀мък; ~ **železnatý** же́лѣзен сулфат, зе́лен ка̀мък

sířen|a I, -y ж. 1. митол. сирѣна 2. експр. сирѣна, събла̀знителка, прелъ̀стителка: **nebezpečná ~a** опа̀сна прелъ̀стителка, сирѣна

sířen|a II, -y ж. сирѣна (звукovo сигнално ус-тройство): **poplachová ~a** алар̀мена сирѣна, сирѣна за тревòга

sířka, -y ж. разг. кибритена клѣчка: **krabička sířky** кибритена клѣчка
(tenký) jako ~a сла̀б е като клѣчка; **šetřit i od ~y** це́пя ко̀съма, стотинката на̀две; ~**u by od něho mohl zapálit** мно̀го е разгореш̀ен, разпа̀лен, възбу̀ден; **táhnout ~y** остар. трѣ̀гна си, оти́да си

sířkár|n|a, -y ж. фабрика за кибрит; кибритена фабрика

sířkařsk|ý, -á, -é който се отна̀ся до произ-водство на кибрит

sířník, -u м. хим. сулфид: **kyselý ~** кисел сулфид; ~ **olovnatý** минер. галени́т

sířn|ý, -á, -é се́рен; който се отна̀ся до сѣра: ~**é páry** се́рни изпарѣния; ~**ý květ** хим. сѣра на пра̀х; ~**é lázně, koupele** мед. се́рни ба̀ни; ~**é bahno** мед. сѣрна, лечѣ̀бна ка̀л

sírob вж. **sírup**

sírotč|í, -í, -í сира̀шки; осиротя̀л: ~**í úděl** сира̀шка уча̀ст; ~**í důchod** насле́дствена (сирашка) пенсия; ~**í vojsko** истор. осиротя̀лата войска, войска̀та на Сира̀ците (след смъртта на Ян Жи́жка хуситска центристка групировка)

sírotčín|ec, -ce м. сиропита̀лище: **vyrostl v ~i** изра̀снал е в сиропита̀лище

sírotč|ek, -ka м. 1. сира̀к, сира̀че: **adoptovat ~ka** осино̀вя сира̀че 2. само мн. **sírotč|ci, -ků** истор. Сира̀ците (след смъртта на Ян Жи́жка хуситска центристка групировка) 3. прен. самот̀ника: **o prázdninách, když děti odjedou, jsme ~ci** през ва̀канцията, кога̀то децата за̀мьнат, оста̀ваме самот̀ни, сяка̀ш осиротя̀ваме

sírouh|lík, -u м. хим. серовѣглерòд

sírovod|ík, -u м. хим. сероводорòд

sírov|ý, -á, -é 1. хим. който съдѣржа сѣра: ~**é lázně** се́рни ба̀ни; **kyselina ~á** сѣрна киселѝна; **kysličník ~y** се́рен о̀ксис 2. подобен на сѣра: жѣлт като сѣра: ~**á žlut** се́рнистожѣлта бо̀я

sírup, sírob, -u м. 1. петм̀ез; глико̀за: **černý ~** чѣрно м̀ед; **čokoládový ~** шо̀коладов м̀ед; **čokoládový ~** сла̀дък като м̀ед 2. само **sírob** хран. меласа

3. сирòп: **ovocný ~** хран. пло̀дов сирòп; ~ **proti kašli** аптек. сирòп срещу кашлица

sířičitan, -u м. хим. сулфит

sířičit|ý, -á, -é хим. се́рист: **kyselina ~á** се́риста киселѝна

síř|it, -ím неск. (со) техн. обра̀бòтвам със сѣра, със се́рен дву̀о̀ксис (нещо); сулфитира̀м (нещо): ~**it sudy** опу̀швам бѣ̀чи със сѣра

sisyfovsk|ý [-zi-], -á, -é сизифов, сизифовски

Sisyfos м. митол. Сизифов т̀руд

sít, seji|razg. seju неск. 1. (со; со кам) сѐя (нещо на̀д зе́мь)

не събирай пло̀довѣте на чу̀жд т̀руд; **kdo seje vítr, sklízí bouři** пословица кой̀то сѐе ветро̀вѣ, ще (по)жѣ̀не бу̀ри 2. (со) рядко отг̀лѣждам (нещо); подтѣржа̀м (нещо) 3. (со) книж. разсы̀вам, пося̀вам, зася̀вам (нещо); разпро-страня̀вам (нещо): ~ **zlobu** сѐя, пося̀вам злòба; ~ **svár** вся̀вам раздòр

síť, -tě ж. 1. мрежа, сак: **rybářské ~tě** рибар̀ски мрежи; ~**ť na motýly** сак за пеперу̀ди; **pavoučí ~ť** пая̀жин(к)а; **záchranná ~ť** предпа̀зна мрежа; ~**ť pro zavazadla (ve vlaku)** бага̀жник (във вла̀к); **houpací ~ť** вѣжена лю̀лка; хамàк; **tenisová, volejbalová ~ť** спорт. мрежа за те́нис; во̀лейболна мрежа; **drátěná ~ť kolem zahrady** те́лена огра̀да, те́лена мрежа около гра̀дина; **plést ~tě** плетà мрежи; ~**ť intrik** прен. мрежа̀ришче

~**ť** па̀дна в ка̀пàна; **zaplést se, zamotat se, být lapen do nastraženě ~tě** клѣ̀вна, захàпя, глѣ̀тна вѣдицата; уловя̀ се на вѣдицата; хва̀на се, па̀дна в ка̀пàна; **rozestřít ~tě** експр. поста̀вя ка̀пàн, хвѣрля вѣдица; **zatáhnout ~ť** експр. затвòря ка̀пàна; хва̀на ня̀кого натя̀сно; **chytili se do vlastní ~tě** експр. па̀днаха в собстве-ния си ка̀пàн; хва̀наха се на сво̀ята вѣдица 2. строит. метàлна конст̀рукция, мрежа, решѣ̀тка; метàлно ск̀еле 3. мрежа, плѣтеница, систе́ма, съвкуп̀ност: **dopravní, železniční, kanalizační, vodovodní, elektrovodná ~ť** транспòртна, же́лезопѣ̀тна, канализациòнна, водопровòдна, елек̀трическа мрежа; **počítačová ~ť** компю̀търна мрежа; **zeměpisná ~ť** систе́мата от парал̀ели и меридиàни на зе́мното к̀ълбò; **obchodní ~ť** търго̀вска мрежа; **špionážní ~ť** шпиòнска мрежа; **sociální ~ť** мрежа от социàлни м̀ерки; ~**ť tělesa** геом. раз-вивка на повѣр̀хнинàта на геом̀етрично т̀яло;

(отнякъде, нанякъде) (с превозно средство): ~ **s/z kopce (na lyžích)** спусна се по хълм (на ски); ~ **dolů výtahem** сляза, спусна се с асансьор **2.** (*odkud, kam*) отклоня се (*отнякъде, нанякъде*); изляза встрани от път, плъзна се встрани; поднеса, занеса (*за превозно средство*): **auto sjelo do příkopu** колата поднесе, плъзна се в крайпътния ров; **auto sjelo ze silnice** колата занесе, излезе встрани от шосето; **nůž mu sjel do palce** ножът се отплесна и се заби в палеца му **3.** (*co*) премина, измина, пропътувам (*нещо*): ~ **kopce autem** премина, преодолѐа хълм с кола; ~ **řeku** премина, преодолѐа река; **sjel celý svět** рядко той пропътува, обиколи цял свят; **sjel ho pohledem od hlavy k patě** *прен.* той го премѐри с поглед от главата до петите, изгледа го отгоре до долу **4.** (*kam*) *разг.* отбѝя се, отида (*някъде за някого, за нещо*) (с превозно средство): ~ **pro někoho autem** отида да взѐма някого с кола; ~ **do lékárny na kole** отида с колелò до аптеката; **já ti tam sjedu** ще отида дотам вмѐсто теб, заради теб (*за да взема и да ти донеса нещо с превозно средство*) **5.** (*odkud kam; kde*) капна, откъсна се, падна (*отнякъде, някъде*); смѝкна се, плъзна се (*надолу*): **šátek jí sjel z hlavy** кърпата се смѝкна от главата ѝ; **z pera sjela kapka inkoustu** от перòто капна капка мастило; **sjel po zábradlí** той се плъзна надòлу по перилàта; **pokrývka sjela s jeho nohou** одеялото се смѝкна от краката му; **ruka sjela do kapsy** ръката се плъзна, м̀ушна се в джòба; **blesk sjel do stromu** върху дървòто падна м̀лния; **se rtů mu sjel povzdech** *прен.* от устните му се отрòни въздишка; **jeho pohled sjel na podlahu** *прен.* погледът му се спря, падна върху подà **6.** (*co*) *жарг.* премина, изкарам, изп̀лня, изиграя, изрепетирам, просвирия (*няколко пъти*) (*сцена, композиция и под.*): **každou scénu filmu sjeli dvakrát** снѐха, извъртяха всяка сц̀ена на филма по два пъти; **orchestr si sjel skladbu ještě jednou** орк̀естърът просвирия композицията òще ведн̀ж; ~ **zprávy na rotače** изкарам, извъртя съобщ̀ения на ротативка **7.** (*koho – вин.*) *разг. експр.* скàстрия, см̀мря, наòкам, ср̀ежа (*някого*): **strašně, ledově ho sjel** скàстри го страшно, сръза го л̀едено

sjet se, sjedu se *св.* **1.** *обикн. мн.* **sjedeme se** (*odkud; kam*) съберѐм се, стечѐм се, струпаме се (*някъде обикн. от различни места*) (с превозни средства): **do Prahy se sjeli delegáti z celého světa** в Прага се събраха делегàти от цял свят **2.** (*s kým*) ср̀ещна се (*с някого*): **ve**

vlaku se sjel se strýcem във влака той се ср̀ещна с ч̀ичо си **3.** (*čím*) *жарг.* дрог̀ирам се, надру̀сам се (*с нещо*)

sjezd, -u *м.* **1.** конгр̀ес: **Mezinárodní ~ slavistů** Международен славистичен конгр̀ес; **ustavující, slučovací** ~ учредителен конгр̀ес, обединителен конгр̀ес; **svolat** ~ свикам конгр̀ес; ~ **se koná** конгр̀есът се провежда; ~ **se schází** конгр̀есът заседава **2.** спускане: ~ **na saních, na lyžích** спускане с шейна, със ски; **závod ve ~u** *спорт.* състезàние по спускане (*със ски, по река и под.*); **akrobatický** ~ *спорт.* акробатично ски-спускане **3.** трас̀е, наклон (*за слизане, за спускане*) и *спорт.*; път под наклон: **strmý** ~ стр̀ьмен наклон

sjezdař, -e *м.* състезàтел по спускане (*в ски-спорта и под.*)

sjezd|it, -ím *св.* **1.** (*co*) пропътувам, обиколя (*нещо*): ~ **il celý svět** той пропътува, обиколи ц̀елия свят (*с превозно средство*); ~ **it zemi křížem křížem** пропътувам, обиколя странàта надл̀ж и нашир **2.** (*koho – вин.*) *разг. експр.* скàстрия, ср̀ежа, см̀мря, наòкам (*някого*): **vrchní ~il čišníky** òберът (*главният келнер*) наòка к̀елнерите

sjezdov|ka, -ky *ж. спорт.* **1.** *разг.* (слàломна) ски-п̀иста, (слàломно) трас̀е **2.** *само мн.* **sjezdo|vky, -vek** ски за слàлом

sjezdov|ý, -á, -é **1.** конгр̀есен; кòйто се отнàся към конгр̀ес: ~ **í delegáti** делегàти на конгр̀ес **2.** *спорт.* слàломен; кòйто е предназнач̀ен за слàлом, за спускане; кòйто се отнàся към слàлом, към спускане: ~ **á trať** слàломна (ски-)п̀иста, слàломно трас̀е; ~ **é disciplíny** слàломни ски-дисциплини

sjízdnost, -i *ж.* проход̀имост: ~ **silnice** проход̀имост на шос̀е

sjízd|ný, -á, -é проход̀им (*за превозно средство*); удобен за движ̀ение (*с превозно средство*): ~ **á silnice** проход̀имо, отвор̀ено шос̀е; **silnice ~á jen se řetězy** път, проход̀им само с вер̀иги; **na kluzišti byl ~ý led** л̀едът на п̀ързалката б̀еше доб̀ър, стàваше за п̀ързàляне

sjížd|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í *несв.* **1.** (*odkud, kam*) спускам се, слизам (*отнякъде, някъде*) (с превозно средство): ~ **ět po svahu** спускам се по ск̀лон **2.** (*odkud; kam*) отклонявам се (*отнякъде, нанякъде*); излизам встрани от път, плъзгам се встрани, занàсям, поднàсям (*за превозно средство*): ~ **et z cesty** отклонявам се от п̀ята; **vozy ~ěly ze státní silnice na okresní** колите се отклоняваха от г̀лавното към второст̀епенното шос̀е; **auta ~ěla do příkopu** колите занàсяха в канàвката **3.** (*co*) пре-

минáвам, изминáвам, пропътýвам (*нещо*): **~ět trať v závodním tempu** изминáвам трасе със състезателна бързина, в състезателно темпо **4.** (*odkud kam; kde*) смъквам се, спускам се, падам (*отнякъде някъде*); откъсвам се (*отнякъде*): **hedvábný šátek ~í** копринената забрадка се смъква, се плъзва надолу; **blesk za bleskem ~ěl z mračen** от облаците се изсипваха една след друга светкавици **5.** (*co*) жарг. минáвам, преминавам, изкарвам, изгълнявам, изигравам, изрепетирвам, просвирвам (няколко пъти) (*сцена, композиция и под.*): **~ět každou scénu několikrát** всяка сцена повтарям, минáвам по няколко пъти **6.** (*koho – vin.*) разг. експр. срязвам, скàстриям, смъмрям, нахòквам (*някого*): **ten dovede ~ět** той умее да хòка **sjíždět se, обикн. мн. -íme se, 3. мн. -ějí se/-í se** нескв. (*odkud; kam*) пристигаме, събйраме се, струпуваме се, стичаме се (*отнякъде, някъде*) (с превозни средства): **vozy se ~ěly ze všech stran** от всички страни се стичаха, се струпуваха коли; **delegáti se ~ěli** делегатите се събйраха, пристигаха **skácet, -ím, 3. мн. -ějí/-í sv. (co)** събòря, поваля, катýрна, прекатýря (*нещо*): **~et strom** отсека, поваля дърво; **~et šachové figurky** събòря, катýрна шахматни фигури; **~et trůn** *прен.* събòря, сваля владетел от трон **skácet se, -ím se, 3. мн. -ějí se/-í se** св. рúхна, събòря се, падна, поваля се, прекатýря се: **strom se ~el** дървòто рúхна, повали се; **~el se mrtev** той рúхна, падна мъртъв **skafandr, -u** м. скафàндър **skákat, -ču/книж. -чи** нескв. **1.** (–; *kam; odkud; přes co*) скàчам (*някъде; отнякъде; през нещо*): **~kat do vody** скàчам, хвърлям се във водата; **~kat do jedoucí tramvaje** скàчам, мýтам се на трамвай в движение; **vozik ~kal po hrbolaté dlažbě** колíчката подскàчаше по неравния павàж; **~kal od nápadu k nápadu** *прен.* той скàчаше от една идèя към другá; **~kat do výšky, do dálky спорт.** скàчам на височинà, на дължинà; скàчам висòк скòк, дълъг скòк; **~če 220 cm спорт.** скàча на височинà 220 см; **~kat o tyči спорт.** скàчам овчàрски скòк; **~kat na lyžích** участвам в ски-скòкове (*от някого, когàто гòвори; vysoko ~kat nemůže* той не мòже да си позволи мнòго; **~kat podle něčí písňalky, noty** играя по свирката, по гайдата на някого; **pak budeš jinak ~kat** (слýшай), че йначе другòяче ще засвириш, ще запещ; **~kat do neštěstí rovnýma nohama** хлб́вам, зат́вам с двàта крака в неприятност,

нищàстие и под. **2.** подскàчам; прàва подскòци: **~kala na jedné noze** тя подскàчаше на един крак; **srdce mu ~kalo radostí** *прен.* сърцето му подскàчаше от радост; **písmena mu ~kala před očima** *прен.* бýквите подскàчаха пред очите му **3.** (*kolem koho*) *рядко експр.* въртя се непрекъснато (*около някого*): **chce, aby se kolem něho ~kalo** йска всíчки да се въртят около нèго **skákav|ý, -á, -é 1.** скоклив; кòйто е с прескòци: **~ý pohyb** скокливо движение; **~ý tanec** скоклив танц; танц с подскàчания, с подскòци; **~ý smyk** муз. трёмоло вибрàто **2.** скоклив; кòйто обйча да скàча: **~é děvčátko** скокливо момиченце; **~ý hmyz** (под)скàчащи насекоми; **~é mládežnicki** **mládežnicki ~á, panenka ~á!** *шегов.* бòже мòй! бòжичко! мáйчице! (*за учудване, уплаха и под.*) **skálet, -ím, 3. мн. -ějí/-í sv. (co)** скàмък да стисне, водà ще пýсне; **být jako ~a** здрав съм, твърд съм като скала, като канарà; **stát jako ~a** стоя (здро̀во) като скала, като канарà; **měl srdce ze ~y, z kamene** сърцето му беще от кàмък; **leželo mu to na srdci jako ~a** товà му тежеще като кàмък на сърцето; **spadla mu ze srdce, z prsou ~a, по-често spadl mu ze srdce, z prsou kámen** кàмък му падна от сърцето; **jeho slova padla na ~u** думите му удàриха на кàмък **skalice, -e** ж. хим. сулфàт: **modrá ~e** син кàмък; **zelená ~e** зелèн кàмък **skalisk|o, -a** ср. книж. експр. голяма скала, канарà; скалище, чукар, зъбер **skalk|a, -y** ж. **1.** умал. скаличка; мàлка скала **2.** алпинèум, алпинàрий **skalnat|ý, -á, -é** скалист: **~á krajina** скалиста мèстност **skaln|í, -í, -í 1.** скàлен: **~í stěna** скàлна стенà, стенà на скала; **~í zdraví** *прен.* желязно здраве; **kost ~í** анат. пирамида (*част от слепочната кост, включваща органите на слуха и равновесието*); **orel ~í** зоол. скàлен орèл (*Aquila chrysaëtus*); **kuna ~í** зоол. бèлка (*Martes foina*) **2.** експр. вёрл, рèвностен, отявлен, фанатичен; пещерен: **~í nacionalista** вёрл, рèвностен, непоколебим националист; **~í konzervativci** заклèти, вёрли консерватори; **~í fanoušci** рèвностни запàлянковци; **~í příznivci** отявлени поддържници **skalnič|ka, -y** ж. растение в алпинèум **skálopevně** нар. книж. непоколебимо, твърдо; като кремък, като кàмък: **~ zdravý** здрав като кàмък; **~ něčemu věřit** вярвам непоколебимо в нèщо

skálopevn|ý, -á, -é *книж.* твърд, непоколебим; който е здрав като камък, като кремък: ~**é zdraví** желязно здраве; ~**é přesvědčení** непоклативо убеждение

skalp, -u *м.* 1. скалп: **stáhnout někomu ~ s hlavy** смъкна, взема скалпа на някого 2. *рядко прен. експр.* перука: **u vlásenkáře se povalují nej-různější ~y** при перукара се подмятат най-различни перуки

skalpel, -u *м. мед.* скалпел; хирургически нож
skalp|ovat, -uji/разг. -uju *несв. и св. (koho – vin.)* скалпирам (*някого*): ~**ované kmeny stromů** *прен. експр.* оголени стволоче на дървета
skamarád|it se, -ím se *св. (s kým, s čím; –)* приятеля се, сдружа се (*с някого, с нещо*): **nikdy se ne~il se školou** той така и не можа да обикне училището

skandál, разг. škandál, -u *м.* скандал: **hrozit někomu ~em** заплашвам някого със скандал; **ztpřit ~** вдигна скандал; **to je škandál, takhle jednat** скандално е да се постъпва така; **hotový škandál!** истински скандал! голям срам! срам! срамно! срамота!

skandaliz|ovat, -uji/разг. -uju *несв. и св. (koho, co)* скандализирам, опозорявам/опозоря, посрамявам/посрамя (*някого, нещо*); поставям/поставя (*някого, нещо*) в неудобно положение: ~**ující materiál** скандализиращ материал
skandálně, разг. škandálně *нар.* скандално, възмутително, срамно: ~ **jednat** постъпвам, държа се скандално, възмутително; ~ **málo platit** плащам неприлично малко

skandáln|í, разг. škandáln|í, -í, -í скандален, възмутителен, срамен: ~**í aféra** скандална афера; ~**í způsob života** скандален, скандализиращ начин на живот; ~**í osoba** скандална личност
skand|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (co)* скандирам (*нещо*): ~**ovat v průvodu hesla** скандирам лозунги на манифестация

skan|nout, третол. -ne *св. книж.* капне, отрони се, падне надолу (*за течности*): **z pera ~nula kapka inkoustu** капка мастило капна от перото; **slza mu ~nula z oka** сълза се отрони от окото му

skanzen, skansen [-zen], -u *м.* (етнографски) музей на открито

skap|at, третол. -e/-á *св.* оттече (се), изтече, изкапе, окапе, оцеди се: **vosk ~al na zem** восъкът изкапа на земята; **voda ~ala z listů** водата се оцеди от листата

skapáv|at, третол. -á *несв. (co)* оттича се, изкапва (се), окапва, отцежда се: **kapky deště ~aly z listů** капките дъжд се отцеждаха, се оттичаха от листата

skáp|nout, третол. -ne *св.* капне, изтече, отрони се: **víno ~lo na ubrus** на покривката капна вино; **slza ~la z oka** от окото се отрони сълза; **mělo by ~nout** *разг.* (крайно) време е да завали; **~lo mu ze rtů** *прен.* отрони се от устата му; **vypočítával, mnoho-li mu ~ne do kapsy** *разг. експр.* той пресмяташе колко ще влезе в джоба му

skartace, -e *ж. спец.* анулиране, шкартиране, прочистване, бракуване (*на документи, книги и под.*)

skart|ovat, -uji/разг. -uju *несв. и св. (co)* *спец.* анулирам, шкартирам, прочиствам/прочиства, бракувам (*книги, документи и под.*)

sk|át, -ám *несв. (co)* *спец. текст.* суча, усуквам, пресукувам (*прежда*)

skate [skejt], skejt, -u *м. спорт.* 1. скейтборд 2. скейтбординг; каране на скейт (борд)

skaut I, -a *м.* скаут

skaut II *вж. scout*

skauting [-tu-], -u *м.* скаутизъм; дейност в скаутското движение

skaut|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* участвам в скаутско движение

skautsk|ý, -á, -é скаутски: ~**ý tábor** скаутски лагер

skeč, -e *м. театр.* скеч: **politický ~** политически скеч

skejt *вж. skate*

skelet, -u *м.* 1. *книж. спец.* скелет 2. *строит.* скелет; опорна конструкция

skeletov|ý, -á, -é 1. скелетен; който се отнася към скелет 2. *строит.* опорен, скелетен: ~**á konstrukce** носещ скелет; носеща конструкция (*на постройка*)

skelnat|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í *несв.* встъклявам се, оцъклям се, изцъклям се: **zmrzlá jablka ~ějí** замръзналите ябълки се встъкляват; **oči mrtvého ~ějí** очите на мъртвия се изцъклят

skeln|ý, -á, -é 1. стъклен; който се отнася до стъкло: ~**ý papír** *техн.* гласпапир, шкурка; ~**á vata** *техн.* стъклен памук 2. стъклен; подобен на стъкло; изцъклен, оцъклен: ~**ý lesk** стъклен блясък; ~**é oči** изцъклени, оцъклени, стъкленостудени очи; ~**ý pohled** изцъклен, оцъклен поглед; ~**á rýže** излющен, олющен ориз 3. стъкларски: ~**á huť a)** стъкларска пещ б) фабрика за стъкло, стъкларска фабрика; ~**ý obchod a)** стъкларски магазин б) търговия със стъклария

skener, scanner [skener], -u *м. комп.* скенер

sken|ovat, scan|ovat [sken-], -uji/разг. -uju (*co*) *комп.* сканирам (*нещо*)

skeps|e, -e *ж.* 1. скепсис, скептицизъм, съм-

щето се състои от кухня и стая **2.** (*к četи*) *остар.* добавям се, прибавям се (*към нещо*): **důvod se ~á k důvodu** един аргумент се прилага към друг **3.** (*в со*) нагъвам се, дупля се (*в нещо*): **záclony se ~aly do záhybů** пердетата се спускаха, падаха на дупли, на гънки **4.** (*с čím*) *експр.* трепя се, бъртя се, моря се (*обикн. с преместване на нещо*): **~at se s těžkým nábytkem** трепя се с преместване на тежки мебели **5.** (*кат; do čeho*) *експр.* рұхвам, отпұскам се (*някъде; в нещо*): **~al se pomalu k zemi** той бавно рұхваше, отпұскаше се към земята; **~ala se ochable do křesla** тя се отпұскаше безсилно в креслото **6.** (*на со, на коho*) откривам, провеждам подписка (*в полза на някого, на нещо*); събирам пари (*за някого, за нещо*); давам (*на някого*) парична помощ: **přátelé se na něho ~ali, když byl okraden** приятелите му събираха пари помежду си, когато го оградоха

skladatel, -e м. композитор

skladb|a, -y ж. **1.** композиция (*обикн. музикална*); (художествено) произведение: **klavírní ~a** клавирна композиция; **epická ~a** лит. епично произведение; **vokální ~a** муз. вокална композиция **2.** строеж, структура: **~a půdy** строеж на почвата; **~a společnosti** структура на обществото; **byl drobné ~y tělesné** той имаше крехка телесна конструкция **3.** *език.* синтаксис **4.** *муз.* композиция, композиране

skladebn|í, -í, -í, skladebn|ý, -á, -é 1. композиционен; който се отнася към композиция: **~é oddělení na konzervatoři** специалност „композиция“ в консерватория; **~í problém** композиционен проблем **2.** *само skladebn|í strouit.* строителен: **~í rozměr** мащаб **3.** *език.* синтактичен: **~í/~á dvojice** синтагма

skladišt|ě, -ě ср. склáдово помещение; склад, хранилище: **~ě materiálu** склáд за материал(и); **obilní ~ě** зърнохранилище; зърнен елеватор; **~ě nafty** нефтохранилище; **nádražní ~ě** гáрова магазин; **~ě munice** арсенáл; склáд за муниции, за боеприпаси

skladištn|í, -í, -í склáдов; който се отнася към склáд: **~í budova** склáдова сграда; **~í poplatky** такси за (съхранение на) склáд; **~í rampa ж.п.** товарна, стóкова рампа; **~í řád** *търг.* правилник за ползване на склáд

sklád|ka, -ky ж. **1.** склáдиране: **pomáhat při ~ce obilí** помагам при склáдиране на зърно **2.** (склáдирана, подредена) кúпчина, грамада: **~ka dlažebních kostek** (подредена) кúпчина павéта; **zmatená ~ka názorů** *прен.* оплетено, объркано кълбó от възгледи **3.** място за склá-

диране (*на открито*): **~ka obilí** място за склáдиране на зърно (*на открито*) **4.** смётище: **~ka smetí** смётище, бунище; **vyvézt na ~ku** извóз на смётище **5.** *минно* табан

skladn|í, -í, -í в свчет. **~í budova** сграда, пострóйка със склáдови помещениа; **~í list** *търг.* склáдов картон; склáдов фíш

skladník, -a м. магазинёр, *разг.* склáдаджия

skladn|ý, -á, -é 1. който не заема много място; който е удобен за склáдиране; *разг.* малогабаритен: **~ý nábytek** мебели, който заема малко място, поместват се в малко пространство; малогабаритни мебели; **~é zboží** *трансп.* удобни за транспортíране и склáдиране стóки; малогабаритна стóка **2.** простóрен; удобен; който има добро архитектурно решение: **~á garáž** удобен гараж; гараж, който може да се използва ефективно **3.** *остар. книж.* уместен, подходящ, целесъобразен, икономичен **4.** *остар. книж.* стрóен, úгледен **5.** *книж.* синтетичен

skladovac|í, -í, -í който се отнася към склáдиране, към съхранение: **~í možnosti** възможности за склáдиране; **~í schopnost potravin** годност, трайност (за съхранение) на хранителни продукти; **~í prostor** склáдово пространство

sklad|ovat, -uji/разг. -uju неск. (со) склáдирам (*нещо*): **zboží schopné ~ování** стóки, допускази съхранение, склáдиране

sklán|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í (со) склáням, навёждам (*нещо*): **~ět hlavu ve dveřích** навёждам глава при минаване през врата; **obilí ~í plné klasy** житата склáнят пълни класове; **~í k ní oči** свёжда, привёжда поглед към нея; **~ět hlavu před příkazem** *прен.* преклáням глава пред заповед, подчинявам се на заповед

sklán|ět se, -ím se, 3. мн. -ějí se/-í se неск. 1. (*над кúт, над čím; над коho, над со; ke komu, k čemu*) склáням се, наклáням се, навёждам се, привёждам се (*над някого, над нещо; към някого, към нещо*): **děvče se ~í nad šitím** момичето се навёжда над шйенето; **větev se ~í pod tíží ovoce** клонът се превива от тежестта на плодовéте; **slunce se ~ělo k obzoru** слънцето излизá над хоризонтa

se před nikým *разг.* не превивам грёб пред никого; *разг.* не правя ёвала на никого **2.** *безл. -í se (к četи)* *книж.* приближава, приближава, клонí (*към нещо*): **~ělo se ke čtvrté** приближаваше чéтири часа, клонёше към чéтири часа **3.** спұскам се надóлу, под наклон: **stráň se ~ěla příkrě k řece** склóнът се спұскаше стрёмно към реката

sklápěcí, -í, -í сгъваем, подвижен; който може

да се спуска, да се затвара: **~í sedadlo** сгъваема, падаща седалка; **~í stůl** подвижна маса; **~í střecha vozu** подвижен покрив на кола; гюрък; **~í nákladní auto** самосвал; **~í žebřík** сгъваема стълба; **~í okno** *строит.* падащ прозорец

sklápěč, -e *м. техн.* 1. обръщач, спускач (*механизъм*) 2. самосвал

sklápěčk|a, -y *ж. техн. жарг.* 1. подвижна каросерия 2. самосвал

sklápět, -ím, 3. мн. -ějí/-í *несв. (со)* затварям, спускам, сгъвам, склăпям, свѣждам, навѣждам (*нещо*): **~ět víka** затварям, спускам капаци; **~ět sedadla** сгъвам седалки; **~ět oči k zemi** свѣждам очи към земята; **~ět slupice** *строит.* спускам, затварям ферми

sklápět se, -ím se, 3. мн. -ějí se/-í se *несв.* затварям се, прибирам се, спускам се, свѣждам се: **komíny parníků se před mostem ~ějí** преди моста комините на параходите се прибират, спускат се надолу

sklap|nout, -nu *св.* 1. (*со*) захлопна (*нещо*); затвора (*нещо*) с тракане, с хлопване: **~nout kapesní nůž** затвора джобно ножче; **~nout víko kufru** захлопна капак на кюфар 2. (*со*) тракна, щракна, изтракам, изщракам (*нещо; с нещо*); прихлопна (*нещо*): **~nout čelisti** изщракам с челюсти; **~nout podpadky a)** тракна, удара токове б) *прен.* изкозирувам, подчиня се 3. *третол.* **-ne** затвори се, захлопне се, захлупи се, падне (*за предмети*): **past na myši ~la** капанът за мишки се затвори, щракна; **ústa mu ~la překvapěním** *експр.* той зина от изненада; от изненада ченето му увисна 4. *третол.* **-ne** (*коти*) *разг. експр.* не се удаде (*на някого*); (*нещо*) излѣже, измăми (*някого*); (*нещо*) изневери (*на някого*); (*някой*) не сполучи (*в нещо*): **radost mu ~la** радостта му беше всуе; той напрăзно се беше зарадвал; **naděje mu ~la** той остана измăмен в надеждите си 5. *безл.* **-ne** (*коти*) *разг. експр.* (*някой*) остана с прѣст в устата

sklap|ovat, -uji|разг. -uju *несв.* 1. (*со*) захлопвам, захлупвам (*нещо*); затварям с тракване, с хлопване (*нещо*): **~ovat knihu** затварям, захлупвам книга; **~ovat ústa** затварям уста 2. *третол.* **-uje** затвара се, захлопва се, пада (*за предмети*): **past ne~uje** капанът не се затвара 3. (*коти*) *разг. експр.* не се удава (*на някого*); (*нещо*) излѣгва, измăмва (*някого*); (*нещо*) изневерява (*на някого*); (*някой*) не сполучва (*в нещо*): **naděje mu ~ovaly jedna za druhou** надеждите му се разбиваха една след друга

sklárn|a, -y *ж.* стъкларска фабрика: Severoče-

ské ~y *н.п.* Държавни северночешки заводи за стъкло

sklár, -e *м.* стъклар, стъкларски работник: **výrobky českých ~ů** изделия на чешки производители на стъкло

sklářsk|ý, -á, -é стъкларски: **~á pec** стъкларска пещ; **~é hutě** стъкларски заводи; заводи за стъкло; **~ý průmysl** стъкларска промишленост; стъкларска индустрия; **~á píšřala** *сткл.* (стъкларска) лула, пипа; **~ý písek** *сткл.* стъкларски пясък

sklářstv|í, -í *ср.* стъкларство; стъкларска промишленост; стъклопроизводство; производство на стъкло: **české ~í** чешка стъкларска промишленост

sklát|ít, -ím *св. книж.* 1. (*со*) обрѣля, съборя, сваля (*нещо*): **vitr ~il se stromů ovoce** вятърът обрѣли плодовѣте от дърветата 2. (*ко̀о, со*) поваля, сваля, съборя (*някого, нещо*) и *прен.*: **vichřice ~ila stromy** бурята повали дърветата; **smrt dítěte ho ~ila do hrobu** смъртта на детето го вкара в гроба; **neštěstí ji ~ilo na lože** нещастieto я повали на легло

sklát|it se, -ím se *св. книж.* строполя се, рѣхна, сгромолясам се, падна, поваля се: **trůn se ~il** тронът падна; **slabostí se ~il** той се строполи от слабост

sklenář, -e *м.* стъклар (*който остъклява прозорци и под.*); *остар. разг.* джамджия: **mistr ~** майстор-стъклар; майстор по остъкляване

sklenářsk|ý, -á, -é стъкларски; който се отнася към стъклар, към остъкляване: **~é práce** стъкларски услуги; остъкляване; **~ý diamant** елмаз за стъкло; **~ý tmel** стъкларски, джамджийски маджун; **~ý krám** стъкларски магазин

sklenářstv|í, -í *ср.* 1. стъклопоставяне, остъкляване 2. стъкларница, стъкларски магазин; остъкляване

skleně|ný, -á, -é 1. стъклен; който е от стъкло: **~é perly** стъклени, изкуствени перли; **pohádkový ~ý vrch** Стъклената планина (*в приказките*); **~é vlákno** *текст.* стъклена нишка, стъклено влакно; **~á příze** *текст.* стъклена прѣжда; **~é hedvábí** *текст.* изкуствена, ацетатна коприна 2. стъклен; подобен на стъкло; изцъклен, оцъклен: **~á báh oblohy** прозрачен свод на небето; **~ý pohled** *прен.* изцъклен, оцъклен поглед; **~é oči** *прен.* стъклени, безжизнени очи; **~á polévka** *готв.* супа от картофи и булгур без запрѣжка; **~á rýže** *хран.* (о)лющен ориз

sklenic|e, -e *ж.* 1. стъклена чаша: **~e na vodu** чаша за вода; **~e piva** чаша бира; **vypřázdnit ~i** *празне* **zř** **zastavit se na ~i** отбия се на чашка; **chytit se**

~e хвана (се за) чашката; **podívat se zhluboka do ~e** здраво захпя джама; **podívat se ~i na dno** видя дъното на чашката (*изпя я извед-нъж*); **bouřka ve ~i vody** буря в чаша вода
2. буркан: **zavařovací, patentní ~e** буркан
sklenička, -y ж. умал. чашка, чашчица: **~a na květiny** (стъклена) вазичка за цветя; **~a koňaku** чашка коняк; **být nepřitelem ~y** враг съм на чашката, на пиенето
skleník, -u м. 1. парник, оранжерия, цветарник: **~y na zahradě** парници в градина; **~ botanické zahrady** цветарник в ботаническа градина; **~u** раста, живя под стъклен похлупак, в саксия, в инкубатор, откъснато от живота **2.** бюфет със стъклена витрина
skleníkovlý, -á, -é парников, оранжерийен: **~á rostlina** парниково, оранжерийно растение
~á парниковый (човек); човък, който е расъл на сянка; **~é umění** откъснато от живота изкуство
sklenka, -y ж. умал. чашка, чашчица
sklepnout, -nu св. (co) 1. засводя (*нещо*); направа свод (*над нещо*): **~nout kostel** поставя, направа свод на църква **2.** направа, прехвърля (*нещо*) във вид на свод, във форма на свод: **~nout most přes řeku** прехвърля мост през река; **~nout si z dlaně stříšku** заслоня, засенча очи; поставя длан над очите; **mistrně ~nout větu** *прен.* майсторски построй изречение
sklepnout se, третол. -ne se св. извие се, свърже се като дъга: **rozpojený zdvihací most se zase ~nul** частите на разтворения подвижен мост отново се свързаха; **duha se ~nula na obzoru** над хоризонта се изви дъга
sklep, -a м. 1. мазе, изба, зимник: **~ na uhli** изба за въглища; **zámecké ~y** подземия на замък; **vinařský ~** *спец.* винарска изба; **ležácký ~** *спец.* изба за отлежаване на пиво **2.** механа, винарна; ресторант, където се сервира вино или бира: **jít na víno do ~a** отивам да пийна чаша вино в механа, във винарна
sklepat, -u/-ám св. 1. (co s/z čeho; co) изтупам, изтърся, отърся (*нещо от нещо*): **~at s/z pláště sníh** изтупам сняг от палто; **~at popel z cigarety** изтърся пепел от цигара **2. (co)** стръскам (*нещо*); подредя, подравня (*нещо*) чрез стръскване: **~at cukr v cukřence** стръскам захар в захарница; **~at teploměr** смъкна, стръскам термометър
sklepáv[at, -ám неск. 1. (co s/z čeho; co) изтупвам, изтърсвам, отърсвам (*нещо от нещо*): **~at sníh s kožichu** изтупвам сняг от кожух; **~at popel z doutníku** изтърсвам пепел от пюра

2. (co) стръскам (*нещо*); подреждам, подравнявам (*нещо*) чрез стръскване: **~at teploměr** смъквам, стръскам термометър **3. (co)** наклъпвам, клъпя (*коса и под.*)
sklepení, -í ср. (сводесто) подземие; изба, мазе; зимник: **~í hradu** подземие на замък
sklepní, -í, -í 1. който се отнася към мазе, изба, подземие; избен, подземен: **~í prostor** избено помещение; **~í vinárnička** винарна в подземие; подземна винарна, механа **2.** в съчет. **~í hospodářství** *спец.* винарство и пивоварство (*производство и съхранение на вино и бира*)
sklepnice, -e ж. остар. келнерка
sklepník, -a м. остар. 1. келнер: **vrchní ~** главен келнер **2.** виночърпец: **fráter ~** брат(ът)-виночърпец (*в манастир*)
sklep|nout, -nu св. 1. (co; co s/z čeho) изтупам, изтърся, отърся (*нещо; нещо от нещо*): **~nout sníh s/z čepice** изтупам сняг от шапка; **~nout popel z cigarety** изтърся, изтърскам пепел от цигара **2. (co)** подравня, изравня (*нещо*) чрез стръскване, чрез чуковане: **~nout karty** съберя, приберя карти; **~nout přečnivající cihlu** чуковане и изравня стърчаща навън тухла **3. (co)** стръскам, смъкна (*нещо*): **~nout teploměr** стръскам, смъкна термометър **4. (co)** сплъскам, смачкам (*нещо*) чрез наклъпване **5. (co) разг.** измайсторя, изчукам, сковя набързо (*нещо*)
sklerotick[ý [-tu-], -á, -é мед. 1. склерозирал: **~á tkáň** склерозирала тъкан **2.** склеротичен: **~ý člověk** склеротик; склеротичен човък
skleróza, -y ж. мед. склероза
sklesle нар. отпаднало, отпуснато, вяло, унило, угнетено, потиснато, изнурено, смазано, съсипано: **vlažka visí ~** знамето висй отпуснато; **vypadala ~** тя изглеждаше смазана, съсипана, сякаш ѝ бяха потънали всичките гемии; **~ se usmát** усмихна се унило, вяло
skleslost, -i ж. отпадналост, отпуснатост; изнуреност, вялост; униние, унилост; угнетеност, потиснатост: **~ tělesných sil** отпадналост на физическите сили; **~ ducha** униние на духа; **nervová ~** нервна отпадналост, умора; **oddávat se ~i** отдавам се, поддавам се на униние
skleslý, -á, -é 1. наведен, приведен, отпуснат: **~á hlava** приведена глава; **~á ramena** отпуснати рамене **2.** отпаднал, изнурен, угнетен, потиснат, унил, вял: **~á nálada** унило настроение; **vrátil se velmi ~ý** той се върна много угнетен
skles|nout, -nu св. книж. малко остар. 1. отпусна се, спусна се, падна: **~nout na židli** отпусна се на стол; **slunce ~lo za hory** слънцето се спусна, скри се зад планината; **~nout do**

hrobu/v hrob отида в гроба; умрã 2. *прен.* изпãдна (в някакво състояние): ~**nout v spánek** потъна в сън 3. отпãдна, отслабна (душевно); загубя сили: ~**l na duchu i na těle** той отпãдна душевно и физически 4. клõмна; отпõсна се безсилно, изнурено: **hlava mu ~la na prsa** главата му клõмна на гърдите; ~**li si do náručí** тã паднаха, отпõснаха се в обятията

◆ **sklesnutí** *нечувствително* бентъ; няма вече да се надуват

sklesnutí, -í *ср. мед.* птõза, птõзис; смъкване, спãдане (на орган)

sklíčeně *нар.* унило, притеснено; огорчено; угнетено, измъчено, изтерзано, угрижено: ~**si povzdechnout** въздъхна притеснено

sklíčenost, -i *ж.* потиснатост, притеснение, угнетеност, угриженост: ~ **ducha** потиснатост, угнетеност на духã

sklíčený, -á, -é унил, притеснен, угнетен, огорчен, угрижен; измъчен, изтерзан: ~**á nálada** унило настроение; ~**é mlčení** потискащо мълчание: **hluboce ~i bolem oznamujeme...** с дълбока скръб съобщаваме... (в некролог)

sklíčít, -ím *св. (коho – вин.)* угнетя, потисна, измъча, изтерзã (някого): **nemoc každého ~í** болестта може да измъчи всекиго; **stáří ho ~ilo** старостта му дотежã

sklíčok, -a *ср.* стъклъще: **hodinkové ~o** стъклõ на (ръчен) часовник

sklíčovat, -uji/разг. -uju *несв. (коho – вин.)* потискам, гнетя, угнетявам, изтерзãвам, измъчвам (някого): **mlčení ~ovalo** мълчанието потискаше, гнетеше

sklidit, -ím *св. 1. (co; co z čeho)* очисти, почиства (нещо); приберã, съберã (нещо; нещо от нещо): ~**it nádobí ze stolu** (раз)дигна, приберã съдове от масã 2. (co) пожъна, приберã (реколта): ~**it obilí** пожъна, приберã зърното

◆ **sklidit** *нечувствително* ветровè, ще пожъне бõри 3. (co) *прен.* спечеля, пожъна, претърпя (нещо): ~**it úspěch** пожъна успех; ~**it předání** отпãри; ~**it než něco ~íš!** изчезвай, преди да си го получиш!

sklínk|a, -y *ж. умал.* чãшка, чãшница

sklíp|ek, -ku *м. умал.* 1. мазенце, йзбица, зимниче: ~**ek na náradí** йзбичка за инструменти 2. (мãлка) винарна, механã: **vinný ~ek** механã

skliz|eň, -ně *ж.* 1. жътва; беритба; прибиране на реколта: ~**eň sena** сенокõс; ~**eň obilí** жътва; ~**eň brambor** прибиране на картõфи; ~**eň ovoce** беритба на плодове 2. урожай, реколта: **dosáhnout plánované ~ně** полýча планирана реколта

skliz|et, -ím, 3. мн. -eji/-í *несв. 1. (co; co s/z čeho)* очиствам, почиствам (нещо); прибирам, събирам (нещо; нещо от нещо): ~**et ze stolu** прибирам, почиствам масã 2. (-; co) събирам, прибирам (реколта и под): ~**et brambory** прибирам картõфи 3. (co) *прен.* пожънвам, спечелвам, претърпявам (нещо): ~**et potlesk** пожънвам аплодисменти; ~**et urážky** понãсям обиди

sklíž|it, -ím *св. (co)* 1. слепя, залепя (нещо) с туткãл и под: ~**it prkna** слепя, залепя с туткãл дъскã 2. слепя, залепя, затвõря (очи, клепачи и под.): **únava mu ~ila víčka** умõрата слепи клепãчите му

sklíž|it se, обикн. третол. -í se *св.* слепи се, залепне, залепи се, затвõри се (за очи, клепачи и под.): **oči se mu ~ily** очите му се затвориãха, залепнаха (от сън)

sklíž|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (co)* 1. слепвам, залепвам (нещо) с туткãл и под.: ~**ovat nábytek** слепвам мebели с туткãл; **děti ~ují manželství** *прен. експр.* децãта укрепват брãка 2. слепвам, залепвам, затвõрям (очи, клепачи и под.): **únava ~uje oči** умõрата затвõря очите

sklíž|ovat se, обикн. третол. -uje se *несв.* слепва се, залепва се, затвõря се (за очи, клепачи и под.): **víčka se ~ují** клепãчите се затвõрят

skl|o, -a *ср. 1.* стъклõ (материал) и стъкл.: **vãza ze ~a** стъклена вãза, вãза от стъклõ **olovnaté ~o** оловно стъклõ; **foukané ~o** кõхо стъклõ, дõхано стъклõ; **lisované ~o** пресовано стъклõ; **broušené ~o** шлифовано стъклõ; **ryté ~o** гравирано стъклõ; **tyčové ~o** стъклõ на пръчки; **mléčné ~o** млечно, мãтово стъклõ; **pěnové ~o** пеностъклõ; **ploché, tabulové ~o** плõско, листово стъклõ; стъклõ за прозõрци; **obalové ~o** стъклен амбалаж; **křišťalové ~o** кристално стъклõ; **láhvévé ~o** стъклõ за бутилки; **zrcadlové ~o** огледãлно стъклõ, стъклõ за огледалã; **netřítivé ~o** нечупливо стъклõ; **složené ~o** *спец.* стъклопакет; **vodní ~o** *спец.* водно стъклõ; **jenské, benátské ~o** йенско, венециãнско стъклõ; **vulkanické, sopečné ~o** *геол.* вулканично

◆ **skl|o** *нечувствително* ~**a** блестя от чистотã; **mãs tlusté ~o** не си прозрãчен; прèчиш да се вижда 2. *сбипр.* стъклария: ~**o v přiborníku** стъклария, стъклени сервизи в бюфет 3. стъклено изделие: **pozor, ~o!** внимание, чупливо! **zvětšovací ~o** увеличително стъклõ; лупã; **brýlová ~a, ~a do brýlí** стъклã за очилã; **odrazová ~a** „кõтешки очи“, рефлектори, светлоотражãтели (на превозно средство); ~**o výkladní skříně** стъклõ на витрина; **vejce ve ~e/do ~a** рõхки яйцã, поднãсяни

na ~ отбѣя се, отѣда нѣкъде за мѣлко, за минѣтка **4.** еднѣ крачка (*за близко разстояние*): **je k nim** ~ до тях е еднѣ крачка; до тях е съвсѣм близо; тѣ са на еднѣ крачка оттѣк **5.** *експр.* рѣзка промяна; скок: **vývoj ve skocích** скокообразно развитіе; **myšlenkový** ~ скок в мисленето

skokan, -u м. **1.** скѣкльо **2.** скачѣч; състезѣтел по скачане: **výborný** ~ отличен скачѣч; **lyžařský můstek pro ~у** шѣнца, трамплин за състезѣтели по ски-скѣкове; **tramvajoví ~i** *експр. пейор.* хѣра, който скачат от трамвай или в трамвай в движѣние **3.** *спорт.* кон за ездѣ с препѣятствия **4.** *зоол.* водна жаба (*Rana*)

skokank|a, -у ж. **1.** скѣкла **2.** женѣ скачѣч; скачѣчка

skokansk|ý, -á, -é който се отнася към скачѣч, към скачане: **~á věž** кула за скѣкове, за скачане; **~ý můstek** шѣнца, трамплин за ски-скѣкове; **~á soutěž** състезѣние по скачане, по скѣкове

skokem нар. бързо; с едѣн скѣк; изведнѣж; като стрелѣ; на едѣн пѣг: **~ byl u dveří** с едѣн скок той стѣгна до вратѣта; **~ letět do domu po schodech** бързо, на едѣн дѣх стѣгам до къщи; взѣмам стѣлбите на едѣн дѣх

skolióz|a, -у ж. мед. сколиѣза

skol|it, -ím св. (*кого, со*) *книж.* повалѣя, поразѣя, сразѣя (*някого, нецо*) с едѣн удар; убѣя (*някого*): **~it protivníka** повалѣя противник; **~it jelena** поразѣя, застрѣляя елен

skomír|at, -ám несв. книж. **1.** чѣзна, слабѣя, линѣя, крѣя, гѣсна; умѣрам: **~at hladem, zimou** умѣрам от глѣд, от стѣд; **~at strachy** *експр.* умѣрам от страх **2.** отмѣрам, западам, угѣвам, мѣждѣкам, вегетѣрам, слабѣя, отслабвам: **~ající společenský řád** отмѣраш, издѣхващ общѣствен стрѣй; **spolek živořil, ~al** дрѣжеството вегетѣраше, западаше; **světlo ~alo** светлинѣта едвѣ мѣждѣкаше, гѣснеше; **~ající naděje** *прен.* гѣснѣщи надѣжди

skon, -u м. книж. кончѣина, смърт: **zpráva o jeho ~u** вѣст за нѣговата кончѣина

skonán|í, -í ср. остар. **1.** кончѣина, смърт, *обикн. в съчет.* **do ~í** до смърттѣ (си), цѣл живѣт, завѣнаги: **ja vám budu vděčná do ~í** ще съм ви признѣтелна цѣл живѣт **2.** край, свѣршек, *обикн. в съчет.* **do ~í světa** до края, до свѣршека на светѣ

skon|at, -ám св. книж. умрѣ, (с)помѣна се, почина: **náhle ~al** той внезапно почина, внезапно се помѣна

skonc|ovat, -uji/разг. -uju св. 1. (*со*) завѣрша, привѣрша, закрия, приклѣча (*нецо*): **~ovat spor, debatu** приклѣча спор, закрия дебѣти;

~ovat nějak tu celou záležitost (s někým) приклѣча нѣкак си слѣчая, работѣта (с нѣкого)

2. (*s čím*) свѣрша, престѣна да се занимавам (*с нецо*): **~ovat s minulostí, se starými metodami** свѣрша с мѣналото, със старѣте мѣтоди **3.** (*s kým*) уредѣ (си) смѣтките, разчѣстя (си) смѣтките (*с някого*); ликвидѣрам (*някого*): **~ovat se zrádci** уредѣ (си) смѣтките с предѣтели

skonč|it, -ím св. 1. (*со, -*) свѣрша, завѣрша, привѣрша, приклѣча (*нецо*): **~it úkol** завѣрша, приклѣча задѣча; **~it školu** завѣрша училище; **tím jsem ~il** с товѣ, с тѣзи дѣми завѣршвам (*в реч и под.*); **považuji záležitost za ~enou** смѣтам слѣчая за приклѣчен **2.** *евфем.* помѣна се, почина, умрѣ, свѣрша: **~il v mukách** той свѣрши, помѣна се, почина в страдания; **~it sebevraždou** свѣрша, завѣрша със самоубѣйство **3.** (*kde; рядом jak*) прекѣрам последните (си) дни (*нѣкъде*); свѣрша (*нѣкъде*); попадна накрая (*нѣкъде*) (*обикн. неблагоприятно*): **~it v kriminále** свѣрша в пандѣза, в затвѣра; **ty jednou špatně ~íš** злѣ ще свѣршиши; нѣкой пѣг ще си изпѣтиши; **~it v soutěži na posledním místě** наредѣ се на последно мѣсто, заѣма последно мѣсто в състезѣние; **míč ~il v síti** *спорт.* топката завѣрши в мрѣжѣта **4.** (*s čím*) свѣрша, разчѣстя си смѣтките, ликвидѣрам, приклѣча, нѣмам повѣче да се разпѣвам с товѣ, да говорѣя за товѣ; **s tebou jsem ~il** нѣмам повѣче да се занимавам с тѣбе

skonč|it (se), -ím (se) св. 1. *обикн. третол. -í (se)* свѣрши (се), (из)мѣне, изтечѣ, премѣне, престѣне: **válka (se) ~ila** войнатѣ свѣрши; **lhůta brzo ~í** срѣкѣт скѣро ще мѣне, ще изтечѣ; **prázdniny už ~ily** вакѣнцията изтечѣ, измѣна, свѣрши **2.** *обикн. skonč|it, третол. -í (jak; jak s kým)* приклѣчи, свѣрши, завѣрши (*нѣкак; с някого*): **utkání ~ilo nerozhodně** срѣщѣта завѣрши наравно, с равен резултѣт; **pokus ~il nezdarem** опитѣт завѣрши с неуспѣх

skop|at, -u/-ám св. 1. (*со*) подравнѣя, изравнѣя (*нецо*) чрез копѣене; прекопѣя, разкопѣя (*нецо*) (*за да го подравнѣя, изравнѣя*): **~at břeh** подравнѣя брѣг (чрез копѣене) **2.** (*со odkud, kam*) изрѣтам, избѣтам, ритна, отхвѣрля (*нецо отнѣкъде, нѣкъде*): **~at kousky uhlí se schoďdů** изрѣтам парчѣта вѣглища от стѣлбище; **dítě ~alo peřinku na zem** детѣто изрѣта, отхвѣрли завѣвката на земѣта

skopáv|at, -ám несв. 1. (*со*) подравнѣвам, изравнѣвам (*нецо*) чрез копѣене; разкопѣвам, прекопѣвам (*нецо*) (*за да го подравнѣя, из-*

равня): ~at pahrbek разкопавам хълм, изда-
тинà, възвишение (за да го изравня, под-
равня); ~at zledovatělý snih разкопавам за-
мръзнал сняг 2. (со odkud, kam) избутвам,
отхвърлям, изритвам (нещо отнякъде,
някъде): ~at koberce събирам килими с ритане
скопчак, -а м. пейор. дойчо, шваба, немец
скоп|ec, -ce м. скопѐн овѐн: maso ze ~ce ов-
нешко месò
скоп|ičin|a, -y ж. разг. експр. магария, лудория,
безобразие: klukovské ~у момчѐшки мага-
рии; vyvádět ~у вѐрша магарии, безобразия
скоп|nout, -nu св. 1. (со) изравня, подравня
(нещо) чрез кòпване; кòпна, прекопàя, раз-
копàя (нещо) (за да го изравня, подравня):
~nout nerovný svah прекопàя, разкопàя не-
равен склòн (за да го изравня) 2. (со odkud,
kam) ритна, отмѐтна (с крак) (нещо); изчистя
(с крак) (нещо отнякъде, някъде): ~nout
zaschlé blàto изчистя (с крак) засъхнала кàл;
~nout hlínu z bot изчистя (с кракà) прѐст от
обувки; ~nout peřinu na zem ритна, отмѐтна
(с крак) завивка на земята; ~nout (při skoku)
lařku съборя лѐтва (при скòк); ~nout si palec
удàря си пàлеца на кракà
skopov|á, -é ж. овнешко пѐчено
skopov|é, -ého ср. овнешко (месò): ~é na rožní
овнешко на шип
skopovic|e, -e ж. кожар. овча кòжа
skopov|ý, -á, -é овнешки, овчи: ~ý brav събир.
овцѐ; овни, овцѐ и скопѐни овни; ~ý lůj овча
лòж
скоп|ovní|černík
skóre нескл. ср. спорт. резултàт; тòчки; тòчков,
гòлов резултàт; тòчкова, гòлова разлика:
konečné ~ zápasu je 5:3 крайният резултàт от
срѐщата е 5:3; třetí a čtvrté mužstvo v tabulce
má stejné ~ в класирането трѐтият и чет-
вѐртият отбòр имат еднакъв брòй тòчки;
upravit ~ публ. отбелѐжа гòл
skor|ec, -ce м. в съчет. ~ec vodní зоол. вòден
кòс, вòден скорѐц (Cinclus cinclus)
skoro I нар. почти: přichází ~ každý den йдва
почти всѐки дѐн; je to ~ jisté почти сигурно е;
je to ~ totéz почти, приблизително еднò и същò
е; ~ bych byl zapomněl мàлко остàна да за-
брàвя; за мàлко щàх да забрàвя; ~ nejedl тòй
почти не яде; почти не è ял; nápady ~ uličnické
съвсѐм, напѐлно хулигàнски хрúмвания
skoro II част. пò-скòро; изглѐжда; стрúва ми
се (за несигурност): ~ bych vám to neradil
пò-скòро не бих ви свѐтвал ...; ~ bych řekl,
že... бих кàзал пò-скòро, че...; ~ takové to bude
изглѐжда, вероятно ще бѐде така
skoromajitel, -e м. най-вероятният бѐдещ сòб-

ственик, бѐдещ притежàтел: ~ nového domku
най-вероятният бѐдещ сòбственик на нòв дом,
на нòва кѐща; ~ mistrovského zlatého věnce
най-вероятният притежàтел на шампиòнско
злàто
skorosamizdat, -u м. (почти) сàмиздатско пе-
чатно издàние; полúлегàлно произведѐние, из-
дàние: hackerský ~ хàкерско полúлегàлно из-
дàние
skor|ovat, -uji/разг. -uju неск. и св. спорт. публ.
постигам/постигна, отбелàзвам/отбелàжа
тòчки; постигам/постигна резултàт; отбе-
лàзвам/отбелàжа гòл(ове)
skorozàvodník, -a м. състезàтел-непрофесио-
налист: sjezdovky pro ~у ски-писти за не-
професионалисти
skořáp|ka, -ky ж. 1. черúпка (на яйце): prasklá
~ka пúкната, спúкана черúпка; kuře se vy-
klubalo ze ~ky пилето се излòпи от черúпката
♦ **skořáp|činka, -y** ж. 1. черúпка (на яйце): zadečku
младѐж, кòйто има òще жѐлто, има
òще мляко около устàта 2. черúпка (на орехи,
фъстѐци и под.): rozmáčkнуть ~ku счúпя
черúпка; vyloupnout jádro ze ~у обѐля ядка
от черúпка; извàдя ядка от черúпка; shodit ~u
sobectví прен. разчúпя, счúпя черúпката, об-
вивката на егоизма 3. остар. раковина (на
охлов, мида и под.): žít jako hlemýzď ve ~ce
прен. живѐя, затвòрил сѐм се като òхлов в
черúпката (си) 4. стрóит. черúпка, обвивка:
lomená ~ka черúпка с вълнообразно сечѐние;
železobetonová ~ka железобетòнна черúпка
5. рядко нѐщо, кòето е подобно на черúпка:
stříbrná ~ka hodinek сребѐрна лúковица на
часòвник; chodit v tenkých ~kách нòся лѐки
обувчици; taková ~ka se lehce potopí такава
черúпка, такава коритò лѐсно ще потѐне (за
лòдка); stará kamenná ~ka стàра кàменна
кѐщичка
skořepin|a, -y ж. 1. остар. черúпка, брòня, ра-
ковина: želví ~a брòня, черúпка на костенúрка;
vetchá ~a těla прен. изнòсен сѐсѐд на тjàло,
похабѐна телѐсна обвивка 2. снec. стрóит.
черúпка, обвивка: mřížová, válcová ~a мрѐ-
жеста, цилиндрична черúпка; střešní ~a пò-
кривна черúпка 3. нѐщо, кòето е подобно на
черúпка: dál už se svou ~ou se neodvází тòй
няма да посмѐе да отиде пò-натàтък сѐс свòето
коритò, сѐс свòята лòдка черúпка
skořepinov|ý, -á, -é черúпков, черúпчест; че-
рупковиден; кòйто се отнàся към черúпка, към
обвивка: ~á konstrukce стрóит. черúпкова
конструкция
skořic|e, -e ж. канѐла

skořicovník, -u м. бот. канѐлено дърво (Cinnamomum)

skořicov|ý, -á, -é 1. канѐлен; който съдържа канѐла: ~á vůně аромат, уханье на канѐла; ~ý cukr канѐлена захар 2. остар. канѐлен, кафеняково-червен; който е с цвят на канѐла: ~á barva цвят на канѐла, канѐлен цвят

skos|ít, -ím св. 1. (со) покося, окося (нещо): ~ít trávu окося трева; ~ít louku окося ливада 2. (со) пожъна, ожъна (нещо): ~ít obilí ожъна житò; klesla jako ~ená прен. тя падна като покосена 3. (кого – вин.) прен. експр. книж. погубя, покося (някого): epidemie ~ila mnoho lidí епидемията покоси, погуби много хора

skot I, разг. škot, -a м. експр. скъперник, пинтия, циция, стипца, скръндза

skot II, -u м. събир. едър рогат добитък (крави, волове, бикове): jateční ~ кланичен добитък, добитък за клане; plemenný ~ добитък за разплод

skotač|ina, -ny ж., обикн. мн. skotač|ny, -n експр. лудории, магарии: provádět ~ny върша лудории, лудувам

skotač|ít, -ím несл. експр. лудувам, лудѐя, палувам; върша немърства (за деца): děti ~í na dvoře децата лудуват на двòра; veverky ~í v stromech катеричките палуват по дърветата

skotačiv|ý, -á, -é немирнен, палав; бѐен, подвѐжен, скоклив: ~é děti палави деца; ~ý potok прен. немирнен, палав потòк

skoták, -a м. остар. 1. говедар: sloužil za ~a той бѐше говедар 2. експр. немирник, палавник, пакостник 3. рядко, пейор. простак, грубиянин, говедò

skotsk|ý, -á, -é шотландски: ~ý кроj шотландска носия; skotští dudáci шотландски гайдари; ~ý pléd шотландски плѐд (карирано наметало); ~á šetrnost шотландска пестеливост; ~á lakota шотландско скъперничество; ~á whisky шотландско ѱиски; ~ý vzor текст. шотландско карѐ

skoul|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í св. (-; to s kým) разг. експр. намѐря (му) леснината, колая, цаката (на нещо); наглася, уредя (нещо с някого): umí to vždycky ~et винаги му намира колая; skvěle to s ním ~el той се справи с нѐго блестящо

skoul|et se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se св. рядко търкулна се, изтъркуля се, претъркуля се надòлу: klubičko se ~elo se schodů кълбѐнцето се търкулна по стълбата; po tvářích se jí ~ely slzy по бузите ѱ се търкулнаха сълзи

skoupě нар. скъпернически, оскѐдно, мálко, слáбо: ~ odměňovat отплащам се, възнаграж-

давам скъпернически; ~ mluvit говоря мálко; ~ odpovídat отговарям крátко

skoup|ít, -ím св. (со) изкѐпя, изпокѐпя, накѐпя, изпонакѐпя (много неща): ~ít po antikvariátech zbylé exempláře изкѐпя от антикварни магазини останалите (некупени) екземпляри; ~ít pozemky (изпо)накѐпя поземлени имòти

♦ **skoup|ít, -ím** св. хваща на всяка вѐдица

skoup|ý, -á, -é 1. (-; na со) скъпернически, стѐснат, пестелив (в нещо): ~á hospodyně пестелива, стѐсната стопанка, домакѐня; být ~ý na korunu мнòго съм стѐснат; голяма циция съм; кòсма, стотинката цѐпа на двѐ; život ~ý na radosti оскѐден откъм радости живòт; ~á pů-

da ~e съм на дѐми; скъпя си дѐмите; говоря мálко 2. пестелив, оскѐден; сдържан: ~á slova пестеливи дѐми; ~é údaje оскѐдни данни; ~é projevy lásky сдържани прояви, ѱблици на любòв; ~ý úsměv скъперническа, сдържана усмѐвка

skous|nout, -nu св. (со) 1. захàпя, прехàпя (нещо): ~nout si dolní ret прехàпя (си) долната ѱстна; kůň ~l udidlo конят захàпя юздѐчката, зѐбалеца; co člověk musí ~nout прен. кòлко неща ѱма да изпита, да понесѐ, да преглѐтне човѐк; кòлко неща ѱма да (му) се слѐчат на чо-

вѐ (нѐщо) за zuby премълча, преглѐтна (нѐщо) 2. стѐсна здравò (зѐби и под.): pevně ~nout zuby а чекеj експр. овладѐй се, стѐсни зѐби и чакай

skraj|ovat, -uji/разг. -uju несл. (со s/z чѐхо) отрязвам, изрязвам, орязвам (нещо от нещо): ~ovat kůrku chleba изрязвам, отрязвам коричка на хлѐб

skrá|ň, -ně ж. книж. поет. слепòчие: ~ně pokryté šedinami посивѐли слепòчия

skrápěč, -e м. техн. оросѐтел, напоителен канал

skráp|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í несл. (со) 1. напръсквам, поръсвам, оросявам, покàпвам (нещо): ~ět kyticí vodou напръсквам букѐт с вода; ~ět podušku slzami поливам, мòкря възглавница със сълзи 2. и zkráp|ět поливам, заливам, облявам, мòкря (нещо): ~ět uhelný prach заливам, мòкря вѐглищен прах

skráp|nout, третол. безл. -ne св. сѐтно, мálко повали, превали, препръска, капне (за дъжд и под.): v noci ~lo през нощта преваля, прекàпа

skrblick|ý, -á, -é 1. алчен, лàком, ненаситен: ~á obchodnická rodina алчно търговско семѐйство 2. стѐснат, скъпернически: ~á spořivost скъперническа пестеливост

skrblik, -a м. скъпърник, пинтия, циция, користолюбец; **velký sobec a** ~ голям егойст и скъпърник

skrblijit, -ím неск. (–; *čím; остар. s čím*) пестя скъпърнически (нещо); скъпя се, стиснат съм (на нещо): **celý život jen ~il** цял живот е бил скъпърник; **~it (s) penězi** стискам (си) парите; **ne~it pochvalou** не си пестя похвалите; не се скъпя на похвали; **~it se slovy** скъпя си думите; говоря малко

skrčjek, -ka м. пейор. джудже, завързак, фърфалак, пигмей: **ty ~ku!** руг. пигмей такъв! джудже!

skrčen|ec, -ce м. археол. хокер; скелет от хокерно погребение; скелет със свити крака

skrčeně нар. сгърчено, свито, сгърбено, сгүшено: **sedět ~** седя сгърчен

skrčen|ý, -á, -é 1. сгърчен, свит, сгүшен, сгърбен: **ležet se ~ýma nohama** лежа със свити крака; **~á hrbatá postava** свита прегърбена, изгърбена фигура 2. сбръчкан, сгърчен: **~ý nos** сбръчкан нос 3. недорасъл; малък на ръст: **~ý mužik** дрбно, недорасло мъжлє, човече

skrč|it, -ím св. (со) 1. свия, сгъна, скръстя, сгърча, притисна към тялото (*ръце, крака и под.*): **~it pravou ruku** свия дясната ръка; **~it kolena k bradě** притисна колене към брадата (в седнало положение); **~it ramena** свия раменє; **~it hlavu mezi ramena** сгърча, сгүша, скрия глава между раменете 2. рядко сбръчкам, сгърча (нещо): **~it nos** сбръчкам нос

skrč|it se, -ím се св. 1. сгүша се, сгърча се; сгъна се, свия се (на ер малък): **~it se pod peřinu** сгүша се под завивка; **~it se za strom, do koutka** свия се зад дърво, в ъгъл; в **nízkých dveřích se musel ~it** като минаваше през ниската врата, той трябваше да се наведе; **chaloupky se ~ily pod strání** прен. къщурките се бяха сгүшили под склѝна; **nezbylo, než se ~it a přizpůsobit se** прен. не оставаше нищо друго, освен да се подчиня и да се приспособя 2. рядко свия се, сгъна се, прегъна се (за ръка, пръсти и под.) 3. сбръчкам се, набръчкам се: **čelo se (mu) ~ilo přemýšlením** челѝто (му) се набръчка от мисленє

skrč|ovat, -uji/разг. -uju неск. (со) 1. свивам, сгъвам, сгърчвам, притискам към тялото (*ръце, крака и под.*): **~ovat nohu v koleně** сгъвам, свивам крак в коляното; **~ovat hlavu mezi límec kabátu** сгърчвам, сгүшвам, скриявам глава в яката на палто 2. сбръчвам, сгърчвам (нещо): **~ovat nos** сбръчквам нос

skrč|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. 1. сгүшвам се, сгърчвам се, сгъвам се, свивам се (на ер малък): **~ovat se za keřem** свивам се зад

храст; **~ovat se před někým** прен. снишавам се пред някого; подчинявам се на някого; **stíny se ~ují** прен. сєнките се скъсяват 2. сбръчквам се, набръчквам се

skreč, -e м. спорт. 1. ѝтказ, ѝтказване от състєзание 2. анулиране на резултати от спортна срєща

skrejpr, -u м. техн. скрєпер

skripta, skript ср. мн. (университєтско) помагало (*лекции, текстове, упражнения*)

skroj|ek, -ku м. 1. крайщник (хляб): **čerstvý ~ek (chleba)** прєсен крайщник (хляб); **sníst chléb do posledního ~ku** изям хляб до последната трохичка 2. рєзен, рєзенче: **~ky citronu** рєзенчета лимѝн; **~ky slaniny** рєзени сланина; **~ek chleba** филия хляб; **~ek měsíce** прен. сърп на месєчината

skroj|it, -ím св. (со с чєho) отрєжа, изрєжа, орєжа (нещо от нещо): **~it s citronu kousek kůry** изрєжа парчєнце кора от лимѝн; **~it vršek vařeného vejce** отрєжа врѝх на варєно яйчє

skromně нар. 1. скрѝмно: **~ mlčēt** скрѝмно мълча 2. прѝсто, непретенциѝзно: **~ se oblěkat** обличам се прѝсто, непретенциѝзно

skromnost, -i ж. 1. скрѝмност: **odmítat chválu ze ~i** отхвєрлям похвала от скрѝмност 2. (в чєт) скрѝмност, непретенциѝзност (в нещо): **~ v oblěkání** скрѝмност в облеклѝ

skromn|ý, -á, -é 1. скрѝмен, непретенциѝзен, непридирчив: **člověk ~ý, až nsmělý** човєк, скрѝмен до плахост; **podle mého ~ého mínění** по мѝе(то) скрѝмно мнєние; **být ~ý v oblěkání** скрѝмен съм в облеклѝто; **mít ~é požadavky** ймам скрѝмни изисквания 2. прѝст, обикновєн, сємпъл; нє скъп: **~ý oblek** прѝст, скрѝмен, сємпъл костюм; **~ý dárek** скрѝмен подарък; **vést ~ý život** водя скрѝмен, обикновєн живот; живєя скрѝмно, обикновєно 3. скрѝмен, оскѝден, малък, малобрѝден: **~é zásoby** оскѝдни запасы; **~ý výdělek** скрѝмна печалба

skrop|it, zkrrop|it, -ím св. 1. само **skrop|it** (со, рядко *koho*) напръскам, поръся, орося (нещо, някого): **děšť sotva ~il zemi** дъждът едва напръска, едва поръси земята; **tváře hustě ~ené píhami** прен. гъсто обсипани, посипани с лүнички страни; лүничаво лице 2. (со, рядко *koho*) полєя, залєя, облєя, намѝкря (нещо, някого): **~it záhony hadicí** полєя лєхи с маркүч; **~it podušku slzami** облєя, намѝкря възглавница със сълзи; **~it zemi krví** напѝя земята с кръв; **hojný pot mu ~il čelo** прен. єдри капки пѝт оросйха челѝто му, избйха по челѝто му 3. (*koho – вин.*) по-рядко *експр.* слѝжа, по-става (някого) на мястѝто му

skrou[ti]t, -ím *св.* **1.** (со) усúча, сплетà, оплетà, заплетà, (нещо): ~**it dvě vlněná vlákna** усúча двè вълнени нишки **2.** (со; со з *čeho*) усúча, оплетà, заплетà, сплетà, завъртjà, свÿя (нещо; нещо от нещо): ~**it provaz** усúча, оплетà вжè; ~**it si cigaretu** свÿя си цигàра

skrovně *нар. книж.* **1.** мàлко, оскъдно, незначително **2.** скрòмно, прòсто

skrovn[í]ý, -á, -é *книж.* **1.** мàлтк, оскъден, незначителен (по брой, количество и под.): **ve ~ém počtu** в мàлтк брòй; в мàлко количество; **až na ~é výjimky** с незначителни изключения; ~**é zprávy** оскъдни известия, свèдения; ~**é prostředky** скрòмни срèдства; **ve ~é míře/~ou měrou** в мàлка стèпен **2.** *рядко* прòст, обикновèн, непретенциозен, скрòмен: **být ze ~ých poměrů** проиэхòждам от обикновèно, от скрòмно семейство; от обикновèна, от скрòмна срèда

skruc[ov]at, -uji/разг. -uju *несв.* **1.** (со) усúквам, сплитам, оплитам, заплитам (нещо): ~**ovat vlákna** усúквам, сплитам нишки **2.** (со; со з *čeho*) усúквам, оплитам, заплитам, сплитам, завъртам, свÿвам (нещо; нещо от нещо): ~**ovat si cigaretu** свÿвам си цигàра

skrumáz, -e *ж.* **1.** *спорт.* мелè: ~ **před brankou** мелè пред вратàта **2.** *прен. експр.* тарапанà, стълпяване, блъсканица: **ranní ~ v tramvaji** сÿтрешна тарапанà, блъсканица в трамвàй

skrupul[e], разг. škrupul[e], -e *ж. обикн. мн.* **skrupul[e], -í** скрúпули, колебàния, угризèния на съвестà; **mravní** ~è нрàвствени, морàлни скрúпули; **nemít** ~è нÿмам скрúпули; **muž bez ~í** човèк без скрúпули

skrutin[í]um [-tyny/-týny-], -a *ср. юрид.* пребрòяване на гласовè при ÿзбори, при гласúване: **byl zvolen ve třetím ~u** бèше избрàн при трèто пребрòяване, на трèто гласúване

skruž, -e *ж. строит.* **1.** крèжÿло, кофрàж (от *крèжсила* и *дървени обшивки*): **betonové ~e** бетòнни кофрàжи **2.** скèле: **posuvná ~** по-двÿжно скèле

skrýš, skrýš[í]e, -e *ж.* **1.** скривàлище: ~ **na peníze** тàйник, скривàлище за парÿ; ~ **ve skále** скривàлище в скалà **2.** убèжище: **bezpečná ~** сÿгурно убèжище **3.** легòвище, бърлòга; свъртàлище: **pašerácká ~** свъртàлище, бърлòга на контрабандÿсти; ~ **zvěře** бърлòга, легòвище на дÿви зверовè

skryt, -u *м.* **1.** *обикн.* в сÿчет. **v ~u duše, srdce** *книж.* в глòбинÿте на душàта си, в нàй-потàйните кÿгчета на сърцèто си; в сèбе си **2.** в сÿчет. **v ~u** тàйно, потàйно, скрÿшом: **v ~u se k něčemu chystat** тàйно се гòтвя, подгòтвям за нèщо **3.** *воен.* укрÿтие

skrýt, skryji/разг. skryju *св.* **1.** (со; со *kam*) скрÿя, закрÿя (нещо; нÿкъде): ~ **(si) obličej do dlaní** закрÿя лицè с ръцè, скрÿя лицè в ръцèте (си); ~ **si oči** закрÿя си очÿте; **bodák skryj!** *воен.* снèми нòжа! свалÿ щÿка! **2.** (кого, со) укрÿя, прикрÿя, скрÿя (нÿкого, нещо): ~ **dopis** скрÿя писмò; ~ **pronásledovaného** укрÿя, скрÿя преслèдван **3.** (со) *прен.* прикрÿя, затаÿя, скрÿя (нещо): ~ **pohnutí** прикрÿя, затаÿя вълнèние; ~ **pravý úmysl** скрÿя ÿстинското си намерèние; **podánilo se jim vše** ~ успÿха да прикрÿят, да скрÿят всÿчко

skrýt se, skryji se/разг. skryju se *св. (kam; před kým, před čím)* скрÿя се, прикрÿя се, укрÿя се (нÿкъде; от нÿкого, от нещо): ~ **se za záclonu** скрÿя се зад пердè; ~ **se před deštěm, před pronásledovateli** скрÿя се, укрÿя се от дъжд, от преслèдвàчи; ~ **se za pseudonym** скрÿя се под псевдонÿм

skrytě *нар.* **1.** скрÿто, незабележÿмо; бèз да се вижда: ~ **umístěný mikrofon** скрÿт микрофòн **2.** скрÿто, скрÿшно, скрÿшом, тàйно, незабелязано; бèз вÿншни проÿви: ~ **někooho milovat** тàйно обÿчам нÿкого; ~ **naslouchat** подслúшвам тàйно, незабелязано; ~ **někomu škodit** скрÿшом, тàйно, подмòлно вредÿ на нÿкого; **nemoc probíhá** ~ *мед.* болестà протÿча латèнтно, бèз вÿншни проÿви

skryt[í]ý, -á, -é **1.** скрÿт, невидим (*противопол.* видим): ~**é zákoutí** потàен кÿт; ~**á kamera** скрÿта кàмера; ~**ý pozorovatel** скрÿт, невидим наблюдàтел **2.** скрÿт, тàен (*противопол.* ÿвен, очевÿден): ~**é síly** тàйни сÿли; ~**é myšlenky** скрÿти, тàйни, зàдни мÿсли; ~**é přání** тàйно желàние; **vést ~ý boj** вòдя тàйна борбà; ~**á infekce** *мед.* латèнтна инфèкция; ~**é rezervy** *икон.* неизпòлзвани, скрÿти резерви; ~**ý steh** *шив.* вÿтрешен, скрÿт тегèл **3.** *рядко книж.* неизвèстен, тàйнствен, загàдÿчен

skrývačk[a], -y *ж.* **1.** скривàлище: **dětská ~a** скривàлище на децà; дèтско скривàлище **2.** скрÿта картинка; рèбус, загàдка: **napsat dopis ve ~ách** *прен.* напиша писмò с тàйнопис, на тàен езÿк

skrýv[í]at, -ám *несв.* **1.** (со; со *kam*) скрÿвам, закрÿвам (нещо): ~**at si hlavu pod peřinu** скрÿвам главà под завÿвката; **mlha vše ~á** *прен.* мÿглà скрÿва, забúлва всÿчко **2.** (кого, со) укрÿвам, прикрÿвам, скрÿвам (нÿкого, нещо): ~**at klenoty** укрÿвам бижúта, скÿпоцèнности; ~**at zločince** укрÿвам престг̀пник **3.** (со) *прен.* прикрÿвам, затаÿявам, скрÿвам (нещо): ~**at utrpení** прикрÿвам, затаÿявам страдàние; ~**at své názory** прикрÿвам, не издàвам вÿзгледÿте си; ~**at pláč** потÿскам плач **4.** *третол.* -á (со *v*

sobě) крие, съдържа (нещо в себе си): **kra-
bička ~ala v sobě staré fotografie** кутията съ-
държаше стари фотографии; в кутията се на-
мираха, криеха се стари фотографии; **cesta
~ala mnoho nebezpečí** пътят криеше много
опасности

skrývat se, -ám se *несв.* **1.** (*kat; před kým, před
čím*) скривам се, прикривам, укривам се (*ня-
къде; от някого, от нещо*): **~at se za zácionu**
скривам се зад пердѐ; **~at se před bouří** скри-
вам се от буря, укривам се при буря; **~at se
před lidmi** страня от хората, отбягвам хората;
~at se pod cizím jménem прикривам се, скри-
вам се под чуждо име; **slunce se ~á za hory**
прен. слънцето залъзва зад планината **2.** (*s
čím*) тая, скривам (*нещо*): **~at se se svými
úmysly** скривам, тая, не издавам намеренията
си **3.** *третол.* **-á se (kde)** намира се, скрит е
(*някъде*); съдържа се, крие се (*в нещо*): **ve stole
se ~al revolver** (вътре) в масата имаше, беше
скрит пистолет; **nevím, co se za těmi slovy ~á**
не знам какво се крие зад тези думи; **v tom se
~á nebezpečí** в това се крие опасност ♦ **v tom
se ~á čertovo kopýtko, kopyto** дяволът има
пръст в тази работа

skrývk|a, -y *ж. минно* **1.** горнищен слой; гор-
нище: **kubatura ~u** кубатура на горнище;
odklizovat ~u изчиствам, отмахвам горнище
2. разкривка (*процес*): **provádět ~u** извършвам
разкривка **3.** разкривка (*място*)

skrz **1.** *книж.* **skrze** *нар.* **1.** отвъд; на другата
страна (*за преминаване през нещо*): **podívat
se ~** погледна отвъд, на другата страна; **dostal
se při kopání zdi ~** при копането на стената
той премина отвъд, от другата страна; **za
chvíli budeme ~** след малко, след миг ще ми-
нем, ще бъдем отвъд, от другата страна; **až
pojedeme ~, zastavíme se u vás** като мйнем
оттам, през тези места, ще се отбием у вас
2. *в съчет.* **~ naskrz** *разг.* от край до край; от-
горе до долу; изцяло, съвсем, напълно ♦ **pro-
mokli jsme ~ naskrz** измокрихме се до кости;
измокрихме се от главата до петите; **znát
někoho ~ naskrz** познавам някого много добре;
знам и зъбите на някого; **poctivec ~ naskrz** на-
пълно, съвсем почтен човек; **člověk ~ naskrz
prolhaný** голям лъжец, изпечен мошеник

skrz **II** *предлог с вин. (koho, co)* **1.** през (*някого,
нещо*): **jít ~ les** вървя през гора; **dívat se ~
brýle** гледам през очила; **mluvit ~ dveře** го-
воря през вратата; **kape ~ strop** през тавана,
от тавана капе, прокапва; **pískat ~ zuby** свиря
през зъби; **~ mlhu prokmitávalo světlo** през
мъглата проблясваше светлина ♦ **dívat se,**

koukat se na někoho ~ prsty *експр.* **a)** прези-
рам, подценявам някого; отнасям се към ня-
кого с пренебрежение; гледам на някого от-
високо **б)** отнасям се към някого неприязне-
но, враждебно; **procedit odpověď ~ zuby** про-
цедя, измърморя отговор през зъби, под но-
сà си; **strč prst ~ krk** *скоропоговорка* мушнй
пръст в гърлото **2.** *разг.* заради, за, поради,
по, отнóсно (*някого, нещо*): **radit se ~ byt**
съветвам се отнóсно жилище; **přišel jsem k
vám ~ tu věc** дойдòх при вас по следната ра-
бота, отнóсно следния въпрòс, за следното

skřehot, -u *м.* **1.** квакане, крякане: **~ žab** крякане
на жаби **2.** крясък: **pronikavý ~ sojky** прони-
зителен крясък на сойка

skřehot|at, -ám *несв.* **1.** крякам, квакам (*обикн.
за жаби*): **~ání žab** квакане, крякане на жаби
2. кряскам (*за птици*): **~ání strak** кряскане на
свраки **3.** (*-; со*) *експр.* крещя, вресця, кря-
скам, вряскам, грача (*нещо*) (*при говор и
пееие*): **nerozumím, co ~á** не разбирам какво
крещя, какво вика; **~at písničky** пѐя фалшиво;
пѐя, сякаш крякам, сякаш грача

skřehotav|ý, -á, -é **1.** крякащ, квакащ: **~é žáby**
крякащи, квакащи жаби **2.** креслив: **~é straky**
кресливи свраки **3.** *експр.* креслив, вреслив
(*за глас и под.*): **~ý hlas, smích** *експр.* крес-
лив, вреслив глас, смях

skřek, -u *м.* **1.** грак, грачене; крясък, врясък,
писък (*обикн. за хищни птици*): **~ havranů**
грак, грачене на гарвани; **~ racků** крясък на
чайки, на гларуси; **~ klaksonů** *прен. експр.*
писък на клаксони **2.** вик, крясък, писък (*за
хора*); **vyrazit ze sebe zoufalý ~** издам отчаян
въпъл; **nemluví, vydává jen ~u** не говори,
издава само крясъци

skřel|e, -e *ж. зоол.* хрилно капаче; *обикн. мн.*
skřel|e, -í хрилни капачета

skřet, -a *м.* **1.** *митол.* гном, вълшебнò горско
джуджè: **zlá síla ~ů lesních** злата сила, злата
мощ на горските гноми **2.** *прен. книж. пейор.*
(злòбно, проклèто) джуджè; (злòбен, проклèт)
гръбльо, пигмèй, дребосък

skří|ň, -ně *ж.* **1.** шкаф, скрин, гардерòб: **~ň na
šaty** гардерòб; **~ň na prádlo** скрин, шкаф за
бельò; **~ň na knihy** шкаф за книги; **ocelová,
kovová ~ň** стоманен, металически, метален
шкаф; **zasklená ~ň** стъклен шкаф (*в болници
и под.*); **hudební ~ň** музикален шкаф, музи-
кална уредба, музикален комбайн **2.** *в съчет.*
výkladní ~ň витрина **3.** *техн.* кутия, кожух,
корпус, тяло: **rádiová ~ň** кутия на радиоапа-
рат; **přepavní ~ň** *трансп.* контейнер; **~ň pře-
vodovky** скоростна кутия; **~ň motoru** кожух

на двигател; **~ň nápravového ložiska** тяло на буюса; **kliková ~ň** къртер

skřínk|a, skřínk|a, -y жс. 1. *умал.* шкафче, гардеробче, скринче: **~a na šaty** гардеробче (*в съблекалня*); **~a na boty** шкафче за обувки; **knihovna z jednotlivých skříněk** библиотэка от отделни сэкции; **kuchyňská sektorová ~a** кўхненска сэкция; **zdravotnická ~a** аптэчка; **výkladní ~a** витринка; **vývěsní ~a** таблò за обяви; **rozhlasová ~a a)** радиотòчка б) кутїя на висòкоговорител 2. касётка, кутїя: **~a na šperky** касётка за бижўта; **~a na doutníky** кутїя за пўри; **~a s líčidly** кутїйка с грим; **hrací ~a** муз. музикална, свїреща кутїйка 3. *техн.* кутїя, калъф: **černá ~a** чёрна кутїя

skřínov|ý, -á, -é 1. който се отнàса към шкаф, към гардерòб, към скрин: **~ý nábytek** секциòнни мёбели; **~á stěna** преградна стена, преградка (*на шкаф и под.*) 2. който е подòбен на шкаф, на гардерòб *и под.*: **~ý kufr** кўфар-гардерòб; **~á karoserie (nákladního auta)** *техн.* каросерия-фургòн (на камиòн); **~ý rozváděč** *електр.* разпределителна урédба; **~ý nosník** *строит.* кўха кутїйна гредà 3. вграден, поставен в шкаф: **~é gramofón** радиограмофòн-шкаф; музикален шкаф, музикална урédба, музикален комбайн; **~ý šicí stroj** крачна шёвна машина; шёвна машина-шкаф

skříp|at, -u/-ám нескв. 1. скърцам, скрибуцам, проскърцам, скриптя: **pero ~e** перòто скърца; **brzd ~aj** спирачките скърцат; **písek, sníh ~e pod nohama** пясъкът, снегът скърца, проскърца под кракàта; **~ající (dřevěná) kola** колата скърца (прен.)

skřív|an, -í нескв. 1. скърцам, скрибуцам, проскърцам, скриптя: **~ění brzd** скърцане на спирачки; **~ění ráhen** проскърцване, пўкане на мàчти 2. (*čím*) скърцам, скриптя, скрибуцам (*с нецо*): **~ět zuby** скърцам със зъби *и прен.* (*от яд и под.*) 3. *обикн.* третол. -í звучи острò, пронизително; пищї, рёже слухà: **skřivan ~ěl** *рядко* чукулїгата пёеше пронизително 4. *третол.* -í *прен. експр.* (*нецо*) скърца, не върви, не è нарéd, изостàва: (**v orchestru**) **to ~ělo** *рядко експр.* (в оркестра) нещò стържеше, нещò не бёше нарéd

skříp|nout, -nu св. 1. скърцна, скрибуцна; простържа, прорёжа слухà: **~la vrátka** проскърца, изскърца пòртичка; **~nout perem** скърцна с писец; **~nout zuby** скърцна със зъби *и прен.* (*от яд и под.*) 2. (*koho, co*) *рядко* стїсна, захàпя, защїпя, хвàна (*някого, нецо*): **konec nosu ~nutý v brejlích** защїпан в очилà връх на нòс; **tu lišku musíme ~nout** лисїцата трябва да я пїпнем, да я хвàнем в капàна 3. (*koho – вин.*) *разг. експр.* притїсна, поставя натясно (*някого*); свїя пёрките (*на някого*): **musíme ho trochu ~nout** трябва мàлко да му свїем пёрките; **člověk ~nutý osudem** *прен.* съкрушен, очўкан от съдбата човèк

тящ, проскърцаващ: **~é schody** скърцащи, пропўкващи стъпалà; **~ý sníh** проскърцаващ, скърцащ сняг; **~é housle** *пейор.* стържеща, скрибуцаща цигўлка 2. остър, пронизителен; рёжещ (слухà): **~ý zvuk** рёжещ звўк; **~ý hlas** рёжещ, дрèзгав глас 3. *в съчет.* **~á situace** *рядко експр.* нестабилна ситуàция, нестабилно положёние; ситуàция, когàто нещò не è нарéd, скърца, не върви, засїча

skříp|ec, -ce м. 1. *истор.* колелò за мьчёние, за измьчване, за разчёкване: **natahovat někoho na ~ec a)** разчёквам, разпўвам някого на колелò за мьчёние б) *прен.* вàдя на някого душàта; разпўвам някого на крёт в) *прен.* държà някого на нòкти; държà някого в неивнòст

skříp|ě, -ím нескв. по-рядко 1. скърцам, скрибуцам, проскърцам, скриптя: **~ění brzd** скърцане на спирачки; **~ění ráhen** проскърцване, пўкане на мàчти 2. (*čím*) скърцам, скриптя, скрибуцам (*с нецо*): **~ět zuby** скърцам със зъби *и прен.* (*от яд и под.*) 3. *обикн.* третол. -í звучи острò, пронизително; пищї, рёже слухà: **skřivan ~ěl** *рядко* чукулїгата пёеше пронизително 4. *третол.* -í *прен. експр.* (*нецо*) скърца, не върви, не è нарéd, изостàва: (**v orchestru**) **to ~ělo** *рядко експр.* (в оркестра) нещò стържеше, нещò не бёше нарéd

skříp|nout, -nu св. 1. скърцна, скрибуцна; простържа, прорёжа слухà: **~la vrátka** проскърца, изскърца пòртичка; **~nout perem** скърцна с писец; **~nout zuby** скърцна със зъби *и прен.* (*от яд и под.*) 2. (*koho, co*) *рядко* стїсна, захàпя, защїпя, хвàна (*някого, нецо*): **konec nosu ~nutý v brejlích** защїпан в очилà връх на нòс; **tu lišku musíme ~nout** лисїцата трябва да я пїпнем, да я хвàнем в капàна 3. (*koho – вин.*) *разг. експр.* притїсна, поставя натясно (*някого*); свїя пёрките (*на някого*): **musíme ho trochu ~nout** трябва мàлко да му свїем пёрките; **člověk ~nutý osudem** *прен.* съкрушен, очўкан от съдбата човèк

vypadat ~
 ~ se bavit
 nevypadá to
 tu zrovna ~
 umělo to ~
 osvědčit
skvělý, -á, -é 1.
 ~ý ples
 ~é toalety
 ~á společnost
 ~á podivná
 vést ~ý život **2.**
 ~ý řečník
 ~ý odborník
 ~á hospodyně
 to je ~á myšlenka
 za ~ých podmínek
 mít ~ou příle-
 žitost
 ~é počasí
 být v ~é náladě
 má ~é zdraví
skvlít se, -ějí se/-ím se, 3. -ějí se/-í se 1.
 na krku se jí ~ěl náhrdelník
 v trávě se ~ěly perly rosy
 (čím)
 stromy se ~ějí jarní zelení
 pokoj se ~ěl čistotou
 ~ít se nevinností
skvost, -u 1.
 starožitný ~
 2.
 ~y obrazárny
 ~y staré architektury
skvostně 1.
 ~ zařízený byt
 2.
 chutná to ~
skvostnlý, -á, -é 1.
 ~á roucha
 ~á vazba knihy
 2.
 ~ý chlapík
 ~ý nápad
skvoucí, -í, -í

~íhvězda
 ~ísníh
skvrn|a, -y 1.
 inkoustová ~a
 mastná ~a
 udělat ~y na ubruse
 vyčistit ~u
 sluneční ~
 mateřská ~a
 slepá,
 žlutá ~a (na sítnici)
 2.
 ~a na dobrém jméně
 být ~ou rodu
 3.
 skvr|ny, -n
 na krku jí vyskočily rudé ~y
skvrnit|ý, -á, -é
 vlhkost zdí
 hyena ~á
 (Crocuta crocuta);
 ~ý tyfus
skvrn|a, -y
ský|tat, -ám
 ~at krásnou podí-
 vanou
skýv|a, -y
 ukrojit si malou ~u
 dmarí-y
 boj o (větší) ~u (chleba)
 nakousnout tvrdou ~u
slabě 1.
 ~ stisknout ruku
 ~ působit
 2.
 ~ se bránit
 3.
 ~ naná-
 šet barvu
 4.
 mužstvo zahrálo ~
 je ~ slyšet
slabič|ný, -á, -é 1.
 ~é písmo
 ~á před-
 ložka
 2.
 ~á hláska
 3.
 ~ý verš
slabik|a, -y
 vyslovovat slova po ~ách
 z toho, co řekl, se nesplnila ani ~a
 zavřená, otevřená ~a
slabikář, -e 1.
 čte jako ze ~e

sladk[ý, -á, -é] ~é chvění; ~ý kuřák; ~á kořalka; ~é pivo; ~ý roztok; ~í tvary zájmen; ~ý jer

slad, -u *м. слад* (сладко); **slad'ák, -u** *м. слад* (сладко); **zpívat unylé ~y** *сладко петь*; **čte ráda ~y** *сладко читает*; **chodí (do kina) na ~y** *сладко ходит (в кино)*

sladce *нар. сладко*; **spát ~** *сладко спать*; **chutnat ~** *сладко чувствовать*

slád[ek, -ka] *м. слад* (сладко); **sladid[lo, -a]** *м. слад* (сладко); **přírodní, umělá ~a** *сладко*

slad[ít I, -ím] *м. слад* (сладко); **~it nástroje v orchestru** *сладко играть инструменты в оркестре*; **~it barvy doplňků** *сладко подбирать краски*; **~it různorodé prvky v harmonický celek** *сладко сочетать различные элементы в гармоничный ансамбль*

slad[ít II, -ím] *несв. (со) подслаждам (нещо)*; **~it kávu cukrem** *подслаждам кофе с сахаром*; **~it někomu život** *експр. подслаждам, правя приятен живота на някого*

sladitel[n]ý, -á, -é *съвместим*; който може да се съгласува с нещо: **obtížně ~é věci** *трудно съвместими неща*

sladk[lo I, -a] *ср. сладост, сладък вкус*: **cítit v ústech odporne ~o** *усещам в устата си противна сладост, неприятен сладък вкус*

sladko II *нар. предикативно сладко, приятно*: **bylo mu ~ (v srdci)** *беше му приятно (на душата)*

sladkoboln[ý, -á, -é] *книж. болезнено-сладък, раняващо-сладък*: **~á touha** *болезнено-сладък копнеж*; **~ý úsměv** *болезнено-сладка, раняващо-сладка усмивка*

sladkokysel[ý, -á, -é] *киселосладък, сладко-кисел*: **~ý pach** *киселосладък дъх*; **~ý úsměv** *преп. крива усмивка, неискрена усмивка*; **~á řeč** *преп. неискрени думи*; **okurky v ~ém nálevu** *хран. краставички в сладко-кисела саламура*

sladkost, -i *ж. 1. сладост (вкус)*: **~ ovoce** *сладост на плодове* **2. преп. сладост, наслада**: **~ odpočinku** *сладост на почивка, на отдых* **3. само мн. sladkost[í, -í]** *сладкиши; сладки неща: děti*

mají rády ~i *децата обичат сладки неща* **4. често пейор. (самата) сладост, любезност, сервилност**; (самото) угодничество, раболепие, ласкателство: **je samá ~** *той/тя е самата любезност; той/тя ще се разтопи от любезност*

sladkov[ec, -ve] *м. полит. „сладковец“ (след 1989 г. член или привърженик на партията на републиканеца М. Сладек)*

sladkovodn[í, -í, -í] *сладководен*: **~í ryby** *сладководни риби*

sladk[ý, -á, -é] **1.** *сладък*: **~é ovoce** *сладки плодове*; **~á chuť** *сладък вкус*; **~á voda** *сладка (речна, езерна) вода*; **~é dřevo** *разг. сладкар. сладник, сладко коренче, сладък корен*; **pryšec ~ý** *бот. млечка (Euphorbice)* **2. преп. сладък, мил, приятен; блажен, щастлив: **~ý hlas** *сладък, мил глас*; **~á mateřština** *сладък, мил майчин език* ♦ **ponstaje ~á** *омыслие; осудяване*; **(sdělit) ~é tajemství** *споделя блажената, скъпата тайна (за любов, бременност и под.)* **3. пейор. сладникав, сантиментален (за произведение на изкуството): **~ý románek** *сладниково романче*; **~á melodie** *сладникова, сантиментална мелодия*; **~á krajinka** *сладниково пейзажче* **4. експр. ласкателен, сладникав: **~á slova** *ласкателни думи*; **~é úsměvy** *сладникови усмивки*******

slad[n]out, третол. -ne *несв. 1.* *става сладък; започва да сладни*: **namrzlé brambory ~nou** *измръзналите картофи започват да сладнят* **2.** *сладни, сладнее*: **víno ~ne na jazyku** *виното сладни на езика*

slad[ovat, -uji/разг. -uju] *несв. 1. (со) варя слад; сладувам (нещо)*; правя малц; малцувам (*нещо*): **~ovat ječmen** *малцувам, сладувам ечемик* **2. третол. -uje** *сладува се, малцува се, превръща се в слад, в малц*: **ječmen letos dobře ~uje** *тази година ечемикът се малцува добре*

sladovnick[ý, -á, -é] *пивоварски*; който се отнася към пивовар, към пивоварство: **~ý průmysl** *бирена, пивоварска промишленост; бирено, пивоварско производство*; **~ý ječmen** *хран. ечемик за слад, за малц, за производство на бира*

sladovnictv[í, -í] *ср. пивоварство; производство на малц и бира*

sladov[ý, -á, -é] *малцов*; който се отнася към малц: **~ý bonbon** *малцов бонбон*; **~á vůně** *аромат на малц*; **~ý cukr** *хим. малтоза*

slalom, -u *м. спорт. слалом*: **lyžařský ~** *ски-слалом*; **obří** *гигантски слалом*; **vodní ~** *воден слалом*

slalomář, -e *м. състезател по слалом, слаломист*

slám[a, -y] *ж. слама*: **otep, stoh** *~y* *сноп, купа слама*; **žitná ~a** *ръжена слама*; **stelivová ~a**

земед. слáма за постилане (в обор и под.); **krmná ~a** земед. крѣмна, фуражна слáма

♦ **vlasý žitějako ~aci** журасакса; хої
jako ~a гори буйно, пламба като слáма; **~a mu čouhá z bot** *прен. пейор.* той е невѣжа; **mlátit prázdnu ~u a)** говора празни приказки б) преливам от пúсто в празно; вѣрша, правя нѣщо напрáзно; **má v hlavě ~u** главата му е пълна с брѣмбари (за глупав човек); **zemřít na ~ě** умра в бедност, безслáвно; умра в канáвката

slamák, -u *м. разг.* слáмена шапка; **letní ~** лятна слáмена шапка; **chodit v ~u** нося слáмена шапка, ходя със слáмена шапка

slaměnk|a, -y *ж.* 1. бот. безсмъртниче, имортѣла (Ammobium) 2. град. цвѣте с неокáпващо съцветие, сúхо цвѣте (имортѣла, смил, смил и под.) 3. панѣрче, рогózка, чѣхъл и под. (предмет от слама)

slaměný|ý, -á, -é 1. слáмен; направен от слáма: **~ý klobouk** слáмена шапка; **~á rohož** слáмена рогózка 2. слáмен; подóбен на слáма: **~é vlasý** журасакса; хої ♦ **~ý vdovec** журасакса; хої вѣц; **~á vdova** слáмена вдовица

slámek|a, -y *ж.* 1. слáмка: **pít ~ou** пия със слáмка 2. предмет, подóбен на слáмка

slamník, -u *м.* слáменик, тюфлѣк

slamov|ý, -á, -é слáмен; ко̀йто прилича на слáма: **~á barva** слáмен цвѣт; цвѣт като на слáма

slané *нар.* солѣно: **~ chutnat** солѣн е на вкúс

slaneč|ek, -ka *м.* солѣна хѣринга, сѣлда: **nakládané ~um** журасакса; хої хѣринги ♦ **(je) namáčkání jako ~ci** (пѣтýваха) натѣпкани като сардѣли

slang [sle-], *-u* *м.* език. жаргòн, слѣнг, професионален език; аргò, тарика̀тски език: **sportovní ~** спор̀тен слѣнг; **studentský ~** студѣнтски жаргòн, слѣнг; **vojenský ~** войнишки жаргòн; **kartářský ~** картоигра̀чески жаргòн

slangov|ý [sle-], *-á, -é* език. слѣнгов, жаргòнен: **~ý výraz** слѣнгов, жаргòнен израз; **~é slovo** слѣнгова, жаргòнна дýма

slanin|a, -y *ж.* сланѝна: **plátek ~y** рѣзен сланѝна; **anglická ~a** бекòн

slánek|a, -y *ж.* солни́чка, солни́ца (за маса)

slan|o, -a *ср.* солѣно; солѣн вкúс; вкúс на сол̀: **mít ~o v ústech** усѣщам в устáта си солѣн вкúс, солѣно ми е в устáта

slan|ý, -á, -é солѣн: **~á polévka** солѣна сýпа; **~á ryba** солѣна риба; **~á voda** солѣна, мòрска вода

slap, -u *м., обикн. мн.* **slap|y, -ů** 1. *остар.* бързеи, пра̀гове (на река) 2. *геогр. физ.* (мòрски) приливи и отливи 3. *в съчет.* (ústřicové) ~у зоол. грòздове стрѣди

slast, -i *ж. книж.* насла̀да, наслаждѣние, удовòлствие, блажѣнство: **pocířovat ~** изпитвам, усѣщам удовòлствие; **vychutnávat ~ z něčeho** наслаждавам се на нѣщо; **zachvět se ~í** изпитам трѣпка от наслаждѣние, от насла̀да; **nebyla to žádná ~** товá не бѣше, не представляваше никакво удовòлствие

slastně *книж.* блажѣно; с насла̀да, с удовòлствие: **~ spát** спя блажѣно

slastn|ý, -á, -é *книж.* блажѣн; ко̀йто достáва насла̀да, удовòлствие: **~ý pocit** чýвство за блажѣнство; **~é očekávání** блажѣно, щастливо очáкване; **~ý okamžik** блажѣн миг

slátanin|a, -y *ж. разг. експр. пейор.* буламáч, миш-мáш, бъркотия, галимáтия (смесица от разнородни части; нѣщо скър̀пено, нещó скаль̀пено): **nevkusná ~a** безвкúсна компиляция; **~a různých slohů** миш-мáш, безвкúсна смесица от различни стýлове; **filmová ~a** долнопрòбен филм

slát|at, -ám *несв. (со)* 1. закър̀пя (нѣщо): **~at kalhoty** закър̀пя панталòни 2. *прен. експр. пейор.* скър̀пя, събера̀ (нѣщо) отгúк-отгáм: **~at ledabyle přednášku** небрѣжно скаль̀пя лекция; **~at román** скаль̀пя ромáн

slatin|a, -y *ж.* 1. блáто, мочúрище, тресáвище: **~y porostlé mechem** мочúрища, обрасли с мѣх 2. *геол.* тòрф: **těžba ~y** добиване на тòрф; **rákosová ~a** трѣстикòв тòрф; **karbonátová ~a** овъглѣн тòрф 3. *мед. кáл.* **balneologická (lečivá) ~a** *мед.* лечѣбна кáл

slatinn|ý, slatinov|ý, -á, -é 1. блáтен, мочурлив; ко̀йто се отнáся към тòрфище, към мочúрище 2. *геол.* тòрфен: **~á půda** тòрфена пòчва 3. *мед.* калолѣчѣбен; ко̀йто се отнáся към лечѣбна кáл: **~é lázně** калолѣчѣбни бáни

sláv|a I, -y *ж.* 1. слáва: **~a hrdinů** слáва на герòи; **stará ~a hradů** стáра слáва на крѣпости; **válečnická ~a** бойна слáва; **~a vítězům, čest poraženým** слáва на побѣдителите, пòчит към бѣдник ♦ **václavská** журасакса; хої пословица всѣчко е суетá; *книж.* всѣчко е от лука̀ваго; *разг.* празна рáбота, вятър рáбота 2. величие, великолѣпие, пишност; *прен.* сияние: **královský průvod v celé ~ě** крáлско шѣствие в ця̀лото му великолѣпие; **nedělali doma žádnou ~u** живѣеха (съвсѣм) скрòмно; **zlatá ~a slunce** *прен.* злáтен оредл, злáтно сияние нòннко ♦ **václavský** журасакса; хої но блажѣнство; **dej mu pánbůh věčnou ~u** *рел.* мир на душáта му; Бòг да успокой душáта му; да му даде Бòг вѣчен покòй 3. *разг.* тържествò, празненствò: **na náměstí byla velká ~a** на площáда имаше голямо празненствò,

каквò да се говорì; нýма смýсъл да се говорì; всýчко е празна рáбота; **mládí je pryč, marná** ~а младостгá си отиде, младостгá мýна, нищо не мòже да се направì, всýчко вèче е празна рáбота

sláva II *междум.* слáва! да живèе! урà!

slavič|í, -í, -í слáвеев: ~**í zpěv** слáвеева пèсен, пèне на слáвей; ~**í tlukot** слáвееви трèли

slav|ík, -ka м. зоол. слáвей (Luscinia): **klokot, klokotání** ~ка трèли на слáвей; **v houštinách** **tlukotávají** **záb** (krásně) jako ~k пèе като слáвей; гласът му/й е като на слáвей

slavist|a, -y м. славист: **čeští** ~é чèшки слависти

slávist|a, -y м. славист (член или привърженик на чешкия спортен клуб „Славия“)

slavistick|ý [-ty-], -á, -é славистичен; кòйто се отнáса до славистика: ~**é studie** славистични изслèдвания

slávistick|ý [-ty-], -á, -é слáвистки; кòйто се отнáса до чèшкия спортен клуб „Слáвия“: ~**ý dres** слáвистки екип

slavistik|a [-ty-], -y ж. славистика: **dějiny** ~y история на славистиката

slavistk|a, -y ж. славистка, специалистка по славистика

slav|ít, -ím нескв. 1. (koho, co) прослáвам, възхвалявам, слáва (някого, нещо): ~**it národní hrdiny** прослáвам, слáва нарòдните герòи; ~**il krásu Prahy** verší той прослáвяше, възхваляваше красотáта на Прáга в стýховè 2. (co) чèствам, празнувам (нещо): ~**it narozeniny** празнувам рождèн дèн; ~**it vítězství** празнувам побèда 3. книж. тържествувам, триумфiram: **herci ~ili triumf** артистите ймаха триумф, триумфираха

slavjanofilsk|ý, -á, -é славянофилски

slavjanofilstv|í, -í ср. славянофилство

slavně нар. 1. слáвно, прослáвено, в слáва: ~ **panovat** царувам, управлявам слáвно, в слáва 2. тържèствено, празнично, пишчно: ~ **přisahat** тържèствено се заклèвам 3. експр. превзхòдно, отлично, екстра (често при отриц.): **nepřiliš ~ si žít** не живèе по най-прекрасния начин

slavnost, -i ж. празник, тържèствò, празненствò, увеселèние; чèстване: **lidová** ~ нарòден празник, нарòдно увеселèние; **smuteční** ~ траурно тържèствò, траурен мýтинг; **jubilejní** ~ юбилèйно тържèствò, юбилèйно чèстване; **pořádat velkou národní** ~ организирам голямо нарòдно празненствò, голямо нарòдно весèлие; **zahradní** ~ градìнско увеселèние; ~ **svěcení praporu** тържèствено освещáване на знáме

slavnostně нар. тържèствено, празнично: ~ **slíbit** тържèствено обеща́я

slavnostn|í, -í, -í 1. тържèствен, празничен: ~**í průvod** тържèствено шèствие; ~**í řeč** тържèствено слòво; **při ~ích příležitostech** при тържèствени слúчaи, при тържèствени обстоятелства, в тържèствена обстанòвка; ~**í den** тържèствен, празничен дèн 2. приповдìгнат, възвишен: ~**í pocit** приповдìгнато, възвишено чýвство

slavn|ý, -á, -é 1. слáвен, прослáвен, извèстен, прочýт, знаменит: ~**ý panovník** прослáвен владèтел; ~**ý lékař** прочýт, знаменит лèкар; **potomek ~ého rodu** потòмък на слáвен рòд; **stát se ~ým** прослáвя се, прочýя се, стàна извèстен; **král Jiří z Poděbrad, ~é paměti** král Иржи Пòдебрадски, вèчна му пàмет 2. тържèствен, празничен, бляскав: ~**ý průvod** тържèствено шèствие; ~**ý slib** тържèствено обеща́ние 3. слáвен, велик, забележителен, вáжен: **přišel ~ý den** настъпи великият дèн; ~**é výročí** забележителна годишнина 4. тържèствен, приповдìгнат: ~**á chvíle** тържèствен миг; **pronést ~ým hlasem** произнесà с приповдìгнат, с тържèствен глас 5. *остар.*, *днес често ирон.* многоуважèем, достопочтèн (обикн. в обръщение): ~**ý soude!** многоуважèеми члèнове на съдà! 6. експр. превзхòден, слáвен, знаменит, отличен, най-добър (обикн. при отриц.): **živobyti nebylo ~é** трýдно свързвахме двàта края; **nepřiliš ~ý výkon** нè особено добрò постижèние

slavobrán|a, -y ж. триумфáлна àрка: **stavět někomu ~u** устройвам на някого триумф, триумфáлно посрещане и прен.

slavoman, -u м. книж. мегаломàния; мàния за величие: **být posedlý ~em** обхвàнат сьм, бòлен сьм от мàния за величие; ймам мàния за величие

slávychtiv|ý, -á, -é славолюбив, тщеслáвен

slečink|a, -y ж. 1. умал. експр. господжичка; девòйка, девòйче, момиче: **nastrojené ~y** наконтени, издокарани господжички; **nejsem už žádná ~a** вèче не сьм мálко момиче 2. *остар.* разг. господжичка (учтиво обръщение към неомъжена жена или девòйка): **dobré jitro, ~o!** добрò úтро, господжице! 3. експр. пейор. господйца, господжичка, господжича; зòза, превзèта дàма: **dělá ze sebe ~u** правì се на изтънчена, на префìннена дàма; **strojí se už jako ~a** облича се вèче като господжичка (за мálко момиче); **má ruce jako ~a** ръцèте й/му са (нèжни) като на господжичка

slečinkovsk|ý, -á, -é експр. пейор. момински, девически/девичи; кòйто се отнáса към господжи-

ца: **~á sentimentalita** девическа сантименталност; **~á ostýchavost** моминска, девическа свенливост; **~é ručky** нѣжни, префинени рѣчички **slečn|a, -y ж.** 1. господжица; *разг.* мома (*и като обръщение към неомъжена девойка*): **z vaší dcery je už ~a** дъщеря ви вече се моме; **je to ~a nebo paní?** господжица ли е или госпожа? **smím prosit, ~o?** може ли, господжице? (*при покана за танц*); **měli k dětem francouzskou ~u** бяха взели за деца си френска гувернантка 2. *остар.* господжица, (важна) дама: **dělá ze sebe ~u (ze zámku)** *експр.* прави се на много важна; придава си важност

sled, -u м. 1. последователност; поредица, сѣрия; редѹване, смяна, ход: **~ písmen a obrázků** редѹване на букви и картѹнки; **metodický ~ vyučování** методическа последователност на обучение; **dlouhý ~ událostí** дълга поредица от събития; **historický ~ dějů** исторически ход на събития; **~ instrukcí** последователност на инструкции; **~ impulzů** *стец.* последователност от импулси; импулсен пакет 2. *филм.* последователност, секвенция (*от сцени, от кадри*) 3. *в съчет.* **~ vlaků** *ж.п.* график на влакове по разписание 4. *воен.* ешелон

sled|d', -dě м. зоол. сѣлда, хѣринга (Clupea): **~d' v rosolu** *хран.* желѹрана хѣринга; **marinovaný ~d'** *хран.* маринована хѣринга; **pečený ~d'** *хран.* пѣчена хѣринга

sled|ovat, -uji|разг. -uju *несв.* 1. (*кого, со; за кѹт, за ѹт; ро кот, ро ѹет; -*) слѣдвам, следя (*някого*); **вървя (след някого, след нещо)**; **вървя по стѣпките, по следите (на някого, на нещо)**: **~oval ho krok za krokem** той слѣдваше всяка негова стѣпка, вървѣше по петите му; **byl ~ován policií** бѣше слѣден от полицията; **~ovat něčí stopu** вървя по следите на някого; **~ovat rudnou žílu** проследявам рѹдна жила 2. (*кого, со*) наблюдавам, проследявам, следя (*някого, нещо*): **~ovat zrakem něčí pohybu** проследявам с поглед нѣчни движѣния; **~ovat plnění plánu** следя (за) изпълнѣние на план; **~ovat chod stroje** следя, наблюдавам ход на машина 3. (*со*) *книж.* целя (*нещо*); преслѣдам (*нещо*) като цел; стремя се (*към нещо*); ймам (*нещо*) за цел: **opatření ~uje zvýšení produktivity** мярката цели повишаване на производителността; **~ovat mírovou politiku** провѣждам мѹрна политика; **~ovat správnou linii** провѣждам правилна линия; **~ovat svůj cíl** преслѣдам целта си 4. (*со*) *книж.* ръководя се (*от нещо*); слѣдвам (*нещо*): **~ovat velký vzor** ръководя се от велик пример, слѣдвам велик пример

sléh|at, разг. slíh|at, -ám *несв.* *малко остар.* раждам; добивам дете

sléh|at se, разг. slíh|at se, sleháv|at se, -ám se *несв.* 1. *обикн. мн.* **-áme se** скѹпчваме се; лягаме (си) един до друг: **ovce se ~aly** овцѣте лягаха една до друга 2. *обикн. третол.* **-á se** сляга се: **sníh se ~á** снегът се сляга; **soumrak se ~á** *прен.* здрачът се сгѣстява

slehl|ý, -á, -é слѣгнал се: **~á půda** слѣгнала се пѹчва; **~é polštáře** сплѣскани, смачкани, спитени възглавници

sleh|nout, -nu св. (*-; кого - вин.*) *малко остар.* родя; добия дете: **nemohla ~nout** тя не можеше да добие дете

sleh|nout se, -nu se св. 1. *обикн. мн.* **-neme se** скѹпчим се, лѣгнем (си) един до друг: **nějak se tu už ~neme** ще се стесним, ще се наблѣскаме тѹк някак (си) един до друг 2. *обикн. третол.* **-ne se** слѣгне сѣ: **písek se ~l** пясъкът се слѣгна; **prohnilý krov se rychle ~ne** прогнилото стрѹхище **~ne** **jako když se pod ním zem ~ne** тоѹ изчѣзна, като че в земята потъна; **už se nad tím zem ~la a)** това изчѣзна без слѣда б) това отдавна е забравено

slech, -u м. 1. *обикн. мн.* **slech|y, -ů** *лов.* уши (*на дивеч и ловджийски кучета*): **zajíc zvedl ~y** заекът наѹстри уши; **pes s potrhaným ~em** кѹче с разкъсано ухѹ; **žáci napjali ~y** *прен. експр.* учениците наѹстриха уши 2. *обикн. мн.* **slech|y, -ů** *остар.* вѣсти, извѣстия; слѹхове, мълва: **jdou ~y, že...** чѹва се, говори се, че...; нѹсят се слѹхове, че... 3. *остар.* слух, *обикн. авт.* **~y** нямаше и слѣда от него; от него нямаше ни вѣст, ни кѹст

slejšk|a, šlejšk|a, -y ж. 1. „слѣйшка“ (*малка тестена топчица, малък крокет*): **bramborové ~y s mákem** картофени „слѣйшки“, картофени крокѣти с мак 2. „слѣйшка“, „слѣйшки“ (*храна за домашни птици във вид на „слѣйшка“*): **cpát husu ~ami** тѣпча, угоявам гѣска със „слѣйшки“

slejt, slejt se *вж.* slít, slít se

slejšvák, -u м. *разг. експр.* проливен, порѣден дѣжд

slejvat, slejvat se *вж.* slévat, slévat se **slepě** *нар.* 1. сляпо: **~ se vrhat do záhuby** хвърлям се, вървя сляпо към гибел; **~ někoho poslouchat** сляпо слѹшам някого, подчинявам се на някого 2. задѣнено: **~ ukončené údolí** затвѹрена, задѣнена долина; долина без изход **slep|ec, -ce м.** слепѣц: **úplný ~ec** пѣлен слепѣц; **jen ~ec to může tvrdit** само слепѣц, заслепѣн чѹвѣк може да твърди това; **byl ~ec, že to**

peporozoval бил е спял, заслепён, та не è забиваю♦ **първоначално**
barvách говоря за нещо, без да го познавам, без да си имам хабър, понятие от тази работа
slepecký, -á, -é който се отнася към слепец:
bílá ~á hůl бял бастун на слепец; **~ý ústav** приют за слепци; **~é písmo** спец. азбука на слепите
slepen|ec, -ce м. 1. геол. конгломерат 2. експр. валмò, фъндък: **~ec vlasů** валмò, фъндък, топка, кичур коси 3. експр. обикн. пейор. миш-маш, каша, бъркотия, галиматия: **~ec fráží** прен. пейор. миш-маш от фрази
slepenin|a, -y ж. експр. често пейор. каша, бъркотия, галиматия, миш-маш: **~a slov** прен. експр. несвързани думи
slepí|e, -e ж. 1. кокошка: **chovat ~e** отглеждам кокошки; **velkoměstské ~e** прен. експр. пейор. стóлични пàтки, гъски, кокошки (презети, глупави госпожици и госпожи); **domácká ~e** прен. експр. пейор. кокошка, пàтка, гъска (финвалмакия)♦ **днѣ**
jako zmoklá ~e като мокра кокошка (е); **chodit spát se ~emí** лягам си с кокошките 2. лов. женска птица, птича сáмка: **bažantí ~e** женска на фазан; женски фазан
slepič|í, -í, -í кокоши; който се отнася до кокошка: **~í peří** кокоши пера; **~í vejce** кокоше яйце; **~í trus** (кокоши) курешки, кокоши тор; **~í polévka** супа кокошачья♦ **пáткa**
умѣт му/й е колкото на (една) кокошка; **má ~í mlhu** болен е от кокоша слепотà; **na Nový rok o ~í krok** поговорка от Нова година денят започва да наедрява с едно прòсено зърно; **proč? – pro ~í kvoč** шегов. защò? – защòто! защòто такà!
slepičk|a, -y ж. 1. умал. кокошчица: **pohádka o kohoutkoví a o slepičce** приказка за петлèто и кокошчицата; **maloměstská ~a** прен. експр. пейор. еснафка; ограничèна пàтка, кокошка, гъска; **domáci ~a** прен. експр. пейор. пàтка, гъска (ограничèна домакия, еснафка) 2. лов. женска на птица, птича сáмка: **koroptví ~a** яребичка; (женска) яребица
slep|ít, -ím св. (co) 1. спяя, залепя (нещо): **~it roztržený list papíru** залепя скъсан лист хартия; **~it rozbitý džbán** спяя счупена кàна; **vlasý ~ené potem** слепèна от пòт косà; **~ená oční víčka** залèпнали, залепèни, слепèни клепàчи; **domek ~ený z bláta a rákosí** къщичка, свèнжария♦ **напòсòки**
закърпя старò приятелство 2. експр. скалпья, скърпя, съчиня, събера (нещо) набързо, отгук-оттам: **~it obžalobu proti někomu** скалпья

обвинèние срещу някого; **pracně ~ená báseň** измъчено стихотворèние

slep|it se, третол. -í se св. слепи се, залепи се, залèпне: **vlasý se mu (potem) ~ily** косàта му залèпна от пòт, слепи се от пòт

slep|nout, -nu не св. ослепявам, слепèя: **počal rychle ~nout** тòй запòчна бързо да ослепява
slepot|a, -y ж. 1. слепотà: **úplná ~a** пълна слепотà; **dědičná ~a** наследствена слепотà; **korová ~a** мед. корикална слепотà 2. прен. експр. заслепèност, слепотà, недалновидност: **politická ~a** политическа недалновидност

slep|ovat, -uji/разг. -uju не св. (co) 1. слèпвам, залèпвам (нещо): **~ovat listy potrháné knížky** слèпвам, залèпвам листове на разкъсана книжка 2. експр. скалпьявам, скърпвам, съчинявам, събирам набързо, отгук-оттам (нещо): **~ovat přátelské vztahy** скърпвам (повърхностно) приятелски отношения; **~ovat program** скалпьявам програма

slep|ovat se, третол. -uje se не св. слèпва се, залèпва се: **vlasý se mu ~ovaly potem** косите му се слèпваха, залèпваха от пòт

slep|ý I, -á, -é 1. спял: **~ý stařec** спял старец; **je od narození ~ý na obě oči** спял е по рождèние и с двèте очи; **je ~ý na zelenou barvu** тòй не различàва зелèния цвят, страда от далтонизъм спрямо зелèния цвят; **~á skvrna (na sítnici)** амблиопия (дèтина)♦ **лзàтa**

~ou bábu играя си на спяпа баба, на криеница; хитрувам; **střilet po ~u/poslepu** стрелям напòсòки; **na ~o/naslepo** напòсòки; без да виждам; **prorocství ~ého mládence** недостовèрно прорòчество, предсказàние; **~á tma** пълн, непроглèден мрак; **spravedlnost je ~á** правосъдието е спяпо; **být hluchý a ~ý** не чувам и не виждам; глùх и спял сѣм; нищо не възприèмам; **mezi ~ými jednooký králem** поговорка в царството на слèпите едноòкият е цар; **přijít k něčemu jako ~é kuře k zrn** получа нèщо наготòво; нèщо ми падне отгòре, от небèто 2. (čít) ослепял, ослепèн (от нецо); прен. заслепèн (от нецо): **~ý pláčem** ослепял от плач; **~ý prachem** заслепèн от прах; **~ý vášní, hněvem** прен. заслепèн от страст, от гняв 3. (k čemu; pro co) спял, безучàстен, безразличен (за нецо; към нецо); незабелязващ (нищо): **je ~ý ke všem nedostatkům** спял е за всички недостàтъци; **byl ~ý pro chyby dětí** тòй не виждаше, не забелязваше грèшките на децàта; бèше спял за грèшките на децàта 4. спял, безразсѣден, неразумен; безкритичен: **~á politika** спяпа, недалновидна политика; **~á víra** спяпа, безпрекословна вѣра; **~á láska** спя-

па, безразсѣдна любѡв; **~á poslušnost** сляпо, безпрекословно подчинѣние; **~á pýcha** сляпа, безумна гордост; **~ý vztek** сляпа, безразсѣдна ярост; **~á ctitelka klasiků** сляпа, безкритична поклѡничка на класиците; **hnán ~ou vášní** гѡнен, воден от сляпа страст **5.** задѣнен, затворен, сляп; който нѣма изход; **~á ulice** задѣнена, сляпа улица *и прен.*; **~á kolej** глуха линия *и прен.*; **~é rameno řeky** рѣчен рѣкав без изход; **~ý náboj** халосен патрѡн; **~ý pasažér** нередѡвен пѣтник, *разг.* гратисчия; **~á mapa geogr.** карта, на която не сѡ отбелязани географските названия; **~á zed'** *строит.* разпределителна, разделителна, вѣтрешна стена; **~é okno** *строит.* сляп, фалшив прозѡрец; **~é střevo anat.** сляпо червѡ; апендикс; **zápal ~ého střeva med.** апендицит/апандисит; възпалѣние на апендикса, на сляпото червѡ **6.** мѣтен, неясен, непрозрачен; **~é sklo** мѣтно стѣкло

✎

~ý k houslím полѣча нѣщо наготѡво; нѣщо ми падне отгоре, от небѣто; **rozumí tomu jako** **~ý barvám** разбира (от товѡ), колкото магаре от военна мѡзика, колкото свинѣ от клѡденчова водѡ

slepýš, -e m. зоол. слепѡк (*Anguis fragilis*)

slet, -u m. 1. слитане; летѣне, полет надѡлу; падане: **střemhlavý** ~ стремглав, стремителен полет надѡлу; **podatřený** ~ сполучлив, успешен полет надѡлу **2.** слитане, долитане, слетяване, събиране на едно мѣсто (*за птици и под.*) **3. в съчет.** (**sokolský**) ~ сѡколски събор, събор; спартакиада, физкултурен парад на организация „Сѡкол“

slét|at, разг. slít|at, -ám, рядко slet|ovat I, -uji/разг. -uju несв. 1. падам, слитам, слетявам, политам, полетявам надѡлу: **postřelená koropectv ~ala/~ovala k zemi** прострѣляната яребица падаше към земята; **sníh ~al na střechy** снегът падаше по покривите; **úderý hodin ~aly z věže** *прен.* от кѡлата долитаха удари на часовник; **slova mu zvolna ~ala se/ze rtů** дѡмите бавно се отронваха от устѡта му **2. третол. -á експр.** пада последователно, едно след другѡго (надѡлу): **tašky ~aly ze střechy** керемидите падаха от покрива; **omítka ~ala** мазилката падаше, мазилката се рѡнеше

slét|at se, разг. slít|at se, обикн. мн. -áme se, рядко slet|ovat se, обикн. мн. -ujeme se несв. (kde; kam) слитаме се, слетяваме се (*някъде*); събираме се, струпваме се (*някъде*) с летѣне: **supi se ~ají/-ují ke kořistí** лешоядите се струпват, слетяват върху плячката; **delegáti se ~ali do města** *прен. експр.* делегатите при-

стигаха, събираха се в градѡ
slétáv|at, разг. slítáv|at, обикн. мн. -áme несв. многокр. падаме, слитаме, слетяваме надѡлу последователно, един след друг

slétáv|at se, разг. slítáv|at se, обикн. мн. -áme se несв. многокр. (kde; kam) слитаме се, слетяваме се (*някъде*); събираме се последователно, един след друг (*на едно мѣсто*)

slet|ět, -ím, slét|nout, разг. slít|nout, -nu св. 1. полетя, политна надѡлу; слетя (*за птици и под.*); **holub ~ěl/~l ze střechy** гълъбът политна от покрива надѡлу **2. третол. -í, -ne експр.** падне: **klobouk mu ~ěl/~l do řeky** шапката му падна в рекѡта; **opona ~ěla** завѣсата падна, завѣсата се спѡсна; **stěna ~ěla** стенѡта падна, събори се, рѡхна, срѡти се; **ceny ~ěly (dolů)** цените (рѡзко) паднаха **3. само slet|ět експр.** спѡсна се, сляза бързо, тичешком надѡлу: **v několika vteřinách ~ěl po schodišti ke dveřím** за няколко секунди той се спѡсна по стѣлбите до вратѡта

slet|ět se, обикн. мн. -íme se, slét|nout se, разг. slít|nout se, обикн. мн. -neme se св. (kde, kam) съберѣм се, струпаме се (*някъде*) с летѣне; слетѣм се, долетѣм (*някъде*): **vrabci se ~ěli na stromě** врабците се слетяха на дървѡто; **vzpomínky se mu ~ěly v mysli** *прен.* спѡмените нахлѡха в главѡта му

sletišť, -ě ср. стадиѡн; съборно, съборно мѣсто (*на дружество „Сокол“*)

slétnout, slétnout se вж. sletět, sletět se

sletovat I, sletovat se вж. slétat, slétat se

slet|ovat II, -uji/разг. -uju св. (co) спѡя, запѡя, заваря (*нещо*): **~ovat plechové víko** запѡя ламиринен капѡк

slev|a, -y ж. намалѣние, отстъпка, ѡтбив: **poskytovat ~u** правя намалѣние, отстъпка; **prodat se ~ou** продѡм с отстъпка; **poloviční ~a jízdného pro děti** пѣтнически билет с 50% намалѣние за деца; **~a na cle** намалѣние на митѡ

slévač, slevač, -e m. леяр; **~ oceli** стоманолеяр **slévačsk|ý, slevačsk|ý, -á, -é** леярен, леярски; който се отнѡся към леяр; **~á práce** леярски трѡд; рѡбота на леяр; **~é nářadí** леярски инструменти; **~ý mistr** мѡйстор-леяр

slévačství|í, slevačství|í, -í ср. леярство (*работа, професия на леяр*)

slévárensk|ý, -á, -é леярен, леярски; който се отнѡся към леярство, към леярна: **~ý podnik** леярна, леярен завод; **~ý dělník** леяр, леярски работник; **~é surové železo** чугу̀н

slévárenství|í, -í ср. леярство, металолѣене (*промишлен отрасъл*): **hutnictví a ~í** металѡргия и металолѣене

slévárn|a, -у ж. леярнен завод; леярнска работилница; леярна: ~а **litiny** чугунолеярна (фабрика), чугунолеярнен завод; ~а **oceli** стоманолеярна (фабрика), стоманолеярнен завод
slév|at, разг. **slív|at**, **slejí|at**, -ám нескв. **1.** (со з *čeho*; со до *čeho*) отливам, изливам (нещо); наливам, разливам (нещо в нещо): ~а**t šťávu z pečeně** отливам, изливам сок от пѣчено (месò); ~а**t čaj do koflíků** наливам, разливам чай в ча̀шки **2.** (со) о(т)цѣждам (нещо); изливам, изцѣждам вода (от нещо): ~а**t brambory** о(т)цѣждам карто̀фи **3.** (со; со з *čeho*) наливам, изливам, сипвам, събирам (нещо в нещо, на едно място): ~а**t zbytky vína do láhve** изливам, събирам остат̀гъци от вино в бутилка **4.** (со) спец. лѣя, отливам, изработвам (нещо) чрез лѣене, чрез отливане: ~а**t děla** лѣя, отливам оръдия; ~а**t mince** лѣя, отливам монѣти (обикн. медни); ~а**né předměty** лѣти предметѣ **5.** (со) топя, разтопявам, лѣя (восък, олово и под.): ~а**t olovo** етногр. лѣя олово за гада̀не (народен обичай) **6.** в съчет. **slév|at peníze** жарг. скривам, ската̀вам пари и под. **7.** третол. -á разг. течѣ, стича се, лѣе се: **horko je, až pot ~á** толкова е горѣщо, че пот се лѣе
slév|at se, разг. **slív|at se**, **slejí|at se**, -ám se нескв. **1.** обикн. третол. мн. -a**jí se** стичат се; сливат се; събират се в едно цяло: **stružky se ~a**jí** v bystřinu** струйките, вадичките се сливат в рѣчей; **krůpěje potu se mu ~aly po skráních** капки пот се стичаха по слеподчията му; **proudy chodců se ~aly na náměstí** прен. книж. потòци (от) пешехòдци се изливаха на площа̀да; **tóny se ~a**jí** do melodie** прен. тòновете се сливат в (една) мелòдия; **předměty se začínaly v šeru ~a**t**** прен. в здра̀ча предметѣ запòчваха да се сливат, да се размáзват **2.** безл. -á se лѣе се, стича се, течѣ (за пот): **bylo horko, až se slívalo** бѣше така̀ва горещина, че пот̀та течѣше като река; **jen se ~á** голяма жѣга, горещина **3.** само **slejí|at se** (з *čeho*) жарг. измъквам се, изплъзвам се, кр̀швам (от нещо): ~а**t se z práce** измъквам се, кр̀швам от работа
slevenk|a, -у ж. легитимáция, удостоверение, карта за намалѣние: **železniční ~a** карта за намалѣние по желѣзниците
slev|it, -ím св. **1.** (-; *koti* со; з *čeho*; на *čem*) напра̀вя, предлòжа, предстáвя намалѣние, отстъ̀пка, òтбив (на някого от нещо); намалѣя (цена и под. на нещо); òтбѣя (на някого от цена): **nechce nic ~it** не ѣска да напра̀ви никакво намалѣние, никаква отстъ̀пка; ~и**l nám deset procent** тòй ни напра̀ви десет процента

отстъ̀пка; ~и**l mi dvě koruny** тòй ми намалѣ, òтбѣ ми двѣ крòни (от ценáта) **2.** (со; *koti* з *čeho*, в *čem*) намалѣя, снижá, смекчá (изисквания и под. спрямо някого); отстъ̀пя (на някого, пред някого в искания и под.): ~и**t z požadavků** отстъ̀пя от изисквания, от ѣскания; намалѣя, снижá изѣсквания, ѣскания; в **tom nechci ~it** не ѣскам да отстъ̀пя от товá **3.** (*koti* со, з *čeho*, в *čem*) опростя, простя (нещо на някого); освободя (някого от задължения и под.): **nic mu při zkoušce ne~il** тòй от нѝщо не гò освободѣ при ѣспита, никаква отстъ̀пка не му напра̀ви на ѣспита; ~и**l mu pár let z trestu** тòй му намалѣ, опростѣ ѣско̀днона̀нисо
ne~iti
puntík не отстъ̀пя нѝто на ѣòта **4.** обикн. отриц. **neslev|it** (*dokud...*; *až...*) рядко не отстъ̀пя, не сѣ успокоя, не престáна, не сѣ спрá (*dokato...*): **ne~il, dokud nedosáhl svého** тòй не отстъ̀пи, не сѣ спря, не сѣ успокоя, докато не постѣгна свѣето, цел̀тá си
slev|ovat, -uji/разг. -uju нескв. **1.** (-; *koti* со; з *čeho*; на *čem*) прáвя, предлòгам, предстáвам отстъ̀пка, намалѣние, òтбив (на някого от нещо); намалѣвам/намалѣям (цена и под. на някого); òтбѣвам (на някого от цена): ~о**vat polovinu z činže** намалѣвам нáем наполовина; ~о**vat dvě koruny na kuse** прáвя отстъ̀пка по двѣ крòни на парчѣ; **nic jim nebudu ~ovat** нѣма да им прáвя никакви отстъ̀пки **2.** (со; *koti* з *čeho*, в *čem*) намалѣвам/намалѣям, снижáвам, смекчáвам (изисквания и под. спрямо някого); отстъ̀пвам (на някого, пред някого в искания и под.): ~о**val hodně ze svých ideálů** тòй значит̀лно отстъ̀пваше от идеáлите си **3.** (*koti* со, з *čeho*, в *čem*) опростявам, прощáвам (нещо на някого); освобожда̀вам (някого от задължения и под.): **dětem v ničem ne~oval** тòй нѝщо не прощáваше на децáта си, не ѣм прáвеше никакви отстъ̀пки **4.** обикн. отриц. **neslev|ovat** (*dokud...*; *až...*) рядко не сѣ спирам (в никаква дейност); не престáвам да извѣршвам (някаква дейност докато...): **ne~oval v úsilí** тòй не жáлеше усѣлия, не престáваше да полáга усѣлия
slez, -u м. зоол. шердѣн, бáбица, мýра, сѣрище (четвѣрти дял от стомаха на преживно животно)
sléz, -u м. бот. слез (Malva): ~и**lesní** гòрски слѣз
sléz|at, разг. **slíz|at I**, -ám нескв. **1.** (*odkud; kam*) слизам, спýскам се (от някòде; някòде) (с ръцѣ и кракá): ~а**t se stromu** слизам, спýскам се от дървò; ~а**t z věže** слизам, спýскам се от кýла; ~а**t do studny** слизам, спýскам се в клáденец;

~at s koně skáčam, slyžam от кон; **teplota ~á jen pomalu** *прен.* температурата се понижáва, спáда полéка, бáвно **2.** обикн. *третол.* -á *разг.* (постепенно) пáда, окáпва, изчэзва, изгубва се: **vlasý mu ~ají** косáта му пáда, окáпва; **~ání půdy** *геол.* свлйчане на пóчвата

sléz|at se, разг. slíz|at se, -ám se *несв. 1.* често *мн.* -áme se (*kde*) събйраме се, стрўпваме се (*някъде, обикн. за животни*): **drůbež se ~ala ke krmení** птйчийт двòр се събйраше за хранá **2.** (*s kým*) *експр. пейор.* (тáйно) се събйрам, срещам се, хòдя, влизам в контакт (*с някого*): **žena se mu ~á s jiným** женá му се срещá с друг

slézin|a, -y *жс. анат.* далáк, слезен, слезка: **zduření ~у** подўване, уголемяване на далáка

slezsk|ý, -á, -é силезийски: **~á nářečí** силезийски диалекти, силезийски наречия; **~é uhří** силезийски вьглища

slézt, slezu *св. 1.* (*odkud; kam*) сляза, спўсна се (*отнякъде, някъде*) (с рьцэ и кракá): **~ se stro-mu** сляза, спўсна се от дървò; **~ s koně** скòча, сляза от кон; **~ do propasti** сляза, спўсна се в прòпаст; **struna slezla** *прен.* стрўната се е отпўснала: тòнгт на струната се е понижил, спáднал е **2.** обикн. *третол.* **sleze** (постепенно) пáдне, окáпе, изчэзне, изгуби се: **slezl mu nehet** пáдна му нòкът; **slezly mu vlasý** косáта му окáпа, опáда; **sníh slezl** снегът се стопй

slézt se, slezu se 1. обикн. *мн.* **slezeme se** (*kde*) съберём се, стрўпаме се (*някъде*) (*с лазене, пльзене, катерене*); допльзйм, долáзим (*някъде*): **housenky se slezly na listech** гьсэнищите се стрўпаха върху листáта **2.** (*s kým*) *експр. пейор.* (тáйно) се срещна, съберá, вляза в контакт (*с някого*): **slezi se na umluveném místě** срещнаха се тáйно на угòвореното мýсто

slib, -u *м.* **1.** обещáние: **slavnostní, veřejný** ~тържэствено, пўблично обещáние; **dobrovolný** ~ добровòлно обещáние; **vynucený** ~ принудйтелно изтръгнато обещáние; **volební** ~у предйзборни обещáния; **plané, papírové** ~у прáзни обещáния; обещáния сáмо на хартия, на дўми; **učinit, složit** ~ обещáя, дáм обещáние; **být vázán ~em** обвързан сьм с обещáние; **učinit něco přes svůj ~/proti svému ~u** нарўша обещáнието си; **dodržet svůj ~/dostát svému ~u** удържá (на) обещáнието си; **splnit** ~ изпльня обещáние; **porušit, zrušit** ~ нарушá, не удържá (на) обещáние; **stát v ~u** *остар.* държá на обещáнието си ♦ ~у (*jsou*) **chyby** *пословица* дўма дўпка не прáви; не вярвай на обещáния **2.** клётва, обёт, обрòк: **olympijský** ~ олимпийска клётва; **ústavní ~ prezidenta republiky** конституционна клётва на президент

на репўблика; **služební** ~ професионална клётва (*при лекари, военни и под.*); **~ mlčenlivosti** *книж.* обёт за мълчáние; **řeholní ~** *църк.* монашески обёт (*при посвещаване в сан*); **~ poslušnosti, čistoty, chudoby** *църк.* монашески обёт за послушание, за безбрáчие, за бédност; **skládat pionýrský** ~ *по-рано* полáгам, дáвам пионёрска клётва; **dát** ~ *книж.* дáм обёт, клётва; дáм обещáние

slib|at, -ám *св. (со odkud)* изтрйя с целўвка (*нещо от някъде*): **~at dívce slzy s tváří** изтрйя с целўвка сълзи от лицето на момйче

slib|ít, -ím *св. 1.* (*со; komu со; že...*) обещáя (*нещо; на някого нещо; че...; да...*); дáм обещáние (*на някого за нещо; че...; да...*): **~il, že přijde** тòй обещá да дòйде; **nezapomeň, co jsi ~il** не забравяй каквò си обещáл; **~ili si věrnost** обещáха си да бьдат вёрни едйн на друг; **~it mlčenlivost** обещáя да мълчá, дáм обёт за мълчáние; **~it rukodáním** потвърдя обещáние с ръкостискане **2.** (*koho, со komu*) обещáя да дáм (*някого, нещо на някого*): **~it dítěti dárek** обещáя (да дáм) на детето подáрък

slibně *нар.* многообещáващо, обещáващо; вдьхващо надэжда: **~ se vyvíjet** развйвам се обещáващо; **vypadalo to** ~ товá вдьхваше надэжди, изглэждаше обещáващо

slibn|ý, -á, -é многообещáващ, обещáващ; кòйто вдьхва надэжди: **~ý začátek** многообещáващо, успешно началò; **~ý talent** многообещáващ талант; талант, кòйто вдьхва надэжди

slib|ovat, -uji/разг. -uju *несв. 1.* (*со; со komu; že...*) обещáвам (*нещо; на някого нещо; че...; да...*); дáвам обещáние (*на някого за нещо; че...; да...*): **ne~uj, co nemůžеш splnit** не обещáвай товá, което не мòжеш да изпльниш **2.** (*koho, со komu*) обещáвам да дáм (*някого, нещо на някого*): **~ovat někomu odměnu** обещáвам (да дáм) на някого вьзнаграждэние; **~ovat někomu trest, pomstu** заплáшвам някòвайнòмнйне ♦ **~ovat doly, ~ovat modré z nebe** свáлям (на някого) звезди от небето **3.** (*со*) вдьхвам надэжди (*за нещо*), обещáвам (*нещо*): **práce ~uje dobrý výdělek** работата обещáва добра печáлба; **počasí ~uje dobrou úrodu** времето вдьхва надэжда за добрá реколта

slib|ovat si, -uje si/разг. -uju si *несв. (со od čeho)* надявам се (*на нещо*); очáквам (*нещо от нещо*): **mnoho si od toho ne~uji** не очáквам мнòго от товá; **~ovat si od pobytu v horách uzdravení** надявам се, че пребивáването в планинáта ще ме излекўва

slibov|ý, -á, -é 1. кòйто се отнáся към обещáние

варене); ~ **kávu do šálků** налѣя, разлѣя кафѣ в чашки **2.** (со) о(т)цедѣя, изцедѣя (нещо): ~ **brambory** о(т)цедѣя картòфи, вода от картòфи **3.** (со; со od čeho) излѣя, налѣя, сипѣя, съберѣя (нещо в нешто, на едно място): ~ **zbytky vína do láhve** съберѣя, сипѣя, налѣя остатѣгци от вино в бутылка **4.** (со; со do čeho) слѣя, сплѣя (нещо в нешто): ~ **dva kousky olova** сплѣя двѣ парчета олово **5.** (со) спец. отлѣя, излѣя (нещо); напраѣя отливка (на нешто): ~ **sochu z bronzu** отлѣя статуя от брòнз; ~ **mince** отлѣя монѣти (обикн. медни) **6.** (со) разтопѣя, стопѣя (нещо): ~ **vosk** разтопѣя, стопѣя воскъ **7.** в съчет. ~, **slejt (si)** (со) жарг. скрѣя, заделѣя, скѣгам (пари, стоки и под.): **slila si peníze, aby matka nevěděla** тѣя си скрѣя парѣте, за да не гѣ знаѣ майка ѣ
slít se, разг. slejt se, sliji se/sleji se, разг. sliju se/sleju se св. **1.** обикн. **3** мн. **slijou se/разг. slejou se** слѣят се, стекѣт се: **praménky se slily v potok** рѣчейчета се слѣха в (един) потòк; **lidé se slili v jediný zástup** прен. книж. хòрата се слѣха в едно, стрѣпаха се на едно място; **hlasy se slily v jediný zvuk** прен. гласовѣте се слѣха в един-единствен звѣк **2.** и **slejt se** (z čeho) жарг. измѣкна се, изплѣзна се, крѣшна (от задължение и под.): ~ **se ze školy** крѣшна, избѣгам от училище
slitina, -y ж. **1.** сплав: **výroba** ~ производство на сплави; **lehké** ~у техн. метал. лѣки сплави **2.** прен. смес, смѣсица: ~а **dojmů** смѣсица, бѣркотѣя от впечатлѣния **3.** в съчет. **jedna** ~а едно (цѣло): **vyrážka tvoří jednu** ~у обривѣт се е слял в едно (цѣло)
slítnout, slítnout se вж. **sletět, sletět se**
slitován|í, -í ср. съжалѣние, състраданѣние, мѣлост, пощада: **mít, nemít, neznat** ~í s **někým, s něčím** ѣмам, нѣмам, не знаѣ мѣлост към нѣкого, към нещо; **mějte** ~í! ѣмайте мѣлост! съжалѣте се! пощадеѣте (ни)! **prosít o** ~í мòля за мѣлост, **поощади**
slit|ovat se, -uji se/разг. -uju se св. (nad kým, nad čím) съжалѣ се, смилѣ се (над нѣкого, над нешто); съжалѣя (нѣкого, нешто): ~**oval se nad ním a prominul mu** тòй се смилѣ над нѣго и му прости; **bože, ~uj se nad námi!** рел. Гòсподи, помилуй!
slit|ý, -á, -é единен, цѣлостен, слят; компактен: ~ý **horský masiv** единен, цѣлостен планински масѣв; ~á **půda** земед. тѣжка почва; нѣпострѣста, компактна почва
slív|a, -y ж. **1.** слива (плод): **dozrívající** ~у **зрѣюща**
jako (zralá) ~а експр. падна, тѣпна като зрѣла крѣша **2.** слива, сливово дѣрво

slívat, slívat se вж. **slévat, slévat se**
sliv|ky, -ků м., **-ek** ж. само мн. **1.** събрѣни на едно място недопити остатѣгци от напитокки (особено от бира) **2.** прен. експр. помѣя, буламѣч; лòши, долнокѣществени напитокки: **takové ~ky nepijí** такава помѣя (ѣз) не пѣя
slivo|ň, -ně ж. бот. слива, сливово дѣрво (Prunus)
slivovic|e, -e ж. сливова (ракия), сливовица: **sklenka** ~е чашка сливова; **pálit** ~í варѣя, пека сливова, сливовица
slívov|ý, -á, -é сливов; кòйто е от сливи; кòйто се отнѣся към сливи: ~ý **kompot** компòт от сливи; ~á **alej** сливова алѣя; алѣя със сливи
sliz, -u м. слуз, слиз, лиги: **jazyk potažený** ~ем покрѣт, обвѣт със слѣз эзик; ~ **na těle hada** слѣз, слиз по тѣлото на змия; ~ **vyměšovat** ~ отдѣлям, образѣвам слѣз, слиз
slízat I, slízat se вж. **slézat, slézat se**
slíz|at II, -žu/-zám/книж. -ži св. (со odkud) олижа, изблѣжа, облѣжа (нещо от нѣкъде): ~**at máslo s chleba** облѣжа, изблѣжа мѣслò от хлѣб; **pes mu** ~**al ruku** кѣчето олиза рѣката му
slízáv|at, -ám, sliz|ovat, -uji/разг. -uju несв. (со) олизвам, облизвам, излизвам (нещо)
slizce нар. **1.** лѣпкаво, лигаво **2.** нейор. лигаво, гнѣсно, пòшло, безсрѣмно, гѣдно
slizkost, -i ж. **1.** лѣпкавост, лигавост **2.** нейор. лигавост, пòшлост, гѣдност
slizk|ý, -á, -é **1.** лѣпкав, слизест, слѣзест, лигав: ~é **tělo ryby** слизесто, лѣпкаво тѣло на риба; ~á **hlemýzďí stopa** слѣзеста следѣ на òхлов; ~é **balvany** плѣзгави камъни **2.** нейор. гнѣсен, безсрѣмен, лигав, гѣден, пòшъл: ~é **vtipy** безсрѣмни, гнѣсни, пòшли, мрѣсни вицове; ~é **pohledy** гѣдни, гнѣсни, лѣпкави, пòшли пòгледи
sliznic|e, -e ж. анат. лигавица: ~е **žaludku** стомѣшна лигавица; **poranění** ~е мед. наранѣване на лигавицата
slíz|nout, -nu св. **1.** (со; со odkud) близна, лѣзна, облѣжа, олижа, изблѣжа (нещо от нѣкъде): ~**nout med s krajíce** близна мѣд от филия
grizne, da xapne нешто **2.** (со) разг. експр. отнесѣ, полѣча, спечѣля си (нещо неприятно): ~**nout výprask** изѣям бòй, отнесѣ пердѣх; **počkej, ty to** ~**eš!** почакай, тѣ ще си го полѣчиш (бòя)! **to si** ~**eš!** ще си го полѣчиш, нѣма да ти се размѣне токѣ-такѣ!
slizovat вж. **slízávat**
slizovit|ý, -á, -é слизест, слѣзест; кòйто е подòбен на слиз, на слѣз: ~ý **povlak** слизест нѣлеп
slogan, -u м. лòзунг; девѣз; мòто
sloh, -u м. **1.** стил, вид, харѣктер, òблик, нѣчин,

форма: **životní** ~ стил, начин на живот; **výkon velkého ~u** постижение от висока класа; **badatel velkého ~u** изследовател от голям мащаб; **to patří k jeho ~u** това е в негов(ия) стил **2. спец.** структура, строеж: ~ **zrnitý геол.** зърнеста структура; ~ **oceli метал.** структура на стоманата **3. стил (в изкуството, в науката): středověké stavitelské ~y** средновековни архитектурни стилове; **v románském ~u** в романски стил; ~ **umělecké literatury** стил на художествената литература; **úřední** ~ канцеларски, административен стил; ~ **dopisu** писмовен, епистолярен стил; ~ **vyprávěčský** повествователен стил; ~ **odborný** научен, научно-популярен стил; ~ **projevů mluvených, psaných** стил на устни, на писмени изказвания **4. учил.** стилистика: **hodina ~u** час по стилистика

sloh|a, -y ж. **1. остар. лит.** стрóфа, куплёт: **báseň má tři ~y** стихотворението се състои от три куплэта **2. купчина, папка (канцеларски) документи: uspořádat materiál do ~** подредя, класифицирам материали на купчини; **uložit dopis do ~y** пхна писмо в папка

slohově нар. стилово, стилистично; в стилово, в стилистично отношение; по отношение на стила, на стилистиката: ~ **neutrální slovo** стилистично неутрална дума

slohov|ý, -á, -é 1. стилов, стилен; който се отнася до художествен стил: ~ **á jednota stavby** стилово единство на сграда; ~ **ý nábytek** стилни мебели **2. стилов, стилистичен;** който се отнася до езиков стил: ~ **é prostředky, zvláštností** стилистични средства, особености; **psal se ~ou vybroušeností** той пишеше стилистично изискано, в изискан стил; ~ **ý úkol** домашно по стилистика; съчинение; ~ **é vrstvy** стилистични пластове; ~ **á práce** съчинение, писмена работа (в училище)

sloj, -e ж. пласт, слóй, жила (в мина и под.): **uhelné ~e** въглищни пластове; **mocná, slabá ~** минно дебел, тънък пласт

slok|a, -y ж. лит. стрóфа, куплёт: **báseň o pěti ~ách** стихотворение от пет стрóфи, от пет куплэта; **čtyřveršové ~y** четиристийшия

slon, -a м. зоол. слон (Elephas, Loxodonta): **kly ~a** слонски бивни; **afričtí, indičtí ~i** африкански слони; **slonovina** слонобивна; бяла лястовица; нещо изключително, много рядко, много ценно; **chodit, pracovat jako ~** вървя, работя като слон (тромаво, тежко); **dupat jako ~** стъпвам като слон; **chovat se jako ~** държа се недодялано, като слон; (**být jako ~**) ~ **mezi porcelánem/v porcelánu** като слон в стъкларски магазин (съм) **2. експр.**

слон; трóмав, недодялан, несръчен човек: **ty ~e jeden!** ах, ти, слон такъв! ех, че си слон!

slonbid|o, -a ср. разг. експр. дангалак, дингил; висок и неугледен човек: **je dlouhý a hubený jako ~o** той е дълъг и мършав като върлина

slon|í, -í, -í слонски: ~ **í kůže** слонска кожа; **mít ~í nohu експр.** имам огромен, слонски крак; ~ **í pohyby експр.** трóмави, несръчни движения

slonice|e, -e ж. слоница

slonovin|a, -y ж. слонова кóст: **barvy ~y** цвят на слонова кóст; **Pobřeží ~y геогр.** Бряг на слонска кóст

slonové kosti кула от слонова кóст

slonovinov|ý, -á, -é който се отнася до слонова кóст, направен е от слонова кóст, наподобява слонова кóст

slonov|ý, -á, -é 1. слонов, слонски: ~ **á kost** слонова кóст **2. който се отнася до слонова кóст; който е с цвят на слонова кóст: ~á pleť** лице на слон

slosovac|í, -í, -í тиражен, лотарийен; който се отнася към теглене с жребий: ~ **í lhůta** (срòк за) теглене на тираж; ~ **í listina** тиражен лист (с изтеглени печалби)

slos|ovat, -uji/разг. -uju св. (co) тегля, изтеглям (билети в лотария и под.): ~ **ované losy** изтеглени, печеливши билети

slosovateln|ý, -á, -é който подлежи на тираж; който се разиграва на лотария

slot|a, -y ж. кишa, лапавица; много лошо време; експр. кучешко време

sloučenin|a, -y ж. хим. съединение: (**an**)organické ~y (не)органични съединения

slouč|it, -ím св. 1. (co, koho; co, koho s čím) съединя, обединя, сля, съберà (нещо, някого с нещо); спец. уедря, комасирам (нещо): ~ **it pozemky** съберà, комасирам (поземлени) имóти; ~ **it dvě obce (v jednu)** обединя две общини (в една); **odvaha ~ená s opatrností** смелост, съчетана с предпазливост **2. (co s čím) хим.** съединя (нещо с нещо); получа съединение (от нещо и нещо); синтезира (нещо): ~ **it síru s železem** съединя сяра и желязо

slouč|it se, -ím se св. 1. съединя се, обединя се, съберà се, сля се: **dva sportovní oddíly se ~ily (v jeden)** два спортни отбóра се обединяха в един **2. обикн. третол. -í se** хим. съединя се; образува съединение в резултат на синтез: **vodík se ~il s kyslíkem** водородът се съедини, образува съединение с кислòрда

slouh|a, -y м. 1. остар. общински, селски пастир; **slouh ~a** държа се грубо, невнимателно

2. *пейор.* груб човѣк, грубиян(ин), простѣк и *руг.* простѣк, говедѣр (такѣв): **s takovým ~ou se nebudu bavit** нѣма да се занимавам, нѣма каквѣ да говорѣя с такѣв грубиян; **ty ~o jeden!** простѣк (такѣв)! говедѣр (такѣв)!

sloup, -u м. 1. стѣлб: **elektrický** ~ електрически стѣлб; **telegrafní** ~ телеграфен стѣлб; **hraniční** ~ **stĺpový** ~ стой като гипсиран, вкаменѣн, вцепенѣн (от *изненада, ужас и под.*); **být v ~, stát ~em** вкаменѣ се, вцепенѣ се, остана да стоѣ смѣян, като ударѣн, като гипсиран и *под.*; **obrátit oči v ~** подбѣля, забѣля, изцѣкля, оцѣкля очи; **mít oči v ~ a)** изпаднал съм в безсъзнание; подбѣлил съм, оцѣклил съм очи **б) евфем.** мѣртвъв съм

2. обелѣск, пѣаметник, колѣна, стѣлб: **pamětní, vítězný** ~ обелѣск, пѣаметник на побѣда(та); **morový** ~ чѣмен обелѣск, пѣаметник, стѣлб; чѣмна колѣна 3. *архитект.* колѣна: **betonový** ~ бетонна колѣна; **hlavní, nosní** ~ главна, носѣща колѣна; **korintský** ~ коринтска колѣна

4. *прен.* стѣлб, фунѣя, фонтѣн и *под.*: ~ **prachu** фунѣя (от) прах; ~ **y kouře** издѣгачи се към небѣто стѣлбове от дѣм, от пушек; **vytryskl ~ vody** бѣлѣкна фонтѣн от вода 5. *прен. книж. експр.* стѣлб, опѣра, стѣжер, крепѣтел: ~ **rodiny** стѣлб, опѣра, стѣжер на семѣйството

sloupat, -u/-ám, sloupnout, -nu св. (сo s ѣeho) обѣля, махна, очѣстѣя, олющѣя (кора, люспа, кожа и *под.* от нецо); обѣля (нецо): ~ **at kůru se stromu** обѣля корѣ на дѣрвѣ; ~ **at slupku s jablka** обѣля ѣбѣлка; ~ **nout lak s nábytku** олющѣя лак от мѣбели; ~ **at salám** обѣля салам; ~ **nout vrbový proutek** обѣля вѣрбова прѣчка

sloupat se, -u se/-ám se, sloupnout se, -nu se св. 1. обѣля се, олющѣя се (за кожа, лак и *под.*): **kůže se mu ~ala** кожата му се обѣли; **lak se ~al s nábytku** лакът на мѣбелите се олющѣ

2. обѣля се, олющѣя се (за части на тѣлото): **opálená záda se mu ~ala** изгорѣлият му грѣб се обѣли

sloupávat, sloupávat se вж. **slupovat, slupovat se**

sloupový, -á, -é полигр. кѣйто се отнася до шпѣлти, до колѣнки: ~ **é korektury** коректѣри на шпѣлти

sloupec, -ce м. 1. *умал.* рядко стѣлбѣц, стѣлбѣче, стѣлб: ~ **ce kouře** стѣлбѣц, струѣйка дѣм; **rtuťový ~ce** живѣчен стѣлб (в термометѣр)

2. колѣнка, графѣ: ~ **ce čísel** колѣнка от числа, от цифри; ~ **ce tabulky** графѣ в таблица 3. *полигр. журн.* колѣна, колѣнка, рѣбрика: **novinové ~ce** вѣстникѣрски колѣни; **titulek přes tři ~ce** заглавѣе на три колѣни; в ~ **ci zpráv z**

domova в рѣбриката, в колѣнката „Новинѣ от странѣта“ 4. *обикн. мн.* **sloupec, -ců** *полигр. жарг.* шпѣлти: **sázet do ~ců** набѣрам шпѣлти, набѣрам в колѣнки; **lámat ~ce** свѣрзвам на страници; странирам

sloupek, -ku м. 1. *умал.* колѣнка, стѣлбѣче: **betonové ~ky** бетонни колѣнки; **narovnat mince do ~ků** подрѣдѣ монѣти в колѣнки, вѣв фишѣци

2. *журн.* колѣнка (малѣк фѣйлетон на актуална тема): **proslulé Čapkovy ~ky** прочѣтитѣ малѣки фѣйлетѣни на Чапек 3. в свѣтет. **krátký ~ek, dlouhý ~ek** пѣлнѣж без намѣтка, пѣлнѣж с намѣтка (при плетѣне на една кука)

sloupkový, -á, -é кѣйто се отнася към стѣлбѣче, към колѣнка: ~ **é hodiny** настѣлен часѣвник (с циферблат вѣрху колѣнки); ~ **é zábradlí** строит. балнострада

sloupnout, sloupnout se вж. **sloupat, sloupat se**

sloupořadí, sloupový, -í ср. събир. колонѣда; колѣни: **zámecké ~í** колонѣда на замѣк; ~ **í chrámu** колѣни в храм; храмѣви колѣни; ~ **í demokratického systému** *прен.* оснѣви, подпѣри, устѣи на демократѣчната систѣма

sloupový, -á, -é колѣнен; кѣйто се отнася към стѣлб, към колѣна: ~ **á síň** колѣнна зала; ~ **á chodba** колонѣда; ~ **y jeřáb** техн. кулокрѣн

slouklat, -ám св. (сo) 1. (изпо)натрошѣ, (изпо)начѣпя (орехи и *под.*): ~ **at všechny ořechy** натрошѣ, начѣпя всѣчки орехи 2. *експр.* ометѣ, изгѣлтам, изѣям, излѣпам (нецо): **s chutí ~al i tvrdé kůrky** тѣй с апѣтитѣ ометѣ (дорѣ) и твѣрдѣте корѣчки 3. *експр.* изгѣлтам, погѣлна на едѣн дѣх (книга и *под.*)

slouknout, -nu св. (сo) *експр.* 1. ометѣ, изгѣлтам, изѣям, излѣпам (нецо): ~ **nout něco dobrého** хапна, изгрѣзкам нѣщо хѣбаво 2. изгѣлтам, погѣлна на едѣн дѣх (книга и *под.*)

slout, sluji несл. книж. остар. 1. *третѣл.* **sluje** нариѣа се, именѣва се: **ta rovina sluje Moravské pole** тѣзи равнинѣ се именѣва Морѣвско полѣ 2. (ѣím) извѣстен съм, прочѣт съм, прословѣт съм, слѣвѣя се (с нецо): **slul svou zdvořivostí** тѣй бѣше прословѣт, прочѣт с вежливѣстѣта си; **jeho umění slulo po celé zemi** изкѣството му бе извѣстно по цялата земѣ

sloužící I, -ho м. слугѣ, прислѣжник: ~ **í na zámku** прислѣжник в замѣк

sloužící II, -í ж. слугѣня, прислѣжница/прислѣжничка: **komorná a jiné ~í** камерѣрка и другѣ прислѣжнички

sloužit, -ím несл. 1. (кѣму) прислѣжвам, слѣжа (на някого); обслѣжвам (някого): ~ **it nemocnému** обслѣжвам болѣн; **dát si ~it** оставѣям се да ми прислѣжват, да ме обслѣжват; **udělej**

si to sám, já ti ~it nebudu *прен. пейор.* направ-
ви си го самичък, аз да не съм ти слуга; **čím**
(**vám**) **možu ~it?** с каквò мога да (ви) бъда
полезен? каквò (ще) обичате? **to vám nemohu**
~it не мога да ви помогна, не мога да направя
нищо за вас **2.** слугувам; работя като слуга,
като прислужник: **~it na zámku** прислужник
съм, слугувам в замък; **šla ~it do města** тя
отиде да работи като слугиня, като домашна
проукида ◆ **dělníci**
(**najednou**) **~it** две дѝни под една мишница
не сè нòсят; не можеш да бъдеш едновременно
слуга на двàма господàри **3.** служа, работя
(*обикн. на държавна служба*): **~it u soudu** ра-
ботя в съда; **~il jako učitel** той работеше като
учител **4.** служа във войскàта, в àрмията; кà-
рам военна служба: **~í na vojně** войник е, служ-
жи във войскàта, в àрмията; **~it u letectva** служ-
жа във въздухоплаването, в авиацията **5.** (*ко-
ти, čети*) книж. служа (*на някого, на нещо*);
действам в полза (*на някого, на нещо*): **~it**
vlasti служа на отечеството **6.** (*к čети; čети;
za со*) служа, използван съм (*за нещо, като
нещо*); изпълнявам ф̀ункция (*на нещо*): **jazyk**
~í (k) dorozumívání езикът служи, езикът се
използва като средство за общуване; **místnost**
~ila za skladiště помещението служеше, по-
мещението се използваше за склад; **~it za vzor**
служам за ◆ **támeí**
ke cti това не ви прави чест **7.** *третол.* **-í**
служи, действа; в добро състояние е; в̀рши
работа: **nohy už mu ne~í** кракàта вече не му
служат, вече не го държат, вече му изневе-
ряват; **jen kdyby zdraví ~ilo** понè здравето да
е нарèд; **staré auto ještě ~í** старият автомоб-
ил още в̀рши работа **8.** *обикн. третол.* **-í**
(*коти, čети*) полезен е (*за някого, за нещо*);
благоприятства (*за нещо*); понàся (*на някого,
нещо*): **drsné podnebí mu ne~ilo** сурòвият
климат не му понàсяше; **tělesná práce každé-
mu ~í** физическият труд е полезен за всеки(го)
◆ **služba**
(*църковна служба*); изв̀ршвам богослужè-
ние: **~it (mši)** изв̀ршвам богослужèние; **dát**
~it mši za zemřelého поръчам (да отслужат)
служба, литургия за покòйник
slovakista **[-a]**, **-y** *м.* словакист; специалист по
словакистика
slovakistik **[-a]** **[-tu-]**, **-y** *ж.* словакистика; наука
за словàшки език и литература
slovakizm **[us, slovakism]** **[-zm-]**, **-u** *м.* език.
словакизъм: **~y v češtině** словакизми в чеш-
кия език

slovanofilský, slovanofilství, *вж. slavjano-
filství, slavjanofilský*
slovanskost, -i *ж.* славянство; славянски ха-
рàктер, òблик, д̀ух и под.; *разг.* славянското
slovansky *нар.* (по) славянски; като славянин: **~**
cítit ймам славянско самосъзнàние; **~ hostin-
ný dům** по славянски гостоприèмен дòм
slovanský, -á, -é славянски: **~á pravlast** сла-
вянска прародина; **~é jazyky** славянски езици;
~á vzájemnost славянска взаимност; **~é písmo**
истор. славянска азбука; глагòлица, к̀рилица;
~á liturgie славянска литургия (*на старо-
български, на църковнославянски език*); **slo-
vanští věrozvěsti** славянските апòстоли (*Ки-
рил и Методий*)
slovanství, -í *ср.* славянство; славянско само-
съзнàние; *разг.* славянското: **novodobé ~í**
с̀вр̀ременно славянско самосъзнàние
Slovanstvo, -a *ср.* събир. славянство; славяни;
славянски нарòди; славянски св̀ят
slovanština, -y *ж.* **1.** славянска р̀еч, славянски
език: **běžně je tam slyšet ~a** там постоянно се
ч̀ува славянска р̀еч **2.** *в съчет.* **církevní ~a**
език. ц̀рковнославянски език **3.** *език. по-
рядко* прàславянски език; славянски прàезик;
славянски език-сно̀ва
slovem *нар.* книж. накратко ка̀зано; с една д̀ума:
byl to statečný člověk, ~ hrdina той б̀еше хра-
б̀ър чов̀ек, с една д̀ума – герòй
slovenist **[-a]** **[-ny-]**, **-y** *м.* словенист; специалист
по словенистика
slovenistik **[-a]** **[-ny-ty-]**, **-y** *ж.* словенистика; наука
за словèнския език и литература
slovenizm **[us, slovenism]** **[-zm-]**, **-u** *м.* сло-
венизъм, за̀емка от словèнски език
slovensky *нар.* (по) словàшки, като словàк:
mluvit ~ гòвòря словàшки
slovanský, -á, -é словàшки: **~ý národ** словàшки
нарòд; **~y jazyk** словàшки език; **Slovenské**
národní povstání Словàшко нарòдно въ-
стàние
slovenština, -y *ж.* словàшки език: **spisovná ~a**
словàшки книжòвен език; **přeložit do ~y**
преведà на словàшки език
slověština, -y *ж.* *обикн. в съчет.* **stará ~a** език.
староб̀ългарски език
slovesně *нар.* **1.** *книж.* словèсно; с д̀уми, с р̀еч:
zaznamenat národní písně ~ i hudebně зап̀и-
ша нарòдни п̀есни с т̀екст, с д̀уми и с м̀узика
2. *книж.* литературно; в литературно отно-
ш̀ение: **~ se projevit** проявя се, изявя се в ли-
тературно отнош̀ение; пиша, публикувам
3. *език.* глагòлно; с (помощ̀та на) глагòл: **~
jmenný přísudek** глагòлно-йменно сказу̀емо

slovesnost, -i *ж. книж.* **1.** словесност; словесно творчество: **ústní** ~ (ústно) народно творчество; фолклор **2.** литература, книжовност: **klasikové české ~i** класици на чешката литература

slovesn|ý, -á, -é 1. *книж.* словесен, литературен: ~**é umění** словесно, литературно изкуство; ~**é druhy** литературни видове; **česká ~á tradice** чешка литературна, книжовна традиция; ~**á věda** наука за словесността; литературна наука **2.** *език.* глаголен: ~**ý tvar** глаголна форма; ~**ý čas** глаголно време; ~**ý rod** залог на глагола; ~**ý způsob** глаголно наклонение; ~**ý kmen** глаголна основа; ~**é třídy** спрежения на глагола; ~**á vazba, rekce** глаголно управление, глаголна речка; ~**á věta** глаголно изречение; ~**ý přísudek** глаголно сказуемо; **podstatné jméno ~é** отглаголно съществително име

sloves|o, -a *ср. език.* глагол: **časování** ~ спрежение на глагола; ~**o dokonavé, nedokonavé** глагол от свършен, глагол от несвършен вид; ~**o násobené** многократен, итеративен глагол; ~**o předmětové, přechodné, tranzitivní** преходен, транзитивен глагол; ~**o bezpředmětové** непреходен, интранзитивен глагол; **nepravdělné ~o** неправилен глагол; ~**o pomocné** спомогателен глагол; ~**o akční, stavové** глагол за действие, глагол за състояние; ~**o odvozené** произведен глагол; ~**o předponové** префиксирани, представячен глагол; **plnovýznamové ~o** пълнозначен глагол; ~**o sponové** копулативен глагол; **modální ~o** модален глагол; **zvrátané ~o** възвратен глагол

slovíčkář, -e *м. 1. експр. обикн. пейор.* педант-буквоед **2. рядко експр.** филолог

slovíčkař|it, -ím *несв. експр. обикн. пейор.*

1. играя си с думи; ровя се в буквите, в думите; буквоедствам **2.** дрънкам празни приказки **3. шегов.** речникарствам; занимавам се с филологически труд: **překládal a ~il** той превеждаше и речникарстваше, правеше речници

slovíčk|o, slůvk|o, -a *ср. умал.* **1. експр.** думичка, думица: **řekni mi aspoň ~o!** кажи (ми) поне една думичка! **hrát si se ~y** играя си с думите

◆ **mjlnmnoivzjan(с)**
 думичка, нищо не изпуска; **na tom není ani ~a pravdy** това е пълна лъжа; в това няма капчица истина; **ani (křivého) ~a si neřekli** не си казаха нито една (лоша) дума; **nezmínil se ani ~em** той не спомена нито дума за това, не обеля зъб за това; **neutrousit ani ~o** не промълвя, не подметна, не подхвърля нито дума; зъб не обеля **2. по-често slovíčk|o** чужда дума, дума от чужд език: **učit se ruským ~ům**

уча руски думи; **sešit na ~a** тетрадка-речник (за чужди думи); **zkoušet ~a** изпитвам на думи **3. само slovíčk|o експр. в съчет.** **zavolat si někoho na ~o** повикам някого да си кажем две думи; **přijít na ~o** дойда, отида при някого да си кажем две думи; **ztratit u někoho ~o (za někoho)** застъпя се (за някого); кажа две думи (за някого) пред някого

slovin|ský, -á, -é словенски; който се отнася към Словения: ~**ý jazyk** словенски език

slovin|štin|a, -y *ж.* словенски език

slovně *нар.* с думи, чрез думи; словесно: ~ **se vyjádřit** изразя се с думи, словесно: ~ **se potýkat** боря се с думи, чрез думи; водя словесна борба; словоборствам

slovnědruhov|ý, -á, -é *език.* който се отнася към частите на речта: ~**ý rozb|or věty** разбор, анализ на изречение по части на речта

slovn|í, -í, -í словен, словесен, вербален; речев, езиков; лексикален, речников; който се отнася до дума(та), до думи(те): ~**í výraz, obrat** словесен, езиков израз, обрат; ~**í bohatství** словно, словесно, лексикално богатство на език; ~**í potyčka** словесна схватка; словесен двубой, спор; ~**í hříčka** игра на думи; каламбур; ~**í pře** прение, диспут; ~**í úloha** *мат.* словесна задача; задача с думи; ~**í druh** *език.* част на речта; ~**í čeleď** *език.* лексикално семейство; лексикално гнездо; ~**í zásoba** *език.* лексикален фонд; ~**í význam** *език.* лексикално значение, значение на дума; ~**í spojení** *език.* словосъчетание; ~**í přízvuk** *език.* ударение на дума; ~**í zápor** *език.* лексикално отрицание; ~**í rozb|or** *език. а)* анализ, разбор по части на речта **б)** морфологичен анализ, разбор; **(ochranná) ~í známka** *икон.* запазена марка, лого (на фирма и под.)

slovníč|ek, -ku *м.* **1.** малък речник; речничек: **kolibří ~ek** малък, малкоформатен речник; малък по формат и обем речник **2.** тетрадка-речник: **zapsat si nová slovíčka do ~ku** запиша си нови думи в тетрадка-речник

slovník, -u *м.* **1.** речник: **jednojazyčný, dvoujazyčný** ~ едноезичен речник, двуезичен речник; ~ **cizích slov** речник на чуждите думи; **výkladový** ~ тълковен речник; **překladový** ~ преводен (двуезичен, многоезичен) речник; **frekvenční** ~ честотен, фреквентен речник; **etymologický** ~ етимологичен речник; **nářeční** ~ диалектен речник; **terminologický** ~ терминологичен речник; **autorský** ~, ~ **spisovatele** речник на езика на писател; **kapesní** ~ джобен речник; **příruční** ~ настолен, подръчен речник; **Příruční ~ jazyka českého (сърк. PS)** Насто-

лен тълковен речник на чешкия език; **Slovník spisovného jazyka českého** (съкр. SSJČ) Речник на книжовния чешки език; **Slovník spisovné češtiny (pro školu a veřejnost)** (съкр. SSČ) Речник на книжовния чешки език (за училищата и обществеността); **překládat se ~em** превеждам с речник **2. обикн. в съчет. (naučný) ~** енциклопедия, енциклопедичен речник; речник-справочник: **Ottův ~ naučný** Отова енциклопедия; **Příruční ~ naučný** Настолна енциклопедия, Настолен енциклопедичен речник; **technické ~y** технически речници-справочници **3. словно, лексикално богатство; речников, лексикален фонд; лексика; речник; език; změny v ~u národního jazyka** промени в лексиката, в речника на националния език; **nářeční odchylky od ~u spisovného jazyka** диалектни отклонения от лексиката на книжовния език; **bohatství Nerudova ~u** богатството на езика на Неруда; **dětský ~** речник, език на децата; **mít bohatý, chudý ~** имам богат, беден език, речник

slovníkář, slovníkář, -e м. лексикограф, речникар

slovníkářský, slovníkářský, -á, -é, лексикографски, речникарски: **~ý materiál** лексикографски материал

slovníkářství, slovníkářství, -í ср. лексикография, речникарство: **české ~í** чешка лексикография; **věnovat se ~í** посветя се на лексикографията, на речникарството

slovníkový, -á, -é речников, лексикографски; лексикален: **~ý materiál** речников, лексикографски материал; **~á díla** лексикографски трудове; **~é heslo a)** заглавна дума, заглавка (в речник) **б)** речникова статия

slov|o, -a ср. **1. дума; najít vhodné ~o** намѣря подходяща дума; **dvouslabičné ~o** двусрична дума; **jinými ~y** с други думи; казано другояче; **rozbírat něco ~o za ~em** анализирам нещо дума по дума; **opakovat ~o za ~em, od ~a k ~u, ~o od ~a** повтарям дума по дума, точно, дословно, буквално и *прен.*; **ve vlastním, pravém, přeneseném smyslu ~a** в истинския, в преносния смисъл на думата; **to je to ~o** това е думата; това е точната, истинската дума; **~y deset** с думи - десет (*противопол.* с цифри)

◆ **(částečně) badám ~i** (придържам се към текста) буквално, дословно; **neznal, nevěděl ani ~o** той нищо не знаеше, не знаеше нито дума; *разг.* бѣкел не знаеше; **na tom není ani ~o/~a pravdy** в това няма нито капчица, нито дума истина; **nezmínil se ani ~em** той изобщо не отвори дума (за това);

разг. зѣб не обѣли (за това); **neušlo mu ani ~o** той не изпусна нито дума, слушаше много внимателно; **o tom nepadlo ani ~o** изобщо не стана, не се отвори дума за това; **neztratil s ním ani ~o** той не мѹ каза нито дума, изобщо не говори с него; **o tom neztratil ani ~o/~a** изобщо не споменаха, не отвориха дума, приказка за това; **věřit někomu na ~o** вярвам безрезервно на някого, вярвам му на всяка дума, вярвам каквото каже, всичко му вярвам; **poslouchat někoho na ~o, uposlechnout bez jediného ~a** слѹшам, послушам някого безпрекословно; подчинявам се, подчиня се безпрекословно на някого; **škoda každého ~a** жалко за дѹмите; няма смисъл да се говори; **mluvit, říci, odpovědět jen na půl ~a** говорѣя, кажа, отговоря с половин уста; **neřekl ani ~o** той не каза, не промълви, не отрони нито дума; *разг.* зѣб не обѣли; **nezmohl se ani na (jediné) ~o** той не можѣ, не бѣше в състояние да каже нито дума; **(nechci slyšet) ani ~o!** ни дума! нито дума! дума да не чувам! **neřící někomu křivé ~o/křivého ~a** не кажа на никого лоша дума; никого не обидя; **hrát si se ~y** играя си с дѹмите; владеѣ дѹмите много добрѣ **2. език. дума, лексема: odvozené ~o** производна дума; **složené ~o** слѹжна дума; композитум; **spojení ~** словосъчетание; **(volné) spojení ~** свободно словосъчетание; **tvoření ~** словообразуване; **druhy ~** части на речта; **pořádek ~ (ve větě)** словорѣд (на изречѣние); **frekvence ~a (v textu)** честота, фреквѣнтност на дума (в текст); **domáci ~a** дѹми от домашен произход; **cizí ~a** дѹми от чужд произход; **přejatá ~a** заемки; **~a ohebná, neohebná** изменяеми, неизменяеми дѹми; **~a lexikální** пълнозначни дѹми; дѹми с лексикално значение; **~a gramatická** непълнозначни дѹми; дѹми с граматично значение; **význam ~a** значение на дума; **~a souznačná** синоними; **~a souzvučná** омоними; **~a opačného významu** антоними; **~a spisovná** книжовни дѹми; **~a nářeční** диалектни дѹми; **~a slangová** жаргонни дѹми; **~a hanlivá** пейоративни дѹми; **~a tabuová** дѹми-табу; **mazlivá, lichotná ~a** гальовни дѹми; **heslové ~o** заглавна дума **3. често мн. slov|a, slov** дѹми, приказки; реч, слѹво: **vyličít krátkými ~y svůj život** обрисѹвам с няколко дѹми, накратко живота си; **nepřikládal váhy jeho ~ům** той не отдаваше (голямо) значение на дѹмите му; **mluvené ~o** говорѣма рѣч; **říci vlastními ~y** кажа, разкажа със свои дѹми; **ovládat, znát cizí jazyk ~em i písmem** владеѣя, знам чужд език говорѣмо и писмено; **umělci ~a** творци

на слóвото; писателни; **dar ~a** дър-слóво, красноречивост
skutkem (помòгна) на думи и на дèло; **to jsou jen ~a** товà са сàмо думи, прàзни приказки; думи, думи, думи; **je skoupý na ~o** скъп е, скъпёрник е на думи(те); **být od ~a a)** красноречив сьм; ймам дър-слóво б) хлевоуст сьм; говòря мнòго; по приказките сьм; **páčit, tahat z někoho ~a** вàдя, тèгля на някого думите с ченгèл (от устàта); **chytat, lapat něčí ~a** слўшам някого мнòго внимàтельно, ловя му думите от устàта; **házet ~a do větru** хвèрлям (си) думите на вятèра; говòря напрàсно; **utrousit několik ~o** ~ подхвèрля, подмèтна няколко думи; **k tomu nemám ~o** нямам думи за товà; нямам каквò да кàжа за товà (от учудване и под.); **bereš mi ~a z úst** взèмаш ми думите от устàта; **nejít, nechodit pro ~a daleko** не си подбирам думите; **~o dalo ~o** от дума на дума а) се разбрàха б) се скàраха; **to je ~o do prance** мери си думите, приказките, че ще се скàраме; товà е пòвод за спòр 4. слóво, реч, изкàзване, дума: **mít ~o** ймам думата (за изкàзване); **pronést úvodní, závěrečné ~o** произнесà встъпително, заключително слóво; произнесà встъпителна, заключителна реч; **úvodní ~o (ke knize)** úвод, прèдговор (кьм книга); **svoboda ~a a tisku** свобода на слóвото и печàта; **~o boží, ~o Páně** рел. Слòвото Бòжие, Слòвото Кòдно
 почна да говòря; **hlásit se, přihlásit se o ~o/ke ~u** йскам, пойскам думата; **udělit, dát někomu ~o** предостàвя, дам думата на някого; **vzít si, dostat ~o** взèма, полўча думата; **přijít k(e) ~u a)** дòйде рèд да взèма думата б) *прен.* полўча възмòжност да се проявя, да се изявя; **zdržet se ~e** не сè изкàжа; откàжа (се) да говòря; въздèржà се от думи; **vzít ~o někomu** отнèма думата на някого; **nepustit, nepřipustit někoho ke ~u a)** не дам на някого думата, не позволя някой да взèме думата б) *прен.* прèча, не позволявам на някого да се изявя; **vést (hlavní) ~o** дèржà думата; не допўскам остàналите до думата; глàвен говорител сьм; преди всйчко àз ймам думата; **musí mít vždy poslední ~o a)** винаги йска последната дума да е нèгова б) *прен.* винаги йска да стàне нèговото, да наложи свèто 5. дума, думи; свèт, мнèние
 думата ти важи за мèне; **mít u někoho, v něčem ~o** слўша ми се, чўва ми се думата по някакъв въпрòс; **mít v něčem hlavní, velké, první, největší ~o** ймам рещàваща дума по някакъв въпрòс; **řídít se jeho ~em/~u** рьковòдя

се от думите му; спàзвам нèговите свèти, повèли; **dát, ztratit za někoho (dobré) ~o** застъпя се, кàжа пред някого добрà дума за някого; **říci (k něčemu) své ~o** кàжа думата си (по някакъв въпрòс); **to je mé poslední, konečné ~o** товà е последната ми дума; **na ~o vzatý (vědec)** забележителен, авторитетен, голя́м, изключителен (учен); **mít ~o** ймам йме, авторитет; **poslední ~o vědy, techniky** последна дума на науката, на тèхниката 6. обикн. в свет(ч)стè ~o слàна мислèние
 дам на някого чèстна дума; **dodržet ~o, dostát ~u** спàзя дума, обещàние; удèржà на дума, на обещàние; **zavázat se čestným ~em** обвèржà се, задължà се с чèстна дума; **splnit dané ~o** изпълня дàдена дума; **zrušit, porušit (čestné, dané) ~o** наруша, не удèржà (на) дума, (на) обещàние; **důvěřovat danému ~u** вярвам, разчитам на дàдена дума; **máš mé ~o** ймаш чèстната ми дума; давам ти чèстната си дума; **~o na to** чèстна дума; **vzít zpět své ~o** взèмам си думите назàд; **dali si ~o** дàдоха си дума (да се оженят); **rodiče dali (nápadníkovi) ~o** родителите дàдоха дума (на кандидàта за женитба); **vrátila mu ~o** тя му вèрна годèжа; **brát, vzít, chytit někoho za ~o** хвàщам се, хвàна се за думите на някого (и настоявам да изпълни казаното); **~o dělá muže** пословица йстинският мьж е вèрен на думата си, дèржи на свòята дума 7. само мн. слов|а, слов думи, текст (на песен и под.); **znát ~a i nápěv** знàм думите, тèкста и мелòдията 8. коментàр, думи: **~em doprovázet (film, koncert)** коментирам, придружàвам с коментàр (филм, концèрт) 9. рел. филос. лòгос, слóво, идèя, дух
 словослед, -у м. език. словорèд; **obvyklý ~o** нормàлен словорèд; **obrácený ~o** обèрнат словорèд
 словоследн|ý, -á, -é словорèден; кòйто се отнàся кьм словорèд; **~é obměny** словорèдни варианти
 словotvorb|а, -у ж. език. рядко словообразуване
 словotvorné нар. език. словообразувателно; в словообразувателно отнòшение
 словotvorn|ý, -á, -é език. словообразувателен; **~ý proces** словообразувателен процес; **~ý prostředek** словообразувателно срдèство
 словutn|ý, -á, -é книж. остар. слàвен, про-слàвен, прочўт, извèстен, знаменит
 slowfox [slou-], -u м. слòу-фокс, бàвен фòкстрот (танц и музика)
 slož, -e ж. техн. (механична) смès (от взривни, от избухливи вещества): **pyrotechnická ~o** пиротехническа смès

složení, **-í** *ср.* състав; строеж; структура: **~í komise** състав на комисия; (**třídní**) **~í společnosti** (класова) структура на общество; **chemické ~í vody** химически състав на водата; **~í kůry zemské** структура, строеж на земната кора; **mužstvo v novém ~í** отбор в нов състав

složenin|a, **-y** *ж. език.* сложна дума; композитум

složenk|a, **-y** *ж.* пощенски запис: **dostat peníze** **~ou** получа пари със запис; **zaplatit peníze** **~ou** платя по пощата, изпратя пари със запис

složenkovn|é, **-ého** *ср.* такса за изпращане на паричен превод по пощата; такса за пощенски запис

složení|ý, **-á**, **-é** сложен, съставен; състоящ се от няколко части: **~é cukry** *хим.* полизахариди; **~ý list** *бот.* сложен лист; **~é oči (hmyzu)** *зоол.* фасетъчни очи (на насекоми); **~ý žaludek** *зоол.* сложен стомах; **~é závorky** *мат.* сложни скоби; **~ý zlomek** *мат.* сложна дроб; **~é slovo** *език.* сложна дума; композитум; **~ý tvar slovesný** *език.* сложна глаголна форма; **~é skloňování** *език.* смесено склонение; склонение от смесен тип

složít, **-ím** *св. 1.* (со) сложа, поставя, приберя (нещо някъде, на мястото му); подреда, наредя (нещо): **~it prádlo do skříně** приберя, подреда бельо в шкаф; **~it nářadí po práci** подреда, приберя (на мястото им) инструменти след работа; **~ si (věci) se stolu!** приберй си нещата от масата! **přestal hrát a ~il karty** той спря да играе и свали, смъкна картите, **према** ♦ **незавършено** (и) остава нищо друго, освен да се предадем, да се откажем; **nedá se nic dělat**, **~te to** нищо не може да се направи, откажете се, предайте се

2. (со) сгъна, свия, съберя (нещо): **~it lehátko** сгъна, съберя шезлонг; **~it ubrus** сгъна покривка (за маса); **~it vějíř** свия, затворя ветрило; **~it látku do záhybů** плисирам пола

3. (со) отпусна, скръстя (ръце и под.): **~it ruce křížem na prsou** скръстя ръце на гърдите; **~it ruce do klína** отпусна, скръстя ръце в скута си; **~it ruce v klín** скръстя ръце; престана да работя

4. (со до *čeho*, в со) съберя, съставя, свържа, споя, сглобя (нещо в едно цяло): **~it květy v kytici/do kytice** направя букет от цветя; **~it slova ve větu/do věty** свържа думи в изречение; съставя изречение; **rozebrat a ~it hodinový stroj** разглобя и сглобя часовников механизъм; **~it mozaikový obraz z drobných kamínků** подреда мозайка от малки камъчета

5. (со) съчиня, съставя, напиша, композирам (нещо): **~it žádost** съчиня, напиша молба; **~it písničku** композирам песен; **~it**

divadelní hru съчиня, напиша театрална пиеса; **~it hudbu k libretu** композирам музика по либрето

6. (со, *koho kam*) сложа, поставя (нещо, някого някъде, върху нещо); склоня, отпусна (нещо върху нещо): **~it hlavu na polštář** **~it hlavu na polštář** ♦ **ne měl, kde by hlavu ~il** той нямаше къде да подслони глава, нямаше покрив над главата си

7. *лов.* поваля, застрелям, убия (*дивеч и под.*): **~it jelena** поваля, застрелям, убия елен; **~it hráče v trestním území** *спорт. жарг.* поваля, съборя играч в наказателното поле

8. (со, *koho odkud*) стоваря, снѐма, сваля, смъкна (нещо, някого отнякъде): **~it brambory z vozu** сваля, разтоваря картофи от каруца; **~it raněného z auta** смъкна, сваля ранѐно от колa; **~it fůru uhlí** разтоваря каруца с въглища

9. в съчет. **~it zbraně** *прен.* сложа оръжията; предам се, капитулирам

10. (со) вложя, депозирам (*пари*): **~it peníze u notáře** депозирам пари у нотариус; **~it si (peníze) na auto** направя (парична) вноска за колa; **~it kauci** дам парична гаранция

11. (со) откажа се (от длъжност, дейност и под.); подам оставка (от длъжност): **~it funkci, úřad** подам оставка; откажа се от пост, от длъжност

12. (со) издържя (*изпит и под.*); положя (*изпит, клетва и под.*): **~it úspěšně zkoušku** положя, издържя успешно изпит; **~it přísahu** положя, дам клетва; **~it slib a)** дам обещание

б) положя клетва; **~it svědectví** дам показание; **~it účty ze své práce** дам отчет за работата си

složít se, **-ím se** *св. 1.* отпусна се, поваля се, падна, рѹхна, стоваря се: **~it se do křesla** падна, отпусна се в кресло; **~it se k zemi/na zem** отпусна се, падна, рѹхна на земята

2. *разг. експр.* рѹхна психически, падна дѹхом: **přepřacoval se a proto se ~il (únavou)** той се преумори и рѹхна (от умора); **~it se nervově** рѹхна психически, получа нервна разстройство

3. *обикн. мн.* **~íme se** (на со, на *koho*) съберѐм пари (за нещо, в полза на някого): **~ili se mu na jízdenku, na cestu** тѐ му събраха пари за билет, за път; **~it se na postižené záplavou** съберѐм помеждѹ си пари в полза на пострадали от наводнение

složité *нар.* сложно

složitost, **-i** *ж.* сложност, комплицираност: **~ stroje** сложност на машина; **~ problému** сложност на проблем

složít|ý, **-á**, **-é** **1.** сложен: **~ý stroj** сложна машина; **~é technické zařízení** сложно техническо устройство; **~ý ornament** сложен орнамент

2. сложен, комплициран, усложнен, за-

бъркан, заплетен: **~é vztahy** сложни, комплицирани отношения; **~ý problém** сложен, заплетен проблем; **~ý výklad** сложно, заплетено тълкуване, обяснение **3. в съчет.~é souvětí** език. сложно съставно изречение (*най-малко от три прости изречения, от които поне едното подчинено*)

slož|ka, -ky ж. 1. съставна част, съставка, компонент, елемент: **základní ~ka** основен компонент; **jazyková ~ka dramatického díla** език на драматично произведение; **koordinace všech ~ek** координиране на всички елементи **2. хим.** компонент, съставка (*на химическо съединение*) **3.** група, част (*от организация*): **společenské ~ky** обществени групи, слове; **~ky národní bezpečnosti** отряди, подразделения на Държавна сигурност **4. икон.** сектор, отдел, секция: **provozní ~ka** производствен, експлоатационен сектор; производствено отделение; **organizační ~ka** организационен сектор, отдел; **plánovací ~ka** планов отдел **5.** купчинка, папка, топче, тесте (*хартия, листове, предмети и под.*): **vymout ze ~ky arch** измъкна, издърпам лист от топче хартия; **~ka letáků** тесте позиви; **~ka prádla v prádelníku** купчина бельо в шкаф за бельо **6. рядко** папка (*за листове и под.*): **tvrdá ~ka s papíry a)** папка с твърди корици за документи **б)** документи в папка с твърди корици **složnokvět|ý, -á, -é** сложноцветен: **~é rostliny** бот. сложноцветни растения

slučitelnost, -i ж. съвместимост
slučiteln|ý, -á, -é съвместим, често отриц. **ne~ý** несъвместим: **to není ~é/to je ne~é s občanskou ctí** това е несъвместимо с гражданската чест, с гражданското достойнство

slučivost, -i ж. хим. съединимост, афинитет (*на елементу*)

slučovací, -í, -í 1. съединителен, обединителен: **~í sjezd** обединителен конгрес **2. език.** съчинен, съчинителен: **~í souvětí** съчинено изречение; **~í spojka** съчинителен съюз

slučován|í, -í ср. 1. хим. синтез, синтезиране **2. мат.** събиране и изваждане

slučovat, -uji|разг. -uju неск. 1. (со, кого; со, кого с čím) съединявам, обединявам, събирам, сливам; уедрявам (*нещо, някого; нещо с нещо*): **~ovat pozemky** обединявам, комасирам (поземлени) имоти; **~ovat podniky** уедрявам, обединявам предприятия **2. (со с čím) хим.** съединявам (*нещо с нещо*), синтезирам (*нещо*)

slučovat se, -uji se|разг. -uju se неск. 1. съединявам се, обединявам се, събирам се, сливам

се **2. обикн. третол. -uje se хим.** съединява се, образува съединение в резултат на синтез
sluh|a, -y м. 1. остар. слуга, прислужник: **pán a ~a** господар и слуга; **zámeční ~ové** прислуга, слуги в замък; **vojenský ~a** ординарец **2. порано** разсилен, прислужник (*в учреждение*): **obecní ~a** общински разсилен **3. в съчет.~a boží, Páně** църк. божи служител

sluch, -u м. 1. слух (сетиво): mít dobrý, špatný ~ имам добър, лош слух; **vada ~u** дефект на слуха; **napínat ~** напрегна слух; **zbystrit ~** наостря уши; **rozeznávat ~em** различавам по ~~слух~~ **слух**

klne vás ~ ушите ви лъжат; не сте чули, не сте разбрали правилно; **došlo, doneslo se k jeho ~u, že...** до ушите му достигна, че...; **nemohl věřit svému ~u** той не вярваше на ушите си; **přechází ho/mu zrak i ~** той губи ума и дума; зашеметен е от учудване **2. муз.** слух: **hudební ~** музикален слух; **absolutní ~** абсолютен слух; **hrát podle ~u** свири по слух **3. книж.** аудиенция, изслушване; разбиране, съчув-

ство ~~при приобщаване~~
аудиенция на някого; изслушам някого **б)** проявя снизхождене, разбиране към молбата на някого; **nedat ničemu ~u** не давам ухо на нищо; **dojít ~u u někoho a)** получа аудиенция при някого; б)да изслушан от някого **б)** среща на разбиране у някого; **nemít pro nic ani ~u, ani smyslu** не проявявам разбиране, съчувствие, снизхождене към нищо; **nenalézt nikde ~u** не среща, не намеря никъде разбиране, подкрепа, помощ

sluchát|ko, -ka ср. 1. слушалка: **telefonní ~ko** телефонна слушалка **2. само мн. sluchát|ka, -ek** слушалка (*на радиоприемник и под.*)

sluchov|ý, -á, -é слухов, акустичен: **~ý orgán** слухов орган; **~ý vjem** слухово, акустично възприятие

sluj, -e ж. книж. 1. пещера: **skalní ~** скална пещера **2. остар.** скален процеп, пролом; скална пукнатина, цепнатина

sluk|a, -y ж. зоол. горски бекас (Scolopax): **tah ~** прелитане на бекаси

slunce, -e ср. 1. слънце: **východ, západ ~e** изгрев, залез на слънцето; изгрев, залез слънце; **~e vychází, zapadá** слънцето изгрява, залязва; **dívat se proti ~i, do ~e** гледам срещу слънцето, в слънцето; **~e praží** слънцето припича, прежуря; **malé, již vychladlé ~e** малко, вече ~~изстудено~~ **студено**

cího ~e книж. страната на изгряващото слънце (Япония); **je to nad ~e jasnější** това е ясно като бял ден; **nic nového pod ~em** поговорка

нищо ново под слънцето; **nejdražší bytost pod ~em** най-скъпото същество на светà; **pro jedno kvítí ~e nesvítlí** поговорка да не è сàмо той/тя на тоя свят; гаджета – с лопàта да ги ринеш; хич не мè è èня за нèго/нèя (от *когото/която сьм получил(а) отказ*) **2. Slunce** астр. Слънцето; **zاتمění ~e** слънчево затъмнение **3. slůnce**; слънчева светлина, слънчева топлина; **pokoј plný ~e** изпълнена сьс слънце стàя; слънчева стàя; **opalovat se na ~i** пекà се на слънце; **brýle proti ~i** слънчеви очилà, тьмнокорективни очилà **4. slůnce** **místo na ~i** тьрся мьсто, бòря се за мьсто под слънцето **4. в съчет.** **horské ~e** кварцова лампа **slůně, -te** ср. слонче; **pàrek slůňat** двòйка слончета

slunečko, slunečko вж. **sluníčko**

slunečn|í, -í, -í 1. слънчев; кòйто се отнася към слънце: **~í paprsky** слънчеви лъчи; **~í světlo, teplo** слънчева светлина, слънчева топлина; **využití ~í energie** използване на слънчевата енергия; **pokoј obráčený na ~í stranu** стàя с южно изложение; **~í úpal, úžeh** слънчев удар; **~í hodiny** слънчев часòвник **2. астр.** слънчев: **~í soustava** Слънчева сьстема; **~í skvrny** слънчеви петна, петна по слънцето; **~í činnost** слънчева дèйност; **~í baterie** слънчеви батèрии; **~í clona** фотогр. блèнда

slunečnice, -e ж. бот. слънчоглèд (Helianthus annuus)

slunečnicov|ý, -á, -é слънчоглèдов; кòйто се отнася към слънчоглèд: **~ý olej** слънчоглèдово маслò; òлио; **~é pole** слънчоглèдова нива; **~é pokrutiny** слънчоглèдово кюспè; **~á semena** слънчоглèдово сèме; слънчоглèдови сèмки, разг. слънчоглèд

slunečník, -u м. слънчобран; чадър срещу слънце: **pruhované zahradní ~y** райрани градински чадьри

slunečn|o I, -a ср. слънчево врèме; слънчева светлина; слънце: **sklízet obilí za ~a** прибирам зърно, жьна в слънчево врèме

slunečno II нар. предикативно слънчево: **bylo teplo a ~** бèше тòпло и слънчево; **dnes je ~** днèс (врèмето) è слънчево

slunečn|ý, -á, -é 1. слънчев; огрян от слънце; изпълнен сьс слънце: **~ý den** слънчев дèн; **~á stráň** слънчев, огрян от слънце склòн; **~é vlasy** слънчеви коси; коси с цвета на слънцето; **~á bytost** експр. слънчево, изпълнено с радост сьздàние **2. остар.** слънчев; кòйто се отнася към слънце

sluníčk|o, книж. **slunečk|o, slunečk|o, -a** ср. **1. умал.** експр. слънчице, слънце: **paprsky jar-**

ního ~a лъчи на прòлетно слънчице; **vyhřívát se na ~u** припичам се на слънце **2. обикн.** **slunečk|o** и в съчет. **~o sedmitečné** зоол. калинка (Coccinella, Euxochomus)

slun|it se, -ím se нескв. грèя се, пекà се, припичам се на слънце: **~it se v zářl slávy** прен. грèя се, радвам се на блясъка на славата; **~it se v něčí přízni** прен. радвам се на нèчия благосклòнность; ползвам се от нèчия благосклòнность

slun|it se, -ím se нескв. грèя се, пекà се, припичам се на слънце: **~it se v zářl slávy** прен. грèя се, радвам се на блясъка на славата; **~it se v něčí přízni** прен. радвам се на нèчия благосклòнность; ползвам се от нèчия благосклòнность

slunn|ý, -á, -é 1. слънчев; изпълнен сьс слънце; огрян от слънце: **~é odpoledne** слънчев следòбед; **~á stráň** слънчев, огрян от слънце склòн **2. книж.** експр. радостен, вèсел, щастлив, слънчев, безоблàчен: **~é dětství** слънчево, щастливо дèтство

slunovrat, -u м. **1.** слънчев кръговрат: **slavnosti ~u** празници на слънчевия кръговрат (около 21 юли и 21 декември) **2. астр.** афèлий, слънцестòене: **zimní, letní ~** зимно, лèтно слънцестòене

slup|ka, разг. **šlup|ka, ж.** **1.** корà, коричка, обèлка, люспа, кòжица (обвивка на плод): **brambory ve ~ce** (варèни) картòфи с корите, не(ò)бèлени картòфи; **jíst jablko se ~kou** ям ябълката необèлена, с корàта; **cibulová ~ka** люспа от лук; **~ky ze salámu** обèлки, кòжички от салàм; **~ka banánu, pomeranče** корà на банàн, на портокал; **ledová ~ka na řece** книж.

slup|ka, разг. **šlup|ka, ж.** **1.** корà, коричка, обèлка, люспа, кòжица (обвивка на плод): **brambory ve ~ce** (варèни) картòфи с корите, не(ò)бèлени картòфи; **jíst jablko se ~kou** ям ябълката необèлена, с корàта; **cibulová ~ka** люспа от лук; **~ky ze salámu** обèлки, кòжички от салàм; **~ka banánu, pomeranče** корà на банàн, на портокал; **ledová ~ka na řece** книж. **slup|ka, разг.** **šlup|ka, ж.** **1.** корà, коричка, обèлка, люспа, кòжица (обвивка на плод): **brambory ve ~ce** (варèни) картòфи с корите, не(ò)бèлени картòфи; **jíst jablko se ~kou** ям ябълката необèлена, с корàта; **cibulová ~ka** люспа от лук; **~ky ze salámu** обèлки, кòжички от салàм; **~ka banánu, pomeranče** корà на банàн, на портокал; **ledová ~ka na řece** книж.

slup|nout, -nu ср. (со) разг. експр. хàпна, глътна, лапна (нещо) с апетит; ометà, опàпам (нещо): **~nout kuře na posezení** опàпам, ометà цяло пиле на едно ядене; **kouká, kde by co dobrého ~la** тя тьрси кьдè каквò мòже да си хàпне

slup|ovat, -uji/разг. **-uju, sloupáv|at, -ám** нескв. (со s/z čeho) обèлвам, очиствам, олющвам (кора, люсна и под. от нещо); обèлвам (нещо): **~at kůru se stromů** обèлвам корà от дървèта; **~ovat stromy** обèлвам дървèта

slup|ovat se, -uji se/разг. **-uju se, sloupáv|at se,**

-ám se *несв.* 1. *обикн. третол.* **-uje se, -á se** обелва се, олющва се (*за кора, лак и под.*): **nátěr se zvolna ~al** боята бавно се олющваше 2. обелвам се, олющвам се (*за части на тялото*): **záda se mu po spálení ~ovala** след като изгоря на слънце, гърбът му се белеше

slušet, -ím, 3. мн. -ejí/-í *несв.* 1. *третол. безл. -í (komu)* приляга, прилича, подхожда, отива, върви (*на някого*) (*за дрехи, за цвят и под.*): **nové šaty jí velice ~ely** новата рокля много ѝ отиваше, много ѝ приличаше; **tenhle klobouk ti ne~í** тази шапка не ти отива; **dnes ti to pěkně ~í** днес изглеждаш много добре; **~í mu to** отива му; **~í jim to spolu** те са си лика-прилика; пасват си един на друг; **nic jí to ne~elo** това никак не ѝ приличаше, не ѝ подхождаше 2. *често и slušet se, безл. -í (se) (komu; na koho; pro koho; -; с инф.)* редно е, следва (*за някого*); полага се, подобава, прилича (*на някого*); необходимо е (*да...*); трябва (*да...*); струва си (*да...*); уместно е (*да...*): **~í se podotknout, že...** необходимо е, трябва, уместно е да се отбележи, че...; **ne~í se na hocha plakat** не прилича, не подобава на момчѐ да плаче; **dětem ~í poslouchat** децата трябва да слушат; **to se na tebe ne~í** не ти прилича, не ти подобава; **ví, co se ~í a patří** знае каквò трябва, каквò е уместно, каквò е подходящо; **jak se ~í a patří** както трябва, както подобава, както е уместно, както е подходящо; **přivítali ho, jak se ~í na hostitele** посрещнаха го, както подобава на домакини

slušivě *нар.* с вкус, подходящо, елегантно (*за облекло*): **~ nasazená čepice** елегантно поставена шапка

slušiv|ý, -á, -é елегантен; подходящ за някого; който приляга, прилича, отива на някого (*за облекло*): **~ý klobouk** елегантна, подходяща шапка

slušně *нар.* 1. учтиво, вежливо: **~ vychovaný člověk** добре възпитан, вежлив, учтив човек; **~ pozdravit** поздравя учтиво 2. порядъчно, прилично, както трябва, както е редно 3. прилично, сносно, задоволително: **umí ~ hrát na piano** сносно, задоволително свири на пиано; **vede se jim ~** живеят сносно, прилично 4. доста, много, добре, порядъчно: **~ si vydělávat** печеля добре, прилично, достатъчно; **~ vysoká postava** доста висока фигура; **~ vysoká cena** доста висока цена

slušnost, -i *ж.* (благо)приличие, вежливост, възпитание: **společenská ~** обществено (благо)приличие; **pravidla ~i** правила на приличие; **mysl pro ~** чувство за приличие

slušn|ý, -á, -é 1. учтив, вежлив: **~é chování** учтиво, вежливо държание 2. приличен, порядъчен: **~ý člověk** порядъчен човек; **~á společnost** порядъчно общество 3. сносен, задоволителен, добър, приличен: **~ý byt** добро, прилично жилище; **~é šaty** сносни, прилични дрехи; **má ~é místo** има добра, прилична работа; **žít ve ~ých poměrech** живѐя при добри условия; **povznést na ~ou úroveň** издигна на добро, на прилично равнище; **najít ~ou záminku (k něčemu)** намѐря подходящ предлог (*за нещо*); **~á návštěva (představení)** задоволителна посещаемост (*на спектакъл*) 4. добър; (*доста*) голям; порядъчен; много: **~ý plat** добра, голяма заплата; **stálo to ~é peníze** това струваше много пари; **~á vzdálenost** доста голямо разстояние

slůvko *вж. slovíčko*

služ|ba, -by *ж.* 1. *обикн. мн. služ|by, -eb* служба, служене, работа, услуги, труд: **odměna za věrné ~by** възнаграждение за вярна служба, за вярно служене; **nabízet ~by zákazníkům** предлагам услуги на клиенти; (**šlechtic**) **vstoupil do ~eb císaře** (дворянинът) постъпи на служба при императора; **ve ~ách vědy** *прен. книж.* в служба на науката; **státní, obecní ~ba** *остар.* държавна, общинска служба, работа; **strávil čtyřicet let v školských ~bách** той работи четиридесет години в областта на просветата, на образованието; **žádost o přijetí do soudní ~by** молба за приемане на работа в съда; **dostat místo v diplomatické ~bě** постъпва на дипломатическа служба; **zaměstnanec ve vyšších ~bách** висши чиновници; **správní ~ba** административна служба, административна работа 2. *често мн. služ|by, -eb* услуги, обслужване; предприятие за услуги: **komunální ~by** комунални услуги (*хим. чистене и под.*); **údržbářské ~by** ремонт по домовете (*на ел. уреди и под.*); **bezpečnostní ~ba** служба по безопасност на труда; **sexuální ~by** сексуални услуги; **pagingová ~ba** пейджинг-услуга, пейджингова връзка; **kurýrní ~ba** куриерска служба, куриерски услуги; **požární ~ba** противопожарна служба; **lékařská, pohotovostní ~ba** бърза (медицинска) помощ; **lékárna s nepřetržitou ~bou** денонощна аптека; **transfúzní ~ba** станция по кръвопреливане; **telefonní informační ~ba** телефонни услуги; **předmanželská poradenská ~ba** предбрачна консултация; **zpravodajská ~ba** информационно бюро, информационна служба; **pořadatelská ~ba** бюро, служба за организиране на тържества, изложби *и под.*; **horská**

~ba планинска контролно-спасителна служба; **Poštovní novinová ~ba** Служба по разпространение на печата **3.** прислужване, слугуване: **venkovská děvčata chodila do města do ~by** селските момичета отиваха да слугуват в града, да работят в града като слугини, като прислужнички; **jít k někomu do ~by jako kuchařka** отивам да работя при някого като готвачка **4.** воен. служба, повинност: **vojenská ~ba** военна служба, военна повинност; **činná ~ba** действителна служба; **základní, ostar. prezenční vojenská ~ba** действителна, задължителна военна служба; **náhradní vojenská ~ba, civilní ~ba** алтернативна военна служба **5.** служба, работа; работно време; учредение: **nosit ve ~bě uniformu** нося униформа по време на работа; **bylo zakázáno ve ~bě kouřit** забранено беше да се пуши в службата, в учредението; **být ve ~bě, mimo ~u** в учредението съм, извън учредението съм; **jít do ~by** отивам в службата, в учредението; **udělám to až po ~bě** ще направя това след работно време, след работа **6.** служба, работа, функция, дейност, длъжност, пост: **zastávat ~bu hlídače** работя като пазач; **mít zodpovědnou ~bu** изпълнявам отговорна работа; заемам отговорен пост **7.** услуга, помощ: **poprosit někoho o přátelskou ~bu** помоля някого за приятелска услуга; **prokázat někomu dobrou ~bu** направя голяма услуга на някого; **~a vlasti, vědě** служене на отечеството, на науката **♦ dělá (mi) ~bu/~by** върши (ми) работа, служи (ми), полезен (ми) е (за предмет); **ten kufr mi dělá dobrou ~bu** този кюфар ми върши добра работа; **vypovídá ~bu a)** отказва да служи, преставя да служи **б)** пред бракуване е (за предмет); **nohy mi (leknutím) vypověděly ~bu** (от уплаха) краката отказаха да ми служат, не можех да се помръдна от мястото си; **nervy jí vypověděly ~bu** нервите ѝ не издържаша; **kabát mi už vypovídá ~bu** палтото ми вече сдава, съвсѐм се е износilo, овехтяло е; **~by boží** богослужение, литургия; **být, stát někomu k ~bám** книж. в услуга, на разположение на някого съм; **jsem vám k ~bám** на вашите услуги, на ваше разположение съм; **má ~ba! a)** каквò ще обичате? **б)** мòдите почитания! **8.** дежурство, смяна, служба: **mít denní, noční ~bu** имам днѐвно, нòщно дежурство; на днѐвно, на нòщно дежурство съм; **mít ~bu u telefonu** дежурен съм на телефона; **střídat se ve ~bě** редувам(е) се по дежурство; **odevzdat ~bu** предам дежурство, служба, смяна; **všichni odešli, zů-**

stala jen ~ba всѝчки си отидоха, останаха сàмо дежурните

služebn|a, -y жс. служѐбно, работно помещѐние, отделѐние; служба: **poštovní, telefonní ~a** служѐбно помещѐние (в поща, в телефонна центрàла)

služebn|á, -é жс. домашна помощничка; прислужничка; слугиня: **~á přinesla čaj** прислужничката донесе чай

služebně нар. служѐбно, в служѐбно отношѐние, по служба; по служѐбен път, по служѐбен ред; официàлно: **být ~ starší** имам пò-висòк чин в служѐбната йерàрхия; **~ odjet** замѝна по служба, по работа; **být ~ mimo Prahu** служѐбно, по служба сѝм извѝн Прага; **~ se hlásit** предстàвам се по служба

služebn|í, -í, -í служѐбен: **~í stejnokroj** служѐбна унифòрма; **~í byt** служѐбна квартира; **~í cesta** (служѐбна) командировка; **~í povinnosti** служѐбни задължения; **~í tajemství** служѐбна тайна; **~í postup** напредване в служѐбната йерàрхия; **počet ~ích let** трудов стàж; **~í průkaz** служѐбна легитимация, служѐбна кàрта; **~í smlouva** работен дòговор, дòговор за постѝпване на служба; **~í vůz** жс.п. служѐбен вагòн (във влак); фургòн

služebnic|e, -e жс. **1.** слугиня, прислужничка: **~e!** остар. Вàша покòрна слугиня! На вашите услуги! (като отговор на заповед и под.)

2. остар. рел. рабиня бòжия

služebnictv|o, -a ср. събир. прислуга; прислужници, слуги

služebn|ík, -a м. **1.** слуга, прислужник: **~!** остар. Вàш покòрен слуга! На вашите услуги! (като отговор на заповед и под.) **2.** остар. рел. бòжи служител; раб бòжи: **~ boží, ~ Páně** бòжи служител; раб бòжи (свещеник, духовник)

služebn|ý, -á, -é остар. **1.** прислужвач, слугуващ: **~é děvče** прислужничка **2.** (коти, щети) книж. подчинѐн, задължѐн (на някого, на нещо); завѝсим (от някого, от нещо):

nejsem ~ý nikomu не сѝм задължѐн на никòго **služk|a, -y** жс. слугиня, прислужничка, домашна помощничка: **jít do města za ~u** отида (да работя) в града като слугиня; **mít ~u** имам слугиня

služn|é, -ého ср. **1.** войнишки оклад (за редовна военна служба) **2.** остар. заплата, възнаграждение (обикн. на чиновник)

slých|at, -ám, slých|ávat, -ávám несл. многокр. **1.** (со, ко̀го) ч̀вам (ч̀есто) (нещо, някого): **často ~al děvče zpívat** тòй ч̀есто ч̀ваше момичето да п̀е **2.** (со; со о кот, о щет) ч̀вам, науч̀вам, уз̀навам (нещо за някого, за

нещо): ~al/~ával jsem to doma od babičky
много пъти съм чувал за това от баба; баба
често ми разказваше за това
sly|nout, -nu *несв.* (čít; -) *книж. остар.* слава
се, прочут съм, известен съм (*с нещо*): ~nout
dobrotou, statečností слава се с добрина,
прочут съм с храброст
slyšen|á, -é *ж.* в съчет. **na ~ou** дочуване (*при
телефонен разговор*)
slyš|en|í, -í *ср. книж.* аудиенция: **vyžádat si ~í (u
hlavy státu)** пойскам аудиенция (от държавен
глава)
slyš|et, -ím *несв.* 1. чувам, мога да чувам: ~et
dobře (мога да) чувам добре; **na jedno ucho
špatně ~ím** лошо чувам с едното ухо 2. (*со,
koho*) чувам, възприемам със слуха си (*нещо,
някого; че...*): ~et **křik** чувам вик; ~et **někoho
přicházet** чувам, че някой идва; **dělá, že ne-í**
прави се, че не чува; ~ím! **a**) да, моля! на
телефона! слушам! (*при телефонен разго-
вор*) **б**) *воен.* слушам! **bylo to ~et daleko ši-
roko** чуваше се надлъж и нашир; **není (nic)
~et** (нищо) не сè чува; **je ~et kroky** чуват се
стъпки; **hudbu bylo daleko ~et** музиката се
чува отдалече
от измислени страхове; виждам призрци;
прекалено мнителен, прекалено подозрите-
лен съм; ~et **andělíčky zpívat** виждам звезди
посред бял дън (*при удар, болка и под.*) 3. (*со*)
чувам/чуя, узнавам/узная, разбирам/разбера,
слушам (*нещо*), *обикн.* в съчет. **rád/nerad
~et** (не)приятно ми е да чуя, да узная, да раз-
бера (*нещо*): **to ~ím rád** приятно ми е да чуя,
да науча това; ~et **zprávu v rozhlasě** чувам/
чуя новина по радиото; **rád bych ~el vaše
mínění** бих искал да чуя вашето мнение; **chci
to ~et od tvých úst** искам да чуя това от твоите
уста; **to každý nerad ~í** на никого не му е
приятно да чуе това; **vždyť ~íš, že to spěchá**
нали разбираш, че това е спешно; **ne-ela od
něho dobrého slova** не беше чула от него нито
една добра думка; **už jsi ~el nějakou moderní
operu?** слушал ли си вече някоя модерна опе-
ра? ~ela **jsi včera ředitele?** чу ли каквò каза
вчера директорът? **chtěla bych ~et tatínka,
co by tomu řekl** щè ми се да знам, да разбера
какво казало
дам да се разберè, че...; **dala se ~et, že to takhle
nenechá** тя даде да се разберè, че няма да
остави тази работа така; ~et **něco na vlastní
uši** чувам/чуя нещо със собствените си уши;
~et **něco jen jedním uchem** слушам нещо с
половин ухо, разсèяно; **kdo to jakživ ~el!** къде
се е чуло (и видяло) такòво нещо! (*за учудване*

и под.); **to svět ne-el** не è за вярване! светът
не è чувал, не è виждал такòво нещо! **ani ~et
o tom nechci** не щà и да чуя за това; думà да
не стàва; **nechtěla o něm ani ~et** тя не искаше
и да чуе за него; **je to ~et za devátou stěnu**
чува се (чàк) през девет стени; **mít oči k vidění
a uši k ~ení** *църк.* който има очи да глèда,
който има уши да слýша 4. (*со; со o kot, o
čet*) чувам/чуя, узнавам/узная, научàвам/
науча (*нещо за някого, за нещо*); *мин.* **slyšel
jsem** чýх, узнах, научих (*нещо за някого, за
нещо*): **už jsi o tom ~el?** чу ли, научи ли вèче
за това? ~ela **jsem, že tam byl** научих, разбрàх,
че е бил тàм; ~et **o někom všude samou chvá-
lu** чувам за някого отвсякде сàмо похвàли
♦ **~ím si ~ím**
слýхове; сàмо сьм дочýл за нещо (от някого)
5. (*со/čeho; koho – вин.*) *остар.* съблюдавам
(*нещо*); изслýшвам, слýшам (*нещо, някого*);
вслушвам се (*в нещо, в някого*): ~ **hlasu svého
srdce** слýшай/чýй гласà на сьрцето си; вслýш-
вай се в гласà на сьрцето си 6. *несв. и св. (koho –
вин.) книж.* изслýшвам/изслýшам (*някого*);
взèмам/взèма под внимàние мнèнието (*на
някого*): **bylo nutno ~et zástupce kraje** тряб-
ваше да се изслýша областният представител
7. (*наč*) отговàрям, реагíрам, обаждам се (*на
име, обръщение и под.*): **pes ~í na jméno Hek-
tor** кучето реагíра, отговàря на името Хек-
тор 8. *само 2. ед. и мн.* ~íš, ~el **jsi; ~íte, ~eli
jste** *разг.* чуваш ли? чувате ли? ясно ли ти е?
ясно ли ви е? ясно? (*за подчертаване*): **dej po-
koj, ~íš/~el jsi?** стига вèче, остави ме на мýра,
чуваш ли? **to už je naposled, ~íte/~eli jste?**
това ви е за последен път, разбрàхте ли? ясно
ли е? 9. *като част.* **slyšte** *разг.* я чуйте, чувате
ли, виж, вижте: ~te, **chce dělat dobrotu** *разг.*
вижте, тòй/тя вèче ще слýша, вèче ще се поправи
slyš|ic|í, -í, -í който мòже да чува, да възприема
сьс слухà си: **ne-íci děti** глýхи деца; **církev ~í**
църк. всíчки вярващи без папата и епископите
(*които представят církev učící*)
slyš|itelnost, -i *ж.* акустика, акустичност; доло-
вимость (*сьс слуха*): **dobrá, špatná ~ v hledišti**
добра, лòша акустика в зрительна зàла; (**spod-
ní**) **práh, mez ~í** *физ.* (дòлна) грàница за въз-
приемане на звукà, дòлна акустична грàница
slyš|iteln|ý, -á, -é който мòже да бьде чут, въз-
приет (*сьс слуха*); доловím (*сьс слуха*): **sotva
~ý šepot** едва доловím шèпот; ~ý **zvuk** *физ.*
доловím, чуващ се звýк; ~é **kmitočky** *физ.*
доловими честоты
slz|a, -y *ж.* 1. сълзà: **oči plné ~** пълни сьс сълзи
очи; ~y **jí vytryskly, vyhrkly z očí** сълзи

komedie жизнерадостна комедия; **~á nálada** лъчезърно, оптимистично настроение

smaz|at, -žu/книж. -ži св. 1. (со *odkud, kde*) излича, изтрия, избърша (нещо *отнякъде*): **~at příklad z tabule** изтрия задача от черната дъска **2.** (со) изтрия, избърша, изчистя (нещо) чрез изтриване, чрез избърсване: **~at tabuli** изтрия, избърша, изчистя черна дъска; **~ané místo v textu** изтрито, изличено място в текст **3.** (со) *прен.* залича (нещо): **děšť ~al barvu** дъждът залича боята; **tma ~ala obrysy věci** тъмнината залича, заглади контурите на предметите; **~at vinu, urážku** залича, загладя вина, обиди; **~at rozdílly** залича различия; **~at minulost** залича, изтрия минало **4. техн.** изтрия (запис върху) магнетофонна лента

smazáv|at, -ám нескв. 1. (со *odkud, kde*) изтривам, изличавам, избърсвам (нещо *отнякъде*): **~at hadrem nápis** изтривам, избърсвам с парцал надпис **2.** (со) изтривам, избърсвам, заличавам (нещо) и *прен.*: **~at tabuli** изтривам черна дъска; **slzy ~aly písmena dopisu** сълзите размъзваха буквите на писмото; **~at hříchy** заличавам грехове

smáz|nout, -nu св. 1. (со *odkud*) рядко изтрия, избърша, излича (нещо *отнякъде*)

smaženic|e, -e, smaženin|a, -y ж. пържено ястие: **~e z vajec** бъркани яйца; **houbová ~e** задушени гъби с яйца

smažen|ka, -y ж. кюфтѐ, крокѐт и *под.* (пържено ястие, пържен сладкиш): **bramborová ~a** картофено кюфтѐ, картофен крокѐт

smažen|ý, -á, -é пържен: **~ý řízek** виенски шницел

smaž|it, -ím нескв. (со) пържа (нещо): **~it kuře** пържа пиле

smaž|it se, -ím se нескв. 1. пържа се: **koblihy se ~í do červena** поничките се пържат до зачервяване **2. експр.** пържа се, пека се, много ми е горещо: **~it se na slunci** пека се, пържа се на слънце

šťávě оставам някого да се пържи в собствения си сѐс, да си сѐрба сѐм попърката

smeč, -e м., рядко ж. спорт. смеш (ниско забиване на топка в тенис, във волейбол)

smečař, -e м. спорт. играч, който забива топката

smečař|ka, -y ж. спорт. играчка, която забива топката

smečk|a, -y ж. 1. глутница (за кучета и вълци): **~a chrtů** глутница хрътки; **~a vlků** глутница вълци

~y закон на глутницата, на съпялото подчинение **2. прен. експр. пейор.** банда, шайка, тайфа:

~a špiónů шайка шпиони; **~a fízlů** шайка ченгета, шайка агенти

smeč|ovat, -uji/разг. -uju se нескв. и св. (-; со) спорт. забивам/забия топка (в тенис, във волейбол): **~ovat každý druhý míč** забивам/забия всяка втора топка

smejkat, смеjkat se вж. smýkat, smýkat se

smek|at, -ám нескв. 1. (со; -) снѐмам, свѐлям (*шапка и под.*): **~at čepici** снѐмам шапка; **~at před někým, před něčím** свѐлям шапка пред някого, пред нещо и *прен.* **2.** (со) *прен.* плъзгам встрани (нещо); отбивам, отклонявам (нещо): **~at hovor** отклонявам разговор

smek|at se, -ám se нескв. 1. (s/z *čeho*) изхлъзвам се, смѐквам се с плъзгане, изсълвам се надолу (*от нещо*): **prsten se mu ~al s prstu** пръстенът се смѐкваше, изхлъзваше се от пръста му; **zvolna se ~á s/z lože** бавно се измѐква, изхлъзва се, изсълва се от постелята **2.** (*kde*) подхлъзвам се, плъзгам се встрани, плъзвам се (*някъде*): **~at se na kamenech** плъзгам се, подхлъзвам се на камъни; **~ala se mu noha** кракът му се подхлъзваше; **venku mrzne a ~á se to** навън е замръзнало и плъзгаво

smek|nout, -nu св. 1. (со; -) смѐкна, свѐля (*шапка и под.*): **~nout před někým, před něčím** свѐля шапка пред някого, пред нещо и *прен.*

◆ **~nout se** смѐкна се, свѐля се за това шапка му свѐлям, това трябва да му се признае **2.** (со *odkud*) рядко изхлъзва, смѐкна, свѐля, пусна (нещо *отнякъде*) надолу: **~la si prstýnek s prstu** тя изхлъзи пръстена от пръста си; **~nout okovy** *прен.* отхвърля окѐви

smek|nout se, -nu se св. 1. (s/z *čeho*) смѐкна се, изсълва се, изхлъзва се надолу (*от нещо*): **šátek se jí ~l s hlavu** кърпата се смѐкна от главата ѝ **2.** (*kde*) плъзна се, подхлъзна се (*встрани*): **nůž se mu ~l při krájení** при рязането ножът му се плъзна (*встрани*); **~nout se po mokré trávě** подхлъзна се, хлъзна се по мократа трева; **noha se mu ~la** кракът му се подхлъзна

směle I нар. 1. смѐло, решително: **~ se postavit na odpor** смѐло се противопоставя **2.** необичайно, смѐло, по новому, интересно: **~ klebnutý chrám** смѐло засводѐн храм; **~ nalícená dáma** екстравагантна, смѐло гримирана дама

směle II част. разг. прѐспокойно, спокойно: **můžeš si to ~ koupit, (je to dobré)** спокойно можеш за си го купиш, (добро е); **jen ~ přijďte** елате, бѐз да се притеснявате

smělost, -i ж. смѐlost, храбрѐст, безстрашие, решителност, мъжествѐ: **srdatost a ~** сърцатост и смѐlost; **dotat si ~i** съберѐ смѐlost, съберѐ кураж; **promiňte mi mou ~** простѐте

(смелост) ♦ **měštr** живно
отгоре има смелостта да...

směl|ý, -á, -é 1. смел, безстрашен, мъжествен, решителен: **~ý jezdec** смёл ездач; **~ý kousek** смела постъпка; **~á satira** смела сатира **2.** необичаен, смел, нов, интересен: **~ý pokus** смёл, интересен, необичаен опит; **~é plány** смели, интересни плановете; **~á toaleta** *прен.* смёл, екстравагантен тоалет **3.** самонадеян, самоуверен, дързък: **~é, až drzé chování** самонадеяно, чак нахално държание; **odpusťte, že jsem tak ~ý** простете за дързостта ми

směn|a, -u жс. 1. замяна, обмяна, смяна, обмен: **~a zboží** замяна, обмяна, обмен на стоки; **~a bytu** замяна, смяна на жилище; **provést ~u** направи замяна, направи смяна; **~a čtyř ročních období** смяна на четирите годишни времена; **~a stráží** смяна на караула **2.** смяна (*работно време*): **osmihodinová pracovní ~a** осемчасов работен ден; **noční, nedělní ~a** нощна, неделна смяна; **nastoupit ~u** застъпя, поема смяна; **pracovat na dvě ~y, ve třech ~ách** работя на две, на три смени; **mít denní ~u** дневна, първа смяна съм; **jít ze ~y** свърша смяна **3.** смяна, бригада (*от хора*): **první ~a nastoupí do práce** първа смяна ще започне работа; **mladá, mládežnická ~a** *книж.* младата смяна, младото поколение; младежта

směnárn|a, -u жс. бюро за обмяна на валута, сарафско бюро

směnárník, -a м. сараф; служител в бюро за обмяна на валута

směnečn|ý, -á, -é, рядко směnečn|í, -í, -í който се отнася към полица: **~ý kurz** менителен курс, курс на полица; **~é právo** *юрид.* менителнично право; **~ý zákon** *юрид.* (раздел от) закон, уреждащ менителничното право

směň|it, -ím св. (*со за со; со*) *книж.* сменя, заменя, обменя (*нещо за нещо*): **~it byt** заменя квартира

směnitelnost, -i жс. 1. сменяемост, обменяемост, заменяемост: **~ zboží** заменяемост на стоки **2.** *икон.* конвертируемост, сменяемост, обменяемост: **~ valut** конвертируемост на валута; **vnitřní ~ měny** ограничена конвертируемост на (национална) валута

směniteln|ý, -á, -é 1. сменяем, заменяем, разменен, обменен: **~á hodnota** обменна, разменна стойност **2.** конвертируем, свободно сменяем (*за валута*): **volně ~é měny** конвертируеми валути

směnk|a, -u жс. юрид. икон. полица, менителница: **prodloužit ~u** пролонгирам полица; **půjčit na ~u** дам (заем) срещу полица; **pa-**

dělat ~u фалшифицирам, подправя полица; **~a byla splatná dnem ...** полицата имаше падеж на ...; **~a prošla** полицата е просрочена; **~a cizí** *юрид.* джиросана полица

směnnost, -i жс. икон. конвертируемост

směnn|ý, -á, -é обменен, обменителен, разменен; който се отнася до замяна, смяна, обмяна: **~ý obchod** разменна търговия; **~ý kurs** разменен, обменен курс; **výrobní a ~é vztahy** отношения на производство и обмен; **~á hodnota** *икон.* разменна стойност; **~á smlouva** *юрид.* договор за замяна

směň|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* (*со за со; со*) *книж.* сменям, заменям, обменям (*нещо за нещо*): **~ovat bankovky za zlato** сменям, обменям банкноти срещу злато, за злато

směnov|ý, -á, -é сменен; който се отнася към смяна: **~ý mistr** сменен майстор

směr, -u м. **1.** посока, направление; курс: **~ větru** посока на вятър; **~ plavby, letu** курс на плаване, курс на летене; **~ kurzu** *физ.* линия по пеленг; **sedět ve ~u jízdy** седя по посока на движението; **sedět proti ~u jízdy** седя обратно на посоката на движението; **pohybovat se všemi ~y** движа се във всички посоки, във всички направления; **dal se ~em na východ/k východu** той тръгна на изток; **blížil se ~em od náměstí** той идваше, приближаваше се от (към) площада; **tímto ~em** в тази посока, в това направление **2.** насоченост, насока, ориентация: **škola technického ~u** училище с техническа насоченост, с техническа ориентация, с технически профил; техническо училище; **udávat ~ listu** определям ориентация на вестник **3.** *в съчет.* **v tom (jistém, jednom) ~u** *остар. книж.* в това (определено, едно) отношение; в тази (определена, една) насока; **v tom ~u měl pravdu** в това отношение беше прав; **doplnit program v tom ~u, aby...** да се допълни програмата така, че...; **v tom ~u se o něho nebojím** що се отнася до това, в това отношение не се страхувам за него; **v žádném ~u to nepřipustím** в никакъв случай няма да допусна това; **ve všech ~ech** във всяко отношение; **v mnoha ~ech zajímavý** интересен в много отношения; интересен във всяко едно отношение **4.** направление, тенденция, насока; течение, школа: **vládnoucí ~y v malířství** господстващи в живописа тенденции, течения; **literární, hudební ~y** тенденции, течения в литературата, в музиката; **různé politické, filozofické ~y** различни политически, философски течения; **levý ~ mezi inteligencí** ляво течение сред интелегенцията **5.** *като предлог в съчет.* **a) ~em**

k, ~em proti (*коти, čети*) с дат. по посòка на (*някого, нецо*), към (*някого, нецо*); срещу (*някого, нецо*): **jít ~em k náměstí** вървя по посòка на площада, към площада; **obrátit se ~em proti větru** обърна се срещу вятъра
б) ~em do, ~em od (*коho, čeho*) с род. по посòка на, към (*някого, нецо*); по посòка от, откъм, от (*някого, нецо*): **jít ~em do města** вървя към града; **jít ~em od města** вървя, идвам от(към) града **в) ~em na** (*коho, со*) с вин. по посòка на (*някого, нецо*), към (*някого, нецо*): **jet ~em na Prahu** пътувам, отивам към Прага
směrní|ce, -ce ж. 1. обикн. мн. **směrní|ce, -c** указания, насоки, директиви, инструкции: **~ce pro další práci** директиви за по-нататъшна работа; **vydat ~ce** дам директиви, инструкции, указания; **plnit ~ce** изпълнявам указания, инструкции; **řídít se ~cemi** ръководя се от директиви, от инструкции; **podle ~c** съгласно директивите, указанията 2. мат. ъглов коефициент
směrník, -a м. 1. регулирòвчик (*във войска*) 2. разпоредител (*при парад и под.*) 3. спец. ориентър, пèленг; дирекционен ъгъл: **komпасový** ~ компасен пèленг; **traťový** ~ пèленг на плаване
směrn|ý, -á, -é 1. ориентациòнен, насòчващ: **~á čára** насòчваща линия 2. *рядко книж.* насòчващ, указателен, ориентирòвчен: **~ý plán výstavby** примерен, насòчващ план за изграждане, за благоустройство; **~á cena** икон. ориентирòвчна, приблизителна цена; **~é číslo** икон. контролно число
směrodatně нар. меродавно, определящо, решаващо: **působit ~** имам решаващо значèние
směrodatn|ý, -á, -é меродавен, определящ, ръководещ, решаващ: **být ~ý pro něco** имам решаващо влияние за нецо; **můj názor není ~ý** мòето мнèние не è решаващо, не è меродавно, няма решаващо значèние; **~í činitelé** ръководещи, меродавни фактори
směrovac|í, -í, -í в съчет. **poštovní ~í číslo** пощенски код
směr|ovat, -uji/разг. -uju неск. (*со*) спец. насòчвам, ориентирам (*нецо*): **~ovat anténu, mikrofon** техн. насòчвам, ориентирам антèна, микрофòн
směrovk|a, -y ж. 1. техн. мигач 2. ж.п. указателна табèла; табèла с имената на началната и крайната гара (*на влак, вагон*) 3. в съчет. **větrná ~a** метеорол. ветропоказател (*в метеорол. станция*) 4. авиац. вертикално кормило
směr|ovat, -uji/разг. -uju неск. 1. (*кат*) насòчен

съм (*в определено направление, в определена посока*); глèдам, вòдя, отправен съм, двìжа се, отивам (*нанякъде*): **~ovat k městu, do města** отивам, вървя към града, по посòка на града; **cesta ~uje na východ** пътят вòди, върви, отива на изток; **okna ~ovala na náměstí** прозòрците глèдаха към площада; **dlaně ~ují vzhůru** дланите са обърнати нагòре; **oči všech ~ovaly k němu** очите на всички бяха насòчени, бяха прицелени
в) ~em na (*коho, со*) с вин. по посòка на (*някого, нецо*), към (*някого, нецо*): **~ujem** знам за каквò намèкваш, къдè биеш; **vyčítal kam ~ují jeho otázky** той усèти, разбра наквèде бият въпрòсите му, каквò имаше предвид, каквò целèше с въпрòсите си 2. (*к čemu; kam; -*) насòчвам усíлия (*към нецо, някъде*); целя, преслèдвам (*нецо*): **naše úsilí ~uje k zachování míru** нашите усíлия са насòчени към запазване на мира, целят запазване на мира 3. *третол.* **-uje** (*к čemu*) развìва се (*в някакво направление*); насòчва се, върви (*към нецо*): **poměry ~ovaly k válce** положèнието, ситуацията се развìваше към война 4. *третол.* **-uje** (*proti komu, proti čemu*) книж. остар. насòчен е (*срещу някого, срещу нецо*); противопоставя се (*на някого, на нецо*): **první rána ~ovala proti mládeži** първият удар бèше насòчен срещу младежта
směrov|ý, -á, -é кòйто се отнася към посòка, към направлèние: **~ý smysl ptáků** чувство за ориентация при птици; **~á růžice** спец. роза на ветровете; **~á tabule** трансп. пътепоказател, пътеуказател; **~ý lístek** пощ. етикет за направлèние върху колèтна прàтка; **~á doprava** ж.п. маршрутен транспорт, маршрутни влакове; редòвен железопътен транспорт; **~á kolej** ж.п. маршрутен коловòз; **~é kormidlo** авиац. вертикално кормило; **~ý mikrofon** техн. насòчен микрофòн, селективен микрофòн; **~á anténa** техн. насòчена антèна, селективна антèна
směš, -i ж. 1. смèsица, смес: **~ telecího a vepřového masa** смès от телешко и свинско месо; **~ bonbonů** бонбòни-асортì; **~ sušenek** бисквити-асортì; **kávová ~** кафè смès; **pestrá ~ barev** пèстра смèsица от цветòвè; **~ národních písní** китка, сбòрник нарòдни пèsни 2. спец. смес: **pohonná ~** техн. горивна смès; **bohatá, chudá ~** техн. богàта, бèдна горивна смès; **chladicí, mrazicí ~** техн. охладителна, охладяща смès; **hořlavá, výbušná, třaskavá, zápalná ~** техн. взривна, запалителна, избухлива смès; **krmná ~** сел.стоп. кр̀мна смèsка; **betonová, cementová ~** строит. бетонна/бетòнова, цимèнтна/цимèнтова смès; **výběrová ~** (*pražené kávy*) хран. смès от ви-

очѣте **4. при отриц. nesmět** (с инф.) не трябва, не бива (да...): **nesmíš zapomínat, že...** не трябва, не бива да забравяш, че...; не забравяй, че...; **nic si z toho nesmíš dělat** не обръщай внимание на това; не се засягай от това; не го вземай толкова навътре, на сериозно, при-
 срд
 който се страхува от мечки, не трябва да ходи в гората

smetáček, -ku м. умал. метличка: **~ek z peří** метличка от пера

smeták, -u м. метла, метличка; четка с дълга дръжка: **smýčít ~em** почиствам (прах, паяжини и под.) с метличка, с четка

smeták, -a м. разг. експр. клошар; човек, който рови в кофи за боклук и под.

smetan|a, -y жс. каймак, сметана: **sebrat z mléka ~u** обера каймак на мляко; **sladká ~a** неподквасена сметана; **kyselá ~a** заквасена сметана; **~a ke šlehání** гъста сметана за разбиване; **káva se ~ou** кафе със сметана; **jahody se ~ou** ягоди със сметана; **zajíc na ~ě** готв. заек със сир
 нещо; взема за себе си най-доброто

smetank|a, -y жс. бот. глухарче, радика (Taraxacum)

smetánk|a, -y жс. експр. елит, каймак на обществото, хайлайф, върхушка: **buržoazní ~a** буржоазен елит; **~a ženského světa** елит, каймак на женския свят

smetanov|ý, -á, -é 1. каймачен, сметанов; който е от сметана, от каймак: **~á omáčka** сос със сметана; **~ý tavený sýr** топено сирене със сметана 2. каймачен, сметанов; който е подобен (по цвят) на сметана: **~á barva** цвят на сметана

smet|at, smít|at, -ám нескв. 1. (со odkud; со) помитам, измитам (нещо отнякъде): **~ala se stolu drobtu** тя помиташе, събираше трохиите от масата; **~al snít se šatů** той изтупваше снега от дрехите си 2. (со) смитам на едно място, събирам (нещо) с метене: **~at napadané listí** смитам нападнали листа 3. (со, koho) експр. събарям, свалям, помитам, повалам (нещо, някого): **povodeň ~ala domu** наводненieto помиташе, отнасяше къщите

smet|í, -í ср. смет, боклук; отпадъци: **koš na ~í** кошче за смет; **jáma na ~í** яма за отпадъци; **odklízet ~í** чистя смет; **vyhodit ~í** изхвърля
 пр
jako ~í има много пари; с лопата ги рине парите; **má děti jako ~í** има много деца

smetišt|ě, -ě ср. бунище, сметище: **slepice na ~í** кокошки на бунище; **~ě dějin** пейор. бунище
 на
 извратен

два петела на едно бунище, двама съперници в една и съща област; **vyhodit někoho, něco na ~í** изхвърля някого, нещо на боклука

smích, -u м. 1. смях: **srdečný ~** сърдечен смях; **nakažlivý ~** заразителен смях; **výbuch, salva ~u** взрив, залп от смях; **dát se do ~u** започна да се смее, размее се, прихна; **propuknout, vybuchnout v ~** избухна в смях; **neudržel se ~y** той не можеше да се удържи от смях; **není mi do ~u** не ми е до смях, не ми е (никак) смешно; **to je k ~u** това е (направо) смешно; **válet se, řvát ~y** търкалям се от смях; **mohl se ~y potřhat** (той) щеше да се скъса от смях; **mohl puknout ~em** (той) щеше да се пукне от смях; **prohýbat se ~em/~y** заболява ме коремът от смях 2. присмех, подигравка, насмешка: **mají, dělají si z něho ~** вземат го на подбив, за мезе; вземат го за кашмер; правят си с него гаргара; **tropit si z něčeho ~** майтапя се с нещо; **sklidit jen ~** получа само присмех, само подигравки; **byl k ~u** той беше за смях, за подигравка; **být všem pro ~** за присмешнице съм на всички; всички ми се присмиват, подиграват ме; **mít někoho pro ~** имам повод за смях
 вк
ti zajde ~ вече няма да ти е смешно! ще престанеш да се смееш! гледай да не ти се стъжни! (за заплаха); **k ~u!** глупости! смешно! (за отказ)

smích|at, -ám св. (со; со s čím) смеся, размееся (нещо с нещо): **~at víno s vodou** смеся, размееся вино с вода; **~at barvy** смеся, размееся бой

smích|at se, -ám se св. (-; s čím) смеся се (с нещо): **v průvodu se všichni ~ali** в колоната, в манифестацията всички се смесиха

smícháv|at, -ám нескв. (со; со s čím) смесвам, размесвам (нещо с нещо): **~at hladkou a hrubou mouku** смесвам фино смляно с едро смляно брашно

smícháv|at se, -ám se нескв. смесвам се, размесвам се: **barvy se ~aly špatně** бойте се размесваха лошо

smíchovsk|é, -ého ср. смиховска бира

smilně нар. книж. развратно, блудно

smilnic|e, -e жс. книж. развратница, блудница

smilník, -a м. книж. развратник, блудник: **~a svůdce** развратник и прелъстител

smiln|it, -ím нескв. книж. развратнича, блудствам

smilnost, -i жс. книж. развратност, блудност

smiln|ý, -á, -é 1. развратен, блуден; който се отдава на разврат, на блудство: **~á žena** развратница, блудница 2. похотлив, сладострастен, извратен; който се отнася към разврат,

към блудство: **~é pohledy** похотливи погледи; **~é zvrácenosti** сексуални перверзии; **zločin ~ého násilí** изнасилване; **provozovat ~ou živnost** проституирам

smilován|í, -í *ср.* милост, помилване, пощада: **bez ~í potrestat zločince** накажа безмилостно престъпник; **neznat ~í** не знай милост, пощада; **mít s někým ~í** смиля се над някого, проявя милост, пощада към някого; **prosít o ~í** моля за милост

smilovat se, -uji se/разг. -uju se *св.* (над кým, над čím; -) смиля се, съжалия се (над някого, над нещо): **král se ~oval nad odsouzeným k smrti** кралят се смиля над осъдения на смърт; **počasí se konečně ~ovalo a přestalo pršet** *прен.* времето най-после се смиля и дъждът престана; **Pane Kriste, ~uj se!** *църк.* Господи, помилуй!

smilstvo, -a *ср. книж.* разврат, блудство: **od-dávat se ~u** отдавам се на разврат; **žít ve ~u** живя в разврат; **násilně ~o** изнасилване; **~o proti přirozenosti** *юрид. остар.* перверзно деяние; перверзия

smír, -u *м.* помирение, помиряване, примирие: **nabídnout ~** предложа примирие; **podávat ruku k ~u** подавам ръка за помиряване; склôнен съм на помиряване; **~ mezi stranami** *юрид.* примирие между странй, помиряване на странй; **sociální ~** *публ.* социално помирение

smírč|í, -í, -í *юрид.* помирителен: **~í komise** помирителна комисия; **~í řízení** помирително дело; **~í pokus** опит за помирение; **~í soud** *остар.* миров съд

smír|ek, -ku *м.* **1.** *минер.* шмиргел **2.** шкурка, гласпапир

smír|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* търкам, лъскам, шлифовам, почиствам (нещо) с шкурка, с гласпапир: **~ovat kámen** шлифовам камък с шкурка, с гласпапир

smír|kov|ý, -á, -é шмиргелов: **~ý papír** шмиргел, шкурка, гласпапир; **~ý kotouč** *техн.* шмиргелов диск

smírně *нар.* **1.** мирно, по мирен път: **~ výřešený konflikt** конфликт, разрешен по мирен път **2.** примирително, с примирение: **~ se umívat** усмихвам се примирително

smír|n|ý, -á, -é **1.** мирен, помирителен: **vyrovnat věc ~ou cestou** уредя, оправя работата по мирен път, по мирен начин **2.** примирителен

smířen|á, -é *ж.* само в съчет. на ~ou в знак на помирение, на помиряване; **podat někomu na ~ou ruku** подам ръка на някого в знак на помирение, на помиряване; **pít s někým na ~ou** пия с някого в знак на помирение, на помиряване; **naděje na ~ou** наджда за помирение

smířen|í, -í *ср.* помирение, помиряване, примирие; примиряване: **dosáhnout úplného ~í** постигна пълно помирение; **podat ruku na ~í** подам ръка за помирение; съгласен съм на примирие; **~í s osudem** примиряване със съдбата

smír|it, -ím *св.* (koho, co; koho, co s kým, s čím) **1.** помиря, одобря (някого, нещо с някого, с нещо): **~í protivníky** помиря противници; **~it bratra s otcem** одобря, помиря брат и баща

smír|it se, -ím se *св.* **1.** (s kým) помиря се, одобря се (с някого): **otec se ~il se synem** бащата се одобря със синя си **2.** (s čím, s kým) примиря се (с нещо, с някого): **~it se se svým osudem** примиря се със съдбата си; **s tím se už musíte ~it** няма друг изход, трябва да се примирите с това, трябва да приемете това

smír|livě *нар.* миролюбиво, примирително, помирително: **~ naladěný člověk** миролюбиво настроен човек; **~ zakončit** завърша с миролюбив тон

smír|liv|ec, -ce *м.* рядко *публ. нейор.* приспособленец, съгласител, съгласенец, конформист: **oportuniste a ~ci** опортюнисти и съгласители

smír|livost, -i *ж.* миролюбивост, помирителност, склôнност към помирение, към помиреност; успокоение: **duch ~í** дъх на помирение

smír|liv|ý, -á, -é **1.** помирителен; склôнен към помиряване; миролюбив: **umírněná a ~á povaha** сдържан и миролюбив нрав; **~ý postoj** помирително, склôнно към помиряване отношение; **mluvit ~ým tónem** говоря с помирителен тон **2.** *книж.* успокоителен, мирен, спокоен: **~é ovzduší domova** успокоителната, мирната атмосфера на родния дом

smír|lovat, -uji/разг. -uju *несв.* **1.** (koho, co; koho, co s kým, s čím) помирявам, одобрявам (някого, нещо с някого, с нещо): **~ovat sousedy** одобрявам, помирявам съседи **2.** (koho, co; koho, co s kým, s čím) примирявам, помирявам (някого, нещо с някого, с нещо): **utrpění ~uje všechny** страданието смирява, страда-

нието помирява всички; **~ovala si pohněvaného otce** тя се опитваше, тя се стараше да омилостиви разгневения си баща; **~ovat osazenstvo s danými poměry** карам персонала да се примири с положението

smíř|ovat se, -uji se *разг. -uju se* *несв.* **1.** (*s kým*) помирявам се, сдобрявам се (*с някого*): **dívky se ~ovaly se svými chlapci** момичетата се сдобряваха със своите приятели **2.** (*s čím, s kým*) примирявам се (*с нещо, с някого*): **~ovat se se ztrátou** примирявам се със загуба; **~ovat se s bohem** *църк.* смирявам се с Бога, приемам Бога, намирам пътя към Бога

smís|it, -ím *св. (co s čím, co)* смеся, размеся, разбъркам (*нещо с нещо*): **~it víno s vodou** смеся, размеся вино с вода; **~it barvy** смеся бои

smís|it se, -ím *св. (s čím; -)* смеся се, размеся се, разбъркам се (*с нещо*): **děšť se ~il se sněhem** дъждът се размеси със сняг; **hlasy se ~ily** гласовете се смесиха

smíš|ek, -ka *м.* смешльо, смехурко; човек, който обича да се смее: **~ek třídy** смешльото на класа

smíšenin|a, -y *ж.* смес, смесница: **~a různých barev** смесница от различни цветове, от различни бои; **~a španělštiny s arabštinou** смесница от испански и арабски (език)

smíšen|ý, -á, -é смесен, разнообразен, разнороден: **~ý program** смесена програма; **~é území** територия с хетерогенно, със смесено население; **~é manželství** смесен брак; **prodejná ~ého zboží** бакалия; **~á potrava** разнообразна храна; **~ý sbor** *муз.* смесен хор; **~ý vlak** *ж.п.* влак с товарни и пътнически вагони; **~á čtyřhra** *спорт.* смесени двойки (*при тенис и под.*); **~ý les** *лес.* смесена гора; **~ý metrum** *лит.* смесена стъпка; **~é číslo** *мат.* смесено число (*цяло число и дроб*); **~á příze** *текст.* прѣжда-меланж; **přijmout něco se ~ými pocity** *прен.* приема нещо със смесени чувства

smítat *жс.* **smétat**

smít|k|o, -a *ср.* прашинка (*смет, боклук*): **nikde ani ~a** никъде нито прашинка; **sfouknout ~o s klobouku** издухам прашинка от шапка; **spadlo mu ~o do oka** в окото му влезе прашинка

smlč|et, -ím *св. (co; o čem)* премълча, скрия (*нещо*): **poví všechno, nic ne~í** ще каже всичко, нищо няма да премълчи; **~et pravdu** скрия, премълча истина

smlouv|a, -y *ж.* договор, спогодба, контракт: **uzavřít ~u** склѳча, подписа договор; **plnit, dodržovat ~u** изпълнявам, спазвам договор; **zrušit ~u** анулирам договор; **podle ~u** по договор, според договора; **obchodní ~a** търговска спогодба; **hospodářská ~a** икономическа, стопанска спогодба; икономически, стопански договор, контракт; **pracovní ~a** трудов договор; **kolektivní ~a** колективен договор; **mírová ~a** мирен договор; **spojenecká ~a** договор за съюз; **~a o neútočení** договор за ненападение; **~a o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci** *по-рано* договор за приятелство, сътрудничество и взаимопомощ; **patronátní ~a** договор за шефство; **nakladatelská ~a** договор с издателство; **státy Varšavské ~y** *по-рано* държа̀ви от Варшавския договор; **Washingtonská ~a** Договорът от Вашингтон (*за приемане на Чешката република в НАТО*); **mít s někým ~u** имам договор с някого, договорени сме с някого; **společenská ~a** *социол.* обществен договор

smlouv|at, -ám *несв.* **1.** (*co*) уговарям, договарям (*нещо*): **~at si s někým schůzku** уговарям си среща с някого; **~at koupí auta** договарям покупка на кола **2.** *и smlouv|at se (o co)* пазаря се, вода пазарлък (*за нещо*): **~at při koupí** пазаря се при покупка; **nastalo dlouhé ~ání** *настана дълъг пазарлък* **umí-atdokve** пазаря се като циганин

smlouv|at se, -ám se *несв. (s kým; s kým o čem, na čem)* уговарям се, договарям се (*с някого за нещо*): **~al se s ním, aby...** уговаряше се с него да...

smls|at, -ám *св. (co) експр.* изям с апетит, изпапкам, излапам, опапам (*нещо*): **~al všechny bonbony** той изпапка всички бонбони

smls|nout, -nu *св. (co) експр.* хапна, лапна, изям, излапам, опапам (*нещо*) с апетит: **~nout kus dortu** *тамагаретора* **пипанко-пипо** точка си зъбите за нещо, хвърлил съм око на нещо

smls|nout si, -nu si *св. (na čem; -) разг.* насладя се, изкѳя се (*на някакво ядене и под.*); изпитам насладение (*от нещо*); облича си прѳстите (*от някакво ядене, от яденето на нещо*): **~nout si na dortu** изкѳя се на тортата; **to je čtení, to si ~nete** *прен. експр.* това четиво много ще ви харесва, ще ви достави голямо удовлствие **~nout si na čem** *прен.* насладя се с някого; изгавря се над някого

smluven|ý, -á, -é уговорен, договорен: **~é znamení** уговорен сигнал, знак; **~á cena** предварително уговорена (устно) цена; **~ý plat** предварително уговорена (устно) заплата; **~á řeč** *спец.* (за)кодиран, кодов език; кодирано писмо; шифър

smluv|it, -ím *св.* **1.** (*co*) уговоря, договоря (*нещо*): **~it plat** договоря (се за) заплащане; **~it příměří** уговоря примирие **2.** (*koho za koho*)

остар. обещава (някого на някого); годя (някого за някого): **~ili dceru za bohatého pána** бяха обещава дъщеря си на един богаташ, бяха годили дъщеря си за един богаташ

smluvit se, -ím se св. (s kým; –; s kým o čem, na čem) договоря се, уговоря се, споразумя се, разберя се (с някого за нещо): **~ili se, že půjdou na výlet** уговориха се да отидат на излет; **rychle se spolu ~ili** скоро се разбраха помежду си

smluvně нар. по договор, договорно, в договорно отношение: **~ se zavázat** задължа се по договор, чрез договор: **~ zaručená pomoc** гарантирана, осигурена по договор помощ

smluvní, -í, -í договорен; който се отнася към договор, към спогодба, към контракт: **~í poměr** договорно отношение; **~í závazek** договорен ангажимент; **~í strana** юрид. контрактант, договоряща страна; **~í pokuta** юрид. договорна санкция

smočit, -ím св. **1.** (co) топна, натопя, намокря (нещо): **~it rty ve víně** намокря устни с вино; натопя устни във вино; **~i si nohy v potoce** намокря си, натопя си краката в поток; **~it** **mluvní** **ve všem si prsty ~í** експр. навсякъде си пъха нос, врѣ си гъгата; **~it někoho** накисна, натопя някого; създам на някого неприятности **2.** (co) намокря, измокря (нещо): **slzy ~ily jeho tvář** сълзи намокриха лицето му

smočit se, -ím se св. намокря се: **prach se ~í deštěm** прахът ще се намокри от дъжд; **~it se v něčem** прен. накисна се, намокря се в нещо (неприятно)

smočit si, -ím si св. (do čeho, v čem; –) експр. забъркам се, заплетя се, намеса се, набъркам се (в нещо): **~il si do toho sporu** (и той) се намеси, набърка се в спора

smog, -u м. смог

smogový, -á, -é смогов; който е предизвикан от смог, насочен срещу смог, свързан със смог: **~ý štáb** щаб за борба със смога

smokin|k, -ku, smokin|g, -gu м. смокинг: **páni ve ~cích/~zích** господя в смокинги

smokinkový, smokingový, -á, -é смокингов

smokvo|ň, -ně ж. смокиново дърво, смокиня

smola ж. смола

smolař, -e м. експр. човек без късмѣт, неудачник, кутсуз(ин), кутсузлия, Мърко Тотеv: **je to starý ~** той си е откръи време Мърко Тотеv; голям Мърко Тотеv е; голям кутсузлия е

smolařka, -y ж. експр. женя без късмѣт, кутсузлияка, неудачница

smolařský, -á, -é експр. неудачнически, кут-

сузлийски; който се отнася към човек без късмѣт, към липса на късмѣт

smolařstv|í, -í ср. експр. кутсузлук, мъркотевщина, липса на късмѣт, неудачничество

smolin|ec, -ce м. минер. уранова руда, уранит, уранинит

smol|it, -ím нескв. **1.** (co) насмолявам, смоля (нещо): **~it dratev** насмолявам обушарски каняп **2.** (co) разг. експр. бачкам, майсторя, скалпвам, съчинявам (нещо); мъяча се, бъяхта се (обикн. над умствена работа): **~it úlohu celé odpoledne** цял следобед съчинявам домашно; **~it verše po večerech** (опитвам се да) стихоплѣтствам вѣчѣрно време

smol|it se, -ím se нескв. (s čím) разг. експр. трѣпя се, бъяхта се, мъяча се (обикн. с умствена работа): **~it se s příkladem** мъяча се с (решаването на) задача

smolně нар. смолисто; с аромат, с блясък на смола: **~ černý** смолисто-чѣрен; **~ lesklý** лъскав като смола, смолисто-лъскав; **chvojí ~ vonělo** от боровите клонки миреше на смола

smolnick|a, -y ж. **1.** умал. бѣрин(к)а (за осветление и под.): **rozžehnout ~u** запяля бѣрина (за осветление) **2.** бот. прилѣпка, лѣпило (Viscaria)

smoln|ý, -á, -é **1.** смолист; който съдържя смола: **~é louče** смолисти бѣрини; **~á vůně** смолисто

униформа

крадливи ръце, крадлив съм, крада, пипам **2.** смолист, смѣлен; подѣбен по цвят и блясък на смола: **~é peří havranů** смолисто-чѣрни гърванови перя; **~ý lesk očí** очи със смѣлисто-чѣрен блясък **3.** рядко експр. кутсуз, неблагополучен, лош, чѣрен, нещастен, носещ нещастие: **~ý den** лош, чѣрен ден; **~ý osud** нещастна, чѣрна ърис **4.** в съчет. **~é knihy** истор. книги с показания от разпити чрез ѱреди за мъчѣние (в Средновековието)

smontovat ж. зmontovat

smot|at, -ám св. **1.** (co do čeho) намотя, навия (нещо в определена форма): **~at vlnu do klubka** намотяя вълна на кълбѣ **2.** (co) намотяя, навия, свия (нещо определено по форма): **~at klubko vlny** намотяя, навия кълбѣ вълна; **~at cigaretu** свия цигара

smotáv|at, -ám нескв. намотявам, навивам, свивам (нещо в определена форма и определено по форма): **~at nit** навивам, намотявам конѣц

smot|ek, -ku м. **1.** топ, свитък, рулѣ, чилѣ, гранака (нещо навито, намотано): **~ek pergamentu** свитък, рулѣ пергамент; **~ek tkaniny** топ плят **2.** саморъчно свита цигара: **stočil si ~ek a bafal** той си завъртя цигара и запяфка

smrad I, -a *м. разг. експр. пейор.* навлек; малкия; копеле (*като обръщение обикн. към деца*): **ty ~e!** копеле недно! **jak jste se vyspali, ~i?** как спяхте, наш'те? как спяхте, копелета?
smrad II, -u *м. разг. 1.* воня, смрад, зловоние, лоша миризма: **bylo cítit hrozný** ~ усещаше се ужасна воня; **to je ~!** каква смрад! каква воня! ♦ **ztratil se jako ~, vytratil se jako ~, zmizel jako ~** ~ той се изсули като пръдня от гащи; **táhne se jak ~** влочи се като черв 2. гадост, боклук; предмет със силна неприятна миризма (*обикн. цигара и под.*): **co to kouříš za ~?** каква е тази гадост, дето я пушиш?
smrádek I, -ka *м. умал. разг. експр. грубо* копеленце, пръдльо; малкия, копеле
smrádek II, -ku *м. умал. разг. експр. зловоние, миримичка* ♦ **jetady ~ek, ale teploučko** по-добре да миреше, но да е топло; **zmizel, ztratil se jako ~ek** (той) се изсули като пръдня от гащи
smradlav|ý, -á, -é *разг. 1.* смрадлив, миризлив, вонящ, зловонен: **~ý sýr** миризливо сирене 2. вмирисан, развален: **~é vejce** развалено яйце; **~ésádlo** *разг. сл. ав.* ~ýpes|kуче краставо! **je to tím ~ým navrch** (това е) лоша работа, кофти работа; нещата се обърнаха откъм лошата си страна; **máš to tím ~ým navrch** спукана ти е работата; нещата отиват, вървят на лошо
smrad|nout, третол. -ne *несв. разг.* засмърдява; започва да воня, да издава неприятна миризма: **hnijící voda ~ne** застоялата вода започва да воня
smrák|at se, безл. -á se *несв. 1.* мръква (се), здрачава се, смрачава се: **začíná se ~at** започва да (се) мръква; **v zimě se brzy ~á** през зимата (се) мръква рано 2. притъмнява, заоблачава се: **~alo se jako před bouřkou** притъмняваше като пред буря 3. (*к ъети*) *прен.* върви, отива (*към нещо*); (*нещо*) приближава, приближава: **~á se k válce** приближава война; ще има война
smrč|ek, -ku *м. умал.* елха, смърч
smrč|in|a, -y *ж.* смърчова гора
smrčinov|ý, -á, -é който се отнася към смърч, към смърчова гора: **~ý les** смърчова гора
smrd|ět, -ím *несв. разг. 1.* *безл. -í (-; čít; ro čet)* воня, смърди (*на нещо*): **~í tady plyn** тук смърди, воня на газ; **~í to plísni** миреше на мухъл ♦ **lenoš|až ~í** *разг. сл. ав.* ~í *коруну, grošem* няма пукнатата пара; **práce mu ~í** (той) не обича да работи, не иска да работи; **vlastní chvála ~í** *пословица* самохваляството е подозрително; **~í to s ním** лошо му се пийше; **~í to pro něho** лоша му е, спукана

му е работата; **ryba ~í od hlavy** *поговорка* рибата се вмирисва от главата; **~í to kriminálem** това ми миреше на затвор 2. (*kde*) *грубо* кисна, гния, вися (*някъде*): **~ět v kriminále** гния в пандиза

smrdut|ý, -á, -é *експр.* вонящ, смрадлив, зловонен: **~ý zápach** воня; **~á voda** воняща, зловонна вода

smršť|it se, -ím *ж.* **ж**

jako ~ стръден (е) като тополя

smrk|at, -ám *несв.* сѣкна се: **~at do hrsti** сѣкна се в шѣпа

smrk|nout, -nu *св.* изсѣкна се: **hlasitě ~nout** изсѣкна се шумно

smrk|nout se, безл. -ne se *св. рядко* здрачи се, смрачи се, мръкне се: **usne, jak se ~ne** заспява, щом се мръкне

smrkov|í, -í *ср.* *сбир.* смърчова гора

smrkov|ý, -á, -é смърчов; който се отнася до смърч: **~é dřevo** смърчово дърво; смърч

smrsknout, smrsknout se, smrskávat, smrskat, smrskovat, smrskávat se, smrskat se, smrskovat se *вж. smrštít, smrštít se, smršťovat, smršťovat se*

smršť|t, -tě *ж.* смерч; вихър, ураган, циклон, тайфун: **vodní ~t** воден смерч; **písečná ~t** пясъчен смерч; **~t prachu** смерч от прах; **větrný ~t** смерч на сұшата, сухоземнен смерч; **~t potlesku** *прен.* буря от аплодисменти; **válečná ~t** *прен.* ураган, вихър на войната

smrště|ní, -í *ср.* свиване, стягане, скъсяване: **~í svalu** *физиол.* свиване на мускул; **~í cév** *физиол.* свиване, спазъм на кръвоносни съдове
smršt|it, -ím, рядко smrsk|nout, -nu *св. (со)* свия, сбръчка, сгърча (*нещо*): **netýkavka ~í při doteku své plody** при докосване мимозата свива листата си

smršt|it se, -ím se, smrsk|nout se, -nu se *св.* свия се, стѣгна се, сбръчка се, сгърча се, набръчка се, сгърча се: **obličej se ~il** лицето се сгърчи; **spálená kůže se ~ne** изгорялата кожа се набръква; **úspory se ~ly** *прен.* спестяванията се стопиха

smršť|ovat, smrsk|ovat, -uji/разг. -uju, smrská|vat, smrsk|at, -ám *несв. (со)* свивам, сбръквам (*нещо*): **napínat a ~ovat ruku** протягам и свивам ръка

smršť|ovat se, smrsk|ovat se, -uji se/разг. -uju se, smrská|vat se, smrsk|at se, -ám se *несв.* свивам се, стягам се, сбръквам се, набръквам се, сгърчвам се: **kůra zemská se ~ovala** земната кора се набръкваше; **stíny na zdi se smrskávaly** сѣнките върху стените се скъсяваха; **dřevo se ~uje** дървото се съсъхва

ствена наслада; **~é rty** чувствени, похотливи ўстни; **~ý půvab** сексуален чар, сексапил

smyslově нар. сетивно, в сетивно отношение, чрез сетивата: **~ vnímatelný svět** сетивно възприеман свят

smyslov|ý, -á, -é сетивен, чувствен: **~é poznání** сетивно познание; **~ý vjem** сетивно, чувствено възприятие; **~é ústrojí** анат. сетива

smýšlen|í, -í ср. мнѣние, позиция/позиции, становище, възглед(и), мироглед: **politické ~í** политически възгледи; **náboženské ~í** религиозни възгледи, религиозен мироглед; **být stejného, opačného ~í** на едни и същи, на противоположни позиции съм

smyšlenk|a, -y ж. измислица, небивалица, измисльотина: **to není pravda, to je jen (holá) ~a** това не е истина, това е чиста измислица; **vypравovat ~y** разказвам небивалици

smyšlen|ý, -á, -é измислен, съчинен: **~á historie** измислена, съчинена история

smýš|let, -ím, 3. мн. -ejí/-í неск. **1.** (*jak; jak o kot, o čet*) ймам (някакво) мнѣние (за някого, за нещо); мисля (за някого, за нещо някак): **~et o někom špatně** ймам лошо мнѣние за някого **2.** (*jak s kým, s čím*) отнасям се (някак към някого, към нещо); държам се (някак към някого, с някого); ймам (някакво) отношение (към някого, към нещо): **~et s někým přátelsky** отнасям се към някого приятелски; ймам към някого приятелско отношение

smýt, smýji/разг. smýju св. (*co odkud; co*) измий (нещо отнякъде): **~ se sebe špatně** измий мръсотията от себе си; **~ nepříznivý dojem** прен. загладя, залича неприятно впечатление; **~ křivdu** прен. поправя неправда: **~ vinu** прен. изкупя вина

smýv|at, -ám неск. (*co odkud; co*) измивам (нещо отнякъде): **~at krev s rukou** измивам кръв от ръцете; **šero ~á obrysy hor** прен. експр. здрачът размива контурите на планините; **~at vinu** прен. изкупвам вина

snad част. **1.** вероятно, по всяка вероятност, възможно е, може би (за вероятност, за правдоподобност): **zítra ~ bude hezky** вероятно ўтре времето ще бъде хубаво; **~ je to pravda** може би, по всяка вероятност това е вярно; **přijdeš večer?** – **~ (ano)** ще дойдеш ли тази вечер? – може би, по всяка вероятност, вероятно (ще дойда) **2.** може би, май, казват (за несигурност, за съмнение): **stůně, dokonce ~ těžce** боледува, и май че тежко **3.** с отриц. **snad ne...** да не би да (+ положителен гл.): **~ nemáš strach?** да не би да се страхуваш? **~ nemáš hlad?** да не би да си гладен? **~ na to ne-**

zapoměl? да не би да е забравил? да не е забравил? **4.** дано, нека: **~ už přijedou** дано най-после да дойдат, да пристигнат; **ted' ~ konečně uvěříš** дано сега най-после (да) повярваш

snadněji вж. **snáze**

snadno, snadně нар. лесно: **~ a rychle (něco získat)** лесно, без усилия и бързо спечеля нещо; **to se ~ řekne** лесно е да се каже; **tak ~ to nejde** това не става така лесно; **~ přístupný** леснодостъпен

snadn|ý, -á, -é лесен: **~ý život** лесен живот; **to je ~á pomoc** това е лесна работа; лесно може да се оправи; **bylo ~é říci** беше лесно да се каже, (*a трудно да се направи*); **to není tak ~é** това не е така лесно, така просто; **volit nej~ější/nejsnazší cestu** избирам най-лесния път, начин

snah|a, -y ж. (*po čem; oč*) стремѣж, стремлѣние (към нещо); старание, усърдие, усилие, домогване (до нещо): **~a zvítězit** стремѣж към победа; **má dobrou ~u pomoci** ймам доброто желание да помогне; **měl dobrou ~u** той ймаше най-добри намерения; **přes všechnu ~u neuspěl** въпреки цялото си усърдие, цялото си старание, той не успя; **reformní ~y** реформаторски усилия

snach|a, -y ж. снаха: **porozumění mezi tchyní a ~ou** разбирателство между свекърва и снаха

snář, -e м. съновник: **hledat ve ~i** търся в съновник

snášenlivě нар. търпимо, толерантно; сговорчиво: **chovat se ~** държам се толерантно

snášenlivost, -i ж. **1.** търпимост, толерантност; сговорчивост: **náboženská ~** религиозна търпимост; веротърпимост **2.** техн. съвместимост

snášenliv|ý, -á, -é **1.** разбран, толерантен; сговорчив: **~ý člověk** разбран, сговорчив човек; **být ~ý k jiným názorům** толерантен съм към мнѣнията на другите **2.** техн. съвместим

snáš|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í неск. **1.** (*co*) нѣся, вадя, изваждам, принасям, надонасям, струпувам, натрупувам (*много предмети*) на едно място: **~et přístroje na stůl** изваждам, струпувам, натрупувам, наслагвам прибори на маса; **žena ~ela, kde co měla** жената вадеше, струпуваше, принасяше (за ядене) всичко, което ймаше; **~et (si) na hnízdo** прен. струпувам семейно гнездо; създавам домакинство, дом **2.** (*co*) събирам, натрупувам, струпувам (*доказателства и под.*): **~et zprávy** събирам, трупувам, натрупувам сведения **3.** (*co, рядко koho*) свалям, смъквам (нещо, някого): **potok ~í do údolí prst** потокът смъква, свлича прѣст в долината **4.** (*co*) снасям (яйца) (*за птици*):

slepice ~í vejce кокoшката снàся яйцà **5.** (со) изтърпявам, понàсям (нещо): **ne~ím jízdú autobusem** не понàсям пътуване с автобус; **~et něčí rozmary** понàсям, изтърпявам нечии капризи **6.** *третол.* **-í** (со) понàся, изтърпява (нещо); издържа (на нещо) (обикн. за предмету): **dřevo ne~í vlhko** дървòто не понàся влага **7.** *третол.* **-í** *спец.* отклонява (кораб, самолет и под.) от поет курс (за вятър, течение и под.): **~ení letadla, lodí větrem** поднасяне на самолёт, на кораб от вятра

snáš[et se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se неск. 1. спускам се, приземявам се, кацам; падам: **vlaštovky se ~ely k zemi** лястовичките се спускаха към земята **2.** *третол.* **-í se** спуска се, пада; настàва, настъпва (за здрач и под.): **mlha se ~í na údolí** над долината се спуска, пада мъгла **3.** (s kým) понàсям се, разбирам се (с някого): **dobře se se všemi ~í** разбира се добре с всички

snáš[k]a, -у ж. рядко 1. събиране, струпване **2.** *сел.стоп.* брòй яйцà (снесени за определен период)

snat[ek, -ku м. 1. брак, бракосъчетàние, венчàвка: **občanský ~ek** граждански брак; **církevní ~ek** църковен брак; венчàвка; **uzavřít ~ek** сватoвнo
по сметка **2.** *прен. публ.* свързване, обединяване, сливане: **~ek dvou fotbalových týmů** обединяване, сливане на два футболни отбора

snatkov[ý, -á, -é брачен: **~ý podvodník** брачен изнудач, брачен мошеник; **~á kancelář** бюро за женитби

snáz(e), snadněji нар. сравн. от snadno полесно, полеско: **v rukavicích otrháš šípky** ~ с ръкавици ще обереш шипките полесно

snážen[í, -í ср. стремѐж, усилие, старàние, стремлèние: **pokrokové ~í** прогресивни стремѐжи; **všechno naše ~í bylo zbytečné** всичките ни усилия бяха напразни

snážit se, -ím se неск. (-; о со; с инф.; абу...) старàя се, стремя се, опитвам се, сля се, мъча се (да направя нещо): **je pilný, ~í se** прилèжен е, старàе се; **~it se o úsměv** опитвам се, сля се, мъча се да се усмихна; **~it se vyniknout** стремя се, старàя се да се отличи, да изпъкна; **~il se, aby prospěl** той се стремеше, старàеше да изкара добър успех

snáživě нар. усърдно, старàтелно, ревностно: **~ pracovat** работя усърдно, старàтелно

snáživ[ý, -á, -é 1. усърден, прилèжен, ревностен, старàтелен: **~ý žák** старàтелен, прилèжен ученик **2.** свидетелстващ за усърдие, за приле-

жàние, за старàние: **~ý výkon** постижèние, свидетелстващо за усърдие

snázně нар. книж. настойчиво, настоятелно: **~ vás prosím** мòля ви настоятелно

snážn[ý, -á, -é книж. настойчив, настоятелен: **mít k někomu ~ou prosbu** имам към някого настойчива молба

sněd[ek, -ku м. само в съчет. něco k ~ku нещо за хàпване

sněd[nout, -nu неск. помургавявам, стàвам мургав

sněd[ý, -á, -é мургав, смугъл; тъмнокафяв: **~á pleť** мургава кожа; **opálený do ~a** загорял от слънце; **zralé ~é obilí** узрели, прегорели, препечени на цвят жита

sněhobíl[ý, -á, -é белоснèжен, снежнобъл, бял като сняг: **~ý límeček** снежнобяла якичка; **~á pleť** бяла като мляко кожа

sněhov[ý, -á, -é 1. снèжен; кòйто се отнася към сняг: **~é vločky** снежинки; **~á koule** снежна топка; **~á vánice, bouře, vichřice** снежна буря, виелица, вихрушка; **~é závěje** снèжни прèспи; **~é řetězy техн.** (автомобилни) вериги срещу сняг; **~á fréza техн.** снегочистачка, снегорин **2.** *в съчет. ~é cukroví готв.* безе, целувки (сладкиши от разбити белтъци)

sněhulák, -a м. снèжен човèк: **stavět ~a** правя снèжен човèк

Sněhurk[a, -у ж. Снежàнка: ~a a sedm trpaslíků Снежàнка и седемте джуджета

sněm, -u м. 1. кàмара, сейм, парламèнт, народно събрàние: **zákonodárný ~** законодàтелна кàмара, гòрна кàмара; сенàт; **říšský ~** рàйхстàг; **spolkový ~** бундестàг; **městský ~** градски съвет; **stavovský ~ истор.** кàмара на съсловията (през късното Средновековие) **církevní ~ църк.** църковен събор; **svolat, rozpustit ~** свикам, разпусна парламèнт; **volby do ~u** избори за парламèнт, парламентарни избори; **výroční ~ herců прен.** годишно събрàние на артисти; **ptačí ~y před odletem прен.** събиране на птици, птичи сбòрища преди отлитане **2. експр.** (шумно) сбòрище; еврейска хàвра; парламèнт: **klepny držely ~** заседаваше парламèнтът на клокарките; **ženský ~** женско сбòрище

sněm[ovat, -uji/разг. -uji неск. книж. разисквам, заседавам в парламèнт: **přátelě ~ovali v kavárně прен. експр.** приятелите водеха дебàти в кафенето

sněmovn[a, -у ж. 1. кàмара (на парламèнт); парламèнт, народно събрàние: **poslanecká ~a** кàмара на депутатите; **Panská ~a истор.** Гòрна кàмара, Кàмара на аристократите (в Австро-Унгария); **Horní ~a** Гòрна кàмара, Кàмара на

лордовете, **Dolní ~a** Долна кáмара, Кáмара на общините (в Англия); **Sněmovna reprezentantů** Кáмара на представителите (в Конгреса на САЩ) **2.** парламѐнт, народно събрáние (сграда): **opoziční poslanci opustili ~u** депутатите на опозицията напуснаха (сградата на) парламѐнта

sněmovn|í, -í, -í парламентарен: който се отнася към парламѐнт: **~í síň** парламентарна зáла; **~í usnesení** парламентарно решѐние

sněň|í, -í ср. блян, мечтá; мечтáние, бленуване, блянове: **plané ~í** безплодно, празно бленуване; безплодни, празни блянове; **pohroužit se do ~í** потопя се в блянове, в бленуване

snesitelně нар. **1.** търпимо, поносимо: **bolí to ještě** ~ всё още болката е търпима, поносима **2.** снóсно, приемливо: **žít** ~ живѐя, кáрам я снóсно, приемливо

snesiteln|ý, -á, -é **1.** търпим, поносим: **~á bolest** търпима, поносима болка **2.** приемлив, снóсен: **~é životní podmínky** приемливи, снóсни условия за живòт

snést, snesu св. **1.** (со) струпам, натрупам, извадя, принесá, надонесá (много предмети) на едно място: **~ si nářadí k práci** струпам си, донесá си инструменти за работа; **snesla nám jídla, všechno možné** тя надонесе, принесе, натрупа пред нас всевъзможни яденета **2.** (со) събера, натрупам, струпам (сведения, доказателства и под.): **~ bohatý materiál k vědeckému dílu** натрупам, събера богат материал за научна работа **3.** (со, по-рядко коho) смъкна, сваля (нещо, някого): **~ kufry po schodech dolů** смъкна кúфари надòлу по стълби; **~ raněného z nosítek** сваля ранен от носилка

~(něm)mděněbaví (на някого) звездí от небѐто; готòв съм да направя всичко (за някого), да изпълня всяко желáние (на някого) **4.** третол. **snese** спец. отклонí (кораб, самолет и под.) от поѐт кúрс (за вятър, течение и под.): **snesení lodi, letounu** отклоняване на кораб, на самолет от поѐт кúрс **5.** (со) снесá (яйцѐ) (за птици): **slepice snesla vejce** кокошката снесе яйцѐ **6.** (со, коho) изтърпя, понесá (нещо, някого): устоя (на нещо, на някого): **dobře ~ lék** понесá добрѐ лекарство; **~ horko, únavu** понесá, изтърпя горещина, умòра; **nesnese prudké světlo** не мòже да търпи ярка светлина; **nesnesu tvůj pohled** не мòга да издържá твоя поглед, да понесá погледа ти; **je abstinent, málo snese** въздържател е, не мòже да нòси; **už to není k snesení** това вѐче не мòже да сѐ търпи, да сѐ понася **7.** третол. **snese** (со) понесѐ, изтърпи

(нещо); издържй (на нещо) (за предмет): **ta práce snese nejpřísnější kritiku** тази работа ще издържй и най-стрòга критика; **wolfram snese vysokou teplotu** вòлфрамът ще издържй/издържа на висока температура; **ta věc nesnese odkladu** работата не търпи отлáгане; **~ určité zatížení** стрóит. издържá (на) определѐно нáпрежѐние

~пřítáhnáне хартията търпи всйчко; всѐки мòже да си пйше, каквòто му хрúмне

snést se, snesu se св. **1.** (кат; -) спусна се, приземя се, кáцна, пáдна (някъде): **hejno vran se sneslo na pole** ято врáни се спусна, кáцна на полѐто, на нивата; **letadlo se sneslo k zemi** самолѐтът се спусна към земята, запòчна да се приземява; **snesl se tichý déšť** пáдна тих дъжд; **na hlavu se mu sneslo plno výčitek** прен. върху главáта му се стовáриха мнòго úпреци **2.** третол. **snese se** спусне се, пáдне; настáне, настъпи (за здрач и под.): **snesl se soumrak** спусна се, настáна здрач **3.** (s kým) разберá се, понесá се (с някого): **~ se s příbuznými** разберá се с роднини

sněť I, -í ж. остар. поет. вѐйка, клòнче

sněť II, -í ж. **1.** мед. гангрѐна: **~ slezinná** ветер. мед. àнтракс, синя пѐпка, вѐглен **2.** бот. земед. главня (по житото) (Ustilago, Tilletia)

sněženka, -y ж. бот. кокиче (Galanthus)

sněžit, безл. -í несв. вали сняг: **začalo ~it** запòчна да вали сняг; **přestalo ~it** спря, престáна да вали сняг; **sněžit** спря да вали

sněžn|ý, -á, -é книж. **1.** снѐжен; който се отнася към сняг: **~á pláň** снѐжна, заснежѐна, покритá със сняг равнина; **~á oblast** геогр. зòна на вѐчни снеговѐ; нивáлна зòна; **~á čára** геогр. грáница на вѐчни снеговѐ; **~é pásmo** геогр. нивáлна зòна; зòна с преобладаващи снеговалѐжи; **~á jáma** геогр. снѐжна прòпаст (със сняг през цялата година); **~é podnebí** метеорол. нивáлен климат; климат с преобладаващи снеговалѐжи; **~ý člověk** снѐжен човек; йѐти (в Хималаите) **2.** експр. снѐжнобýл **snídan|ě, -ě** ж. (сúтрешна) закúска: **pít k ~í čaj** пия чай на закúска; **anglická ~ě** английска закúска, закúска по английски

snídat, -ám несв. **1.** закúсвам: **~at brzy ráno** закúсвам рáно сúтрин **2.** (со) закúсвам (нещо); ям, пия (нещо) на закúска: **~at kávu, vajíčka** закúсвам кафѐ, яйцá; на закúска пия кафѐ, ям яйцá **sníh, sněhu** м. **1.** сняг: **prachový** ~ пухкав сняг; **vlhký** ~ мòкър, тѐжък сняг; **~ (hustě) padá** вали гъст сняг; **~ taje** снегът се топи; **vločky sněhu** снежинки; **závěje sněhu** прѐспи сняг; **bílý jako padlý** ~ бял като (прѐсен) сняг; **věčný**

~ *геогр.* вѣчни снеговѣ (в полярната област)
snílek *м. рядко книж. остар.* мечтател, фантазьор: **nepraktický ~ek** непрактичен фантазьор
snímací -í, -í снимачен, звукозаписвач, звукозаписен, възпроизвеждащ; който служи за записване, за снимане, за предаване, за възпроизвеждане (на звуци, образи и под.): ~í **technika** *техн. спец.* а) снимачна техника б) звукозаписна техника; ~í **kamera** снимачна камера; ~í **objektiv** *фотогр. филм.* снимачен обектив
snímač, -e *м. техн. спец.* задавач; датчик; четящо устройство; устройство за записване, за заснемане; за възпроизвеждане: ~ **zvuku** микрофон; ~ **obrazu** кинескоп; **distanční** ~ дистанционен датчик; ~ **tlaku** датчик на налягане
sním|at, -ám *несв. 1. (со odkud)* снѣмам, свѣлям (нещо отнякъде): ~ **at klobouk z hlavy** свѣлям шапка от главата; ~ **at (karty)** *картоигр.* цѣпя, секá кáрти; ~ **at maso s kostí** *готв.* отдѣлям месо от кóсти; ~ **at posmrtnou masku** *прáвя, свѣлям* *мáску* *посмáртнá*
свѣлям си мáска, показвам истинското си лице; ~ **at někomu břemeno** свѣлям товáра, брѣмето от гърба на някого; ~ **at pouta** смѣквам окóвите, дарявам свобода (на някого)
2. (со kоти, z koho) снѣмам, свѣлям (вина и под. от някого); освобождавам (някого от подозрения и под.): ~ **at z někoho vinu** *книж.* снѣмам от някого вина; ~ **at hříchy světa** *църк.* поѣмам брѣмето на човѣшките греховѣ
3. (со) снѣмам, записвам (*звук, сигнал, образи и под.*): ~ **at zvuk** записвам звук; ~ **at teplotu, vlhkost** записвам, отчитам температурá, влажност
4. (со) разчитам, декодирам (*информация на електронно-изчислителна машина*)
5. (со) *техн.* копирам, прекопирам (нещо); снѣмам, прáвя факсимилѣ (на нещо); препечáтвам (нещо)
snímateln|ý, -á, -é подвижен, свѣлящ се; който може да се смѣква, да се свѣля: ~ **é potahy sedadel** подвижни калѣфи на седáлки
sním|ek, -ku *м.* **1.** снѣмка, фотография: **reportážní ~ek** репортажна снѣмка; **rentgenový ~ek** *мед.* рѣнтгенова снѣмка; **vyvolávat ~ky** проявявам снѣмки **2. рядко** кóпие, факсимилѣ: ~ **ky starých rukopisných památek** кóпия, факсимилѣта на стари ръкописни пáметници **3. техн.** запис: **zvukový ~ek** звукозапис; **dokumentární ~ky** *пísní* докумен-тáлни записи на пѣсни **4. филм.** *публ.* (кратък)

филм; кадър: **dílčí ~ek** полукáдър; **reportážní ~ek** филмов репортаж, филм-репортаж; **hraný ~ek** игрален филм **5. икон.** снѣмка, схѣма, график: ~ **ek pracovního dne** часов график на работен ден
snímkovac|í, -í, -í в *свѣт.* ~í **stanice** рѣнтгеново отделение, рѣнтгенов кабинет, рѣнтгенология
sním|kovat, -uji *разг. -uju* *несв. (koho, co)* прáвя рѣнтгенова снѣмка (на някого, на нещо); заснѣмам с рѣнтген (някого, нещо): ~ **ování ze štítu** *мед.* флуорография; снѣмане с рѣнтген, с флуорограф; **letecké ~ování** *техн.* снѣмане, снѣмки от самолѣт
sníst, sním, 3. мн. snědí *св. (со, експр. koho)* изям (нещо, експр. някого): **snědl plný talíř polévky** тóй изяде пълна чиния, цяла чиния
hřebíky глáден сѣм като вълк; **nesnědl mnoho vtipné kaše** не è мнóго (остро)умен; глупав е; **myslí, že snědl všechnu moudrost** *експр.* йма (мнóго) висóко мнѣние за сѣбе си; мисли се за кóй знáе кóлко умен; **taky jsem snědl pár chytrých krajíčků** от мнóго фурни хляб сѣм ял; ял сѣм от живóта шамáри; помѣдрял сѣм чрез óпит; **kouká, jako by snědl pavouka, jako by mě chtěl** ~ глѣда (ме) като че ли йска да ме изядѣ, като че сѣм му изял хляба; глѣда ме като вълк; **snědl by ji očima** (тóй) ще я изядѣ, ще я изпие с очи; **neboj se, nesní tě** не сѣ страхуйвай, няма да те изядѣ; **samou láskou by se snědli** *експр.* тóлкова се обичат, че не мóгат да живѣят един без друг; разтáпят се от лóбóв; **ten člověk je jako mouchy snězte (si) mě** тóзи човѣк е отпýснат, равнодушен, безразличен към всичко; **co sis uvařil, to si sněz** каквóто си надробиш, товá ще сърбаш; сърбай сáм попáрата, кóято си надробил; **neprosíme se vás o to, snězte si to** дрѣжете си го за вас, не ви го йскаме; **co se doma uvaří, má se doma** ~ *пословица* домáшните рáботи да не сѣ изнáсят навѣн
snít, sním *несв. 1. (-; о кот, о ѣт)* *експр.* мечтáя, бленувам (за някого, за нещо): ~ **о štěstí, о slávě** мечтáя, бленувам за щáстие, за слáва
věčný sen спя вѣчен сѣн **3. (-; о кот, о ѣт; со)** *книж.* снѣнувам (някого, нещо): **nevěděl, bdí-li či sní** не знáеше бóден ли е, или снѣнува; не знáеше насѣн ли е товá или найве
snít se, безл. sní se *несв. (коти о ѣт)* *обикн. в свѣт.* **о tom se nám ani nesnilo** не смѣ и мечтáли за такóва нѣщо; не смѣ и снѣнували такóва нѣщо
snítk|a, -у *ж. остар. книж.* вѣйчица, клóнче: **olivová ~a** маслиново клóнче

snivě нар. замечтано, бленуващо

sniv|ý, -á, -é 1. мечтателен, бленуващ: **~á dívka** мечтателно момиче 2. замечтан, бленуващ: **~é oči** замечтани, бленуващи очи 3. който събужда, предизвиква мечти, предразполага към мечти: **~á jarní noc** пробуждаща мечти пролетна нощ; **~á píseň** изпълнена с мечтателност песен

sníž|ek, -ku м. умал. снежец

snížen|í, -í ср. понижение, намаление, спадане: **~í cen** намаление на цени; **~í koncentrace** техн. намаляване на концентрация; **~í vlastních nákladů** икон. намаляване на себестойност; **~í žaludku** мед. птôза, спадане, смъкване на стомах; **~í krevního tlaku** мед. спадане, понижаване на кръвно налягане

sníženin|a, -y ж. геол. депресия, понижение

snížen|ý, -á, -é 1. нисък, понижен, спаднал: **~é přízemí** нисък партер; **~á ramena** наведени, приведени раменé; **~ý krevní tlak** мед. ниско, понижено кръвно налягане; **~á děloha** мед. паднала, смъкната матка 2. приглушен (за тон, глас и под.): **promluvit ~ým hlasem** проговоря, произнеса с приглушен глас; **~ý tón** муз. понижен тон 3. намален, снижен, понижен: **~é ceny** намалени цени; **~á viditelnost** намалена видимост; **~á pracovní schopnost** намалена, понижена работоспособност; **~á činnost orgánů** намалена, понижена дейност на органи; **~ý úvazek** непълна заетост (на учител и под.)

snížit, -ím св. 1. (со) понижа, намаля, направя (нещо) по-ниско: **uměle ~it hladinu (řeky)** изкуствено понижа равнище, ниво (на река) 2. (со) рядко наведá, сведá (нещо): **~it hlavu** сведá, наведá глава 3. (со) понижа (глас, тон и под.): **~it tón** муз. понижа тон; направя тон с половин интервал по-нисък 4. (со) намаля, съкратя (обикн. брой, количество): **~it počet členů (komise)** намаля брой на членове (на комисия); **~it náklady** намаля, съкратя разходи; **~it stav armády** намаля, съкратя численост на армия; **~it ceny** намаля цени; **~it náskok soupeře** спорт. публ. намаля предимство, авâнс на съперник; **~it tlak, teplotu** физ. намаля, понижа налягане, температурá; **~it napětí** електр. понижа, намаля напрежение 5. (кого, со) остар. принизя (някого, нещо): **chce ho v mých očích ~it** иска да го принизи в моите очи

snížit se, -ím se св. 1. рядко наведá се, наклоня се: **otec se k nemocné ~il** бащата се наведé, наклоня се към болната; **~il se na kolena** той коленичи 2. обикн. третол. **-í se** намали се,

съкрати се: **výdaje se ~ily** разходите се намалиха, съкратиха се 3. (-; ке кому; пред кут) принизя се (до някого), приравня се (към някого); падна до равнището (на някого): **milostivě se k němu ~ila** тя прояви снизхождение към него; **~il se natolik, že přišel** той до такава степен се унижи, че дойдé 4. (к чему) принизя се, падна, изпадна, отида, стигна (до нещо): **~it se ke lži** стигна, принизя се до лъжа; **~it se k prosbám** удáря го на молби

sníž|ovat, -uji/разг. -uju неств. 1. (со) понижáвам, намалявам/намалям (нещо): **~ovat spodní vodu** понижáвам (равнище на) подпочвена вода 2. (со) рядко навéждам, привéждам, свéждам (нещо): **~ovat ramena** привéждам раменé 3. (со) приглушáвам, снишáвам (глас, тон и под.): **~ovat hlas** понижáвам, снишáвам глас; **~ovat tón** муз. понижáвам тон, прáвя тон с половин интервал по-нисък 4. (со) намалявам/намалям, съкращáвам (обикн. брой, количество): **~ovat rychlost** намалявам скорост; **~ovat ceny** намалявам/намалям, понижáвам цени; **~ovat stav armády** намалявам, съкращáвам численост на армия; **~ovat absenci** намалявам брой на отсъствия (от работа и под.); **~ovat náskok soupeře** спорт. публ. намалявам предимство, авâнс на съперник; **~ovat teplotu, tlak** физ. понижáвам температурá; намалявам, понижáвам налягане; **~ovat napětí** електр. намалявам, понижáвам напрежение 5. (со) омаловажáвам (нещо): **~ovat zásluhy** омаловажáвам заслуги 6. (кого, со) остар. принизявам, подценявам (някого, нещо): **ne~uj sebe, jsme si rovni** не сé подценявай, ние сме равни

sníž|ovat se, -uji se/разг. -uju se неств. 1. рядко навéждам се, наклáням се 2. намалявам се, съкращáвам се: **spotřeba cigaret se ~uje** консумацията на цигáри (се) намалява 3. (-; ке кому; пред кут) принизявам се (до някого; пред някого); приравнявам се (към някого); падам до равнището (на някого): **~ovat se v očích známých** принизявам се в очите на познáти 4. (к чему) принизявам се, падам, изпадам, отивам, стигам (до нещо): **~ovat se k přetvářce** удáрям го на преструвки

snob, -a м. пейор. сноб

snobizm|us, snobism|us [-zm-], -u м. снобизъм

snobsk|ý, -á, -é снобски

snobstv|í, -í ср. снобизъм

snop, -u м. сноп

snos, -u м. 1. отнасяне, отвличане 2. стропт.

събаряне, разрушáване (на сграда и под.) 3. спец. поднасяне (на самолет, кораб и под.)

snosit, **-ím** св. **1.** (со) стрѹпам, съберà, натрѹпам (обикн. много предмети) на едно място: **~it nákup** съберà, стрѹпам покѹпки на едно място **2.** (со) сваля, смѣкна (нещо) дòлу чрез носене: **~it pytle do sklepa** сваля, смѣкна, стрѹпам чувàли в мазè

snouben|ec, -ce м. **1.** годеник **2.** само мн. **snouben|ci, -cũ** двойка годеници: **blahopřát ~cũm** честитя на годеници, поздравявам годеници

snouben|ka, -y ж. годеница

snout вж. **snovat**

snovač, snovař, -e м. текст. сновàч; текстíлен работник

snovačk|a, snovařk|a, -y ж. текст. сновàчка; текстíлна работничка

snovad|lo, -a ср. текст. сновàне, насновàване

snován|í, -í ср. текст. сновàне, насновàване

snovat, snout, snuji/рядко snovu/snovám несв. (со) книж. **1.** обикн. **snovat** предà (прежда, нишка): **~ přizi** предà прежда; **pavouk snoval síte** паякът плетèше паяжини, мрèжи; **začal ~ po pokoji** прен. той запòчна да сновè напрèд-назад из стàята, взè да кръстòсва стàята **2.** само **snovat** текст. сновà, насновàвам, пригòтвям основа (за тъкан) **3.** по-често **snout** книж. кроя, замислям, плетà (заговор и под.): **~ zradu** кроя, замислям, подгòтвям предàтелство; **~ léčku** кроя капàн, примка, улòвка

snov|ý, -á, -é недействителен, фантастичен; кòйто се отнàся към сьн: **~á vidina** съновидèние

snoubord [snoubor-], **-u** м. спорт. **1.** снòуборд (спортен уред): **jezdím na ~u** кàрам снòуборд **2.** снòубординг (дисциплина)

snowboarding [snoubordy-], **-u** м. спорт. снòубординг, кàране на снòуборд: **mistrovství České republiky ve ~u** шампионат по снòубординг на Чèшката република

snoubordist|a [snoubordy-], **-y, snouborder** [snoubor-], **-a** м. спорт. снòубордист

snoubord|it [snoubor-], **-ím** несв. кàрам снòуборд

snož|it, -ím св. спорт. застàна в изправен стоèж с приборàни кракà; съберà, приборà кракà в изправен стоèж

snožmo нар. спорт. с приборàни кракà, в приборàн стоèж: **poskok ~** подскòк с приборàни кракà, подскòк трупешкàта

snožn|ý, -á, -é спорт. кòйто е с приборàни, със събрàни кракà (за подскòк, стоеж, седеж): **postoj ~ý** оснòвен стоèж

snubn|í, -í, -í венчàлен, свàтбен: **~í prsten** халкà, венчàлен прѣстен

snůšk|a, -y ж. **1.** натрѹпване, стрѹпване, събиране: **~a jmen, faktů** натрѹпване на именà, на

фàкти; **~a bohatého materiálu** събиране, натрѹпване на богàт материал **2.** пейор. кѹпчина, кѹп, сбирщина: **~a lži, pomluv** кѹп лъжи, клевети **3.** зоол. сел.стоп. носливост; брòй на снèсени за един размножителен период яйцà **4.** пчел. медонòсност; дòбив на мед за определен период

snýt|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) техн. занитя, съединя (нещо) с нитове

soap [soup], **-u** м. публ. сапѹнена òпера (телевизиòнен сериал): **éra televizních ~ů** епòха на телевизиòнни сапѹнени òпери

sob, -a м. зоол. сèверен елен (Rangifer)

sob|ec, -ce м. егойст, себелѹбец

sobeckost, -i ж. егойзъм, себелѹбие, себелѹбйвост, самолюбйвост

sobecky нар. егойстично, себелѹбйво: **~ milovat** обйчам егойстично

sobeck|ý, -á, -é егойстичен, себелѹбйв, самолюбйв: **~ý člověk** егойстичен човèк; **učinit něco z důvodů ~ých** направя нещо по егойстични причини, от егойстични съображения

sobectv|í, -í ср. егойзъм, самољбие, себелѹбие

sobě вж. **se**

soběstačně нар. самостоятелно, незавйсимо; на принципа на автонòмията, на самозадовољването: **~ zaměřená politika** политика, ориентйрана към самозадовољване

soběstačnost, -i ж. самозадовољване, самостоятелност, незавйсимост: **hospodářská ~** икон. икономическа, стопàнска незавйсимост; икономическо, стопàнско самозадовољване

soběstačn|ý, -á, -é самозадовољващ се, самостоятелен, незавйсим

sob|í, -í, -í еленов; кòйто се отнàся към сèверен елен: **~í parohy** рогà на сèверен елен

sobol, -a м. **1.** зоол. самѹр (Mustella zibeline) **2.** рядко разг. самѹрена кòжа: **čepice lemovaná ~em** шапка, порѣбена, обшита със самѹрена кòжа

sobol|í, -í, -í самѹрен: **~í límeč** самѹрена якà

sobot|a, -y ж. сѣбота: **anglická ~a** по-рано английска сѣбота (с намалено работно време); **pracovní ~a** работна сѣбота; **Bílá ~a** църк. Велйка сѣбота

sobotn|í, -í, -í сѣботен

socialist|a, -y м. социалист: **utopičtí ~é** социалисти-утописти; **levicoví, pravicoví ~é** лèви, дèсни социалисти; **národní ~a** по-рано нарòден социалист (член на народносоциалистическата партия в ЧССР); **(němečtí) nacionální ~é** нèmски националсоциалисти, нацисти

socialisticky [-ту-] нар. социалистически, по социалистически

socialistický [-ty-], -á, -é социалистически; който се отнася към социализъм: **~é ideje** социалистически идеи; **~ý závazek** *по-рано* социалистическо обещание; **~é soutěžení** социалистическо съревнование; **brigáda ~é práce** *по-рано* бригада за социалистически труд; **~ý realizmus** *изк.* социалистически реализъм; **světová ~á soustava** *по-рано* световна социалистическа система; **~é vlastnictví** *икон.* социалистическа собственост

socialistka, -y *ж.* социалистка

socializace, -e *ж.* обобществяване, социализиране, социализация; преминаване към социалистически принципи: **~e průmyslu, zemědělství** обобществяване на промишленост, на селско стопанство

socialismus, socialismus [-zm-], -u *м.* 1. социализъм (*обществена формация*): **budování ~u** строителство на социализма; **tábor, svět ~u** *по-рано* социалистически лагер, социалистически свят 2. социализъм, социалистическо учение: **tvůrci vědeckého ~u** създатели на научния социализъм; **utopický ~us** утопичен социализъм; **arabský ~us** арабски социализъм; **národní ~us** народен социализъм; **(německý) národní ~us** (немски) национализъм

socializovat, -uji/*разг.* **-uju** *несв. и св. (со)* организирам (*нещо*) на социалистически основи; социализирам, обобществявам (*нещо*): **~ovat výrobu, průmysl** обобществявам производство, промишленост; **~ovat kulturu, vědu** *рядко по-рано* изпълвам култура, наука със социалистическо съдържание

socializovat se, -uji se/*разг.* **-uju se** *несв. и св.* социализирам се; ставам/стана социалистически; поема(м) по социалистически път на развитие: **vesnice se ~uje** селото поема по социалистически път на развитие

sociálně *нар.* социално, обществено; в социално, в обществено отношение: **~ demokratická strana** социалдемократическа партия; **~ zabezpečit, zajistit** социално обезпечя, осигуря; **~ nezbytné opatření** социално неотложна, наложителна мярка; **~ slabé vrstvy** социално слаби слове

sociální, -í, -í социален, обществен: **~í poměry** обществени отношения; **~í původ** социален произход; **~í revoluce** социална революция; **~í otázka** социален въпрос; **mít dobré, špatné ~í postavení** имаю добро, лошо обществено положение; **~í zabezpečení** обществено осигуряване; **~í síť** защитна социална мрежа; **~í**

smír социално помирение; **~í péče** социални грижи; **~í pojištění** социална застраховка; **~í pracovníce** социална работничка; сътрудничка на отдел за социални грижи; **~í případ** социален случай; **~í choroby** *мед.* социални болести; **~í román, drama** *лит.* социален роман, социална драма; **~í inženýrství** *публ. полит.* социално инженерство; **~í zařízení** *строит.* битово-санитарен възел (*моалетна и под.*); **~í demokracie** *полит.* социалдемократия

sociolog, -a *м.* социолог

sociologicky *нар.* социологически; от гледна точка на социологията: **vysvětlit jev ~** обясня явление социологически

sociologický, -á, -é социологически: **~á teorie** социологическа теория

sociologie, -e *ж.* социология

socioložka, -y *ж.* жена-социолог, социоложка **sočit, -ím** *несв. (na koho, na co; рядко proti komu, proti čemu)* клеветя, хуля, калям, черня (*някого, нещо*); отнасям се враждебно (*към някого, към нещо*); настръбвам (*срещу някого, срещу нещо*): **~it na bratra** черня брат си; **~it na něčí přátelství** хуля нечие приятелство

sodja, -y *ж.* 1. *хим.* сода: **kaustická ~a** сода каустик 2. *готв.* сода: **jedlá, užívací, zaživací ~a** сода за хляб, натриев бикарбонат 3. *разг.* газирана вода; сода: **whisky/viska se ~ou** уйски със сода

sodík, -u *м.* *хим.* натрий (Na)

sodíkový, -á, -é *хим.* натриев: **~é páry** натриеви пари, изпарения

sodní, -á, -é *хим.* който се отнася към сода; соден, содов; натриев: **~é mydlo** сапун за пране; **chlorid ~ý** натриев хлорид, готварска сол; **dusičnan ~ý** натриева селитра

sodomja, -y *ж.* 1. **Sodomja** *библ.* Содом: **tam byla úplná ~a a Gomora** *прен.* там беше истински Содом и Гомор 2. *експр.* свърталище на порок и разврат; Содом и Гомор: **to je hotová ~a!** Содом и Гомор! 3. *експр.* унищожение, опустошение (*материално*): **snad vyjdeme z této ~y** *живи* дано да се измъкнем живи от този батак, от тази катастрофа

sodomije, -e *ж.* *мед. юрид.* содомия, содомизъм **sodovka, -y** *ж.* 1. газирана вода, сода 2. *диал.* лимонада

sodovkárna, -y *ж.* завод, фабрика за газирани, за безалкохолни напитки

sodový, -á, -é 1. содов, соден: **~ý roztok** содов разтвор 2. *в съчет.* **~á voda** газирана вода

sofista, -y *м.* *филос.* софист

sophistický [-ty-], -á, -é *филос.* софистичен, софи-

стически: **~é úvahy** софистични разсъждения; **~ý obrat** софистичен похват; софистична, хитра, коварна уловка

sofistik|a [-ty-], -y ж. софистика: **nezaměňujte pojmy, to je ~a** не подменяйте понятия, това е (чийста) софистика

sofizma, -tu ср. книж. и спец. софизъм

soft I, -u м. комп. разг. софт; софтуер: **pirátský** ~ пиратски софт(уер)

soft II, -u м. спорт. разг. софтбол

soft III неизм. прил. лек, умерен; софт; който съдържа намек за нещо: **~ porno** софтпорно

soft IV нар. леко, умерено; в малка степен

softbal, -u м. спорт. софтбол (разновидност на бейзбола)

softrock [-rok], -u м. муз. софтрок

softwar|e -ver, -u м. комп. софтуер: **výrobci** ~u производители на софтуер

softwarist|a [-ver-], -y, **softwarář** [-ver-], -e м. комп. софтуерист, специалист по софтуер

softwarov|ý [-ver-], -á, -é комп. софтуерен: **~ý inženýr** софтуерен инженер; **~é pirátství** софтуерно пиратство

soch|a, -y ж. статуя, скулптура: **být němý, nehybný, strnulý jako ~a** безмълвен, неподвижен, вцепенен съм като статуя; **stát, sedět, zůstat jako ~a** стоя, седя, остаंना като истукан, като статуя, като вцепенен

sochař, -e м. скулптор, ваятел

sochařsk|ý, -á, -é скулпторски, скулптурен, ваятелски: **~é umění** скулпторно изкуство; скулптура, ваятелство; **~ý ateliér** скулпторско, скулптурно ателие

sochařstv|í, -í ср. скулптура: скулпторско, скулптурно изкуство; скулпторство, ваятелство, скулпторска работа: **monumentální ~í** монументална скулптура

sochor, -u м. 1. техн. лост; (железен, дървен) прът; лом; разбивач: **páčit kameny ~em** повдигам, отмествавам камъни с лом; **odrazit pramici ~em** изтласкам, отблъсна сал с прът

♦ **sochovní ~í** софистика

непохватно 2. спец. заготовка

sochůr|ek, -ku м. умал. малък лост, лом, прът

sója, -e ж. бот. соя (Glycine): **čokoláda se ~ou** шоколад със соя

sojč|í, -í, -í сойчин/сойкин; който се отнася към сойка: **~í hnízdo** гнездо на сойка; **~í oči** прен. очи като на сойка

sojk|a, -y ж. зоол. сойка (Garrulus)

sójov|ý, -á, -é соев/соден; който се отнася към соя: **~á mouka** соено брашно; **~ý olej** соево олио; **~é boby** соени/соеви семена

sok, -a м. 1. съперник, противник, конкурент:

~ové ve sportu съперници, конкуренти в спорта; **~ové v lásce** съперници в любовта 2. противник, неприятел, враг: **~ové českých králů** врагове на чешките крале

sokl, разг. cokl, -u м. 1. строит. цокъл 2. в съчет. ~ **pomníku** пиедестал на паметник

soklík, -u м. умал. цокълче

sokol, -a м. 1. зоол. сокол (Falko): **cvičný, cvičený** ~ обучен ловджийски, ловен сокол 2. „сокол“ (член на организация „Сокол“)

sokol|í, -í, -í соколов; който се отнася към сокол: **~í pero** соколово перо; **~í zrak** соколов поглед; остро, соколово зрение

sokolk|a, -y ж. „соколка“ (членка на организация „Сокол“)

sokolník, -a м. соколър; остар. доганджия (ловец, който обучава ловни соколи и под.)

sokolovn|a, -y ж. физкултурна зала на организация „Сокол“

sokolsk|ý, -á, -é „соколски“; който се отнася към организация „Сокол“: **~ý slet** соколски събор; **~á župa** подразделение на организация „Сокол“; организационна единица на „Сокол“; **tělocvičná soustava ~á** соколска гимнастическа система

sokyn|ě, -ě ж. 1. съперничка, противничка, конкурентка 2. неприятелка, противничка

sol, -u м. хим. зол

solank|a, -y ж. град. сорт лятна круша

soláři|um, -a ср. соларий, солариум (уред и помещение): **zapnout ~um** включва солариум; **návštěva ~a** посещение на солариум

solárk|o, -a ср. разг. солариум (помещение): **obden chodit do ~a** ходя през ден на солариум

solárn|í, -í, -í солариумен; който се отнася до солариум: **majitelé ~ích studií** собственици на салони за солариум; **~í kosmetika** солариумна козметика

soldatesk|a, -y ж. 1. остар. наёмна войска; наёмници: **císařská ~a** императорски наёмници, императорска наёмна войска 2. прен. пейор. военщина, солдация; военен дъх

solen|ý, -á, -é осолен, насолен, солен: **~é maso** осолено, консервирано месо

solidarit|a, -y, solidárnost, -í ж. солидарност: **mezinárodní ~a proletariátu** международна солидарност на пролетариата

solidariz|ovat (se), -uji (se)/разг. -uju (se) несов. (s kým, s čím) рядко солидаризирам се (с някого, с нещо); **~ovat (se) s návrhem** солидаризирам се с предложение

solidárně нар. солидарно: **~ nést odpovědnost** нося отговорност солидарно; **~ ručit** юрид. отговарям солидарно

♦ **trávník** *м. муз.* кра̀тера на вулкан; двѣжа се по рѣба̀ на про̀пасть; вѣрша̀ нѐщо̀ мно̀го̀ риско̀вано̀

sopouch, -u *м.* **1.** димоход, димовод **2. геол.** гѣрло на вулкан

soprán, -u *м. муз.* **1.** сопран (*глас*): **dramatický, lyrický, koloraturní** ~ драматичен, лиричен, колоратурен сопран; **zpívat** ~ пѣя сопран, партия на сопран **2.** сопрано (*певица*) **3.** сопран (*във вокален квартет*)

sopranist|a [-пу-], **-y** *м.* певец със сопранов глас; дискант; кастрат

sopranistk|a [-пу-], **-y** *ж.* сопран/сопрано; певица със сопранов глас

sopranov|ý, -á, -é сопранов: ~**ý hlas** сопранов глас; сопран/сопрано; ~**é sólo** со̀ло за сопран

sopřít, -ím *несв.* **1. третол.** -**í** (*со*; -) бѣлва, изригва (*нещо*); дѣйства (*за вулкан*): **Vesuv do sud** ~**í** Везувий и досег̀а̀ изригва, и досег̀а̀ дѣйства; **drak** ~**l síru** змѣят бѣлвал жупел, сяра; ~**it nadávky, hrozby** *прен.* бѣлвам ругатни, зак̀ан̀и **2.** (-; *čím na koho, proti komu*) *експр.* фуч̀а̀, беснѣя, кипя̀ (*от гняв и под. срецу някого*); яд̀осан̀ съм, разгневен съм (*на някого*): ~**it nanávistí** беснѣя от омра̀за; ~**it na děti** яд̀осан̀ съм на дец̀ата̀, фуч̀а̀ срецу дец̀ата̀; ~**it proti sousedům** беснѣя, фуч̀а̀ срецу съсед̀и; ~**ění bouře** фуч̀ене, беснѣене на буря

sort|a, -u *ж.* вид, сорт: **nejlepší ~a vína** найдобѣр̀ сорт̀ грозде; **zimní ~a jablek** зимен сорт̀ ябълки

sortiment [-ту-], **-u** *м.* асортимент: **rozšířit** ~ разширя̀ асортимент

sosáč|ek, -ku *м. умал.* хоботче, смук̀алце (*на насекоми*)

sosák, -u *м.* **1.** хобот, смук̀ало (*на насекоми*) **2.** биберон (*на бебешко шише*)

sosn|a, -y *ж. книж.* бор

sosnov|ý, -á, -é *книж.* боров: ~**ý les** борова гора

sošk|a, -y *ж. умал.* фигурка, статуетка: **porcelánové ~y** порцеланови фигурки, статуетки

sotva I *нар.* **1. и sotvaže** ед̀в̀а̀, ед̀в̀ам̀, тр̀удно̀, с м̀ъка̀: ~ **se držet na nohou (únovou, slabostí)** ед̀в̀а̀ се дѣр̀ж̀а̀, ед̀в̀а̀ стоя̀ на крак̀ата̀ си (от ум̀ора̀, от слабост); ~ **dechu popadám** ед̀в̀а̀ си по̀емам̀ дѣх **2. и sotvaže** ед̀в̀а̀-ед̀в̀а̀, тр̀удно̀, с м̀ъка̀, почтѝ нѐ (*за много малка степен*): ~ **znatelný** ед̀в̀а̀-ед̀в̀а̀ забележим̀, почтѝ незабележим̀; ~ **čitelný** ед̀в̀а̀-ед̀в̀а̀ четлив̀, почтѝ нечетлив̀; ~ **slyšitelný** ед̀в̀а̀-ед̀в̀а̀ доловим̀, почтѝ недоловим̀ със сл̀ух̀; **bylo ho ~ vidět** (то̀й) ед̀в̀а̀-ед̀в̀а̀ се виждаше, почтѝ не се виждаше; ~ **odpověďel na pozdrav** (то̀й) ед̀в̀а̀-ед̀в̀а̀ отговорѝ на поздрава **3.** ед̀в̀а̀, ед̀в̀ам̀, по̀-м̀алко̀

от, нѐ повечѐ от, току̀-щ̀о̀: **ušel ~ deset kroků** (то̀й) бѣше изм̀инал̀ ед̀в̀а̀ дѣсет̀ крачкѝ, бѣше се отдалечил̀ на нѐ повечѐ от дѣсет̀ крачкѝ; **žena ~ třicetiletá** жен̀а̀ на нѐ повечѐ от трийсет̀ годинѝ, ед̀в̀а̀ навѣршила̀ трийсет̀ годинѝ; **je to ~ čtvrt hodiny** има̀-няма̀ петнайсет̀ мину̀ти; изм̀ина̀ нѐ повечѐ от четвѣрт̀ час̀; **viděl jsem ji ~ třikrát** вижда̀ съм̀ я има̀-няма̀ трѝ пѣтѝ, нѐ повечѐ от трѝ пѣтѝ; **chlapec ~ škole odrostlý** момч̀ѐ, току̀-щ̀о̀ завѣршило̀ училищѐ

sotva II *свюз и sotvaže* ед̀в̀а̀ щ̀ом̀ (като), о̀щѐ щ̀ом̀ (като); с̀а̀мо̀ като̀, току̀-щ̀о̀, щ̀ом̀ като̀: **usne, ~ si lehne** заспи́ва (о̀щѐ) щ̀ом̀ като̀ си лѣгне; ~ **si sedla, zazvonil telefon** току̀-щ̀о̀ бѣше седнала̀, кога̀то̀ звѣнна̀ телефон̀ът̀; ~ **se rozednilo, vyšli jsme z domu** ед̀в̀а̀ се бѣше развидѣлило̀ и ниѐ излязо̀хмѐ от к̀щѝ

sotva III *част.* ед̀в̀а̀ ли, съм̀нително̀, по̀-вероятно̀ нѐ (*за съмнение*): ~ **ti uvěří** ед̀в̀а̀ ли щѐ ти повѣр̀ва; **to se ti ~ podaří** ед̀в̀а̀ ли щѐ ти се удадѐ, ед̀в̀а̀ ли щѐ успѐеш̀; **chvíle, jaká se ~ vrátí** ми́г, кой̀то̀ ед̀в̀а̀ ли щѐ се повт̀орѝ, щѐ се вѣрнѐ; **vrátí se?** - ~ щѐ се вѣрнѐ ли? - ед̀в̀а̀ ли

sotvakde *нар. местоим.* ед̀в̀а̀ ли няк̀дѐ, почтѝ ник̀дѐ (*за съмнение, неопределеност*): **to se najde** ~ това̀ ед̀в̀а̀ ли щѐ се нам̀ерѝ няк̀дѐ; това̀ няма̀ да се нам̀ерѝ почтѝ ник̀дѐ

sotvakdo *местоим.* ед̀в̀а̀ ли някой̀, почтѝ никой̀ (*за съмнение, за неопределеност*): **to dnes už ~ pamatuje** днѣс̀ ед̀в̀а̀ ли някой̀ о̀щѐ по̀мнѝ това̀; днѣс̀ почтѝ никой̀ вѣчѐ нѐ по̀мнѝ това̀

sotvakdy *нар. местоим.* ед̀в̀а̀ ли някога̀, почтѝ никога̀ (*за съмнение, за неопределеност*)

sotvaže I, II *вж. sotva I, II*

souběh, -u *м.* **1.** *спец.* паралѣлност; стру̀пане; стеч̀ение: ~ **podmínek** стеч̀ение на обстоятелства **2. остар.** конк̀урс

souběžně *нар.* паралѣлно, усп̀оредно, ед̀новременно: **otisknout ~ originál s překladem** отпеч̀атам̀ паралѣлно пр̀евод̀ и оригина̀л

souběžnost, -i *ж.* паралѣлност, усп̀оредност, ед̀новременност

souběžn|ý, -á, -é **1.** паралѣлен, усп̀ореден: ~**é přímký** усп̀ореднѝ пр̀авѝ (линии) **2.** паралѣлен, ед̀новременен: ~**ý vývoj** паралѣлно, ед̀новременно̀ развитиѐ

souboj, -e *м.* **1. истор.** ду̀ел: **vzvat někoho na** ~ извѣкам̀ някого̀ на ду̀ел; **zabít v ~i** убия̀ на ду̀ел; ~ **pistolemi** ду̀ел с пистолѣти **2.** двубо̀й, борба̀, бой, единоборство; състезание: **sportovní** ~ спор̀тно състезание, спор̀тна срѣща; **slovní** ~ *прен.* словѣсна схв̀атка; сп̀ор

soubor, -u *м.* **1.** сбор, съвкупност, с̀ума̀, сбѣрка, комплѣкт, порѣдица, колѣкция: ~ **poznatků**

съвкупност от знания, от познания; ~ **povídek** сбѳрник (от) разкази; ~ **obrazů na výstavě** колѳкция от картини на изложба; ~ **gramofonových desek** колѳкция от грамофонни плѳчи; **čajový** ~ чаен сервис; ~ **nádobí** комплект (от) съдове **2.** ансамбъл, хор, състав: ~ **y lidové tvořivosti** ансамбли за художествена самодѳйност **3.** *мат.* съвкупност **4.** *спец.* набор, масив: ~ **dat** набор от данни; ~ **údařů** банка данни; ~ **znaků** набор от знаци **5.** *архитект.* ансамбъл **6.** *комп.* файл

souborně *нар.* цялостно, обобщѳно, комплѳксно: ~ **vydat verše** направа пълно издание на стихотворѳния

souborní, **-á, -é** пълнен, цялостен; комплѳксен, общ, обобщѳен: ~ **á výstava malíře** ретроспективна изложба на художник; ~ **é vydání** пълно издание (на съчинения); ~ **y pohled** общ, обобщѳен, цялостен поглед; ~ **á zkouška** общ изпит (по предмет от няколко части)

soucít, -u *м.* (*s kým*) съчувствие, състрадание (*към някого*): **mít s někým** ~ съчувствам на някого; изпитвам съчувствие към някого; **vzbudit ~ u někoho** пробудя, събужда, предизвиквам съчувствие у някого; **ze ~u** от съчувствие, от състрадание

soucíťit, -ím *несв.* (*s kým, s čím*) *книж.* съчувствам, симпатизирам (на някого, на нещо); проявявам (*към някого, към нещо*) съчувствие, състрадание: ~ **it s přítelem, s jeho bolestí** съчувствам на приятел, на болката му

soucitně *нар.* съчувствено, състрадателно; със съчувствие, със състрадание

soucitnost, -i *ж.* състрадателност, съчувствие, състрадание

soucitní, **-á, -é** **1.** съчувствен, състрадателен: ~ **y pohled** състрадателен поглед **2.** отзивчив: ~ **y přítel** отзивчив, изпълнен със съчувствие приятел; ~ **é srdce** отзивчиво сърце

současně *нар.* едновременно, заедно; същевременно: ~ **s někým vstoupit do místnosti** вляза в стаята едновременно с някого; **básník a ~ kritik** поет и същевременно критик; **oba odpověděli** ~ двамата отговориха едновременно; ~ **největší malíř** *рядко* понастоящем най-големият художник

současnic|e, -e *ж.* съвременница, съвременничка

současník, -a *м.* съвременник: **Nerudův** ~ съвременник на Нѳруда; **úkol všech ~ů** задача на всички наши, на всички днешни съвременници

současnost, -i *ж.* **1.** съвременност, съвремие **2.** настояще **3.** *език.* едновременност (на действию)

současn|ý, -á, -é **1.** едновременно: ~ **y pohyb dvěma rukama** едновременно движение с двете ръце; ~ **y děj** *език.* едновременно (протичащо) действие **2.** тогавашен, съвременен (*на някого*): **Neruda a ~í básníci** Нѳруда и поетите, който са негови съвременници **3.** настоящ, съвременен, днешен: ~ **á politická situace** съвременна, днешна политическа ситуация

součást, -i *ж.* **1.** съставна част; съставка, детайл, елемент, компонент: **klid je ~í léčení** спокѳйствието е съставна част на лечѳнието; **nedílná ~ celku** неделима съставка, неделим елемент, компонент на цялото; **vyměnit vadnou** ~ сменя дефектен детайл; **konstrukční** ~ *техн.* конструкционен детайл; **výměnná** ~ *техн.* сменяема част **2.** *мат.* съставна

součástk|a, -y *ж.* *умал.* съставна част; частица, детайл, компонент: **náhradní ~a** резервна част; **opotřebovaná ~a** износен детайл

součlek, -ku *м.* *умал.* **1.** съчка, чвѳрче, чѳпче **2.** съчка

součlet, -tu *м.* **1.** сбор: **mechanický ~et** механичен сбѳр; **logický ~et** *лог.* елемент „или“ **2.** *мат.* сума, сбор: **algebraický ~et** алгебрична сума, алгебричен сбѳр

součin, -u *м.* **1.** *мат.* произведение; резултат от умножение **2.** *в съчет.* **logický ~** *лог.* елемент „и“

součinitel, -e *м.* **1.** *книж.* публ. фактор **2.** *мат. физ. техн.* коефициент: ~ **efektivnosti** коефициент на полѳзно действие: **opravný ~** корекционен множител, коефициент

součinnost, -i *ж.* *книж.* сътрудничество, взаимодействие: ~ **mírumilovných zemí** сътрудничество на миролюбиви страни

soud, -u *м.* **1.** съд, съдилище (*институция*): **žalovat někoho u ~u** дам някого под съд; **předvolat k ~u** призова на съд; **postavit, pohnat někoho před** ~ изправа някого пред съда; **stát před ~em** изправен съм пред съда **2.** съд (*съдебна инстанция*): **válečný** ~ военно-полев съд; **soudružský** ~ *по-рано* другарски съд; **vojenský** ~ военен съд; **obvodní** ~ районен съд; **krajský** ~ окръжен съд; **městský** ~ градски съд; **civilní** ~ граждански съд; **lidový** ~ народен съд; **trestní, истор.** **hrdelní** ~ наказателен, углавен съд; **odvolací, dovolací** ~ апелативен, *остар.* въззивен съд; касационен съд; **rozhodčí** ~ арбитражен съд; **stanný, истор.** **náhlý** ~ извънреден съд (*без право на обжалване*); ~ **první, druhé instance** съд от първа, от втора инстанция; **Nejvyšší** ~ Върховен съд; **boží** ~ *истор. юрид.* бѳжи съд; ордамия (*в Средновековието*); **poslední** ~ *рел.* Страшният съд

не съществуват записки, сведения от онова време **3.** синхронен, симултанен, едновременно: **~é vysílání** директно предаване; предаване „на живо“

soudruh, -a м. **1.** по-рано другар (по партийна и профсъюзна линия) **2.** остар. книж. другар, приятел: **~ z mládí** приятел от младостта; **~ v neštěstí** другар в нещастие

soudružk|a, -y ж. **1.** по-рано другарка (по партийна и профсъюзна линия) **2.** остар. книж. другарка, приятелка

soudružsky нар. другарски, по другарски: **~ se chovat** държа се другарски, приятелски

soudružsk|ý, -á, -é другарски: **~ý soud** по-рано другарски съд

soudružstv|í, -í ср. **1.** другарство, другарско отношение: **výchova mládeže k ~í** възпитание на младешите в другарство **2.** книж. приятелство, задръжност, солидарност; **víra v lidské ~í** вяра в човешката солидарност

soudružnost, -i ж. **1.** компактност: **~ hmoty** компактност на материя, на вещество **2.** задръжност, солидарност: **kamarádská ~** другарска солидарност **3.** физ. кохезия, сцепление

soudružn|ý, -á, -é **1.** компактен, плътен: **~á hmota** компактна материя **2.** задръжен, сплотен, солидарен: **~á rodina** задръжно семейство

souhlas, -u м. **1.** съгласие, одобрение: **dát, odepřít svůj ~ k něčemu** дам, откажа (да дам) съгласието си за нещо; **vyslovit ~ s něčím** изразя съгласие с нещо; **provdát se bez ~u rodičů** омъжа се без съгласие на родителите **2.** в съчет. **v ~e s(e) предлог с творит.** (кът, čím) според, съгласно, съобразно, в съгласие с, с оглед на (някого, нещо): **postupovat v ~e se směrnicemi** действам съгласно инструкции, според инструкции **3.** спец. съвпадение

souhlas|ít, -ím неск. **1.** (s kým, s čím; -) съгласявам се, съгласен съм (с някого, с нещо): **mlčky ~ím** мълчаливо се съгласявам **2.** (s čím; -) съгласувам се, съвпадам (с нещо); съответствам, отговарям (на нещо): **návrh ~í s požadavky** предложението отговаря на изискванията; **to ne~í se skutečností** това не съответства на действителността; **výpočty ne~í** изчисленията не съвпадат, не са в ред; **tady něco ne~í** прен. тук нещо не е наред; **to ~í** вярно е, истина е

souhlásk|a, -y ж. език. съгласен звук; консонант

souhláskov|ý, -á, -é език. консонантен, съгласен: **~ý kmen** консонантна основа

souhlasně нар. **1.** утвърдително, одобрително; в знак на съгласие: **~ přikývnout** кимна одобрително, в знак на съгласие **2.** едновременно

но, съгласувано: **~ se otáčet** въртя се съгласувано, едновременно

souhlasn|ý, -á, -é **1.** утвърдителен, одобрителен: **~á odpověď** утвърдителен отговор **2.** съгласен, еднакъв, съвпадащ; съгласуван: **~é výsledky** съгласни резултати

souhr|a, -y ж. **1.** съгласуваност, ансамбловост, координираност: **dokonalá ~a všech nástrojů** съвършена съгласуваност на всички инструменти **2.** хармония; сговор, съгласие, съгласуваност: **dobrá ~a v rodině** (добър) сговор в семейство; **~a detailů** съгласуваност, хармония на детайли **3.** стечение: **nahodilá ~a okolností** случайно стечение на обстоятелства

souhrn, -u м. **1.** съвкупност, сбор, сума: **~ jevů** съвкупност, сбор от явления **2.** обобщение, резюмэ: **~y učiva** обобщение на учебен материал; **~em lze říci, že...** като обобщение, в резюмэ може да се каже, че...

souhrnem нар. цялостно, обобщено

souhrnně нар. общо, общо взето, в общи линии, обобщено, като цяло, в цялост: **~ hodnotit** давам обща преценка

souhrnn|ý, -á, -é общ, обобщен, цялостен, глобален, сумарен: **~ý přehled** общ, обобщен преглед: **~ý pohled** общ, цялостен, глобален поглед: **~á zkouška** общ изпит (по предмет от няколко части)

souhvězd|í, -í ср. събир. астр. съзвездие

souchotinář, -e м. туберкулозно болен; туберкулозен, õхтичав човек

souchotinářsk|ý, -á, -é **1.** туберкулозен, õхтичав: **~ý kašel** туберкулозна кашлица; **~ý student** õхтичав студент **2.** прен. болнав, хилав

souchot|í|ny, -n ж. само мн. туберкулоза, õхтика: **zemřít na ~ny** умра от туберкулоза; **dostat ~ny** разболёя се от туберкулоза

souk|at, -ám неск. **1.** (co) суча, усуквам (нещо): **~at provazy** суча, усуквам въжета; **pavouk ~á pavučinu** паякът тъче, плетё паяжина; **~at nit** текст. преда, пресуквам, премогавам на машинно шитье

~ání мушкет. интриги **2.** (co odkud) експр. изтеглям, измъквам (нещо отнякъде) трудно, бавно, с усилие: **pomalu ~at ze sebe odpověď** мъча се да отговоря; чудя се, не знам какво да отговоря; отговарям хъкката-мъкката; **~ají z hosta zprávy** измъкват, теглят с ченгел новини от гостенина **3.** (co kam) експр. намъквам, нахлужвам, вкарвам, натъпквам, наливам (нещо някъде) трудно, бавно, с усилие: **~at na sebe šaty** едвам се намъквам, едвам влизам в рокля; **~at do sebe jídlo** едва, трудно поглъщам, преглъщам храна; ям, тъпча се насила; **~at do sebe vědo-**

mosti *прен. експр. ирон.* наливам с мѣка знáния в главáта си

souk|at se, -ám se *несв. експр. 1.* (*kat; do čeho*) мѣча се да вляза, да се вмѣкна, да се намѣкна (*някъде, в нещо*): **~at se do díry** мѣча се да се намѣкна, да пропѣлзà в дупка **2.** (*kat; na so; po čet*) мѣча се да се (по)кàчà, да се покатèря, да изпѣлзà (*някъде; на нещо; по нещо*): **~at se na strom** мѣча се да се кàчà, да се покатèря на дървò; **~at se po provaze** мѣча се да се покатèря, да изпѣлзà по вѣжè **3.** (*odkud; z čeho*) мѣча се да излèзà, да се измѣкна, да изпѣлзà (*отнякъде; от нещо*): **~at se z postele** стàвам от леглòто стò чàса; **~at se z pláště** мѣча се да си свàля, да си сьблèкà шлèфера

soukennictv|í, -í *ср. остар.* сукнàрство

soukeník, -a *м. остар.* сукнàр; производител или тръгòвец на сукно

soukenn|ý, -á, -é сукнен

soukmenov|ec, -ce *м.* едноплèменник, сьплèменник, сьнарòдник

soukol|í, -í *ср. сьбир. техн.* сèстèма (зьбни) колè **2.** *зьбнè сьбирè* нèщо сьрца

soukromě *нар.* **1.** чàстно: **~ podnikat** предприèмам нèщо чàстно, по чàстен пѣт; **~ se vzdělávat** получàвам образовàние като чàстен ученик **2.** нèофициàлно, лично: **povím vám to čistě** ~ ще ви го кàжà сьвсèм нèофициàлно; **~ si pohovořit** поговòря си на чèтири очи

soukrom|í, -í *ср.* **1.** уединèние: **žít v ~í** живèя в уединèние, уединèно **2.** личен, чàстен живòт: **chránit si své ~í** пàзà си лèчния, чàстния живòт

soukromnic|e, -e *ж.* **1.** чàстничка; чàстна предпðимàчка, производèтелка **2.** рентиèрка

soukromník, -a *м.* **1.** чàстник; чàстно лице; чàстен предпðимàч, производèтел **2.** рентиèр

soukromňák, -a *м. експр.* чàстен ученик; ученик на чàстно: **mám pár ~ů, abych si přivydělal** ймам нèколко чàстни ученици, за да изкàрам нèкой лèв отгòре

soukromoprávn|í, -í, -í *юрид.* чàстнопràвен

soukromovlastnick|ý, -á, -é *икон.* чàстносòбственнически; стопàнски, занаятчийски, чàстно-предпðимàчески

soukrom|ý, -á, -é **1.** чàстен: **~é vlastnictví** чàстна сòбственòст; **~é firmy** чàстни фèрми; **~ý učitel** чàстен учèтел; **~é právo** *юрид.* чàстно прàво; прàво на чàстна сòбственòст **2.** личен: **~á korespondence** лèчна кореспондèнция; **~ý rozhovor** чàстен, личен рàзговор; **to je moje ~é mínění** товà е личното ми мнèние

soulad, -u *м.* **1.** хармòния, сьзвùчие: **~ barev** хармòния на цветòвè; (**zvony**) **hlaholily libo-**

zvučným ~em (камбàните) звучàха в благозвùчна хармòния **2.** сьглàсие, сгòвор, разбирàтелство, хармòния, единòдушèе: **~ v rodině** сьглàсие, сгòвор, разбирàтелство, хармòния в сèмèйство **3.** сьгласùванòст, сьòтвèтствие, единство: **uvést do ~u výrobu s poptávkou** сьгласùвам производèство с трърсене **4.** в сьчет. **v ~u s(e)** *предлог с творит.* (*кùт, čít*) *книж.* спорèд, сьглàсно, в сьгласèие с, в сьòтвèтствие с (*някого, нещо*)

souladn|ý, -á, -é хармоничен, сьзвùчен, сьгласùван: **~é pohyby** хармонични, сьгласùвани движèния; **~é manželství** хармоничен брàк

soulman [-men], **-a** *м. муз.* сòул певèц; изпѣлнител в сòул

soulož, -e *ж.* сьзкуплèние; пòлов акт; пòлово сношèние

soulož|it, -ím *несв. (-; s kùт)* извèршвам пòлов акт, пòлово сношèние (*с някого*); сьзкуплèвам се (*с някого*)

souložnic|e, -e *ж. остар.* конкубина, налòжница, любòвница: **žít se ~í** живèя в конкубинàт

souložník, -a *м. остар.* любòвник; мѣж, кòйто живèе в конкубинàт

soumar, -a *м.* товàрно живòтно (*кон, магаре, мушкè*) **2.** (*konkubín|ubín*)

jako ~ товàрят ме, натовàрен сьм като магаре

souměrně *нар.* симетрично; сьразмèрно, хармонично: **~ rostlý** сьразмèрно, хармонично изрàснал, слòжен

souměrnost, -i *ж.* сьразмèрност, симетричност, симетрия: **osa ~í** *геом.* òс на симетрия; **rovina ~í** *геом.* равнинà на симетрия

souměrn|ý, -á, -é **1.** симетричен: **~ý podle osy** *геом.* симетричен по отношèние на òс **2.** сьразмèрен, хармоничен, прàвилен: **~á tvář** хармонично, прàвилно лице **3. остар.** равномèрен: **~ý krok** равномèрна крàчка

souměřitelnost, -i *ж.* сьзизмеримòст, сьпòставимòст

souměřiteln|ý, -á, -é сьзизмерим, сьпòставим, сравним: **~é výkony** сьзизмерими постижèния; **~é veličiny** сравними, сьзизмерими величинè

soumrak, -u *м.* **1.** сùмрак, здрач: **za ~u** по здрàч **2. прен. книж.** зàлез, зàник; упàдък: **~ kultury** зàлез на култùрата; **~ života** сòарòст

sounáležitost, -i *ж. книж.* сьпðинадлèжност, рòдство, òбщност, òбщ произхòд: **vědomí slovanské ~i** сьзнàние за славянска òбщност; **~ s kolektivem** сьпðинадлèжност кьм колектив

sounáležit|ý, -á, -é *книж.* рòдствен, срòден, близък

soundtrack [saundtrek], **-u** *м. муз. филм.* сàунд-трàк; сàмòстòятелно издàдена мùзика кьм

филм: **~y z posledních filmů** сàундтрак/сàундтракове от последните филми

sounož, sounožmo нар. спорт. с прибрàни кракà; в основен стоѝж

souostrov|í, -í ср. геогр. архипелàг

souos|ý, -á, -é съòсен; който има òбща òс: **~ý kábel** електр. коаксиàлен кàбел

soupeř, -e м. съпèрник, противник, неприятел, конкурèнт

soupeř|it, -ím неск. (–; *s kým, s čím; o co*) **1.** съпèрничà си, мèря се (*с някого, с нещо; за нещо*): **nemohl s ním ~it ve vzdělání** то̀й не м̀ожеше да му съпèрничà по образовàние, не м̀ожеше да се мèри с нèго по образовàние **2.** състèзàвам се, б̀оря се, конкур̀ирам се (*с някого, с нещо; за нещо*); съпèрничà (*на някого по нещо*): **~it o prvenství** б̀оря се за п̀рвенствò с някого

soupeř|ka, -y ж. съпèрничка, противничка, неприятелка, конкурèнтка

soupeřství|í, -í ср. р̀ядко съпèрничество, конкурèнция

soupis, -u м. **1.** òпис, спис̀ък: **podle ~u** по òпис; **~ knih** òпис, спис̀ък на к̀ниги; **~ voličů** избирàтелен спис̀ък, спис̀ък на избирàтели **2.** о̀писване, регистр̀иране

soupis|ka, -ky ж. спис̀ък; лист, документ със спис̀ък: **~ka účastníků zájezdu** спис̀ък на учàстници в екскур̀зия; **být na ~ce** в спис̀чка с̀м, има ме в спис̀чка

soupisov|ý, -á, -é в с̀чет. **~á listina** спис̀ък, òпис

souprav|a, -y ж. **1.** сервиз; гарнит̀ура; комплèкт; композиция и под.: **čajová ~a** чàен сервиз; **jídelní ~a pro šest osob** сервиз за х̀ранене за шèст д̀уши; **ložní ~a** комплèкт спàлно бельò; **psací ~a** комплèкт принадле́жности за писане; **holicí ~a** комплèкт принадле́жности за бр̀снене; **~a prádla** комплèкт бельò; **~a nábytku** м̀ебелна гарнит̀ура; **lyžařská ~a** скиòрски екип, скиòрска екипиров̀ка; **vlaková ~a** ж.п. влàкова композиция **2.** с̀пец. пакèт: **~a disků** д̀исков пакèт **3.** в с̀чет. **vrtná ~a** минно пробивна машинà

soupravič|ka, -y ж. умал. сервизче, гарнит̀урка, комплèктче: **dětská ~a a)** дèтско комплèктче (*бельò, дрешки и под.*) **б)** дèтско сервизче

sourod|ý, -á, -é **1.** к̀ниж. срòден, близ̀ък, еднорòден: **žena duchovně ~á** д̀ухòвно срòдна, близка женà **2.** техн. хомогèнен

sourozen|ec, -ce м. рòден брàт *и/или* рòдна сестрà: **kolik máš ~ců?** кòлко брàтя *и/или* сестр̀и имаш?

sourozenec|ký, -á, -é който се отнàся до (рòден) брàт *и/или* (рòдна) сестрà, до (рòдни) брàтя *и/или* (рòдни) сестр̀и; брàтски *и/или* сèстрински:

~é vztahy отнòшения на (рòдни) брàтя, на (рòдни) сестр̀и, на (рòдни) брàтя и сестр̀и; **~á láska** брàтска любòв, сèстринска любòв; любòв между брàтя и сестр̀и

souřadic|í, -í, -í в с̀чет. **~í spojka** език. с̀чинителен с̀юз

souřadně нар. **1.** координ̀ирано, с̀глас̀вано **2.** език. паратакт̀ично, с̀чинително: **~ spojené věty** с̀чинително, паратакт̀ично с̀в̀рзани изрèчения

souřadn|ice, -ce ж., обикн. мн. **souřadn|ice, -c** геом. координàта, координàти

souřadnicov|ý, -á, -é координàтен: **~á soustava** мат. координàтна с̀стèма

souřadnost, -í ж. **1.** равнòзнàчност **2.** език. паратакт̀исис, паратакт̀ичност, с̀чинителност, с̀чинителна вр̀зка

souřadn|ý, -á, -é **1.** равнòзнàчен: **~é pojmy** равнòзнàчни понàтия **2.** език. координàционен, паратакт̀ичен: **souvěti ~é** слòжно с̀чинèно изрèчение **3.** колатерàлен; който е от едн̀ и с̀щи рèд

soused, -a м. с̀сèд; разг. комш̀ия

soused|it, -ím неск. (*s kým, s čím*) нам̀ирам се, с̀м в с̀сèдство (*с някого, с нещо*); гранича (*с нещо*); (*до нещо*) с̀м: **náš stát ~í se čtyřmi státy** нàшата д̀ържавà граничи с чèтири д̀ържав̀и; **rodina, s kterou ~íme** сèмèйството, с коèто сме с̀седи; **obývací pokoj ~í s kuchyní** д̀невната се нам̀ира, е в с̀сèдство с к̀ухнята

sousedk|a, -y ж. с̀сèдка, разг. комш̀ийка

sousedn|í, -í, -í с̀сèден; който се нам̀ира в с̀сèдство: **~í strany čtyřúhelníka** геом. с̀сèдни стран̀и на четирѝг̀ълник

sousedsk|á, -é ж. „сòуседска“ (*чешки народен танц и музика к̀м него*)

sousedsky нар. с̀сèдски, по с̀сèдски, като с̀сèди; разг. (по) комш̀ийски

sousedsk|ý, -á, -é **1.** с̀сèдски; който се отнàся к̀м с̀сèд; разг. комш̀ийски: **~á pomoc** с̀сèдска пòмощ **2.** приятелски, доброс̀сèдски, дружел̀обен: **~é vyřizování stížností** нейòр. урèждане на жàлба по с̀сèдски, отвèтре, нечèстно и нерèдно

sousedství|í, -í ср. **1.** с̀сèдно жилище; разг. комшул̀ук: **žena ze ~í** женàта от с̀сèдното жилище, от комшул̀ука; **požár v ~í** пòжàр у с̀сèдите, в с̀сèдното жилище **2.** с̀сèдство, непосредствена близòст: **jsme tady v ~í a neznáme se** живèем едн̀ до друг̀, в с̀сèдство, с̀сèди сме, а не сè познаваме; **v ~í domu je park** (непосрèдствено) до к̀щата има пàрк **3.** доброс̀сèдство, доброс̀сèдско отнòшение:

tradiční pojetí ~í традиционно схващане за добросъседство

sousedstv|o, -a *ср.* 1. *събир.* съседди; *разг.* комшии: **máme dobré ~o** имаме добри съседди 2. *остар.* съседство, съседно жилище; *разг.* комшулук

souslednost, -i *ж.* 1. *книж.* последователност, консеквентност, консекутивност 2. *в съчет.* ~ **časů** *език.* съгласуване на времена

souslov|í, -í *ср.* *език.* устойчиво словосъчетание

sousoš|í, -í *ср.* скулптурна група, скулптурна композиция

soustát|í, -í *ср.* обединение, съюз на държави

soustav|a, -y *ж.* система: **filozofická ~a** филозофска система; **hospodářská ~a** стопанска, икономическа система; **rozpočtová ~a** бюджетна система; **mzdová ~a** система на заплащане на труд; **daňová ~a** данъчна система; ~a **důchodového zabezpečení** система на пенсионно осигуряване; **nervová ~a** *анат.* нервна система; **zaživací ~a** *анат.* храносмилателна система; **periodická ~a** *хим.* периодична система на елементите; **metrická ~a** *физ.* метрична (мерна) система; **číselná ~a** *мат.* числена система; **dvojková ~a** *чисел.* двойчна числена система; **desítková ~a** *мат.* десетична система; **první, druhá signální ~a** *физиол.* първа, втора сигнална система; **sluneční ~a** *астр.* Слънчева система; **planetární ~a** *астр.* планетарна система; **tónová ~a** *муз.* звуковед; ~a **programů** *техн.* пакет програми; ~a **přístrojů** *техн.* апаратура

soustavně *нар.* системно, систематично: ~ **chodit pozdě** *разг.* системно закъснявам

soustavnost, -i *ж.* системност, систематичност

soustavn|ý, -á, -é 1. системен, систематичен: **vědecký ~é zkoumání** системно научно изследване; ~ý **rozbor jazyka** системен анализ на езика 2. *разг.* постоянен, непрекъснат, непрестанен: ~é **rušení klidu** постоянно нарушаване на спокойствие, на тишина

soust|o, -a *ср.* 1. зальк: ~o **chleba** зальк хляб; **polyká celá ~a** гълта зъл(ъ)ците, храната наприлюдно

~o разделя с някого последния си зальк; **příliš velké ~o** прекалено голям зальк за неговата уста; (това) не е лъжица за неговата уста; **to bylo horké, trpké ~o** това беше горчив хап; **lepší ~o** нещо по-специално; каймакът на нещо; **tučné ~o а)** тлъста печалба **б)** *експр.* сензационна новина; **nestravitelné ~o** хап, зальк, който не може за се преглътне; ~a **mu rostla v ústech** зъл(ъ)ците засядаха, пресядаха на гър-

лото му; не му беше сладко 2. *книж.* храна, ядене

soustrast, -i *ж.* състрадание, съчувствие, съболезнование: **vyslovit, projevit (někomu) ~** изкажа, изразя съболезнования (на някого); **přijměte mou upřímnou, hlubokou ~** приемете моите искрени, дълбоки съболезнования; **poslat, napsat ~** *прен.* изпратя, напиша съболезнователно писмо

soustrastně *нар.* съчувствено, състрадателно; със съчувствие, със състрадание: **dívat se ~** гледам съчувствено, със съчувствие

soustrastn|ý, -á, -é 1. съболезнователен: ~ý **telegram** съболезнователна телеграма 2. състрадателен, съчувствен: ~ý **pohled** съчувствен, състрадателен поглед

soustrojí, -í *ср.* *техн.* агрегат: **hydraulické ~í** хидравличен агрегат

soustruh, -u *м. техн.* струг: **hrotový ~** центров струг; **revolverový ~** револверен струг; **lícni ~** член струг; **rychloběžný ~** бързоходен струг; **rychlořezný ~** бързорезещ струг; **svislý ~** карусел; каруселен, вертикален струг; **samočinný ~** автоматичен струг

soustru|hovat, -huji/разг. -huj, soustru|žít, -žím *несв. (со; -)* струговам/стругувам, обработвам (*нещо*) на струг: ~**hovaný/-žený nábytek** струговани мебели

soustružn|a, -y *ж.* стругарска работилница

soustružnic|e, -e *ж.* стругарка

soustružnick|ý, -á, -é стругарски: ~á **dílna** стругарска работилница

soustružník, -a *м.* стругар

soustředěně *нар.* съсредоточено, концентрирано

soustředěn|í, -í *ср.* 1. (*сего*) съсредоточаване, концентриране, централизация (*на нещо*): ~í **moci v ruku jedné osoby** съсредоточаване на властта в ръцете на едно лице; ~í **výrobního procesu** централизация на производствен процес; ~í **palby** *воен.* съсредоточаване на огън 2. сбор, лагер: **zimní ~í atletů** зимен лагер на атлети; **letní ~í (dálkově studujících)** лятни очни занятия (на студенти-задочници)

3. *техн.* фокусиране, концентриране

soustředěnost, -i *ж.* съсредоточеност, концентрация

soustředěn|ý, -á, -é съсредоточен, концентриран: ~ý **pohled** съсредоточен поглед; ~á **palba** *воен.* съсредоточен, насочен огън

soustřed|it, -ím *св.* 1. (*со*) струпам на едно място, съсредоточа, концентрирам (*нещо*): ~it **veškeré úsilí k udržení míru** съсредоточа всичките си усилия за запазване на мир 2. (*со на со, к чему*) насоча, съсредоточа, концентрирам (*не-*

що за нещо, към нещо): **~it pozornost na práci/k práci** насоча вниманието към работа; **~it veškerou vůli k dokončení úkolu** концентрирам цялата (си) воля за довършване на задача

soustředit se, -ím se св. **1.** съсредоточа се, събера се: **kulturní život se ~il v městě** културният живот се съсредоточи/се беше съсредоточил в града **2.** (на со, рядко к četu) насоча се (към нещо); съсредоточа се, концентрирам се (върху нещо): **nemohu se ~it na práci** не мога да се съсредоточа за работа

soustředivý, -á, -é рядко **1.** центростремителен: **~é snahy** центростремителни стремежи, усилия **2.** съсредоточаващ (се), концентриращ (се): **~é ticho** концентрираща тишина

soustředn|ý, -á, -é концентричен: **~é kružnice** геом. концентрични окръжности

soustřed|ovac|í, -í, -í **1.** концентриращ: **~í proces** концентриращ процес **2.** концентрационен: **~í tábor** концентрационен лагер

soustřed|ovat, -uji/разг. -uju нескв. **1.** (со) струпувам на едно място, концентрирам, съсредоточавам (нещо): **~ovat výrobu** концентрирам производството **2.** (со на со, рядко к četu) насочвам, съсредоточавам, концентрирам (нещо за нещо, към нещо): **~ovat myšlenky** насочвам, концентрирам мислите си

soustřed|ovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. **1.** (kde) съсредоточавам се, струпувам се, събирам се, концентрирам се (някъде): **vojska se ~ují na hranicích** войските се съсредоточават, трупат се по границите **2.** (на со) насочвам се (към нещо); съсредоточавам се, концентрирам се (върху нещо): **~ovat se na práci** съсредоточавам се, концентрирам се върху работа

souš I, -e ж. сұша: **cestovat po moři i po ~i** пътувам по морето и сұша

souš II, -e ж. **1.** сұхо, изсъхнало дърво **2.** сұх клон; сұчка: **~e na topení** сұчки за огрев

souš|ka, -y ж., рядко **souš|ek, -ku** м. разг. **1.** сұхо дърво **2.** изсъхнал клон; сұчка

soutěsk|a, -y ж. теснина, прѳлом, дефиле: **zná východ z každě ~y** прен. той/тя може да се измъкне от всяко положение

soutěž, -e ж. **1.** съревнование, надпревара, конкуренция: **obstát v ~i** побѳда в надпревара; издържѳ на конкуренция; **nekalá ~** юрид. нелоялна конкуренция **2.** конкурс, състезание: **umělecká ~** художествен конкурс; **~ lidové umělecké tvořivosti** конкурс за художествена самодейност; **sportovní ~e** спортни състезания (среци, турнири, игри и под.); **vypsat ~** обявя конкурс **3.** в съчет. **veřejná ~** икон. юрид. публичен търг

soutěžic|í I, -ího м. участник (в съревнование, в конкурс, в състезание); състезател; конкурент, претендент (в конкурс); кандидат (в състезание, в надпревара)

soutěžic|í II, -í ж. участничка (в съревнование, в конкурс, в състезание); състезателка; конкурентка, претендентка (в конкурс); кандидатка (в състезание, в надпревара)

soutěž|it, -ím нескв. (–; s kým) съревновавам се, състезавам се (с някого); участвам в съревнование, в конкурс (с някого); конкурирам (някого); конкурирам (се) (с някого)

soutěživost, -í ж. съревнование, надпревара, конкуриране, конкуренция: **ušlechtilá ~** благородна конкуренция, надпревара

soutěživ|ý, -á, -é рядко конкурсен; който се отнася към съревноване, към конкуриране, към надпревара: **~é hry** конкурсни игри

soutěžn|í, -á, -é конкурсен, състезателен, съревнователен; който се отнася към състезание, съревнование, конкурс, надпревара: **~í podmínky** условия на конкурс; **~í představení** конкурсно представление, конкурсен спектакъл; **~í jezdec** спорт. мотоциклетист-състезател; автомобилист-състезател

soutok, -u м. сливане (на реки): **u ~u obou řek** при мястото на сливане на двете реки

souvě|k|ý, -á, -é книж. съвременен

souvě|rec, -ce м. едновѳрец: **politici ~ci** прен. политически съмишленици

souvě|t|í, -í ср. събир. език. слѳжно изречѳние: **~í souřadné, parataktické** слѳжно съчинѳно изречѳние; **~í podřadné, hypotaktické** слѳжно съставно изречѳние

souvis|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í нескв. (s čím; –) свързан съм, намирам се, във връзка съм (с нещо); обусловѳн съм (от нещо): **to úzce ~í (s něčím, navzájem)** това е тясно свързано (с нещо, помежду си); **nevím, jak to ~í** не зная как тези неща са свързани помежду си, как се отнасят едно към друго; **vše ~í se vším** нещата са взаимосвързани

souvisle нар. (взаимо)свързано, (взаимо)зависимо: **~ mluvit** говоря свързано; **~ osídlené území** равномерно населена територия

souvislost, -í ж. **1.** (взаимо)свързаност, (взаимо)зависимост: **příčinná ~ jevů** причинна връзка, взаимозависимост на явления **2.** непрекъснатост, цялостност, свързаност: **~ vyprávění** свързаност на разказ **3.** в съчет. **v ~i s(e)** предлог с творит. (kým, čím) във връзка с (някого, нещо): **v ~i s tím projednali i další otázky** във връзка с това бяха разгледани и други въпрѳси

souvislý, -á, -é свързан, непрекъснат: **~á pevnina** непрекъсната, свързана суша; **~á řeč** свързана реч; **neumí říci dvě ~á slova** не може да каже свързано две думи, две думи на кръст

souvratlí, -tě ж. край на бръзда, на нива (*където ралото, плугът се обръща*)

souvrstvjí, -í геол. сèрия, формация: **uhlonosné ~í** сèрия въглищни пластове

souvztažnost, -i ж. книж. съотносителност, взаимозависимост, корелация

souvztažný, -á, -é книж. съотносителен, взаимозависим, корелативен

souznačnost, -i ж. 1. книж. равнозначност, еднoзначност 2. език. синонимност, синонимичност, синонимия

souznačný, -á, -é 1. книж. равнозначен, еднoзначен 2. език. синонимен, синонимичен: **~é slovo** синоним

souznít, -ím, 3. мн. -ějí/-í неск. (s čím) книж. 1. звучá, звъня едновременно, съзвучно, в съзвучие (*с нещо*): **všechny zvony ~ěly** всички камбани звъняха едновременно и в съзвучие 2. хармонирам, в хармония съм (*с нещо*); съответствам (си), подхождам (си) (*с нещо*): **citově ~ít s někým** хармонирам си, съответствам си емоционално с някого

souzvučný, -á, -é 1. съзвучен, хармоничен: **~ý zpěv** съзвучно пèне, съзвучна пèсен 2. език. омонимен: **~é slovo** омоним

souzvuk, -u м. 1. съзвучие, хармония: **~ hudebních nástrojů** съзвучие, хармония на музикални инструменти 2. книж. разбирателство, хармония: **rodinný ~** семейно разбирателство, семейна хармония 3. муз. акòрд

soužení, -í ср. страдание, терзание, мъка: **málo radosti a hodně ~í** малко радости и много страдания; **mám s ním ~í** той ме кàра да страдам, той ме свàрбòва ♦ **toužení je ~í** поговорка копнèжът е мъчение, мъка

soužít, -ím неск. (koho –вин.) мъча, измъчвам, терзàя (някого); причинявам (на някого) мъка, страдания: **co tě ~í?** каквò те измъчва? каквò те ядè? от каквò се терзàеш? **~í ho nemoc** мъчи го болест

soužít se, -ím se неск. (čít) страдам, измъчвам се, терзàя се (от нещо): ~ít se láskou страдам, измъчвам се от любов; **~ít se pochybnostmi** раздýрам се от съмнения

soužití, рядко spolužití, -í ср. 1. съжителство; съвместен живòт; съществуване, книж. коекзистенция: **rodinné ~í** семеен живòт, семейно съжителство; **možnost ~í dvou různých systémů** възможност за съвместно съществу-

ване на две различни системи 2. в съчет. **~í organizmů** биол. симбиоза на организми

sov|a, разг. експр. sův|a, -у ж. 1. зоол. забўлена сова (Tyto): **~a pálená** гòрска (кафява) сова ♦ **~a, разг. експр. sův|a, -у ж.** 1. зоол. забўлена сова (Tyto): **~a pálená** гòрска (кафява) сова ♦ **nudlí** експр. глèдам (намр̀щено) като бұхал, като керкенèз; **nosit ~y do Athén** на краставицар краставици продавам 2. само мн. **sov|y, sov** зоол. рòд сови (Strigiformes) 3. обикн. **sův|a, -у експр. руг.** кукумявка (за жена)

sovět, -u м. 1. съвèт (в Русия, в СССР): **Nejvyšší ~ SSSR** истòр. Върховен съвèт на СССР; **Sovět národností** Съвèт на националностите 2. **Sovětji, -ů мн. разг.** съвèтски хòра, съвèтски граждани; руснаци, рýси: **zvítězili ~i** победíха руснаците, съвèтските спортисти и под. 3. **Sovět|y, -ů мн. разг.** Съвèтски сьòз, СССР

sovětský, -á, -é съвèтски: **Sovětský svaz** истòр. Съвèтски сьòз

sovchoz, -u м. истòр. совхòз

sovchozní, -í, -í истòр. совхòзен

sov|í, -í, -í който се отнася към сова: **~í oči** очи на сова; **~í houkání** бұхане на сова

spac|í, -í, -í спàлен: **~í pytel** спàлен чувàл; **~í vůz** спàлен вагòн; **~í panna** спяща кўкла

spáč, -e м. 1. спящ, заспàл човèк: **hovor rušil ~e** гòворенето прèчеше на спящите 2. сьнливèц; разг. поспалàнко, сьнльо: **nenapravitelný ~** непоправим сьнльо

spad, -u м. спец. 1. осàдъчен прàх, осàдъчна пèпел: **radioaktivní ~** радиоактивен прàх, радиоактивна пèпел 2. пàдане, наслàгване на прàх, на пèпел

spád, -u м. 1. наклòн, склон, скат, стръмнина, нанадòлнище, снижàване, спàдане, спад: **prudký ~** òстр, стръмен наклòн; **~ silnice** наклòн на шосè 2. спец. пад (*разлика във височината на две нива*): **~ vodního díla** воден пàд на язовир; **~ vodní elektrárny** воден напор, воден пàд на хидроцентра̀ла; **~ teploty** физ. температурен градиент; **~ napětí** електр. градиент, пàд на напрежèние 3. ход, течèние, вьрвèж: **~ událostí** ход на събития 4. ритъм: **hladký ~ verše** глàдък, плавен ритъм на стихотворèние 5. обикн. мн. **spád|y, -ů разг. експр.** (тàйни) попълзновèния, пòмисли, намерèния; разг. експр. мерàци: **mít tajné milostné ~y a)** ìмам тàйни любовни похождения б) ìмам тàйни любовни мерàци, пòмисли, желàния; **překazit někomu jeho ~y** попрèча на намерèнията, на пòмислите на някого; разваля, разстрòя интригите на някого; **nevím, jaké má ~y** не зная какви са му намерèнията, не зная къде хòди и каквò прави

на някого): **mít ~eno na auto** ймам мерак, то́ча си зъбите за кола

spadnout se, -nu se св. отпадна, отслабна: **~nout se po nemoci** отпадна, отслабна след болест

spadnout ♦ **bytí (u)**
може да се срути, събори, падне, рухне ей-сега, всеки момент: **dům na ~í** почти рухнала, съборена къща **б)** (нещо) може да се случи, да стане всеки момент; **děšť je na ~í** всеки момент ще завали дъжд

spádny, -á, -é 1. стръмен, силно наклонен: **~á stezka** стръмна пътека **2.** бърз, стремителен; ритмичен, подвижен: **~ý děj** бързо, стремително действие; **~á melodie** бърза, ритмична мелодия

spádový, -á, -é 1. който се отнася към спад, понижаване, намаление: **~é podmínky** условия за спадане, условия за понижаване **2.** спец. наклонен; който е под наклон: **~é potrubí** тръбопровод с падаща струя; **~á nádrž** авиаци. резервоар с падаща струя; **~ý karburátor** техн. карбуратор с падаща струя **3.** в съчет. **~é středisko** икон. строит. средищно селище

spagety, spaghetti вж. **špagety**

spáchat, -ám/-šu/книж. -ši св. (со) извърша, направя (обикн. нещо лошо): **~at zločin** извърша престъпление; **~at křivdu** постъпя несправедливо, лошо; **~at vraždu** извърша убийство; **~at sebevraždu** самоубийство

spájen, -í ср. **1.** техн. спойка, запояване, спояване **2.** книж. свързване, обединяване: **~í motivů** свързване на мотиви

spájet, -ím, 3. мн. -ejí/-í неск. **1.** (со; -) техн. споявам, запоявам (нещо) **2.** (со, рядко кохо) книж. свързвам, обединявам (нещо, някого): **Smetanova hudba ~ela český lid v celek** музиката на Сметана обединяваше чешкия народ в едно цяло

spájet se, -ím se, 3. мн. -ejí/-í неск. книж. свързвам се, сливам се: **život a smrt se mu ~ely** животът и смъртта се сливаха за него в едно цяло

spakovat, -uji/разг. -uju св. разг. **1.** (со; -) опаковам (си), събера (си), прибера (си) (багаж): **~ovat si věci (do kufru)** събера си, опаковам си нещата (в куфар); **~ovat si kufr** подредя (с) куфр ♦ **~uji přestupčí** си крушите; вдигай си парцалите, партушините, чуковете **2.** (кохо – вин.) експр. спявам, гъпя, прибера, арестувам (някого): **četníci ho ~ovali a naložili do auta** полицаите го гъпиха и го качиха в колата

spakovat se, -uji se/разг. -uju se св. разг. експр. вдигна си чуковете, парцалите, партушините;

обера си крушите: **hned se ~uj a táhni!** веднага си вдигай чуковете и изчезвай!

spaktovat se, -uji se/разг. -uju se св. (s kým) пейор. наговоря се, сдружа се, сдушам се (с някого, обикн. против някого): **~ovat se s nepřáteli** сдружа се, сдушам се с врагове

spála, -y ж. мед. scarlatina

spálení, -í ср. изгаряне, прегаряне: **~í obrazovky** изгаряне на екран, на монитор

spálení, -y ж. **1.** изгаряне, рана от изгаряне, изгорено (място): **~a prvního, druhého, třetího stupně** мед. изгаряне от първа, от втора, от трета степен **2.** изгоряло: **pach ~u** миризма, дъх на изгоряло **3.** спец. пригар, нагар

spáleníště, -ě ср. пепелище, пожарище

spálení, -n ж. мн. спец. продукти на горене, на изгаряне: **kapalné ~ny** течни продукти на изгаряне; **tuhé ~ny** сгурия, пепел, шлага; **plynné ~ny** изгорели газове

spálit, -ím св. **1.** (кохо, со) изгоря (някого, нещо); прегоря (нещо); обгоря (някого, нещо): **~it starou korespondenci** изгоря стара кореспонденция, стари писма; **~it málo uhlí** изгоря, употребя за отопление малко въглища; **dej si pozor, ať ty řízky ne~íš** внимавай да не прегориш, да не изгориш шницелите; **~it něco na uhel** изгоря, прегоря, направя нещо на въглен; **mít záda ~ená od slunce** гърбът ми е изгорял от слънцето; **nebožtik byl ~en** разг. покойникът беше кремйран, изгорен в кремйр ♦ **~adu (šedny) mly** изгоря всички мостове зад себе си; направя връщането назад невъзможно **2.** (со čím) опаря (си), изгоря (си) (нещо с нещо): **~it si jazyk (horkou polévkou)** изгоря си езика (с гореща супа) ♦ **~it si křídla** опаря; създам си неприятности; **~it si křídla** изгоря си, опаря си крилата; нещо ме засегне неприятно **3.** (со) опаря, осланя (нещо): **mráz ~l si sukně přizvěk** ♦ **~it si málo přivu ne~í** поговорка чер гологан се не губи

spálit se, -ím se св. **1.** третол. **-í se** изгоря, прегоря (за предмети): **pečeně se ~ila (na uhel)** печеното изгоря, стана на въглен **2.** (о со; -) изгоря се, опаря се (на нещо): **~it se o kopřivu** опаря се на коприва **3.** експр. изгоря се, изгоря се, пострадам, претърпя неприятности ♦ **~it se i chytřák se ~í** поговорка и хитрецът пада в капана; и хитрецът си намира майстора

spalnič|ky, -ek ж. мн. мед. мърбили

spalovací, -í, -í 1. който служи за изгаряне, за горене: **~í pec** крематориум; **~í komora**

(**tryskového motoru**) *техн.* горивна камера (на реактивен двигател) **2.** който е свързан с горене, със запалване: **~í teplota** *физ. хим.* температура на запалване; **~í motory** *техн.* двигатели с вътрешно горене

spalován|í, -í *ср.* **1.** горене, изгаряне: **~í mrtvých** изгаряне, кремиране на мъртви; **~í živin** *физиол.* изгаряне, усвояване на хранителни вещества **2.** *хим.* изгаряне: **dokonalé, nedokonalé** **~í** пълно, непълно изгаряне

spal|ovat, -uji/*разг.* **-uju** *несв.* **1.** (кого, со) изгарям (някого, нещо); прегарям (нещо); обгарям (някого, нещо): **~ovat dopisy** изгарям писма; **~ovat někoho nenávistnými pohledy** *прен.* изгарям, пробуждам някого с погледи, пълни с омраза **2.** (со čím) изгарям (си), опарвам (си) (нещо с нещо): **~ovat si hrdlo denaturátem** изгарям си гърлото със спирт **3.** (со) опарвам, осланявам (нещо): **mráz ~oval mladou zeleň** студът опарваше младата зеленина

spal|ovat se, -uji se/*разг.* **-uju se** *несв.* (čít) *книж.* изгарям, топя се (от нещо): **~ovat se touhou** изгарям, топя се от копнеж

spalovn|a, -y *ж.* съоръжение за изгаряне на отпадъци

spálov|ý, -á, -é *мед.* скарлатинен; който се отнася към скарлатина: **~á epidemie** епидемия от скарлатина

spán|ek I, -ku *м.* сън, спане: **tvrdý ~ek** дълбок, непробуден сън; **zimní ~ek** зимен сън, зимна спяница

oči, víčka сънят им затвори, слепи клепащите, очите; (тè) заспаха; **spát ~kem spravedlivých a)** спя със съня на праведниците; спя дълбоко, крепко **б)** спя вечно сън; мъртъв съм; **věčný ~ek** *евфем.* вечно сън; смърт; **uložit někoho k věčnému ~ku** погребя някого

spán|ek II, -ku *м. анат.* слеподочие

span|í, -í *ср.* сън, спане: **prášky pro ~í** хапчета за сън; сънотворни (средства); **mluvit ze ~í** бълнувам, говоря насън; **jde na mne ~í** доспивам

si, ať nám neodnesete ~í *разг. шегов.* седнете, поседнете малко (покана към гост да седне)

spanile *нар. остар. книж.* очарователно, прелестно, прекрасно: **usmívat se** ~ усмихвам се очарователно

spanilost, -i *ж. остар. книж.* очарование, прелест, красота

spanil|ý, -á, -é **1.** *остар. книж.* очарователен, прелестен, прекрасен: **~á tvář** прекрасно, очарователно лице **2.** *остар.* необичаен, прославен, славен, знаменит, прочут: **~é hody**

славни, пийсни пиршества; **~é jízdy** *истор.* Славните походи (походите на хуситските войски в Силезия, Полша и немските земи)

spánkov|ý I, -á, -é който се отнася към сън, към спане; сънен, сънотворен: **~á léčba** *мед.* лечение чрез сън, сънотечение; **~é ústředí (v mozku)** *физиол.* център на съня (в мозъка)

spánkov|ý II, -á, -é *анат.* слеподочен: **kost ~á** кост на слеподочието, слеподочна кост

spap|at, -ám *св. (со) експр. дет.* изпап(к)ам, изям (нещо): **musíš to ~at** трябва да изпапкаш това

spár, -u *м. книж.* нокът (на граблива птица; на хищник)

dřev|í, -ě държя някого в ръцете си, във властта си; **padnout, dostat se někomu do ~ů** попадна, падна в лапите, в ръцете на някого; **uniknout z něčích ~ů** изплъзна се, измъкна се от лапите, от ръцете на някого

spár|a, -y *ж.* пролука, пукнатина, междинă, цепка, фуга, хлабина, луфт: **~y dveří** пролуки, луфтове във вратă; **~y skal** пукнатини в скали; **~y ve zdivu** *техн. строит.* фуги в зидария

spárkat|ý, -á, -é чифтокопитен: *в съчет.* **~á zvěř** *лов.* чифтокопитен дивеч (елен, дива коза и под.)

spárk|ovat, -uji/*разг.* **-uju** *св. (кого, со)* чифтосам, съешă (някого, нещо): **~ovat holuby** чифтосам гълъби; **viděli je spolu a už je ~ovali** *експр.* видяха ги заедно и веднагă ги обявиха за двойка

spárk|ovat se, -uji se/*разг.* **-uju se** *св.* чифтосам се, съешă се; събера се, съединя се, свържа се в двойка

spárován|í, -í *ср.* **1.** *строит.* фугировка, фугиране **2.** *спец.* скăчване, напасване (на дъски, плоскости и под.)

spár|ovat I, -uji/*разг.* **-uju** *св. (кого, со)* чифтосам, свържа, събера, съединя (някого, нещо) в двойка, в чифт: **~ovat děti do průvodu** наредя деца (двè) по двè в шествие; **~ovat koně (k tahu)** впрèгна конè в двойка (за тèглене); **~ovat punčochy** събера чорапи в чифт(ове)

spár|ovat II, -uji/*разг.* **-uju** *несв. (-; со)* **1.** *строит.* фугирам (нещо) **2.** *спец.* скăчвам, напасвам (нещо)

spár|ovat se, -uji se/*разг.* **-uju se** *св., обикн. мн.* **-ujeme se** образуваме двойка; съединим се, свържем се в двойка: **~ujeme se do průvodu** подрèждаме се по двăма, образуваме двойки в колôна, в шествие

spartakiád|a, -y *ж.* спартакиада

spartakiád|ní, -í, -í спартакиаден; който се отнася до спартакиада: **~í dny** спартакиадни дни

spartan, -a *м.* **1.** **Spartan** спартанец, жител на

Спáрта **2.** и **spartán** *рядко прен. експр.* спартанец; закален, издръжлив човек **3.** *разг.* член или привърженик на спортен клуб „Спáрта“

spartánský, -á, -é който се отнася към член или привърженик на спортен клуб „Спáрта“

spartánský, по-рядко spartský, -á, -é спартански; присъщ на спартанец: **~á přisnost** спартанска строгост; **vést ~ý život** живява по спартански, вода спартански живот

spář|it, -ím *св. 1.* *(со, коho)* попаря, запаря (*нещо някого*): **~it čaj** запаря, попаря чай; **~it husu (před škubáním)** попаря гъска (преди да я ~~опаря~~ като попарена, като полята с вряла вода **2.** *(со)* опаря, попаря, нараня (*нещо*) чрез опарване

spář|it, -ím *св. (коho, со)* *рядко сел.стоп.* чифтосам, съеша (*обикн. животни*): **~it holuby** чифтосам гълъби

spář|it se, -ím *св. 1.* *рядко* образувам двойка, събера се в двойка: **mladí se ~ili** младите се разделяха по двойки **2.** *сел.стоп.* чифтосам се, съеша се (*обикн. за животни*)

spář|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со, рядко коho)* попарвам, запарвам (*нещо, някого*): **~ovat čaj** попарвам, запарвам чай

spás|a, -y 1. *рел.* спасение (*на душата*), избавление, вѣчен живот: **dojít ~у** постигна, намеря избавление, спасение **2.** (*пřed kým, před čím*) спасение, отгървяване (*от някого, от нещо*): **hledat ~u v útěku** търся спасение в бягство; **ty jsi naše (jediná) ~a** *прен. експр.* ти си (единствената) ни надежда; ти си (единственото) ни спасение

spás|at, -ám *несв. (со)* опасвам, изпасвам (*нещо*): **husy ~ají trávu** гъските опасват тревата

spasen|í, -í *ср. рел.* спасение на душата; избавление; вѣчен живот; **víra v ~í** вяра в спасението (на душата); **dojít ~í** постигна, намеря спасение (на душата)

spas|it, -ím *св. 1.* *(коho)* *рел.* спася (*душата на някого*): **víra, že spravedliví budou ~eni** вяра, че праведниците ще бъдат спасени, ще отидат в рай **2.** *(коho, со)* *книж.* спася, избавя, защита (*някого, нещо*): **trosečníky ~ila cizí lod'** корабкрушенците бяха спасени от чужд кораб **3.** *(коho, со)* *разг. експр.* отгърва, спася (*някого, нещо*); помогна, донеса помощ, спасение (*на някого, на нещо*): **těch pár korun tě už ne~í** тези няколко крони (вече) не могат да те спасят, да ти помогнат; **tohle tě ne~í** това няма да ти помогне, не може да ти помогне

spas|it se, -ím *св. (пřed kým, před čím)* *книж.* спася се, отгърва се (*от някого, от нещо*): **~it**

se útekem спася се чрез бягство; **~ se, kdo může!** бягайте! да се спасява кой както може!

spasitel, -e *м. 1.* и **Spasitel** *рел.* Спасителят, Исус Христос **2.** *книж.* спасител, избавител: **vidět v někom svého ~e** виждам в някого своя спасител

spásn|ý, -á, -é спасителен; който носи спасение, избавление: **~á myšlenka** спасителна идея, спасителна мисъл

spást, spasu *св. (со)* изпаса, опаса (*нещо*): **~ trávu** опаса трева; **~ louky** опаса, изпаса ливади

spát, spím *несв. 1.* спя: **~ tvrdě** спя дълбоко; **ne~ starostí** не (мога да) спя от грижи, от безпокойство; **příroda v zimě spí** през зимата природата спи; **úspěchy protivníků jím nedávají** ~ успежите на съперниците не им дават ~~покойство~~

~ta **vavřínech** почивам, спя върху лаврите си; **ta věc ted' spí, usnula** *експр.* работата сега е замряла, в застои е, не се придвижва напред, стои на едно място; по този въпрос сега бездействаме; **spí pod drnem, spí věčný sen** *евфем.* мъртъв е, умрял е; спи, заспал е вѣчен сън; **spí sladce!** спи спокойно вѣчно си сън! почивай в мир! (*при раздяла с покойник*); **chodit ~ se slepicemi** *разг.* лягам си с кокошките; **spal jako by ho do vody hodil** спеше като мъртъв, като пребит, като къпан, като заклан; **~ jako dudek, dřevo, pařez, poleno** спя като даул, като заклан, като къпан, като мъртъв, като пребит, като пън, като тъпан; **~ jako na vodě** спя като заек, спя съвсѣм леко; **~ na půl oka, na jedno oko** спя само с едното око, като заек, с отворени очи; **~ spánkem** **spravedlivých** спя със съня на праведниците, спя спокойно; **čert nikdy nespí** дяволът си няма работа, не стои мирно **2.** (*kde*) спя, пресявам, нощувам (*някъде*): **~ na gauči** спя на диван; **~ v kuchyni** спя в кухня; **~ v hotelu** спя, нощувам в хотел **3.** (*s kým*) *разг.* спя, ймам полови сношения (*с някого*)

spatn|ý, -á, -é *в съчет.* **stoj ~ý** спорт. основен стоѣж (*с прибрани пети и раздалечени пръсти*)

spatra *нар. 1.* *в съчет.* **mluvit, přednášet** ~ говоря, изнасям лекция без предварителна подготовка, импровизирано, направо **2.** *в съчет.* **jednat, mluvit s někým** ~ отнасям се с някого, говоря с някого пренебрежително; **dívat se, hledět na někoho, na něco** ~ гледам на някого, на нещо отвисоко, отгоре

spatř|it, -ím *св. (коho, со)* *книж.* съзря, съгледам, забележа, видя (*някого, нещо*): **~it v dálece stavení** забележа, съзря, съгледам в далечината

постройка; **~it někoho přicházet** забелѣжа, видя някого да идва, че някой идва; **od té doby nebyl k ~ení, nebylo ho k ~ení** оттогава никои **~idě** видя бѣлия свѣт, родя се, появя се на свѣта; **~it Abraháma** стана на петдесѣт години
spatř|ovat, -uji/разг. -uju *несв. книж. 1. (koho, co)* съзйрам, съгледдам, забелязвам, виждам (*някого, нещо*): **~ovat před sebou pásmo hor** съгледдам пред себѣ си планинска верига; **~ovat u zpěváka pokrok** открывам, виждам **~odě** **ta** виждам бѣлия свѣт, раждам се, появявам се на свѣта **2. (co, koho v čem, v kot)** виждам, открывам, намырам (*нещо, някого в нещо, в някого*); смятам, считам, (*нещо, някого за нещо, за някого*): **v jeho slovech ~oval je-šitnost** той усѣщаше, открываше в думите му тшеславие; **~ovat v něčem svůj úkol** смятам нѣщо за своѣа задѣа
spáv|at, -ám *несв. многокр. (чѣсто)* спя
spavost, -i *ж.* сънливост: **chorobná ~** *мед.* бѣлестна сънливост
spav|ý, -á, -é 1. сънлив, поспалив: **~é dítě** сънливо, поспаливо дете **2. в съчет. ~á nemoc** *мед.* сънна бѣлест **3.** сънен, заспал, приспиващ: **bílé ~é ticho** бѣла сънна тишина
speaker *вж. spíkr*
spéci, разг. spéct, speču/книж. speku *св. (co)* спекѣ, слепя (*нещо*) чрез изпичане, чрез пѣчене
spéci se, разг. spéct se, speču se/книж. speku se, обикн. третол. speče se *св. 1.* спекѣ се, свѣе се, сбръчка се (*при печене*): **maso se spek-lo (na polovinu)** месѣто се свѣи (наполовина) **2. експр.** слепи се, спекѣ се: **spekly se jí po ondulaci vlasu** косите ѝ се слепиха от кѣдренето
specialist|a, -u *м.* специалист: **~a v oboru kybernetiky** специалист по кибернѣтика; **je ~ou na kapsy** *жарг.* той е спѣц в джебчийството; **~a pro srdeční choroby** *мед.* специалист по сърдѣчни бѣлести
speciali|ta, -ty *ж.* **1.** осѣбеност, специфика: **místní ~ta** мѣстна осѣбеност, специфика **2.** специалитѣт; *често мн. speciality, -t* специалитѣти, фирмени блюда, фирмени напитки (*на ресторант и под.*): **rybí ~ty** рибни специалитѣти, дилекатѣси **3.** специалност, специалитѣт: **jeho ~tou je džez** негов специалитѣт е джѣзъ
specializac|e, -e *ж.* **1.** специализация, специализиране: **~e výroby** специализиране, специализация на производство **2.** специалност: **vy-niká ve své ~i** отличава се, изпѣква в своѣа

специалност; **úzká ~e** квалификация; профил на работа; тясна специализация
specializačn|í, -í, -í който се отнася към специализация
specializovan|ý, -á, -é специализиран: **~á prodejna kávy** специализиран магазин за кафѣ
specializ|ovat, -uji/разг. -uju *несв. и св. (co; -)* специализирам (*нещо*): **~ovat výrobu** специализирам производство
specializ|ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв. и св. (na co; v čem)* специализирам (*нещо*); специализирам се (*в нещо*): **~ovat se na chirurgii** специализирам хирургия
speciálk|a, -y *ж. 1. разг.* подробна географска, топографска карта (*противопол. обща*) **2. жарг.** група, курс, випуск в художествена академия: **sochařská ~a** група, курс, випуск по скулптура
speciálně *нар.* специално: **pes ~ evičený** специално обучено куче
speciáln|í, -í, -í специален: **~í případ** специален слѣчай; **~í prodejna** специализиран магазин; **úzce ~í termín** тясноспециален термин; **~í mapa** *геогр.* подробна карта; **~í pivo** *хран.* специална бира; **~í tarif (pro dopravu)** *трансп.* специална тарифа за пътуване; **~í druhy vojsk** *воен.* специални видове войски
specificky *нар.* специфично, осѣбено, своеобразно; типично, свѣйствено: **~ česká hudba** специфично, типично чѣшка мѣзика
specifick|ý, -á, -é 1. специфичен, осѣбен, своеобразен; типичен, свѣйствен: **~é vlastnosti** специфични осѣбености **2. в съчет. ~á váha** *физ.* специфично тегло
specifičnost, -i *ж.* специфика, специфичност, своеобразност, осѣбеност: **~ umění** специфика на изкѣството
specifik|ovat, -uji/разг. -uju *несв. и св. (co; -)* специфицирам (*нещо*): **~ovat požadavky** специфицирам, уточнявам изисквания
specifik|um, -a *ср., специфик|a, -y* *ж. книж.* специфика, специфичност
speditér [spedy-], *разг., špeditér* [špedy-], **-a** *м.* експедитор, спедитор
speditérstv|í [spedy-], *разг. špeditérstv|í* [špedy-], **-í** *ср.* експедиторство, спедиторство
speed [spíd], **-u** *м. разг.* спид, спийдбол (*изкуствен наркотик*)
spěch, -u *м.* бързане: **jíst ve ~u** ям, хрѣна се набързо; **pro samý ~ na to zapomněl** отбързане, вбързинѣта той забрави за товѣа; **nutit někoho k ~u** карам някого да бърза; препирам/припирам някого; **proč takový ~?** защѣ толкова бързате? защѣ е товѣа бързане? **jen žádný ~, jaképak ~y!** сѣмо не бържайте! не трябва да

се бърза! защо това бързана? **mít velký** ~ много бързам

spěchat, -ám *несв.* **1.** (-; *кат*) бързам (*някъде*): **čas ~á** *прен.* времето не чака; времето тече **2.** (*s čím*; -; *с инф.*) бързам (*да направя нещо*): **~at s prací** бързам да свърша работа **3.** (*na koho*) препирам/припирам (*някого*); подтиквам (*някого*) към бързана; карам (*някого*) да побърза; настоявам (*някой*) да (по-)бърза: **~at na krejčího** препирам/припирам шивач **4.** (*na co*) бързам (*с нещо*); подтиквам към изпълнение, настоявам за изпълнение (*на нещо*): **~at na opravu vozu** бързам с ремонт на колата; настоявам колата да бъде оправена по-бързо **5.** *третол.* **-á** не търпи отлагане, спешно е (*за работа и под.*): **ten dopis ~á** това писмо не търпи отлагане, трябва да се напише, да се изпрати веднага; **to ne~á** тази работа не е бърза, може да почака; **ty šaty ~ají** *разг.* (ушиването на) тази рокля не търпи отлагане; роклята трябва веднага да бъде ушита

spěkat se, разг. spíkat se, -ám se *несв.* спичам се, свивам се, слепвам се: **vlasý se horkem ~aly** от горещината косите се слепваха

speklý, -á, -é спечен; слепен, слепнал, залепнал: **~é vlasý** слепнала, залепнала коса

spektrální, -í, -í *физ.* спектрален: **~í analýza** спектрален анализ

spektrograf, -u *м. физ.* спектрограф

spektroskop, -u *м. физ.* спектроскоп

spektroskopický, -á, -é *физ.* спектроскопичен, спектроскопически

spektroskopije, -e *ж. физ.* спектроскопия

spektrum, -a *ср. спец.* спектър

spekulace, -e *ж.* **1.** спекулация: **finanční ~e** финансови спекулации; **~e na burze** спекулации на борсата **2.** *пейор.* далавѐра/далавѐри, спекула, спекулиране, печалбърство: **místo ~í roctivě pracovat** вмѐсто спекула – почтѐн труд **3.** *филос.* спекулация; абстрактно мислене; философстване

spekulací, -í, -í **1.** спекулативен; който се отнася до спекула, до спекулиране (*на борса и под.*): **~í papír** *икон.* ценни книжа, свързани със спекулативната търговия; **~í obchod** *юрид.* спекулативна търговия **2.** *пейор.* далавѐраджийски, спекулантски, печалбърски; който се отнася до далавѐри, до спекула, до печалбърство: **~í plány** печалбърски плънове **3.** *филос.* спекулативен; умозрителен, отвлѐчен: **~í obory** умозрителни, отвлѐчени, абстрактни философски дисциплини

spekulant, разг. špekulant, -a *м.* **1.** спекулант: **burzovní ~** борсов спекулант **2.** *пейор.* дала-

вѐраджия, спекулант, печалбър: **byl od mládí** ~ и като млад си бѐше печалбър **3.** *разг.* дървен философ: **věčně o něčem hloubají, to jsou takoví ~i** тѐ вѐчно мѐдруват за нѐщо, тѐ са едни дървени философи, едни умници

spekulantský, разг. špekulantský, -á, -é *пейор.* далавѐраджийски, спекулантски, печалбърски: **~á ziskuchtivost** печалбърска алчност, алчно печалбърство

spekulativní [-ty/-tý-], **-í, -í** *филос.* спекулативен; отвлѐчен, умозрителен, абстрактен: **~í filozofie** спекулативна, абстрактна философия

spekulátor, -ra *м. икон.* борсов играч: **devalvaci mohou nastartovat ~ři na devizových trzích** девалвацията мѐже да бѐде пусната в хѐд от борсовите играчи, от борсовите посредници на валутните пазари

spekulovat, разг. špekulovat, -uji/разг. -uju *несв.* **1.** (-; *s čím*) спекулирам, търгувам (нечѐстно) (*с нещо*): **~ovat na burze** играя на борсата **2.** (*na co*; -) *рядко пейор.* разчитам (*на нещо*); спекулирам (*с нещо*); използвам за своѐи облѐги (*чуждо незнание, беда, име и под.*): **~ovat na snadný zisk** разчитам на лесна печалба; **~ovat s lidskou hloupostí** спекулирам с човѐшката глупост **3.** (*o čem*; *nad čím*; -) мѐдрувам, философствам, разсъждавам (*за нещо, над нещо*): **~ovat nad problémem** *разг.* напѐвам си мѐзъка, блѐскам си главата с проблем; **moc o tom ne~uj!** *разг.* стѐга си мѐдрувал по тѐзи въпрѐс!

speleologie, -e *ж.* спелеология

speller [spele], **-u** *м. комп.* спелинг, спѐлър; компютѐрен корѐктор

sperma, -tu *ср. биол.* спѐрма

spermatozoid, -u *м. биол.* сперматозойд

spermije, -e *ж. биол.* сперматозойд; мѐжка пѐлова клѐтка

spermiový, -á, -é *биол.* спѐрмов; който се отнася към спѐрма: **~á banka** *спец.* банка спѐрма

spěšně *нар.* бързо, бърже, набързо, бързешком, бързешката; спѐшно, скѐро: **~ vstát ze židle** стана бързо от стѐл; **podat zásilku ~** *пош.* изпратя пратка експрѐсно, експрѐс

spěšnin|a, -y *ж. ж.п.* експрѐсна пратка (с влак)

spěšný, -á, -é бърз, спѐшен: **~á práce** бърза, спѐшна работа; **~á zásilka** *пош.* бърза, експрѐсна пратка

spět, spēji/разг. spēju *несв. книж.* **1.** (-; *кат*) бързам, устремил съм се, движа се бързо (*някъде*): **tryskem ~ na koních** препускам (в) галѐп с конѐ **2.** (*k čemu*) отивам, вървя, устремил съм се, насѐчил съм се, приближавам се (*към нещо*): **válka spēla ke konci** войната

отиваше, приближаваше (се), беше към края си; **práce spěje ke konci** работата върви, е към края си **3. третол. spěje** течè, изтича, минава (за време): **roky rychle spěly** годините бързо минаваха

spící, -í, -í спящ, заспал: **~í dítě** спящо дете

spích|nout, -nu св. (со) **1.** забода, скача (нещо) с карфйци, чрез забоджане: **~nout k sobě kraje látku** забода един към друг, скача с карфйци краища на плат **2. експр. ушйя (нещо)** набързо, на бърза ръка: **všelicos na sebe ~la** тя си беше ушйла самà нè малко дрèхи, каквò ли нè **3. прен. експр. рядко** скалтъпя, свърша (нещо) набързо, на бърза ръка: **~nout báseň** съчиня на бърза ръка, скалтъпя стихотворèние

spik|ovat, -uji/разг. -uju несл. (со) **1.** забждам, скачвам, свързвам (нещо) с карфйци, чрез забоджане **2. експр. ушйвам (нещо)** набързо, на бърза ръка **3. прен. експр. рядко** скалтъпвам, свършвам (нещо) набързо, на бърза ръка

spikat се вж. **spékat** се

spiklen|ec, -ce м. съзаклятник, заговорник, конспиратор: **usmívat se na někoho jako ~** усмихам се на някого заговорнически

spiklenecky нар. заговорнически, съзаклятнически, конспиративно: **šeptat ~** шепна заговорнически

spiklenectv|í, -í ср. заговорничество, съзаклятничество

spiklenk|a, -y ж. съзаклятничка, заговорничка, конспираторка

spik|nout se, -nu se св. (proti komu, proti čemu) организирам заговор, съзаклятие (срещу някого, срещу нещо); заговорнича, съзаклятничка (срещу някого, срещу нещо): **~nout se proti tyranii** организирам заговор, съзаклятие срещу тиранията; **všechno se proti němu ~lo** прен. всичко беше против него, беше се съюзило срещу него; всичко му прèчеше; **sama příroda se proti němu ~la** прен. самàта природа встàна срещу него

spiknut|í, -í ср. заговор, съзаклятие, конспирация: **~í proti státu** заговор срещу държавата, противодържавен заговор

spíkr, -a м. говорител, шпйкер, водещ (на забавна програма и под.): **~ a dramaturg nového pořadu** водещ и драматург на ново предаване

spíkován|í, -í ср. говорителство; шпйкерство (в шоу и под.): **věnuje se ~í a konferování** работи като водещ и конферансиè (на забавни програми)

spíkr|ovat, -uji/разг. -uju несл. **1.** работя като водещ, като конферансиè (на забавна про-

грама); вода забавна програма: **když ~uji, snažím se propojit hlediště s jevištěm** когато вода програмата, опитвам се да създам връзка между сцената и залата **2. (со)** вода, коментирам (забавна програма, спортна среща и под.)

spíkovsk|ý, -á, -é който се отнася към водещ, към говорител (на забавна програма и под.): **vyčerpávající ~á práce** изтощителна работа на водещ (програма)

spíl|at, -ám несл. книж. (-; komu, čemu) ругая, проклíнам, хуля (някого, нещо): **~at osudu** проклíнам съдбата

spil|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) изпíля, изтрíя, изстържа (нещо)

spin, -u м. физ. спин: **~ elektronu** електронен спин; **~ jádra** спин на ядрò

spínac|í, -í, -í скачващ, съединителен; включвателен; който служи за скачване, съединяване, включване: **~í špendlík** безопасна игла; **~í zařízení** електр. включвателно устройство

spínač, -e м. електр. (електрически) включвател: **~ vedení** токов включвател

spínán|í, -í **1.** електр. включване, превключване, изключване **2. техн.** скачване: **automatické ~í vagonů** автоматично свързване на вагòни

spín|at, -ám несл. **1. (со; рядко koho)** скачвам, свързвам, стягам, събйрам, прибйрам (нещо, някого): **~at papíry svorkou** защипвам листове с кламер; **~at látku špendlíky** закарфйчвам плат; **~at manžetu knoflíčky** пристягам маншет с копчета; **~at šátek sponkou** закрепвам забрадка с фйба **2. (со)** събйрам, склòчвам (ръце в молитва): **~at ruce k modlitbě** склòчвам молитвено ръцè; **~at ruce nad někým** прен. чупя, кърша ръцè над някого **3. (koho, со čít)** рядко книж. свързвам, омòтавам (някого, нещо с нещо): **provaz ~á ruce** възжèто пристяга ръцèте **4. (со)** електр. включвам, превключвам (нещо)

spín|at se, обикн. третол. мн. -ají se несл. склòчват се, издйгат се молитвено, в молитва (за ръце)

spínet, -u м. муз. спинèт(а)

spínk|at, -ám несл. дет. експр. спйнкам, нàнкам, спйя: **chce ~at (детето)** йска да спйнка, да нàнка

spirál|a, -y ж. **1.** спирàла: **~a schodiště** спирàла на стълбище **2. геом.** спирàла **3.** подобен на спирàла предмет: **topná ~a** електр. отоплителен реотан **4. прен.** спирàла: **cenová ~a** икон. ценова спирàла; **inflační ~a** икон. инфлациòнна спирàла

spirálovitě нар. спираловидно, във фòрма на

splach|ovat, -uji/разг. -uju неск. (со) **1.** изплаќвам, оплаќвам, измивам (нещо): **~ovat si mýdlo z vlasů** изплаќвам (си) сапунот од косата; **klozet ne~uje** водата во тоалетната не работи, не се пука **2.** измивам, изчиствам (нещо) чрез изплаќвање, чрез поливање со вода; **~ovat schody** поливам стълбице со вода

splaská|vat, -ám, splask|ovat, -uji/разг. -uju неск. сплѣскам се, свивам се, раздувам се, спадам (за нещо надут): **balonek pomalu ~uje** балончето бавно спада; **tváře se nafukují a zase ~ají** бузите се надуват и отнóво се раздуват

splaskl|ý, -á, -é спаднал; спукан; който е со испушнат въздух: **~á pneumatika** спаднала гума; **~é břicho** спаднал, отслабнал корем; **~á kůže** експр. сбръчкана, набръчкана, отпусната кожа

splask|nout, -nu св. сплѣскам се, свия се, раздуя се, спадна, отпусна се: **pneumatika ~la** гумата спадна; **otok rychle ~l** подутината бързо спадна; **tváře mu ~ly** бузите му спаднаха, отпуснаха се, свиха се; **naděje ~ly** прен. надеждите се спукаха като сапунени мехури

splaskovat вж. splaskávat

splašeně нар. разг. експр. **1.** подплашено, пощръкляло, изплашено, уплашено: **~běžet** тичам, бягам подплашено **2.** прибързано, безразсъдно, налудничаво: **jednat ~** постъпвам безразсъдно

splašen|ec, -ce м. експр. перко; смъхнат (човек)

splašen|ý, -á, -é **1.** подплашен, изплашен, пощръклял, подивял от уплаха (за животни): **~lý** подплашен ♦ **městachy** **~á jako ~ý** бяга като луд от страх **2.** експр. разг. налудничав, безразсъден, щур(ав): **~ý kluk** безразсъдно, щурavo момче; **~ý nápad** налудничаво, безумно хрумване

splaš|it, -ím св. **1.** (кого, со) подплаша, подлудя (някого, нещо); накарам (някого, нещо) да подивее от уплаха: **~it koně** подплаша, подлудя кон/коня **2.** (кого, со) рядко подплаша, изплаша, стресна (някого, нещо): **dávej pozor, ať ptáčka ne~íš** внимавай да не подплашиш птичето **3.** (со) разг. експр. ископај, докопам, намера, набавя (нещо); снабдя се (с нещо): **nevím, kde ~ím peníze** не знам откъде ще ископај пари

splaš|it se, -ím se св. **1.** подивея, пощръкля от уплаха (за животни) **2.** разг. експр. взема прибързано решение; постъпя прибързано, неразумно; стресна се, пошуря, побъркам се: **~il se a utekl z domova** той пошуря и избяга от къщи **3.** (do кого, do чего; po кот, po чет) разг. експр. запала се, пошуря, полудя (по

някого, по нещо): **~it se do děvčete** запала се, полудя по момиче; **~it se po módních kalhotách** полудя за модерни панталони

splašk|y, -ů м. само мн. **1.** помия **2.** помийни, отпадъчни води

splat|it, -ím св. **1.** (со) изплатя, погася (нещо): **~it dluh** изплатя, погася дълг **2.** (komu со, čím) остар. върна си, отплатя се, заплатя (на някого за нещо, с нещо): **~it někomu urážku** върна си на някого за обид; **~it zlé dobrým** отплатя се за злина с добрина

splát|ka, -y ж. **1.** вноска, изплащане: **měsíční ~a** месечна вноска (за изплащане); **koupit si televizor na ~y** купя си телевизор за изплащане **2.** рядко плащане, заплащане **3.** остар. отплата, реванш, разплата: **dychtit po splátce** копнѣя за разплата, за реванш

splátkov|ý, -á, -é който се отнася към (вноска за) изплащане: **~ý prodej** продажба на изплащане

splatnost, -i ж. **1.** платимост: **~závazků** платимост на задължения **2.** в съчет. **den ~i** ден за плащане **3.** юрид. падеж: **~směnky** падеж на полица

splatn|ý, -á, -é платим, изплатим: **dluh ~ý do dvou let** дълг, платим до две години; дълг, който трябва да се плати, да се изплати до две години; **~á směnka** юрид. просрочена полица; полица с изтекъл падеж

splav, -u м. **1.** яз, бент, бараж, язовирна стена: **koupat se u ~u** къпя се при бент; **vodní ~** спец. шлюз **2.** течение, поток вода (спускаща се през яз, бент, бараж): **hučení ~u** бучене на падаща вода през шлюз **3.** анат. синус, канал, гънка, кухина: **srdeční ~** предсърдие

spláv|ek, -ku м. **1.** умал. малко водосливно отворение **2.** риб. плувка

splav|it, -ím св. (со) **1.** смия, отмия, отнеса (нещо) (обикн. за вода): **~ení hornin** отмиване на скали, на скални породи **2.** превозя, прекарам, транспортирам, пусна (нещо) по вода: **~it vory** пусна сáлове по вода, по река

splavn|it, -ím св. (со) трансп. направя (река и под.) плавателна: **~it vodní cesty** направя водни пътища плавателни

splavnost, -i ж. трансп. плавателност

splavň|ovat, -uji/разг. -uju неск. (со) трансп. правя (река и под.) плавателна

splavn|ý, -á, -é трансп. плавателен

splav|ovat, -uji/разг. -uju неск. (со) **1.** смивам, отмивам, отнасям (нещо) (обикн. за вода): **~ovat hlínu** отнасям, отмивам глина, прѣст **2.** превозвам, прекарвам, транспортирам,

пўскам, спўскам (*нещо*) по водà: **~ovat dříví** превòзвам, спўскам дървà по водà, по рекà

spleen *вж.* **splín**

splést, spletu *св.* **1.** (*со; со з чého*) оплетà, изплетà (*нещо; нещо от нещо*): **~ věneček z lučních květů** изплетà, оплетà, увия венчè от пòлски цветя **2.** (*со*) сплетà, заплетà (*нещо*): **~ vlasy v cop** сплетà косà в плитка; **co všechno splete dohromady** *прен.* каквò (ли) не смèsва, не забърква в приказките си; **nevěděla, s kým bylo už spleta** *прен.* (тя) не знàеше с когò òще да му измисли любòвни похождèния, с когò òще да го чифтòса **3.** (*koho, со*) объркам, подведà (*някого, нещо*): **~ žàka otázkou** объркам ученик с въпрòс; **~ někomu hlavu** объркам, завъртя главàта на някого; **spleta mu srdce** тя запленí същèто му **4.** (*со*) сбъркам, сгрешà, объркам (*нещо*): **~ výpočet** сбъркам изчислèние **5.** *само* **splést si, spletu si** (*koho, со s kým, s čím*) сбъркам, объркам (*някого, нещо с някого, с нещо*): **promiňte, já jsem si vás spletl** извинèте, сбърках ви с някой друг, взèх ви за някой друг; **~ si cestu** сбъркам пътя; **~ si dvojčata** объркам близнàци; **~ si jména** сбъркам, объркам именà

splést se, spletu se *св.* **1.** сплетà се, преплетà се: **jejich prsty se spletly** пръстите им се сплèтоха, преплèтоха се **2.** (*v čem*) объркам се (*в нещо*); сбъркам, сгрешà (*нещо; в нещо*): **~ se v počítání** объркам се в броèне, сбъркам в пресмятане; **~ se v adrese/~ si adresu** сбъркам адрес; **~ se v někom** излъжа се в някого **3.** разбъркам се, объркам се, размèsя се: **všetchno se mu v hlavě spletlo** всичко в главàта му се обърка; **spletlo se mu páte přes deváté** тòй ужàсно обърка всичко

spleť, -ti *ж.* **1.** плетеница; мрèжа; валмò: **~ť provazů** плетеница, валмò от вжèта; **~ť žilek** мрèжа, плетеница от жилчици **2.** *книж.* смес, смèsица, бъркотия: **~ť hlasů** смèsица, бъркотия от гласовè

splét|at, splít|at, -ám *несв.* **1.** (*со; со з чého*) оплìтам, изплìтам (*нещо; нещо от нещо*): **~at košík** изплìтам кòшче, кòшничка; **~at pomluvy** *прен.* пўскам, разпространявам клòки, клевети; **~at plány** *прен.* крой плàнове **2.** (*со*) сплìтам, заплìтам (*нещо*): **~at koním hřívu** заплìтам, сплìтам грива на конè **3.** (*koho, со*) обърквам, подвèждам (*някого, нещо*)

splét|at se, разг. splít|at se, -ám se *несв.* **1.** сплìтам се, преплìтам се: **kořeny se ~ají** кòрените се сплìтат, преплìтат се **2.** разбърквам се, размèsвам се: **myšlenky se ~aly** мислите се объркваха, разбъркваха се

spleteně *нар.* **1.** забъркано, объркано, заплèтено, неясно: **~ něco napsat** напиша нещо объркано, неясно **2.** погрèшно

spleten|ý, -á, -é **1.** преплèтен, сплèтен, заплèтен: **~é iniciálky** монограм **2.** несвързан, объркан, неясен, забъркан: **~á odpověď** несвързан, объркан òтговор **3.** объркан, смутèн, несигурен: **byl z toho celý ~ý** бèше съвсèm объркан, съвсèm смутèн от товà **4.** сбъркан, погрèшен

spletitě *нар.* неясно, слòжно, усложнèно, забъркано, комплицирано

spletitost, -i *ж.* усложнèност, слòжност, забърканост, комплицираност

spletit|ý, -á, -é неясен, слòжен, усложнèн, забъркан, комплициран: **~á situace** слòжна, комплицирана ситуàция

splín, -u *м.* сплин, тьгà, униние

splítat, splítat se *вж.* **splétat, splétat se**

spliv|nout, -nu *св.* (*со*) *разг. експр.* изплìоскам, оплìоскам, излàпам, ометà набързо (*нещо*)

spln|ít, -ím *св.* (*со*) изп̀лня, осъществя (*нещо*):

~it plán изп̀лня плàн; **~it slib** изп̀лня обещàние; **~it formality** изп̀лня формàлности;

~it všechna očekávání оправдàя всички очàквания; **~it něčí přání** изп̀лня, удовлетворя,

здово̀люва (*нещо*): **~it (posledního) písmene** изп̀лня нѐщо тòч в тòч, до последната б̀квa

spln|ít se, -ím se *св.* изп̀лня се, осъществя се, сб̀дна се: **jeho přání se ~ilo** желàнието му се осъществи, сб̀дна се

splniteln|ý, -á, -é изп̀лним, осъществим: **~ý závazek** изп̀лнимò задължèние; **ne~é přání** неизп̀лнимò, неосъществимò желàние

splň|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* (*со*) изп̀лнявам, осъществявам (*нещо*): **~ovat všechny předpoklady pro přijetí** изп̀лнявам, удовлетворявам всички услòвия за приèмане; **~ovat rovnici** *мат.* решавам уравнèние, намирам неизвèстно на уравнèние

splň|ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв.* изп̀лнявам се, осъществявам се, сб̀двам се: **~ovala se přání** желàнията се сб̀дваха

sply|nout, третол. -ne *св.* **1.** (-; *s čím, s kým; v со*) слèе се (*с нещо, с някого, в нещо*): **všetchno mu před očima ~nulo** всичко се сля пред очите му **2.** (*kuďu; odkud*) *книж.* капне, отрòни се, търкулне се (*отнякъде*): **z pera ~nula kapka** от перòто се отрòни, капна капка **3.** (*kat*) *книж.* пл̀зне се, сп̀сне се полèка, падне плавно (*някъде*): **slunce ~nulo za lesy** сл̀нцето полèка се сп̀сна зад горите

splyn|nout, третол. -ne *св.* **1.** (-; *s čím, s kým; v со*) слèе се (*с нещо, с някого, в нещо*): **všetchno mu před očima ~nulo** всичко се сля пред очите му **2.** (*kuďu; odkud*) *книж.* капне, отрòни се, търкулне се (*отнякъде*): **z pera ~nula kapka** от перòто се отрòни, капна капка **3.** (*kat*) *книж.* пл̀зне се, сп̀сне се полèка, падне плавно (*някъде*): **slunce ~nulo za lesy** сл̀нцето полèка се сп̀сна зад горите

splyn|nout, третол. -ne *св.* **1.** (-; *s čím, s kým; v со*) слèе се (*с нещо, с някого, в нещо*): **všetchno mu před očima ~nulo** всичко се сля пред очите му **2.** (*kuďu; odkud*) *книж.* капне, отрòни се, търкулне се (*отнякъде*): **z pera ~nula kapka** от перòто се отрòни, капна капка **3.** (*kat*) *книж.* пл̀зне се, сп̀сне се полèка, падне плавно (*някъде*): **slunce ~nulo za lesy** сл̀нцето полèка се сп̀сна зад горите

splyn|nout, третол. -ne *св.* **1.** (-; *s čím, s kým; v со*) слèе се (*с нещо, с някого, в нещо*): **všetchno mu před očima ~nulo** всичко се сля пред очите му **2.** (*kuďu; odkud*) *книж.* капне, отрòни се, търкулне се (*отнякъде*): **z pera ~nula kapka** от перòто се отрòни, капна капка **3.** (*kat*) *книж.* пл̀зне се, сп̀сне се полèка, падне плавно (*някъде*): **slunce ~nulo za lesy** сл̀нцето полèка се сп̀сна зад горите

splyn|nout, третол. -ne *св.* **1.** (-; *s čím, s kým; v со*) слèе се (*с нещо, с някого, в нещо*): **všetchno mu před očima ~nulo** всичко се сля пред очите му **2.** (*kuďu; odkud*) *книж.* капне, отрòни се, търкулне се (*отнякъде*): **z pera ~nula kapka** от перòто се отрòни, капна капка **3.** (*kat*) *книж.* пл̀зне се, сп̀сне се полèка, падне плавно (*някъде*): **slunce ~nulo za lesy** сл̀нцето полèка се сп̀сна зад горите

splyn|nout, третол. -ne *св.* **1.** (-; *s čím, s kým; v со*) слèе се (*с нещо, с някого, в нещо*): **všetchno mu před očima ~nulo** всичко се сля пред очите му **2.** (*kuďu; odkud*) *книж.* капне, отрòни се, търкулне се (*отнякъде*): **z pera ~nula kapka** от перòто се отрòни, капна капка **3.** (*kat*) *книж.* пл̀зне се, сп̀сне се полèка, падне плавно (*някъде*): **slunce ~nulo za lesy** сл̀нцето полèка се сп̀сна зад горите

splyn|nout, третол. -ne *св.* **1.** (-; *s čím, s kým; v со*) слèе се (*с нещо, с някого, в нещо*): **všetchno mu před očima ~nulo** всичко се сля пред очите му **2.** (*kuďu; odkud*) *книж.* капне, отрòни се, търкулне се (*отнякъде*): **z pera ~nula kapka** от перòто се отрòни, капна капка **3.** (*kat*) *книж.* пл̀зне се, сп̀сне се полèка, падне плавно (*някъде*): **slunce ~nulo za lesy** сл̀нцето полèка се сп̀сна зад горите

splyn|nout, третол. -ne *св.* **1.** (-; *s čím, s kým; v со*) слèе се (*с нещо, с някого, в нещо*): **všetchno mu před očima ~nulo** всичко се сля пред очите му **2.** (*kuďu; odkud*) *книж.* капне, отрòни се, търкулне се (*отнякъде*): **z pera ~nula kapka** от перòто се отрòни, капна капка **3.** (*kat*) *книж.* пл̀зне се, сп̀сне се полèка, падне плавно (*някъде*): **slunce ~nulo za lesy** сл̀нцето полèка се сп̀сна зад горите

splyn|nout, третол. -ne *св.* **1.** (-; *s čím, s kým; v со*) слèе се (*с нещо, с някого, в нещо*): **všetchno mu před očima ~nulo** всичко се сля пред очите му **2.** (*kuďu; odkud*) *книж.* капне, отрòни се, търкулне се (*отнякъде*): **z pera ~nula kapka** от перòто се отрòни, капна капка **3.** (*kat*) *книж.* пл̀зне се, сп̀сне се полèка, падне плавно (*някъде*): **slunce ~nulo za lesy** сл̀нцето полèка се сп̀сна зад горите

splyn|nout, третол. -ne *св.* **1.** (-; *s čím, s kým; v со*) слèе се (*с нещо, с някого, в нещо*): **všetchno mu před očima ~nulo** всичко се сля пред очите му **2.** (*kuďu; odkud*) *книж.* капне, отрòни се, търкулне се (*отнякъде*): **z pera ~nula kapka** от перòто се отрòни, капна капка **3.** (*kat*) *книж.* пл̀зне се, сп̀сне се полèка, падне плавно (*някъде*): **slunce ~nulo za lesy** сл̀нцето полèка се сп̀сна зад горите

splyn|nout, третол. -ne *св.* **1.** (-; *s čím, s kým; v со*) слèе се (*с нещо, с някого, в нещо*): **všetchno mu před očima ~nulo** всичко се сля пред очите му **2.** (*kuďu; odkud*) *книж.* капне, отрòни се, търкулне се (*отнякъде*): **z pera ~nula kapka** от перòто се отрòни, капна капка **3.** (*kat*) *книж.* пл̀зне се, сп̀сне се полèка, падне плавно (*някъде*): **slunce ~nulo za lesy** сл̀нцето полèка се сп̀сна зад горите

splyn|nout, третол. -ne *св.* **1.** (-; *s čím, s kým; v со*) слèе се (*с нещо, с някого, в нещо*): **všetchno mu před očima ~nulo** всичко се сля пред очите му **2.** (*kuďu; odkud*) *книж.* капне, отрòни се, търкулне се (*отнякъде*): **z pera ~nula kapka** от перòто се отрòни, капна капка **3.** (*kat*) *книж.* пл̀зне се, сп̀сне се полèка, падне плавно (*някъде*): **slunce ~nulo za lesy** сл̀нцето полèка се сп̀сна зад горите

splyn|nout, третол. -ne *св.* **1.** (-; *s čím, s kým; v со*) слèе се (*с нещо, с някого, в нещо*): **všetchno mu před očima ~nulo** всичко се сля пред очите му **2.** (*kuďu; odkud*) *книж.* капне, отрòни се, търкулне се (*отнякъде*): **z pera ~nula kapka** от перòто се отрòни, капна капка **3.** (*kat*) *книж.* пл̀зне се, сп̀сне се полèка, падне плавно (*някъде*): **slunce ~nulo za lesy** сл̀нцето полèка се сп̀сна зад горите

splyn|nout, третол. -ne *св.* **1.** (-; *s čím, s kým; v со*) слèе се (*с нещо, с някого, в нещо*): **všetchno mu před očima ~nulo** всичко се сля пред очите му **2.** (*kuďu; odkud*) *книж.* капне, отрòни се, търкулне се (*отнякъде*): **z pera ~nula kapka** от перòто се отрòни, капна капка **3.** (*kat*) *книж.* пл̀зне се, сп̀сне се полèка, падне плавно (*някъде*): **slunce ~nulo za lesy** сл̀нцето полèка се сп̀сна зад горите

splyn|nout, третол. -ne *св.* **1.** (-; *s čím, s kým; v со*) слèе се (*с нещо, с някого, в нещо*): **všetchno mu před očima ~nulo** всичко се сля пред очите му **2.** (*kuďu; odkud*) *книж.* капне, отрòни се, търкулне се (*отнякъде*): **z pera ~nula kapka** от перòто се отрòни, капна капка **3.** (*kat*) *книж.* пл̀зне се, сп̀сне се полèка, падне плавно (*някъде*): **slunce ~nulo za lesy** сл̀нцето полèка се сп̀сна зад горите

splyn|nout, третол. -ne *св.* **1.** (-; *s čím, s kým; v со*) слèе се (*с нещо, с някого, в нещо*): **všetchno mu před očima ~nulo** всичко се сля пред очите му **2.** (*kuďu; odkud*) *книж.* капне, отрòни се, търкулне се (*отнякъде*): **z pera ~nula kapka** от перòто се отрòни, капна капка **3.** (*kat*) *книж.* пл̀зне се, сп̀сне се полèка, падне плавно (*някъде*): **slunce ~nulo za lesy** сл̀нцето полèка се сп̀сна зад горите

splyn|nout, третол. -ne *св.* **1.** (-; *s čím, s kým; v со*) слèе се (*с нещо, с някого, в нещо*): **všetchno mu před očima ~nulo** всичко се сля пред очите му **2.** (*kuďu; odkud*) *книж.* капне, отрòни се, търкулне се (*отнякъде*): **z pera ~nula kapka** от перòто се отрòни, капна капка **3.** (*kat*) *книж.* пл̀зне се, сп̀сне се полèка, падне плавно (*някъде*): **slunce ~nulo za lesy** сл̀нцето полèка се сп̀сна зад горите

splyn|nout, третол. -ne *св.* **1.** (-; *s čím, s kým; v со*) слèе се (*с нещо, с някого, в нещо*): **všetchno mu před očima ~nulo** всичко се сля пред очите му **2.** (*kuďu; odkud*) *книж.* капне, отрòни се, търкулне се (*отнякъде*): **z pera ~nula kapka** от перòто се отрòни, капна капка **3.** (*kat*) *книж.* пл̀зне се, сп̀сне се полèка, падне плавно (*някъде*): **slunce ~nulo za lesy** сл̀нцето полèка се сп̀сна зад горите

splyn|nout, третол. -ne *св.* **1.** (-; *s čím, s kým; v со*) слèе се (*с нещо, с някого, в нещо*): **všetchno mu před očima ~nulo** всичко се сля пред очите му **2.** (*kuďu; odkud*) *книж.* капне, отрòни се, търкулне се (*отнякъде*): **z pera ~nula kapka** от перòто се отрòни, капна капка **3.** (*kat*) *книж.* пл̀зне се, сп̀сне се полèка, падне плавно (*някъде*): **slunce ~nulo za lesy** сл̀нцето полèка се сп̀сна зад горите

splyn|nout, третол. -ne *св.* **1.** (-; *s čím, s kým; v со*) слèе се (*с нещо, с някого, в нещо*): **všetchno mu před očima ~nulo** всичко се сля пред очите му **2.** (*kuďu; odkud*) *книж.* капне, отрòни се, търкулне се (*отнякъде*): **z pera ~nula kapka** от перòто се отрòни, капна капка **3.** (*kat*) *книж.* пл̀зне се, сп̀сне се полèка, падне плавно (*някъде*): **slunce ~nulo za lesy** сл̀нцето полèка се сп̀сна зад горите

splyn|nout, третол. -ne *св.* **1.** (-; *s čím, s kým; v со*) слèе се (*с нещо, с някого, в нещо*): **všetchno mu před očima ~nulo** всичко се сля пред очите му **2.** (*kuďu; odkud*) *книж.* капне, отрòни се, търкулне се (*отнякъде*): **z pera ~nula kapka** от перòто се отрòни, капна капка **3.** (*kat*) *книж.* пл̀зне се, сп̀сне се полèка, падне плавно (*някъде*): **slunce ~nulo za lesy** сл̀нцето полèка се сп̀сна зад горите

сливане, обединение на банки; **~í bodů** геом. съвпадане на точки

splývání, **-í** ср. 1. сливане, обединяване; **~í podniků** сливане, обединяване на предприятия; **~í hlásek** език. сливане на звукове 2. спорт. носене, плъзгане (по вода)

splývat, **третол. -á** нескв. 1. (–; *s čít, s kýt; v so*) обединява се, слива се (с нещо, с някого; в нещо): **zvuky ~aly v jedno** звуците се сливаха в едно цяло 2. (*kudy; odkud*) книж. капва, отронва се, търкулва се (*отнякъде*): **slzy ~aly po tvářích** сълзите течяха, ронеха се по бузите 3. (*kde*) носи се, плува свободно, плъзга се (*обикн. по вода*): **děti se učí ~at** децата се учат да се отпускат по водата, да се носят по водата; **lod'ka ~á po proudu** лодката се носи по течението 4. висй, спуска се, пада свободно (*някъде*): **vlasý jí ~ají na ramena** косите се спускат, падат свободно по раменете ѝ

splývavě нар. 1. отпуснато; свободно; спускащо се надолу: **~ visící látka** свободно висящ, спускащ се надолу плат 2. слято, сливащо се, преливащо се, неясно, размито

splývavý, **-á**, **-é** 1. спуснат свободно надолу, висящ, отпуснат надолу: **husté, ~é vlasý** гъста, свободно падаща коса 2. неясен, размит, слят, сливащ се, разтварящ се: **~é obrysy** неясни, размити очертания; **~é barvy** сливащи се, преливащи се цветове

spočívnout, **-nu** св. книж. 1. (*kde*) отпусна се, седна, легна, полдъжа се (*някъде, върху нещо*): **~nout v matčině náručí** отпусна се в майчините обятия; **na jeho rameni ~nula něčí** **~ní** **v hrobě** легна в гроба, почина, умра 2. (*kde*) задържа се, спра се, впера се (*някъде*) (*за очи, поглед и под.*): **nad jejich manželství ~ne požehání** бракът им ще бъде благословен; **~nout pohledem na tváři souseda** спра, втрънча поглед върху лицето на съседа си 3. (*kde*) почина (си), отдъхна (си) (*някъде*): **~nout v** **~ní** **vříněch** отпусна се, заспя на лаврите си 4. (*na kot, na čet*) стъпя, опра се (*на някого, на нещо*): **věda ~nula na pevných základech** прен. науката се опря на здрави основи 5. (*na kot, na čet*) притисна (*някого, нещо*); легна (*върху някого, върху нещо*): **tíha svědomí na něm ~nula** тежестта, брѐмето на съвестта го притисна; **~nula na nás velká odpovědnost** върху нас легна голяма отговорност

spočítat, **-ám**, книж. **spočíst**, **-čtu** св. (*co, koho*) преброя (*нещо, някого*); пресметна, изчисля (*нещо*): **~číst peníze** преброя пари; **~číst útratu**

преброя **~číst** **peníze** преброя пари; **~číst útratu** преброя сметка

spočítany, **по-често sečteny** дните му са преброени; **~at na prstech** преброя на пръстите на едната си ръка; **to si na prstech ~áš, můžeš ~at** това е толкова очевидно, това е като две и две четири; **já ti to ~ám** експр. аз ще ти го върна (търкано); ще те науча аз тебе, ще ти дам да разбереш

spočívaj, **-ám** нескв. книж. 1. (*kde*) отпуснат съм, лежа, намирам се (*някъде*): **~at na lůžku** лежа на легло; **ve výrazu tváře ~alo něco žertovného** в изражението на лицето (му) имаше нещо комично; **jeho kosti už dávno ~ají v zemi** костите му отдавна почиват, лежат в земята 2. (*kde*) задържам се, спирам се, впервам се, втрънчвам се, вторачавам се (*някъде*) (*за очи, поглед и под.*): **oči všech ~aly na učitelí** очите на всички бяха впѐрени, бяха втрънчени в учителя 3. (*kde*) почивам (си), отпочивам (си) (*някъде*) 4. (*na kot, na čet*) стъпвам, опирам се (*на някого, на нещо*); намирам опора (*в някого, в нещо*): **hospodářství ~á na dobrých základech** стопанството се изгражда на добри основи 5. (*na kot, na čet*) притискам (*някого, нещо*); лежа (*върху някого, върху нещо*): **všechny starosti ~ají na mně** всички грижи лежат върху мен; **na penězích ~á kletba** върху парите тежи проклятие 6. **третол. -á** (*na čet*) основава се, базира се (*на нещо*): **toto tvrzení ~á na dohaděch** това твърдение, се основава на догадки 7. **третол. -á** (*v čet*) състой се, изразява се, заключава се (*в нещо*): **chyba ~á v nepozornosti** грешката се дължи, е вследствие на невнимание; **v tom ~á rozdíl...** разликата се състой, заключава се в това...

spodjek I, **-ka** м. **картоугр.** валѐ, момчѐ: **zelený ~ek** валѐ пика; **žaludský ~ek** валѐ спатия

spodjek II, **-ku** м. долна част; долнище; основа: **zděný ~ek domu** зидани основи на къща; **~ek vozu** шаси на автомобил; **~ek obuvi** долнище, ходилна част на обувка

spodem нар. отдолу, от долната страна

spodinja, **-y** ж. 1. **в съчет. ~a půdy** земед. подпочвен слой 2. **в съчет. lebeční ~a** анат. долна част, база на череп 3. **сзбир. пейор.** утайка, измет на обществото

spodivem, **s podivem** нар. за учудване, за удивление; учудващо: **je ~, že...** учудващо е, изненадващо е, че...

spodky, **-ů** м. **само мн.** 1. (мъжки) долни гащи 2. (мъжки) гащѐта

spodní, **-í**, **-í** 1. долен; който се намира от долната страна: **~í čelist** долна челюст; **~í prádlo** долни дрѐхи; бельо; **~í hranice** долна, най-

нишка граница; **~í voda** вод. подпдочвена вода **~í proud a)** подводно течение **б)** *прен.* подмолни, коварни действия **2.** нисък, дълбок (*за глас, тон, звук и под.*): **~í basové tóny** дълбоки, ниски басови тонове **3.** нисък, нископоставен (*за обществено положение*): **nej~nější vrstvy obyvatelstva** най-нископоставени слове на населението **4.** *рядко* скрит, вгърен, тъмен, таен: **~í povahové prvky** скрити, тайни страни на характера **5.** който е насочен отдолу нагоре: **~í pohled** поглед отдолу нагоре

spodnička|a, -y ж. фуста

spodob|a, -y ж. *език.* асимилация, уподобяване

spoj, -e м. и ж. **1.** *спец.* спояване, спойка, шев, запояване, свързване, сглобка, свързка, пайка, съединение: **nýtový** ~ свързване чрез нит(ове); **svarový** ~ заварка, заваръчен шев; **hřebíkový** ~ гвездено съединение; ~ **na zub** сглобка на зъб; **ozubený** ~ сцепване, зацепване; **tupý** ~ чёлна сглобка **2.** *само мн.* **spojje, -ů м.** комуникации; (транспортни) съобщения, връзки; транспортни линии: **dopravní, komunikační ~e** транспортни връзки; комуникации; **autobusové ~e** автобусни линии; **železniční ~e** железопътни линии; **dálkové ~e** транспортни линии на далечни разстояния; **hlavní ~e** магистрални линии; магистрала **3.** *само мн.* **spojje, -ů м.** *спец.* съобщения, връзки, комуникации (*поща, телефон и под.*): **telefonní ~e** телефон, телефонни връзки; **telegrafní ~e** телеграф; телеграфни връзки, съобщения

spojář, -e м. **1.** работник по транспорта, по съобщенията **2.** *воен.* свързочник

spojářsk|ý, -á, -é 1. който се отнася към работник по транспорта, по съобщенията **2.** *воен.* свързочнически; който се отнася към свързочник

spojen|ec, -ce м. **1.** съюзник: **mít v někom ~ce** ймам в (лицето на) някого съюзник **2.** *само мн.* **Spojen|ci, -ců истор. а)** Съюзниците, Съглашението, Антантата (*през Първата световна война*) **б)** Съюзниците (*през Втората световна война*)

spojeneck|ý, -á, -é съюзнически: **~é armády** съюзнически армии; **~á smlouva** съюзнически договор

spojenectv|í, -í ср. съюз, съюзничество, съгрудничество: **obchodní ~í** търговски съюз, търговско съгрудничество

spojen|í, -í ср. **1.** *спец.* съединение, свързване, спояване, свързка, сцепка, скачване, скрепване, включване: **kruhové ~í** *електр.* включване в кръг; **elektromagnetické ~í** *електр.* електромагнитна мұфа; **~í se zemí** *електр.* заземяване; **krátké ~í** *електр.* късо съедине-

ние; **klínové ~í** *техн.* клиново съединение; **ozubené ~í** *техн.* зъбно зацепване **2.** връзка, комуникация: **telefonní ~í** телефонна връзка; **Belezníční, autobusové ~í** железопътна, автобусна връзка **3.** връзка, взаимовръзка, взаимозависимост, взаимоотношение: **ujasnit ~í jednotlivých událostí** изясня взаимовръзка, взаимозависимост между отделни събития; **~í teorie s praxí** връзка на теорията с практиката **4.** връзка, контакт, съприкосновение, дотег, дотир, общуване: **osobní, písemné ~í** личен, писмен контакт; **obchodní ~í** търговски контакти; **být v těsném ~í s někým, s něčím** поддържам тесен контакт с някого, с нещо; в тясна връзка съм с някого, с нещо **5.** *рядко* съюз, съюзничество: **pevné ~í** здрав съюз **6.** *език.* свързване, съчетаване; съчетание, словосъчетание: **souřadné, podřadné ~í vět** *език.* съчинително, подчинително свързване на изречения; **bezespoječné ~í slov, vět** *език.* асиндетон; безсъюзно свързване на думи, на изречения; **volné ~í (slov)** свободно словосъчетание; **typické ~í (slov)** типично словосъчетание; **ustálené ~í (slov)** устойчиво словосъчетание; **frazeologické ~í** фразеологично словосъчетание **7.** *в съчет.* **ve ~í s(e)** *предлог с творит. (kým, čím)* във връзка с(ъс) (*някого, нещо*): **rozvíjet teorii ve ~í s praxí** развивам теорията във връзка с практиката

spojenk|ě, -ě, рядко spojenk|a, -y ж. съюзничка

spojen|ý, -á, -é 1. свързан, съединен, скачен: **~é nádoby** *физ.* скачени съдове **2.** обединен, съединен: **~ými silami zdolat překážku** преодолеем препятствие с общи усилия; **Spojené státy americké** Съединени американски щати (*съкр.* САЩ); **Organizace ~ých národů** Организация на обединените нации (*съкр.* ООН)

spojit, -ím св. **1.** (*со, рядко koho; со, koho s čím, s kým*): свържа, скача, скрепя, споя, съчета, съединя (*нещо, някого с нещо, с някого*): **~it dva řetězy** свържа, споя две вериги; **~it vagony** скача вагони; **~it věty v souvětí** свържа изречения в (едно) сложно изречение; **~it dvě třídy** обединя два класа в един; **~it příjemné s užitečným** съчета приятно с ползното; **~it dva body přímkou** съединя две точки с права линия; **~it svůj osud s někým, s něčím** свържа съдбата си с някого, с нещо; **ta práce je ~ená s obtížemi** тази работа е свързана с трудности **2.** (*koho, со; koho, со s kým, s čím*) съединя, свържа (*някого, нещо с някого, с нещо*): **~it dvě města dráhou** свържа два града с железопътна линия; **~te mě!** свържете ме! (*по телефона*)

spojit se, -ím se св. 1. обикн. мн. **-íme se** съединим се, слеем се: **vody obou řek se ~ily** водите на двете реки се сляха; **~ili se před oltářem** прен. свързаха се пред олтара, склѳчиха брак 2. (*s kým, s čím*; –) обединя се, съединя се, съюзя се (*с някого, с нещо*): **~it se s někým proti společnému nepříteli** обединя се с някого срещу общ враг; **proletáři všech zemí, ~te se!** пролетарии от всички страни, съединявайте се!

spojitost, -i жс. книж. 1. (взаимо)свързаност; (взаимо)зависимост 2. *спец.* непрекъснатост; **~ funkce** мат. непрекъснатост на функция 3. *в съчет.* **ve ~i s(e) предлог с творит.** (*кът, čím*) във връзка с(ъс), с оглед на, по отношение на (*някого, нещо*): **byl zatčen ve ~i s aférou** арестуваха го във връзка с аферата

spojitý, -á, -é книж. свързан, скачен; непрекъснат: **~á řada** непрекъснатата редица; **~é nádobu физ. а)** скачени съдове **б)** прен. взаимосвързани явления; **~á funkce** мат. непрекъснатата функция

spojivka, -y жс. анат. конюнктива, очна лигавица: **zánět spojivek** мед. конюнктивит, възпаление на оchnата лигавица

spojka, -y жс. 1. *спец.* спѳйка, съединител, съединение, куплунг, мѳфа: **~a automobilu** техн. амбреаж, съединител; **~a pro venkovní vedení** електр. шалтер за външна електрическа линия 2. *физ.* събирателна леща 3. *език.* съюз: **souřadící, podřadící ~a** съчинителен, подчинителен съюз 4. *трансп.* свързващо шосе, отклонение; странична, свързваща ж.п. линия: **~a od vsi k silnici** свързващ път от село към шосе 5. *воен.* свръзка; войник за свръзка; *по-рано* ординарец 6. *спорт.* ползущитник, страничен нападател, инсайд (*във футбол и рѳгби*)

spojkový, -á, -é 1. спец. съединителен; който се отнася към спѳйка, към свръзка, към съединител: **~á skřín** къртер на съединител 2. *език.* съюзен: **~é věty** съюзни изречения

spojnicе, -e жс. 1. съединителна линия, свързваща линия: **odbočení na hlavní ~i** отклонение към главна свързваща линия; **~e dvou bodů** геом. съединителна права между две точки 2. *електр.* съединителен шнѳр, съединителен проводник

spojný, -á, -é в съчет. **~á čočka** физ. събирателна леща; **~ý stoj** спорт. стоаж с изцяло допрени ходила (*не само пети*)

spojovací, -í, -í 1. съединителен, сцепителен, свързващ, свързѳчен; който е предназначен за свързване: **~í ulička** свързваща ѳличка; **~í článek** свързващо звено и прен.; **~í vojsko** воен. свързѳчни войски; свързѳчници; **~í ve-**

dení електр. съединителен проводник; **~í kolej** ж.п. свързващ коловѳз; **~í tyč** ж.п. сцепителна щанга (на вагѳни) 2. *език.* съединителен, свързващ, съюзен: **~í výraz** съюзна дѳма, съюзен израз; **~í čára** дефис; съединителна чертица

spojovat, -uji/разг. -uju нескв. 1. (*со, коho*; *со, коho s čím, s kým*) свързвам, съчетавам, съединявам, обединявам (*нещо, някого с нещо, с някого*); скачвам, споявам, скрепявам, сглобявам (*нещо с нещо*): **~ovat slova ve větě** свързвам дѳми в изречение; **~ovat dovolenou s léčením** съчетавам ѳпуска с лечение; **~ovat břehy řek mosty** свързвам брегове на река с мостѳве; **~ovat teorii s praxí** свързвам, съчетавам теория и практика 2. (*коho, со; коho, со s kým, s čím*) свързвам (*някого, нещо с някого, с нещо*): **telefon ~uje obec se světem** телефонът свързва селото със света

spojovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. 1. обикн. мн. **-ujeme se** съединяваме се, сливаме се: **praménky se ~ují v říčku** изворчетата се сливат в рекичка 2. (*s kým, s kým; –*) обединявам се, съединявам се, съюзявам се (*с някого, с нещо*): **~ovat se s nepřáteli** съюзявам се, обединявам се с врагове

spojovník, -u м. език. тире, дефис, съединителна чертица

spojový, -á, -é спец. транспортен, комуникационен: **~á zařízení** транспортни, съобщителни съоръжения; **~á technika** съобщителна техника; **~é služby** транспортни услуги, транспортни слѳжби (*продажба на билети и под.*)

spokojeně нар. със задовѳлство, с удовлетворение; доволно: **usmívat se ~** усмихвам се доволно, със задовѳлство; **vypadat ~** изглеждам доволно; **~ a šťastně žít** живѳя доволно, спокѳйно и щастливо

spokojenost, -i жс. удовлетвореност, доволство, задовѳлство; **~ s vykonanou prací** удовлетвореност от извършена работа; **žít v ~i** живѳя в спокѳйствие, в доволство; **k úplné, k všeobecné ~i** за пълно, за всеѳщо удовлетворение

spokojný, -á, -é, именна форма spokojen, -a, -o доволен: **~ý člověk** доволен чѳвек; **být ~ s málem** задоволявам се с малко; доволен съм от малко; **je ~ s prací** доволен е от работата

spokojit se, -ím se нескв. и св. (*s čím, s kým; čím, kým*) задоволявам се/задоволя се (*с нещо, с някого*): **~it se (s) málem** задоволявам/задоволя се с малко; **s lečjakým nápadníkem se ne~í** не се задоволява с какъв да е кандидат за женитба

spokojovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. (*s čím, s kým; čím, kým*) задоволявам се (*с нещо, с*

някого): **ne~ovat se s frázemí** не сè задоволявам сáмо с фрази, с приказки

spolčenií, -í *ср.* 1. рядко съглашение, съюз 2. *юр.* съучастие, съучастничество: **~í k trestnému činu** съучастничество в престъпно деяние

spolčit, -ím *св.* (koho, co) рядко обединя, сдружя, съюзя (някого, нецо): **~il je společný zájem** обедини ги общият интерес

spolčit se, -ím se *св.* (s kým; proti komu; k čemu; -) често пейор. сдушá се, обединя се, сдружя се, съюзя се (с някого, срещу някого, за нецо): **~it se s nepřitelem** сдушá се, съюзя се с враг; **~it se s ďáblem** съюзя се с дявола; *разг.* стана ортак на дявола

spolčovací, -í, -í обединителен, сдружителен; който се отнася към обединяване, съюзяване, сдружаване; **~í pud** инстинкт за колективизъм, за общност; **~í právo** *юр.* право на сдружаване

spolčovat, -uji/разг. -uju *несв.* (koho, co) рядко обединявам, сдружявам, съюзявам (някого, нецо): **organizace ~uje lidi stejných zájmů** организацията обединява хора с еднакви интереси

spolčovat se, -uji se/разг. -uju se *несв.* често пейор. сдушáвам се, обединявам се, сдружявам се, съюзявам се (с някого, срещу някого, за нецо): **~ovat se k boji proti vetřelci** съюзявам се за борба срещу нашественик; **právo ~ovat se svobodně** право на свободно сдружаване

společensko-ekonomický, -á, -é обществено-икономически: **~a formace** обществено-икономическа формация

společensko-hospodářský, -á, -é обществено-икономически, обществено-стопански

společensko-právní, -í, -í обществено-правен: **~í postavení** обществено-правно положение

společensko-vědní, -í, -í, společensko-vědní, -á, -é който се отнася към обществени науки

společensky *нар.* 1. в обществено отношение; обществено; що се отнася до обществото: **práce ~ nutná** обществено необходим труд 2. светски: **chovat se** ~ държá се светски, както подобава в обществото

společenský, -á, -é 1. обществен, социален: **~á organizace** обществена организация; **~é postavení** обществено, социално положение; **~ý řád** обществен, социален строй; **~ý žebříček** обществена стълба, стълбица; **~é vědy** обществени науки; **~ý význam** обществено значение; **~á struktura** обществена, социална структура; структура на обществото; **~á záruka** обществена гаранция; **~á forma výroby** *икон.* обществена форма на производство; **~ý ro-**

mán *лит.* социален роман; **~ý hmyz** *зоол.* социални насекоми (пчели, мравки и под., живеещи в колонии) 2. обществен, светски; който се отнася до общуване: **~é styky** обществени, светски връзки, контакти; **~é hry** забавни, развлекателни колективни игри; светски игри и развлечения; **~é tance** светски танци; **~ý pud** инстинкт за общуване, за колективизъм; **~é chování** светско поведение, държане; **~ý oblek** официално облекло; облекло за излизане 3. общителен, дружелюбен, контактен: **~ý člověk** общителен човек; **~á povaha** общителен, дружелюбен характер

společenství, -í *ср.* 1. общност, задръжност, приятелство: **žít v důvěrném ~í se sousedy** живяв задръжно, в близко приятелство със съседите 2. общество, сдружение, дружество, съюз, колектив: **pracovní ~í** работен колектив; **ideové ~í** идеологически съюз; **mezinárodní ~í** международна общност; **jazykové ~í** езикова общност; **Britské ~í národů** Британска общност на народите 3. общност, обща собственост, общо ползване: **~í půdy** обща собственост върху земя; общо ползване на земя; **~í jazyka** общност на език; **zákonné ~í majetkové (mezi manželi)** *юр.* съобщественост на имущество, придобито по време на брака

společenství, -a *ср.* 1. дружество, съдружие, обединение: **hospodářské ~o** икономическо, стопанско дружество, обединение; **výrobní ~o** производствено обединение; производство колектив 2. *събир. биол.* биоценоза, биогеоценоза; съобщество: **mravenčí ~o** мравуняк

společně *нар.* общо, заедно, съвместно: **~ napsat knihu** общо, съвместно напишем книга; **~ užívat byt** общо ползваме жилище

společnice, -e *ж.* 1. спътничка, събеседничка, съучастничка, другарка, компаньонка 2. партньорка, съдружничка 3. *остар.* компаньонка, възпитателка, придружителка, секретарка

společník, -a *м.* 1. спътник, събеседник, съучастник, другар, компаньон: **~ jejich dětských let** другар от детските им години; **~ v zármutku** другар в скръбта 2. партньор, съдружник: **obchodní ~** търговски съдружник, партньор 3. *остар.* компаньон, възпитател, придружител, секретар 4. компаньон; човек за компания; събеседник: **výborný ~** отличен компаньон

společnost, -i *ж.* 1. общество, компания: **mladá ~** младо общество, млада компания; **pestrá ~** пестро общество, пестра компания; **špatná ~** лоша компания; **nestojím o jeho ~** не държá на неговата компания, на неговото присъ-

ствие; **dělal hostům** ~ той правеше компания на гостите; **v neděli mival** ~ (обикновено, често) в неделя той имаше гости, той приемиаше гости **2.** общество, дружество, сдружение, организация; **vědecká** ~ научно дружество, общество; **paroplavební** ~ параходна компания; **plavební** ~ параходство; **divadelní** ~ театрална трупа; **kočující** ~ пътуваща трупа (*театрална и под.*); **akciová** ~ (*съкр. а.с.*) търг. акционерно дружество (*съкр. АД*); **komanditní** ~ търг. командитно дружество; **tichá** ~ търг. дружество със съучастие, тайно дружество, анонимно дружество; ~ **s ručením omezeným** (*съкр. с.р.о.*) търг. дружество с ограничена отговорност (*съкр. ООД*); **holdingová** ~ *икон.* холдингово дружество; холдинг; **investiční** ~ *икон.* инвестиционно дружество; **výsadní** ~ търг. монопол; **pojišťovací** ~ застрахователно дружество; **Společnost národů** *истор.* Общество на народите (*до Втората световна война*) **3.** общество, обществена строй: **beztržidní** ~ безкласово общество; **prvobytně pospolná** ~ първобитнообщинен строй, първобитнообщинно общество **4.** елит; (добро, светско) общество, хайлайф: **dámy ze ~i** дами от хайлайф; **chodil rád do ~i** той обичаше светския живот, компанията; **šaty do ~i** официална рокля

společný, -á, -é 1. общ, съвместен, колективен: ~**é hospodaření** общо, колективно стопанисване; ~**é stravování** общо хранене; ~**é vyučování** обучение в смесени паралелки; **bojovat za ~ou věc** бора се за общо дело; ~**ými silami** с общи, със съвместни сили **2.** общ; един и същ, еднакъв: ~**ý hrob** братска могила; ~**ý majetek** обща собственост, общо имущество; ~**á řeč** общ език; **mít ~ou cestu s někým** имаме един и същ, общ път с някого; ~**ý zájem** общ, еднакъв интерес; **nemám s tím nic ~ého** нямам нищо общо с това; **mluvit ~ou řečí s někým** *прен.* говорим на един и същ език с някого; не се различаваме във възгледите си; ~**ý jmenovatel** *мат. и прен.* общ знаменател

spoléh|at (se), -ám (se) *несв. (na koho, na co)* разчитам, надявам се, облягам се, уповавам се, възлагам надежди (*на някого, на нещо*): ~**at se na rodiče** разчитам на родителите си; ~**at na náhodu** разчитам на случайност; ~**at (se) na vlastní síly** разчитам, надявам се на собствените си сили

spolehlivě *нар.* надеждно, вярно, сигурно, точно: **vím to ~** знам това със сигурност; ~ **jdoucí hodinky** точен, верен часовник; точно, вярно по-

казващ часовник; **pracovat** ~ работи безгрешно, точно, безотказно (*за машина и под.*)

spolehlivost, -i *ж.* благонадеждност, надеждност, сигурност; точност, вярност, истинност, достоверност: **politická** ~ политическа благонадеждност: ~ **informací** достоверност, точност, вярност на сведения

spolehliv|ý, -a, -é благонадежден, надежден; сигурен, достоверен, верен, точен, истинен: ~**ý hlídač** надежден пазач; **politicky** ~**ý člověk** политически благонадежден човек; ~**ý izolační materiál** сигурен изолационен материал; **podávat ~é zprávy** предавам, давам сигурни, достоверни известия, съобщения; **být ~ým měřítkem** надежден, сигурен критерий съм; **vědět něco ze ~ého pramene** знам нещо от сигурен, от достоверен източник

spoleh|nout (se), -nu (se) *св. (na koho, na co)* облегна се, опра се, възложи надежди (*на някого, на нещо*): ~**něte se na mé slovo** разчитайте на моята дума

spolehnut|í, -í *ср. обикн. в съчет. je/není na něj* ~**í** на него (не) може да се разчита

spolek, -ku *м.* **1.** дружество, кръжок, съдружие, общество, обединение, корпорация: ~**ek zahrádkářů** дружество на любителите-градинари **2.** *обикн. мн. spol|ky, -ků* *разг.* контакти, общуване, връзки: **nechci s ním mít žádné ~ky** не искам да имам никакви контакти с него **3.** съюз: **uzavřít obranný ~ek** сключва отбранителен съюз; ~**ek států** *юрид.* доброволен съюз на суверенни държави

spolk|nout, -nu *св. 1. (co, рядом koho)* глътна, погълна (*нещо, някого*): ~**nout velké sousto** *пгълнатиномин.* **~nout velké sousto, hořkou pilulku** преглътна горчив хап **2. (co) експр.** хапна, глътна набързо (*нещо*): **něco ~l a hned pracoval dál** той хапна набързо и веднага продължи да работи **3. (co, koho) експр.** погълна, унищожи (*нещо, някого*): **plameny ~ly kus domu** пламъците погълнаха част от къщата; **nemoc ~la všechny úspory** болестта погълна всички спестявания **4. (co) експр.** преглътна, затая, спестя си (*нещо*): ~**l ostrá slova odpovědi** той преглътна, затай остри думи на отговора, спестя си острия, рязкия отговор **5. (co) експр.** преглътна, изтърпя, понеса (*нещо*): ~**l i tuto urážku** той преглътна и това оскърбление,

spolkov|ý, -a, -é съюзен, федерален, федеративен: ~**a činnost** съюзна дейност; ~**ý kancléř** *полит.* федерален канцлер; ~**ý stát** *юрид.* федеративна държава

spolu *нар. 1.* заедно, общо: **chodili ~ do školy**

хòдеха заедно на училище; **bydlí** ~ живèят заедно, общо; **žijí** ~ разг. живèят заедно, живèят като съпрузи; **chodili** ~ тè хòдеха; разг. бяха гаджета; **deset let jsme** ~ от дèсет годìни сме заедно, от дèсет годìни сме жèнени **2.** помежду си; взаимно; един на друг; един с друг: **hovořili** ~ разговàряха помежду си; **obě události** ~ **souvisí** двèте събития са взаимосвързани; **nevím, co ~ měli** не зная каквò се е случило, каквò е имало между тях **3.** (*s někým*) едновременно, заедно, съвместно (*с някого*): **zpíval ~ s námi** тòй пèеше заедно с нас

spoluakcionář, -e м. съакционер

spoluautor, -a м. съавтор

spoluautorka, -y ж. съавторка

spoluautorství, -í ср. съавторство

spolubojovník, -a м. съратник, другар по оръжие

spolubydlicí I, -ího м. съквартирант, съжител

spolubydlicí II, -í ж. съквартирантка, съжителка

spolucestující I, -ího м. спътник (*в обществено превозно средство*)

spolucestující II, -í ж. спътничка (*в обществено превозно средство*)

spoludržitel, -e м. юрид. съпритежател, съсòбственик

spolufinancovat, -uji/разг. -uju неск. (*со*) съфинансирам (*нещо*): **akci ~uje společnost, která o jejím průběhu natáčí film** акцията, проявата се финансира и от фирмата, която снима филм за протичането ѝ

spolugarant, -a м. съгарант; гарант, който предоставя гаранция съвместно с някого

spoluhrač, -e м. партньор (*в игра и под.*)

spolujezděc, -ce м. спътник (*в кола и под.*)

spolumajitel, -e м. съпритежател, съсòбственик

spolunocležník, -a м. съквартирант (*при пребиване*)

spoluobčan, -a м. съгражданин, земляк

spoluobytel, -e м. съжител

spolu(z)odpovědnost, -i ж. обща, съвместна отговорност

spolu(z)odpovědný, -á, -é който отговаря, който е отговорен за нещо заедно с някого

spoluorganizátor [-ny-], -a м. съорганизатор, съуредник

spolupachatel, -e м. съучастник (*в престъпление*)

spolupodílet se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se (*на чет*) публ. вземам участие, участвам (*в нещо*) заедно, съвместно с някого

spolupodnikatel, -e м. съдружник (*в търговия и под.*); съпредприемач

spoluporaďat, -ám неск. (*со*) уреждам, организирам (*нещо*) заедно, съвместно с някого:

~at výstavu организирам изложба заедно с някого

spolupořadatel, -e м. съорганизатор, съуредник

spolupráce, -e ж. сътрудничество; съвместна работа, дейност: **ve ~i** в сътрудничество

spolupracovat, -uji/разг. -uju неск. (*на чет*; *s kým*; -) сътруднича (*в нещо*; *на някого*); работя съвместно (*върху нещо*, *по нещо*; *с някого*): **~ovat s redakcí časopisu** сътруднича в редакция на списание

spolupracovník, -a м. сътрудник, колега

spoluproducent, -a м. съпродуцент

spolupůsobení, -í ср. (*při čem, k čemu*) книж. съвместна работа, съвместна дейност, съвместно участие (*в нещо*, *при нещо*, *някъде*)

spolupůsobit, -ím неск. книж. (-; *s kým, při čem, k čemu*) сътруднича, съдействам (*на някого за нещо*); извършвам съвместна работа, съвместна дейност (*някъде*, *с някого*)

spoluredaktor, -a м. съредактор

spolutrpitel, -e м. състрадалец

spolutvůrce, -e м. съавтор

spoluúčast, -i ж. (*на чет*) съучастничество, съвместно участие (*в нещо*): **~ na zločinu** съучастничество в престъпление

spoluúčastník, -ka м. участник; съучастник: **činný ~k hnutí** активен участник в движение; **~ci loupeže** съучастници в кражба

spoluúčinkovat, -uji/разг. -uju неск. (*на чет*) изпълнявам (*нещо*), играя, участвам (*в пиеса, концерт и под.*) съвместно с някого

spoluúčinkující, -ího м. участник; един от изпълнителите, от участниците (*в пиеса, концерт и под.*)

spoluurčovat, -uji/разг. -uju неск. (*со*) книж. определям, установявам (*нещо*) заедно с някого

spoluvtvářet, -ím, 3. мн. -ejí/-í неск. (*со*) книж. формирам, създавам, образувам (*нещо*) заедно с някого

spoluživatel, -e м. съпотребител; човек, който употребява, използва нещо заедно с някого

spoluvězeň, -ně м. рядко другар по затвор, по килия; съкилийник; другар от затвора

spoluvín, -a, -y ж. съвместна вина, обща вина

spoluvíník, -a м. съучастник (*в престъпление*)

spoluvinný, -a, -é винòвен за нещо заедно с някого; съучастник (*в престъпление и под.*)

spoluvladař, **spoluvládc**, -e м. съвладетел

spoluvlastnický, -á, -é съсòбственически

spoluvlastnictví, -í ср. съпритежание, съсòбственост, съсòбственичество, съвладение

spoluvlastník, -a м. съпритежател, съвладелец, съсòбственик

spoluzaměstnanec, -ce м. колега (по служба)
spoluzavazadlo, -a ср. ж.п. таксуван багаж,
 който пътува със същото превозно средство
spoluzodpovědnost, spoluzodpovědný вж.
spoluodpovědnost, spoluodpovědný
spolužačka, -y, spolužákyn|ě, -ě ж. съученичка
spolužák, -a м. съученик
spolužití вж. **soužití**
spolyk|at, -ám св. (со) изгълтам, глътна, преглът-
 на, погълна (много неща) постепенно, едно
 след друго: **~at prášky** погълна хапчета, ле-
 карства едно след друго; **~at několik románů**
прен. експр. изгълтам един след друг няколко
 романа; **~al mnoho urážek** *прен. експр.* той
 преглътна много обиди
spou|a, -y ж. 1. тока, закопчалка, аграф, ката-
 рама (на дреха) 2. фиба, шнóла (за коса)
 3. щипка, клипс (за маниети) 4. техн. скóба
 5. език. копула
spouk|a, -y ж. умал. 1. токичка, закопчалчица,
 катарамка (на дреха) 2. фибичка, шнóлка (за
 коса) 3. щипчица, клипсче (за маниети)
 4. техн. скóба, скóбичка
spou|ý, -a, -é в съчет. **~é sloveso** език. глагол-
 връзка, копулативен глагол, копула
spontanně нар. спонтанно
spontann|í, -í, -í спонтанен, стихийен, неосъзнат:
~í potrat мед. спонтанен аборт
spontannost, -i ж. спонтанност, неосъзнатост
sponzor, -a м. спонсор, спомоществовател, да-
 рител, донор
spozoring, -u м., **spozorovan|í, -í** ср. спон-
 сориране, спонсорство
spozorovan|ý, -á, -é спонсориран
spozor|ovat, -uji/разг. -uju неск. и св. (кого,
 со) спонсорирам (някого, нещо); осигурявам/
 осигуря, давам/дам финансови средства (за
 някого, за нещо)
spozorsky нар. спонсорски, като спонсор
spozorsk|ý, -a, -é спонсорски
spozorstv|í, -í ср. спонсорство
spor, -u м. 1. спор, конфликт, разпра, свада: **~**
mezi sousedy спор, разпра между съседи;
došlo ke ~u стигна се до спор, до конфликт;
vnitřní ~y вътрешни конфликти; **měli spolu**
~y бяха в разпра, в конфликт; спóреха, кон-
 фликтуваха помежду си; **o tom nemůže být**
~u това е безспорно, няма място за спор; **to je**
beze ~u/bezespору това е безспорно, не-
 съмнено 2. юрид. съдебен процес, спор; дело:
vést ~ водя дело, съдя се с някого 3. противо-
 речие, конфликт, несъгласие: **jeho přesvěd-**
čení je ve ~u se skutečností неговото убеж-
 дение е в противоречие с фактите

sporadicky [-dy-] нар. спорадично, непостоянно,
 случайно: **~ se vyskytovat** среща(т) се спо-
 радично
sporadick|ý [-dy-], -a, -é спорадичен, непо-
 стоянен, случаен: **~ý jev** спорадично явление
sporadičnost [-dy-], **-i** ж. спорадичност
sporák, -u м. готварска пещка: **~ na uhlí** гот-
 варска, кúхненска пещка с въглища; **plynový ~**
 газова (готварска) пещка; **elektrický ~** елек-
 трическа (готварска) пещка
spornost, -i ж. спóрност, съмнителност, про-
 блематичност
sporn|ý, -á, -é 1. спóрен; който е предмет на
 спóр: **~é území** спóрна територия 2. спóрещ;
 който спóри: **~é strany** спóрещи страни 3. спó-
 рен, противоречив; несигурен, съмнителен,
 проблематичен, дискуссионен: **~é body ve svě-**
decktví спóрни моменти в показания на сви-
 детел; **~á historická data** спóрни исторически
 данни; **to je ~é** това е спóрно
sporožir|o, -a ср. 1. спестóвно-разплащателен
 влòг 2. безкасово спестяване и разплащане
sporožirov|ý, -á, -é спестóвно-разплащателен: **~ý**
účet спестóвно-разплащателен влòг; спестóв-
 но-разплащателна сметка
sport, -u м. 1. спорт: **pěstovat ~ závodně** упраж-
 нявам спóрт като състезател; **amatérský, pro-**
fesionální ~ аматьóрски, професионален спóрт;
rekreační ~ ваканционен спóрт; **závodní ~**
 професионален, състезателен спóрт; **vrcho-**
lový ~ светóвен спóрт; спóрт на светóвно, на
 международно равнище; **vodní ~y** водни
 спóртове; **zimní ~y** зимни спóртове; **sálové**
~y спóртове, спортóване в зала; (**zaslouži-**
lý) mistr ~u по-рано (заслужил) майстор
 на спóрта 2. спорт, любителство; любителско
 занимание; хóби: **ze ~u** от любителски инте-
 рес, като любител; **maluje ze ~u** рисува като
 любител; рисуването за него е хóби
sport|ka, -ky ж. „Спóртка“, спóртна лотария;
 Спóрт-тòто 2: **čísla tažená ve ~ce** числа, из-
 теглени в спóртна лотария, в спóрт-тòто
sport|ovat, -uji/разг. -uju неск. спортóвам;
 упражнявам спóрт
sportov|ec, -ce м. спортист
sportovišt|ě, -ě ср. спóртна площадка; игрище,
 стадион и под. (място за спортóване)
sportovkyn|ě, -ě ж. спортистка
sportovně нар. спóртно; спортмèнски: **chovat**
se ~ държã се спортмèнски ♦ **brát něco (ne-**
příznivého) ~ приèмам нещо, отнасям се към
 нещо (неприятно) спóкойно, без паника
sportovn|í, -í, -í 1. спóртен: **~í reportér** спóртен
 репортер; **~í oblečení** спóртен екип; **~í obléká-**

пí спóртно облеклò; облеклò сýс спóртна крой-ка, сýс спóртен харàктер; ~í **výkon** спóртно постижèние; ~í **soutèže** спóртни състезàния; ~í **zbraň** спóртно оръжие; оръжие за спóртна стрелбà; ~í **auto** спóртен, състезàтелен автомобил; ~í **kočárek** лятна, открита дèтска количка; ~í **lékařství** спóртна медицина **2.** спорт-сменски: ~í **duch** спóртен, спортсменски дýх

spořív|ý, -á, -é 1. крепък, як, жи́лав: **malý, ale ~ý** ни́сък, но як; **hubený, kostnatý, ale ~ý** мършав, но як и жи́лав **2.** книж. слаб, рýдък, малобрòден, оскъден: ~ý **výkon** слàбо постижèние; ~é **vlasý** рèдки коси/рýдка косà; ~é **úspory** дрèбни спестявания; ~á **sva slova uznání** пестеливи, сдържани дýми на признàтелност

spořádaně нар. **1.** порýдъчно, подрèдено, в порýдък; организи́рано: ~ **žít** живèя порýдъчно **2.** остар. спрèтнато, прилично: ~ **oblečený člověk** прилично, спрèтнато облèчен човèк

spořádaný, -á, -é 1. порýдъчен; организи́ран; уредèн, подрèден, благоустроèн: ~á **rodina** порýдъчно сèмейство; **vést ~ý život** водя порýдъчен живòт; живèя порýдъчно; **jít v ~ém zástupu** вървèя в организи́рана, в подрèдена колòна **2.** остар. спрèтнат, приличен (за облекло и под.): ~ý **zevnějšek** спрèтнатa вñншност

spořádat, -ám св. **1.** (co, koho) подрèдý (нещо, някого): ~at **listky v kartotéce** подрèдý фишове в картотèка; ~at **průvod** организи́рам шèствие, манифестàция **2.** (co) уредý, опрàвя (работа и под.): ~at **své dluhy** уредý (си), опрàвя (си) дълговете; **všechny spory se časem ~aly** с (течèние на времето) всйчки спòрове се изгладиха; **soudce se pokusil obè strany ~at** съдиясèсипадапмиридèсестрани♦ **jíti to s ním ~ám** àз ще си уредý сèтките с нèго **3.** (koho) експр. (добрè) подрèдý (някого), разпрàвя се (с някого) кàкто трýбва: ~al **všechny žáky** тòй се разпрàви с всйчки ученици **4.** (co) разг. експр. изýм, ометà (нещо): ~al **talíř palačinek** тòй ометè (цýла) чиния палачинки

spoře нар. слàбо, малобрòйно, рýдко, оскъдно: **vyskytnout se ~** срèща(т) се рýдко, оскъдно (за растения, животни и под.)

spořič, -e м. в сýчет. ~ **obrazovku** комп. щадящ рèжим, спящ рèжим, скрийнсèйвър на компòтърен екран

spořil, -a м. пестеливец; пестелив човèк

spořít, -ím несв. **1.** (-; co; na co; pro koho; na kot, na čet) пестý, спестявам, икономисвам (нещо; за нещо; за някого; от някого, от нещо): ~it **pravidelně** спестявам редòвно; ~it **na auto** спестявам за колà; ~it **pro děti** пестý, спестявам за децàта **2.** (co; čít; s čít) иконо-

мисвам, пестý (нещо; от нещо): ~it **potraviný** пестý, икономисвам хранителни продукти; ~it **vodou** пестý, икономисвам вода

spořitel|a, -y ж. спестòвна кàса

spořitel|í, -í, -í в сýчет. ~í **knížka** спестòвна книжка

spořivost, -i ж. спестòвност, пестеливост, икономичност

spořivý, -á, -é спестòвен, пестелив, икономичен: ~á **povaha** пестелив човèк; ~ý **způsob topení** икономичен нàчин на отопляване

spot, -u м. спот (телевизионна реклама)

spotřeb|a, -y ж. рàзход, потреблèние; консумàция, изразхòдване: ~a **surovin** рàзход, изразхòдване на суровини; **zboží hromadné ~y** стòки за ширòко, за мàсово потреблèние: **dení ~a energie** днèвна консумàция на енèргия; **nadměrná ~a** прерàзход; **krýt ~u** покривам, задоволявам потреблèние, консумàция

spotřebič, -e м. техн. електр. консумàтор на енèргия; електроòред или гàзов ùред

spotřebitel, -e м. потребител, консумàтор

spotřebitelský, -á, -é потребителски, консумàторски: ~á **cena** потребителска ценà

spotřební|í, -í, -í кòйто се отнàся към потреблèние, рàзход, консумàция; потребителен, рàзходен, консумàтивен: ~í **průmysl** лèка промишленост; ~í **zboží** стòки за ширòко потреблèние; ~í **družstvo** потребителска кооперàция; ~í **koš** икон. потребителска кòшница; ~í **daň** икон. кòсвен, акцизен данък

spotřebovat, -uji/разг. -uju св. (co) изконсумирам, изразхòдвам (нещо): ~ovat **zásoby** изразхòдвам запàси; ~oval **pro sebe málo** тòй изразхòдваше, хàрчеше мàлко за сèбе си, нуждàеше се от мàлко за сèбе си

spotřebováv|at, -ám несв. (co) консумирам, изразхòдвам (нещо)

spoust|a I, -y ж. мàса, сýма, куп, кúпища; голямо количество, голямо мнòжество: ~a **sněhu** мнòго сняг; **stálo to ~u peněz** товà струваше сýма ти парí; **měl ~u známých** експр. тòй имаше сýма ти познàти, мнòго познàти

spousta II, spoustu нар. разг. мàса, сýма, мнòго, стрàшно мнòго: **přišlo ~ lidí** дойдòха стрàшно мнòго хòра, мàса хòра, сýма ти хòра

spouš|ť I, -tě ж. **1.** пýстош, пýсто място, пýстия: **beznadějná smutná ~ť** безнадеждна, тъжна пýстош **2.** опустошèние, разорèние: **požár způsobil úplnou ~ť** пожàрът причини пълно опустошèние; ~ť **v duši** прен. пýстош, празнòтa в душàта; **mravní, morální ~ť** прен. нрàвствено, морàлно падèние, разложèние; нрàвствен, морàлен упадък

spoušřtř II, -tř ж. спўсцьк: ~ř **pušky** спўсцьк на пўшка; ~ř **fotografického aparátu** бутўн, експонатўр на фўтоапарат

spoušřtřcí, -í, -í техн. спускателен, стартеров, пўсков

spoušřtřř, -ím, 3. мн. -řjí/-í нескв. 1. (со) пўскам, пўскам, отпўскам, свялям (нещо): ~řт **kotvu** пўскам кўтва; ~řт **oponu** спўскам, пўскам за вёса; ~řт **hlavu na prsa** отпўскам главa на гърдите; ~řт **vřčka** затвaрям клепaчи; ~řт **kolmici геом.** спўскам перпендикулaр 2. (со) пўскам в действо (нещо): ~řт **motor** пўскам (в действо) мотор, двигател 3. в сьчет. **pero špatně ~ří** писaлката не пўска (мастїло) 4. (со) пўскам (нещо) да се нўси по водa и под.: ~řт **lod' na vodu a)** пўскам кўраб на водa б) пўскам, спўскам кўраба по водaта, по течението 5. обикн. отриц. в сьчет. **ne~řт z očí** не изпўскам от погледа си; **ne~řт ze zřetele** не изпўскам предвид; **ne~řл z obrazu pohled** тўй не свaляше, не откўсваше поглед от картината 6. (со; -) разг. запўчвам (да вřша) (нещо): ~řт **pláč** запўчвам да плача; ~řт **zpěv** запўчвам да пёя

spoušřtřř se, -ím se, 3. мн. -řjí se/-í se нескв. 1. спўскам се, слїзам надўлу: **horolezci se ~řjí se skály** алпинїстите се спўскаат от скалата 2. третол. **-í se** запўчва да течё, потїча: **často se mu ~řла krev z nosu** чёсто му потїчаше крўв от носa 3. третол. **-í se** рядко запўчва, настїпва: **~ří se bouře** запўчва, настїпва бўря 4. (сёхо) рядко пўскам се (от нещо); престaвам да се държa (за нещо): ~řт **se zаbradlí** пўскам се от перилa 5. разг. пропaдам, затївам в нрaвствено отношёние; падам нрaвствено: **opřї se a ~ří se stále víc** пїянства, напїва се и пропaда всё пўвече 6. рядко отпўскам се, осмелявам се (обикн. за прохождение дете): **dítě se už ~ří** детёто вёче запўчва да хўди, вёче се отпўска (да хўди)

spoutřat, -ám св. 1. (коho, со) оковa, свържа, завържа (някого, нещо): **být ~řán na rukou i nohou** рьцёте и кракaта ми са оковaни, завързани; ~řат **koním přední nohy** спўна предните крака; **~řáti (сё) ~řáti** тўзи вьпрўс е с вързани рьцё 2. (со, коho) рядко стёгна, завържа, привържа (нещо, някого): ~řат **vlasу pentlí** стёгна, привържа, приберa косa с пaнделка 3. (со, коho) книж. обуздая, усмиря (нещо, някого): **člověkem ~řané přírodní síly** обуздаи от човёка сили на природата; **živот ~řaný mnoha předsudky** живўт, обременён с мнўго предразсўдъци 4. (коho, со) книж. свържа, обвържа (някого, нещо): **být ~řán příbuzenským svazkem** свързан

сьм, обвързан сьм с роднїнски врьзки

spoutřávřat, -ám нескв. 1. (коho, со) оковaвам, завързвам, свързвам (нещо, някого): ~řат **ruce zatčёнým** оковaвам, завързвам рьцёте на арестўвани 2. (со, коho) рядко стягам, завързвам, привързвам (нещо, някого): ~řат **vlasу** стягам, привързвам косa 3. (со, коho) книж. обуздавам, усмирявам (нещо, някого): ~řат **vodu hrázemi** обуздавам водa с бёнтове 4. (со, коho) книж. свързвам, обвързвам (нещо, някого): ~řат **duše láskou** книж. обвързвам, свързвам душїте с любўв

spráskanřý, zpráskanřý, -á, -ё рядко разг. експр.

~řáti измъкна се, отдалечa се с подвїта опaшка, като бїто кўче, като пребїто пёс

spráskřat, -ám св. разг. експр. 1. и **zpráskřat** (коho, со) набїя, нашїбам, напердaша (някого, нещо): **bál se, že ho otec ~řá** тўй се страхўваше, че бащa му ще го напердaши 2. (со) скалїпя, стькмя, съберa, подредя набързо (нещо): **představení narychlo ~řané** набързо стькмёно представлёние 3. (со) изям, ометa, опрaскам (нещо): ~řал **dvě večeře** тўй ометё, опрaска двё вечёри

spráskřnout, -nu св. 1. (со; рядко řít) обикн. в сьчет. ~řnout **ruce** плёсна (с) рьцё 2. (со) разг. експр. изям, ометa, опрaскам (нещо): ~řnout **dvě večeře** ометa, опрaскам двё вечёри

sprař, -ё ж. геол. лўдс

spratřek, -ka м. пейор. и руг. джуджё, завързaк, фърфалaк, зaпъртк, недонўсче

správřa, -у ж. 1. управлёние; администрация: **lidová ~řa по-рано a)** нарўдно управлёние (на национализирано предприятие) б) нарўдно (само)управлёние; **veřejná ~řa** държaвни оргaни, държaвно управлёние, държaвна администрация; **domovní ~řa** дўмсьвёт; **městská ~řa** грaдска администрация, грaдско управлёние 2. икон. рьководене, управляване, управлёние: **hospodářská ~řa** стопaнско рьководство, стопaнско управлёние 3. поправка, ремонт: **mít botу ve ~ř** обўвките ми са на поправка; **dát auto do ~řу** дам колa на сервис

správře I, -ё м. одуш. 1. управител, управляващ, завёждащ: ~řе **majetku** управител на имўт; **duchovní ~řе** духўвен наставник; курaтор (обикн. за свещеник); ~řе **konkurzní podstatу** синдїк, ликвидaтор на фїрма; **národní ~řе по-рано** нарўден управител, дирёктор (на национализирано предприятие) 2. истор. намёстник, губернaтор: **nejvyšší ~řе země** губернaтор на странa 3. икон. иконўм, домоуправител, домакїн: (pan) ~řе **z замку** ико-

оправям, уреждам работата с викане, с викове
4. управлявам, ръководя, стопанисвам (*нещо*); завещавам (*нещо*): **podnik státém ~ovaný** ръководено от държавата предприятие; държавно предприятие
sprav|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. **1.** оправям се, поправям се, напълнявам: **~oval se i při dietě** той напълняваше, пълнеше и (когато беше) на диета **2.** (*čím; podle čeho; po čem*) *остар.* ръководя се (*от нещо, по нещо, според нещо*): **~ovat se zásadou** ръководя се от принцип
sprej, -e м. **1.** пръскачка, пулверизатор, спрей **2.** течност за пръскане: **~ na vlasy** спрей за коса
sprej|obraz, -u м. рисунка със спрей
sprej|ovat, -uji/разг. -uju неск. рисувам със спрей
sprej|ový, -á, -é който се отнася до спрей
sprch|a, -y ж. душ (*вода и устройство*): **dát si ~u** взема душ; **sedací vana s ruční ~ou** седяща ванна с ръчно управление
na něho jako ledová, jako studená ~a това му действа като леден, като студен душ; **jako by ho polil(i) ledovou, studenou ~ou** като че (ли) го поля(ха) със студен душ
sprch|nout, обикн. безл. -ne св. капне, падне, вълне, ръсне (*за дъжд*): **mělo by ~nout** време е, не е лошо да капне, да падне поне малко дъжд, поне малко да вали, да повали, да превали; (*trochu*) **sprchlo** превали, повали; капнаха няколко капки дъжд
sprch|ovací, -í, -í който се отнася към душ; който служи за вземане на душ: **~í hadice** маркуч на душ; **~í kout** душ-кабина
sprch|ovat, -uji/разг. -uju неск. (*koho, co*) поливам, обливам, измивам (*някого, нещо*) с душ: **~ovat děti ve vaně** поливам с душ деца във ванна
sprch|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. вземам душ: **ráno se ~uje** сутрин взема душ
sprch|ový, -á, -é който се отнася към душ: **~ý kout** душ-кабина
sprint, -u м. спорт. спринт: **běhat ~y** бягам спринт, бягам на къси разстояния; състезавам се в бягане на къси разстояния; **nasadit ~** дам спринт; спринтирам
sprinter, -a м. спорт. спринтьор
sprinter|ka, -y ж. спорт. спринтьорка
sprintersk|ý, -á, -é спорт. спринтьорски: **~ý závod** спринтьорско състезание; **~é tempo** спринтьорско, спринтово темпо
sprint|ovat, -uji/разг. -uju неск. спорт. спринтирам; бягам спринт
spropitn|é, -ého ср. бакшийш: **dát ~é** дам бакшийш; **dostat ~é** получа бакшийш
sprošť|áctví, -í ср. разг. експр. просташчина, про-

стотия; грубост: **~í z něho kouká** просташчината, простотията му бие на очи
sprošť|ák, -a м. разг. експр. простак, грубиян(ин): **opilec a ~** пияница и грубиянин
sprostě нар. **1.** просташки, грубо, невъзпитано, вулгарно: **~ se chovat** държа се просташки **2.** разг. експр. просташки, безобразно, неприятно, отвратително, кофти: **~ lže** лъже най-просташки; лъже и окото му/и не мигва; **to ale ~ prší!** вали отвратително! **je to ~ drahé** това е безобразно скъпо
sprostot|a, -y ж. **1.** простотия, просташина, грубост, невъзпитаност **2.** експр. пошлост, вулгарност, грубост, просташина: **říkat samé ~y** говоря грубости, пошлости
sprost|ý, -á, -é **1.** просташки, груб, невъзпитан: **~é chování** просташко държание; **~ý vtíp** просташки, вулгарен виц; **~ý člověk** невъзпитан, груб човек **2.** експр. безогледен, брутален, груб, жесток: **~ý vrah** брутален, жесток убиец; **je to ~á lež** това е груба, безогледна лъжа; **byl na mě/vůči mně ~ý** беше груб, жесток, безогледен към мен
sprš|ka, -y ж. дъждец
a) (koho – вин.) очистя, убия (*някого*); изпратя (*някого*) на она свят: **~il se sám ze světa** той се самоуби **б) (co)** книж. очистя, отстраня, премахна (*нещо*): **~it ze světa nemanželské dítě** премахна извънбрачно дете; **~ili tu záležitost ze světa** приключиха със случая; ликвидираха случая
sprš|ka, -y ж. **1.** дъждец; краткотраен дъжд **2.** прен. експр. дъжд, порой, поток: **~a jisker** дъжд, порой от искри; **~a mořské vody** порой от морски пръски
spř|ádac|í, -í, -í предачен; който служи за предене: **~í stroje** техн. предачни машини
spř|ádat, -ám неск. **1.** (*co*) преда, изпридам, опридам, изработвам (*нещо*) чрез предене: **~at vlnu** преда, изпридам вълна **2.** (*co*) рядко книж. плетя, кроя (*интриги и под.*): **~at plány** кроя плановете; **~at sny** леля мечти, блянове
spř|ah|at, -ám, spř|ah|ovat, -uji/разг. -uju неск. **1.** (*koho, co*) впрягам, запрягам (*някого, нещо*): **~at dva a dva koně** впрягам коня два по два, привпрягам коня **2.** (*co*) книж. свързвам, съединявам (*нещо*): **~ování představ fyzických a mravních** свързване на физически и нравствени представи
spř|áhl|o, -a ср. спец. спряг: **~o vagonů** ж.п. вагонен спряг
spř|áhn|out, -nu св. **1.** (*koho, co*) впрягна, запрягна (*някого, нещо*): **~nout dva koně** запрягна два коня **2.** (*co*) книж. свързва, съединя (*не-*

засвири пълка; **~it písničku** запя, започна да пя песничка; **~it palbu** открия огън, започна да стрелям; **~it pláč** започна да плача, заплача; **uklonil se a ~il** той се поклони и започна (да гвръх) **~itím**

někoho изкарам акъла, ангелите на някого (с шум, виковете и под.)

spust[ít se, -ím se св. 1. спусна се, отпусна се, падна: **~it se se/ze stráně** спусна се по склон; **~it se po provaze, padákem** спусна се по въжъ, спусна се с парашут; **~it se na kolena** отпусна се, падна на колене; **~it se na všechny čtyři** отпусна се на четири крака 2. третол. **-í se** потече, започне да тече (за течност); **~ila se mu z nosu krev** от носа му потече, ръкна кръв; **~il se líják** ръкна, заваля проливен дъжд 3. (koho, čeho) остар. откъсна се, отдели се, отдалеча се (от някого, от нещо); откъжа се (от някого, от нещо): **ne~il se mne ani na chvílku** (той) не се откъсна, не се отдалечи, не се отдели от мен нито за миг; **~it se boha** откъжа се от бог, забравя бог; **~it se naděje** загубя надежда 4. (čeho) рядко пусна (нещо); престана да се държя (за нещо) 5. (-; s kým) разг. пропадна, падна нравствено; тръгна (по лош път), хвана се (с някого) (да върша нещо лошо): **dcera se mu ~ila** дъщеря му пропадна, тръгна по лош път, взе да хойка; **~it se ve špatné společnosti** хвана се, свържа се, тръгна с лоша компания; попадна в лоша компания 6. рядко прохода, започна да ходя; пусна се, отпусна се (да ходя) (за дете)

spuřadl[о, -a ср. воен. спусък; спускателен, спусъчен механизъм

sputník, -a/-u м. (изкуствен) спътник

squash [skuoř], -e м. спорт. скуош

srab I, -u м. разг. експр. неприятна ситуация

♦ **~it se srazem** извадих здравата, с двата крака; **dostat se do ~u** оплетя конците; загъзя здравата, с двата крака

srab II, -a м. разг. експр. 1. левак, мухльо (често за слаб спортист) 2. страхливец, страхопъзльо

srabař, -e м. разг. експр. 1. човек без късмет, нещастник, несретенник 2. левак, некадърник, мухльо 3. страхопъзльо

srabařin[а, -у ж. разг. експр. 1. мъка, беда, нещастие, несрета; неприятна ситуация: **za takových podmínek pracovat, to je ~a** да се работи при такива условия е цяла мъка, цяло нещастие 2. рядко левашина; некадърност 3. рядко малодушие, страхливост: **neměl se vzdávat, to je ~a** (той) не трябваше да се откъзва, да се предава, това е малодушие

srač[ka, -ky ж. вулг. 1. диария, дрискавица, дрисък: **mít ~ku** ймам диария, разстройство 2. обикн. мн. **srač[ky, -ek** лайна, испражнения 3. прен. каша, лайна; нещо размазано 4. нищо, не, изобщо нищо, чушки, грънци, вятър (за силно отрицание): **víte ~u** нищо не знаете; чушки, вятър знаете

srand[а, -у ж. разг. експр. вулг. майтап, кодощ, подбив, кашмър: **dělat si (z něčeho) ~u** правя си майтап, кодощ с нещо; майтапя се, кодоща се с нещо; вземам нещо на майтап

srandovn[í, -í, -í разг. експр. вулг. майтапчийски, смешен: **vypravovat něco ~iho** разказвам нещо смешно, майтапчийско; **~í člověk a** смешник, палячо; смешен човек; човек, който предизвиква смях б) майтапчий

srát, seru нескв. вулг. 1. сера 2. (na co, na koho) сера, пикая, плюя (на нещо, на някого); нехяя (за нещо, за някого); не ми пика (за нещо, за някого; от нещо, от някого): **~ na kariéru** пикал съм/пикая на кариерата; срал съм/сера на кариерата; плюол съм/плюю на кариерата 3. (koho – вин.) дразня, ядосвам, изкарам от търпение (някого): **neser mě!** не ме дразни! не ме ядосвай! не ме изкарай от нерви! **to mě sere** това ме изкарава от търпение, ужасно ме дразни, ужасно ме ядосва

srát se, seru se нескв. вулг. 1. (s čím) пипкам се, туткам се, мотая се (с нещо): **nesmiš se s tím** ~ не се пипкай, не се мотай с тази работа 2. (na koho) йскам да се мържа, мържа се (с някого, който има по-големи възможности): **kam se na nás sere!** къде ще се мери, ще се сравнява с нас! не може да ни стъпи и на малкия пръст! 3. ядосвам се, дразня се: **kvůli čemu se sere?** защо, за какво се ядосва?

sraz, -u м. 1. среща: **určit místo ~u** определя място на среща; **mít ~ s kamarády** ймам среща с приятели; **~ pionýrů** по-рано пионерски сбър 2. спорт. плътен строй, плътно строяване; строй, строяване в плътни колони

sráz, -u м. стръмнина; стръмен склон

srazit, -ím св. 1. (koho, co) поваля, сваля, събъря, блъсна, бутна на земята (някого, нещо): **~it vázu se stolu** събъря, бутна ваза от маса; **~it někomu čepici** събъря, сваля на земята шапката на някого; **~ilo ho auto** блъсна го кола; **padl jako bleskem sražený** той падна като ударен, клякна **~itěhosschodů**

изхвърля през вратата, грубо изгъня някого; **~it někomu hlavu** отсека главата на някого; **~it si vaz, krk, hlavu** счупя си врата, главата; претърпя неуспех, проваля се; **~it někomu hřebínek** експр. смачкам фасона на някого; по-

става някого на място **2.** (*koĥo, so*) свалѝ, събѝря, бѝтна отгѝре надѝлу (*някого, нещо*): **~it si klobouk do čela** бѝтна, нахлѝпя шапка на челѝто; **být sražen zpátky** *прен.* разколебѝн, разкандардѝсан, обезкуражѝн сѝм; **nešťestí ho ne~ilo** *прен.* нещѝстието не гѝ смѝза, сломѝ, разбѝи, унищѝжѝ **3.** (*so*) *техн.* рѝдко скося, отрѝжа кѝсо (*нещо*): **~it hrany** скося рѝбове **4.** (*so, koĥo*) рѝзко, бѝрзо, сѝлно доближѝ, събера, струпам, сблѝскам (*нещо, някого*) накѝп, едно до другѝ: **~it stoly** събера, доближѝ ма̀си; **~it řady** стѝгна редици; **vítr ~il mraky v kupy** вѝтъръг скѝпчи облаците, събра облаците на-
 ку♦

куве (*при отдаване на чест*) **б)** козирувам, отдам чѝст на някого; подчинѝ се на някого; **~it/dát hlavy dohromady** съберѝм се да умѝваме, да се съветваме **5.** (*so*) свѝя, събера (*нещо*); накарѝм (*нещо*) да се свѝе; причинѝ, предизвикѝм намаляване (*на обема на нещо*): **~it látku praním** изперѝ плат и тѝй се свѝе; **~it páru ochlazením** втечнѝ, кондензирам пара чрез охлаждане; **~it krevní bílkoviny** съсѝря, утай, седиментирам белтъчини в кръвѝ **6.** (*so*) рѝзко смѝкна, понижѝ, намалѝ (*нещо*): **~it cenu** намалѝ цени; **~it kurz akcií** намалѝ, смѝкна, понижѝ кѝрс на акци; **~it mzdy** рѝзко смѝкна, намалѝ заплатѝ, надници; **~it (lékem) horečku** смѝкна температурѝ (с лекарство); **~it něčí se-bevědomí** смѝчкам нѝчие самочувствие, нѝчия самоувереност **7.** (*so z čeho*) удържѝ (*нещо от нещо*); напраѝя удържѝка, ѝтбив (*от нещо*): **~it dluh ze mzdy** удържѝ дѝлг от надница, от заплатѝ

srazit se, ~ím se св. 1. (–; *s čít*) сблѝскам се (*с нещо*); блѝсна се (*в нещо*): **auto se ~ilo s tramvají** колѝта се сблѝска с трамвѝй, блѝсна се в трамвѝй **2.** (–; *s kýt*) *експр.* натѝкна се (*на някого*); сблѝскам се, срѝщна се неочѝквано (*с някого*): **~ili se ve dveřích a)** сблѝскаха се на вратѝта **б)** *експр.* срѝщнаха се, налетѝха едѝн на друг при вратѝта **3.** (–; *s kýt, s čít*) *рядко* сблѝскам се, попадна в сблѝсък, в противорѝчие (*с някого, с нещо*) (*при спор, състезание и под.*): **pěší vojsko se ~ilo s jízdou** пѝхѝтата се сблѝска, влѝзе в сражѝние с кавалѝрията; **nejednou se s ním ~il** нѝведнѝж бѝше влѝзал в спор, в конфликт с нѝго **4.** скѝпча се, сблѝскам се, смѝстя се, сгѝстя се: **řady pochoduujících se ~ili k sobě** редиците на маршируващите се сгѝстѝха; **krev se mu ~ila k srdci** кръв нахлѝ в сърцѝто му; **mraky se ~ily v kupy** облаците се скѝпчиха **5.** *обикн. третол. -í se* свѝе се, съберѝ се (*за плат и под.*): **blůza se**

praním ~ila блѝзата се свѝи от пранѝ **6.** *обикн. третол. -í se* кондензира се, втечнѝ се (*за пара*): **pára se chladným vzduchem ~í** парата се втечнѝва от студѝния вѝздух **7.** *обикн. третол. -í se* утай се, пресечѝ се, съсѝри се, седиментира (*за течност*): **mléko se nám ~ilo** млякото ни се пресечѝ

srážn|ý, -á, -é стрѝмен

srážed|o, -a ср. хим. коагулант; съсѝрващо, утайващо срѝдство

srážení|í, -í ср. 1. *техн.* втечнѝване, кондензѝция **2.** *хран.* пресѝчане, коагулѝция **3.** *биол.* съсѝрване: **~í krve** съсѝрване на кръвѝта **4.** *текст.* свѝиване, стѝпване

sraženin|a, -y ж. утайка, седимент; *хим.* коагулат; **krevní ~a мед.** кръвен съсѝрек, коагулат

srážet, -ím, 3. мн. -ejí/-í неск. 1. (*koĥo, so*) повѝлям, свѝлям, събарѝм, блѝскам, бѝтам на земята (*някого, нещо*): **~et ořechy kameny** брѝля ѝрехи с камѝни; **~et nepřátelům hlavy** отсѝчам главѝте на враговѝ; **vítr ho ~el zpět** вѝтъръг го блѝскаше назад; **nemoc ho ~í na lůžko** болестѝта го повѝля на леглѝ; **stálé kárání ~í** *прен.* постоянните ѝкори потѝскаг, гнетѝг, обезкуражѝ♦

главѝта; претѝрпѝвам неуспѝх; провѝлям се **2.** (*so*) *техн.* рѝдко скосявам, отрѝзвам кѝсо (*нещо*): **~et hrany** скосявам рѝбове **3.** (*so, порядко koĥo*) рѝзко, бѝрзо, сѝлно доближѝвам, събѝрам, сблѝсquam, струпвам (*нещо, някого*) накѝп, едно до другѝ: **~et podpatky a salutovat** ѝдрям тѝкове и отдавам чѝст; **~et la vice k sobě** доближѝвам, събѝрам пѝйки, чѝнове **4.** (*so*) свѝивам (*плат*); кондензирам, втечнѝвам (*пара*); пресѝчам, утайвам, съсѝрвам (*течност*); *хим.* коагулирам, утайвам, съсѝрвам (*нещо*) **5.** (*so*) понижѝвам, намалявам/намалям, смѝквам (*нещо*): **~et ceny** рѝзко намалявам/намалям цени; **~et horečku** рѝзко смѝквам, понижѝвам температурѝ; **~et var gottv.** прекѝсвам, пресѝчам кипѝне (*чрез доливане на студена вода във вряло ястие*) **6.** (*so z čeho*) удържѝм (*нещо от нещо*); правѝя удържѝки, ѝтбив (*от нещо*): **~et daň ze mzdy** удържѝм данѝк от заплатѝта, от надница **7.** (*koĥo – вин. od čeho, z čeho; koĥo – вин.*) разколебѝвам, разубеждавам, разкандърдѝсвам (*някого*); обезкуражѝвам (*някого*): **~el nás, abychom se do toho nepouštěli** тѝй ни съветваше да не сѝ захѝщаме с товѝ, разубеждаваше ни да не правѝм товѝ

srážet se, ~ím se, 3. мн. -ejí se/-í se неск. 1. (*s čít*) сблѝсquam се (*с нещо*), блѝсвам се (*в нещо*) **2.** (*s kýt*) *експр.* натѝквам се, налитам (*на*

някого); сблъсквам се, срещам се неочаквано (с някого) **3.** (*s kým, s čím*) сблъсквам се, попадам в сблъсък, в противоречие (*с някого, с нещо при спор, състезание и под.*): **~el se v debatách se svým přítelem** при разискванията той влизаше в спор с приятеля си; **názory mladých se ~ely s názory starších** възгледите на младите се сблъскваха с възгледите на по-старите **4.** *обикн. мн.* **-íme se** скъпчваме се, сгъстяваме се, сблъскваме се, сместваме се: **řady demonstrantů se stále více ~ely** редниците на демонстрантите се сгъстяваха все повече; **ptáci se ~ejí v hejna** птиците се събират в ята **5.** *обикн. третол.* **-í se** свива се, събира се (*за плат и под.*): **látka se praním ~í** платът се събира, свива се от пране **6.** *обикн. третол.* **-í se** втечнява се, кондензира се (*за пара*): **pára se ~í** парата се втечнява, кондензира се **7.** *обикн. третол.* **-í se** утаява се, пресича се, съсирва се, седиментира (*за течност*): **mléko se teplem ~í** от топлината млякото се пресича **sráž|ka, -ky ж.** **1.** сблъскване, сблъсък: **~ka vlaků** сблъскване на влакове; **~ka auta s tramvají** сблъскване на кола с трамвай **2.** стълкновение, схватка, сблъскване, битка: **~ka davu s policií** схватка между тълпа и полиция **3.** сблъсък, спор, конфликт, кавга, караница: **manželské ~ky** семейни, съпружески конфликти, караници, спорове **4.** (*z čeho*) удръжка, отбив, отчисление (*от нещо*): **~ka z platu** удръжка от заплатата; **~ka z ceny** отстъпка от цена; **obchodní ~ka** търг. рабат; търговска отстъпка от цена; намаление на цена **5.** *мн.* **sráž|ky, -ek** метеорол. валѐжи: **měření ročních ~ek** измерване на годишни валѐжи **srážliv|ý, -á, -é хим.** който лесно се пресича, съсирва, утаява, коагулира, седиментира (*за разтвор*) **srbocharvatštin|a, srbochorvatštin|a, -у ж.** сърбохърватски език **srbsk|ý, -á, -é м.** сръбски **srbštin|a, -у ж.** сръбски език **srdce, -e ср.** **1.** сърце: **mít nemocné ~e** имам болно, слабо сърце; **bušení, tlukot ~e** биене, туптене на сърцето; **s tlukoucím ~em** с разтуптяно, с туптящо сърце; **je nemocný na ~e** болен **сърце** **♦** **dladnu ~e v těle bije** докато тупти сърцето му, докато е жив; **nosit dítě pod ~em** нося дете под сърцето си; бременна съм; **cítit bolest u ~e** нещо ми тежи на сърцето; **mít ~e jako v kleštích** стяга ми се, свива ми се сърцето; **jeho ~e tlouklo jen pro rodinu** той живѐеше само за семейството (си); **~e nám nad tím usdalo**

сърцето ни се късаше, като глѐдахме това; **~e to mohlo matce utrhnout** от сърцето на майката капеше кръв; това караше сърцето на майката да се облива в кръв, да се къса от жъл; **udělat něco s krvácejícím ~em** направя нещо с обляно в кръв, с кървящо сърце; **mít ~e v krku** сърцето ми се е качило в гърлото (*от ужас и под.*); **~e jí radostí poskočilo** сърцето ѝ подскочи от радост; **mít ~e na pravém místě** имам добро, златно сърце; **~e by s každým rozdělil** той е готов да си даде сърцето; ще си даде и ризата от гърба; **ruku na ~e** с ръка на сърцето; съвсем искрено; **nosit ~e na dlani** сърцето ми е открито; душата ми е откритата; **udělat něco s těžkým ~em** направя нещо със стѐгнато, със свито сърце; **nechci ti dělat těžké ~e** не искам да ти слагам камък на сърцето; **to mi leží na ~i** това ми лежи, тежи, тегне на сърцето, на душата; **kámen jí spadl ze ~e** падна ѝ камък от сърцето; **nemoci něco přenést přes ~e** не мога да понеса нещо, да се примиря с нещо; **klást někomu něco na ~e** внушавам нещо на някого; убеждавам някого в нещо; **brát, vzít, připustit si něco (přilíš) k ~i** вземам, приемам нещо (много) при сърце; **pověz, co máš na ~i** кажи какво ти тежи, какво ти лежи на сърцето; кажи какво искаш; **ty obrázky ho chytily za ~e** тези картинки му взеха, грабнаха сърцето; **to mu nepřiřostlo k ~i** това не му легна, не му падна на сърцето; той не обикна, не харѐса това; **celým/vším ~em** с цялото си сърце, с цялата си душа, с цялото си същество; **z celého ~e, z plna ~e, z hloubi ~e** от все сърце, с цялото си сърце, с цялата си душа; от дълбочината на сърцето, на душата си; **ze ~e** от сърце; от душа и сърце; **ze ~e rád!** на драго сърце! с най-голямо удоволствие! **bylo mi ho ze ~e líto** съжалявах го от сърце; **jeho slova šla od ~e/ze ~e, z upřímného ~e** думите му идваха от сърце, бяха искрени; **promluvit si, pohovořit si s někým od ~e** поговоря (си) с някого искрено, от сърце; **nejde to od ~e** това не е искрено, не идва от сърцето; **získat si, dobýt si ~e obecnstva** спечеля, покоря, грабна, завладя сърцата на зрителите **2.** *книж.* сърце, душа (*най-важната част на нещо*): **~e továrny** сърцето на фабриката **♦** **hřemící srdce** **♦** **hřemící srdce** колектива съм **3.** *книж.* душа, дух, сърце, **честив** **♦** **hřemící srdce** **♦** **hřemící srdce** с цялото си сърце, с цялата си душа; **poslouchat hlas ~e** слушам (гласа на) сърцето си; **mít už ~e zadané** сърцето ми е вече ангажирано; влюбен(а) съм вече в някого; **dáma**

jeho ~e дамата на сърцето му; **otevřít někomu své ~e** разкрия, открия сърцето, душата си пред някого; **vylévat někomu své ~e** изливам душата си, изказвам си болките пред някого; **mít dobré, zlaté ~e** имам добро, златно сърце; **mít měkké ~e** меко ми е сърцето, имам меко сърце; **mít tvrdé ~e, mít ~e z kamene, nemít ~e, být bez ~e** носья, имам студено сърце; сърцето ми е от камък; нямам сърце; безсърдечен съм; **co na ~i, to na jazyku** поговорка каквото ми е на сърцето, такъва ми е на езика; **bylo to tak hezké, až se na to ~e smálo** толкова беше хубаво, че да ти е драго да го гледаш; **mít, co ~e ráčí** имам (всичко), каквото ми душа йска **4.** смелост, храброст, сърце, сърцатост: **dodat si ~e** събера смелост; **nemít ~e něco učinit** нямам сърце, смелост да направя нещо; **nemám to ~e, abych...** съвестта ми не позволява, не мога да...; **mít lví ~e** имам лъвско сърце, смел съм; **mít zaječí, babské ~e** имам, носья заешко, женско сърце; **~e mu spadlo do bot, грубо do kalhot** сърцето му падна в петите, *грубо* в гашите **5.** книж. гръд, гърди: **přivinout někohu k svému ~i** притисна някого до гърдите си, прегърна някого **6.** книж. сърце, душа (за човек): **dvě milující se ~e se shledala** две влюбени души, сърца се срещнаха **7.** книж. сърцевина, среда, център: **v ~i lesa** в средата на гората, сред горските дёбри **8.** предмет във форма на сърце, подобен на сърце: **pernikové ~e z pouťi** медено сърце, меденка от панаир (сладкиш във форма на сърце); **~e zvonu** език на камбана **9.** картоиер. купа **srdcervoucí, -í, -í, srdceryvný, -á, -é** книж. сърцераздирателен **srdcervoucně** нар. сърцераздирателно **srdcovitý, -á, -é** сърцевиден; който е във форма на сърце **srdcovk|a, -y** ж. **1.** бот. дицентра, дамско сърце (Dicentra) **2.** сорт череша със сърцевидни плодове **srdcový, -á, -é** картоиер. който се отнася към купа: **~é eso** ас купа; **~á dáma, královna** дама купа **srdčitý, -á, -é** книж. сърцевиден: **~ý list** бот. листо/лист със сърцевидна форма **srdcečně** нар. сърдечно, искрено, от сърце: **je mi ho ~ líto** искрено го съжалявам; **to je mi ~ jedno** експр. абсолютно, напълно безразлично ми е; все едно ми е **srdceň|í, -í, -í** сърдечен; който се отнася до сърце: **~í sval** сърдечен мускул; **~í činnost** сърдечна дейност; **~í vada** порок на сърцето; **~í mrtvice** сърдечен удар, разрив на сърцето; **~í záchvat**

сърдечен пристъп, сърдечна криза; **~í chlopeň anat.** сърдечна клапа; **~í komora anat.** сърдечна камера; **~í záležitosti** прен. сърдечни, любовни работи, истории

srdečnic|e, -e ж. anat. аорта

srdečnost, -i ж. сърдечност, искреност

srdečn|ý, -á, -é **1.** сърдечен, приятелски, искрен: **~ý rozhovor** сърдечен разговор; **~é díky** сърдечни благодарности **2.** добросърдечен, сърдечен: **~ý člověk** добросърдечен човек

srdíč|ko, -ka ср. **1.** умал. сърчице: **~ko (hlávkového) salátu** сърцевина, среда, сърце на салатка **2.** остар. сърце, сърчице (обръщение към любим човек) **3.** мн. **srdíč|ka, -ek** бот. разг. дицентра, дамско сърце

srdatě нар. смело, безстрашно, сърцато

srdatost, -i ж. смелост, безстрашие, сърцатост

srdat|ý, -á, -é **1.** смел, безстрашен, сърцат (за човек): **~ý bojovník** безстрашен борец **2.** рядко смел, безстрашен; който свидетелства за смелост, за безстрашие: **~ý čin** смела постъпка

srh|a, -y ж. бот. ежова главница (Dactylis)

srk|at, -ám неск. **1.** (со) сърбам, смуча, пия на глътки (нещо): **~at horký čaj** сърбам горещ чай; **~at slámkou limonádu** пия, смуча лимонада със сламка; **~at vodu nosem** смъркам, поемам вода с нос **2.** сърбам; издавам звъци (при пиене или хранене): **~at při jídle je neslušné** неприлично е да се сърба при хранене

srk|nout, -nu св. **1.** (со) сръбна, всмъкна (нещо): **~nout si trochu čaje** сръбна си малко чай; **rád si ~ne vína** експр. той обича да сръбне, да пийне малко вино **2.** сръбна; издам звък (при пиене или хранене)

srna вж. **srnka**

srně, -te ср. сърне, сърненце, сърничка

srně|í I, -í, -í **1.** сърнен, сърнешки; който се отнася към сърна, към сръндак: **~í maso** сърнешко месо, месо от сърна; **~í zvěř** сърни, сръндаци и сърнета; **~í hřbet** готв. сърнешка плешка **2.** подобен на сърна, на сръндак: **tmavé ~í oči** тъмни като на сърна очи; **~í hbitost** пьргавина като на сърна

srně|í II, -ího ср. **1.** сьбир. сърни, сърнета, сръндаци **2.** сърнешко месо: **péci ~í** пека сърнешко (месо)

srn|ec, -ce м. **1.** зоол. сърна (Capreolus) **2.** сръндак, сърнец; мъжка сърна

srneč|ek, -ka м. умал. млад сръндак; сърне

srnk|a, рядко srn|a, -y ж. сърна: **děvče jako ~a** прен. експр. момиче като сърна (стройно и пьргаво)

srocen|í, -í ср. **1.** струпване, стьлпяване, де-

монстрация (обикн. с враждебни намерения)
2. тълпă, тайфă
sroc|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. стълпявам се, тълпя се, стръпвам се (обикн. с враждебни намерения)
srol|ovat, -uji|разг. -uju св. (со) навия (нещо) на рулò: **~ovat koberec** навия килим на рулò
srostl|ý, -á, -é 1. срáснал; свързан чрез срáстване: **~é obočí** срáснали, склòчени вèжди; **~á dvojčata** сиáмски близнáци **2.** (s čít, s kýt) свикнал, привикнал, срáснал се (с нещо, с някого): **~ý s okolím** свикнал, срáснал се със средáта
srot|it se, -im se св. стълпя се, струпам се (обикн. с враждебни намерения): **demonstranti se ~ili na náměstí** демонстрáнтите се стълпиха на площáда
sroub|it, -im св. (со) сковá, направя (нещо) от дървен материал, от трóпи: **~it lešení** сковá скеле; **~it krov** сковá гредорèд на покpив
srovnán|í, -í ср. **1.** сравнение, сравняване, съпостáвяне: **nesnést ~í** не търпя сравнение; не издържам, не подлежá на сравнение **2.** урèждане, изглáждане, потушáване (на спор и под.): **smírné ~í sporu** мърно урèждане, мърно разрешáване на спòр **3.** в съчет. **ve ~í s(e) предлог с творит.** (kýt, čít) в сравнение с(ъс), за рáзлика от (някого, нещо)
srovn|at, -ám св. **1.** (со) изпрáвя, опгна (нещо огънато): **~at ohnutý drát** изпрáвя огънатá жица, тел; **~at záda** изпрáвя, изпгна грèб **2.** (со) изравня, изглáдя, подравня, направя (нещо) глáдко: **~at pokrývku na gauči** изглáдя, изравня, опгна покpивка на дивáн; **~at si sukni** приглáдя си, опгна си полáта; **~at terén техн. изравня, подравня** **~at město zemi** изравня град със земята; не оставя кáмък върху кáмък от град; унищожá град; **smrt nás všechny ~á** пред смърттá всìчки сме равни **3.** (со) подредя, наредя (нещо): **~at knihy v knihovně** подредя книги в библиотèка; **~at lístky podle abecedy** подредя фишове по азбучен рèд; **~at zásuvku** подредя чекмеджè; **~at si myšlenky v hlavě прен.** подредя си мислите в главáта; осмисля нèщо **4.** (со, по-рядко koho s čít, s kýt) сверя, сравня, съпостáвя (нещо, някого с нещо, с някого): **~at překlad s originálem** сравня прèвод с оригинал **5.** (со; со s čít, s kýt) приведà в съгласие (нещо с нещо, с някого): **~at (si) hodinky podle časového signálu** сверя (си) часòвник според сигнала (за тòчно врèме); **~at si šátek na hlavě** опрáвя си кърпата на главáта; **~at (si) krok s ostatními** изравня крачка, вляза в крак с остáналите **6.** (со) разрешá, уредя, изглáдя, потушá

(спор и под.): **~at spor** потушá, заглáдя спòр **7.** (koho – вин.; koho s kýt) помиря (някого с някого): **~at soupeře** помиря протìвници **8.** (koho) разг. експр. дáм (на някого) да разберè; наўча (някого): **já vás ~ám!** аз ще ви дáм да разберèте! ще ви наўча аз vás!
srovn|at se, -ám se св. **1.** изпрáвя се: **~at se v ramenou** изпрáвя си раменèте **2.** подредя се, строй се: **děti se ~aly do řady** децáта се подрèдили **3.** (s čít) помиря се, примиря се (с нещо); приèма (нещо): **~at se se skutečností** примиря се с фáкт, с действителност **4.** (s kýt) разберá се (с някого); съглася се (с някого): **dovede se s každým ~at** успява да намèри общ език с всèкиго
srovnateln|ý, -á, -é сравним; кòйто подлежì, кòйто се поддáва на сравнение: **~é hodnoty** сравними стòйности, цèнности
srovnávac|í, -í, -í сравнителен: **~í metoda** сравнителен, компаративен мèтод; **historická ~í mluvnice** сравнително-историческа грамáтика
srovnáv|at, -ám неск. **1.** (со) изпрáвам, опгвам (нещо огънато): **~at záda** изпрáвам грèб **2.** (со) изравнявам, оглáждам (нещо): **~at záhony** подравнявам лехи; **~at zmačkaný papír** приглáдям, изравням **~at se zemi** изравнявам градовè със земята; не оставям кáмък върху кáмък от градовè; опустошáвам градовè **3.** (со) подрèждам, нареджáм (нещо): **~at zásuvku** подрèждам чекмеджèта; **~at si myšlenky v hlavě** подрèждам си мислите в главáта; осмислям нèщо **4.** (со, по-рядко koho s čít, s kýt) сверявам, съпостáвам (нещо, някого с нещо, с някого): **~at dva rukopisy** сравнявам двá ръкописá **5.** (со; со s čít, s kýt) опрáвам, привèждам в рèд, в съгласие (нещо с нещо, с някого): **~at si kravatou** опрáвам си вратоврèзката **6.** (со) разрешáвам, урèждам, изглáждам, потушáвам (спор и под.): **~at spory** изглáждам спòрове **7.** (koho – вин.; koho s kýt) помирявам (някого с някого): **~at rozhněvané soupeře** помирявам сърдити, разгневèни съперници
srovnáv|at se, -ám se неск. **1.** изпрáвам се, опгвам се: **~at se v zádech** изпрáвам си гърбá **2.** подрèждам се, строявам се: **děti se začaly ~at do řady** децáта запòчнаха да се стрóйват в редица **3.** (s čít) помирявам се, примирявам се, съгласявам се (с нещо); приèмам (нещо): **to se ne~á s mým svědomím** съвесттá ми не приèма, не позволява товá **4.** (s kýt) разбýрам се (с някого); съгласявам се (с някого): **v rodině se všichni dobře ~ají** всìчки в семей-

свожацѣвѣщѣ♦ **chlebem, ne~á se s lidmi** поговорка който не цені хляба, не уважава, не зачита и хората (когато някой реже хляб неправилно)

сѣмѣнѣжѣвѣщѣ♦ **na ~ou** намекна на някого за нещо; дам на някого да разбере нещо

srozuměný, -á, -é в съчет. **být ~ý s něčím** съгласен съм с нещо; съглася се, съгласявам се с нещо; **být ~ý s někým** наговорил съм се, в разговор съм с някого

srozumitelně нар. разбираемо, ясно, понятно, достъпно

srozumitelnost, -i ж. разбираемост, яснота, понятност, достъпност

srozumitelný, -á, -é разбираем, ясен, понятен, достъпен: **~á odpověď** разбираем, ясен отговор; **~é umění** разбираемо, достъпно изкуство; **lehce ~ý** лесно разбираем, леснодостъпен

srp, -u м. срп: **naklepat, nabrousit** ~ наточа срп. **srp, srpce**♦ **hodila ~ do žita** поговорка започна жътвата (на празника на св. Маркета)

srpek, -ku м. 1. умал. српче 2. често в съчет. **~ek měsíce** полумесец

srpen, -na м. август

srpnový, -á, -é августовски

srst, -i ж. козина: **zježit** ~ настръхна, наежа се; **hladit kočku po ~i, proti ~i** глася, поглаждам котка по посоката на косъма, срещу посоката на косъма; **velbloudí** ~ търге. камилска вълна ♦ **januároví**♦ **januároví**♦ влята, по гайдата; това му е неприятно

srstka, -y ж. цариградско гръзде (хрост и плод): **~a angrešt** бот. цариградско гръзде (Grossularia)

srstnatý, -á, -é космат, козинест; покрит с козина, с косми: **~á kůže** кожа с дълъг косъм; **~á zvěř** животно с козина; **~é nohy** космати крака

sršatý, -á, -é 1. експр. зъл, спривав, злобен, див, свиреп, рѣбест 2. рядко настръхнал, наежен, рѣшав, рѣнтав, четинест: **~é obočí** рѣшави, рѣнтави вежди; **~á hlava** разчѣрлена, чѣрлава глава

sršeň, -ně м. и ж. 1. обикн. м. стършел: **hnízdo ~í** гнездо на стършел ♦ **vydělo** **když ho bodne ~eň** той подскочи като ужилен (от оса); **je (na někoho) jako ~eň** като оса се нахвърля върху някого 2. само ж. зоол. стършел (Vespa crabro)

sršet, -im нескв. 1. обикн. третол. -í леті, бляка, сипе се (за искри и под.): **z lokomotivy ~ely**

jiskry от локомотива летяха, сипеха се искри; **~í z něho nenávist** прен. от него се излъчва, лъха омраза 2. (со; čím) сипя, прѣскам, излъчвам, изпѣскам (нещо): **oheň ~í jiskrami** огън изпѣска искри ♦ **~stohňa**

síru сипя, прѣскам, бѣлвам огън и жупел 3. (чим) експр. избухвам (в нещо): **~et hněvem** избухвам в гняв 4. (чим) блестя, отличавам се (с нещо): **~et vtípem** блестя с остроумие; **~et nápady** блякам от идеи 5. обикн. третол. -í рядко експр. вали, сипе се: **výčítky jenjen ~ely** ъпреците се сипеха един след друг

sršní, -í стършелов; който се отнася към стършел: **~í hnízdo** стършелово гнездо, гнездо на стършел ♦ **píchnouto-řodovost**

hnízda разбутам гнездо на осі

srub, -u м. 1. дървена пострѣйка; пострѣйка от дървени трѣпи 2. истор. военно укрепление от дървени трѣпи

srubový, -á, -é който се отнася към пострѣйка от дървени трѣпи: **~ý tábor** лагер от бунгалă, от дървени пострѣйки

srůst I, -u м. срастване: **~ kostí** срастване, зарăстване на кости; **~y pohrudnice** мед. сраствания на плѣвра

srůst II, srostu св. 1. (-; s čím) зарăсна; срасна се (с нещо): **zlomená kost dobře srostla** счупената кôст зарăсна добре 2. (s čím) книж. срасна се, споя се, свържа се, слѣя се (с нещо): **předměstí srostlo s centrem** предградиято се сля, споя, свърза с центъра 3. (s kým, s čím) свикна, привикна, слѣя се (с някого, с нещо): **~ s kolektivem** свикна, привикна с колектив; **~ s přírodou** слѣя се с природата

srůst, -ám нескв. 1. (-; s čím) зарăствам; сраствам се (с нещо): **zlomenina už ~á** счупеното (мăсто) вѣче зарăства 2. (s čím) книж. сраствам се, споявам се, свързвам се, сливам се (с нещо) 3. (s kým, s čím) свиквам, привиквам, сливам се (с някого, с нещо)

sřezat, sřezávat, sříznot вж. **seřezat, seřezávat, seříznot**

stabilita, -y ж. 1. стабилност, устойчивост: **~a měny** устойчивост, стабилност на валута; **nervová ~a** устойчивост, стабилност на нервна система 2. равновесие, стабилност, устойчивост: **nemohl udržet ~u** той не можеше да пăзи равновесие; **auto má dobrou, špatnou ~u** колата има добра, лôша федерация; **~a vozidla** техн. стабилност, устойчивост на превозно средство

stabilizace, -e ж. книж. стабилизация, стабилизирание: **~e měny** стабилизирание на валута;

~e **proudu, kmitočtu** *електр.* стабилизиране на ток, на честота на трептения

stabilizační |í, -í, -í *книж.* стабилизиращ, стабилизационен; който се отнася към стабилизация:

~í **činitel** стабилизиращ фактор; ~í **plocha letadla** *авиаци.* стабилизатор, стабилизираща плоскост на самолёт

stabilizátor, -u *м.* стабилизатор, стабилизиращо устройство, стабилизиращо средство

stabilizovat, -uji /разг. **-uju** *несв. и св. книж. (со)* стабилизирам (*нещо*): ~ovat měnu стабилизирам валута

stabilizovat se, -uji se /разг. **-uju se** *несв. и св. книж.* стабилизирам се: **mzdy se ~uji** заплащите, надниците се стабилизират

stabilně *нар.* стабилно, устойчиво, постоянно

stabilní |í, -í *книж.* 1. стабилен, устойчив, постоянен: ~í **nervová soustava** *псих.* стабилна, устойчива нервна система; ~í **napětí v síti** *електр.* постоянно напрежение в мрежа; ~í **rovnováha** *физ. хим.* стабилно, устойчиво равновесие; ~í **izotop** *физ.* устойчив изотоп

2. устойчив, стабилен; който е в равновесие: ~í **vozidlo** *техн.* стабилно, устойчиво превозно средство

stabilnost, -i *ж.* стабилност, устойчивост

staccato [-ка-] *нар. муз.* стакато: **hrát ~** свіря стакато

stacionární |í, -í, -í *книж.* неподвижен; *спец.* стационарен

stacionář, -e *м.* стационар, лечебница

stáčet, -ím, 3. мн. -ejí/-í *несв. (со)* 1. навивам, свивам, завивам (*нещо*): ~et **hadici** навивам маркуч; ~et (si) **cigaretu** свивам (си) цигара; ~et **klubíčko** навивам, намотавам кълбо

2. отклонявам (*нещо*) (от първоначалната му посока); изменям посоката (*на нещо*); обръщам (*нещо*): ~et **za roh** завивам, отклонявам се зад ъгъл; ~et **pohled za někým/po někom/k někomu** обръщам, извърщам поглед след някого, към някого; ~et **řeč na jiné téma** *прен.* обръщам, насочвам разговор към друга тема, в друга посока

3. изкривявам (*нещо*): ~et **ústa v úsměv** изкривявам уста в усмивка

4. преливам, наливам, наточвам, претакам (*течност*): ~et **pivo ze sudů do lahví** преливам бира от бъчви в бутилки

stáčet se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se *несв.* 1. свивам се, навивам се, завивам се: **kořata se ~ejí do klubka** котенцата се свиват на кълбо; **vlasy se v týle ~ely do kroužků** на тила косите се завиваха в къдрици

2. (*кат; к чему*) отклонявам се от първоначалната посока; свивам, завивам, обръщам, насочвам се (*някъде*): **oči**

se ~ely za někým/po někom/k někomu очите се обръщаха след някого, към някого; **diskuse se ~ela od hlavního tématu** *прен.* дискусиата се отклоняваше от основната тема

stáčírň |a, -y *ж.* цех, отделение, помещение за наливане на течности

stačít, -ím *несв. и св. 1. трепол. -í (кому, чему; на со; к чему; proti чему; с инф.; aby; -)* стига/стигне, достатъчен е (*на някого, на нещо, за нещо; за да се направи нещо*); задоволява/задоволи (*нещо*): **peníze mi ~í** парите ми стигат/ще ми стигнат, достатъчни са ми/ще са ми достатъчни; **výroba ne~í** **poptávce** производството не задоволява/няма да задоволи търсенето; **plat ~í na jídlo** заплатата стига/ще стигне за храна; **provázek ne~il** въжението беше късо; **pomoc ne~ila** помощта не беше достатъчна; **k tomu ~í trochu odvahy** за това е достатъчно/ще е достатъчно само малко смелост; **ke štěstí ~í tak málo** за да бъдеш щастлив е необходимо толкова малко; **je skromný, ~í mu málo** скромен е, задоволява се/ще се задоволи с малко; **proti mrazu ne~il ani kožich** дори и кожухът не пазеше от студа; **jeho znalosti ne~ily** знанията му бяха недостатъчни; **to ~ilo, aby uvěřil** това му беше достатъчно, за да повярва; **to mu ~í** това му стига, достатъчно му е; ~í! стига! достатъчно!

~í, **když ti to přinesu zítra?** няма ли да е късно, ако ти го донеса утре? ~í **jen říci** *до-савиенствително* може

kuřo

mu hrdlo ~í крещи с цяло гърло; **běží, co mu nohy, síly ~í** тича с все сила; **ne~í mu dech** не може да си поеме, не му достига дъх; **pokud paměť ~ila** доколкото си спомняше; **pokud kapsa ~í** доколкото има пари, доколкото му позволява джобът

2. (*на со, на кого; с инф.*) успявам/успяе, в състояние съм да се справям/да се справя (*с нещо, с някого*); в състояние съм/често отриц. не съм в състояние да задоволя (*нечию нужди*); смогвам/не смогвам да направя (*нещо*): **dělal, nač ~il** той работеше (до)колкото можеше, (до)колкото му позволяваха силите, знанията; **matka už na děti ne~ila** майката не смогваше вече да се справя/да се справи с децата; **na to ne~ím** няма да мога, няма да успяе да се справя с това; това няма да е по силите ми; **sám ~il na všechnu práci** той успяваше да се справи/справяше се с цялата работа самичък; **my si ~íme v práci** можем, успяваме да се справим/справяме се с работата сами; **sotva ~ila včas uskočit** тя едва успя навреме да отскочи встрани; **sotva ~il odpovídat** той едва смогваше да от-

говоря; **plaval tam, kde ~il** той плуваше там, където стигаше дъното **3. само несв. (koti; koti v čem)** не отстъпвам (на някого в нещо): **~í ostatním v práci** не отстъпва на останалите по работа, в работата; **do kopce ti ~ím** нагоре по стръмното няма да ти отстъпя, няма да ти се дам, ще държа крачка с теб **4. само несв. (s čít)** разг. оправям се, справям се (с нещо): **s penězi ~ím** успявам, карам я някак с парите; парите ми стигат

stadion [-dyjon/-dyjón], **-u** м. стадион

stadi|um [-dy-], **-a** ср. стадий, етап; фаза, период: **vývojové ~um** стадий на развитие; **být v přípravném ~u** в подготвителен стадий, етап, период съм; **projít několika ~i** премина през няколко фази

stádn|í, -í, -í, рядко stádn|ý, -a, -é 1. стаден: **~í pud** стадно чувство, стаден инстинкт **2. книж.** който обича да живее в колектив (за хора): **~í člověk a** човек, който обича да живее в колектив **б) пейор.** човек, който се подáva на масова психоза, ръководи се от масовия вкус **3. пейор.** масов; шаблонен; който се отнася към масовия вкус: **~í hesla** шаблонни лозунги; **~í obecenstvo** публика, проявяваща масов вкус

stádo, -a ср. 1. стадо: **~o krav** стадо (от) крави; **~o mračen** прен. куп облаци; **~a myšlenek** прен. ройци мисли; **~o plemenné** сел.стоп. расово, племенно стадо; стадо за разплод; **~o matečné** сел.стоп. стадо за разплод (от животни майки); **~o užitkové** сел.стоп. стадо за мляко

~o běží вървяха като стадо **2. експр. пейор.** тълпа, стадо (група от хора): **pohrdat lidem** презрими

вървя с тълпата, със стадото **стафáž, -e, разг. štafáž, -e** ж. книж. 1. изобр. фон, декор, стафаж: **lod'ky jako nezbytnou ~ jezera** лодки като неизбежен декор, като неизбежен атрибут на езеро **2. статист.** фон (за хора): **být pouhou ~í** служа само за фон, само за декор на нещо

stafylokok, -u м. биол. стафилокок

stafylokokov|ý, -á, -é биол. стафилококов

stagnac|e, -e ж. книж. стагнация; застой

stagn|ovat, -uji/разг. -uju несв. намирам се в състояние на стагнация, на застой; стагнирам: **hospodářsky ~ovat** намирам се в състояние на икономически, на стопански застой

stah, -u м. свиване, съкращаване: **~ úst** свиване на уста; **~ očních víček** свиване, стискане на клепачи; тик на клепачи; **svalový ~** физиол. свиване, съкращаване на мускули; **srdeční ~** физиол. систола

stáh|nout, -nu св. 1. (koho, co; koho, co s/z čeho, s/z koho) смъкна, сваля с дърпане, дръпна (някого, нещо отнякъде, от нещо, от някого) надолу: **~nout ubrus se stolu** смъкна покривка от маса; **~nout (si) šátek s hlavy** смъкна кърпа от главата; **~nout rukavice** сваля ръкавици; **~nout koberec z podlahy** събера килим от под; **~nout chlapce ze žebříku** смъкна момче от стълба; **vír ~l chlapce pod vodu** водовъртеше дръпна, завлече момчето под водата; **~nout tabuli** спусна подвижна черна дъска; **~nout oponu** спусна завеса (в театър); **~nout knot lampy** смъкна, намаля фитил на лампа; **~nout lodní plachty** свия платна на кораб; **~nout si závoj přes oči** спусна, придърпам воал пред очите; **~nout si čepici na uši** нахлупя, придърпам шапка над ушите; **~nout přes sebe pokrývku** придърпам одеало върху себе си; **~nout si zástěru** разг. сваля си престилката **2. (koho, co; co s/z čeho)** одера (някого, нещо); одера кожата (на някого, на нещо): **~nout kůzle** одера козлѐ; **~nout kůži s**

~nulo **mu kůži z těla** разг. експр. одера, смъкна кожата от гърба на някого **3. (co)** снѐма, оттегля, премахва, извадя, издърпам (нещо): **~nout stížnost z pořadu** снѐма, оттегля, извадя жалба от дневен ред; **rybáři ~li síť s úlovky** рибарите издърпаха мрежите с улова **4. (co, koho čít; co)** стѐгна, пристѐгна (нещо, някого с нещо); обвия и стѐгна (нещо, някого с нещо): **~nout si pásek u kalhot** пристѐгна, стѐгна си колана на панталоните; **~nout provaz kolem balíku** стѐгна връв около пакет; **~nout smyčku** затѐгна клуп, прѐмка; **~nout sud obručením** стѐгна бѐчва с обрѐчи; **~nout vlasy stuhou** прихва̀на, пристѐгна коса с панделка; **~nout nohu obinadlem** стѐгна, превѐржа крак с бѐнт; **~nout díru (bavlnkou)** разг. обшѐя, свѐя дуп

~nulo **sek** стѐгна, затѐгна колана **5. (co)** свѐя, сбрѐчка, намрѐщя (лице и под.): **~nout rty** свѐя, изкривѐ устни; **~nout obličej v grimasu** смрѐщя, изкривѐ лице в грѐмаса; **~nout obočí** свѐя, смрѐщя вежди; **křeč mu ~la obličej** лицѐто му се сгѐрчи, изкривѐ се в конвулсия, в гѐрч **6. (co; co kat, odkud)** събера, прибера, свѐя (криле, рѐце и под. някъде, отнякъде): **pták ~l křídla** птицата свѐя, прибра крилѐ; **~nout deštník** свѐя, събера, затвѐря чадѐр; **~nout nohy pod stůl** прибера, свѐя крака под маса; **~nout ocas mezi nohy** прибера, подвѐя опашка между краката; **~nout ruku zpět** прибера, отдрѐпна ръка обратно **7. (co)** слѐя, свѐя, съ-

експр. тропам като кон **2.** селекциониране на коне **3.** стадо породисти коне **4.** *публ.* агенция, фирма, компания, дружество, (работна) група: **modelky z jiných ~í** манекенки от други агенции

stájový, -á, -é **1.** оборски; който се отнася към обор, към конюшня: **~ý odchov skotu** оборско отглеждане на говеда **2.** който се отнася към фирма, агенция, работна група: **~ý kolega** колега от фирмата

stalagmit, -u *м. геол.* сталагмит

stalagnát, -u *м. геол.* сталактон

stalaktit [-tu-], -u *м. геол.* сталактит

stále *нар.* постоянно, непрекъснато, все: **je ~ sám** постоянно, непрекъснато, все е сам; **~ hůř** все по-лошо; **~ víc** все повече; **~ stejný** все един и същ; **musíme mít ~ na paměti** трябва непрекъснато да помним; **~ ještě** все още; **opakuje ~ totéž** непрекъснато повтаря все едно и също

staletí *вж.* století

staletý, -á, -é **1.** стогодишен **2.** вековен, многовековен

stálíc|e, -e *ж.* **1.** *остар. астр.* неподвижна звезда **2.** *прен.* нещо постоянно, устойчиво

stálobarevný, -á, -é който е боядисан с трайни бои (за плат и под.)

stálost, -i *ж.* постоянство, устойчивост, неизменност, константност, стабилност: **~ měny** стабилност на валута; **~ barvy** устойчивост на цвят, на боя; **~ v názorech** постоянство във възгледи; **~ materiálů** *спец.* устойчивост на материали; **tepelná ~** *техн.* термоустойчивост

stáložárný, -á, -é *в съчет.* **~á kamna** *техн.* пещка с непрекъснато горене

stálý, -á, -é **1.** неизменен, траен, постоянен: **~é zaměstnání** постоянна работа; **~é bydliště** постоянно местожителство; **~é divadlo** постоянна сцена (на театър); **~ý plat** твърда заплата; **~á měna** твърда, стабилна валута; **~á armáda** редовна армия; **odstěhovat se na stálo/nastálo** премества се, преселя се завинаги, за постоянно; **najít si něco ~ého** намеря си постоянна работа; **~ý zástupce** *юрид.* постоянен представител; **~í členové Rady bezpečnosti** *юрид.* постоянни членове на Съвета за сигурност; **~í ptáci** *зоол.* непрелетни, нemiгриращи птици **2.** устойчив, стабилен, постоянен: **~á teplota** постоянна, устойчива температура; **~á barva** трайна, устойчива боя; **popřát ~é zdraví** пожелава крепко здраве; **být ~ý v citech** постоянен съм в чувствата си; **~é sloučeniny** *хим.* устойчиви съединения; **veličina ~á** *мат.* константа; **~á pasiva** *икон.* постоянни пасиви; **~é náklady** *икон.* постоянни разходи **3.** редовен, регуля-

рен, постоянен: **~ý návštěvník** редовен посетител; **~á kulturní rubrika v časopise** редовна културна рубрика в списание; **~é formule (sňatkové, soudní)** устойчиви езикови формулировки, езикови шаблони (при бракосъчетание, съдебни и под.); **~ý přízvuk** *език.* постоянно ударение; **~ý básnický přívlastek** *лит.* постоянен епитет

stan, -u *м.* **1.** палатка, шатра, *остар.* шатър: **vojenský ~** войнишка палатка; **circusový ~** циркова шатра; шапито; **spát ve ~ech** спим на ~~плат~~ ~~плат~~ разположа се някъде (на лагер); **strhnout ~ a) свия, разваля, вдигна палатка б) прен.** напусна мястото, където съм бил **2.** *в съчет.* **hlavní ~ v воен.** главна квартира; **spolek měl hlavní ~ v hostinci** *експр.* дружеството заседаваше в ресторанта

standard, -u *м.* **1.** стандарт, равнище, степен, норма, еталон: **vysoký životní ~** висок жизнен стандарт, високо жизнено равнище; **~ vědomostí** степен, равнище на знания; **mravní ~** нравствена, етична, морална норма **2.** *обикн. мн.* **standardly**, **~ů** *учил.* нива (на знания)

standardizace [-dy-], -e *ж.* *книж.* стандартизация, стандартизиране

standardizovat [-dy-], -uji/*разг.* -uju *несв. и св. (со)* *книж.* стандартизирам, типизирам, уеднаквавам (*нещо*)

standardně *нар.* стандартно, типово; според стандарта, по стандарт

standardní, -í, -í стандартен, типов: **~í rozměry** стандартни размери

standardnost, -i *ж.* стандартност, типовост

standart|a, -u *ж.* **1.** флагче, знаменце (*на поставка*): **putovní ~a** преходно флагче; **~a jezdeckta** *истор. воен.* знаме, щандарт на конница **2.** плакат, плакарда, транспарант (*при манифестации и под.*)

stán|ek, -ku *м.* **1.** *остар.* сергия (*на панаир и под.*): **jarmareční ~ek** панаирджийска барака, сергия **2.** будка, павилион, щанд: **~ek s novinami** павилион за вестници **3.** *прен.* *рядко* *книж.* средище, огнище (*на образование, култура и под.*): **kulturní ~ek** огнище на култура (*за театър, библиотека и под.*)

stán|í, -í *ср.* **1.** стоене: **lístek k ~í** билет за правостоящ; **10 míst k ~í (v autobuse)** 10 места за правостоящи (в автобус) **2.** *трансп.* паркиране, място за паркиране, паркинг: **zákaz ~í motorových vozidel** забранено е паркирането на МПС **3.** *сел.стоп.* бокс (*в обор, в конюшня*) **4.** *юрид.* дело, съдебно заседание: **dostavit se k ~í** явя се на дело **5.** *в съчет.* **nemít ~í** не ме

- свърта, не се спирам на едно място; не мога да си намера място
- stanič|e**, **-e ж.** 1. спирка, станция, гара (на превозно средство): **železniční ~e** гара; **osobní ~e** пътническа гара; **autobusová ~e** автобусна спирка; **~e podzemní dráhy** станция на метро; **počáteční ~e** начална спирка; **konečná ~e** крайна, последна спирка; **přestupní ~e** спирка за смяна на превозно средство; **stálá ~e** постоянна спирка; **~e na znamení** спирка по желание, по сигнал (на пътуващите); **vlakotvorná ~e** гара разпределителна, триажна гара; **náčelník**, *остар.* **přednosta ~e** началник-гара
2. управление, служба, станция, пункт, отделение и под.: **~e Veřejné bezpečnosti** по-рано районен, квартален милиционерски участък; районно управление на МВР; **požární ~e** отделение на противопожарна охрана; **~e lékařské pohotovosti** отделение, служба на „Бърза помощ“; **benzinová ~e** бензиностанция; **chovatelská ~e** животновъдна ферма; **hygienicko-epidemiologická ~e** санепидстанция, хигиенно-епидемиологична служба; **transfuzní ~e** център за кръвопреливане; **záchranná ~e** отрезвително (отделение); **záchranná ~e разг.** спасителна служба; **meteorologická ~e** метеорологична станция; **meziplanetární ~e** междупланетна станция; **strojní a traktorová ~e** (сърк. STS) машинно-тракторна станция (сърк. МТС); **strojní početni ~e** изчислителен център; **čisticí ~e** пречиствателна станция; **rozhlasová ~e** радиопредавателна станция, радиопредавател; **televizní vysílací ~e** телевизионен предавателен център; **pojízdná televizní ~e** подвижна телевизионна станция; **retranslační ~e** ретранслятор, ретрансляционна станция; **telegrafní ~e** телеграфна служба; **(telefonní) účastnická ~e** телефонен пост; **radarová ~e** радарна станция; **polární ~e** полярна станция
3. *остар.* спирка, спиране, място за спиране: **první jeho ~e byl pivovar** първата му спирка беше в пивоварната
- staničn|í**, **-í, -í 1.** станционен; който се отнася към спирка, към станция: **~í budova** гарова сграда; **~í řád** разписание на влаковете (в по-малки гари, в спирки) 2. който се отнася към служба, отделение и под.: **~í sestra** старша сестра (в сектор на болнично отделение)
- staniol** [-пу-], **-u м.** станиол
- staniolov|ý** [-пу-], **-á, -é** станиолов: **~é balení** станиолова опаковка, обвивка
- stann|ý**, **-á, -é** обикн. в съчет. **~é právo** юрид. военно положение; **~ý soud** юрид. военно-полев съд
- sta|nout**, **-nu св. книж. остар. 1.** (kde; kam) оглавя, възглавя (*нещо*); застана начело (на нещо): **~nout v čele hnutí** застана начело на движение; оглавя, възглавя движение 2. (kde) спрѝ се, застана (*някъде*): **~nout před obrazem** спрѝ се, застана пред картина
- stan|ovat**, **-uji/разг. -uju** *несв.* станувам, лагерувам; живѝя на палатка
- stanoven|í**, **-í ср.** определяне, отрѝждане; установяване: **~í norem** определяне на нѝрми, на стандарти; **~í trestu** юрид. постановяване, определяне на наказание; **~í diagnózy** мед. поставяне на диагноза
- stanovin|a**, **-y ж.** брезѝнт; плат за палатки
- stanovisk|o**, **-a ср.** становище, глѝдище, позиция, глѝдна точка, отношение; възглед: **umělecké ~o** художествено глѝдище, художествена глѝдна точка; **mravní ~o** нравствена позиция; **třídění ~o** класова позиция; **osobní ~o** лично мнѝние, становище; личен възглед; **odmítavé, zamítavé ~o** отрицателно становище, отрицателна позиция; **zaujmout ~o k něčemu** взѝма отношение по някакъв въпрѝс; **z jeho ~a** от неѝгова глѝдна точка; **stát (pevně) na ~u** стой (твърдо) на позиция, на становище; **zastávat ~o** ймам, защищавам становище
- stanovišt|ě**, **-ě ср.** пост, пункт, позиция, стоянка и под.: **~ě taxiků** стоянка, пѝаца на таксѝта; **pozorovací ~ě** наблюдателен пост; **~ě zemědělských strojů** парк за сѝлскостопански машини; **dispečerské ~ě** диспѝчерски пункт; **traťové ~ě ж.п.** междугѝров пост; **velitelské ~ě** воен. команден пункт; **~ě dělostřelectva** воен. артилерийска позиция
- stanov|it**, **-ím св., рядко несв. (со) 1.** определя/опредѝлям, постановя/постановявам (*нещо*): **~it ceny** определя/опредѝлям ценѝ; **~it podmínky** определя/опредѝлям, поставя/поставям условия; **~it limit** определя/опредѝлям, поставя/поставям грѝница, лимѝт; **vyhláška ~í** обявлѝнието гласѝ; **podrobnosti ~í vyhláška** детѝйлите са дадени, посѝчени са в обявата 2. установя/установявам, определя/опредѝлям (*нещо*): **~it diagnózu** поставя/поставям диагноза; **~it dobu vzniku** установя/установявам времето на възникване
- stanov|ovat**, **-uji/разг. -uju** *несв. (со) рядко* определям, установявам, постановявам (*нещо*)
- stanov|vy**, **-v ж. само мн.** устав, правилник, статут (на съюз, партия и под.): **schválit ~vy** одобря, приема устав
- stanov|ý**, **-á, -é** палатков; който се отнася към палатка: **~é plátno** платно за палатка, брезѝнгово платно; **~ý dílec** (отдѝлна) част на па-

- лътка; **~ý tábor** палатков лагер; **~é městečko** къмпинг, лагер на палатки
- star|á, -é ж.** 1. *експр.* моят старича, старата (за съпруга) 2. старата, възрастната (за птици и животни): **~á s mlád'aty** старата и малките (птичета, животни) 3. *грубо* старата приятелка, съпруга, любовница: **chodí se svou ~ou už dlouho** тя отдавна, от дълго време му е любовница
- star|at se, -ám se неск.** 1. (о ко̀о, о со) грижа се, полагам грижи (за някого, за нещо); гледам (някого, нещо): **~at se o děti** грижа се за деца, гледам деца; **~at se o nemocného** гледам болен; **~at se o domácnost** грижа се за домакинство; вода домакинство; **~al se o všechno sám** (той) сам се грижеше за всичко; **musel se ~at sám o sebe** трябваше сам да се грижи за себе си; **~at se jen o sebe** грижа се само за себе си; **ať se každý o svou kůži ~á** всеки да си гледа работата; **~at se o čistotu** грижа се за чистотата, стремя се да поддържа чистота; **~al se, aby práci vykonal včas** той се стремеше, гледаше да свърши, да изпълни работата навреме 2. (о со, о ко̀о) осигурявам, набавям (нещо, някого); снабдявам (с нещо): **~at se o potřebný materiál** осигурявам, намирам необходимия материал; **~at se o další zaměstnance** осигурявам нови служители 3. (о ко̀о, о со) интересувам се (за някого, за нещо; от някого, от нещо); обръщам внимание не се интересува от съседите (си); **ne~á se o lidské řeči** не обръща внимание на хората приказки, не се интересува от хората приказки
- 4.** (-; *остар.* на со) безпокоя се, боя се, страхувам се, загрижен съм (за нещо): **o to se ne~ám** не се безпокоя за това; **ne~ej se, to je maličkost** не се страхувай, не се безпокой, това е дреболия
- stár|ek, -ka м.** 1. по-рано старши помощник (в мелница или пивоварна) 2. началник на производство (в мелница)
- stár|nout, -nu неск.** 1. старея, остарявам, ставам стар (за хора): **lidé ne~ou stejně** хората не стареят по един и същ начин; **zrak, sluch ~ne** зрението, слухът отслабва; **tělo ~ne** тялото старее 2. *третол.* -не старее, износва се, изтърква се, овехтява, изхабява се (за предмет): **stroje ~nou** машините стареят, овехтяват, износват се; **objevy ~nou** открытията стареят, остаряват
- stárnut|í, -í ср.** 1. стареене, остаряване, овехтяване, износване 2. *стец.* стареене: **~í ocelí** стареене на стомана; **tepelné ~í** топлинно стареене
- starob|a, -y ж. книж.** 1. преклонна възраст, дълбока старост 2. гръхналост, отпадналост, нemoщ
- starobin|ec, -ce м. остар.** старчески приют; старопиталище
- starobn|í, -í, -í обикн.** в съчет. **~í důchod** пенсия за прослужено време и старост; **~í pojištění** *остар.* застраховка за старост
- starobolševik, -a експр. пейор.** заклёт, пещерен болшевик; хардболшевик, болшевик-хардлайнер
- starobyle нар.** както в древността, в старите времена; по дъвен, старинен, отдавнашен начин
- starobylost, -i ж.** старинност, дъвност; архаичност
- starobyl|ý, -á, -é** дъвен, старинен; архаичен: **~á část města** историческа, старинна част на град; **~é nápisy** старинни надписи
- staročesky нар.** 1. (на) старочешки: **~psaný** текст, написан на старочешки 2. по старочешки; като „старочех“ (*привърженик на консервативната партия преди Първата световна война*)
- staročesk|ý, -á, -é** старочешки
- staročestín|a, -y ж.** старочешки език
- starodávně нар.** (по) старовремски, постарому; по старинен, по старовремски начин
- starodávn|ý, -á, -é** старинен, дъвен, старовремски
- staroch, -a м. експр. пейор.** старчок; старче, старо; старик; дядо, дядка
- starokomunist|a [-пу-], -y м. експр. пейор.** хардкомунит, комунит-хардлайнер, тъмночервен комунит
- staroměstsk|ý, -á, -é** староместски; който се отнася към Старе Место: **Staroměstské náměstí** Староместски(ят) площад (в Прага)
- staromil|ec, -ce м.** човек, който въздиша по „доброто старо време“; привърженик на стария начин на живот (*през чешкото възраждане*)
- staromilsk|ý, -á, -é** който се отнася към привърженик на старовремския начин на живот (*през чешкото възраждане*)
- staromilstv|í, -í ср.** любов към „доброто старо време“
- staromládeneck|ý, -á, -é** който се отнася до стар ерген; староергенски; *разг.* бекърски
- staromládenectv|í, -í ср.** положение, живот на стар ерген; ергенство, ергенуване; *разг.* ергентък, бекърство
- staromódně нар.** старомодно, остаряло
- staromódn|í, -í, -í** старомоден, остарял
- staromódnost, -i ж.** старомодност, остарялост

staronov|ý, -á, -é 1. обновен, подновен; обърнат (за дрехи); престроен (за строеж) **2.** преработен: **~ý program** преработена, обновена програма; **~é románové náměty** преработени стари ромánови сюжети

staropanensk|ý, -á, -é старомомински; който се отнася към старà момà; който е присъщ на старà момà

staropanensv|í, -í *ср.* старомоминство; положение, живот на старà момà

staropramen, -e/-u *м.* „Старопрамен“ (бура)

staropražsk|ý, -á, -é старопражки; който се отнася към старà Прага

starorůžov|ý, -á, -é розов с виолетов оттенък; убито розов (за цвят)

starořeck|ý, -á, -é старогръцки

starořímsk|ý, -á, -é (старо)римски; който се отнася към Римската империя

staroslavnj|ý, -á, -é преславен, старославен, прославен, знаменит, именит, прочут: **~á uni-verzita** прочут, прославен университет

staroslovansk|ý, -á, -é старославянски

staroslověnsk|ý, -á, -é *език.* старобългарски: **~ý jazyk** старобългарски език

staroslověština|a, -y *ж.* старобългарски език

starosocialistick|ý [-ty-], -á, -é *експр. пейор.* който се отнася към стария социалистически режим; който е подобен на стария социалистически режим

starosoudruh, -a *м. експр. пейор.* заклёт, пещерен комунист; хардкомунист, комунист-хардлайнер; тъмно-червен комунист; „червена бабичка“

starost, -i *ж.* (о кохо, о со) **1.** грижа, безпокойство, тревога, *разг.* кахър, дерт (за някого, за нещо): **drobné denní ~i** дребни ежедневни грижи; **mít hlavu plnou ~i** затънал съм до гúша в грижи; **rodinné ~i** семейни грижи; **mít ~ o někoho, o něco** безпокоя се, тревожа се за някого, за нещо; **mám teď jiné ~i** сегà не ми е до това, ймам (си) други грижи; **žít bez ~i** живяя безгрижно; **dělat, působit ~i někomu** създавам, причинявам на някого неприятности; **to mi dělá ~i** това ме безпокоя, тревожи ме; **máme už po ~i** отървахме се от грижите; вèче нямаме грижи; **bud'te bez ~i! jen žádnou ~!** не сè безпокойте! не сè тревожете! **ty máš ~i!** това е бял кахър! и това ако са тревоги! излишно се безпокойш! да ти ймам грижите, дèртовете! **to bylo ~i!** колко грижи, тревоги сàмо ймахме! **2.** грижа, задължение (за някого, за нещо): **mít někoho, něco na ~i** грижа се за някого, за нещо; **vzít si někoho, něco na ~** поема грижата за някого, за нещо; **mám na**

~i celou rodinu грижа се за цяло семейство; на гърба ми лежи цяло семейство; **dát někomu někoho, něco na ~** възложà, поверя на някого грижата за някого, за нещо; **to je moje ~!** това е мòя грижа! **to není moje ~** това не мè засяга, това не è мòя рàбота

starost|ja, -y *м.* **1.** *юрид. адм.* кмет **2.** *истор.* председател (на дружество, организация и под.): **~a Sokola** председател на (секция на) организация „Сòкол“; **~a bratří** глава, старейшина на Общинàта на чешките братя; **~a třídy** председател на клàс

starostk|ja, -y *ж.* *юрид. адм.* кметлица

starost|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* кметувам; изпълнявам длъжност, функция на кмет: **~uju už dva roky** тòй е кмет от две години

starostlivě *нар.* **1.** грижливо, грижòвно: **~ opatrovat děti** грижливо пàзя, грижливо отгледжам деца **2.** загрижено: **pozorovat ~** наблюдавам загрижено

starostlivost, -i *ж.* **1.** грижливост, грижòвност **2.** загриженост

starostliv|ý, -á, -é 1. грижлив, грижòвен **2.** загрижен: **~ý pohled** загрижен поглед

starostován|í, -í *ср. разг.* кметуване; изпълняване на длъжността кмет: **před ~ím pracoval jako ředitel školy** преди да стàне кмет, тòй е работил като дирèктор на училище

starostrukturn|í, starostrukturáln|í, -í, -í *пейор.* който се отнася към старàта (комунистическа) номенклатура: **~í socialistické praktiky** практики, òпит на старàта социалистическа номенклатура

starosvat, -a *м.* шàфер; сват, сватòвник, годèжар

starosvětsk|ý, -á, -é 1. старомòден, старовремски: **~ý oblek** старовремско облекло; **~ý život** патриархàлен живот; **žít po ~u** живяя старовремски **2.** *рядко пейор.* консервативен, реакционен, реакционèрски

starousedlík, -ka *м.* стар заселник: **čeští ~ci v Americe** стари чешки заселници в Америка

starousedl|ý, -á, -é който е заселен отдàвна; кòренен (за население)

starouš|ek, -ka *м. умал. рядко експр.* старият; мòят старец (*обикн. за съпруг*): **~kové** старите, дядо и баба (*обикн. за съпружеска двойка*)

starověk, -u *м. истор.* дрèвност, античност; Стàрия(т) свят: **dějiny ~u** истòрия на дрèвността, на Стàрия свят; антична истòрия

starověk|ý, -á, -é дрèвен: **~é dějiny** старà, антична истòрия; истòрия на Стàрия свят, истòрия на дрèвността

starozákonn|í, -í, -í 1. *църк.* старозавèтен; който се отнася към Стàрия завèт: **~í proroci** про-

róci от Стàрия зàвет, старозàветни прорóци
2. патриархàлен; който е в духà на Стàрия зàвет: **~í p̄r̄isnost** патриархàлна стрòгост
starožitnický, -á, -é антиквàрен; **~ý obchod** антиквàрен магазин
starožitnictví, -í *ср.* **1.** антиквариàт, антиквàрен магазин **2.** антиквàрство; антиквàрно дèло
starožitník, -a *м.* антиквàр; тръгòвец на старинни предмети
starožitnost, -i *ж.* старинна вèщ; антика; *обикн. мн.* **starožitnostj, -í** антики: **obchod se ~mi** антиквàрен магазин, антиквариàт
starožitný, -á, -é *остар.* старинен; антиквàрен
starší I, -ího *м.* **1.** *остар.* общински съветник, *разг.* общинàр; члèн на гràдско, на общинско рьководство **2.** *църк.* презвитер **3.** *истор.* цèхов мýстор; старейшина на занаятчийски еснаф
starší II, -í, -í **1.** *сравн.* към **starý** пò-стàр **2.** стàрши: **~í trenér** стàрши треньòр **3.** стар, вьзрастен: **~í člověk** вьзрастен човèк
staršinja, -y *м. воен.* старшина
start, -u *м.* **1.** *спорт.* стàрт: **~ pevný** стàрт от място; **~ letný** стàрт в движèние; **hromadný, skupinový** ~ грúпов стàрт; **~ do života** *прен.* стàрт в живòта **2.** стàртиране, учàстие в състезàние: **dostavit se na** ~ учàствам в състезàние; стàртирам, застàвам на стàрт *и прен.* **3.** стàртова линия; стàрт: **vyznačit** ~ означа, обознача стàртова линия **4.** *авиàц.* стàрт, издигане, излитане: **~ letadla** стàрт, излитане на самолèт **5.** *спец.* стàрт, пýскане, запàлване (*на двигател*) **6.** *публ.* стàрт, началò, запòчване: **~ ekonomické reformy** стàрт, началò на икономическа рефòрма
startér I, -a *м. одуш.* стàртов съдия; стàртер
startér II, -u *м. неодуш. техн.* стàртер, пускàч, подкарвàч
startovací, -í, -í стàртов; който се отнàся към стàрт, към стàртиране: **~í podmínky** услòвия за стàрт, за стàртиране; **~í pistole** *спорт.* стàртов пистолèт; **~í rychlost** *авиàц.* стàртова скòрост, скòрост при излитане; **~í plocha** *авиàц.* стàртова площàдка; **~í základna** *авиàц.* стàртова бàза
startovat, -uji/разг. -uju *несв. и св.* **1.** *спорт.* стàртирам: **~ovat do života** *прен.* стàртирам, навлìзам/навлìзя в живòта **2.** *спорт.* учàствам, стàртирам в състезàние: **~ovat podruhé na mistrovství světa** учàствам за втòри път в светòвно пьрвенствò **3.** стàртирам, набìрам/наберà скòрост, задвижвам се/задвижа се (*за самолети, превозни средства и под.*): **auto špatně ~uje** колàта бавно набìра скòрост; **le-**

tadlo právě ~ovalo самолèтът тькмо стàртираше, излиташе **4.** (*сò*) пýскам/пýсна (*нещо*) в движèние, в хòд: **ne~uj tak dlouho** не задържай стàртера такà дьлго **5.** (*сò*) *публ.* стàртирам, запòчвам/запòчна, открìвам/открìя (*нещо*): **loterie ~uje reklamní hrou** лотàрията стàртира, запòчва с рекламна игра
startovní, -í, -í **1.** *спорт.* стàртов; който се отнàся към стàрт: **~í listina** спìськ на стàртиращи; **~í číslo** стàртов нòмер; **~í povel** комàнда, сигнал за стàрт; **~í čára** стàртова линия **2.** стàртов; който е свьрзан с началò, със запòчване: **~í období podniků** стàртов период, стàртиране на предприятия; **odpíchnout se od ~ích bloků** *прен.* отлепà се от стàрта, изляза от началната фàза на дèйствиe и под.
staruška, -y *ж. умал. експр.* **1.** *остар.* старица **2.** стàрата, мòята старица (*за съпруга*)
starý I, -á, -é **1.** *именна форма* **stár, -a, -o** който е на ... годìни; на вьзраст ... годìни; ...годìшен (мèсечен *и под.*); вьзрастен, голям (*за вьзраст на хора и предмети*): **dítě ~é devět měsíců** детè на дèвет мèсеца, дèветмèсечно детè: **jak je to dítě ~é?** кòлко голямò е детèто? **je stár (~á, ~é) pětadvacet let** тòй (тà, тò) е на двàйсет и пèт годìни; **jak jsi stár?** на кòлко годìни си? **je už dostí ~ý a)** вèче е дòста стàр, вьзрастен (*за зрèл човек*) **б)** вèче е дòста голям (*за дете*); **jsou na den stejně staří** тè са абсолютни връстници, родèни са в един и същи дèн; **nej~ší syn** най-голèмият, най-стàрият, най-вьзрастният син; **~ý Novák** *разг. експр.* стàрият Нòвак (*бащата или дядото*); **~á Nováková** *разг. експр.* стàрата Нòвакова (*майката или бабата*); **jak ~ý je ten dům?** когà е построèна тàзи кьща? кòлко стàра е тàзи кьща? откогà е тàзи кьща? **vůz ~ý deset měsíců** колàта е на дèсет мèсеца **2.** стар, вьзрастен (*противопол.* млад): **~ý člověk** стàр, вьзрастен човèк; **~á generace** стàра генерàция, стàро поколение; **je ~ý** вьзрастен е; **je už ~ý/stár na něco, pro něco, aby...** вèче е стàр за..., (за) да...; **k stáru** в старостгà, на стàри годìни; **~ý mládenec** стàр ергèн; **~á panna** стàра момà; **jak se má ~ý pán?** каквò пàви, как е господìн бащà ви/господìн тьстьт ви/господìн свèкьрът ви? **pozdravujte ~ou paní!** мнòго пòздрави на госпожà мàйка ви/на госпожà тьща ви/на госпожà свèкьрва ви! **staří paní** господìн и госпожà родителите; **Václav Vydra ~ší** Вацлав Видра-бащà, Вацлав Видра-стàрши; **~ý mladý** ~ý **~ý mladý** *пейор.* мляд стàрец, мляда стàрица (*за мляд мьж или мляда жена, който*

по облекло и под. приличат на възрастни хора); **staří páni спорт.** а) състезатели от категория „старша възраст“ б) „стари муцуни“, бивши спортисти; **mladí ležáci, staří žebráci пословица** на младини ако не работиш, на старини ще прѝсиш; (**přišli**) **staří mladí** дойдѐ мало и голямо, старо и младо; дойдоха всички; **má ~é kosti** стар/стара е; **na ~á kolena, na ~á léta** на стари години 3. стар, остарял, износен, изхабѐн (*противопол. нов*): **~é šaty а)** стари, износени дрѐхи б) стара, износена рѝкля; **~ý hrad** стар замък; **~é knihy** стари, антикварни книги; **~é brzdy** износени спирачки; **~ý papír** хартия за отпадъци; **~ší nábytek** поостарѐли мѐбели; нѐ съвсѐм нови мѐбели; **~ý vzduch** застоял въздух; **~é brambory** картофи от предишна реколта; стари картофи; **~ý tuk** гранясала мазнина; **~é zemle** твърди, стари, баяти бѐли хлѐбчета; **~é vejce** старо, развалѐно яйцѐ; **~ý sýr** отлежало, узряло сирене; **~é víno** старо, отлежало вино; **~á jízděnka** стар, невалиден билет (за трамвай и *пѝбѝдѝжѝне*); не мѐ бива вѐче за нищо; стѝвам сѝмо за вторични суровини; **hrklo v něm, jako v ~ých hodinách** нещо в нѐго се скѝса, преобърна се 4. *експр. фам.* скѝпи, мѝли; бѐдничкият ми, горкѝчкият ми (*при разговор*): **~ý brachu!** мѝли братко! **chudák ~á!** клѐтникът! нещѝстникът! бѐдният човѐк! **blázen ~á!** стар глупѝк! старият му глупѝк! 5. старинен, стар, старовремски, отдѝвнашен, мѝнал, дрѐвен: **~é mince** стари, старинни монѐти; **~é rukopisy** стари, старинни ръкописи; **~é zvyky** старинни обичѝи; **~é město а)** стар град б) историческа, стара част на град; **pocházel ze ~ého rodu** (тоѝ) произхождаше от стар род; **staří Řekové** дрѐвните гърци; **staří Slované** старите славяни; **~á čeština** старочѐшки език; **~é jazyky** дрѐвни езици; **Starý svět** Старият свят, Европа; **Starý zákon** Старият завет, Вѐхтият завет; **~ý věk** древността, Старият свят; **za ~ých časů, za ~ých dob, za stara/zastara** в стари времена, някога, отдѝвна, преди мнѝго години 6. стар, предишен, пѝ-раншен, мѝнал, някогашен, отдѝвнашен, отколѐшен; обичѝен: **navštívit ~ou vlast** посетѝ старата (си) родина; **překonat ~ou normu** надмина стара, предишна норма; **vytočit ~é telefonní číslo** набѐра стар, предишен телефонен номер; **obnovit ~é známosti** подновѝ стари, пѝ-раншни познѝнства; **staří přátelé** стари, отдѝвнашни, отколѐшни приятели; **~ý rok** стара(та), отиваща(та) си година; **~á zkušenost** стар, пѝ-раншен, предишен опит;

~ý režim стар, предишен режим; **vrátit se k ~ému způsobu života** върна се към стария, към предишния начин на живѝт; **život se vrátil do ~ých kolejí** живѝтът влѐзе в старите, в обичѝйните си рѝлси; **vše zůstalo při ~ém** всичко остана постарому, както пѝ-рано, както си бѐше; **všechno šlo po ~ém** всичко си бѐше както пѝ-рано; **žít po staru/postaru** живѐвѝ по старому; **už to není ten ~ý** (тоѝ) вѐче не ѐ *пѝишѝ* ♦ *пѝбѝдѝжѝне* предишните си рѝлси; запѝчна да живѐвѝ по обичѝйния си начин; **vyřizovat si ~é účty, dluhu** уреждам стари сметки; **~á láska nereza-ví поговорка** стара любов рѝжда не хвѝща 7. стар, остарял, старовремски, назадничав; изтъркан, изхабѐн; демодѝран: **šaty ~ého střihu** рѝкля със стара, с демодѝрана рѝйка; **~á pravda** стара, общоизвестна истина; **~ý vtíp** стар, брадат, изтъркан виц; **~é názory** остарѐли схвѝщания, възгледи; **smýšlet po staru/postaru** разсъждавам, мѝсля по старому, *контрѝвно* ♦ *пѝбѝдѝжѝне* от старото поколение, от старата генерация, от старата школа съм; консервативен, назадничав съм; **lidé ze ~ého světa** хора с остарѐли разбираня; вкаменѐлости, догматици; **~é nomenklatury** стара (комунистѝческа) номенклатура, стари (комунистѝчески) кадри; **~é struktury а)** стари (комунистѝчески) номенклатурчици б) стара номенклатура; **to je ~á písnička** пак старата пѝсен; стара пѝсен; **ohřívát ~é historie** припѝмям, разбѝтвам отдѝвна забравени нещѝ, събития 8. стар, опитен: **~ý funkcionář** стар, опитен функционѝр ♦ *пѝбѝдѝжѝне* пѝшка (за войник); **~ý kozák** гърмян, стрѝлян заек; **~á liška** стара, голяма, хитра лисица; изпѝчен шмѝкер, хитрѝц 9. *разг. експр. в свѝт* ♦ *пѝбѝдѝжѝне* **~ého! čerta ~ého!** вятър! вятър и мъгла! трѝнки! никак! съвсѐм никак! **to ti čerta ~ého pomůže!** това хѝч няма да ти помѝгне! вятър, трѝнки ще ти помѝгне! **stojí to za ~ou belu** това не струва и пѝкната пара; **víš ~ou belu!** вятър знѝеш! трѝнки знѝеш! нищо не знѝеш! **mít ~ou bačkoru** трѝнки ймам; нямам нищо; нямам пѝкнат грѝш; **vědět ~ou bačkoru** трѝнки знѝам; нищо не знѝам; бѝкел не знѝам

starý II, -rého м. 1. стар, възрастен човѐк: **počiná si jako ~rý** постѝпва, дѝйства като *възрастнѝчѝн* ♦ *пѝбѝдѝжѝне* дойдѐ мало и голямо, старо и младо; **mladý může, ~rý musí (umřít)** поговорка кой пѝ-рано, кой пѝ-кѝсно – всички ще умрѝм 2. *мн.*

градието още го нямаше, още не беше построено; **vlasý mu stály na hlavě jako hřebíky** косата му стърчеше като бодли; **obilí ještě stojí** житото още не е прибрано, още стои по нивите; **naškrobená sukňe pěkně stojí** колосаната фўста стои добрѐ; **všechno stojí na svém místě** всйчко е на мястото си; **škola stojí na rohu** училището се намира, училището е на ѓъла; **rosa stála na listech** по листата лежѐше, имаше роса; **louky stály pod vodou** ливадите бяха залѐти, покрити с вода, потопѐни във вода; **dům stál v plamenech** къщата горѐше, бѐше в пламъци; **v očích mu stály slzy** в очите му имаше сълзи; **na čele mu stál pot** на челото му имаше, бѐше избѐла пот; **vojska stála proti sobě** войските бяха готови за бой; **~ ve zbrani** в бойна готовност съм; **nechal jídlo** ~ той не сѐ докòсна до храната; **stál celou cestu ve vlaku** през цѐлия път (той) стои прав във влака; (той) стои прав през врѐме на цялото пътуване; **(je to tak,) co svět světem stojí** (това си е така) открай врѐме; (това си е било така) винаги; откак свят светува, от памтѐвека (всѐ си е така) **3.** спрял съм (се), стои на едно място, неподвижен; бездѐйствам; **často třetol. stojí** не работи, не функционира (за машина, устройство и под.); **chvíli stál, pak se dal do běhu** за миг той спря, после се затича; **vlak stojí ve stanicí** влакът е спрял на гарата; **stůj, nebo střelím!** стой или ще стрѐлям! **zastavit ~!** стой! (команда); **slunce stálo vysoko na obloze** слънцето се бѐ издигнало високо в небѐто; **mlha stála v údolí** в долината лежѐше мъгла; **stojící voda páchne** застоялата вода мирѐше; **hodiny stojí, hodiny zůstaly** ~ часовникът е спрял; **stroje stojí** машините са спрѐли, не работят; **práce stojí** работата е спрѐла, не напредва; **zákaz** ~ трансп. паркирането **зрѐво** вцепенѐ се от учудване; изумѐ се от нѐщо; **zůstal jí nad tím rozum** ~ това не можеше да се побере в ума ѝ; тя не можеше да разбере, да проумѐе това; **zůstat u nějaké věci** ~ занимавам се по-продължително с нѐщо; **aby řeč nestála** за да не сѐ прекъсва, за да не (сѐ) спѐра разговорът; разг. за да върви приказката, (лаф)-моабѐтъг **4.** (kde) стои, седя, съм, намирам се (някъде) (за лица, рядко за предмету); **~ v čele něčeho** оглавявам, възглавявам нѐщо; **~ v popředí** стои на прѐден план, на челно място; **~ v pozadí** стои, намирам се, съм на заден план; стои, намирам се, съм зад гърба на някого; **~ nad ostatními**

стои, съм, издѐгам се над останалите; **~ za ostatními** изоставам от другите; **~ na nízkém stupni vývoje** стои, намирам се, съм на ниска стѐпен на развитие; **~ na něčí straně** стои, съм, застана на страната на някого; **~ proti někomu** опѓлчвам се против някого; заставам срещу някого; **stáli věrně spolu** бяха сгòворни, разбираха се; **~ v opozici proti někomu, proti něčemu** стои в опозиция, в опозиция съм на някого, на нѐщо; **~ stranou něčeho** стои, държã се настранã от нѐщо; **~ někomu po boku a)** стои рѐдом с някого, до някого **б)** *прен.* помагам на някого, подкрѐпам някого, на страната на някого съм; **~ někomu v cestě** *прен.* прѐча на някого; **stojí před těžkým rozhodnutím** предстой му/ѝ важно решѐние: **stojí před zkouškami** предстой му/ѝ изпити **5.** (*při kom, při čem; za kým, za čím*) помагам (на някого, на нѐщо); подкрѐпам, поддържам (някого, нѐщо); държã (на някого, на нѐщо; за някого, за нѐщо): **krajané stojí při sobě** земляците се поддържат, подкрѐпят се, държат един на друг; **učitel stál za svým žákem** учителят поддържаше свòя ученик, държѐше за свòя ученик **6.** (*jak*) чувствавам се, намирам се, съм (някак, в някакво положение, състояние): **nevím jak to s ním stojí** не знам как е (той), каквò прави, как се чувства; **jak to stojí?** как стоят нещата? каквò е положѐнието? **záležitost stojí tak, že...** слѓчаят е такъв, че...; работата е в това, че... **7.** обикн. **stát si, stojím si** (*jak*) разг. (материално) съм, живѐя (някак); намирам се на (някакво) жѐзнено равнище; има (някакъв) жѐзнен стандарт: **jak si stojí?** каквò е материалното му положѐние? как вървят работите му? **stojí si dobře** материално е добрѐ; материално си живѐе добрѐ; материалното му положѐние е добрò; има добрò материално положѐние **8.** (*na kom, na čem; kým, čím*) опирам се, основавам се (на някого, на нѐщо); завѐся, завѐсим съм (от някого, от нѐщо): **na nás svět nestojí** светът не завѐси от нас; светът няма да загине без нас **9.** (*na čem*) настоявам (на нѐщо, за нѐщо); упòрствам (в нѐщо, за нѐщо); държã (на нѐщо); постоянствам (в нѐщо); отстоявам (нѐщо): **~ za svým rozhodnutím** упòрствам, постоянствам в решѐнието си; **~ na svém** държã на свòето; упòрит съм; принципен съм **10.** (*o co, o koho*) отдавам, придавам значѐние (на нѐщо, на някого); държã (на нѐщо, на някого); интересувам се (от нѐщо, от някого): **nestojím o peníze** парѐте не мѐ интересуват; не държã на

парите; парите нямат значёние за мене; **nestojím o to** това не ме интересува; това ми е безразлично; **není oč ~!** няма за какво да **se zajímám** ◆ **lchtj** **cizí, přichází o své** пословица който ламти по чуждо, остава и без своё **11.** (*co; koho co*) струвам, коствам (*нещо; на някого нещо*); ймам (*някаква*) цена; струвам (*нещо на някого*): **kolik/co to stojí?** колко струва? **stálo to hodně** това струваше скъпо, много; **stálo to velké peníze** това струваше много пари, беше много скъпо; **vítězství nás stálo mnoho obětí** победихме с цената на много жёртви; **nic nás to nestálo a)** това не ни струваше нищо, беше безплатно **б) прен.** това не изискваше никакви усилия: **stojí to čas a peníze** това струва време и пари; **stálo ho to zdraví** това му струваше здравето, взе му здравето; той заплати за това със здравето си; **stálo ho to životí** това му струваше живота; той заплати **жизновою ценою** ◆ **stálo ho to** цената е без значёние; колкото/каквото и да струва; **stůj co stůj** на всяка цена **12.** *третол.* **stojí (za co)** струва си, има смисъл (*да се направи нещо*); *често отриц.* (*нещо*) не си струва: **knihá nestála za čtení** не си струваше да се четё книгата; **stojí to za pokus** струва си, има смисъл да се опита; **to nestojí za zlobení** това не си струва ядà, ядосването; **nestojí to za tu práci** (това) не си струва трудà ◆ **nestojí to za práci** (това) не си струва (трудà); (това) няма смисъл; **to nestojí za řeč, za zmínku** не си струва, няма смисъл да се говори, да се споменава; **nestojí to za mnoho** това не струва; слаба работа; **nestojí to za nic** (това) нищо не чини; (това) нищо не струва; (това) на нищо не прилича; (това) не струва пукнат грош; **jak se máš? – nestojí to za nic** как си? – остави, не è за разправяне; зле; лошо; **(dnes) nestojím za nic** (днес) не́що не ме бива, като пребит съм; **ten člověk nestojí za nic** този човек за нищо не го бива **13.** *третол.* **stojí, sviço и в съчет.** **stojí psáno разг.** написано е, пише (*във вестник и под.*): **v novinách stojí, že...** във вестника пише, че...; вестникът пише, че...; **v dopise stálo...** в писмото пишеше, **беше** ◆ **stálo to** никъде не è (*на*) написано, не сè разбира от сàмо себе си, не è казано изрично

stát se, stanu se св. 1. (*кът, čít*) стàна (*някой, нещо, някакъв*): **~ se ředitelem** стàна директор; **stala se jeho ženou** (тя) стàна негова жена; **~ středem pozornosti** стàна център на внимание; **stal se obětí něčeho** той стàна жёртва

на не́що; **stalo se zvykem, že...** стàна навик, обичай да... **2.** *третол.* **stane se** слўчи се, стàне (*за събитие и под.*): **co se (s ním) stalo?** каквò стàна, каквò се слўчи (с него)? **stala se mi nemilá věc** слўчи ми се не́що неприятно; **jak se to stalo?** как се слўчи това? как стàна това? **někdy se stane, že...** понякога се слўчва, че...; понякога се слўчва да...; **stalo se neštěstí** слўчи се нещàстие; **ať se stane cokoli (v) ~** ◆ **stálo to** не си струва да се говори! (*отговор на благодарност*); **jako by se stalo** благодаря; няма нўжда; все едно, че сте го направили (*при учтив отказ*); **co se stalo, stalo se** стàналото-стàнало, нищо не мòже да се направи; **už se stalo** каквò мòже да се направи; нищо не мòже да се направи, да се промени, да се поправи; това è свършен факт; **co se má stát, stane se** поговорка каквòто è писано, ще стàне; каквòто йма да се слўчи, ще се слўчи; каквòто йма да стàва, ще стàне; **staň se co staň** във всички слўчаи; на всяка цена **3.** *третол.* **stane se (koti, četi)** слўчи се, стàне (*на някого, на нещо*) (*обикн. за неприятно събитие*): **stalo se vám něco?** каквò ви стàна? стàна ли ви не́що? **co se mu stalo?** каквò му стàна? каквò се слўчи с него? **stala se mu křivda** постъпила несправедливо с него; обидиха го; **nikomu se nic nestalo** на никого нищо му няма; никой не пострада; **nic se mu za to (co provedl) nestalo** това (което стòри) нямаше никакви послèдствия за него; нищо не мў се слўчи; остàна ненаказан; **co se mi může ~?** каквò мòже да ми стàне? **myslel, že se mu něco stane прен. а)** мислеше, че няма да (мòже да) издържи **б)** мислеше, че това няма да остàне без послèдствия за него

stať, -ti/-tě ж. 1. стàтия: **oslavná ~ť** юбилейна, хвалёбствена стàтия; **sborník ~í** събрàни стàтии, събрàник стàтии **2.** част, глава, òткъс, дял, раздел, параграф, стàтия (*в по-голям текст*): **~ť o výslovnosti v mluvnici** раздел за произноше́ние в грамàтика **statečně нар.** храбро, дòблестно, мъжèствено, смèло, безстрашно, юнàчно, герòйски, сърцàто: **chlapec se choval ~** момчèто се държà смèло, герòйски, мъжèствено **statečnost, -i ж.** храброст, дòблест, мъжèствò, смèлост, безстрашие: **vojenská ~** вòинска дòблест **statečn[ý], -á, -é** храбър, дòблестен, мъжèствен, смел, безстрашен, герòйски, сърцàт: **~ý pacient** безстрашен пациент; **být ~é mysli** отличàвам се със смèл, безстрашен дұх

stat|ek, -ku *м.* **1.** (земедѣлско) стопанство; (селскостопански) двѳр: (**státní**) **~ek** държавно стопанство **2.** *в съчет.* **zbytkový ~ek** остар. чифлик, стопанство, остана̀ли след раздѣлянето на голѣмите имѣния (*след Първата световна война*) **3.** обикн. *мн.* **stat|ky, -kŭ** по-рано имѣние, чифлик **4.** *мн.* **stat|ky, -kŭ** остар. имѳт, имущество, собственост, състояние **5.** *мн.* **stat|ky, -kŭ** остар. икон. (потребителски) блага **6.** *книж.* цѣнност: **kulturní ~ky** културни цѣнности

staticky [-tu-] *нар.* статично

statick|ý [-tu-], **-á, -é** статичен, неподвижен, неизмѣнен; който не сѣ промѣня: **~ý názor na svět** статично схващане за светá: **~ý náboj** *физ.* статичен заряд; **~á elektřina** *физ.* статично електричество; **~é ústrojí** *анат.* вестибуларен апарат; ѳрган, цѣнтръ на равновѣсието

statičnost [-tu-], **-i** *ж.* статичност, неподвижност, неизмѣнност

statik|a [-tu-], **-y** *ж.* *физ.* статика

station *вж.* **stejšn**

statistic|e, -ŭ *м.* само *мн.* стотѣци хѣляди; много хѣляди; хѣляди, много: **~e let** стотѣци хѣляди годѣни

statisicov|ý, -á, -é стохѣляден, многохѣляден: **~ý dav** стохѣлядна, многохѣлядна тѣлпá; **~á částka** сŭма от стѳ хѣляди

statist|a [-tu-], **-y** *м.* **1.** *театр. филм.* статѣст **2.** *прен.* статѣст, фигурáнт, пасѣвен учáстник

statistk|a [-tu-], **-y** *ж.* *театр. филм.* статѣстка

statisticky [-tysty-] *нар.* статѣстически, статѣстично

statistick|ý [-tysty-], **-á, -é** статѣстичен, статѣстически

statističk|a [-tysty-], **-y** *ж.* женá-статѣстик, статѣстичка

statistik [-tysty-], **-a** *м.* статѣстик

statistik|a [-tysty-], **-y** *ж.* **1.** статѣстика, статѣстическа наука: **matematická ~a** математическа статѣстика **2.** статѣстика, пребрѳване: **~a dopravních nehod** статѣстика на транспортни произшѣствия

stativ [-tu-/-tŭ-], **-u** *м.* *техн.* статѣв, стѳйка, постáвка

statkář, -e *м.* земевладѣлец, чифликчийа

statkářk|a, -y *ж.* **1.** земевладѣлка, чифликчийка **2.** *разг.* съпрŭга на земевладѣлец, на чифликчийа; чифликчийка

statkářsk|ý, -á, -é земевладѣлски, чифликчийски

statkov|ý, -á, -é *в съчет.* **~é krmivo, hnojivo** *сел. стоп.* обѳрски тѳр

statně *нар.* снажно; здравѳ, силно: **~ si vykračovat** пристѣпвам напѣрено, горѳо

státně *нар.* *рядко* в държавно отношѣние; по отношѣние на държавата; държавно: **~ organizovaná akce** организирана от държавата áкция, проява

státn|í, -í, -í **1.** държавен; който се отнáся към държава: **~í hymna** държавен хѣмн; **~í znak** държавен гѣрб; **~í vlajka** държавно знáме, държавен флáг; **~í svátek** официáлен (държавен) прázник; **~í návštěva** посещение на високо равнище; официáлно държавно посещение; **~í cena** държавна награда; **~í území** държавна теритѳрия; теритѳрия на държава; **státní (závěrečná) zkouška** държавен ѣзпит; **Státní ústřední archiv** Централен държавен архѣв **2.** *юрид.* държавен: **~í právo** държавно право; **~í občanství** грáжданство; **~í příslušnost** подáнство; **~í bezpečnost** държавна сигурност; **~í zástupce** прокурѳр; **~í zastupitelství** прокуратѳра **3.** *икон.* държавен: **~í rozpočet** държавен бюджет; **~í plán** държавен плáн; **~í dluh** държавен дѣлг; **~í půjčka** държавен зáем; **~í podnik** държавно предприятие; **~í obchod** държавна търговѣя; **~í statek** държавно (земедѣлско) стопанство; **~í kapitalismus** държавен капитализъм

státnic|e, -e *ж.* *разг.* държавен ѣзпит

státnicky *нар.* (по) държавнически, като държавник

státnick|ý, -á, -é държавнически: **~é schopnosti** талáнт, способности на държавник

státník, -a *м.* държавник

státnost, -i *ж.* държавност, държавничество

statn|ý, -á, -é снажен, силен, здрав, могъщ, крѣпък (*за фигура, външен вид и под.*)

státoprávně *нар.* в държавноправѳво, в държавноправно отношѣние; държавноправѳво, държавноправно

státoprávn|í, -í, -í държавноправѳв, държавноправѳвен

stator, -u *м.* *техн.* стáтор

státostran|a, -y *ж.* *експр.* *пейѳр.* пáртия-държава; пáртия, срáснала (се) с държавата; партокрация

státotvorně *нар.* градѣвно, конструктѣвно по отношѣние на държавата; по отношѣние на изгрáждане, на укрепване на държава: **~ působit** действам конструктѣвно по отношѣние на държавата; създáвам държава

státotvornost, -i *ж.* държавно строителство; изгрáждане, укрепване на държава; конструктѣвност (по отношѣние на държава)

státotvorn|ý, -á, -é държавностроителен; който се отнáся към изгрáждане, към създáване, към

укрепване на държава; конструктивен (по отношение на държава)

stat|ovat, -uji/разг. -uju *несв. 1. театр. филм.* участвам, играя като статист; статист съм: **~ovat na divadle, ve filmu** играя като статист в театър, във филм **2. (četu; -) разг.** наблюдавам отстраня (нещо); участвам пасивно (в нещо): **~ovat pouliční příhodě** наблюдавам отстраня улично произшествие

státovk|a, -y *ж. икон.* (държавна) банката

statuárn|í, -í *рядко книж. 1.* присъщ на статуя **2. прен.** неподвижен, вкаменен

status, -u *м. 1. книж.* статус, състояние, положение **2. в съчет.** ~ **quo** [kvó], *род.* **statu quo** статукво; **zachovat ~ quo** запазя статукво; **porušení ~u/statu quo** нарушаване на статукво **3. мед.** статус, състояние на здравето на болен: **sepsat ~** опийша статус, състояние на болен

statut, -u *м.* статут, правилник, устав

statutárn|í, -í, -í *в съчет.* ~ **í město** *адм. юрид.* град със собствен статут; статутарен град; ~ **í orgán** *адм. юрид.* статутарен, представителен орган

stav I, -u *м. 1.* състояние, положение, обстоятелство, ситуация: **zdravotní ~** здравословно състояние; **celkový ~ nemocného** общо (здравословно) състояние на болен; **v podnapilém ~u** в пияно, в нетрезво състояние; **ve ~u střízlivém** в трезво състояние; **ve ~u nepřítelném** в състояние на невменяемост; **v bdělém ~u** в будно състояние; **stroje jsou v bezvadném ~u** машините са в безупречно състояние; **hospodářský ~ země** икономическо, стопанско положение на страна; **znát pravý ~ věcí** познавам действителното положение на нещата; **dát, uvést do původního ~u** върна в първоначално положение; **podle současného ~u** според съвременната ситуация; според съществуващото състояние на нещата; **za daného, za dnešního ~u (věci to není možné)** при даденото, при съществуващото положение (на нещата това не е възможно); **současný ~ jazyka** съвременно състояние на език; **látka ve ~u rozkladu** вещество в състояние на разпад, на разложение; **válečný ~** *воен.* военно положение; военновременна обстановка; **mírový ~** *воен.* мирновременна обстановка; ~ **obležení** *воен.* обсадно положение; **vyhlásit výjimečný ~** *юрид.* обявя извънредно положение; **ve ~u zrodu** *хим.* в момент на образуване, в статус на същности; **dílo je ve ~u zrodu** *прен.* работата е в зародиш, в начален период, в статус на същности; **kritický ~** *физ. хим.* критично състояние, критична точка; ~ **pevný, kapalný, plynný**

физ. хим. твърдо, течно, газообразно състояние; **beztížný ~, ~ bez tíže** безтегловно състояние

hájím ~u бременна съм, в положение съм (за жена) **2.** състав, численост, брой, щат: **změna ve ~u zaměstnanců** промяна в щата; **početní ~** количествен, числен състав; **mírový ~ armády** мирновременна численост на армия; ~ **spotřeby** равнище, състояние на потребление; **snižování ~u pracovníků** съкращаване на щат на работници; ~ **přítomných** наличен състав, брой на присъстващи; **v plném ~u** в пълен състав; **zvýšit ~ dobytka** увелича брой, численост на добитък; ~ **zásob** наличност, количество на запаси; **zápas (v kopané) skončil za ~u 3:1 спорт.** мачът завърши при резултат 3:1; **vodní ~** *спец.* ниво на вода **3.** (семейно) положение: ~ **svobodný/~ svobodná** семейно положение неженен/неомъжена; **vstoupit do ~u manželského** *остар.* встъпя в брак **4. в съчет.** ~ **vojenský** военни; воени чинове; ~ **duchovní** духовенство, клир **5. остар.** класа, съсловие: **přísluší k střednímu ~u** принадлежи към средната класа; **malý a střední ~** дребен и среден бизнес; средна класа **6. често мн. stav|y, книж. stav|ové, -ů** *истор.* съсловия (при феодализма): **panský ~** феодали, аристокрация, едри земевладелци; ~ **rytířský** рицари; ~ **měšťanský** свободни граждани; ~ **duchovní** духовенство; **třetí ~** трето съсловие, буржоа (преди Френската революция); **čtvrtý ~** четвърто съсловие, народни маси, работници, пролетариат **7. в съчет. být v ~u разг.** в състояние съм да...; мога да...; способен съм да...; **není v ~u promluvit** не е в състояние да (про)говори

stav II, -u *м.* (тъкачен) стан: **ruční ~** ръчен стан

stávajíc|í, -í, -í *остар. книж. публ.* съществуващ (сега, днес)

stavař, -e *м. жарг. 1.* строител **2.** строителен инженер **3.** ученик в строителен техникум, студент в строителен институт

stavařsk|ý, -á, -é *жарг.* строителен; който се отнася към строител, към строителство

stáv|at, -ám *несв. многокр.* обикновено стоя, често стоя

stáv|at se, -ám se *несв. 1. (кът, čím)* ставам (някакъв, някой, нещо): ~ **á se z ní hezká dívka** тя става хубаво момиче **2. трепол. -á se** случва се, става (за събитие и под.): ~ **alo se zvykem, že...** ставаше навик да...; **to se tak ~á, že...** случва се, става така, че...; **to se ~á** случва се

stavb|a, -y *ж. 1.* строителство, строене, строеж: ~ **a bytů, obytných domů** жилищно строител-

ство; **~a silnice** прокарване на път, на шосе; **povolení k ~ě** разрешение за строеж, за строителство; **~a ptačích hnízd** вие на птичи гнезда; **rozpočet ~y** бюджет на строеж **2.** постройка, здание, сграда, строеж; **zbourat starou ~u** съборя, разрушà старà постройка; **pracuje na ~ě** работи на строеж; **zděná dvoupatrová ~a** зидана двуетажна постройка, сграда; **dřevěná ~y** дървени постройки; **panelová ~a** панелна постройка; **montovaná ~a** сглобяема постройка, конструкция; **~a mládeže** младежки строителен обект **3.** *stroim.* строежи, строителство; **vodní ~a** водно, хидротехническо съоръжение; **výšková ~a a)** многоетажна сграда **б)** високо строителство; **silniční ~y, ~a silnic** пътно строителство; **železniční ~y** железопътно строителство **4.** *рядко* конструиране, монтаж; **~a přijímače** монтаж на радиоприемник; **~a letadel** самолетостроене; **~a lodí** корабостроене **5.** строеж; структура; конструкция; композиция: **~a těla** строеж на тялото; **~a uměleckého díla** структура, строеж, композиция на художествено произведение; **~a dramatu** композиция на драма; **mluvnická ~a jazyka** *език.* граматична структура, граматичен строеж на език; **~a hmoty** *физ.* структура, строеж на материята

stavbař, -e *м.* строител, строителен работник

stavbyvedoucí, -ího *м.* ръководител на строеж

stavební, -í, -í строителен: **~í materiál** строителен материал; **~í dříví** дървен (строителен) материал; **~í stroje** строителни машини; **~í místo, pozemek** строително петно; парцел, място за строеж; **~í podnik, závod** строителна организация; **~í družstvo** строителна кооперация; **~í průmysl** строителна промишленост; **~í povolení** разрешително за строеж, за строителство; **~í ruch** разгърнато строителство; **~í památka** архитектурен паметник; **~í inženýr** строителен инженер; **~í dělník** строителен работник; строител; **~í fakulta** инженерно-строителен факултет; **~í montážník** строителен монтажник

stavebnice, -e *ж.* кубчета, конструктор, строителница, строител (*детска игра*): **~e modelu letadla** сглобяем модел на самолет

stavebnicoví, -á, -é **1.** който се отнася към сглобяване, към подреждане, към конструиране **2.** който се отнася към кубчета, към конструктор, към строителница, към строител (*детски игри*): **~é kostky** кубчета за подреждане

stavebnictví, -í *ср.* строителство: **pracovat, být zaměstnán ve ~í** работя в строителството

stavební, -ny *ж., обикн. мн.* **stavební, -n** *строит.* строителни материали

stavěcí, -í, -í **1.** *в съчет.* **~í šroub** *техн.* застопоряващ, установъчен, спирателен, затегателен винт **2.** *в съчет.* **~í pes** *лов.* ловджийско куче птичар

stavěč, -e *м.* **1.** общ работник, който построява, подрежда нещо: **~ kuželek** човек, който подрежда кегли; **~ kulis** сценичен работник **2.** *лов.* ловджийско куче птичар

stavědlo, -a *ср. ж.п.* **1.** командно табло, апаратно табло (*за управляване на семафори от разстояние*) **2.** гаров пост, апаратна диспечерска служба

stávek, -ku *м. текст.* плетачна машина

stavení, -í *ср.* постройка; сграда, къща (обикн. *селска*): **obytné ~í** къща, жилище; **hospodářské ~í** стопанска постройка

stavění, -í *ср.* **1.** строене, строителство: **blokové ~í** блоково строителство; **proudové ~í** поточно строителство **2.** *в съчет.* **~í krve** *мед.* спиране на кръвта

stavenišť, -ě *ср.* строителна площадка, строеж: **~ě lodí** *мор.* стапел

stavět, -ím, 3. мн. -ějí/-í *несв.* **1.** (*со, коho, kat, kde*) изправям, издигам, вдигам (*нещо, някого някъде*): **~ět žebřík ke zdi** изправям стълба до стена; **~ět kuželky** изправям кегли; **~ět sloupy** изправям, издигам стълбове, колони; **pes ~í uši** кучето надстрия уши; **dítě už ~í hlavičku** детето вече държи главичката си изправена; **~ět dítě do kouta** изправям дете в ъгъла **◆** **~ět někoho** изправям някого на крака; помагам на някого в трудна ситуация; **~ět si hlavu** инатя се, държа на своето, упорствам; **~ět něco na hlavu** обръщам нещо надпаки, с главата надолу; **~ět pravdu na hlavu** изопачавам истина **2.** (*со, коho, kat, kde*) поставям, слагам (*нещо, някого някъде*): **~ět vázu na stůl** слагам ваза на маса; **~ět na oběd** приготвям обяд; слагам обяд (на печката); **~ět na čaj** слагам (на печка) вода за чай; **~ět na polévku** слагам (да се вари) супа **◆** **~ět někomu něco** давам затруднения, пречки на някого в нещо; **~ět někomu něco na oči/před oči** навирам на някого нещо в очите; **~ět něco na odiv a)** хваля се, перча се с нещо **б)** слагам, излагам нещо на показ **3.** (*коho, со, kat, kde*) подреждам, поставям (*някого, нещо някъде, никак*): **~ět snopy do panáků** подреждам, изправям снопи на кръстци; **~ět výhybku** *ж.п.* обръщам стрелки (*на ж.п. или трамвайна линия*); **~ět hráče do mužstva** включвам играч в отбор;

stáhl [stáhl] **stáhl** **stáhl**
 ~a **výmluvnosti** отвора си устата, разприказвам се
stavjit, -**ím** *несв. и св. (koho, co)* спирам/спра, задържам/задържа (*някого, нещо*): **hlídka je ~ila** стражката, постът ги спря; **čokoláda ~í (stolici)** шоколадът запича
stavjit se, -**ím se** *св. (kde, u koho; pro koho, pro co)* отбя се, спра се (*някъде, при някого, за някого, за нещо*): **~it se cestou domů v kavárně** отбя се в кафенето по пътя за вкъщи; **~te se pro mne, až půjdete** отбийте се да ме вземете, когато тръгнете
stavitel, -**e** *м.* 1. строител: ~ **chrámu** строител на храм 2. архитект 3. строителен предприемач 4. рядко строител, създател, конструктор: ~ **lodí** корабостроител
stavitelný, -**á**, -**é** *спец.* регулируем
stavitelský, -**á**, -**é** 1. строителен: ~**é práce** строителни работи 2. архитектурен: ~**é umění** архитектура; ~**é památky** архитектурни паметници
stavitelství, -**í** *ср.* 1. строителство; строене, изграждане: **vodní ~í** хидростроителство; **silniční ~í** пътно строителство; ~**í mostů** строене, изграждане на мостовете 2. архитектура: **dějiny ~í** история на архитектурата
stavivo, -**a** *ср.* строителен материал
stávkář, -**ů** *ж.* стачка: **vyhlásit ~u** обявя стачка; **zahájit ~u**, **vstoupit do ~u** започна, обявя стачка; **právo na ~u** право на стачкуване; **generální ~a** всеобща, генерална стачка; **protestní ~a** протестна стачка
stávkokaz, -**a** *м.* стачкоизменник
stávkovat, -**uji** *разг.* -**uju** *несв.* стачкувам
stávkový I, -**á**, -**é** стачен: ~**ý výbor** стачен комитет; ~**é hnutí** стачно движение
stávkový II, -**á**, -**é** *текст.* трикотажен: ~**é zboží** трикотаж, трикотажни изделия
stávkující I, -**í**, -**í** стачкуващ: ~**í dělníci** стачкуващи работници
stávkující II, -**ího** *м.* стачник
stavovat se, -**uji se** *разг.* -**uju se** *несв. (kde, u koho; pro koho, pro co)* отбивам се, спирам се (*някъде, при някого, за някого, за нещо*)
stavovský *нар.* 1. съсловен, в съсловен отношение; по отношение на съсловията (*на аристокрацията, духовенството и гражданството*): ~ **vystupovat** действам от позиции на съсловието си; ~ **nadřazený** висше стоящ в съсловен отношение; който е от по-висше съсловие 2. в съсловен-професионално отношение: ~ **rozdílný** различен в съсловен-професионално отношение
stavovský, -**á**, -**é** 1. съсловен: ~**é výsady** съ-

словни привилегии; ~**ý sněm** парламент на съсловията; ~**á vláda** правителство на трите съсловия 2. съсловен-професионален: ~**é skupiny** съсловен-професионални групи; ~**é rozdíly** съсловен-професионални разлики
stavovství, -**í** *ср.* *истор.* съсловен разслоение
stavovný, -**á**, -**é** *в съчет.* ~**á slovesa** *език.* глаголи за състояние, статични глаголи
stáž, -**e** *ж.* 1. стаж, специализация: **být na ~i ve vědeckém ústavu** на стаж съм в научен институт 2. стаж, практически упражнения, практика на студенти-медици в клиники
stážista, -**y** *м.* стажант, специализант
steak [stɛjk], -**u** *м.* *готв.* стейк, бифтек
stearin [-rɪ-/rɪ-], -**u** *м.* *хим. техн.* стеарин
stearinový [-rɪ-/rɪ-], -**á**, -**é** стеаринов
stěblo, -**a** *ср.* 1. стъбло/стъблò, стръх: **obilné ~o** житно стъбло; ~**o slámy** сламка 2. сламка: **pít ~o** **cesty ~o**, **nepřelozit někomu křížem ~o**, **ani ~o přes cestu** правя път и на мравката; не създавам трудности на никого; **nepřelozit ~o křížem** не си мръдвам пръста; нищо не работя; **tonoucí se i ~a chytá** *поговорка* давецият се лови и за сламка
stěci (se), *разг.* **stěct (se)**, *третол.* **steče (se)** *св.* стече се отгоре надолу: **voda stekla po stěnách na podlahu** водата се стече по стените на пода; **slza jí stekla po tváři** по бузата ѝ се търкулна сълза
steeplechase [stɛplɔtʃɛjs] *нескл. ж.* спорт. 1. стийпъл-чейз, конни състезания, конни надбягвания с препятствия 2. трикилометрово бягане с препятствия
steh, -**u** *м.* 1. бод: **křížkový ~** кръстат бод; **řetízkový ~** бод „зад игла“ 2. шев, тегел: **přední, zadní ~** *шив.* външен, вътрешен шев; **brát ~y** *мед. жарг.* махам, изваждам конци
stehenní, -**í**, -**í** бедрен: ~**í kost** *анат.* бедрена кост
stehlík, -**a** *м.* зоол. щиглец, кадънка (*Carduelis*)
stehno, -**a** *ср.* бедро, кълка, бут: (**pečené**) **husí ~o** (печена) кълка от гъска
stehovací, -**í**, -**í** който служи за тропосване, за тропоска
stěhovací, -**í**, -**í** който служи за пренасяне; който се отнася към пренасяне: ~**í vůz** товарна кола за пренасяне на мебели; ~**í výlohy** транспортни разходи (при пренасяне)
stehovačka, -**y** *ж.* конец за тропоска, за тропосване
stěhování, -**í** *ср.* преместване, преселване, пренасяне: ~**í pohádkových motivů** *лит.* мигриране на приказни мотиви; ~**í národů** *истор.*

великото преселение на народите; **~í duší** *рел.* преряждане на душиите, метемпсихоза
steh|ovat -uji|разг. -uju *несв. (со)* тропосвам (*нещо*)
stěh|ovat, -uji|разг. -uju *несв. 1. (со)* пренасям, премествам (*обикн. мебели*): **~ovat nábytek do nového bytu** пренасям мебели в ново жилище **2. (koho – вин.)** премествам, преселвам (*някого*): **~ovat rodiče do menšího bytu** премествам родителите в по-малко жилище
stěh|ovat se, -uji se|разг. -uju se *несв. 1.* премествам се, пренасям се, преселвам се: **~ovat se do nového bytu** премествам се, пренасям се в ново жилище; **~ovali se za prací do ciziny** отиваха на работа в чужбина; **kočovníci se ~ují z místa na místo** чергарите, номадите се местят от място на място; **ptáci se ~ují na jih** птиците отлитат на юг; **~ovat se k jinému stolu** *експр.* примъквам се, отивам да седна на друга маса **2.** преселвам се, придвижвам се, премествам се: **slovanské kmeny se ~ovaly na sever** славянските племена се преселвали на север **3. обикн. третол. -uje se** странства, разпространява се, мигрира (*за лит. сюжет и под.*)
stěhovav|ý, -á, -é който се премества, преселва от едно място на друго: **~é kmeny** номадски племена; **~í ptáci** *зоол.* прелетни птици
stehýnk|o II, -a, ср. умал. бутче, кълчица: **žabí ~o** жабешко бутче
stejn|á, -é *ж.* все същата работа (приказка, *мъжко*)
platíme ~ou ще им го върнем по същия начин; **přicházet se ~ou** нищо ново не казвам; **mlít, vést stále ~ou** повтарям, дрънкам все същото; **znám si svéto; eaná pёсен пёя**
~é stejným плащам със същата монета
stejně I нар. еднакво, също, по един и същ(и) начин: **jsou ~ velcí** еднакво високи са, имат един и същ ръст; **~ oblečené dívky** еднакво облечени момичета; момичета, облечени по един и същ начин; **jsme ~ staří** на една възраст, на еднакви години сме; **dát všem ~** дам на всички по равно; **mít oba ~ rád** обичам еднакво и двамата; **trvá to pokaždé ~ dlouho** това винаги продължава, трае еднакво дълго (време); **my dva jsme na tom ~** в едно и също положение сме и двамата; **jak se vám daří? – pořád ~** как сте? – все същото; все едно и също; както винаги; **je ~ nadaný jako jeho bratr** талантлив е колкото брат си
stejně II част. така и така; тъй и тъй; (и) без това; (и) без друго; все едно; пак; все: **já to ~ udělám** така и така, и без това ще го направя;

to ti ~ nepomůže все едно, това няма да ти помогне; **~ tomu nerozumíš** и без това, така и така не го разбираш
stejnobarevn|ý, -á, -é едноцветен; който е със същия цвят
stejnojmenn|ý, -á, -é едноименен; който има същото име
stejnokroj, -e м. униформа, форма
stejnoměrně нар. равномерно, правилно; редовно, регулярно; ритмично
stejnoměrnost, -i ж. **1.** равномерност, ритмичност: **~ tepu** равномерност на пулс **2.** съразмерност: **~ obrazce** съразмерност на схема
stejnoměrn|ý, -á, -é равномерен, ритмичен; редовен, регулярен; правилен: **~á teplota** равномерна температура; **~é tempo** равномерно темпо
stejnorod|ý, -á, -é 1. остар. книж. еднакъв, еднороден (*по произход и под.*) **2.** еднороден, хомогенен (*по състав и под.*): **~á směs** хомогенна смес; **~á kultura** еднородна култура
stejnoslabičn|ý, -á, -é език. който има еднакъв брой срички, същия брой срички
stejnosměrn|ý, -á, -é еднопосочен; който е в една и съща посока: **~ý proud** *електр.* постоянен ток, прав ток
stejn|ý, -á, -é 1. еднакъв, един и същ(и), същият, равен: **kniha má ~ý formát jako ostatní** книгата има същия формат като останалите; **jsme ~ého mínění** на едно и също мнение сме; **děláme ~ou práci** вършим еднаква, една и съща работа; **oba měli ~ou povahu** двамата имаха еднакъв характер; **rozdělit na dvě ~é poloviny** разделя на две равни части, на две равни половини; **rozdělit dědictví ~ým dílem** разделя наследство по равно; **jít ~ým krokem** вървя в крачка; **za ~ých podmínek** при равни, еднакви, едни и същи условия; **vy jste pořád ~ý** *разг.* все същият сте си, не се променяте, не остарявате; **všichni lidé nejsou ~í** *разг. хъравини*
~é *напълно* еднакъв; **mám navlas ~é šaty** имам абсолютно същата рокля **2.** тъждествен, същият: **stalo se to v ~ý den, v ~é době** това се случи в същия ден, по същото време; **~ou měrou/ve ~é míře** в същата, в еднаква степен
~é *пак, пак* същата песен; повтарям все едно и също
stejskat si, stejskat se *вж. stýskat si, stýskat se*
stejšn, -u м. техн. автомобил с универсална каросерия (*за пътници и за товари*)
sték|at, третол. -á *несв.* изтича (се), тече надолу, стича се, оттича се (*за течност*): **dešťová voda ~á se střech** дъждовната вода се стича

- от покривите; **pot mu ~al s/z čela** от челото му се стичаше, течеше пот; **vlasý jí ~aly přes ramena** косите ѝ падаха върху раменете; **jemný písek ~á mezi prsty** ситният пясък се сипе, течè между пръстите; **ze rtů ~ala mu slova útěchy** *прен.* от устата му се лèеха утешителни думи; **smutek ~al do všech srdcí** *прен.* скръбта проникваше във всички сърца, изпълваше всички сърца
- sték|at se**, *третол.* -á se *несв.* 1. стича се, приижда: **proudy lidí se sem ~aly odevšad** *прен. книж.* тук се стичаха отвсякъде тълпи, потоци от хора 2. сливат се, стичат се: **pramený se ~ají v potůček** ручейчетата се сливат, стичат се в поток
- steli|o**, -a *ср.* постъпъчен материал; слàма, постелка за добитък
- stélk|a**, -y *ж.* 1. стелка, подложка (*на обувка*): **napínací ~a** табан; **vleповací ~a** стелка 2. *бот.* талус (*на гъба*)
- steln|ý**, -á, -é *в съчет.* ~á **kráva** стелна крава
- sten**, -u *м. книж.* стон, вòпъл, ридàние
- stě|n|a**, -y *ж.* 1. стенà, зид: **zasklená ~a verandy** остъклена стенà на тераса; **oddělit ~ou** отдели, преградя със стенà; **hrázděná ~a** *строит.* паянтова стенà; **nosná ~a** *строит.* нòсеща стенà; грèдостенà; **patrová ~a** *строит.* *фронт* биял сьм като платно; **zblednout leknutím jako ~a** побледнè, пребледнèя от страх като платно; **žít mezi čtyřmi ~ami/ve čtyřech ~ách** живèя между четири стени, затворено; не излизам от жилището (сì); **bylo to slyšet za devátou ~ou** чуваше се зад девет стени, много надалèче; ~y **mají uši** (и) стениите имат уши; **je to, jako když hrách na ~u hází** все едно, че се гòвори на стенà 2. стенà (*на скала, пещера и под.*): **skalní ~a** скална стенà; (**porubní**) ~a *минно* забòй, забòйна стенà 3. предмет, подòбен на стенà: **španělská ~a** параван; **kuchyňská ~a** кùхненско обзавèждане; стенà от различни видове кùхненски сèкции; **předsíňová ~a** стèнна закачалка; ~a **na vylepování plakátů** таблò за плакати, афиши *и под.*; **projekční, promítací ~a** *филм.* (прожекционно) платно; екран; **cvičná ~a** *спорт.* стенà за тренировка (*в тениса*) 4. стенà, странà, странична част: ~y **kufru** (ниски, странични) стени на кùфар 5. *геом.* странà: ~a **jehlanu** странà на пирамида 6. *мат.* повърхнинà, плòскост 7. *анат.* стенà: **břišní ~a** стенà на корèmната кухинà
- stén|at**, -ám *несв.* стèна, òккам, скимтя: ~at **bolesti** стèна от болка; **struna ~á** *прен.* струната
- ридаè, стèне; **prkna pod kroky vrzavě ~ají** *прен.* под стъпките дьските скърцат и стèнат
- sténavě** *нар.* стèнешо, ридàещо, òккашо; сьс стòн, с ридàние, сьс стèнàние, с òккане
- sténav|ý**, -á, -é стèнеш, ридàещ, òккаш, скимтящ: ~ý **zvuk** стèнеш, ридàещ звук; ~ý **hlas** изпълнен сьс стòн, с ридàние глас; ~é **schody** стèнешци, проскърцащи стълби
- stenograf**, -a *м.* стенограф
- stenografick|ý**, -á, -é стенографски: ~ý **záznam** стенограма; ~ý **sloh** *прен.* телеграфен, лаконичен стил
- stenograf|ie**, -e *ж.* стенография
- stenograf|ovat**, -uji/*разг.* -uju *несв.* (-; со) стенографирам (*нещо*)
- stenogram**, -u *м.* стенограма
- stenokardi|e** [-du-], -e *ж. мед.* стенокардия
- stentypist|a**, -y *м.* стентипист
- stentypistk|a**, -y *ж.* стентипистка
- stěnován|í**, -í *ср.* *минно* добиване на руда във фрòнт, на ширòк забòй
- stěnov|ý**, -á, -é 1. *строит.* стèнен; кòйто се отнася към стенà: ~ý **panel** стèнен панèл 2. *в съчет.* ~ý **porub** *минно* непрекъснат забòй
- step I**, -i *ж. геогр.* степ: **ukrajinská ~** украинска стèп; **maďarská ~** унгарска пуста; **severoamerická ~a** североамериканска прèрия
- step II**, -u *м.* степ, уанстеп (*танц*)
- stepn|í**, -í, -í стèпен: ~í **půda** стèпна пòчва; ~í **květena** стèпна флòра; ~í **zvířena** стèпна фауна
- step|ovat**, -uji/*разг.* -uju *несв.* танцувам стèп
- stepper** [steper/stepr], -u *м. спорт.* стèпер, (кардио)тренажòр
- stěrač** *вж.* stírač
- stereodesk|a**, -y *ж. муз. жарг.* стèреоплòча
- stereofonick|ý** [-ny-], -á, -é стèреофоничен, стèрео-: ~ý **záznam** стèреозàпис
- stereofoni|e** [-ny-], -e *ж.* стèреофония
- stereogramofon**, -u *м.* стèреограмофон
- stereometrick|ý**, -á, -é *геом.* стèреометричен
- stereometri|e**, -e *ж. геом.* стèреометрия
- stereoskop**, -u *м. физ.* стèреоскоп
- stereoskopick|ý**, -á, -é стèреоскопичен, триизмèрен, *разг.* стèрео: ~ý **film** стèреофилм
- stereoskop|ie**, -e *ж.* стèреоскопия
- stereotyp**, -u *м.* 1. *полигр.* стèреотип 2. *рядко* клишè, стèреотип, автоматизирана предстàва: ~ **kovboje v amerických filmech** стèреотип на ковбòй в американски филми 3. стèреотип, постоянен нàчин на реагиране: **dynamický ~ физиол. псих.** динамичен стèреотип
- stereotypn|í**, -í, -í стèреотипен, клиширан: **dostávat ~í odpovědi** получавам стèреотипни òтговори

stereotypnost, -i ж. стереотипност, еднотипност
sterilit[a], -y ж. 1. стерилност, стерилитет, отсъствие на микроби: ~a **lékařských nástrojů** стерилност на медицински инструменти 2. спец. стерилност, стерилитет, безплодие, безплодност: **vědecká ~a** прен. книж. научно безплодие, научна безплодност
sterilizac[e], -e ж. 1. спец. стерилизиране, стерилизация; унищожаване на микроби; обеззаразяване 2. рядко спец. стерилизиране, консервиране (на плодове и зеленчуци) 3. мед. стерилизация, стерилизиране, изкуствено предизвикване на безплодие
sterilizačn[í], -í, -í стерилизационен, стерилизиращ: ~í **přístroje** инструменти, прибори за стерилизация; ~í **zárok** (лекарска) намеса, интервенция с цел стерилизация
sterilizovat, -uji/разг. -uju нескв. 1. (со; -) спец. стерилизирам, обеззаразявам (нещо): ~ovat **vatu** стерилизирам памук 2. и **sterilovat** (со) консервирам, стерилизирам (нещо): ~ovat **hrášek** стерилизирам, консервирам грах 3. (кохо – вин.) мед. стерилизирам (някого); правя (някого) безплоден
steriln[í], -í, -í 1. стерилен, обеззаразен: ~í **obvaz** стерилна превръзка 2. стерилен, безплоден: ~í **mozek** прен. безплоден мозък
sterilnost, -i ж. 1. стерилитет, стерилност, чистота: ~ **nástrojů** стерилност, обеззаразеност на инструменти 2. стерилитет, стерилност, безплодие: **myšlenková ~** прен. идейна стерилност, идейна безплодност
sterilovat вж. **sterilizovat**
stěrk[a], -y ж. шпакла, шпактел, огрибка
sterling вж. **šterlink**
ster[lo], -a ср. 1. стъ вида, типа, сорта 2. експр. стотици, хиляди, много, безброй: ~o **přání** стотици, хиляди, безброй желаня
ster[ý], -á, -é числ. 1. стъ вида, сорта, типа и под.; който е от стъ различни вида и под.: ~é **květiny** стъ вида, стъ сорта цветя 2. и именни форми -a ж. остар., -o ср. остар.; -y мн. м. неодуш. и ж., -a мн. ср. сто (при същ. само мн., събир., веществени, абстр.): **slyšet něco ze ~ých úst** чувам нещо от стъ души, от стъ уста; ~y **noviny** стъ вестника; ~ým **způsobem** по стъ различни начина 3. експр. многоброден, безброден, безчетен: ~é **pochybnosti** хиляди, безброй съмнения
stes[k], -u м. 1. тъга, жалба, скръб, печал: **zmocnil se ho, pojal ho** ~ обхва̀на го, обзе го скръб; ~ **po domově** тъга по родината; ~ **nad ztraceným mládím** жалба по изгубена младост; **roz-nemoci se ~em** разболея се от мъка, от скръб,

от тъга 2. обикн. мн. **stes[k]y**, -ů оплаквания, жалби
stěsn[at], -ám св. (кохо, со кам, kde) сместя, вмества (някого, нещо някъде): ~at **písmena do řádku** вмества букви в ред; ~at **své věci do kufru** наблъскам, натъпча нещата си в куфар; **stáli ~áni v chodbě vagonu** стояха наблъскани, натъпкани в коридора на вагона
stěsn[at se], обикн. мн. -áme се св. (кам, kde) поместим се, вместим се, сместим се, съберем се (някъде): **všichni se dovnitř ~at nemohou** всички не могат да се вместват, да се натъпчат вътре; ~áme се **v tramvaji** сместим се, съберем се в трамвай
stět[í], -í ср. обезглавяване; отсичане на глава; гилотиниране
stetoskop, -u м. мед. стетоскоп, слушалка
steward, -a м. стюард, бордов домакин
stewardk[a], -y ж. стюардеса, бордова домакиня
steward [stuard], -a м. спорт. публ. организатор (на спортни мероприятия и под.)
stezk[a], -y ж. 1. пътека, пътечка (в неравна местност): **dražní ~a** ж.п. банкет, пешеходна пътека край ж.п. линия; ~a **pro chodce** алея за пешеходци; ~a **pro cyklisty** алея, лента за велосипедисти 2. спец. (туристически) маршрут, пътека с туристическа маркировка: **hřebenová ~a** (туристически) маршрут по било на планина 3. истор. главен път, търговски път (между отделни страни): **solná ~a** солният път; пътят на солта (от Полия до Чехия)
stěžej, -e ж. и м. панта (на прозорец и под.)
stěžejn[í], -í, -í книж. ключов, основен, главен; кардинален, фундаментален: ~í **bod** главна точка; ~í **problém** основен, ключов проблем; ~í **dílo** фундаментално, основно произведение; ~í **úloha** главна роля
stěž[eň], -ně м. 1. мор. мачта; стожер: **hlavní ~eň** грот; главна мачта; **křížový ~eň** бизан; **příd'ový ~eň** фок 2. прен. стожер, опора
stěž[í] нар. книж. трудно, тежко, с мъка, с усилие, едва-едва: ~ **vyvázl** той едва се спаси
stěž[í] II част. едва ли, малко вероятно: **to se mu ~ podaří** това едва ли ще му се удаде; той едва ли ще успее (в това)
stěžňov[í], -í ср. събир. мор. рангоут; мачти на кораб
stěž[ovat si], -uji si/разг. -uju si нескв. 1. (-; кому; на кохо, на со) оплаквам се (на някого); оплаквам се (от някого, от нещо; че...): ~ovat **si na bolesti**, **na únavu** оплаквам се от болки, от умора; ~ovat **si trpce na děti** горчиво се оплаквам от децата; ~oval **si lékaři, že neslyší** той се оплакваше на лекаря, че не чува 2. (на

koho, na co; рядко proti komu, proti čemu) подавам оплакване, жалба (*срещу някого*); оплаквам се (*от някого*): **jít si na někoho ~ovat** отивам да се оплача от някого; **budeme si ~ovat** ще се оплачем, ще подадем жалба, оплакване (в съда и под.) **3.** (*do koho, do čeho; proti komu, proti čemu*) *остар. и книж. юрид.* обжалвам (*нещо*): **~ovat si do rozhodnutí/proti rozhodnutí soudu** обжалвам съдебно решение

stigma [-ту-], **-tu** *ср.* **1.** *рел.* стигма, стигмат, клеймò **2.** *книж.* клеймò, печат, белег

stíhací, -í, -í *обикн. в съчет.* **~í letoun** *воен.* самолет-изстребител; **~í letectvo** *воен.* изстребител; изстребителна авиация; **~í letec** *воен.* летец-изстребител; **~í závod** *спорт.* гонка, преследване, надбягване (*в колоездането*)

stíhač, -e *м.* **1.** преследвач **2.** *воен.* летец-изстребител **3.** *спорт.* колоездач, който участва в гонка, в преследване

stíhačka, -y *ж.* *воен.* (самолет)-изстребител

stíhat, -ám *несв.* **1.** (*koho, co*) преследвам, гоня (*някого, нещо*): **~at lupiče** преследвам, гоня крадец/крадци; **~at lovnou zvěř** гоня, преследвам дивеч **2.** (*co, koho*) наказвам, подлагам на наказание, преследвам (*нещо, някого*): **nemilosrdně ~at zlořády** безмилостно наказвам, преследвам нередности, безобразия; **soudně ~at** подлагам на съдебно, на наказателно преследване; преследвам съдебно, по съдебен път; **neuposlechnutí bude ~áno** непослушанието, неподчинението е наказуемо, ще бъде наказано; **zákon ~á přestupky pokutami** законът наказва нарушенията с глоби; **~at někoho kritickými pohledy** *прен.* хвърлям към някого критични погледи **3.** (*koho, co čím*) преследвам (*някого, нещо с нещо*); подлагам (*някого, нещо на нещо*); (*някой, нещо*) е постигнат, е сполетян, е засегнат, страда, пострадва (*от нещо*): **~á ho neštěstí** сполетява го нещастие; **~at někoho posměchem** преследвам, наказвам някого с присмех; подлагам някого на присмех; **~at dílo nespravedlivou kritikou** подлагам произведение на несправедлива критика **4.** (*co*) следвам (*след нещо*); заменяя (*нещо от същия вид*): **vlna vlnu ~á** вълните следват една след друга; **jedna událost ~á druhou** събитията следват едно след друго

stihnout, -nu *св.* **1.** (*co*) успя да извърша (*нещо*) навреме: **~nout všechno v termínu** успя да извърша, да свърши всичко в срок; **už ne~lí utéci** не успя да избягат; вече не можеха да избягат; **nemohu všechno ~nout** няма да усъ-

пя, не мога да свърша всичко; **~nout vlak** (успя да) хвана влак; **~nout začátek představení** пристигна (навреме) за началото на представление **2.** (*koho, рядко co kde*) завяря, свяря, догня, застигна, настигна (*някого, нещо някъде*): **nikoho doma ne~l** той не завяри, не намери никого вкъщи; **ted' už jsou daleko, už je ne~neme** вече са далече, не можем да ги догоним, да ги настигнем; **zpráva ho ~la, když byl v Brně** вестта го свяри в Бърно; **konečně jsem ho jednou ~l doma** най-после веднъж го улучих, завярих вкъщи; **~l ho matčin zkoumavý pohled** *прен.* застигна го, улучи го майчиният изпитателен поглед **3.** *обикн. третол.* **-ne** (*koho, рядко co*) (*нещо*) постигне, сполети (*някого, нещо*); *често страд.* **být stížen (čím)** засегнат съм, постигнат съм, пострадам (*от нещо*): **~lo nás neštěstí** сполетя ни нещастие; **byl stížen nemocí** той се разболя; **~la ho smrt** (той) умря; **zločince ~ne trest** престъпникът ще бъде наказан, няма да избегне наказанието

stihnutelnost, -i *ж.* достижимост, изпълнимост: **lhůta 24 hodin je na hranici ~í** 24-часовият срок е на границата на възможностите

stimul [-ту-], **-u** *м.* *книж.* стимул, подбуда, подтик, вътрешен тласък за нещо

stimulace [-ту-], **-e** *ж.* **1.** стимулиране: **hmotná ~e** материално стимулиране **2.** *биол.* стимулация; предварително обработване на семена за посев

stimulovat, -uji/разг. -uju *несв. (co)* *книж. спец.* стимулирам (*нещо*); подбуждам, подтиквам (*към нещо*): **~ovat vývoj** стимулирам развитие

stín, -u *м.* **1.** сянка: **vrhat ~** хвърлям сянка; **ani ~u nebylo mezi námi** *прен.* между нас не съществуваше и най-малкото недоразумение; **~, který se mezi ně stavěl** *прен.* сянката, претрещващият между тях

~dovat někoho jako ~, jít, chodit za někým jako ~ следвам някого, вървя след някого като сянка; **jít tiše jako ~** вървя, движа се безшумно; **bát se (i) svého ~u** боя се, страхувам се и от сянката си; **tvůj ~ a otrok** *прен. експр.* твои роб и твоя сянка; твой предан другар **2.** сянка (*противопол. слънце*): **teplota dvacet stupňů ve ~u** температура 20°C на сянка; **sedět ve ~u** седя на сянка; **nechod' po slunci, pojd' do ~u** не ходи по слънцето, ела на сянка; **zmizeli ve ~u** *lesa* те изчезнаха, потънаха в сянката, в сумрака на гората; **akustický, zvukový ~** *физ.* акустична сянка, акустичен екран; **žila nepovšimnuta ve ~u svého slavného muže** *прен.* тя живееше незабелязана в сянката на своя

прочут мѣж; **žil ve ~u kláštera** *прен.* той живѣше под покровителството, под закрилата на манастира **3.** сянка, тъмна част (*неосветена страна на предмет*): **~y dodávají obrazu plastičnosti** сѣнките придават пластичност на картината **4.** *книж.* силуѣт, сянка, петно; очертаніе: **~y ve vodě** сѣнки, петна във водата; **světly ~ se mihl ve tmě** свѣтла сянка, свѣтъл силуѣт се мярна в тъмнината; **~y na rentgenovém snímku** тъмни петна, тъмни сѣнки върху рентгенова снимка; **~y pod očima** сѣнки, кръгове под очите **5.** сянка; отрицателна, тъмна страна; петно; недостатък, дефект: **~y uměleckého života** отрицателни, тъмни страни на артистичния живот; **~y velkoměsta** тъмни, сѣнчести страни на голѣмия град; **to vrhá ~ na jejich rodinu** това хвърля петно, сянка (на съмнѣние) върху семейството им; **neshledat na někom ani ~** не открія у някого никакъв недостатък **6.** (*сѣхо*) *книж.* белег, признак, следа (*на нещо, от нещо*): **pozorovala ~ únavy v jeho obličejі** тя забелязваше следи от умора върху лицѣто му; **~ nevole jí přeletěl, se jí mihl přes tvář** сянка на недоволство пробягна по лицѣто ѝ, премина през лицѣто ѝ; **na jeho čele se objevil ~** той смръщи чѣло; чѣлото му се намръщи; **nevzbudilo to ani ~ podezření** това не събуди дори и сянка от подозрѣние; **nebylo v něm ani ~u sobectví** у него нямаше дори капчица егоизъм; **na tom není ani ~u pravdy** в това няма нито капка истина; **ani ~ podoby mezi sestrami** ни(то) следат от прилика между сестрите; **~y otroctví** следи от робство; **zbyl z ní pouhý ~** превърнала се е в сянка на това, което бѣше; от нея е останала само сянката ѝ **7.** *остар.* *книж.* *митол.* сянка, привидѣние, призрак; дух, душа: **~y zemřelých** сѣнки, души на умрѣли; **říše ~ů** царството на сѣнките; задгробен свят

stínadllo, -a *ср.* гилотина

stínat, -am *несв.* **1.** (*со кому*) обезглавявам, гилотинирам (*някого*); отсичам главата (*на някого*): **~at hlavy vzbouřenců** отсичам главите на бунтовници, гилотинирам бунтовници **2.** (*кого – вин.*) съсичам, посичам (*някого*) **3.** (*со*) разсичам (*нещо*); *прен.* разрязвам, прорязвам (*нещо*): **blesky ~aly koruny dubů** мълниите прорязваха короните на дъбовете **stínidlo, -a** *ср.* **1.** абажур (*на лампа*) **2.** *фотогр.* разсейвател (*на обектив и под.*)

stínit, -ím *несв.* **1.** (*со, рядко кого*) засѣнчвам, заслѣням (*нещо, някого*); хвърлям сянка (*върху нещо, върху някого; някъде*): **střecha klobokou jí ~ila obličej** периферията на шапката

засѣнчваше, заслѣняше лицѣто ѝ; **~it si rukou oči před sluncem** заслонявам с ръка очи от слънцето; **oči ~ěné dlouhými řasami** засѣнчени от дълги мигли очи; **staré stromy ~ily dvůr** старите дървета засѣнчваха двора, хвърляха сянка върху двора **2.** (*–; кому*) тъмня, закривам светлината (*на някого*): **jdi kousek dál, ~iš mi** отместѣ се малко, тъмниш ми; **starosti ~í jeho čelo** *прен.* грижи засѣнчват чѣлото му

stínít|o, -a *ср.* **1.** абажур (*на лампа*) **2.** *фотогр.* разсейвател (*на прожектор и под.*) **3.** *в съчет.* **~o obrazovky** *техн.* екран на телевизор

stinný, -á, -é **1.** сѣнчест: **~á veranda** сѣнчеста веранда **2.** *прен.* тъмен, отрицателен, сѣнчест: **~é stránky života** тъмни страни на живота

stínohr|a, -y *ж.* **1.** игра, движѣние на сѣнки **2.** театър на сѣнките; пиеса за театър на сѣнките

stínován|í, -í *ср.* **1.** полѣгане на сѣнки, шрихиране (*при чертане*): **~í na mapě** шрихиране върху карта **2.** писане с тънки и дебѣли линии

stínovaný, -á, -é който е снабден със сѣнки; по който има сѣнки: **~á kresba** рисунка с полжени сѣнки, с шрих; **~é písmo** технически шрифт с тънки и дебѣли линии; **tváře ~é vráskami** *прен.* бѣзи, набраздени от бръчки

stín|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* (*–; со*) **1.** слѣгам, полѣгам сѣнки (*върху нещо при чертане*):

~ovat kužel полѣгам сѣнки върху изображѣние на конус **2.** пиша с тънки и дебѣли линии

stínov|ý, -á, -é **1.** който се отнася към сянка или сѣнки: **~ý obraz a)** силуѣт **б)** *мед.* рентгенова снимка; **~é divadlo** *театр.* театър на сѣнките

2. *книж.* недействителен, нереален, измислен, непълноценен: **~á existence** непълноценно съществуване; **~ý život** имитация на живот; непълноценен живот; **~é postavy hry** блѣди, измислени, нереални герои на пиеса; **~á vláda** *полит.* правителство „в сянка“; **~ý kabinet** *полит.* кабинет „в сянка“; **~ý box** *спорт.* шѣдоубокс (*с въображаем противник*) **3.** сѣнчест, незаконен, нелегален: **~á ekonomika** сѣнчеста икономика; **~á živnost** незаконна стопанска дейност **4.** *в съчет.* **~á čára** *снец.* надобелѣна линия (*при писане с перо, туш и под.*)

stipendijn|í [-ty-du-], -í, -í който се отнася към стипендия; стипендиен, стипендиален, стипендиантски: **~í fond** фонд стипендии; **~í pobyt v cizině** стипендиантска специализация в чужбина

stipendist|a [-ty-du-], -y *м.* стипендиант

stidendistk|a [-ty-du-], -y *ж.* стипендиантка

stipendium [-ty-du-], -a *ср.* стипендия: **udělit, dostat ~um** дам, полѣча стипендия; **státní**

~um държавна стипендия; **prospěchové ~um** стипендия за висок успех

stírací, -í, -í в *съчет.* **-í los** моментен лотарьен билет; билет от моментна лотария; **~í loterie** моментна лотария, моментна лотарийна игра

stírač, stěrač, -e m. бърсачка, чистачка; устройство за изтриване, за почистване: **~ skla (u auta)** техн. стъклочистачка, чистачка (на кола)

stíračka, -y ж. филм. жарг. преливане

stírání, -í ср. 1. филм. преливане (на сцени, камери и под.) 2. спец. шлифоване на скъпоценни камъни

stír|at, -ám несл. 1. (со; со *odkud*) изтривам, избърсвам, почиствам (нещо от някъде): **~at prach** изтривам, избърсвам прах; **~at slzy** избърсвам сълзи; **~at pot z čela** избърсвам пот от челото; **~at podlahu hadrem** забърсвам, изтривам под с парцал 2. (со) изтривам, заличавам, премахвам (нещо): **nářeční znaky se ~ají** диалектните черти, признаци се заличават, изчезват 3. (кого – вин.) *прен. експр. разг.* мърмя, кастря, сапунисвам (някого): **~á každého pro maličkosti** той не прощава никому и най-малките дреболии

stisk, -u м. 1. стискане: **~ ruky** ръкостискане 2. натискане: **~ zvonku** натискане на звънец

stiskací, -í, -í в *съчет.* **~í knoflík** секретно копче (на портмоне, чанта и под.)

stisk|at, -ám несл. 1. (со, по-рядко *кого*; со *komu*) стискам (нещо, някого; нещо на някого): **~at zuby** стискам зъби; **vděčně ~at všem ruce** стискам с благодарност ръцете на всички; **hrdlo mu ~al žal** *прен.* жалост свиваше, стъгаше гърлото му 2. (со, *кого*) притискам, натискам (нещо, някого): **~at spoušť** натискам спусък; **~at někoho k zemi** притискам, натискам някого към земята

stisk|nout, -nu св. 1. (со, по-рядко *кого*; со *komu*) стисна (нещо, някого; нещо на някого): **~nout někomu loket** стисна лакътя на някого; **~li si ruce** стиснаха си ръцете; ръкуваха се; **~nout v objetí** стисна, притисна в прегръдката си, в обятията си; **~nout rty** стисна, свия устни; **úzkost mu ~la hrdlo** *прен.* безпокойство сви, стисна, стегна гърлото му 2. (со, *кого*) натисна, притисна (нещо, някого): **~nout tlačítko zvonku** натисна копче на звънец; **~nout spoušť** натисна спусък

stisk|nout se, -nu se св. 1. стисна се, свия се: **jeho rty se ~ly** устните му се стиснаха, свиха; **leknutím se jí ~lo srdce** *прен.* сърцето ѝ се сви от уплаха 2. притисна се, сгуша се: **~l se do koutka lavice** той се сгуши в ъгъла на

пейката; **housata se ~la do chumáče** гъсетата се сгушиха на купчина

stísněně нар. 1. натясно; притеснено: **žít ~ v malém bytě** живяв натясно в малко жилище 2. угнетено, угнетяващо; потиснато, потискащо; депресирано, депресиращо: **působit ~** действам угнетяващо; **mluvit ~** говоря притеснено

stísněnost, -i ж. 1. теснотия: **~ bytu** жилищна теснотия 2. *прен.* затруднение; угнетеност, потиснатост, притеснение, безпокойство, депресия: **hmotná ~** материално затруднение; **~ poměrů** оскъдница, материално затруднено условия; **pocit ~i** чувство на угнетеност; депресия

stísněn|ý, -á, -é 1. тесен: **~á kuchyňka** тясна кухничка 2. труден, неблагоприятен, затруднен, тежък: **dostat se do ~ého postavení** изпадна в затруднено (материално) положение; **žít v ~ých poměrech** живяв при неблагоприятни, при тежки материални условия 3. угнетен, потиснат, притеснен; изпълнен с безпокойство; депресиран: **~á nálada** потиснато настроение; **~é ticho** угнетяваща, потискаща тишина; **~ý dech** затаен дъх; **mluvit ~ým hlasem** говоря със сподавен глас; **působit ~ým dojmem** създавам, правя, предизвиквам потискащо, угнетяващо впечатление

stísn|it, -ím св. 1. (со) стесня, огранича, свия (нещо): **řečiště je ~ěno skalami** коритото на реката е притиснато от двете страни със скали 2. (*кого – вин.*) *книж.* притесня, потисна, угнетя, обезпокоя, затрудня (някого); причиня, създам затруднения (на някого): **být ~ěn neúspěchem** угнетен съм от неуспех; **být ~ěn poměry** затруднен, притиснат съм от обстоятелства

stísn|it se, обикн. мн. -íme se св. (*kde*) сместим се, поместим се, вместим се, съберем се, свием се, натъпчем се (*някъде*): **~it se v tramvaji** стесним се, струпаме се в трамвай

stísn|ovat, -uji *разг. -uju* несл. *рядко* (–; *кого – вин.*) притеснявам, угнетявам, обезпокоявам, затруднявам (*някого*)

stísn|ující, -í, -í угнетяващ, потискащ: **~í dojem** угнетяващо, потискащо впечатление

stít, setnout, setnu св. 1. (со; со *komu*) отсека (*глава и под. на някого*): **kat mu sřal hlavu** палачът му отсека главата 2. (*кого – вин.*) обезглавя, гилотинирам (*някого*); съсекя, посека (*някого*): **padl, jako by ho sřali** той падна като посечен 3. (со) *разсекя (нещо); прен.* *разрѐжа, прорѐжа (нещо)*: **~ hnízdo kosou** *разсекя гнездо с коса*

stížnost, -i ж. (*на кого, на со*) 1. оплакване (*срещу някого, срещу нещо; от някого, от не-*

що): ~ **na kvalitu výrobků** оплакване от качество на изделия; **kniha přání a ~í** по-рано книга за похвали и оплаквания (*в ресторанти и под.*) **2. юрид. адм.** жалба (*срещу някого, срещу нещо*): **podat ~** подам жалба; **zamítnout ~** отхвърля жалба

stlačen|ý, -á, -é 1. наблъскан; притиснат; смачкан: **~á povaha** *прен.* потиснат, угнетен, напласен характер; **~ý hlas** *прен.* сподавен, приглушен глас **2. спец.** сгъстен, компресиран, кондензиран: **~ý vzduch** сгъстен, компресиран въздух **stlač|ít, -ím св. 1.** (*со*) смачкам (*нещо*): **~it blatník** смачкам, деформирам калник (*на автомобил*); **~it něčí sebedůvěru** *прен.* смачкам нечие самочувствие **2.** (*со*) натъпча, наблъскам (*нещо*): **~it prádlo do kufru** натъпча, наблъскам бельо в кюфар **3.** (*со, рядко кохо*) натисна, притисна (*нещо, някого*): **~it páku** натисна лост; **~it pružinu** притисна, свия пружина; **~il si klobouk do čela** той нахлупи шапка на челото; **nepřítel byl ~en z hradeb** неприятелят беше изтласкан от укреплението; **~it nohy pod sebe** свия крака под себе си; седна със свити крака **4.** (*со*) понижа, намаля (*нещо*): **~it ceny** намаля ценя; **~it teplotu** смъкна, понижа температура; **~it životní úroveň** влоша, понижа жизнено равнище; **~it význam události** намаля, омаловажа значението на събития **5.** (*со*) *спец.* сгъстя, компресирам, кондензирам (*въздух и под.*)

stlač|ít se, -ím св. (*кат*) натъпча се, наблъскам се, сблъскам се, сгъстя се (*някъде*)

stlač|itelnost, -i ж. спец. свиваемост

stlač|ovat, -uji/разг. -uju неск. (*со*) **1.** смачквам (*нещо*): **~ovat něčí sebedůvěru** *прен.* смачквам нечия самоувереност **2.** натъпквам, наблъсквам (*нещо*) **3.** натискам, притискам (*нещо*): **~ovat kliku** натискам брава (*на врата*) **4.** намалявам, понижавам (*нещо*): **~ovat ceny** намалявам, смъквам ценя **5. спец.** сгъстявам, компресирам, кондензирам (*нещо*): **~ovat plynu** сгъстявам, компресирам газове; **~ovat seno** компресирам сено

stlač|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. (*кат*) натъпквам се, наблъсквам се, сблъсквам се, сгъстявам се (*някъде*)

stlan|í, -í ср. остар. постелка; постилъчен материал (*за добитък*)

stlát, stelu неск. 1. (-; *со*) приготвям, постылам, застылам (*легло*) за спане; оправям (*легло*) след спане: **jít ~ dětem** отивам да приготвя леглото на децата **2.** (*со čím*) постылам, застылам, покривам (*нещо с нещо*): **~ cestu kvítím** постылам, покривам път с цветя **3.** (-;

со) постылам слама (*на добитък*): **stlal koním** той постылаше слама на конете

stlouci, разг. stlout, stluču/книж. stluku св. (*со*) **1.** заковъ, сковъ (*нещо*): **~ několik latí dohromady** заковъ заедно няколко лътва; **~ bedýnku** сковъ сандъче **2.** очукам, обрълъ, свалъ, смъкна с очуване (*нещо*): **~ omítku** очукам мазилка, смъкна мазилка с очуване **3.** избия (*масло и под.*) **4. разг. експр.** едвам събера, скърпя (*нещо*): **~ pár korun na cestu** едвам събера няколко крони за път

stlouk|at, -ám неск. (*со*) **1.** заковavam, сковavam (*нещо*): **~at lafky** заковavam лътвички **2.** очувам, обрълвам, свалям, смъквам (*нещо*) с очуване, с обрълване: **~at ořechy se stromů** обрълвам орехи от дървѐта **3.** бия, избивам (*масло и под.*) **4. разг. експр.** едвам събирам, скърпвам (*нещо*): **~at (peníze) na činži** едвам събирам (*пари*) за наем

stmel|ít, -ím св. 1. (*со*) маджунирам, маджуносвам (*нещо*); слепя (*нещо*) с маджун и под. **2.** (*со, кохо*) *книж.* сплотя, обединя (*нещо, някого*): **~it tanec s hudbou v celek** създам единство между танц и музика; **přátelství je ~eno krví** дружбата е споена с кръв; **~it jednotlivce v kolektiv** сплотя, обединя отделни лица в колектив

stmel|ít se, -ím se св. *рядко книж.* обединя се, сплотя се, споя се

stmel|ovat, -uji/разг. -uju неск. 1. (*со*) маджунирам, маджуносвам (*нещо*); слепвам, споявам (*нещо*) с маджун и под. **2.** (*со, кохо*) *книж.* сплотявам, обединявам (*нещо, някого*)

stmelov|at se, -uji se/разг. -uju se неск. *рядко книж.* обединявам се, сплотявам се

stmív|án|í, -í ср. *в съчет. za ~í* по здрач, на мръкване, на смрачаване

stmív|at se, безл. третол. -á se неск. притъмнява, смрачаване се, потъмнява: **nebe se ~á** небето притъмнява; **~á se** мръква се

st|o, -a ср. 1. *като числ.* сто: **dvě ~ě** двеста; **tři ~a** триста; **pět set** петстотин; **dostat zpět na ~o korun** върнат ми, получа обратно остатъка до сто крони; **dožít do ~a let** доживея до сто години; **bylo tam ke ~u lidí/ke ~u lidem/ke ~o lidem** там имаше, там бяха (около) стотина човека, (около) стотина души; **plnit plán na ~o procent** изпълнявам план (на) сто процента **процент** ♦ **být oletzopiceni**

още не съм слязъл от дървѐтата, много съм изостанал; **na ~o procent** (на) сто процента сигурно; стопроцентово, абсолютно сигурно; (**utíkat**) **o ~o šest/o~ošet** *разг. експр.* бягам като луд, с всичка сила, за девет села; (**tan-**

covat **o** ~**o šest** разг. експр. танцувам като луд, с жар, с увлечение, с всичка сила; танцувам за девет села; **o** ~**o pryč/o-opryč** с всички сили; извънредно много **2.** обикн. мн. **st|a, set** експр. много, стотици, хиляди, безброй: **posilám ~o/na ~o polibků** изпращам (ти) хиляди целувки; **přijelo na ~o hostů** дойдоха, **prohlášení** **nřičo** **udčlat** разг. ймам голямо желание, много ми е йска, разг. мерак ми е (да направя нещо); **bylo ho slyšet na ~o honů, na ~o mil** той се чуваше, чуваша го от много далече; **vyhýbat se někomu na ~o honů** заобикалям някого много отдалече; **u ~a hromů!** по дяволите! хиляди дяволи! (проклятие, ругатня); **~a a ~a** стотици и стотици, хиляди и хиляди, много и много (за усливане)

stočjek, -ku м. руло; топ; нещо навито на руло **stočjit, -ím** св. **1.** (со) навия, завия, свия (нещо): **~it koberec** навия, свия килим (на руло); **~it si vlasy do uzlu** завия си косата на кок; **~it (si) cigaretu** свия (си) цигара; **~it klubíčko** навия, намотая кълбо (от прѣжда); **~it ze tří nití jednu** пресуча, спрегна от три нишки една; скатая три нишки в една **2.** (со) отклоня (от първоначалната посока), обърна, извия (нещо); изменя посоката (на нещо): **~it auto ke chodníku** обърна, извия, насоча кола към тротоар; **~it hlavu ke dveřím** обърна, извърна глава към врата; **~it míč na roh** насоча топка към ъгъл

тема; сменя тема (на разговор) **3.** (со до чего) разлѣя, налѣя, наточа, източа (нещо в нещо) **stočjit se, -ím** св се. **1.** (до чего) свия се, завия се, навия се (на нещо): **~it se do klubka** свия се на кълбо **2.** обърна се, отклоня се (от първоначалната посока): **vítr se ~il k jihu** вятърът се обърна на юг, започна да дѹха на юг; **průvod se ~il na náměstí** шестствието се насочи, зави към площада; **hovor se ~il k posledním událostem** прен. разговорът се насочи към последните събития

stočlenn|ý, -á, -é сточленен; който йма стѣ члена **stodíln|ý, -á, -é** който йма стѣ части, стѣ подразделения

stodol|a, -y ж. хамбар, сайвант, плѣвник, навес **stodol|a, -y** ж. хамбар (сѣм) като планина (за човек) **б)** голям, простѣрен (е) като хамбар (за помещение)

stoh, -u м. **1.** копѣ, куп, купен (слама, снопи и под.) **2.** експр. купчина, куп, грамада, камѣра: **~ knih** купчина книги; **~ nádobí** камѣра съдове **stohovat, -uji** разг. **-uju** несв. (со) спец. натрупвам (нещо) накуп, на купчина; накупчвам

(нещо): **~ovat slámu** натрупвам слама на копѣ; правя копѣ слама

stoicism|us, stoicism|us [-zm-], **-u** м. филос. стоицизъм

stoicky нар. стойчески; като стойк

stoick|ý, -á, -é стойчески; присѣщ на стойк; твърд, устойчив

stoik, -a м. **1.** филос. стойк, привѣрженник на стоицизма **2.** книж. твърд, устойчив, издръжлив човек

stoj, -e м. спорт. стѣйка, стоѣж: **~ spatný** основен стоѣж; **~ spojný** прибран стоѣж; стоѣж с прибрани стѣпала; **~ rozkrochný** разкрячен стоѣж; **~ na rukou** стѣйка на ръце; **~ na hlavě** чѣлна стѣйка

stojací, -í, -í стѣющ: **~í lampa** лампион, стѣюща лампа (противопол. висѣща); **~í hodiny** часовник на колѣнки, стѣющ часовник; **~í límec** якѣ със „стѣлче“

stojan, -u м. **1.** поставка, етажѣрка, стѣлаж, стѣйка: **~ plný knih** етажѣрка, пълна с книги; **~ na květiny** поставка за цветя; **~ na deštníky** поставка за чадѣри; **~ na šaty** (стѣюща) закачалка за дрѣхи **2.** статив, стѣйка; стѣющ предмет за закрепване на нещо: **~ na noty** попѣитър, пѣлт за нѣти; **malířský** ~ статив, мѣлберт; **fotografický** ~ фотографски статив, триножник **3.** техн. стѣлб, подпѣра, опѣрна гредѣ; рама, тяло, станѣк, легло, стѣйка: **~ stěžňový** мор. стѣпало

stojánek, -ku м. поставка, етажѣрка, стѣйка: **~ek na noty** попѣитър, пѣлт за нѣти

stojat|ý, -á, -é **1.** стѣющ, изправен: **~ý věšák** стѣюща закачалка: **~ý límec** стѣюща якѣ, якѣ със „стѣлче“; **~é písmo a)** почѣрк без наклѣн **б)** прав, стандартен шрифѣт; **~é obilí** неприбрани, неожѣнати житѣ; **srovnat knihy na ~o/na~o** подрѣдя книги в изправено положение; **prodat, koupit úrodu na ~o/na~o** продам, купя реколѣта „на зелено“ **2.** застоѣл, неподвижен: **~á voda a)** застоѣла вода **б)** прен. задѣшна обстановка, атмосфѣра; гнила атмосфѣра, гнили отношения; **~ý život** еднообразен, застѣнал живѣт **3.** техн. стѣющ, отвѣсен

stoje, vstoje, vestoje нар. стоешкѣм, стоѣйки, на крак: **jít** ~ хрѣня се стоешкѣм, на крак

stojk|a, -y ж. **1.** спорт. стѣйка, стоѣж на ръце: **udčlat ~u** направя стѣйка на ръце **2.** минно техн. стѣйка; подпѣрен стѣлб **3.** воен. жарг. караул, пост, стража; жарг. „стѣйка“: **mít ~u** караул сѣм; на пост, жарг. на „стѣйка“ сѣм **stok|a, -y** ж. **1.** канал (за отточни води): **zapáchající ~a** вмирян, смрадлив канал; клоака; **~a hříchů** прен. яма на грѣхѣ, безгрѣвствено

място **2. спец.** колèктор; водостòчна тръба; канàл (за отводняване и под.): **odvodňovací** ~а отводнителен канàл, отводнителна тръба
stokilogramový, -á, -é стòкилограмов
stokilometrový, -á, -é стòкилометров
stokilový, -á, -é разг. стòкилограмов; който тежè стò килà
stokorunja, -у ж. стотàчка; банкнòта от стò крòни
stokorunový, -á, -é който е на стòйност стò крòни; стòкрòнов
stokrát нар. числ. **1.** стò пѣти, стокрòтно: **opakoval to už** ~ тòй го повтòри вèче стò пѣти
2. експр. безбрòй пѣти, многокрòтно: **je mu už ~ lépe** тòй вèче е мнòго пò-добрè; **na ~/na ~ vás zdraví** *остар.* многокрòтно ви поздравява
 ♦ **stolní** *столни* мòжòтò
 ни рàботи мòгат да съсият чòвèка; на чужд грѣб и стò тояги са мàлко
stolař, -е м. диал. дърводèлец
stolařství, -í ср. диал. дърводèлство, прàвене на мèбели
stollec, -ce м. книж. трон, престòл: **papežský ~ec** пàпска кùрия; **knížecí ~ec a)** кнèжески престòл **б) прен.** кнèжеска мòщ, кнèжеска влàст
stoleček, -ku м. експр. умал. мàсичка: **skládací ~ek** разтегàтелна, сгъвàема мàсичка
stolek, -ku м. **1.** умал. мàсичка: **servírovací ~ek** подвижна мàсичка за сервирàне; **noční ~ek** нòщно шкàфче; **květinový ~ek** мàсичка, поставка за цветя **2.** мàса: **hrací ~ek** игрàлна мàса; **psací ~ek** писàлище, бюрò **3. остар.** диал. стол, стòлче **4.** в съчет. **~ek u drobnohledu** спец. плòчка за микроскòпски препарат
století, -í ср. столèтие, век; мн. и **staletí**, -í столèтия, вековè: **na přelomu (dvou) ~í** на грàницата на (двè) столèтия; **během staletí** в течèние на вековè; през вековèте
stoletý, -á, -é стòгодíшен, вековен: **~é jubileum** стòгодíшнина, стòгодíшен юбилèй; **~á válka** истор. Стòгодíшната война
stolicje I, -е ж. **1.** (старíнен) стòл; пèйка **2.** трон, престòл **3.** в названия на институции: **Svatá, Apoštolská ~e** Светíят престòл; пàпският престòл; **profesorská ~e** профèсорска катèдра; **soud první, druhé ~e** юрид. сьд от пѣрва, от вторà инстàнция; **odvolací ~e** юрид. апелативен сьд **4. спец. техн.** в съчет. **válcovací ~e** валцувàчка; **hoblovací ~e** дърводèлски тезгèх (за рендòсване); **protahovací ~e** изтеглячка
stolicje II, -е ж. **1.** (хòдене по) голèма нùжда: **pravidelná ~e** редòвно хòдене по голèма нùжда **2.** изпражнèния, фекалии
stoličk[a], -у ж. **1.** нèско стòлче; табурèтка; пèйчица (*обикн. без облегалка*): **kuchyňská ~a**

ниско *ниско* **ниско** ♦ **podtloučkovmu ~u a)** слòжа, подлòжа крак на нèкого; препѣна нèкого; събòря стòла под нèкого; причиня нèчие пàдане (*от обществена позиция и под.*)
б) излѣжа, измàмя нèкого; проявя ковàрство спрямо нèкого; **podtrhla starší sestře ~u** тя захлùпи под коритòто пò-голèмата си сестра, прежèни пò-голèмата си сестра; **udělat někomu (pod nohama) ~u** направя „стòлче“ с рьцè (под кракàта) на нèкого **2. жарг.** неочàквано спѣване, препѣване (*чрез подсичане в коленете*): **dát někomu ~u** препѣна, спѣна нèкого; **složit někoho ~ou** събòря нèкого с подсичане в коляното **3. анат.** кътник
stolkař, -е м. ùличен търгòвец; търгòвец на сергия, на открито; кùфарен търгòвец
stolní, -í, -í който се отнàся към мàса; настòлен; трапèзен: **~í kalendář** настòлен календàр; **~í lampa** настòлна лàмпа; **~í deska** дьска, плòт на мàса; **~í prádlo** покривка, салфèтки и под. (*комплект за мàса*); **~í společnost** приятели по мàса; постоянна компàния в ресторàнт; **~í tenis спорт.** тèнис на мàса, пèннг-пòнг; **~í sůl хран.** готвàрска сол; **~í víno хран.** трапèзно вино; **~í ocet хран.** винен, трапèзен оцèт
stolníčenní, -í ср. сервирàне; слàгане, подрèждане на мàса, на трапèза: **kursy ~í** курсове по сервирàне
stolování, -í ср. книж. угощèние, пиршествò, банкèт, гуляй, трапèза: **svatební ~í** свàтбено угощèние
stolovat, -uji/разг. -uju нескв. (–; с кùт, с čím) пирùвам (с нèкого, с нещò); учàствам в угощèние, банкèт, гуляй (с нèкого, с нещò)
stolovník, -а м. книж. сътрапèзник, гост; учàстник в пиршествò, гуляй, банкèт, трапèза
stolový, -á, -é в съчет. **~á deska** дьска, плòт на мàса; **~á hora** геогр. столовàт връх
stomatolog, -а м. стоматолòг, зьболèкар
stomatologický, -á, -é стоматологичен, зьболèкарски
stomatologie, -е ж. стоматология, зьболèкарство
stometrový, -á, -é стòметров
ston, -u м. книж. стон, стенàние
stonásobek, -ku м. стò пѣти, стокрòтно пò-голèмямо колíчество или числò
stonásobně нар. стокрòтно, стò пѣти пòвече: **~ vám to oplatím** ще ви се отплатя стокрòтно
stonásobný, -á, -é стокрòтен; който е стò пѣти пòвече
stonat, stůňu нескв. **1.** (–; с čím, на со) боледувам, болен съм, страдам (*от нещò*): **dlouho ~at** дьлго боледувам, дьлго съм болен; **~at**

se žaludkem боледувам, болен съм, страдам от стомах; **~at na chřipku** боледувам, болен съм от грип; **~at touhou** *прен.* вѣхна от несбѣднати копнѣжи, *разг.* поболявам се от мерак; **výroba stůně nedostatkem kádrů** *прен.* производството страда от липса, от недостиг на кадрѣ **2.** (*po čet, po kot; na so, na koho*) *експр.* мечтáя (*за нещо, за някого*); страстно желáя, жадúвам (*нещо, някого*); копнѣя, тьгúвам (*по нещо, по някого*); *разг. експр.* тръшкам се (*за нещо, за някого*): **~at po novém autě** тръшкам се за нова колà

stonav|ý, -á, -é *експр.* болнáв, болничáв: **~á mysl** *прен.* болна, хилава, недъгава мýсьл; **srdce ~é po lásce** *прен. експр.* копнѣещо за любóв сьрце

ston|ek, -ku *м.* стеблò/стѣблò, стебълцè/стѣбълцè (*на тревисто растение*)

stonožka, **-y** *ж.* зоол. стонòжка (Chilopoda)

stop I *междум.* **1.** стоп! стой! **2.** *пош. спец.* стоп

stop II, -u *м.* **1.** *икон.* замразяване (*на цени и под.*): **cenový ~** замразяване на цени **2.** *жарг.* áвтостòп: **jet ~em** пьгúвам на (áвто)стòп

stop|a, -y *ж.* **1.** стѣпка, следà; *разг.* дýря: **jít, kráčet v něčích ~ách a** вьрвá, крáча по нѣчи стѣпки **б)** *прен.* слѣдвам примѣра на някого

♦ **zít dítí patě** *ж.* **з**и́т дѣ́тѣ пáтѣ си; **přijít někomu, něčemu na ~u** хвáна слѣдите, дýрите на някого, на нѣщо; **není po něm ani ~y** нýма и слѣдà от нѣго; **zmizet beze ~y** изчѣзна без слѣдà, безслѣдно; **zanechat ~y** остáвя слѣдѣ; **přivést na ~u** насòча към слѣдà; **být na falešné ~ě** вьрвá по погрѣшна слѣдà, на погрѣшна слѣдà съм; **liška po sobě zametá ~y (ocasem)** *прен. експр.* хитрѣцьг внимáтелно прикрýва винáта си; **zanechal po sobě světlou ~u** тòй остáви слѣд себе си свѣтла дýря; **vůz drží ~u** *жарг.* колàта спáзва, държи посòката **2.** *лов.* слѣдà, дýря (на живòтно) **3.** слѣдà, бѣлег, знак; *разг.* дýря: **nezůstala ani ~a barvy** не è остáнала и слѣдà от боята; **~y někdejší nádhery** слѣдѣ, остáтъци от някогашно великолѣпие; **~y utrpení ve tváři** слѣдѣ на страдàние по лицето; **chrám nese ~y východních vlivů** храмъг нòси слѣдѣ, бѣлези на ýзточни влýяния **4.** стѣпка, фут (*стара мярка за дължина*) **5.** *лит.* (ритмическа) стѣпка: **~a časoměrná** стѣпка в метричното стихосложѣние; **~a přízvучná** стѣпка в силáботонýчного стихосложѣние **6.** *физ.* слѣда (*на елементарна частица*) **7.** *спец.* слѣдà, пýста (*върху лента, филм и под.*): **náhradní ~a** запáсна пýста **8.** *в съчет.* **vírová ~a** *авиат.* вихрова пеленà

stopař I, -e *м.* **1.** следотърсáч **2.** кýче-следотърсáч; копòй (*в полиция и под.*); гòнче (*при лов*)

stopař II, -e *м. жарг.* (áвто)стòпаджия

stopařk|a, -y *ж.* *жарг.* (áвто)стòпаджийка

stopk|a, разг. šťopk|a, -y *ж.* **1.** дръжка, дръж-чирáщ(*ако е стýп*)

oči na ~ách *експр.* глѣда **а)** внимáтелно **б)** любòпитно, опúлено, учúдено **2.** предмѣт, подòбен на дръжка, на дръжчица, на опáшчица: **~a sklenky** стòлче на чáшка; **~a krku** *прен.* тъничко вратлè **3.** *муз.* камшýче, байрáче, ченгèлче на нòта **4.** *в съчет.* **~a nádoru** *мед.* крачè на тýмор

stopk|a II, -y *ж.* стѣклена чáш(к)а (на стòлче)

stop|ky, -ek *ж.* само *мн.* хрономѣтър

stop|nout, -nu *св.* **1.** (*со*) *разг.* засекà врѣме (*на нещо, обикн. с хрономѣтър*) **2.** *в съчет.* **~nout míč** *спорт. жарг.* спрà тòпка **3.** (*koho, со*) *жарг.* стопýрам, спрà (*шофьор, кола и под.*)

stop|ovat I, -uji/разг. -uju *несв.* **1.** (*koho, со*) слѣдá, прослѣдýвам, преслѣдвам (*някого, нещо*): **~ovat zvěř** *лов.* вьрвá по слѣдите на дýвеч, преслѣдвам дýвеч **2.** (*со*) слѣдá, наблюдáвам (*нещо*): **~ovat kulturní dění** слѣдá култúрния живòт, култúрните събития

stop|ovat II, -uji/разг. -uju *несв.* **1.** (*со*) *разг.* засýчам врѣме (*на нещо, обикн. с хрономѣтър*) **2.** *в съчет.* **~ovat míč** *спорт. жарг.* спýрам тòпка **3.** (*koho, со*) *жарг.* стопýрам, спýрам (*шофьор, кола и под.*): **~ovat auta** стопýрам коли

stopov|ý, -á, -é *в съчет.* **~ý prvek** *хим.* разсѣян элемент

stoprocentně *нар.* стòпроцентово, стò процента

stoprocentn|í, -í, -í **1.** стòпроцентòв: **~í zisk** стòпроцентòва, стò процента печáлба; **~í líh** *хран.* стòпроцентòв, чýст спýрт **2.** *разг. експр.* стòпроцентòв, абсолòтен, пълн, ýстински: **~í muž** стòпроцентòв, ýстински мъж; **~í úspěch** стòпроцентòв, абсолòтен, пълн úспѣх; **má ~í pravdu** съвършѣно, напълно, абсолòтно прáв е; **~í idiot** крѣгъл глупàк; пълн идиòт; **~í ignorant** пълн невѣжа

stór|a, -y *ж.* щòра

store [stor/stór] *нескл. м.* тьрг. магазин

storn|o, -a *ср.* **1.** стòрно, поправка (*в счетоводно вписване*) **2.** тьрг. анулýране, сторнýране (*на договор, поръчка и под.*)

storn|ovat, -uji/разг. -uju *несв. и св. (со)* **1.** *разг.* сторнýрам, поправям/поправя (*нещо*): **~ovat zápis** сторнýрам, поправям/поправя вписване (*в счетоводна книга*) **2.** *фин.* анулýрам, отмѣням/отмѣня (*нещо*): **~ovat objednávku** анулýрам поръчка

stotin|a, -y ж. *остар.* една стотна (часть от нещо)
stotisc|í, -í, -í числ. стотхляден

stotisic|rát нар. числ. 1. стот хляди пъти 2. *експр.*
 неизброимо, безкрайно много пъти

stotiscov|ý, -á, -é 1. стотхляден: ~ý náklad knihy
 стотхляден тираж на книга 2. *експр.* много-
 хляден, неизброим

stoupa, -пу ж. 1. (голям) хаван; чѹтура: ~pa
 мушкетѹра

do ~пу дам (книги) за претопяване, за вто-
 рични суровини 2. бухалка, чук, тепавица,
 топѹз 3. *обикн. мн. stoupy, -p прен. експр.*
 дирѣци, дънери (за дебел крака): sloní ~пу
 слонски крака, дирѣци

stoupac|í, -í, -í възходящ: ~í vedení техн.
 вертикален шранг (в сграда); ~í intonace език.
 възходяща интонация

stoupač|ka, -y ж. разг. вертикален шранг (в
 сграда)

stoupán|í, -í ср. 1. издигане, изкачване: rychlost
 ~í авиаци. скорост на издигане 2. наклон: ~í
 silnice наклон на шосѣ; mírné, příkré ~í
 полегат, стръмен наклон; полегато, стръмно
 изкачване; trať má v tomto úseku velké ~í в
 този участък пътят се изкачва стръмно, много
 е стръмен, има голям наклон 3. в съчет. ~í
 závitů техн. ход на резба

stoup|at, -ám нескв. 1. издигам се, изкачвам се:
 letadlo ~á самолѣтът се издига, набира висо-
 чина; řeka, voda ~á нивото на реката, на во-
 дата се повишава, издига се; rtuť v teploměru
 ~á живакът на термомѣтъра се вдига; cesta ~á
 пътят върви нагоре, изкачва се; řečníkův hlas
 ~al гласът на оратора се повишаваше, мина-
 ваше в по-високите тоналности; ~at v hod-
 nach

му ~ala do hlavy кръвтá нахлѹваше в главата
 му; víno jim už ~alo do hlavy виното вече
 започваше да ги хваща, вече замъйваше гла-
 вите им; pýcha mu ~á do hlavy гордостта му
 замъйва главата 2. повишавам се, увеличавам
 се, раста: ceny ~ají цените се повишават, ра-
 стят; teplota ~á температурата се повишава;
 naděje ~aly надѣждите растяха; nálada ~á
 настроението се повишава; výkony ~ají по-
 стъпнически

качват му/и се акциите; цената му/и расте
 3. (на со, кат) стъпвам (на нещо, върху нещо,
 над): ~at si на някого
 někomu na šíji стъпвам на шията, на врата
 на някого 4. и stoup|at si (кат) стъпвам, за-
 ставам (някъде): ~at (si) na okraj chodníku
 заставам на ръба, на края на тротоар 5. и
 stoup|at si (jak) стъпвам, заставам (някак,

по някакъв начин): ~at na paty стъпвам на
 петѣ; ~at (si) na špičku заставам на прѣсти
stoupav|ý, -á, -é възходящ: ~á tendence възхо-
 дяща тенденция; ~ý přízvuk език. възходящо,
 акутно ударѣние; ~á intonace език. възходяща
 интонация

stoupen|ec, -ce м. привѣрженик, последовател,
 застъпник

stoupenkyn|ě, -ě ж. привѣрженичка, последо-
 вателка, застъпничка

stoup|nout, -nu св. 1. издигна се, покàча се,
 изкача се: voda v řece ~la водата в реката се
 повиши

кръвта нахлѹ в главата му; pivo jim ~lo do
 hlavy бѣрата ги хвана, замъя главите им; hněv
 mu ~l do hlavy обхвана го, обзѣ го гняв; ~l
 společensky той постигна по-високо общѣ-
 ствено положѣние, издигна се (в обществото);
 úspěch mu ~l do hlavy успехът му замъя гла-
 вата 2. вдигна се, повиша се, увеличи се, на-
 расна: mzdy ~nou надниците, заплатите ще
 се повишат, ще се увеличат; naděje ~la на-
 дѣждата порасна; horečka ještě ~ne темпе-
 ратурата ще се повиши, ще се покàчи още;
 nálada ~la настроението се повиши, подобри
 се; síla větru ~la силата на вѣтъра се увеличи;
 životní úroveň ~la жизненото равнище се
 повиши; jeho autorita v našich očích ~la авто-
 ритѣтът му в нашите очи се повиши, порасна

◆ ~at si на някого
 ми се акциите 3. (на со, кат) стъпя (на нещо,
 върху нещо, някъде): někdo mi ~l na nohu
 някой ми стъпи върху крака, някой ме настъпи

◆ ~at si на някого
 врата на някого 4. и stoup|nout si застаंना
 (някъде): ~nout si do fronty na maso застаंना,
 наредя се на опашка за месо 5. и stoup|nout
 si (jak) стъпя, застаंना (някак, по някакъв на-
 чин): ~nout si na paty стъпя, застаंना на петѣ;
 ~nout si na špičku застаंना на прѣсти

stověžat|ý, -á, -é в съчет. ~á Praha Прага със
 стотѣщите кули

stov|ka, -ky ж. 1. (цифра) стот; разг. стотѣца,
 стотак, стотарка, стотачка 2. всичко, което е
 означено със 100, което носи номер 100: bydlí
 ve ~се живѣе в стая № 100; přestoupit na ~ku
 прехвърля се на автобус № 100; jet ~kou пъ-
 тѹвам, карам със 100 км/ч.; dožít se ~ky дожи-
 вѣя, дочакам стотѣ, стотака, стогодишнината;
 svítit ~kou свѣта си с крушка, с лампа от 100
 вата; platit ~kou плащам със стотачка, с
 банкнота от 100 крѣни; běžet, plavat ~ku бя-
 гам, плѹвам на 100 метра 3. серия, група от
 стот еднакви предмета: předměty vyráběné po

~u през войната той премина на страната на противника, дезертира; **pro jednu pannu – klobouk na stranu** поговорка свят – широк, жени – много; не си струва да съжаляваш за момиче, което те е изоставило **2.** страница (за книга и под.): **titulní ~a knihy** титулна страница на книга **3.** посѝдка, направлѝние, странѝ: **přicházet z pravé ~y** идвам отдѝсно, от дѝсна странѝ; **na kterou ~u půjdete?** в каквѝ посѝдка, накѝдѝ ще трѝгнете? **šel na opačnou ~u** той трѝгна в обратна посѝдка; **okna vedou na různé ~y** прозорците глѝдат в разлѝчни посѝдки, на разлѝчни странѝ; **vítř ze západní ~y** вятър от западна посѝдка; вятър откъм запад; **světové ~y** посѝдки на света ♦ **mítočna všech ~ách** очите ми глѝдат на чѝтири (странѝ); **chce být na všechny ~y hezký** ѝска да се харѝса на всѝчки; глѝда, ѝска да е и така, и вака **4.** обикн. в съчет. **na ~u, po ~ě, ze ~y, ~ou** като нар. настранѝ, отстранѝ, встрани; скрито, тайно, незабелязано: **dát peníze na ~u** отдѝлям настранѝ пари за чѝрни дни; **po ~ě se někomu smát** присмѝвам се на някого скрито, отстранѝ; **pozorovat někoho ze ~y** наблюдавам някого отстранѝ, тайно; **nechat otázku ~ou** ~~предложението~~ ~~въпрос~~ ♦ **jit na malou, na velkou ~u** евфем. отивам по малка, по голѝма нѝжда; **dělat něco po ~ě** върша нѝщо скрито, не дѝйствам открито **5.** като съюз в съчет. **na jedné ~ě ..., na druhé ~ě ...** от една странѝ..., (а) от другѝа странѝ...: **na jedné ~ě je dřič, na druhé ~ě všechno propije** от една странѝ е голѝм работѝгѝа, а от другѝа – изпѝива, пропѝива всѝчко **6.** в съчет. **na něčí ~ě, na něčí ~u, z něčí ~y** на нѝчия странѝ, от нѝчия странѝ и под.: **právo je na mé ~ě** правото е на мѝя странѝ; **z mé ~y není námitek** от мѝя странѝ нѝма възражѝния; щѝ се отнѝса до мѝн, ѝз нѝмам възражѝния; **chyba je na vaší ~ě** грѝшката е вашѝа, грѝшѝте виѝе; **postavit se na ~u slabšího** застанѝа на странѝта, взѝма странѝта на по-слабия ♦ **máhonasvé ~ě** чѝяна нѝгова странѝ; благосклѝнен е, благоразположен е към нѝго; **být, stát na něčí ~ě** съм, стоя на нѝчия странѝ, на нѝчие мнѝние, на нѝчия позиция; **míč je na vaší ~ě (hřiště)** топката е у вас; виѝе сте на рѝд, на хѝд; **přetáhnout, získat, dostat někoho na svou ~u** привлекѝа, спечѝля, взѝма някого на свѝя странѝ **7.** линия, странѝ (в родѝнство): **příbuzní z otcovy ~y** родѝнини по бащина линия **8.** странѝ, групировка, грѝпа: **vysoké smluvní ~y** висѝките договѝрящи се странѝ; **obě ~y se dohodly, že...** двѝете странѝ се договѝриха, че...; **sporné ~y** спѝреци

странѝ; **úřední hodiny pro ~y** приѝмни часовѝе за посетѝтели в учреждѝния; **veřejnost se rozdělila na dvě ~y** обществото се раздели на двѝ грѝпи; **žalující ~a** юрид. тѝжител, ищѝец; **žalovaná ~a** юрид. отвѝтник **9.** (политѝческа) пѝртия; *по-рано* комунистѝческата пѝртия: **vstoupit do ~y** влѝза в пѝртия; **zelená ~a** пѝртия на зелѝните **10.** в съчет. **ze ~y** предлог с род. (кого, чѝго) от странѝ на (някого, нецо): **ze ~y vedoucího byla slíbena podpora** от странѝ на началника бе обещѝана пѝмощ **stranickopolitický** [-ty-], **-á, -é** партѝйно-политѝчески **stranickost, -i** жс. **1.** партѝйност **2.** пристрастѝе, пристрастност, необектѝвност **stranický, -á, -é** **1.** партѝен; *по-рано* обикн. кѝйто се отнѝса до комунистѝческата пѝртия: **~á legitimace** партѝен билѝт; **~á organizace** партѝйна организѝция **2.** пристрастен, необектѝвен: **~é líčení události** пристрастно описѝние на събитѝе **stranictv|í, -í** ср. **1.** партизанщина, партизанство **2.** партѝйност (в соц. общество) **3.** рядко пристрастѝе, пристрастност, необектѝвност **straničk|a, -y** жс. **1.** женѝ-члѝн на пѝртия **2.** *по-рано* обикн. женѝ-члѝн на комунистѝческата пѝртия; партѝйка **straník, -a** м. **1.** члѝн на пѝртия **2.** *по-рано* обикн. члѝн на комунистѝческата пѝртия; партѝен члѝн; партѝец **stranj|it, -ím** несов. (коти, чѝти) книж. поддѝржам, подкрѝпям (някого, нецо); взѝмам странѝта (на някого, на нецо); на (нѝчия) странѝ съм: **~it otcí proti matce** поддѝржам бащѝта, на странѝта на бащѝта съм срещу майката **stranj|it se, -ím se** несов. (кого, чѝго; –) странѝ (от някого, от нецо); избѝгвам (някого, нецо) **stránk|a, -y** жс. **1.** страницѝа (на книга и под.): **titulní ~a knihy** титулна страницѝа на книга; **webová/webowská ~a** комп. уѝбстрѝница, интернет страницѝа; сайт, уѝбсѝйт; **slavné ~y dějin** *преп.* славни страницѝи от истѝорията **2.** странѝ, глѝдна тѝчка, аспѝкт: **umělecká ~a díla** художѝствена странѝ на произведѝние; **~a rozumová, citová** рационална, емоционална странѝ; рационален, емоционален аспѝкт; **zvuková ~a jazyka** звѝкова странѝ на езѝк; **právní ~a záležitosti** юридѝческа странѝ на въпрѝс, на дѝло; **kladná, záporná ~a něčeho** положѝтелна, отрицѝтелна странѝ на нѝщо; **hledět na věc z obou stránek** глѝдам на въпрѝс, разглѝждам въпрѝс от двѝе странѝ; **z této ~y** в товѝ отношѝние, от тѝзи глѝдна тѝчка; **po této stránce** в товѝ отношѝние; в такѝв смѝсл; от

тази гледна точка; **po stránce technické** в техническо отношение; **po všech ~ách** във всички отношения **3. в съчет.** **po stránce, ze ~у предлог с род.** (čeho) *книж.* с оглед на (нещо); по отношение на (нещо): **po stránce charakteru** от гледна точка на характера; **ze ~у materiálu** с оглед на материала

stránk|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* номерирам страници (на нещо); пагинирам (нещо)

stránkov|ý, -á, -é който се отнася към страница: **~ý článek** статия на една страница; **~é korektury** *политр.* коректури на страници

stranou I нар. 1. настрана/настрани; встрани; отстранен/отстрана: **uskočit ~** отскоча встрани; **sedla si ~ (тя)** седна настрана, надалеч; **dát peníze ~** скрия, сложа, задела пари настрана; **odstrčit někoho ~ a)** отблъсна някого встрани, настрана **б)** *прен.* остава някого на заден план; **doměk leží ~** къщата се намира встрани, настрана

straně *нар.* извън, встрани: **rána šla ~** ударът, изстрелът минава

~ всичко останало не я интересува **3. остар.** на една страна, встрани: **mít klobouk ~** шапката ми е (накривена) на една страна, настрани

stranou II предлог с род. (čeho) извън, отвън, настрана от, настрани от (нещо): **bydlet ~ města** живява извън града

stranovlád|a, -у ж. публ. експр. пейор. партоткрация; управление само на една партия

strast, -i ж. книж. страдание, мъка, мъчение, терзание; *обикн. мн.* **strast|í, -í** мъки, страдания, мъчения, терзания: **podstoupit mnoho ~í** изтърпя много мъки, страдания

strastiplně нар. книж. мъченически, страдалчески, скръбно, печално

strastipln|ý, -á, -é книж. мъченически, страдалчески, скръбен, печален; който е изпълнен с мъки, със страдания

strastn|ý, -á, -é книж. мъченически, страдалчески, скръбен, печален

strašák I, -a м. одуш. (бостанско) плашило, чучело

~ бостанско плашило; **nasadit někomu ~a do hlavy** пусна муха, бръмбар в главата на някого; уплаша някого; **pouštět ~у na někoho** плаша някого

strašák II, -u/-a м. неодуш. експр. заплаха, закана, угроза

strašidelně нар. призрачно, страшно, ужасно, ужасяващо, ъдски, кошмарно

strašideln|ý, -á, -é I. призрачен; който се отнася към страшилище, към призрак **2.** страшен,

ужасяващ, кошмарен; който събужда страх: **~á historie** ужасяваща история, случка

strašid|lo, -a ср. 1. страшилище, привидение, чудовище, призрак, урод (в приказки и под.); **utíkat před někým jako před ~em** бягам от някого като от призрак **2. прен.** призрак, угроза, заплаха: **~o nezaměstnanosti** призрак на безработицата **3.** (бостанско) плашило, чучело и *прен. експр.* (за лошо облечена жена): **vypadá jako ~o** изглежда като бостанско плашило

straš|it, -ím *несв. 1.* явявам се, появявам се като призрак, привидение, дъх; *често третол. и безл.* **-í (kde; komu kde)** привижда се (на някого); (някъде) има призраци, привидения, духове: **tam ~í** там има, там се явяват призраци, привидения, духове; **v hlavě mu ~í (samé čislice)** *прен. експр.* привиждат му се само цифрите

~iš? *разг. експр.* какво висиш, какво чакаш още тук? **~it v noci** будувам, не спя през нощта; **~í mu v hlavě** *експр.* той има бръмбар в главата; главата му е пълна с глупости, с натрапчиви идеи; той не е с всички си **2. разг. експр.** бода очите, създавам неприятно впечатление: **~il v roztrhaném kabátě** той изглеждаше като чучело в скъсаното (си) палто; **ta hromada písku tu ~í už dlouho** тази купчина пясък стои тук, бода очите вече дълго време **3. (koho, co čít)** плаша, заплашвам, ужасявам (някого, нещо с нещо); навявам ужас, страх (на някого, на нещо с нещо): **~it vrabce** плаша врабци; **ta práce mě ~í** тази работа ме плаши; **~it novou válkou** заплашвам с нова война

straš|it se, -ím se *несв. (-; koho, čeho)* по-рядко страхувам се, боя се, плаша се, ужасявам се (от някого, от нещо)

strašlivě нар. експр. 1. страшно, ужасно: **~ vykřiknout** извикам, изкрещя страшно, ужасно; **~ vymalovaný pokoj** страшно (лошо), ужасно боядисана стая **2. разг.** ъдски, ужасно, страшно, много, силно: **~ mě bolí hlava** ужасно, ъдски, много ме боли глава; **chce se mi ~ spát** ъдски ми се спи

strašliv|ý, -á, -é експр. 1. ужасен, страшен, страхотен, ъдски, кошмарен: **~á podívaná** ужасна гледка; **~é pracovní podmínky** ужасни, кошмарни, отвратителни условия за работа **2. разг.** огромен, страшен, ъдски, ужасен: **mám ~ou radost** ужасно, страшно, ъдски се радвам

strašně нар. 1. страшно, ужасно, много: **jsem ~ rád, že...** страшно, ужасно, много се радвам, че...; **to mě ~ mrzí** страшно, ужасно, много

ми е неприятно; **dopadlo to** ~ това свърши ужасно, страшно, катастрофално **2. разг.** отвратително, адски: **mluví ~ francouzsky** той/тя говори ужасно френски

strašný, -á, -é 1. страшен, ужасен; който предизвиква страх, ужас, неприятно чувство: ~ý **osud** ужасна съдба; **stalo se něco ~ého** случил се нещо страшно **2. разг. експр.** страшен, ужасен, адски, кошмарен: ~é **počasí** отвратително време; **má ~ou výslovnost** той/тя има ужасно произношение; **to je ~á ženská** тя е ужасна, отвратителна жена; **nosí ~ý klobouk** носи ужасна шапка, ходи с ужасна шапка; **to je ~ý úkol** това е ужасна задача, ужасна работа **3. разг. експр.** огромен, адски, много голям: **zaplatil za to ~ou sumu** той плати огромна сума, даде страшни пари за това; **má ~ou trému** страшно, ужасно (много) се страхува, вълнува се; **udělala ~ou chybu** тя направи ужасна грешка; **měl ~ý hlad** беше адски гладен; **její ~ou rychlostí** пъгуваха, караха със страшна скорост; **bude ~á legrace** голям майтап ще падне

strašpytel, -la/-le м. експр. страхливко, страхопъзльо, пъзльо, баба

stratég, -a м. стратег

strategicky нар. стратегически, в стратегическо отношение

strategický, -á, -é стратегически: ~é **suroviny** стратегически суровини; суровини от стратегическо значение

strategie, -e ж. стратегия

stratifikace [-ty-], -e ж. спец. книж. стратификация: **sociální ~e** социол. социално разслояване, социално разслоение; ~e **sedimentů геол.** стратификация, напластяване на утаечни скали; ~e **vody геол.** стратификация, напластяване на вода; ~e **semen** земед. стратификация, съхраняване на семена

stratosféra, -y ж. метеорол. стратосфера

stratosférický, -á, -é стратосферен: ~ý **letoun** авиаци. стратоплан

strav|a, -y ж. 1. храна, кухня: **výživná ~a** питателна храна; **domácí ~a** домашна храна, домашна кухня; **dětská ~a** детска храна, детска кухня; **masitá ~a** месо храна, месо кухня; **vegetariánská ~a** вегетарианска храна, вегетарианска кухня; **dietní ~a** диетична храна, диетична кухня; **duševní, duchovní ~a** прен. духовна храна **2.** храна, ядене: **chodit na ~u domů** храня се вкъщи; **byť i se ~ou** квартира с храна; **být na ~u/na ~ě u někoho** храня се у някого; на храна съм някъде; **pracovat za ~u** работя за (едната) храна

stravenk|a, -y ж. купон за храна (в стол и под.)

stráv|it, -ím св. 1. (co) смеля (храна) **2. (co, koho)** прен. експр. асимилирам, усвоя, възприема (нещо, някого): **přečetl hodně knih, ale ne~il je** прочел е много книги, но не ги е разбрал, не ги е асимилирал; **nikdy ho nemohli ~it** никога не можяха да го преглътнат **3. (co)** погълна, унищожа, разруша (нещо): **požár ~il půl vesnice** пожарът погълна половината село; **dluhy ~ily celé jmění** дълговете погълнаха целия имот **4. (co)** прекарам (определено време някъде): ~it **v cizině dva roky** прекарам, преживея две години в чужбина

straviteln|ý, -á, -é 1. смилам (за храна): **lehce, těžce ~é jídlo** лесносмилаемо, трудносмилемо ядене; лесносмилаемо, трудносмилемо храна **2. прен.** усвоям, разбираем, достъпен; лесен за усвояване, за асимилиране: ~á **přednáška** разбираема лекция; **těžce ~á společnice** експр. непоносима, нетърпима компаньонка

stravn|é, -ého ср. такса за храна

strávnice, -e ж. 1. столуваща, хранеща се **2. остар.** пансионерка (жена, която е на храна и квартира някъде)

strávník, -a м. 1. столуващ, хранещ се **2. остар.** пансионер (човек, който е на храна и квартира някъде)

stravovací, -í, -í продоволствен; който се отнася до (масово, обществено) хранене: ~í **komise** продоволствена комисия; ~í **zařízení** заведение за обществено хранене

stravován|í, -í ср. (масово, обществено) хранене: **zařízení společného, hromadného, veřejného ~í** заведение за обществено хранене

strav|ovat, обикн. третол. -uje несов. книж. **1. (co)** подкопáva, унищожава, поглътца (нещо): **choroba ~uje jeho síly** болестта подкопáva, изчерпва силите му **2. (koho – вин.)** разкъсва, разяжда, изяжда, измъчва (някого): ~ují **ho pochybností** той се разкъсва от съмнения

strav|ovat se I, -uji se/разг. -uju se несов. (čít) (само)измъчвам се, мъча се, терзя се, самоизяждам се (от нещо): ~ovat **se žárlivostí** измъчвам се, терзя се от ревност; **umělec se vnitřně ~uje** човекът на изкуството се самоизмъчва

strav|ovat se II, -uji se/разг. -uju se несов. (kde) храня се (някъде)

stravovn|a, -y ж. 1. стол(ова) (за обществено хранене) **2. остар.** обществена кухня (за бедни)

stráž|eň, -ně ж. книж. терзание, страдание, мъка

stráž, -e ж. 1. стража, пост, охрана, караул: **přední ~** преден пост; **tělesná ~** лична охрана;

streetball [strítból/strítbol], **-u** м. спорт. стрийтбол, стрийтбаскетбол, стрийтбаскет

strefjit se, -ím se св. (do čeho, do koho; -) разг. улўча, уцєля (нещо, някого; -); попадна в целтá: **~it se do branky** улўча вратá (във футболен мач); **dobře mířil a ~il se** той се прицєли добрє и улўчи целтá, попадна в целтá; **~it se do někoho** прен. експр. нахвєрля се върху някого; нападна, атакувам някого (с дм)♦

strefjovat se, -uji se разг. **-uju se** неск. (do čeho, do koho; -) разг. улўчвам (нещо, някого):

~ovat se do někoho svými vtipy прен. експр. нахвєрлям се върху някого, атакувам, нападдам някого с подигравки; подигравам някого **strejcovatět, strejcovský, strejček, strejčkování, strejčkovský** вж. **strýcovatět, strýcovský, strýček, strýčkování, strýčkovský**

strejďa, **-y** м. разг. експр. 1. чичо 2. чичо, чичко, чичка, бáйно (в обръщение)

strejďovský, **-á, -é** разг. експр. бáйновски, чичовски; кóйто се отнася до бáйно, до чичо

streptokok, streptokok|us, -u м. биол. стрептокок

streptomycin [-ci-/sí-], **-u** м. аптек. стрептомицин

stres, -u м. мед. стрес, напрежение

stresholik, -a м. стресохолик: **~ nesnáší klid, který vyplývá z časové rezervy** стресохоликът не мóже да понáся спокóйствието, кóето му предостáвя запáсът от врєме

stresově нар. 1. стресирано: **reagovala ~** тя реагира като в стрєс, като стресирана, стресирано 2. стресиращо: **suchý vzduch působí škodlivě, až ~** сўхийт вєздух има вредно, дори стресиращо вєздєйствиє

stresovk|a, -y ж. разг. стрєсова ситуáция

stresový, -á, -é стрєсов; кóйто се отнася към стрєс: **~á situace** стрєсова ситуáция

strh|at, -ám св. 1. (co; co odkud) (рязко) дрѣпна, събóря, смѣкна, свáля (нещо отнякóде): **~at tašky ze střechy** събóря керемиди от пóкрив; **~at šaty s/z těla** (рязко) свáля, смѣкна, захвєрля дрєхи (от сєбе си) 2. (co) скѣсам, изпокѣсам, разпокѣсам (нещо): **vichřice ~ala** буря нависа над ♦

~at|u (všechny) mosty изгоря, разрушá зад сєбе си всички мóстове; направя врѣщането назад невєзмóжно

strháv|at, -ám неск. 1. (co; co odkud) (рязко) дрѣпвам, смѣквам, свáлям, събóрям (нещо отнякóде): **~at plakáty** смѣквам, скѣсвам плакáти; **vichřice ~ala střechy** бурята събá-

рява **~at|u** ♦

~at|u улáвам, хвáщам, взємам в свóи рьцє рьководството; **~at na sebe pozornost** привлїчам внимáнието към сєбе си; обрѣщам внимáние върху сєбе си 2. (co) кѣсам, скѣсвам, разпокѣсвам, изпокѣсвам (нещо): **~at dráty** изпокѣсвам жици 3. (koho k čemu) повлїчам, подстрекавам, подтїквам, провокирам (някого към нещо); увлїчам (някого в нещо): **~at někoho k uličnictví** подтїквам някого към хулигáнство; увлїчам някого в хулигáнство; **nechat se ~at hněvem** поддáвам се на гняв 4. (co z čeho; co) приспáдам, намáлявам/ намáлям, отбївам, удѣржам (нещо от нещо); прáвя удрѣжка, отбив (от нещо): **~at mzdu** намáлявам нáдница, заплáта (с удрѣжки); **~at z platu** удѣржам от заплáта

strháv|at se, третол. -á se, strh|ovat se, третол. -uje se неск. разрязява се, вдїга се, избўхва, запóчва (за буря, кáвва и под.)

strh|nout, -nu св. 1. (co; co odkud) (рязко) дрѣпна, събóря, свáля, смѣкна (нещо от някóде):

~nout plakát se zdi смѣкна, дрѣпна, скѣсам плакáт от стенá; **~nout pušku s ramene** смѣкна пушкó ♦

~nout|omáku смѣкна мáската на някого; разкрїя, разобличá някого 2. (co) скѣсам, развáля, поврєдя (нещо): **~nout závit** скѣсам, поврєдя нáрез, резбá 3. (co) разрушá, събóря, отнесá, унищожá (нещо): **povodeň ~la most** наводнєнието отнєсе, разрушї мóста 4. (koho, co kam; -) повлекá, завлекá, понесá, дрѣпна (някого, нещо нанякóде): **dav ho ~l se sebou** тълпáта го повлєче, понєсе със сєбе си; **v poslední chvíli ji ~l zpět** в последния миг тóй рязко я дрѣпна назад; **~nout volant doprava** рязко извїя, завъртя волáн надясно; **~nout debatu na jiné pole** прен. отклоня разисквания в дрўга облáст, на дрўга плóскост 5. (koho, co; koho k čemu; -) подтїкна (някого, нещо към нещо); увлекá (някого, нещо в нещо): **~nout diváky k potlesku** подтїкна зрители към рькоплáскания; **dát se ~nout něčím** поддám се на нєшо (гняв и под.); **~nout někoho k hněvu** предизвїкам у някого гняв; докáрам някого до гняв; **~l ostatní svým příkladem** тóй увлєче останалите със свóя пример; **~nout všechny na svou stranu** привлекá всички на свóя странá; **dovedl ~nout posluchače** тóй умєше да увлєче слушáтелите; **~nout někoho do záhuby** прен. повлекá някого към гибел 6. в сьчет. **~nout na sebe** (co) разг. взєма, загрáбя в свóи рьцє (нещо): **~nout na sebe vládu** загрáбя, взєма в свóи рьцє властá; **~nout na**

sebe pozornost привлека, прикова вниманието към себе си, обърна внимание върху себе си **7.** (*co z čeho; co*) приспадна, смъкна, отбѝя, удържѝ (*нещо от нещо*); намалѝ (*нещо*): **~li jim pět procent** удържѝа им пѝт процента **8.** (*co*) *разг. експр.* смѝгна (*да извърши нещо*): справѝ се (*с нещо*); отхвърля (*обикн. работа*): **~nout celou látku v krátké době** справѝ се с цѝлия материал, овладѝя цѝлия материал за кратко врѝме **9.** (*co*) предизвикам, запѝчна, вдѝгна (*нещо*): **~nout křik** вдѝгна врѝва, шѝм; запѝчна да вѝкам, да крещѝ; **~nout rvačku** предизвикам сбиване

strh|nout se, *третол.* **-ne se** *св.* разрази се, вдѝгне се, избѝхне, запѝчне (*за бурѝа и под.*): **~la se bouře** разрази се бурѝа; **~l se prudký liják** пливсна, завалия порден дѝжд

strh|ovat, -uji|разг. **-uju** *несв.* **1.** (*co; co odkud*) (рѝзко) дрѝпвам, смѝквам, свѝлям, събарѝям (*нещо отнякъде*): скѝсвам (*нещо отнякъде*): **~ovat obvazy** смѝквам преврѝзки, бѝнтове **2.** (*co*) разрушѝвам, събарѝям, отнѝсям, унищожѝвам (*нещо*): **~ovat staré boudy** събарѝям, разрушѝвам стѝри бараки **3.** (*koho, co kam*) повлѝчам, завлѝчам, понѝсям, дрѝпвам (*някого, нещо нанякъде*): **~ovat někoho do náruče** дрѝпвам, сгрѝбчвам някого в обѝятията си; **~ovat koně stranou** рѝзко обрѝщам, отбѝвам конѝ/конѝе встрани, настранѝ **4.** (*koho, co k čemu*) подтѝквам (*някого, нещо към нещо*); увлѝчам (*някого, нещо в нещо*): **dovedl ~ovat posluchače** тѝй умѝеше, успѝваше да увлече, да грѝбне слушѝтелите **5.** *в свѝтет.* **~ovat na sebe** (*co*) *разг.* взѝмам, загрѝбвам (*нещо*) в свѝди рѝце: **~ovat na sebe moc** загрѝбвам властѝта в свѝди рѝце **6.** (*co z čeho; co*) приспадам, отбѝвам, удържам, смѝквам (*нещо от нещо*); намалѝвам/намалѝям (*нещо*): **~ovat dělníkům mzdy** смѝквам, намалѝвам нѝдници на рабѝтници **7.** (*co*) *разг. експр.* смѝгвам (*да извърши нещо*); справѝям се (*с нещо*); *разг.* отхвърлям (*обикн. работа*): **~ovat práci za dva** отхвърлям рабѝта за двѝма

strhovat se *вж.* **strhávat se**

strhujíc|í, -í, -í *книж.* **1.** завладѝваш, увлѝчаш; вдѝхновѝваш; въздѝйстваш: **~í umění** завладѝвашо изкѝство; **~í příklad** вдѝхновѝваш пример **2.** обаятелен, пленѝтелен: **~í úsměv** пленѝтелен усмѝвка

striktně *нар.* стрѝктно, тѝчно, стрѝго; категорѝчно

striktn|í, -í, -í стрѝктен, тѝчен, стрѝг; категорѝчен **striktnost, -í** *ж.* стрѝктност, тѝчност, стрѝгост; категорѝчност

striptýz, -u *м.* стрѝптийз; **předvést** ~ демон-стрѝрам, изпѝлня стрѝптийз

strkанице, -e *ж. експр.* блѝсканица, бѝтаница **strk|at, -ám** *несв.* **1.** (*do koho, do čeho; koho, co kam; koho čím*) бѝтам, блѝскам, тѝкам (*някого, нещо някъде, с нещо*): **~at před sebou kočárek** бѝтам колѝчка пред себе си; **~at souseda/do souseda loktem** бѝтам съседѝа си с лѝкът; **~ali ho z bytu** *прен. експр.* гѝнеха го отъстрижѝ

~at tam неохѝтно, с нежелѝние, сѝкаш насѝла; **~at někoho dopředu** бѝтам, тѝкам някого напред; помѝгам на някого в издѝгането му; **~at na někoho psí hlavu** изкарѝвам някого по-чѝрен от дявола; изкарѝвам някого голѝм звѝр, голѝмо чудѝвище **2.** (*co, koho kam*) бѝтам, пѝхам, завѝрам, тѝкам (*нещо, някого някъде*): **~at ruce do kapes** пѝхам, слѝгам рѝце в джѝбовете; **~at hlavu do kuchyně** пѝхам, завѝрам главѝа в кѝхнѝята; наднѝквам в кѝхнѝята; **~at někoho z kanceláře do kanceláře** *експр.* мѝстя някого от еднѝ канцѝлярѝа

~at něco do něčeho пѝхам (си), бѝтам (си), завѝрам (си) носѝ, гѝгата в нѝщо, някъде; **~at stížnosti do stolu** пѝхам, бѝтам, скрѝвам жѝлби в чекмеджѝето; не обрѝщам внимѝние на оплаквания, на жѝлби; **~at hlavu do písku** зарѝвам си, скрѝвам си, завѝрам си главѝата в пѝсѝка; **~áme hlavy dohromady** умѝваме, договѝряме се тѝйно; **do všeho aby tě ~al** за всѝчко да те бѝта чѝвѝк, да те кѝра насѝла; **~at krk do oprátky** пѝхам си главѝата в торбѝта; слѝгам си сѝм прѝмката на шѝята; **~at něco, někoho do jednoho pytle (s něčím, s někým)** мѝря всѝчко с еднѝкъв аршѝн; слѝгам всѝчко в едѝн кѝп **3.** (*co do čeho*) дѝвам, потрошѝвам, влѝгам (*в нещо много пари и под.*): **~at do něčeho mnoho peněz** инвестѝрам, влѝгам в нѝщо мнѝго парѝ, *разг.* бай парѝ **4.** (*koti co*) *разг. експр.* бѝтам, пѝхам, дѝвам (*на някого обикн. пари*) **5.** (*co na koho*) *разг. експр.* пробѝтвам, стѝварѝвам, прехвѝрлям, *разг.* трѝпѝсвам, джѝрѝсвам (*нещо на някого, върху някого*) **strk|at se, -ám se** *несв.* (-; *s kým*) бѝтам се, блѝскам се (*с някого*)

strmě *нар.* стрѝмно, отвѝсно

strm|ět, третол. **-í** *несв. книж.* извѝсѝва се, стѝрчѝ, издѝга се: **nad řekou ~í skála** над рекѝта се извѝсѝва скалѝ

strm|ý, -á, -é стрѝмен, отвѝсен

strnad, -a *м. зоол.* овесѝрка (*птица*) (*Emberiza*) **strnisk|o, -a, strniš|tě, -tě** *сп.* **1.** *по-чѝсто* **strniš|tě** стѝрнѝще: **rozedřít si nohy o ~tě** из-

podřezaný ♦ **filé**
 ~č čůвства се, долáva се (пòльхът на) есента; йдва, дойдё цїганското лято **2. по-често strnisk|o** *прен. експр.* небрѣсната, набòла, понїкнала брада; стърнище, чѣтина
strniskov|ý, -á, -é който се отнася към стърнище: ~ý vítr ёсенен вятър
str|nout, -nu *св. 1. третол. -ne, обикн. мин.* вцепенї се, вкаменї се, онемёе, застїне, изтрѣпне, вдървї се (*за части на тялото*): ~nula mu noha кракът му се вдървї, изтрѣпна; ~úsměv mu ~nul na rtech *прен.* усмївката замрѣзна на устните му **2. (-; čít)** изтрѣпна, вцепеня се, вкаменя се, замрѣ, застїна, изстїна (*от нещо*): ~nout hrůzou изтрѣпна от ўжас; ўжася се; ~nout při pomýšlení, že... изтрѣпна, изстїна при мисълта, че...
strnule *нар.* неподвїжно, вдървёно, вцепенёно: stát ~ стой вдървён, вцепенён; chodit ~ вървя непохвátно, вдървёно; ~ se dívat do prázdna *прен.* бездўшно, безїзразно глѣдам пред сёбе си
strnulost, -i *ж.* неподвїжност, вцепенёност, вдървёност
strnul|ý, -á, -é неподвїжен, вдървён, вцепенён: ~é prsty вцепенёни, вдървёни прѣсти; mít ~ý kříž крѣстът ми се е схвáнал; zůstala hrůzou celá ~á тя се вцепенї, замрѣзна от ўжас; ~ý úsměv *прен.* безїзразна, застїнала, замрѣзнала усмївка; ~ý systém *книж.* закостеняла система
strnut|í, -í *ср. 1.* вцепенёност, неподвїжност, вдървёност: ~í šíje *мед. ветер.мед.* тетанус **2.** смáйване, сльсване
strof|a, -u *ж. лит.* стрòфа
strofick|ý, -á, -é стрòфїчен, стрòфїчески
strohost, -i *ж.* стрòгост; твѣрдост; категорїйност **2.** простота, скрòмност, сёмплост
stroh|ý, -á, -é **1.** строг; твѣрд, стѣгнат; категорїчен: ~á morálka стрòг, сурòв морáл; ~é odmítnutí категорїчен òтказ; ~é zprávy кратки, сўхи съобщенїя; ~á čísla сўхи числá **2.** строг, скрòмен, прост, сёмпл: ~é linie стрòги лїнии
stroj, -e *м.* **1.** машина: spustit ~ пўсна машина (*в дѣйствиe*); šít na ~ *и разг.* шїя на (шѣвна) машина; psát na ~ *и разг.* пїша на машина; diktovat do ~e диктувам на машинопїска; psaný ~em/na ~i напечатан на машина, машинопїсен; jednoduchý ~ прòста машина; šicí ~ шѣвна машина; psací ~ пїшєща машина; zemědělské ~e селскостопáнски машини; secí ~ сеялка; důlní ~e мїнни, рўднични машини; počítací ~ сметáчна, изчислїтелна машина;

parní ~ *техн.* пàрна машина; hnací ~ *техн.* двигáтел, мотор; obráběcí ~ *техн.* струг; металообработваща машина; frézovací ~ *техн.* фрѣза; lisovací ~ *техн.* прѣса; listový ~ *техн.* пружїнен регїстър; loupací ~ *техн.* олющвáчка, белáчка; mlecí ~ *техн.* мёлница; mořící ~ *техн.* бáйцапарат; motorový žací ~ *техн.* самоходна жътвáрка; моторна косáчка; mycí ~ *техн.* промивáчка; zavlažovací ~ *техн.* поливáчка; zdvihací ~ *техн.* подёмна машина; děrovací ~ *спец.* перфорáтор; ~ na zpracování informace *спец.* машина за обработка на информация
pano|k|a, -y *ж.* като часовник (*точно*) **б) пейор.** работя като машина (*механично*); pekelný ~ áдска машина, бòмба **2. прен.** транспортно средство, *остар. разг.* машина (*самолет, кола и под.*): závodní ~e състезáтелни колї, състезáтелни автомобили; sestřelit dva ~e сваля двá самолета, двѣ машини **3. в свѣт.** mučící ~e ўреди, инструменти за измѣчване **4. прен. експр. пейор. машина, машинарїя; válečný ~ военната машина, военни вáляк; úřední ~ бюрократїчна машина, бюрократїчен вáляк
strojař, -e *м. разг. 1.* машинен инженер **2.** мехáник **3.** машиностроїтел **4. жарг.** студент по машинно инженерство
strojaršk|ý, -á, -é който се отнася към мехáник, към машиностроїтел; машиностроїтелен: ~ý kurs кўрс по машиностроёне; кўрс за мехáници
stroj|ek, -ku *м.* **1.** машинка: ~ek na maso машинка за месò, месомелáчка; elektrický holicí ~ek електрїческа самобръсначка **2.** механизъм: ~ek hodinek часовников механизъм
strojeně *нар.* нагласёно, неестётвенно, изкўственно, маниёрно
strojenost, -i *ж.* нагласёност, неестётвенност, изкўственност, маниёрност
strojen|ý, -á, -é нагласён, престòрен, неестётствен, изкўствен, маниёрен: ~ý zájem o něco привїден, престòрен, показан интерес към нещо: ~ý sloh маниёрен, изкўствен стил
strojírensk|ý, -á, -é машиностроїтелен: ~ý průmysl машиностроїтелна промїшленост
strojírenstv|í, -í *ср.* машиностроёне, машиностроїтелна промїшленост: těžké, lehké ~í тѣжко, лёко машиностроёне; důlní ~í мїнно машиностроёне; přesné ~í приборостроёне
strojír|n|a, -y *ж.* машиностроїтелен завод
stroj|it, -ím *несв. 1. (koho, co)* облїчам (*някого, нещо*): ~it dítě před zrcadlem облїчам дете пред оглєдалò **2. (koho – вин.)** гїздя, кòнтыя, докарвам, глася (*някого*): nic nedělá, jen ~**

stromořadí, -í *ср.* 1. алѐя 2. събир. редица от дървѐта (*обикн. край път*)

stromov|í, -í *ср.* събир. дървесà, дървѐта

stromovit|ý, -á, -é кòйто е подобен на дървò: ~é rùže розови храсти

stromov|ý, -á, -é кòйто се отнася към дървò; дървесен: ~á kùra корà на дървò, дървесна корà; ~á zeleň зеленина на дървò

stroncijum, -a *ср.* хим. стрòнций (Sr)

strop, -u *м.* 1. тавàн; *книж.* потòн (*на жилище* *ид.*)
 сявам се; **chytat se ~u** страшно съм ядòсан; **skákat radostí do ~u** скачам от радост до небѐто, до тавàна; ~ **na mne padá** страшно ми е притеснѐно; въздух не ми достига 2. (*čeho*) пòкрив, тавàн, гòрна стена (*на нецо*): ~ **jeskyně геол.** свòд на пещера; ~ **dutiny nosní, ústní анат.** гòрна чàст на нòсна, на úстна кухина 3. тавàн, гòрна грàница (*на цени и под.*): **mzdový** ~ *икон.* тавàн, гòрна грàница на запла̀ти, на на̀дници

stropn|í, -í, -í тавàнски, потòнен; кòйто е разположен на тавàн, на потòн: ~í **osvětlení** потòнно осветлѐние; осветлѐние отгòре, от тавàна; ~í **trám стропит.** нòсеща гредà (*от гредореден таван*); ~í **vrstva минно** гòрнище; гòрен слòй, гòрен плàст

stropnice, -e *ж.* *стропит.* тавàнска гредà; нòсеща гредà от гредореден тавàн

strouh|a, *диал.* **struh|a**, -y *ж.* вàда, канàл, бàра, канàвка: **mlýnská ~a** воденична вàда, воденичен ùлей

strouhán|í, -í *ср.* тарханà (*изсушено стрито или настъргано тесто, обикн. като добавка към супа*)

strouhank|a, -y *ж.* 1. галѐта; стрит сухàр; стрит, смлян бял хлèб: **mlýnek na ~u** мѐлничка за галѐта, за сухàр 2. тарханà (*обикн. като добавка към супа*)

strouhan|ý, -á, -é стърган, настърган: ~é **brambory** настъргани картòфи

strouh|at, -ám *несв.* 1. (*со*; -) стържа, настъргвам (*нецо*) на рендѐ: ~**at housku** стривам, смилам сухàр, сùха кифла; ~**at jablko** настърпачкò
 надсмивам се, присмивам се на някого; злòрдствам над някого 2. (*со*; -) рядко подòстриям (*нецо*): ~**at tužku** подòстриям мòлив 3. *в съчет.* ~**at poklony** рядко *експр.* раздавам поклòни, клàням се наляво и надясно

stroup|ek, -ku *м.* *умал.* стрùпейче

strouž|ek I, -ku *м.* скилидка (чѐсън)

strouž|ek II, -ku *м.* рядко рѐзен, рѐзенче (*лимон и под.*)

stroze нар. 1. стрòго; твѐрдо, категòрично: ~ **se chovat** държà се стрòго; ~ **někoho odmítnout** отхвѐрля, отблѐсна някого твѐрдо, категòрично; **mluvit ~ a věcně** говоря стѐгнато и деловò 2. прòсто, скрòмно, сѐмпло: ~ **řešené budovy** прòсто решѐни сгради

strpen|í, -í *ср.* търпѐние, търпеливост: **mít ~í** търпелив съм, проявявам търпѐние; **okamžik ~í, prosím!** едн момент, мòля! **prosit o ~í** мòля за търпѐние, да се почàка

strp|ět, -ím *св.*, *често отриц.* **nestrp|ět 1.** (*koho, co*) (не мòга да) понесà, изтърпя, издържà (*някого, нецо*): **to ne~ím** нѐма да понесà, не мòга да понесà, да изтърпя товà; **ne~í nikoho při práci u sebe** когàто работи, не мòже да търпи, да понãся някого около сѐбе си 2. (*со*; *со kоти*) *книж.* (не мòга да) допòсна, позволя (*нецо на някого*): **ne~ím, aby se to opakovalo** нѐма да позволя товà да се повтòри; **ne~ět žádnè podezřívání** нѐма да допòсна никакво подòзрѐние; **tato záležitost ne~í odkladu** тàзи рàбота не търпи отлàгане

stručně нар. кратко, накратко, сбòто, стѐгнато, лаконично: ~ **řečeno** казано накратко; с две думи

stručnost, -i *ж.* краткост, стѐгнатост, сбòтост, лаконичност: **v ~i** накратко, в сбòта фòрма, с нѐколко думи; **to je v ~i všechno** вòбщи лèнии товà е всѐчко

stručn|ý, -á, -é кратък, сбòт, стѐгнат, лаконичен: ~ý **přehled** кратък прѐглед (*по точки*); ~á **mluvnice češtiny** кратка чѐшка грамàтика; кратка грамàтика на чѐшкия език; **буду ~ý** ще бѐда кратък; ~á **zpráva** лаконично съобщѐние

struhadl|o, -a *ср.* рендѐ, стъргàло: **strouhat na ~e okurky** настъргвам на рендѐ краставици; **ruce jako ~o** гра̀пави, гру̀би ръ̀це; ръ̀це като пил̀й; **kùže (drsná) jako ~o** ко̀жа като рендѐ; гра̀пава, гру̀ба ко̀жа; **brada jako ~o** бра̀да като шкùрка; **hlas jako ~o** гру̀б, стържеш гла̀с

struhátk|o, -a *ср.* *умал.* мàлко рендѐ; рендѐнце, стъргàлце

strůj, -e *ж.* 1. *книж.* *остар.* одѐжди 2. *воен.* снаряжѐние, амуниция

strůj|e, -e *м.* *книж.* инициàтор, организàтор, причинител: ~e **spiknutí** организàтор на зàговор ♦ **každý je ~em svého osudu, svého štěstí** *поговорка* всѐки сàм ковѐ съдбàта си, щàстието си

strůjkyn|ě, -ě *ж.* инициàторка, организàторка, причинителка

struk, -u *м.* щ̀цка на вѐме

struktur|a [-tu/-tù-], -y *ж.* *книж.* 1. стрòеж, структура; устрòйство: ~a **hmoty** стрòеж на материята; ~a **lidského těla** стрòеж на чо-

strych, **-u** м. 1. „стрих“ (стара мярка за повърхност – 2877 м²) 2. крѝна, шинѝк (стара мярка за зърнени храни – 0,936 хектолитра)

strychnin [-nŷ/-ni-], **-u** м. хим. стрѝхнин

strž, **-e** ж. ўрва, дерѝ, дол, оврѝг

stržjit, **-ím** ср. (со; со за со) спечѝля, изкѝрам, полўча (пари) от продѝжба (на неѝцо): **~ili za jablka hodně peněz** спечѝлиха, изкѝраха мно̀го парѝ от я̀бълките; **co ~il, to propil** то̀й изпѝва всѝчко, ко̀ето спечѝли; как̀в̀то изчўка, изпўка; **~it potlesk** прен. пож̀на аплодисмѝнти

střádal вж. **střádatel**

střádank|a, **-y** ж. (дѝтска) спест̀овна кѝсичка

střádat, **-ám** нескв. 1. (–; со; на со; про ко̀хо) пестѝя, икономѝсвам (неѝцо; за неѝцо; за ня̀кого): **~at (si) peníze** пестѝя (си) парѝ(те); **~á na auto** пестѝя за ко̀ла; **~at pro dceru** пестѝя за дѝщеря̀та 2. (со ко̀ти; со) трўпам, съ̀бѝрам (неѝцо за ня̀кого; неѝцо): **~at dceři na výbavu** трўпам (за) зѝстра на дѝщеря̀та; **~at zkušenosti** трўпам опѝт

střádat se, **-ám se** нескв. трўпам се, съ̀бѝрам се, натрўпам се: **zloba se v něm ~ala** зл̀обата се трўпаше в нѝго

střádatel, **-e**, **střádal**, **-a** м. 1. вложѝтел, спест̀ител (в спест̀овна каса) 2. обикн. **střádal**, **-a** пестеливец, спест̀ovníк

střádatelk|a, **-y** ж. 1. вложѝтелка, спест̀ителка (в спест̀овна каса) 2. пестеливка, спест̀овница

střapat|ý, **-á**, **-é** 1. р̀ошав, ч̀орлав, разч̀орлен (за коса, глава и под.) 2. прен. рўнтав, разклонѝн, наѝжен 3. р̀ядко ко̀йто е с реснѝ; реснѝчест, писк̀юлест 4. прен. разнѝщен, разд̀рпан

střaplec, **-ce** м. писк̀юл

střapeček, **-ku** м. умал. писк̀юлче

střás|at, **setřás|at**, **-ám** нескв. 1. (со, р̀ядко ко̀хо s/z čeho) изт̀рсам, изт̀упам, от̀рсам, съ̀барям (неѝцо, ня̀кого отня̀къде): **~at ovoce se stromu** свѝлям с разд̀рўване плодовѐ от д̀рв̀во; **~at sníh z větví** съ̀барям сня̀г от кл̀ончѝта 2. в свѝчет. **~at ze sebe** (со, р̀ядко ко̀хо) прен. книж. освобожда̀вам се, избѝвам се, от̀рсам се (от неѝцо, от ня̀кого); **~at ze sebe starosti** от̀рсам се, избѝвам се от грѝжи; **~at pouta, okovy** смѝквам, хвѝрлям ок̀о̀ви; освобожда̀вам се от ок̀о̀ви 3. обикн. **se- třás|at** (со) стр̀скам, сбѝвам (неѝцо); пра̀вя (неѝцо) да стѝне п̀о-м̀алко по обѝм чрез разт̀рване: **~at rtuť v teploměru** стр̀скам, смѝквам живѝк в термомѝтър; **~at okurky v láhvi** разт̀рсам, стр̀скам, намѝствам чрез разт̀рване кра̀ставички в буркѝн; **~at peří** стр̀скам пўх (в единѝя край на калѝфка)

střást, **setřást**, **setřesu** св. 1. (со, р̀ядко ко̀хо s/z

čeho) изт̀рся, изт̀упам, от̀рся, съ̀боря (неѝцо, ня̀кого отня̀къде): **~ ovoce se stromu** свѝля̀ плодовѐ от д̀рв̀во с разт̀рване; **~ sníh s pláště** от̀упам, изт̀упам сня̀г от палт̀о 2. в свѝчет. **~ ze sebe** (со, р̀ядко ко̀хо) прен. книж. освободѝ се, избѝвам се, от̀рся се (от неѝцо, от ня̀кого): **~ ze sebe starosti** освободѝ се, избѝвам се, от̀рся се от грѝжи 3. обикн. **se- třást** (со) стр̀скам, сбѝя (неѝцо); напра̀вя (неѝцо) да стѝне п̀о-м̀алко по обѝм чрез разт̀рване: **~ peří v peřině** стр̀скам пўх на пўхена завѝвка (за да се смѝсти в единѝя край на калѝф); **~ ovoce ve sklenici** разт̀рся, разк̀ла̀та, смѝстя чрез разк̀ла̀щане плодовѐ в буркѝн

střást se, **po-često setřást se**, **setřesu se** св. стр̀скам се, смѝстя се, сбѝя се, съ̀бера се: **brambory se v pytlích setřesou** карто̀фите в чувѝлите ще се стр̀ска̀т, ще се съ̀бера̀т, ще се смѝстѝят

střeček, **-ka** м. зоол. шр̀клица (Gastrophilus) **drahým drahým** ня̀кого като ко̀нска му̀ха; **poskakuje, jako by měl v uchu ~ka** то̀й подскѝча като пошр̀клия̀л

střeček|ovat, **-uji**/разг. **-uju** нескв. 1. обикн. трѝтол. **-uje** шр̀клиѝе, вирог̀ла̀вства (за доби- тѝк): **kráva na pastvě začala ~ovat** кра̀вата на па̀сищѝто пошр̀клия̀ 2. обх̀ванат сѝм от шр̀клица, от вирог̀ла̀вство; инатѝ се (за човек)

střed, **-u** м. 1. средѝ, цѝнтър: **~ města** цѝнтър на град; **~ terče** средѝ, цѝнтър на мишѝна; **cesta vedla ~em parku** пѝтят минѝваше през средѝта на па̀рка; **jít ~em ulice** вър̀вя по средѝта на ўлица; **~ týdne** средѝ на сѝдмица; **~ kružnice** геом. цѝнтър на окр̀жност; **~ souměrnosti** геом. цѝнтър на симѝтрия 2. в свѝчет. **do ~u**, **ze ~u**, **ve ~u** в/от (св̀оята) средѝ, в/от (св̀оето) общѝств̀о, в/от (св̀оето) обкр̀жѝние: **vzít někoho do svého ~u** приѝма ня̀кого в св̀оята средѝ, в св̀оето общѝств̀о; **zvolit někoho ze svého ~u** избѝра ня̀кого от св̀оята средѝ, от св̀оето обкр̀жѝние; **mají ve svém ~u výborné odborníky** тѝ разпо̀лагат с отличнѝ специа- листѝ, сред тѝх ѝма отличнѝ специа̀листи 3. средѝ, сред̀но положѝние, сред̀на стѝпен: **zlatá cesta ~u** злат̀ната средѝ, злат̀ният средѝн пѝт; **aritmetický ~** мат. сред̀но аритметѝчно 4. цѝнтър (за политѝческа партия): **buržoazní strany ~u** буржо̀азните па̀ртии от цѝнт̀ра; цент̀ристѝки буржо̀азни па̀ртии 5. цѝнтър, цент̀рална то̀чка: **být ~em pozornosti** цѝнтър на внимѝние сѝм; **učinit ~em dramatu člo- věka** поста̀вя човѝка в цѝнт̀ра на драма 6. в

свѣт. **ve ~u** (čeho) предлог с род. книж. в средата на, в центъра на (нещо): **být ve ~u dění** в центъра на събитията съм

střed|a, -u ж. сряда: **ve ~u** в сряда; **Popeleční ~a** църк. (при католиците) първата сряда на Великденските пости (свещеникът прави кръст с пепел върху челата на богомолците)

Škaredá ~a църк. остар. разг. Велика сряда

středeční|í, -í, -í който се отнася до сряда; който (ше) се състои в сряда: **~í představení** представление в сряда

středem предлог с род. (čeho) сред; в средата на (нещо): **jít ~ ulice** вървя в средата, по средата на улица

středisk|o, -a ср. 1. център, централа, пункт, база: **výpočtové ~o** изчислителен център; **zdravotnické, zdravotní ~o** медицински пункт; медпункт, медсанчасть, поликлиника; **agitační ~o** агитпункт; **dispečerské ~o** диспечерски пункт; **turistické ~o** туристическа база; **rekreační ~o а)** курорт, курортен център **б)** почивен дом; **informační ~o** информационен център 2. център, средище: **~o zimních sportů** средище, център на зимни спортове 3. книж. съборно място, средище

středně нар. средно

středn|í, -í, -í 1. среден, централен; който е разположен в средата: **~í Evropa** Средна Европа; **~í Amerika** Централна Америка; **~í tok řeky** средно течение на река; **~í věk** книж. Средновековие, Средни векове; **~í mozek anat.** среден мозък; **~í ucho anat.** средно ухо; **~í útočník спорт.** централен нападател; **~í obráncе спорт.** централен защитник 2. среден, не краен (за качества): **člověk ~í postavy** човек със среден ръст; **~í rychlost** средна скорост; **člověk ~ích let** човек на средна възраст, на средни години; **~í stupeň vzdělání** средна степен на образование; **~í technické kádry** кадри със средно техническо образование; **~í zdravotnický pracovník** среден медицински работник; **~í vrstvy společnosti** средни слоеве на обществото; **příslušet k ~ímu stavu** принадлежък към средното съсловие; **~í geometrická úměrná mat.** средно геометрично; **~í chyba (při měření) mat.** средна грешка (при измерване); **~í denní teplota метеор.** средна дневна температура; **~í vlny техн.** средни вълни; **~í váha спорт.** средна категория (в бокс, вдигане на тежести); **~í tratě спорт.** средни разстояния (в леката атлетика); **~í škola учил.** средно училище; **integrovaná ~í škola** интегрирано средно училище (обединяващо общообразо-

вателно и специално обучение); колеж; **~í všeobecně vzdělávací škola учил.** средно общообразователно училище; **~í odborná škola учил.** средно специално училище; **~í rod** езиковод

~í synoni|ma синоним; няма средно положение; или – или; **zlatá ~í cesta** златната среда, златният среден път

středník, -u м. език. точка и запетая

středoamerick|ý, -á, -é 1. който се отнася до Централна, до Средна Америка; централно-американски 2. който се отнася до средната част на САЩ

středoasijsk|ý [-zi-], -á, -é средноазиатски

Středočech, -a м. жител на Средна Чехия

středočesk|ý, -á, -é който се отнася до Средна Чехия; средночешки

středoevropsk|ý, -á, -é средноевропейски, централноевропейски: **~ý čas** средноевропейско време

středohoří|í, -í ср. събир. средновисок планински масив

středolev|ý, -á, -é полит. левоцентристки

středometrážn|í, -í, -í в свѣт. **~í film** среднометражен филм

středomoří|í, -í ср. геогр. 1. вътрешноконтинентално море 2. **Středomoří** Средиземноморие, Средиземноморска област

středomořsk|ý, -á, -é средиземноморски: **~é podnebí** средиземноморски климат

středoprav|ý, -á, -é полит. десноцентристки

středoslovensk|ý, -á, -é който се отнася към Средна Словакия, към Централна Словакия

středoškolák, -a м. 1. ученик в средно училище; средношколец 2. средник; човек със средно образование: **místo pro ~a** място за средник

středoškolačk|a, -u ж. 1. ученичка в средно училище; средношколка 2. среднистка; жена със средно образование

středoškolsk|ý, -á, -é който се отнася към средно училище, към средно образование; средношколски: **~é vzdělání** средно образование

středověk, -u м. истор. Средновековие, Средни векове

středověk|ý, -á, -é средновековен: **~é dějiny** история на Средновековието, на Средните векове

středovlnn|ý, -á, -é техн. средновълнов; който е на средни вълни: **~á stanice** станция на средни вълни

středov|ý, -á, -é централен, среден: **~ý úhel** геом. централен ъгъл; **~á souměrnost** геом. централна симетрия

středozeemn|í, -í, -í в свѣт. **~í moře** Средиземно море

středozemsk|ý, -á, -é средиземноморски

střežit se *пазя като зѣницата на окото си*
střežit se, -ím se *несв. (koho, čeho; с инф.) книж. пазя се, предпазвам се (от някого, от нещо; да...)*
stříbrně *нар. 1. сребърно, като сребро; сребристо: ~ se zalesknout* блѣсна, заблестя сребристо **2. прен. ясно, звѣнко: ~ se smát** смѣя се сребристо, звѣнко
stříbrný I, -á, -é 1. сребѣрен; който е от сребро: **~á medaile** сребѣрен медал **2.** сребѣрен; който съдѣржа сребро: **~é doly** сребѣрни мѣни; **dusičnan** *~ý хим.* сребѣрен нитрат; **~é slitiny** *техн.* сребѣрни сплави, сплави на среброто **3.** сребѣрен, сребрист, посребрен: **~á liška** сребѣрна лисица; **~é vlasy** посребрѣни коси
♦ **stříbrná neděle** *предпоследната недѣля преди Кòледа; ~é plátно* *книж.* бялото платно; екрана; киното; **smrk** *~ý бот.* сребрист смѣрч **4.** сребѣрен, сребрист, звѣнлив, ясен (*за тон, звук и под.*): **~ý smích** сребрист, звѣнлив смѣх
stříbrný II, -ého *м. остар. сребѣрник, сребѣрна дам* някого за трийсет сребѣрника
stříbr|o, -a *ср. 1.* сребро (Ag): **ryzí ~o** чисто сребро; **hlas jako ~o** сребѣрен, сребрист, звѣнлив глас; **kočičí ~o** *хим. а)* мусковит, калиева слѣда **б)** имитация на сребро; **havraní ~o** *спец.* сребѣрен бронз; **čínské ~o** *спец.* алпака
♦ **stříbr|o** *ренето е сребро, мѣлчанието е злато 2. свѣр. сребѣрни вѣщи, сребѣрни прибори: stolní ~o сребѣрни прибори; **kostelní ~o** цѣрковна сребѣрна утвар (*свецици, потири и под.*); **jíst na stříbře** храня се със сребѣрни прибори
♦ **stříbr|o** *3. книж. поет. сребро, скреж: ~o vlasů* сребро, скреж в косата
stříbrobíl|ý, -á, -é сребѣрнобял, сребристогобял, сребрист
stříbroleskl|ý, -á, -é *книж. поет.* блестящ като сребро; сребрист
stříbronosn|ý, -á, -é *книж.* който съдѣржа или носи сребро; среброносен
stříbropěnn|ý, -á, -é *книж. поет.* сребропенен, сребриstopенен
stříbrošed|ý, -á, -é сребристосив, сивкаво-сребрист
stříbrovlas|ý, -á, -é *рядко книж.* среброкòс, белокòс, сивокòс
stříbrenk|a, -y *ж.* сребѣрна боя, сребѣрен бронз
stříbřit|it, -ím *св. (со)* посребрявам (*нещо*)
stříbřitě *нар.* сребристо*

stříbřit|ý, -á, -é 1. сребрист, блестящ като сребро: **~ý lesk** сребрист блѣсък **2.** сребрист, звѣнлив, ясен (*за глас, тон и под.*): **~ý hlas** сребрист, звѣнлив глас
stříci, střehu *несв. (koho, со)* *книж. 1.* пазя, вѣрдя, охранявам, надзиравам (*някого, нещо*) **2.** бдѣ (*над някого, над нещо*) пазя, глѣдам (*някого, нещо*); грижа се (*за някого, за нещо*)
stříci se, střehu se *несв. книж. 1.* (*koho, čeho; с инф.*) пазя се, предпазвам се, вѣрдя се (*от някого, от нещо; да ...*) **2.** (*с инф.*) рядко пазя се (*от някого; да ...*); внимавам (*пред някого; да ...*)
stříčk|a, -y *ж.* *хим.* прѣскалка
stříd|a, stříd|ka, -y *ж.* **1.** средà, средина, мѣкото на хляб **2.** само **stříd|a** *текст.* повтòр на сплитка
střídač, -e *м. електр.* инвѣртор: **vibrační** ~ виброинвѣртор
střídač|ka, -y *ж.* **разг. 1.** редүване, смяна: **boty na ~ku** обувки за смяна; резервни обувки **2.** *спорт.* пѣйка, скамѣйка на резервите (*в спортни игри, кдето се извѣршва смяна на играчи*): **sedět na ~ce** седя сред резервите, на пѣйката на резервите
střídán|í, -í *ср.* смяна, сменяване, редүване: **~í ročních dob** смяна на годишните времена; **~í plodin** *земед.* редүване на култури; **~í hlásek** *език.* редүване, алтернация на звукове; **~í samohlásek** *език.* редүване на гласни; аблаут
stříd|at, -ám *несв. 1.* (*koho, со s čím*) смѣням, замѣням (*някого, нещо с нещо*); размѣням (*нещо с нещо*): **~at stráže** *воен.* смѣням караул **2.** (*koho – вин.*) смѣням, замѣням (*някого*) **3.** (*со; со s čím*) редүвам (*нещо с нещо*): **~at práci s odpočinkem** редүвам работа с почивка, работа и почивка
stříd|at se, -ám se *несв. 1.* (*–; s kým, s čím*) редүвам се, смѣням се (*с някого, с нещо*): **~at se na stráži** смѣням се на пост **2.** *третол.* **~á se** (*s čím*) слѣдва (*след нещо*); смѣня се, редүва се (*с нещо*); замѣня се (*от нещо*): **noc se ~á se dnem** ноштà се смѣня с дѣн; **nevíra se ~ala s nadějí** надѣждата се замѣняше от безвѣрие; **pole se ~ají s loukami** нивите се редүват с ливади
střídavě *нар.* редүвайки се; последователно; с последователно редүване: **~ svítí slunce a prší** тѹ грѣе слѣнце, тѹ вали
střídav|ý, -á, -é 1. промѣнлив; непостоянен; последователно редүващ се: **~á oblačnost** промѣнлива òблачност; **se ~ým úspěchem** с промѣнлив успѣх; **~ý proud** *електр.* промѣнлив ток; **~ý rým** *лит.* кръстòсана рима **2.** който е на смѣни: **~é vyučování** обучѣние на смѣни

кръв блика от вената **4. безл. -á** пръска, препръска (дъжд) **5. третол. -á** пръска (се), лети, разлита се, разлетява се: **bláto ~á od auta na všechny strany** калта пръска, лети изпод колата на всички страни

střík|nout, -nu св. 1. (со; со кам; čím; čím kam) пръсна, пръкна (нещо, някъде); пръсна (с нещо някъде): **~nout si voňavku na blůzu** пръсна (си) парфюм на блузата **2. третол. -ne** бликне, пръсне (за течност): **krev ~la z rány** от раната бликна кръв

střílet, -ím, 3. мн. -ejí/-í неск. 1. (-; na koho; po kot) стрелям, гърмя (по някого, по нещо): **~et naostro** стрелям с бойни патрони; **~et do terče** стрелям по мишена; **~et prakem na ptáky** стрелям с прашка по птици **2. (koho – вин.; kam)** улъчвам, засягам (някого) с огнестрелно оръжие: **nebudu se přece proto ~et** та няма да се застрелям, да се убия заради това **3. (-; kam) спорт.** стрелям, шутирам (към вратата); забивам, изпращам топка, шайба и под. (във вратата): **~et na branku** стрелям във вратата; **~et branky, góly** вкарвам голове

♦ **střílna** стрелница
точно в целта; **~et staré věci** отгървявам се от старите вещи (чрез продажба), пробутвам старите вещи; **~et pánubohu do oken** стрелям сватбарски, напосоки, без прицелване; **~et do větru** изстрелявам си, хабя си патроните на вятъра; върша, казвам нещо излишно; **lacino ne~ej** не говори на вятъра! **z toho se ne~í разг.** за това не убиват, не бèsят; това няма значение, не е важно **4. в съчет. ~et po někom okem, očima експр.** стрелвам някого с очи, с поглед **5. (со) техн.** гърмя, взривявам (скали и под.)

střílet si, -ím si, 3. мн. -ejí/-í si неск. (z koho) разг. експр. майтапя се, правя си майтап (с някого); поднасям (някого): **z každého si ~í** прави си майтап с всеки, с всички

stříln|a, -у ж. бойница, амбразура, отвор за стреляне

stříp|ek, -ku м. 1. умал. парченце, чирепче (от нещо счупено) **2. експр.** бракма, боклук

stříšk|a, -у ж. 1. умал. стрехичка; покривче **2. периферия** на шапка **3. предмет с форма** на стряха, на козирка: **~a nad o** език. „колийка“ над о, циркумфлекс, знак ^ над о

střívk|o, -a ср. умал. чревце

stříz|lík, -a м. 1. зоол. орехче (птичка) (Troglodytes) **2. експр.** дребосък, фърфалак (за човек): **vypadal jako ~** беше дребец, малък като фьстък

střízlivě нар. трезво; благоразумно; реалистично: **~ uvažovat** разсъждавам трезво, благо-

разумно; **dívat se na něco ~** гледам на нещо, преценявам нещо реалистично

střízlivost, -i ж. 1. трезвеност; трезво състояние: **v ~i by to neřekl** в трезво състояние не би казал това **2.** трезвост, обмисленост, благоразумие

střízliv|ý, -á, -é 1. именна форма střízliv, -a, -o трезвен, трезв: **být ~ý** трезвен съм, в трезво състояние съм **2.** трезв, реален, реалистичен, благоразумен: **~ý odhad** трезва оценка **~ý pohled na věci** трезв, реален поглед върху

◆ **střízlivě** трезво, преценявам нещо реално, трезво **3.** скромнен, прост, непретенциозен: **vést ~ý život** водя скромнен живот, живея скромно

stříž, stříže, -e ж. 1. стрижба, стригане (на вълна) **2.** настригана вълна **3. само stříž текст.** щапелно влакно

střížen|ý, -á, -é ж. постриган, остриган: **krátce ~ý vous** късо подстригани брада и мустаци

střížn|a, -у ж. монтажна, монтажно отделение (на киностудио)

střížn|í, -í, -í 1. в съчет. ~í zboží платовѐ, тъкани (режат се и се продават на метър): **obchod se ~ím zbožím** манифактурен магазин, магазин за платовѐ **2. в съчет. ~í vlna спец.** стригана, непрѐдена вълна **3. в съчет. ~í kopie filmu** първо монтажно копие на филм

stůč|ek, разг. štůč|ek, -ku м., stůček|a, разг. štůčk|a, -у ж. топче, руло (лат, хартия и под.); гранка, чилѐ (прежда)

stud, -u м. 1. срам: **beze ~u** без срам; **rdít se, červenat se ~em** червя се, изчервявам се, почервявам от срам; **polil ho ~** той почервеня от срам; **mohl ~em shořet** той щѐше да изгори от срам; изчерви се целият от срам; **~em by se byl propadl** щѐше да потъне, идеше му да потъне

◆ **studá|n|e** разг. няма капчица срам; съвсѐм безсрамен е **2.** свян, свенливост

studánk|a, -у ж. извор, кладенец: **~a poznání** прен. книж. извор, източник на познание

studeně нар. студѐно; хладно

studen|o I, -a ср. студѐно, хладно; студ: **dát, uložit do ~a, ve ~u** поставя, слѐжа на хладно, на студѐно; **lezavé ~o** пронизващ студ

studen|o II нар. предикативно в съчет. **je zde ~** тук е студѐно

studenokrevn|ý, -á, -é 1. студенокръвен: **~í živočichové зоол.** студенокръвни животни (жаба и под.) **2. прен.** хладен, безчувствен

studenost, -i ж. студ, студенина

student, разг. študent, -a м. 1. студѐнт **2.** гимназист

studentk|a, разг. **š studentk|a**, -y ж. 1. студентка 2. гимназистка

studentsk|ý, разг. **š studentsk|ý**, -á, -é 1. студентски: **Mezinárodní ~ý den** Международен ден на студентите 2. ученически, гимназистки

studentstv|o, -a ср. събир. студентство, студенти: **Mezinárodní svaz ~a** Международен студентски съюз

studen|ý, -á, -é 1. студен (противопол. топъл, горещ): **~ý obklad** студен компрес; **~á večere** студена вечеря а) (изстинала) б) (приготвена по студен начин); **~á kuchyně** студена кухня (салата, ордьоври и под. ястия, които се сервират студени); **~é nápoje** разхладителни напитки; **~á (trvalá) ondulace** студено (трайно) къдрене; **oběšenec byl už ~ý** обесеният беше вече студен; **~ý pás**, **~é pásmo** геогр. студен (географски) пояс, студена зона; **~á fronta** метеорол. студен фронт; **~é světlo** физ. студена, луминисцентна светлина; **válcování za ~a** техн. студено валцуване; **~é barvy** худ. студени цветове; **~á válka** публ. студена война

♦ **~á sprcha** това му поддържа като студен душ; **~ý jako led** студен като лед, леденостуден 2. студен, хладен, равнодушен, безразличен ♦ различен съм; **mít ~ou krev** студенокръвен, флегматичен съм 3. студен, трезв, разсъдлив, разсъдъчен; строг, сух

studije I [-dy-], разг. **š studije**, -e ж. 1. студия, изследване, научна статия 2. очерк 3. худ. етиюд, ескиз, скица

studije II [-dy-], -í ж. обикн. мн. обучение, учене, следване (в средно, полувисше или висше учебно заведение): **jít na ~e/~a** постъпя в учебно заведение, започна да следвам; **odejít ze ~í** напусна университет, учебно заведение; престана да следвам; **být na ~ích** уча в учебно заведение (средно или висше); следвам; **dát někoho na ~e** изпратя някого да учи, да следва

♦ **~á** студентско заведение

нето, зарежа учението

studijně [-dy-] нар. 1. научно; във връзка с обучение, със специализация: **strávit ~ měsíc v cizině** прекарам един месец на специализация в чужбина 2. учебно; във връзка с учене, с обучение: **program ~ náročný** програма, натоварена в учебно отношение

studijn|í [-dy-], -í, -í 1. научен; който се отнася до обучение, до специализация: **~í cesta** научна командировка; **~í vedoucí** научен ръководител; **~í obor** специалност 2. учебен: **~í odděle-**

ní fakulty учебен отдел на факултет; **~í stipendium** учебна стипендия; **~í rok** учебна година (във висше учебно заведение); **~í plán** учебен план, учебна програма (във висше учебно заведение)

studio I [-dy-], -a ср. 1. студио: **rozhlasové ~o** (радио-) студио; **televizní ~o** (телевизионно) студио; **filmové ~o** филмово студио, филмова студия; **~o krátkého kresleného filmu** студия за анимационни филми 2. театр. студио, студийна сцена 3. студио, салон, ателие за услуги: **nově otevřené vlasové ~o** новооткрит фризьорски салон 4. магазин: **kučyňské ~o** магазин за домашни потреби

studio II [stúdy-], -a ср. апартамент в хотел

studiov|ý [-dy-], -á, -é студиен

stud|it, -im нескв. 1. (-; со, коho) изследвам, охлаждам (нещо, някого): **obklad příjemně ~il čelo** компресът приятно разхлаждаше челото 2. третол. -í студенее, студен е (на пиране): **to ~í** това е студено; **klíč mě ~il v ruce/do rukou** ключът студенеше в ръцете ми; **nohy ji ~ily** беше й студено на краката: краката й измръзваха 3. третол. -í смразява, вледнява (за глас, поглед и под.): **hlas, který ~il** глас, който смразяваше

studij|um [-dy-], разг. **š studijum** [-dy-], -a ср. 1. обикн. мн. **studija**, -í ср. изследвания, проучвания: **být zabrán do ~a** увлечен съм, потънал съм в проучване 2. и мн. **studije**, -í ж. обучение, учене, следване (в средно, полувисше, висше учебно заведение): **denní ~um** дневно обучение, редовно следване; **večerní ~um** вечерно обучение, вечерно следване; **dálkové ~um** задочно обучение; **~um při zaměstnání** следване без откъсване от производството; **nástavbové ~um** следдипломна специализация 3. (čeho) изучаване (на нещо): **praktické ~um cizích řečí** практическо изучаване на чужди езици

studn|a, -y, **studn|ě**, -ě ж. кладенец: **artéská ~a** артезиански кладенец; **travič ~í** прен. интригант; човек, който отравя взаимоотношения

♦ **~á** студентско заведение

е; **studnař**, -e м. човек, който копает кладенци

studnařsk|ý, -á, -é който се отнася към копане на кладенци, към копач на кладенци

studnic|e, -e ж. 1. книж. кладенец 2. често прен. извор, източник: **nepřeborná ~e poznání** неизчерпаем източник на знания

studničn|í, -í, -í, **ostar. studničn|ý**, -á, -é кладенчов

stupidnost, -i ж. глупост, ограниченост, тъпоумие, нелѣпост

stupín|ek, -ku м. 1. умал. стъпáлце, стъпáло: **dostat se na vyšší ~ek** прен. изкáча се, издигна се на по-високо обществено стъпáло 2. стѣпен: **ani o ~ek ho nepovýšili** не го повишиха с нѣщо

~ku децáта му са като аптекарски шишѣта (следват едно след друго) 3. подиум: **vyvolat žáka na ~ek** извикам ученик пред дъскáта

stupnic|e, -e ж. 1. скáла (на измервателни уреду): **~e teploměru** скáла на термомѣтр; **ladicí ~e** техн. скáла за настройка 2. скáла, стѣлбица, тáблица: **společenská ~e** обществена стѣлба, стѣлбица; **~e známek, klasifikační ~e** бáл, бáлова систѣма на оцѣнки; **platová ~e** тáблица на заплати; **teplotní ~e** физ. температурна скáла; **logaritmická ~e** мат. логаритмична тáблица; **~e barev** худ. гáма на цветовете, цвѣтовá гáма; **tarifní ~e** икон. тарифна тáблица 3. муз. гáма

stupňovací, -í, -í език. в съчет. **~í spojka** градационен съюз, съюз за степенуване, съотносителен съединителен съюз: **~í souvětí** сложено съчинѣно градационно изречѣние

stupňování, -í ср. 1. увеличаване, усилване, градация 2. език. степенуване, стѣпени за сравнение при прилагателни и нарѣчия

stupňovat, -uji/разг. -uju несов. (со) 1. усилвам, увеличавам, повишавам (нещо) постепенно, степенувано 2. език. степенувам; образувам стѣпени за сравнение

stupňovat se, -uji se/разг. -uju se несов. 1. увеличавам се, усилвам се, повишавам се постепенно 2. език. степенувам се

stupňovitě нар. 1. стъпáловидно 2. на стѣпени

stupňovit|ý, -á, -é 1. стъпáловиден, стъпáлен: **~é terasy** стъпáловидни терáси 2. стѣпенен: **~ý vývoj** стѣпенно развитие, развитие на стѣпени

stupňov|ý, -á, -é в съчет. **~á řemenice** техн. стъпáловидна, стѣпенна трансмисия; **~á převodovka** техн. стѣпенна скоростна кутия

stužk|a, -y ж. пáнделка, лѣнтичка

stužkonosk|a, -y ж. зоол. вид пеперуда с райрани крилá (Catocala)

stvol, -u м. бот. стѣбло/стѣблò, стрък (при растения без листа и с един-единствен цвят)

stvoření, -í ср. 1. рел. сътворѣние, съзидáние: **báje o ~í světa** митове за сътворѣнието на светá 2. експр. съзидáние, същество, твар

stvořen|ý, -á, -é в съчет. **být (jako) ~en/~ený k něčemu** разг. сýкаш сýм предназначѣн тóчно за нѣщо, сáмо за нѣщо

stvoř|it, -ím св. 1. (koho, co) рел. сътвори (някого,

ниц)♦

~it povídku напиша рáзказ; **~it obrázek** нарисувам картинка; **~ila svetr** (тя) изплѣте пулòвер

stvořitel, -e м. 1. творец, създател 2. рел. Създателят

stvořitelk|a, -y ж. женá-творец, създателка

stvrđ|it, -ím св. 1. (со; -) книж. удостоверя (нещо) 2. (koho) книж. утвърдя (някого) 3. (со) остар. потвърдя (нещо)

stvrzenk|a, -y ж. рáзписка, квитáncia

stvrz|ovat, -uji/разг. -uju несов. 1. (со) удостоверявам, потвърждавам (нещо) 2. (koho) утвърждавам (някого)

stvůr|a, -y ж. 1. ýрод, ýзрод, страшилище, чудòвище 2. прен. пейор. ýзрод, ýзверг, чудòвище, креатýра (за човек)

st|ý, -á, -é числ. стòтен: **po ~é a** за стòтен пѣт б) прен. за кой ли пѣт

сýщност|и|п|к|ават♦

~é plochy, body ймам дòпирни тòчки, ймам общи интереси с някого 2. в съчет. **~ý důstojník** воен. офицѣр за свръзка

stydět se, -ím se 1. (-; за со, за koho; před kým, před čím; с инф.) срамýвам се (за нещо, за някого; да...); засрамвам се (от някого, от нещо, заради някого, заради нещо; да...): **styd' se!** засрамай се! **že se ne~íš!** как не тѣ е срам! **~ím se za vás** срамýвам се заради вас, срамно ми е за вас; **za svou práci se ~ět nemusím** не се срамýвам от рáботата си; **do duše, do krve se ~ět** изпитвам дълбòк срам, срамýвам се от цялата си душá 2. (koho - род.; před kým) стеснявам се, срамýвам се (от някого): **předě mnou se ~í** стеснява се, срамýва се от мене; **~í se mezi lidmi** стеснява се сред хòра, пред хòрата

styd|k|ý, -á, -é анат. в съчет. **~á kost** срамна кòст; **~é pysky** срамни ýстни

styd|lavě, styd|lavost, styd|lavý вж. **styd|livě, styd|livost, styd|livý**

styd|livě, рядко styd|lavě нар. срамежливо, свенливо

styd|livost, рядко styd|lavost, -i ж. срамежливост, свенливост

styd|liv|ý, рядко styd|lav|ý, -á, -é срамежлив, свенлив

stydno нар. предикативно в съчет. **je mu ~ (za koho, za со; с инф.)** срамýва се (за някого, за нещо); срам го е (да...)

styd|nout, третол. -ne несов. 1. изстýва: **~nou mi nohy** кракáта ми изстýват, замръзват 2. втвърдява се, замръзва: **vosk ~l** вòскът се втвър-

дјаваше; **slava na rtech** ~ly *прен.* думите за-
крвта ми се вледенява; изстивам от ужас
styk, -u *м.* 1. допир, връзка, сношение, контакт,
съприкосновение: ~ s **praxí** връзка, допир с
практиката; **osobní, bezprostřední** ~ личен,
непосредствен контакт; **telefonický, poštovní**
~ телефонна, пощенска връзка; **úvěrový** ~
икон. кредитни отношения; **platební** ~ *икон.*
платежни отношения; **pohlavní** ~ полово сно-
шение, сексуална връзка; **mít** ~, **být ve** ~u s
někým съм, намирам се във връзка, в контакт
с някого; **mít** ~у *разг.* ймам връзки, познанства
2. *често мн.* **styk|y, -ů** отношения, взаимо-
отношения, връзки, контакти: **diplomatické**
~у дипломатически отношения; **obchodní** ~у
търговски отношения, контакти; **vědecké** ~у
научни връзки, научни контакти; **mezinárodní**
letecké ~у международни самолетни връзки
3. *електр.* контакт 4. *техн.* стик, допиране,
контакт, срещане, стиковане; място на контакт,
на съприкосновение
stýkat se, -ám se *несв.* 1. (*s kým*) срещам се, об-
щювам (*с някого*) 2. *обикн. мн.* -áme se допи-
раме се, срещаме се, влизаме в контакт: **před**
městem se tratě ~ají преди града пътищата се
срещат, сливат се; **větve se** ~ají клоните се
допират, докосват се 3. (-; *v čem*) *книж.* нами-
рам се в близост, в съприкосновение (*с нещо*);
сходдам се (*с нещо*)
stykov|ý, -á, -é *в съчет.* ~ý **bod** *техн.* точка на
допиране, на съприкосновение
styl, -u м. 1. стил: **životní** ~ стил, начин на живот;
pracovní ~ стил, начин на работа; **to je zcela v**
jeho ~u това е изцяло в неговия стил 2. стил
(*направление в изкуството*): **dobový literární**
~ литературен стил на епоха; **zápas ve volném**
~u *спорт.* състезание по свободна борба,
борба в свободен стил; **motýlkový** ~ **plavců**
спорт. плувен стил „бъгерфлай“ 3. *език.* стил:
funkční ~ функционален стил; **odborný** ~ на-
учно-технически стил; **publicistický** ~ пуб-
лицистичен стил; **věcný** ~ административен стил;
~ **projevů mluvených, psaných** стил на устни,
на писмени изказвания
styling [stajli-], -u *м.* стилинг; дизайн на външен
вд (на човек)
stylist|a [stajli-] **I**, -у *м.* стилист; моден дизайнер,
моден фризьор
stylist|a II, -у *м.* стилист; човек с изискан езиков
стил
stylisticky [-ty-] *нар.* стилистически, стилово; в
стилово, в стилно отношение

stylistick|ý [-ty-], -á, -é стилово, стилистичен,
стилистически
stylistik [-ty-], -a *м.* специалист по стилистика
stylistik|a [-ty-], -y *ж.* стилистика
**stylistk|a, -y ж. стилистка; жена с изискан езиков
стил
**stylizace, -e ж. стилизация
stylizačn|í, -í, -í стилизационен; който се отнася
до стилизация: ~í **prostředek** средство за сти-
лизация
stylizovaně *нар.* стилизирано, условно
**stylizovanost, -i ж. стилизираност
stylizovan|ý, -á, -é 1. формулиран: **dobře** ~á
odpověď добре формулиран отговор 2. сти-
лизиран; условен: ~á **scéna** стилизирана сцена
styliz|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* 1. (*co; -*) съ-
ставям, формулирам (*нещо*) 2. *и св.* (*co, koho*)
стилизирам (*нещо, някого*)
stylově *нар.* стилно; стилово; стилистически; в
стилово, в стилно отношение: ~ **zařízený byt**
стилно обзаведено жилище; **plavat** ~ *спорт.*
плувам стилово, плувам в някакъв стил; **dílo**
~ **čisté** произведение (което е) стилово чисто,
което е чисто в стилово отношение; ~ **neutrál-
ní** *език.* стилистично, стилово неутрален
**stylovost, -i ж. *книж.* стилност
stylov|ý, -á, -é 1. стилилен, стилово: **to není** ~é
това не е стилно, не е издържано (в стилно
отношение); ~ý **nábytek** стилни, стилови
мебели; ~é **plavání** *спорт.* плуване в някакъв
стил 2. стилистичен; стилово: ~á **vybroušenost**
изисканост, изтънченост на стил; ~á **vrstva**
език. стилистичен пласт; ~á **charakteristika**
език. стилистична характеристика
stýsk|at se, разг. stejsk|at se *несв. обикн. безл. в*
съчет. ~á **se mi** (*po kom, po čem*) тъгувам,
скърбя (*по някого, по нещо*); мъчно ми е (*за*
някого, за нещо)
stýsk|at si, рядко stýsk|at, разг. stejsk|at si,
stejsk|at, -ám si *несв. (-; na koho, na co)*
оплаквам се (*от някого, от нещо*): ~at **si na**
sousedy оплаквам се от съседите си
subdistributor [-dy-], -a *м.* търг. поддистри-
бутор, субдистрибутор
**subdodavatel, -e м. доставчик на специализи-
рани стоки (*част от комплексна доставка*)
subjekt, -u м. 1. *книж.* субект, същество, ин-
дивид: **právní** ~ *юрид.* юридически субект
2. *език.* субект, подлог 3. *в съчет.* **politický** ~
политическа партия
subjektivist|a [-ty-], -y *м.* субективист, при-
вържник на субективизма
subjektivisticky [-ty-tyc-] *нар.* субективисти-
чески, субективистично**********

- subjektivistický** [-ty-tyc-], **-á, -é** субективистичен, субективистически
- subjektivita** [-ty-], **-y ж.** 1. субективност, субективизъм 2. пристрастност, пристрастие, едностранчивост
- subjektivizmus** [-ty-], **subjektivismus** [-ty-zm-], **-u м.** 1. субективност, субективизъм 2. *филос.* субективизъм
- subjektivně** [-ty-/tý-] *нар.* субективно, пристрастно
- subjektivní** [-ty-/tý-], **-í, -í 1.** субективен, личен: **~í lyrika** субективна лирика 2. пристрастен, едностранчив
- subjektivnost** [-ty-/tý-], **-í ж.** 1. субективност, субективизъм 2. пристрастност, едностранчивост
- subjektivý**, **-á, -é** *в съчет.* **~é sloveso** *език.* личен непреходен, интранзитивен глагол
- subkomise**, **-e ж.** подкомисия
- sublimace**, **-e -e ж.** *физ. хим.* сублимация, сублимирање
- sublimační**, **-í, -í** сублимационен
- sublimovat**, **-uji/разг. -uju** *несв. и св. 1. (со) физ. хим.* сублимирам (*нещо*); подлагам/подложка (*нещо*) на сублимация 2. сублимирам, подложен съм на сублимация
- subordinace** [-dy-], **-e ж.** субординация, служебно подчинение, служебна подчиненост
- subret**, **-a, -y ж.** субретка
- subskribovat**, **-uji/разг. -uju** *несв. и св. (со)* субскрибирам (*нещо*); записвам (се)/запиша (се) предварително, абонирам се (*за книга и под.*); участвам в подписка (*за нещо*)
- subskripce**, **-e ж.** субскрипция, подписка (*обикн. за печатно издание*)
- subskripční**, **-í, -í** който се отнася към подписка (*обикн. за печатно издание*)
- substancje**, **-e ж.** 1. субстанция, същност 2. вещество, материя 3. *филос.* субстанция, същност; материя
- substantivní** [-ty-/tý-], **-í, -í** *език.* субстантивен
- substantivum** [-ty-/tý-], **-a ср.** *език.* съществително (име)
- substituce** [-ty-], **-e ж.** субституция, заместване, замяна
- substituční** [-ty-], **-í, -í** субституционен: **~í metoda** *мат.* метод на субституция
- substituovat** [-ty-], **-tuji/разг. -tuju** *несв. и св. (со) книж.* субституирам, замествам/заместя, замениям/заменя (*нещо*)
- substrát**, **-u м.** *книж. и спец.* субстрат, основа
- subsumovat**, **-uji/разг. -uju** *несв. и св. (со) род со, do čeho* *книж.* включвам/включва (*нещо* някъде, в нещо)
- subtilně** [-ty-] *нар. книж.* 1. нежно, деликатно 2. детайлно
- subtilní** [-ty-], **-í, -í** *книж.* 1. нежен, крехък, деликатен (*за лице, фигура и под.*) 2. тънък, фин, детайлен: **~í rozdíl** тънки, детайлни различия
- subtilnost** [-ty-], **-í ж.** *книж.* 1. нежност, крехкост, деликатност, субтилност 2. детайлност
- subtropický**, **-á, -é** *геогр.* субтропичен, субтропически
- subtrop**, **-ů м.** *само мн. геогр.* субтропици
- subvence**, **-e ж.** субсидия, субвенция, материална помощ: **státní ~e** държавна субсидия
- subvence**, **-ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (со)* субсидирам (*нещо*), отпускам субсидия (*за нещо*)
- subžánr**, **-u м.** поджанр
- súčtovat** [sú-], **-uji/разг. -uju** *св. (со)* рядко сумирам (*нещо*); пресметна общ сбор, обща сума (*на нещо*)
- sud**, **-u м.** 1. бъчва, буре: **dřevěný ~** дървено буре; **~ na pivo, od piva** бирена бъчва; **~ střelného prachu** *прен.* буре с барут, барутен погреб; **sedět na ~u střelného prachu** *прен.* седя в буре с барут ♦ **jetlý jako ~** дебел е като бъчва; **je jako ~** като бъчва е; **je nalitý jako ~** пиян е като пѣн; натряскал се е до козирката; **páchnout jako ~** мириса на бъчва; пиян съм; **válet ~y** търкалям се надолу по склѝн (*за деца*); **prázdny ~ se nejvíc ozývá** *пословица* празната тенекия, празната бъчва гърми най-силно; глупавият говори най-много, вдига най-много шум 2. *спец.* барабан
- sudb**, **-a, -y ж.** *книж.* участ, ѝрис, съдба
- sudet**, **ský, -ská, -ské** судетски: **~ští Němci** судетски немци
- sudeťák**, **-á, -é** *разг.* судетско-немски (*обикн. за немец-хитлерист*)
- sudeťák**, **-a м.** *разг. пейор.* судетски немец-хитлерист
- sudič**, **-e м.** *пейор.* човѣк, който обича да води дела, да се съди
- sudička I**, **-y ж.** *пейор.* жена, която обича да води дела, да се съди
- sudička II**, **-y ж.** орисница, парка, богиня на съдбата
- sudičský**, **-á, -é** съдолбѣв, съдолбѣски: **~á mánie** мания за съдене, за водене на дела
- sudičství**, **-í ср.** съдолбѣбие, страст към съдене, към водене на дела
- sudlice**, **-e ж.** *истор.* сѝлица, средновековно кѝпие
- sudokopytník**, **-ka м.** чифтокопитно живѝтно: **~cí** *зоол.* разред чифтокопитни (*Artiodactyla*)
- sudovitý**, **-á, -é** бѣчвообразен

superlativ [-ty/-tý-], **-u** *м. език*. суперлатив, превъзходна степен (*при прил. и нар.*): **mluvit, psát o něčem, o někom v samých ~ech** *прен.* говоря, пиша за нещо, за някого само със суперлативи

superlativní [-ty/-tý-], **-í, -í** суперлативен, превъзходен

superman, -a *м. публ. жарг.* супермен

supernov|a, -y *ж. физ.* свръхнова звезда

superpozic|e, -e *ж. спец.* суперпозиция

supersonick|ý [-pý-], **-á, -é** *спец.* свръхзвуков: **~é letadlo** свръхзвуков самолет

supervisor, -a *м. спец.* супервайзор

supřekvapující *прил.* удивителен **~á vztekem** *експр.* много съм ядосан **2. третол.** **-í** свисти, пъхти, бучи (*за влак, за фабрика и под.*): **vlak ~ěl do kopce** влакът пъхтеше по хълма, изкачваше се с пъхтене по хълма **3. експр.** говоря със сумтене, сумтя

supř|í, -í, -í **1.** който се отнася към лешояд **2.** който е подобен на лешояд: **~í nos** нос като клон, орлов нос

supř|it, -ím *несв. (со) книж.* чумѐря, мрѐщя, вѐся, мѐся (*вежди и под.*)

supř|it se, -ím se *несв. книж.* **1.** чумѐря се, мрѐщя се, вѐся се, мѐся се **2. (на коho)** нахвѐрля се (*върху някого*); сѐрдя се, мрѐщя се (*на някого*)

suplent, -a *м. истор.* нередовен учител, нещатен преподавател, заместник на преподавател; *остар.* волнонаѐмен учител

supl|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (за коho)* замѐствам (*учител*) в училище: **~ovat hodinu češtinu** взѐмам час по чѐшки език вмѐсто редовния учител

support, -u *м. техн.* супорт

supot, -u *м.* пухтѐне, прѐхтѐне, сумтѐне: **~ koní** прѐхтѐне на конѐ; **~ lokomotivu** пухтѐне на локомотив

surově *нар.* **1.** сурово, в сурово състояние **2.** грубо, жестоко, безмилостно: **~ se mstít** отмѐщявам (*си*) жестоко; **~ hrát спорт. жарг.** играя грубо, твърдо

surov|ec, -ce *м.* грубиян(ин); жестоко, безчѐвствен човек

surov|ět, -ím, 3 мн. -ějí/-í *несв.* **1.** огрубявам, задебелявам; ставам груб, суров, жесток, безчѐвствен (*за човек*) **2. спорт. жарг.** играя твърдо, грубо

surovin|a, -y *ж.* суровина, *обикн. мн.* суровини; суров материал: **zásoba** ~ запас от суровини, от сурови материали; **Sběrné ~y** Вторични суровини

surovinov|ý, surovinn|ý, -á, -é суровинен: **~é**

zdroje суровинни ресурси; **~á základna** *икон.* суровинна база

surovost, -i *ж.* **1.** сурово състояние (*на материали и под.*) **2.** суровост, жестокост, грубост: **~ mravů** жестокост на нравите **3. обикн. мн.** **surovost|í, -í** жестокости, насилia: **dopouštět se ~í** проявявам, извършвам жестокости, насилia **4. спорт. жарг.** фал, нарушѐние; твърда, груба игра

surov|ý, -á, -é **1.** суров, необработен (*за материали и под.*): **~ý kaučuk** суров каучук; **~ý cukr** нерафинирана захар; **~á bavlna** необработен памук; **~é hedvábí** шантунг; **~é železo** метал чугун **2.** суров, груб, жесток, брутален

surrealist|a [si-], **-y** *м.* сюрреалист

surrealistick|ý [si-ty-], **-á, -é** сюрреалистичен

surrealizm|us, surrealism|us [si-zm-], **-u** *м.* сюрреализъм

suřík, -u *м. хим.* миним

suspend|ovat, -uju/разг. -uju *несв.* **1. (коho – вин.)** свѐлям, снѐмам, отстранявам (*някого*) от длѐжност **2. (со) рядко книж.** суспендирам, отменям (*нещо*)

suspenz|e, -e *ж.* **1. (коho)** свѐляне, снѐмане, отстраняване (*на някого*) от длѐжност **2. (чеho) книж.** суспендиране, отменяне (*на нещо*) **3. физ. хим.** суспензия

suřák, -u *м.* **1.** сушилник (*за пране и под.*) **2.** сешоар (*за коса*)

suřárensk|ý, -á, -é сушилнен; който се отнася към сушилня: **~é zařízení** сушилно устройство

suřárn|a, -y *ж.* сушилня: **~a (na) obilí** зърносушилня; **~a prádla/na prádlo** сушилник, сушилня за пранѐ

suře *нар.* сѐхо; стрѐго: **jednat byrokraticky** ~ постѐпвам (по) бюрократически сѐхо; **~ harařit** сѐхо шумоля

suřenka|a, -y *ж.* бисквита

suřen|í, -í *ср.* изсушаване, сушене, сѐхнене, подсушаване и *спец.*

suřen|ý, -á, -é сушен, изсушен: **~é ovoce** сушѐни плодове; **~é mléko** сѐхо (кондензирано) мляко

suřic|í, -í, -í *техн.* сушилнен: **~í helma** каска за сушене на коса

suřič, -e *м.* **1.** прибор, устройство за сушене; сушачка: **~ na vlasy** сешоар **2.** сушач; човек, който суши

suřička|a, -y *ж.* **1.** прибор, устройство за сушене; сушачка **2.** сушачка; жена, която суши

suřid|lo, -a *ср. спец.* сикатив

suřin|a, -y *ж.* **1.** сѐчка, сѐха клонка: **chodit na ~y** ходя за сѐчки **2. спец.** сѐхо вещество; сѐх остатък; остатъчен кондензат; утайка, остатък

след изсушаване **3.** *също и м. експр.* вейка, клечка; сѹх, слаб човек
sušínk|a, -y ж. и м. експр. вейка, клечка; сѹх, слаб човек
sušít, -ím неск. (со) сѹша, изсушавам (*нещо*):
~it houby сушà гъби; **~it si vlasy** сушà си, изсушавам
~it hubu подгрѣвам дѣлго врѣме обѣд (*докато изсухне*); **~it peníze** крия си, трѹпам си парѣте; слàгам парѣте си за туршѣя; **~it hubu** гладѹвам, без хранà съм
sušít se, -ím se неск. сушà се, изсушавам се
su|ť, -tí/-tě ж. сѹпей: **stavební ~ť** строителни отпадъци; трошляк
sutan|a, -y ж. сутàна, рàсо на католишки свещеник
suterén, -u м. сутерèн: **zvýšený ~** висок сутерèн
suterén|í, -í, -í сутерèнен
sutin|a, -y ж., обикн. мн. sutin|y, -n руини, развалини: **město leží v ~ách** градът е в развалини
sůva вж. sova
suvenýr, -u м. сувенир
suverén, -a м. 1. *книж.* суверèн; независим владетел **2. разг.** специалист, майстор; *експр.* цар на нещo
suverenit|a [-пу-], -y ж. 1. суверенитет, независимост, суверèнност **2.** майсторство, професионалност
suverén|ně нар. 1. суверèнно, независимо: **~ vládnout** управлявам суверèнно, независимо **2.** абсолютно, съвършено, перфектно: **~ něco znát** познавам нещo перфектно, в съвършенство; **~ zvítězit v závodě** победя категорично в състезание; постигна, удържà несъмнена победа в състезание **3.** надмèнно, високомèрно: **~ něco posuzovat** високомèрно преценявам, критикувам нещo
suverén|í, -í, -í 1. суверèнен, независим **2.** съвършен, перфектен, абсолютен: **~í jistota** абсолютна сигурност; **~í vítěz soutěže** абсолютен, категоричен победител в конкурс **3.** надмèнен, високомèрен: **o všem hovořil ~ím tónem** той говореше за всичко с високомèрен, с безапелационен тон
suverén|nost, -í ж. 1. суверенитет **2.** съвършенство, перфектност **3.** категоричност, надмèнност, високомèрие
suž|ovat, третол. -uje неск. (кого – вин.) измъчва, мъчи, тормози, терзàе (*някого*): **~uje ho nemoc** мъчи го болест
suž|ovat se, -uji se/разг. -uji se (čít) неск. мъча се, измъчвам се, терзàя се (*от нещo, заради нещo*)
svá 1, svoje 1 вж. svůj

svá 1, svoje 1, své ж. в съчет. **provést, prosadit svou** наложà свѣто (*мнение, желание и под.*); **vést stále svou** пѣя си все същата пѣсен
svačín|a, -y ж. закуска (*между основни яденета*): **dopolední ~a** закуска в десет часа; **odpolední ~a** следобедна закуска
svačinář|k|a, -y ж. женà, която разнася закуски, която се грижи за закуските
svačínov|ý, -á, -é който се отнася към закуска: **~é sáčky** пликчета за закуска
svačít, -ím неск. (-; со) закусвам (*нещо*) в десет или шестнайсет часа: **~it kávu** закусвам кафѣ, пия кафѣ на закуска (в десет или шестнайсет часа)
svád|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í неск. 1. (кого, со odkud, kam) свàлям, смъквам (*някого, нещo отнякъде*) (*без превозно средство или инструмент*); довѣждам, отвѣждам (*някого отгоре долу*): **~ět stádo z hor** смъквам, довѣждам стадо от планината **2. (со odkud, kam)** отвѣждам, отбѣвам (*нещо отнякъде*); завѣждам, събѣирам (*нещо отнякъде, някъде*): **~ět vodu z pole** отвѣждам, отбѣвам водà от нѣва; **~ět vodu do rybníka** събирам водà в èзеро **3. (кого, со odkud, kam)** отклонявам, отбѣвам (*някого, нещo отнякъде, някъде*): **~ět někoho z práce** отклонявам, откъсвам някого от работата му ♦
отбѣвам от правия пѣт; **~ět na scestí** отклонявам някого от правия пѣт; докарвам някого до безизхода **4. в съчет.** **~ět řeč jinam** *прен.* отклонявам разговор към нещo друго; отклонявам, насòчвам разговор в друга посока, към друга тема **5. (кого к čemu)** подмамвам, подтѣквам, подстрѣквам (*някого към нещo*): **~ět ke lži** подтѣквам към лъжà; **~ět někoho ke hříchů** вкарвам някого в грѣх **6. (кого – вин.)** подмамвам, прелъстявам, съблазнявам, изкушавам (*някого*): **~ěl ho její úsměv** примамваше го, подмамваше го, привличаше го нѣйната усмѣвка; **~ěla jí manžela** тя изкушаваше, прелъстяваше мъжà ѝ **7. (кого čít)** заблуждавам, подвѣждам, измамвам, излѣгвам (*някого с нещo, никак*): **dal se ~ět předstíranou pokorou** той се остави да бѣде подвѣден от притворното смирение **8. (со na кого, наč)** стовàрвам, прехвѣрлям (*вина и под. върху някого, върху нещo*): **~ět odpovědnost na někoho** прехвѣрлям отговорност върху някого **9. в съчет.** **~ět všechno do jednoho společného jmenovatele** *прен.* подвѣждам всичко, събѣирам всичко под един общ знаменател **10. (кого – вин. s kým)** събѣирам, срѣщам (*някого с някого*): **~ěly je stejné zájmy** събираха ги об-

щите интереси **11.** (со) разг. успявам, съумявам да правя (нещо) **12.** в съчет. **~ět boj, bitvu** вода бой, сражение

svádívě нар. примамващо, съблазнително, съблазняващо, привличащо

svádiv|ý, -á, -é примамващ, примамлив, съблазняващ, съблазнителен, изкусителен

svah, -u м. склон, скат

svahoměr, -u м. спец. наклономър, еклиметър, инклинометър

svah|ovat se, -uji se/разг. -uju se несов. понижавам се, спускам се, слизам надолу (за терен)

sva|, -u м. мускул: **~y jako hadry** отпуснати, меки мускули; **být samý ~** само мускули съм; **nepohnul jediným ~em ve tváři** нито един мускул не трепна по лицето му; **srdeční ~** анат. **а**) тренирам си мускулите **б**) работа усилено физически труд; **napnout/napínat ~y** напрегна/напрягам си мускулите; работа усилено

sváljet, -ím, 3. мн. -ejí/-í св. **1.** (со) съборя, сваля, изтърколя, изтъркулна (много неща едно след друго надолу): **~et balvany se svahu** търкулна камъни по склона **2.** (со) омеса на топка (тесто и под.): **těsto ~et a zase rozválet** омеса тесто на топка и отново го разточа **3.** (со s kút; со) жарг. уредя, наглася, оправя, изработя, изиграя (нещо с някого)

svall|it, -ím св. **1.** (со) съборя, сваля, претърколя, изтърколя, търкулна (нещо надолу) **2.** (со, кохо) съборя, поваля (нещо, някого): **~it protivníka k zemi** поваля противник на земята **3.** (со na koho) хвърля, прехвърля, стоваря (нещо върху някого): **~it na někoho podezření z vraždy** заподозря някого в убийство; **~it na podřízené všechny povinnosti** прехвърля върху подчинените (си) всички задължения **4.** (со z koho) освободя (някого от нещо); отхвърля (нещо от някого): **~it ze sebe odpovědnost** освободя се от отговорност, отхвърля от себе си отговорност

sva|it se, -ím se св. **1.** (из)търкулна се, претъркулна се, прекатүря се: **balvan se ~il z kopce** балванът се търкулна от хълма **2.** падна, съборя се, поваля се, катүрна се: **~it se na zem** падна на земята; **~it se s koně** падна от кон

svalnat|ec, -ce м. экспр. пёрка, мускулест човек

svalnat|ý, -á, -é мускулест

sval|ovat, -uji|разг. -uju несов. **1.** (со) събарям, свалям, търкалям (много неща едно след друго надолу): **~ovat kmeny do údolí** свалям трупи в долина **2.** (со, кохо) събарям, повалям (нещо, някого) **3.** (со na koho) хвърлям, прехвърлям, стоварвам (нещо върху някого):

~ovat na někoho všechnu vinu (пре)хвърлям цялата вина върху някого **4.** (со z koho) освобождавам (някого от нещо); отхвърлям (нещо от някого): **~ovat ze sebe podezření** отхвърлям подозрение от себе си

sval|ovat se, -uji se/разг. -uju se несов. **1.** изтъркулвам се, претъркулвам се, прекатүрвам се **2.** събарям се, повалям се, катүрвам се

svalove|c, -ce м. **1.** зоол. трихина (Trichinella) **2.** рядко экспр. пёрка, мускулест човек

svalovin|a, -y ж. анат. мускулна тъкан; мускули

svalov|ý, -á, -é мускулен: **~á tkáň** анат. мускулна тъкан

svalstv|o, -a ср. събир. мускулатүра, мускули: **břišní ~o** коремна мускулатүра

sva|nout, третол. -ne св. (со odkud) книж. отвее, издүха (нещо отнякъде): **vitr ~ne sněh ze střechy** вятърът ще отвее снега от покрива

svar, -u м. техн. заварка, заварчен шев

svár, -u м. свáда, разпра, раздор, караница, разпривка **ябълка на раздора, семе на раздора**

svárlivě нар. свадливо, спривахо, кавгаджийски

svárlivost, -i ж. свадливост, спривахост, раздразнителност, кавгаджийство

svárliv|ý, -á, -é свадлив, спривав, раздразнителен, кавгаджийски

svarov|ý, -á, -é заварчен; който се отнася към заварка, към заваряване

sváře|cí вж. **svářovací**

sváře|č, -e м. заварчик, електроженист

svářečk|a, -y ж. **1.** заварчица, електроженистка **2.** техн. заварчяна машина: **autogenní ~a** оксиген

svářečsk|ý, -á, -é който се отнася към заварчик, към заваряване: **~é brýle** очила за заваряване; **~á práce** заварка, заваряване, работа по заваряване

sváření вж. **svářování**

svářet, svářet se вж. **svářovat, svářovat se**

svař|it, -ím св. **1.** (со) сваря, кипна (нещо): **~it vodu na čaj** кипна, сваря вода за чай **2.** (со; со s čit) сваря (нещо с нещо): **~it cukr s vodou** сваря вода със захар **3.** (со) техн. заваря (нещо)

svař|it se, третол. -í se св. **1.** спечё се, спой се: **uhlí se ~í v hroudu** вглищата ще се спекат в бұца **2.** свие се, намали обема си при готвене (за храна): **maso se ~í** месото ще се свие, ще си пусне водата

svář|it se, -ím se несов. (s kút; о; -) карам се, в свáда, в разпра съм (с някого за нещо): **~í se v něm cit s rozumem** прен. книж. в него се борят чувствата и разумът

svařovac|í, svářec|í, -í, -í *техн.* заваръчен; който служи за заварка, за заваряване; който се отнася към заварка, към заваряване: **~í teplota** температура на заваряване
svařován|í, svářen|í, -í *ср. техн.* заварка, заваряване: **bodové ~í** точково заваряване; **švové ~í** линейно заваряване; **~í zastudena** студено заваряване; **~í zatepla** горещо заваряване
svařovan|ý, -á, -é *техн.* заваряван, запояван
svař|ovat, -uji/разг. -uju, книж. svář|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í *несв.* **1.** (со) сварявам, кипвам (*нещо*): **~ovat vodu na čaj** кипвам вода за чай **2.** (со; со s čím) сварявам (*нещо с нещо*): **~ovat víno se skořicí a cukrem** сварявам вино с канела и захар **3.** *техн. (со)* заварявам (*нещо*)
svař|ovat se, третол. -í se *несв.* **1.** спича се, споява се: **uhlí se ~uje/~í v hroudu** въглищата се спичат в буча **2.** свива се, намалява обема си при готвене (*за храна*): **zelí se ~uje** зелето се свива, пуска си водата (при готвене)
svát, третол. svěje *св. книж.* **1.** (со *odkud*) отвее, издъха (*нещо отнякъде*): **vítr svál sních ze střechy** вятърът отвя снега от покрива **2.** (со *kat*) навее, натрупа (*нещо някъде*) чрез вене, чрез дъхане: **vítr svál sních do závějí** вятърът навя, натрупа снега на прѣспи
svat|á, -é *ж.* **1.** църк. светица **2.** патронка, покровителка
svatb|a, -y *ж.* **1.** сватба, сватбен обред: **mít ~u v kostele** венчавам се в църква; **mít ~u na radnici** сключвам граждански брак в кметство
♦ **svatb|a, -y** *ср.* сватба
2. сватба, сватбари, сватбено шествие, сватбено тържество: **potkat ~u** срещна една сватба
svatě *нар.* **1.** свято/светò: **~ žít** живѣя свято, добродетелно, целомъдрено; **tvářit se ~ ирон.** преструвам се на светец, на света вода ненапита **2.** *експр.* абсолютно, напълно, изцяло, безрезервно: **~ něčemu věřit** абсолютно, безрезервно, изцяло вярвам в нещо; **~ na něco zapomenout** съвсѣм, напълно забравя за нещо; **~ něco slibovat** *разг.* тържествено обещавам нещо
svatebčan, -a *м.* сватбар
svatebn|í, -í, -í сватбен: **~í cesta** сватбено птѣшествие; **~í šaty** бълчинска рòкля; **~í kytice** бълчински букет; **~í hostina** сватбена трапѣза, сватбен банкет; **~í obřad** сватбен обред; **~í síň** зала за бракосъчетания, ритуална зала; сватбена зала, зала за сватбени тържества; **~í smlouva** брачен дòговор
svátečně *нар.* празнично, тържествено: **~ se**

obléct облекà се празнично; **kouřit jen** ~ пуша от време на време, рядко, при слúчай
svátečn|í, -í, -í **1.** празничен; който се отнася към празник: **~í den** празник; **obléci se do ~iho** облекà се празнично, облекà си празнични дрèхи **2.** тържествен: **jít ~ím krokem** вървя бавно, със спокòйна крачка **3.** *прен.* набеден, *разг.* пишман: **~í střelec, kuřák** стрелец, пушàч от време на време, при слúчай; набеден стрелец, пушàч; пишман стрелец, пушàч
svát|ek, -ku *м.* **1.** празник: **držet, světit ~ek** празнувам, спазвам празник; **národní ~ek** национален празник; **státní ~ek** държавен, официален празник; **vánoční ~ky** Колела, коледни празници; **velikonoční ~ky** Великден, великденски празници; **Svátek práce** Ден на труда, Първи май; **přát pěkné ~ky někomu** пожелавам на някого приятно прекàрване на празници; **o ~cích** по време на празниците, през ~~празниците~~
svatodušn|í, -í, -í *ж.* Петдесетница, Свети Дух; **~ky mrtvých** Задушница; **v pátek nebo ve ~ek** винаги; когàто и да е; **(pracovalo se) ~ek ne~ek** (работеха, работеше се) непрекъснато, без почивка, в празник и делник; **mít ~ek, udělat si ~ek** *разг.* дам си почивка; **dej mi (s tím) ~ek** *експр.* остави ме на мира **2.** имен ден: **má dnes ~ek** той/тя има днес имен ден; **blahopřát někomu k ~ku** честитя на някого имен ден; поздравя някого по слúчай имения ден
svatodušn|í, -í, -í *в съчет.* **~í svátky** *църк.* Петдесетница, Свети Дух
svatojansk|ý, рядко svatojánsk|ý, -á, -é еньовденски; който се отнася към (празника на) Йоан Кръстител, *обикн. в съчет.* **~é ohně** еньовденски огньòве; **~a noc** нощта срещу Еньовден
♦ **svatokrádež, -e** *ж. рел. и прен.* светотàтство; светотàтстване: **páchat ~** светотàтствам
svatokrádežn|ý, -á, -é *книж. рел. и прен.* светотàтствен
svatokupectv|í, -í *ср. църк. истор.* симония, търговия с църковни длъжности
svatořečen|í, -í *ср. църк.* канонизиране на светец; санктификация
svatořeč|it, -ím *несв. и св. (кого – вин.) църк.* канонизирам (*някого*) за светец; санктифицирам (*някого*); обявявам/обявя, провъзгласявам/провъзглася (*някого*) за светец
svatost, -i *ж. в съчет.* Jeho Svatost Негово Светейшество (*паната*)
svátost, -i *ж.* **1.** *църк.* (светò) тайнство: (**nejsvětější**) **~ oltární** (светòто) причàстие; евхаристия; **poslední ~, ~ umírajících** последно при-

свѣтостѣнокъ ♦ **shná**
a) сѣдмото тайнство; съпружество, брак **б)** *прен.* експр. съпруга; **jednat s někým, zacházet s někým jako se ~í** постъпвам, държам се с някого, отнасям се към някого, към нещо много внимателно, учтиво, като с рѣдко яйцѣ **2. рядко** църковна ѹтвар
svatostánek, -ku *м.* **1. църк.** табернакул, санктуарий; дарохранителница за причастие (в католическа църква) **2. прен.** църква, храм, светѣ мѣсто
stavosvatě *нар. експр.* най-святѣ/светѣ; прѣсвятѣ/пресветѣ; тържѣствено; чѣстно: ~ **věřit** вярвам святѣ; ~ **slíbit** обещаѣ тържѣствено
svatosvatý, -á, -é *експр.* най-свят(ият)/най-свет(ият); прѣсвят(ият)/пресвет(ият); свет(ият): **to je ~á pravda** *разг.* това е чиста истина; това е самата истина, светлата истина
svatoušek, -ka *м. пейор.* **1.** лъженабѣжник, лицемер, фарисей **2.** прекалено набѣжен човѣк, прекален светѣц: **dělá ze sebe ~ka, tváří se jako ~ek** той се прави на светѣц, държи се като светѣ вода ненапита
svatouškovský, -á, -é *пейор.* лицемѣрен, нейскрен, фарисейски
svatováclavský, -á, -é кѣйто се отнася към светѣ Вацлав: **země koruny ~é** *истор.* Чѣхия, земята на чѣшката, на сватовацлавската корона
svatovítský, -á, -é *в съчет.* **Svatovítský chrám v Praze** храмът на светѣ Вѣт в Прага
svatozář, svatozáře, -e *ж.* ореѣл, нимба, сияние *често и прен.:* **obklopit někoho ~í** обпрѣбват **свѣтѣ** ♦ **slmít**
někomu ~ смѣкна ореѣла от (главата на) някого; покажа някого в истинската му светлина
svatý I, -á, -é **1. рел.** светѣ; свят/свет; свещѣн: ~ý **Petr** светѣ Пѣтър; ~á **Panna** Дѣва Марѣя; ~á **rodina** Светѣто семейство; **Duch ~ý** Светѣтый Дѹх; ~ý **otec** светѣтый отѣц, папата, *сѣщо и цр♦* ~ **svatý duch** каквец; **dar ducha ~ého** бѣжия дѣрба; **osvítit ho duch ~ý** осѣнѣ го свѣше; **bude to na ~ého Dny** това ще стѣне на кѹков дѣн, на кѹково лѣто; ~ý **kříž** светѣтый, свещѣният крѣст; **nejsvětější svátost oltářní** (светѣто) причастие; **písmo ~é** Светѣто писание, Библията; **Svatá stolice** папският престѣл; ~ý **týden** Страстната сѣдмица; ~á **noc** нощтѣ срещѹ Рождѣство; ~ý **hrob** Бѣжи грѣб; **Svatá aliance** *истор.* Свещѣният сѣюз; **Svatá říše římská** *истор.* Свещѣената рѣмска имперѣя **2.** свет/свят, добродѣтелен, съвършен: **dělat se, stavět se ~ým** правя се, преструвам се на светѣц, на добродѣтелен ♦ **арѣб**

то! свещѣна простѣта! **3.** свещѣн, скѣп, драгоцѣнен: **místa pro národ ~á** скѣпи, свещѣни, светѣи за народа мѣстѣ ♦ **co řekne, to je ~é** дѹмите му са закон; **nic mu není ~é** за него няма нищо святѣ **4.** свещѣн; върховен, съблимен: ~é **právo** свещѣно право; ~á **trpělivost** ангелско търпѣние; **je to mou ~ou povinností** това е мѣй свещѣн дѣлг **5. експр.** абсолютен, пѣлен, чист, самѣят: ~á **pravda** светлата, самата истина; ~ý **klid** абсолютно, пѣлно спокойствие ♦ **dej mi ~ý pokoj!** престани! оставѣ ме на мѣра! **že se to stane, to je ~é** ясно е като бял дѣн, че това ще стѣне
svatý II, -ého *м.* **1.** светѣц: **prohlásit za ~ého** обявѣ, провъзгласѣ за светѣц ♦ **vidět všechny ~é** виждам звездѣи посрѣд бял дѣн (*от болка*); **to je nějaký divný ~ý** той е чудѣк, чешѣт, странна птѣица; **být poslední (~ý) v kanceláři** последна дѹпка на кавѣла съм; **komu pánbůh, tomu všichni ~í** *пословица* роди ме, мѣмо, с кѣсмѣт, пѣк ме хвърли на смѣт **2.** патрѣн, покровѣтел: **svátek Všech ~ých** *църк.* Празник на всѣи светѣи (*при католицѣте*) **3. в съчет.** ♦ **(prosit) pro všechny ~é!** *като междум.* за Бѣга!
svatyně, -ě *ж.* светѣлище, храм; светѣ мѣсто; светѣния: **pohanská ~ě** езѣческо светѣлище, капище; **kuchyně je její ~í** *прен. експр. ирон.* кѹхнята е нѣйното светѣлище, нѣйният олтар, нѣйната светѣния
svaz, -u *м.* **1.** сѣюз: **odborové ~y** професионални сѣюзи; профсѣюзи **2. в названия на институци:** **Svaz českých spisovatelů** Сѣюз на чѣшките писѣтели; **Svaz pro spolupráci s armádou** (*сѣкр. Svazarm*) *по-рано* Добровѣлна организация на граждѣнска отбрана (*сѣкр. ДОСО*); **jet do Svazu** *разг.* отѣвам в Сѣюза (*Светскѣя сѣюз*) **3. спец.** сѣединѣние, сѣюз, формирѣние: ~y **bombardovacích letadel** *авиѣц.* ескадрили бомбардирѣвачи; **jazykový ~** *език.* езѣков сѣюз **4. воен.** фронт (*голямо военно формирѣние*)
svazácký, -á, -é *по-рано разг.* кѣйто се отнася към Чехословашкия сѣюз на младежтѣ; комсомѣлски: ~á **organizace** комсомѣлска организация
svazačka, -y *ж. по-рано разг.* члѣнка на Чехословашкия сѣюз на младежтѣ; комсомѣлка
svazák, -a *м. по-рано разг.* члѣн на Чехословашкия сѣюз на младежтѣ; комсомѣлец
svázanost, -i *ж.* обвѣрзаност, свѣрзаност; зависѣмост
svázaný, -á, -é обвѣрзан, свѣрзан; зависѣм ♦ **mít ~é ruce** рѣцѣте ми са завѣрзани; обвѣрзан съм, зависѣм съм от нѣщо; **mít ~ý jazyk a)** мълчѣ;

не мога да кажа нито дѹма **б)** устата ми е запушена; не смея да кажа нищо, нито дѹма; **jít jako** ~ý вървя бавно, с нежелание; вървя като спънат

svazarmov|ec, -ce м. по-рано члѣн на Свѣзарм (организация, подобна на българската ДООО); члѣн на Гражданска отбрана

svazarmovsk|ý, -á, -é по-рано който се отнася към Свѣзарм, към Гражданска отбрана

sváz|zat, -žu|книж. -ži св. **1.** (со) завързва (нещо): **~zat přetržený provaz** завързва скъсано въжѣ **2.** (со) свързва, завързва, привързва (много неща едно към друго): **~zat dvě krabice dohromady** завързва две кутии заедно, една към друга; **kněz jim ~zal ruce** прен. свещеникът ги венча, свърза ги **3.** (со сѣт) привързва, завързва (нещо с нещо): **~at si vlasy stuhou** завързва си, привързва си косата с панделка **4.** (кохо – вин.; коти со) окова, вързва (някого; нещо на някого): **~zat někomu ruce, nohy a)** вързва, окова ръцѣте, краката на някого **б)** прен. **~zati** подрѣжа крилата на някого; пресека полета, размаха на някого **5.** (со) свързва, завързва (нещо); направя (нещо) чрез свързване: **~zat kytici** свързва букѣт **6.** (со) подвързва (книга и под.) **7.** (со с сѣт; кохо – вин.) свързва, преплетѣ (нещо с нещо); обвързва (някого): **být ~zán s někým, s něčím** свързан съм с някого, с нещо; обвързан съм с нещо

svaz|jek, -ku м. **1.** връзка, сноп (пакет от няколко предмета): **~ek klíčů** връзка ключове; **~ek ředkviček** връзка рѣпички; **~ek novin** сноп, топ, връзка вѣстници; **~ky papírových peněz** пакчи, снопчета (от) банкноти; **~ek přímek** геом. сноп (от) прави линии; **~ek paprsků** физ. сноп (от) лъчи **2.** воен. съединѣние **3.** том, свѣзка (на книга) **4.** обикн. мн. **svaz|ky, -ků** връзки, отношѣния: **pokrevní, příbuzenské, rodinné ~ky** кръвни, роднински, семейни връзки; **přerhat všechny ~ky** прекратя, скъсам всякакви връзки, всякакви отношѣния **5.** съюз: **~ek dělníků a rolníků** съюз на работници и сѣляни; **manželský ~ek** брак, свръзка

svazkov|ý, -á, -é който е във вид на връзки, на снопчета, на пакчи: **~é zboží** стѹка, предмети на връзки, на снопчета; **~é vydání díla** многоотомно издѣние на съчинѣния

svaz|ovat, -uji|разг. -uju нескв. **1.** (со) завързвам (нещо): **~ovat přetržený provázek** завързвам скъсано въжѣнце **2.** (со) свързвам, завързвам, привързвам (много неща едно към друго): **~ovat chrastí do otýpky** свързвам съчки в на-

ръч, в сноп **3.** (со сѣт) привързвам, завързвам (нещо с нещо): **~ovat si vlasy stuhou** завързвам си, привързвам си косата с панделка **4.** (кохо – вин.; коти со) вързвам, оковавам (някого; нещо на някого): **~ovat někomu ruce, nohy** вързвам, оковавам ръцѣте, краката на някого и прен. **5.** (со) свързвам, завързвам (нещо); правя (нещо) чрез врѣзване: **~ovat kytice** свързвам, вързвам букѣти **6.** (со с сѣт; кохо – вин.) свързвам, преплитам (нещо с нещо); обвързвам (някого)

svazov|ý, -á, -é съюзен: **~é republiky** съюзни републики (по-рано в СССР)

sváz|jet, -ím, 3. мн. -ejí|-í нескв. **1.** (кохо, со кат, odkud) превозвам, закарвам, докарвам (някого, нещо отнякъде долу, надолу); смѣквам (някого, нещо някъде, отнякъде) с превозно средство: **~et na saních dříví do údolí** смѣквам с шейна дърва в долината **2.** (со; со кат, odkud) докарвам, стрѹпвам чрез возене (нещо на едно място): **~et řepu na hromady** докарвам и стрѹпвам цвекло на купчини

sváz|jet se I, -ím se, 3. мн. -ejí se|-í se нескв. **1.** (odkud, кат, ро сѣт) спускам се, слизам (отнякъде, по нещо надолу): **shora se pomalu ~ží ohromný kámen** отгоре бавно се плѣзва огромен камък **2.** (s кѹт) рядко пътувам, изминавам път заедно (с някого) **3.** третол. **-í se** (на кохо, на со) рядко експр. стрѹпва се (върху някого, върху нещо) (за вина, гняв и под.) **4.** (ро кот; коти ро сѣт) рядко експр. карам се (на някого); мѣмря, ругая (някого)

sváz|jet se II, третол. -í se, 3. мн. -ejí se|-í se нескв. (кат) книж. спуска се, слиза (някъде) (за терен): **cesta se ~ela do údolí** пътят се спускаше, слизаше в долината

svaz|it|ý, -á, -é книж. наклонен, полегат, спускащ се, снишаващ се

sváz|k|a, -u ж. **1.** разг. превозване, прекарване **2.** разг. стрѹпване, натрѹпване **3.** рядко бунйще, смѣтище; място за стрѹпване, за складирание на нещо

svaz|ovat se, третол. -uje se нескв. (кат) спуска се, слиза надолу, снишава се (за терен): **ulice se ~ovala k řece** улицата се спускаше, слизаше към реката

své I, svoje I вж. **svůj**

své/svoje II, svého ср. своѣ, своѣто си, собствено: **bydlet ve svém** живѣя в собствено жилище; **koupit něco ze svého** купя нещо със собствени средства; **žaludek žádá ~** стомахът си иска своѣто; **má ~ jisté** има си един определен, постоянен доход; **přijít si na ~** постигна, получи своѣто (си); **mám svého nad hlavu** имам си до

гўша свòи грїжи; **hled' si svěho!** глєдай си рãботата! **jdi si po svých!** върви си по пїтя! глєдай си рãботата! **udělat si** ~ свърша си свòята рãбота; направа си свòето, кãкто си знам; **myslet si (o něčem)** ~ ймам си сòбствено мнєние за нєщо; **dělat všechno po svém/podle svěho** прãва всїчко, кãкто си знам, кãкто си йскам; **stát, trvat na svém** държã на свòето (мнєние); **brát za** ~ вєче сьм взєл-дãл; **vzít za** ~ свършил сьм, с мєн е свършено; **je ve svém živlu** тòй/тã е в стихїята си; като рїба във вода е

svěbytně нар. **1.** самобїтно, оригинално **2.** самостòятелно, суверєнно

svěbytnost, -i ж. **1.** самобїтност, саморòдност, оригиналност **2.** самостòятелност, суверєнност

svěbytn|ý, -á, -é **1.** самобїтен, саморòден, оригинален **2.** самостòятелен, суверєнен

svěcen|í, -í ср. църк. **1.** освещãване: **~í kočiček** освещãване на върбови клòнки; **~í chrámu** освещãване на храм **2.** посвещãване в църковен сãн: **přijmout nižší, vyšší ~í** приємам по-нїшш, по-вїшш свещєнически сãн

svědč|ít, -ím несв. **1.** (-; *proti komu*) свидєтелствам, дãвам показãния пред сьд и под. (*срещу някого*): **~it ve prospěch něкого** свидєтелствам, дãвам показãния в полза на някого; **~it křivě, falešně** лъжесвидєтелствам, дãвам лъжливи показãния **2.** третол. **-í (proti komu; pro koho, pro co o čem)** свидєтелства, гòвòри (*срещу някого, срещу нецо, за някого, за нецо*); доказãтельство е (*срещу някого, в полза на някого*); доказãва (*нецо*): **všechno ~í proti němu** всїчко гòвòри, свидєтелства срещу нєго; **to ~í o jeho dobrotě** товã доказãва нєговата добротã; товã гòвòри за добротãта му; **všechno ~í o tom, že...** всїчко гòвòри, свидєтелства за товã, че... **3.** третол. **-í (komi, čem)** (*нецо*) е подходящо (*за някого, за нецо*); (*нецо*) понãся (*на някого, на нецо*); (*нецо*) подхòжда, полєзно е (*за някого, за нецо*): **kouření nikomu ne~í** пушенето вреди на всєкиго, не е полєзно за никòго; **toto podněbí mi ne~í** тòзи климат не ми понãся, не ми дєйства добрє; тòзи климат ми е прòтївопòказан; **to mi ~í** товã ми понãся; товã ми дєйствува добрє; товã е полєзно за мєн; **vám ale ~í!** безл. изглєждате прєкрãсно!

svědecky нар. свидєтелски; като свидєтел; по свидєтелски показãния: **~ je dokázáno, že...**

по свидєтелски показãния, от свидєтели е доказãно, че...

svědeck|ý, -á, -é свидєтелски: **~á výpověď** свидєтелски показãния

svědectv|í, -í ср. **1.** (свидєтелско) показãние, свидєтелство (*пред сьд и под.*): **podle ~í něкого** според показãнията на някого; **křivé ~í** лъжесвидєтелство **2.** свидєтелство, твърдєние, сьобщєние: **~í starých kronik** свидєтелства, твърдєния на стãри хрòники; **vydávat, podávat ~í o tom** дãвам свидєтелство за нєщо; гòвòря за нєщо **3.** (*o čem*) свидєтелство, доказãтельство, бєлег (*за нецо*); йзраз (*на нецо*): **neklamně ~í úpadku** несьмнєно, сїгурно доказãтельство за упãдък; несьмнєн бєлег, йзраз на упãдък

svěd|ek, -ka м. **1.** свидєтел (*в сьд и под.*): **ko-runní ~ek** глãвен свидєтел; **falešný ~ek** лъжесвидєтел; **předvolat jako ~ka** призовã като свидєтел **2.** кум, свидєтел (*при склòчване на брак и под.*): **být ~kem na svatbě** свидєтел сьм при склòчване на брак **3.** очевїдец; свидєтел на нєщо: **očitý ~ek** очевїдец; **stát se ~kem něčeho** стãна свидєтел на нєщо; **slíbil mu to před ~ky** тòй му обещã товã пред свидєтели; **mluvit s někým beze ~ků** гòвòря с някого насамє, без свидєтели, на чєтири очї **4.** прен. книж. свидєтел (*на сьбития, слава и под.*) (*за прєдмет, град, местност и под.*)

svěd|it, svěd|ět, третол. -í (koho) несв. сьрбї (*в сьд и под.*) **~í mě dlaň a)** сьрбї ме рькãта, ймам желãние да набїя някого **б)** сьрбї ме рькãта, верòятно ще получã парї

svědivost, -í ж. сьрбєне, сьрбєж

svědiv|ý, -á, -é сьрбãщ; кòйто предизвїква сьрбєне: **~ý pocit** усєщãне за сьрбєне, за сьрбєж; **~á vyrážka** сьрбãщ обрив

svědkyn|ě, -ě ж. **1.** свидєтелка (*в сьд и под.*) **2.** кумã, свидєтелка (*при склòчване на брак и под.*) **3.** очевїдка; свидєтелка на нєщо

svědom|í, -í ср. сьвест: **(mít) čisté ~í** сьвесттã ми е чїста; **(mít) špatné, nečisté ~í** сьвесттã ми не е спòкòйна, сьвесттã ме гризє; **výčítky ~í** угризєния на сьвесттã; **trápí, hryže mě ~í** мьчи ме, гризє ме сьвесттã; **s klidným ~ím** сьс спòкòйна, с чїста сьвест; **ty jsi mé živé ~í** тї си мòята (жїва) сьвест; **jednat podle svěho ~í** постъпвам по сьвест; **(pracovat) podle svěho nejlepšího (vědomí) a ~í** (рãбòтя) по убеждєние, по сьвест; **~í se v něm hnulo, ozvalo** в нєго загòвòри, обãди се сьвесттã; **přehlušit, překřičet ~í** заглушã, потїсна гласã на сь-

вєст

тупòкòлãтã

(капчица) съвест; **slibuji na svou čest a ~í** обещавам пред съвестта си, тържествено се заклявам пред съвестта си; **to si nemohu vzít na ~í** не мога да поема отговорност за това; **to máš ty na ~í** за това си виновен ти; нека това тежи на твоята съвест; ти носиш отговорност за това; **ten má hodně lidí na ~í** много хора му тежат на съвестта; виновен е за смъртта, за нещастieto на много хора; **sahat někomu do ~í** критикувам, съдя някого; давам оценка, преценка за някого; **mluvit někomu do ~í** увещавам, уговарям някого (за да го вкарам в правия път); **máš to ~í!** как не ти е съвестно! как не те е срам! **to ti mohu s dobrým ~ím doporučit** със спокойна съвест, съвсем отговорно мога да ти препоръчам това; **ten má široké ~í** съвестта му спи; съвестта му е заспала, закоравяла; **zpytovat ~í църк.** изпитвам съвестта си; замислям се върху греховете си (*преди изповед и причестяване при католиците*)

svědomitě нар. добросъвестно, съзнателно

svědomitost, -i ж. добросъвестност, съзнателност

svědomitý, -á, -é 1. добросъвестен, изпълнителен, съзнателен, честен (*за човек*) 2. който е извършен добросъвестно, съзнателно, грижливо (*за труд, работа и под.*): **~á příprava ke zkouškám** добросъвестна, съзнателна, грижлива подготовка за изпити

svěhlavě нар. твърдоглаво, своенравно, упорито **svěhlavost, -i** ж. твърдоглавост, своенравност, упоритост

svěhlavý, -á, -é твърдоглав, своенравен, упорит **svépomoc, -i** ж. взаимопомощ; **stavět ~í по-рано** строя самостоятелно, на частни (стопански) начала; **park vybudovaný občanskou ~í** парк, изграден на обществени начала

svépomocně нар. чрез взаимопомощ; на обществени начала

svépomocný, -á, -é взаимоспомагателен; който се отнася към взаимопомощ; **~é budování hřišť** строеж на игрища на обществени начала (*с доброволен труд и средства*); **~é družstvo** взаимоспомагателна кооперация

svěprávně нар. 1. юрид. пълноправно, правоспособно 2. самостоятелно

svěprávnost, -i ж. 1. юрид. пълноправност, правоспособност 2. самостоятелност

svěprávný, -á, -é 1. юрид. пълноправен, правоспособен; **~á osoba** правоспособно лице 2. самостоятелен, отделен

svěrací, -í, -í който служи за стягане, за при-

тягане, за затягане; **~í kazajka** усмирителна риза и *прен.*

svěrač, -e м. анат. сфинктер (*мускул*)

svěrák, -u м. техн. мѐнгемѐ, скѐба стѐга, стѝска; **zámečnický ~** шлѐсерска стѝска

svěráz, -u м. 1. своеобразие, своеобразност, самобитност, оригиналност 2. шеввица; фолклорни мотиви в облекло 3. носия; дрѐха, украсѐна с фолклорни мотиви: **chodívala v červenobílém ~u** обикновѐно тя нѐсеше червенобяла носия

svěrázně нар. своеобразно, самобитно, оригинално

svěráznost, -i ж. своеобразие, своеобразност, самобитност, оригиналност

svěrázný, -á, -é своеобразен, самобитен, оригинален

svěrk|a, -y ж. техн. скѐба; стѐга; стѝска

svěřen|ec, -ce м. възпитаник; питомец; подопечен **svěřenecký, -á, -é** който се отнася до грижа, опѐка, настойничѐство към възпитаник, към питомец; настѝйнически, опекунски

svěřenectv|í, -í ср. настѝйнически, опекунство; поръчителство

svěřenk|a, -y, svěřenkyn|ě, -ě ж. възпитаничка; питомка; подопѐчна

svěřepě нар. книж. свирѐпо, жестѐко, яростно, ожесточѐно

svěřepost, -i ж. книж. свирѐпост, жестѐкост, ярост, ожесточѐност

svěřepý, -á, -é книж. свирѐп, жестѐк, яростен, ожесточѐн

svěř|it, -ím св. 1. (*koho, co komu, čemu*) поверя (*някого, нещо на някого, на нещо*): **~it dítě vychovateli** поверя дете на възпитател; **~il mi své peníze** той ми повери парите си; **~it svůj život do rukou lékařů** поверя живѐта си в ръцѐте на лѐкари 2. (*komu co; koho čím*) възлѐжа, поверя (*нещо на някого*); натоваря (*някого с нещо*): **byl mi ~en těžký úkol** бѐше ми възлѐжена трѐдна задача, бях натоварен с трѐдна задача; **hlavní úloha byla ~ena mladé herečce** главната рѐля бѐше поверѐна на една млада актрѝса

svěř|it se, -ím se св. 1. (*komu s čím*) и **svěř|it** (*komu co*) доверя (*нещо на някого*); споделя (*нещо с някого*): **~it někomu své tajemství** доверя на някого тайната си; **se vším se matce ~ila** тя сподели всѝчко с майка си, разказа всѝчко на майка си 2. (*komu*) доверя се (*на някого*)

svěř|ovat, -uji/разг. -uju несв. 1. (*koho, co komu, čemu*) поверявам (*някого, нещо на някого, на нещо*) 2. (*komu co; koho čím*) възлѐгам,

поверявам (нещо на някого); натоварвам (някого с нещо)

svěř|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. **1.** (коти с čím) и **svěř|ovat** (коти со) доверявам (нещо на някого); споделям (нещо с някого)

2. (коти) доверявам се (на някого)

svěs|ít, -ím св. (со) наведà, склоня, отпусна (криле и под.): **pták ~il křídla** птицата отпусна крилè; **~it ocas** подвия опашка; **~it uši** кльомна, отпусна ушй (за куче и под.): **~it ruce** отпусна, скръстя ръце; **~it hlavu** сведà, отпусна глава; обезсърча се, отчая се; загубя смелост

svěs|ít se, третол. -í se св. рядко отпусне се, падне надолу, кльомне (за криле, глава и под.)

svěst, svedu св. **1.** (koho, со odkud, kam) сваля, смъкна (някого, нещо отнякъде надолу) без превозно средство или инструмент; доведà, отведà, заведà (някого, нещо) отгоре долу: **~ stádo z hor** смъкна, доведà стадо от планина

2. (со odkud, kam) отведà, отбия, отклоня (нещо отнякъде); заведà, съберà (нещо някъде): **~ vodu z luk, do rybníka** отбия вода от ливади, отведà вода в рибарник **3.** в съчет. **~ řeč na něco jiného** прен. отклоня, насоча, превърля разговор към друга тема **4.** (koho, со z čeho, od čeho) отклоня, отбия (някого, нещо от нещо): **~ ze správné cesty** отклоня от правилния, от правия път; **~ na scesti** прен. отклоня от правия път, доведà до безизходица

5. (koho k čemu) подмамя, подтикна (някого към нещо, обикн. лошо): **nechal se ~ od kamarádů** остави се да му повлияят, да го подмамят другарите му; **~ někoho ke krádeži** подтикна някого към кражба; **~ někoho ke hříchu** вкарам някого в грях **6.** (koho – вин.) прелъстя, съблазня, изкуша (някого): **svedl mu dceru** (той) прелъсти, съблазни дъщеря му **7.** (koho čím) измамя, излъжа, заблудя, подведà (някого с нещо, някак): **dal se ~ předstíranou pokorou** остави се да бъде заблуден, подведен от привидното покорство

8. (со na koho, na со) стоваря, струпам, превърля (вина и под. върху някого): **hoši na mně všechno svedou** момчетата ще стоварят всичко върху мèn **9.** и неск. (со) разг. ще мòга/мòга, съумя/умя да направя (нещо), да се справя (с нещо): **to by svedl každý** това ще го може/го може всеки, това ще го може/може да го направи всеки; **to nesvedu** няма да се справя с това **10.** и неск. обикн. отриц. **nesvedu** (со s kým, proti komu) (не) мòга да/няма да мòга да постигна (нещо с някого);

(не) мòга да/няма да мòга да уредя, да направя (нещо с някого): **po dobrém s ním nic nesvedeš** с добро при него не можеш/няма нищо да постигнеш **11.** в съчет. **~ boj** книж. изнесà битка, сражение **12.** (koho – вин.; s kým) съберà, срещна (някого с някого): **náhoda mě s ním svedla** случайността ме срещна с него

svěšen|ý, -á, -é навèден, свèден, склонен, кльомнал: **jít se ~ou hlavou** вървя с навèдена, с кльомнала глава и прен.

svěš|ovat, -uji/разг. -uju неск. (со) навèждам, склãням, отпускам (глава, рамене и под.)

svěš|ovat se, третол. -uje se неск. рядко отпуска се, пада надолу, кльомва (за криле и под.)

svět, -a м. **1.** свят: **cesta kolem ~a** пътуване около света, околосветско пътешествие; **teorie o původu ~a** теория за произхода на света; **stvoření ~a** сътворението на света; **mistrovství ~a** светòвно първенство; **sedm divů ~a** седемте чудеса на света; **mapa ~a** карта на света, **svět** **svět** веднъж живеем, веднъж се живее; **přivést dítě na ~** родя дете; **přijít na ~, spatřit světlo ~a a)** родя се (за човек) **б)** появи се на бял свят; види бял свят (за предмет); **sejít ze ~a a)** умрà (за човек) **б)** изчезне; напусне този свят (за предмет); **sprovodit ze ~a a)** убия, очистя; изпратя, изпровòда на оня свят (за човек) **б)** унищожа, заличà (за предмет); **shladit ze ~a** изкореня; унищожа; изравни със земята; заличà от лицето на земята; **loučit se se ~em** умйрам; берà душа; разделям се, сбогүвам се със света; **je to tak, co ~ ~em stojí** така е тò, откак свят светүва, открай време; **je to kus ~a** далече е, дотам има доста път; **šel by na konec ~a, (na) kraj ~a** той ще отиде и на края на света, и накрай света; **neví (nic) o ~ě a)** нищо от света не достига до него/до нея; не знае каквò стàва по света **б)** лежи в не-свят, пьян(а) е до безсъзнание; **celý ~ se se mnou točí** върти ми се главата; вие ми се свят; **(hledaná věc) je na ~ě** (търсеният предмет) се намèри; **udělat díru do ~a a)** направя нещо неочаквано, необичайно **б)** пробия в нещо, постигна успех в нещо; **za nic na ~ě, za živý ~ (by to neudělala)** за нищо на света (тя няма да направи това); **~ se nezboří (i když...)** няма да се свърши светът (ако и да...; дори и да...); **to nestojí ~** това не е скъпо, не струва милиони; **to ~ neviděl!** разг. експр. остар. гдè се е чуло и видяло! такòва нещò никой не гò е чувал, не гò е виждал! **~e, zboř se! ~e, div se!** чүдо невидяно! има да се чудиш! **ty můj/můj ty ~e!** бoже мой! глèдай ти! **pro živý ~!** за бoга!

světlice, -e *ж. воен.* осветителна, светлинна ракета

světlík, -u *м. 1.* вентилационна шахта; шахта в сграда (за осветление и проветряване) **2.** *стропт.* капандюра **3.** *мор.* светлинен люк **4.** *бот.* ефразия, очанка (Euphrasia)

světlo, -a *ср. 1.* светлина: **denní ~o** дnevна светлина; *остар.* видело; **sluneční ~o** слънчева светлина; **vstávat za ~a** ставам след изгрева на слънцето; **vrátit se ještě za ~a** върна се преди залез слънце; върна се, прибера се по светло; **~o a stín** *прен.* светлата и тъмната страна на нещо; **vnést do duše, do života trochu ~a** *прен.* внеса малко светлина в душата, в живота; **~o mých očí** *книж.* радост за очите ми; **rychlost ~a** *физ.* скорост на светлината; **hledět do světa** **vidět** **v jiném ~e** виждам нещо в друга, в нова, в превратна светлина; **vyjít na ~o boží a** покажа се, изляза на бял свят **б)** излезе наяве (за нещо скрито, тайно); **ukázat něco, někoho v pravém ~e, v plném ~e** покажа нещо, някого в истинската му светлина, в пълния му блясък, изцяло; **stavět něco do příznivého ~a** описвам, представям нещо в благоприятна светлина; **spatřit ~o světa** раждам се; **to vrhá na věc špatné ~o** това хвърля сянка, петно върху цялата работа; **vidět v růžovém ~e** виждам в розова светлина **2.** осветление: **pracovat při umělem ~e** работа на изкуствено осветление; **udělej ~o!** *разг.* светни! запали осветлението! **3.** лампа, фенер: **pouliční ~a** улични лампи, улични фенери; **rozsvítit ~o** запала лампа; **zhasnout ~o** загася лампа **4.** *само мн.* svět[la], -el *техн.* фърове, светлини (на превозно средство): **dálková ~a** дълги светлини; **potkávací, tlumící/tlumená ~a** къси светлини; **brzdová ~a** стопове; **směrová ~a** мигачи, пътепоказатели; **ztlumit ~a** намаля, превключва фърове, светлини **5.** *разг.* ток, електричество: **poplatky za ~o a plyn** такси за ток и газ **6.** светлина, яснота: **vnést do záhady trochu ~a** внеса малко светлина, яснота в загадка **7.** *обикн. мн.* svět[la], -el *лов. очі (на дивеч)* **8.** *в съчет. ve ~e (сeho) предлог с род. книж.* в светлината (на нещо), от гледна точка (на нещо): **vidět události ve ~e nových faktů** виждам събития в светлината на новите факти

světlobarevn[ý], -á, -é светъл на цвят; който е в светли тонове

světloměr, -u *м. физ. остар.* светломър, фотометър

světlomet, -u *м.* прожектор: ~ **automobilu** фър

на автомобил; **divadelní ~** театрален прожектор; ~ **majáku** прожектор на фър

světlo miln[ý], -á, -é *в съчет.:* ~é **rostliny** светлолюбиви растения

světlo noš, -e *м.* **1.** факлоносец **2.** *книж.* просветител; разпространител на нови идеи

světlost, -i *ж.* **1.** светлост, ясност, яркост: **stupeň ~i** степен на яркост **2.** *спец. техн. стропт.* просвет; светъл диаметър; калибър; яркост (на отвори, на кухи предмети и под.): ~ **trub** светъл диаметър на тръби; ~ **díry** светъл отвор; ~ **cev anat.** лумен, вътрешен диаметър на кръвоносни съдове

světlotisk, -u *м. полигр.* хелиография

světlotiskov[ý], -á, -é *полигр.* хелиографски

světlovlásk[a], -y *ж.* блондинка; светлокоса, русокоса жена

světlovlas[ý], -á, -é светлокос, русокос

světlušk[a], -y *ж. зоол.* светулка (Lampyris)

svět[ly], -á, -é **1.** светъл: ~é **vlasý** светла, руса коса; ~é **pivo** светла бира **2.** светъл, ясен, сияен: ~é **a stinné stránky něčeho** *прен.* светли и тъмни страни на нещо **3.** *книж.* светъл, радостен, щастлив: ~é **okamžiky jeho života** светли мигове в неговия живот; ~é **perspektivy** *публ.* светли перспективи **4.** *книж.* светъл, благороден, възвишен: ~á **památka zesnulého** светла памет на покойник

světlice, -e *ж.* **1.** (голяма) стая в селска къща **2.** *воен.* помещение в казарма: ~e **dozorčího** помещение на дежурен; караулна; караулно помещение

světličk[a], -y *ж. умал.* стаичка

světoběžník, -a *м.* **1.** пътешественик, скитник по света **2.** *експр.* скитник, бродяга

světobol, -u *м. книж.* сплин, меланхолия, мйрова скръб: **mít ~** обхванат съм от мйрова скръб; **propadnout ~u** обземе ме меланхолия, мйрова скръб

světoboln[ý], -á, -é *книж.* меланхоличен, скръбен, песимистичен: ~á **literatura** литература на мйровата скръб

světoborn[ý], -á, -é **1.** *остар.* потресающ, разтърсващ света **2.** *днес обикн. експр.* изключителен, забележителен, знаменит, сензационен, епохален: **to není nic ~ého** *ирон.* не виждам нищо изключително в това

světoděj[n]ý], -á, -é *книж. публ.* световноисторически, епохален, изключителен: ~ý **objev** откритие със световноисторическо значение; епохално откритие

světónázorov[ý], -á, -é мирогледен; който се отнася към мироглед

světobčan, -a *м.* **1.** космополит **2.** *експр.* гърж-

данин на светà: **přivítat nového ~a** привѣтствам новородѣното, нòвия г̀ражданин на светà

světoobčansk|ý, -á, -é космополитен, космополитичен, космополитски

světoobčanství|í, -í *ср.* космополитизъм

světově *нар.* светòвноизвестно, изключително

světovlád|a, -y *ж.* светòвно господство, светòвно владичество

světovládce, -e *м.* владѣтел, господàр, властелин на светà

světovládnl|ý, -á, -é *книж.* който владѣе светà или се стреми към това: **~é plány** империалистически плàнове; плàнове за светòвно господство

světovost, -i *ж.* светòвно значѣние

světov|ý, -á, -é **1.** светòвен: **~á hospodářská krize** светòвна икономическа криза; **první, druhá ~á válka** П̀рва, В̀тора светòвна война; **~ý rekord** светòвен рекорд; **~é strany** посòки на светà; **~ý názor** мироглѣд, светоглѣд; **~ý formát (novin)** голѣм формàт (на вѣстник); **~ý čas** *астр.* меридиàнно, астрономическо врѣме; врѣме по Гринуич **2.** светòвноизвестен: **člověk ~ého formátu** човѣк от светòвен мащàб; светòвноизвестен човѣк; **ve ~ém měřítku** в светòвен мащàб; **~é jazyky** езичи със светòвно значѣние; светòвни езичи; официàлни езичи на ООН; **to je ~á ostuda!** *прен. експр.* голѣм с̀рам!

světoznám|ý, -á, -é светòвноизвестен; проч̀т, известен по целия свят

svetr, -u *м.* **1.** пулòвер; гòрна плѣтена дрѣха с р̀к̀ави **2.** *по-рядко* плѣтена жилѣтка, бл̀уза; пулòвер без р̀к̀ави

svetříc|ek, -ku *м. експр.* **1.** пулòвер **2.** *умал.* пулòверче, плѣтена жилѣтчица, плѣтена бл̀узка

svetřík, -u, svetýr|ek, -ku *м. умал. експр.* пулòверче, плѣтена жилѣтчица, плѣтена бл̀узка

světsky *нар.* з̀емно; свѣтски, *остар.* м̀ирски

světsk|ý, -á, -é **1.** з̀емен, пр̀еходен, т̀ленен: **~á marnost** з̀емна суетà **2.** свѣтски, *остар.* м̀ирски: **~é skladby** свѣтски, н̀ерелигизни композици; **zápas moci církevní a ~é** борба между ц̀р̀ковната и свѣтската в̀ласт

světýlko *вж.* **světélko**

svetýrek *вж.* **svetřík**

svévol|e, -e *ж.* **1.** самовл̀астие, произвòл: **pan-ská zpuinnost a ~e** господàрска надм̀енност и произвòл **2.** своевòлие, безотгòвòрност, разп̀уснатост, необузданост: **ze ~e ničít** унищòжавам поради безотгòвòрност, поради своевòлие

svévolně *нар.* **1.** самовл̀астно **2.** своевòлно,

безотгòвòрно: **jednat ~** пост̀пвам безотгòвòрно, своевòлничà

svévolnost, -i *ж.* **1.** самовл̀астие, произвòл **2.** своевòлие, безотгòвòрност

svévolnl|ý, -á, -é **1.** самовл̀астен, произвòлен **2.** безотгòвòрен, своевòлен; разп̀уснат, необуздан, б̀уен

svézt, svezu *св.* **1.** (*koho, co kam, odkud*) см̀кна, свàля (*някого, нецò няк̀де, отняк̀де*) с превòзно с̀редство; докàрам, закàрам, превòзя (*някого, нецò отняк̀де*) надòлу, дòлу: **~ kufry zdvíží do přizemí** см̀кна, свàля, докàрам, закàрам, превòзя к̀уфари до пàрте-ра с асансьòр **2.** (*koho, co*) докàрам, закàрам (*някого, нецò*); повòзя (*някого, нецò*): **kus cesty mě svezl autem** ч̀аст от п̀тя (тòй) ме вози с колà; ч̀аст от п̀тя проп̀т̀увах, изм̀инах с н̀еговата колà; **já šel pěšky, ale kufr mi svezli** àз тр̀гнах пешà, но к̀уфара ми го докàраха **3.** (*co; co kam, odkud*) приборà, с̀берà, натр̀упам (*нецò няк̀де, отняк̀де*) с превòзно с̀редство: **~ řepu na hromady** докàрам и стр̀упам цвеклò на к̀упчини **4.** (*co odkud; po kam, po čem*) пл̀ззна (*погл̀ед и под.*) надòлу **5.** (*co na koho, nač*) *остар. експр.* прехв̀рля, хв̀рля, стовàря, стр̀упам (*вина и под. в̀рху някого, в̀рху нецò*)

svézt se, svezu se *св.* **1.** (*s kým; -*) повòзя се зàедно (*с някого*); изм̀ина, проп̀т̀увам п̀т зàедно (*с някого*) с превòзно с̀редство: **svezte se se mnou autem** п̀т̀увайте зàедно с м̀ен с колàта; елàте да п̀т̀уваме зàедно с колàта; **svezl jsem se zadarmo** п̀т̀увах, стигнах дот̀ук безплàтно; докàраха ме б̀ез пар̀ **2.** (*s kým; -*) *разг. експр.* в̀рв̀я (*с някого*); изм̀ина, проп̀т̀увам п̀т зàедно (*с някого*) п̀еш или с превòзно с̀редство: **svezu se s vami k tramvaji** ще в̀рв̀я с вàс, ще в̀рв̀им зàедно до трамв̀я; **pojd'te, svezeme se** х̀айде да в̀рв̀им зàедно, в еднà посòдка сме **3.** (*s kým; při čem*) *разг.* присл̀амча се, прис̀един̀я се (*к̀м някого*); участв̀увам зàедно (*с някого в нецò*): **přítom se svezе hodně lidí** товà ще се отнàса за м̀ного хòра, в т̀зи р̀абота ще б̀дàт зам̀есени м̀ного хòра **4.** (*odkud; kam; po čem*) см̀кна се (*отняк̀де*) надòлу; подх̀л̀зна се (*отняк̀де, по нецò, в̀рху нецò*) надòлу: **svezla se na kolena** (т̀я) се см̀кна, пàдна на колен̀; **šátek se jí svezl s ramen** к̀рпата се пл̀ззна от рамен̀те й; **noha se mu svezla po blátě** крак̀т му се пл̀ззна, подх̀л̀зна се в калтà **5.** *третол.* **sveze se** (*na koho, na co*) *експр.* прехв̀рли се, стр̀упа се, стовàри се (*в̀рху някого, в̀рху нецò*) (*за вина и под.*): **vše se svezlo na mne**

svinstv|o, -a *ср. разг. експр. грубо* **1.** кòчина, свинщина; мръсотия, безпорядък **2.** безобразие, безсрамие, свинщина, свинство, подлост, мръсотия: **to je ale od tebe ~o!** от тво̀я страна̀ това̀ е безобразие! **3.** боклук, гадост (*предмет с лошо качество*): **tištěná, malovaná ~a** напечатани, нарисувани гнусотии, гадости; порнографски печатни, рисувани издания

svinut|í, -í *ср. сней.* свивка

svírání|í, -í *ср.* **1.** спазма/спазъм, стягане, при-свиване **2.** сней. стискане

svír|at, -ám *несв.* **1.** (со) стискам/стисвам, свивам, склочвам (*нещо*): **~at rty** стискам у̀стни; **to víno ~á** виното̀ има̀ тръпчив, кисел в̀кус; **~á mi to srdce** *прен.* сърцето̀ ми се свива от това̀ **2.** (со, ко̀хо) стискам, обгръщам (*нещо, някого*): **~at hlavu do dlaní** притискам глава̀ между дланите; **~at někoho v náručí** стискам някого в прегръдките си; обгръщам някого **3.** (со) рядко обкръжавам, обграждам (*нещо*) **4.** *третол.* **-á** (*ко̀хо – вин.*) (*нещо*) обхваща, обзема (*някого*); (*някой*) е обхванат, обзет (*от нещо*): **~ala ho bolest** той се присвиваше от болка **5.** (*со до чего, нас*) *книж.* затварям, ограничавам (*нещо в нещо*): **přímky ~ají pravý úhel** *геом.* правите линии затварят, образуват прав ъ̀гъл

svír|at se, третол. *безл.* **-á se** *несв.* **1.** свива се, склочва се, затваря се: **prsty se mu ~aly v pěst** пръстите му се свиваха в юмрук **2.** свива се, стяга се, присвива се: **srdce se mi ~á** сърцето̀ ми се свива и *прен.*: **~á se mi hrdlo** гърлото̀ ми е стегнато, свито

svíravě *нар.* **1.** свиващо, стягащо (*за лекарства и под.*) **2.** тръпчиво (*за вкус*) **3.** мъчително, тягостно (*за усещане, чувство и под.*)

svírav|ý, -á, -é **1.** свиващ, стягащ (*за лекарство и под.*) **2.** тръпчив (*за вкус*) **3.** тягостен, мъчителен; притискащ, гнетящ

svís, -u *м. спорт.* вис

svíse *нар.* **1.** отпуснато, увиснало **2.** отвесно, перпендикулярно

svíslic|e, -e *ж.* **1.** *геом.* отвесна линия; вертикал(а) **2.** *строит.* стòйка

svísl|ý, -á, -é **1.** отпуснат, увиснал: **~á ramena** паднали рамене **2.** отвесен, перпендикулярен: **~á přímka** *геом.* отвесна линия; вертикал(а)

svíst, svístot, -u *м.* **1.** свистене, просъскване, изсъскване **2.** (пронизително) свирване

sviš|ť, -tě *м. зоол.* мармòт (Marmota)

sviš|ťet, -ím *несв.* **1.** *третол.* **-í** свисти, издава свистене: **hoblík ~í** рендето̀ свисти **2.** *експр.* нòся се, летя: **po ulici ~í auta** по улицата се нòсят коли

sviš|ťivě *нар.* свистящо, съскащо; със свистене, със съскане

sviš|ťiv|ý, -á, -é свистящ, съскащ

sviš|ťov|ý, -á, -é, sviš|ť|í, -í, -í мармòтов; който е от ко̀жа на мармòт

svít, -u *м.* **1.** *книж.* светлина; *прен.* бля̀сък, сияние **2.** *рядко прен.* зор̀а, разсъмване **3.** *рядко книж.* лъч, пробля̀сък: **~ naděje** лъч на надежда

svíta *вж. suita*

svítání|í, -í *ср.* **1.** разсъмване, съмване, зор̀а, зазоряване: **za ~í** в зор̀и, на зазоряване **2.** *прен.* начало на нещо; зазоряване, разсъмване

svít|at, -ám *несв.* **1.** *обикн. безл.* **-á** съмва (се), разсъмва (се), зазорява (се): **~á nový den** *рядко* настъпва, настава нов ден; **~á nám naděje** *прен. книж.* пробля̀сва надежда, появява се надежда за нас **2.** *обикн. третол. безл.* **-á** (*ко̀ти*) пробля̀сва, просветва (*на някого*); (*някой*) запòчва да разбира нещо: **cosí mi ~á** нещо ми пробля̀сва, нещо ми хр̀умва; **už mi ~á** вече ми просветва; запòчвам да разбирам; *разг.* загръвам нещо

svít|ek, -ku *м.* **1.** свитък, рулò; рòлка: **~ek pergamentu** свитък пергамент; пергаментов свитък; **~ek filmu** филмова рòлка; **~ek papíru** рулò хартия **2.** *текст.* чилè, гранче, рулò

svít|ek, -ku *м. готв.* омлèt, палачинка (*за супа*): **polévka se ~kem** бульон консомè, супа с палачинка

svítid|lo, -a *ср.* осветително т̀яло; осветител; лампа: **stolní ~o** настòлна лампа; **stropní ~o** плафония̀ра; **operační ~o** операциòнен осветител; **návěstní ~o** сигна̀лен фенèр

svítil|n|a, -y *ж.* лампа, фенèр: **pouliční ~y** у̀лични фенèри, лампи; **automobilové ~y** автомобилни ф̀арове; **kapesní ~a** джòбно фенèрче

svítiplyn, -u *м.* (светилен) г̀аз

svítiplynov|ý, -á, -é г̀азов

svít|ít, -ím *несв.* **1.** *третол.* **-í** свèти, изл̀чва свèтлò

è с̀амо тòй/т̀я на тòя свят; г̀аджета – с лоп̀ата да ги ринеш; х̀ич не мè е èня за нèго/нèя (*от ко̀гото/ко̀ято с̀ам получил/а отказ*) **2.** осветявам (си), свèтя си: **~í celou noc** лампата му/й свèти, горí по цяла нòщ; **~it si na cestu baterkou** осветявам си п̀тя, свèтя си по п̀тя

мòже да се напр̀ави; н̀яма каквò да се пр̀ави **3.** и **svít|ít se** блестя̀, пробля̀свам, свèтя, сияя: **v dálce ~ila hladina rybníka** в далечин̀ата пробля̀сваше повърхност̀та на èзерото; **v domku (se) všechno ~ilo čistotou** в к̀щцата вс̀ичко блестèше, свèтеше от чистот̀а

svítivě нар. 1. свѣтешо 2. блестящо; ярко; със светлина, със свѣтене, с блясък

svítivost, -i ж. 1. яркост; бляскавост: **hvězdy rozličné ~i** звезди с различна яркост 2. физ. сила на светлината

svítiv|ý, -á, -é 1. свѣтеш: **~é ručičky hodinek** свѣтешци, фосфоресциращи стрелки на часовник 2. блестящ, бляскав, пробляскаващ, ясен, сияещ

svít|nout, -nu св. 1. обикн. безл. -**ne** съмне (се), разсъмне (се), зазорї (се): **až ~ne nový den** когато настѣпи, настѣне, дѳйде новият ден; **konečně nám ~la naděje** прен. най-сѣтне за нас се появи надежда, проблясна надежда 2. трепол. безл. -**ne** (кому) проблѣсне, просвѣтне, стѣне ясно (на някого); (някой) започне да разбира, разг. загрѣе нещо: **~lo mu v hlavě** той загрѣя, разбрѣ; стѣна му ясно

svízел I, -e м. и ж. 1. трѣдност, мъчнотїя, неприятност: **s tím budou ~e** ще си ѳмаме неприятности, трѣдности с това

svízел II, -e м. бот. ѳньовче (Galium)

svízelně нар. трѣдно, мъчно

svízelnost, -i ж. трѣдност, затруднителност

svízeln|ý, -á, -é трѣден, затруднителен, тежък

svížně нар. пѣргаво, чеврѣсто, лѳвко, гѣвкаво

svížnost, -i ж. пѣргавина, гѣвкавост, лѳвкост

svížn|ý, -á, -é 1. гѣвкав, еластичен 2. пѣргав, подвижен, чеврѣст, лѳвък: **~á chůze** лѳка, чеврѣста походка; **~ý humor** прен. жив хумор

svlač|ec, -ce м. бот. повѣтица (Convolvulus)

svlak, -u м. техн. 1. шпрѳса, шпрѳсна; нѣпрѣчна дѣска; лѣтва за закрепване, за свѣрзване на няколко дѣски 2. грѣйдер

svlaž|it, zvlaž|it, -ím св. (со, кохо) навлажня, намокря, орося, освежа (нещо, някого): **děšť ~il zem** дъждѣт оросї, навлажни земята; **~it si rty** разквѣса си ѳстните; **~it se ve studené lázni** освежа се със студѣна бѣня

svléci, разг. svléct, svlíct, svleču/книж. svleku; svlék|nout, разг. svlík|nout, -nu св. 1. (со; со кому, s/z кохо, s/z ѳeho) съблекѣ, свалѣ (нещо от някого, от нещо): **~ kutnu** прен. хвѣрля рѣсото, престѣна да бѣда свещѣник или монах♦

svléct, svlíct, svleču/книж. svleku; svlék|nout, разг. svlík|nout, -nu св. 1. (со; со кому, s/z кохо, s/z ѳeho) съблекѣ (някого, нещо): **~ někoho do naha a)** съблекѣ някого изцѣло, до гѳло б) прен. оберѣ някого до шѳшка; взѣма и ризата от гѣрбѣ на някого 3. (со s/z ѳeho, s/z кохо) рядко смѣкна, свалѣ, снѣма (нещо от нещо, от някого): **~ pouta** смѣкна окѳви; ~

prsten s prstu свалѣ прѣстен от прѣст; **~ kůru z proutku** обѣля, свалѣ корѣ на прѣчка; **had svlékl kůži** змията смѣкна, смѣни кѳжата си; **~ peřinu** свалѣ, смѣнѣ калѣф на пѣхена завївка

4. (со se/ze себе) експр. избѣва се, освободѣ се (от нещо); смѣкна (нещо от себе си): **rychle se sebe svlékla venkovanku** (тѣ) скѳро се освободї от всїчките си провинциѣлни чертї

5. (кохо, со) остар. смѣкна, свалѣ (някого, нещо) с влѣчене; свлекѣ, довлѣкѣ (някого, нещо) дѳлу

svléci se, разг. svléct se, svlíct se, svleču se/книж. svleku se; svlék|nout se, разг. svlík|nout se, -nu se св. (-; s/z ѳeho) смѣкна (си), свалѣ (си), смѣнѣ (си), хвѣрля (си) кѳжата (за влѣчуги)

svlék|at, разг. svlík|at, -ám несл. 1. (со; со кому, s/z кохо, s/z ѳeho) съблїчам, свѣлям (нещо от някого, от нещо): **~at boty** рядко събѳвам обѳвки 2. (кохо, со) съблїчам (някого, нещо): **~at do naha** съблїчам изцѣло, до гѳло 3. (со s/z ѳeho, s/z кохо) смѣквам, свѣлям, снѣмам (нещо от нещо, от някого): **~at prsteny z prstů** смѣквам, свѣлям прѣстени от прѣстите; **~at korálky ze řňůry** изнїзвам мънїста от врѣв; **~at peřiny** смѣквам, свѣлям калѣфи на пѣхени завївки; смѣням спѣлно бельѳ 4. (со se/ze себе) експр. избѣвам се, освобождавам се (от нещо); смѣквам (нещо от себе си): **po-malu ~á ze sebe venkovský ráz** освобождава се постѣпенно от провинциѣлните си чертї

5. (кохо, со) рядко остар. влїчам, смѣквам (някого, нещо) отгѳре дѳлу

svlék|at se, -ám se несл. смѣквам (си), свѣлям (си), смѣням (си), съблїчам (си), хвѣрлям кѳжата (за влѣчуги)

svlíkat, svlíknout, svlíknout se вж. svlékat, svléci, svléci se

svobod|a, -y ж. 1. свобода; правѣ: **osobní ~a** свобода на личностѣта; **ústavní ~y** конституциѳни правѣ, свободи; **tvůrčí ~a** творѣческа свобода; **občanské ~y** юрид. граждѣнски правѣ; **~a myšlení** свобода на мїсленето; **~a slova, tisku** свобода на слѳвото, на печѣтата; **~a shromažďovací** свобода на събрѣнията; **~a vyznání** свобода на (веро)изповѣданията; **~a svědomí** свобода на съвестѣта 2. свобода; политїческа независимост, самостоятелност: **padl za ~u národa** той пѣдна за свободѣта на нарѳда 3. свобода (противопол. затвѳр): **od-něť ~y** юрид. лишѣване от свобода; **propustit na ~u** пѣсна на свобода, освободѣ от затвѳр 4. свобода, ергѣнство, момїнство: **poslední den ~y před svatbou** последен ден на свобода преди свѣтба 5. свобода, свободно дѣржѣние:

přál dosti ~y dcerám той разрешаваше голяма свобода на дъщерите си

svobodárn|a, -y ж. 1. (заводско) общежитие (обикн. за несемейни) 2. (ергенска) гарсоньера; стая в (заводско) общежитие: **vyměnila ~u za větší byt** тя замени стаята си, гарсоньерата си в общежитието за по-голямо жилище

svobodně нар. 1. свободно: ~ **jednat** постъпвам, действам свободно, като свободен човек 2. свободно, независимо, суверенно: ~ **spravovaný stát** суверенна държава 3. свободно, неограничено: ~ **obchodovat** търгувам свободно, без ограничения 4. рядко ергенски

svobodnic|e, -e ж. 1. воен. жена ефрейтор 2. свободна, неомъжена жена

svobodník, -a м. 1. воен. ефрейтор 2. истор. свободен селянин 3. остар. ерген

svobodn|ý, -á, -é, именна форма svoboden, svobodna, svobodno 1. свободен: ~ **é volby** свободни избори; **fakulta ~ých umění** философски факултет (по т.нар. седем свободни, благородни изкуства или *artes liberales*); ~ **ý zednář** масон, франкмасон 2. свободен, независим, суверенен: ~ **é státy** свободни, независими държави 3. свободен, неограничен: ~ **é povolání** юрид. свободна професия 4. истор. свободен (противопол. роб, крепостен): ~ **ý sedlák** свободен селянин 5. освободен, излязъл от затвор 6. свободен, неженен/неомъжена: **je ~á** (тя) не е омъжена; ~ **á matka** свободна майка; **jméno za ~a** име преди брака 7. в *титлите* ~ **ý pán, ~á paní** барон, баронеса 8. освободен; който е със свободни възгледи, със свободно държание: ~ **á láska** свободна любов

svobodomilovn|ý, svobodumilovn|ý, -á, -é свобододлюбив

svobodomyslně нар. свободомислещо, либерално

svobodomyslnost, -i ж. свободомислие, либералност, либерализъм

svobodomysln|ý, -á, -é свободомислещ, либерален

svobodumilovný *вж.* **svobodomilovný**

svod, -u м. 1. отвъждане (на *електричество, вода* и под.): ~ **elektřiny do země** отвъждане на *електричество* в земята, заземяване 2. *книж.* свод, кодекс (от *текстове, документи* и под.) 3. обикн. мн. **svod|y, -ů** съблазни, изкушения: **podléhat ~ům** поддавам се на изкушения, на съблазни 4. *електр.* отвод, вход: **anténní ~** антѐнен вхѐд

svodič, -e м. спец. разрядник: **anténní ~** антѐнен разрядник; **jiskrový ~** искров разрядник

svodn|ý, -á, -é 1. свѐден (за *текст, ръкопис* и под.) 2. отвѐждащ, отвѐден, отвѐднителен: ~ **ý drát** отвѐждащ кабел; заземител; ~ **ý příkop** общ отвѐднителен канал

svoje I, II, svoji I, II *вж.* **svě I, II, svá I, II, III, sví I, II**

svol|at, -ám св. 1. (*koho – вин.; koho kam*) извикам, повикам, свикам (*много хора някъде*); събера (*много хора някъде*) чрез *викане* 2. (*koho – вин.*) свикам (*много хора*) на конгрес, заседание и под. 3. (*co*) свикам (*конгрес, заседание* и под.) 4. (*co; co na koho, na co*) рядко призова (*гняв* и под. *върху някого*)

svolávac|í, -í, -í който служи за повикване, за извикване, за призоваване: ~ **í rozkaz** воен. повиквателна (заповед)

svoláv|at, -ám нескв. 1. (*koho – вин.; koho kam*) извиквам, повиквам, свикавам (*много хора някъде*); събирам (*много хора някъде*) чрез *викане* 2. (*koho – вин.*) свикам (*много хора*) на конгрес, заседание и под. 3. (*co*) свикавам (*конгрес, заседание* и под.) 4. (*co; co na koho, na co*) призовавам (*гняв* и под. *върху някого*): ~ **at pomstu na něčí hlavu** призовавам отмъщение върху (главата на) някого

svolavatel, -e м. организатор (на *заседание, конгрес* и под.)

svolen|í, -í ср. съгласие, разрешение, позволение: **dát ~í k něčemu** дам съгласие, разрешение за нещо; **provést něco se ~ím, bez ~í** извърша нещо с разрешение, без разрешение

svol|ít, -ím св. (*komu k čemu*) дам съгласие (на *някого за нещо*); разреша, позволя (*нещо на някого*); съглася се (*с някого за нещо*); приема (*нещо*): ~ **ít dceři k sňatku** дам съгласие, позволя на дъщеря си да се омъжи

svoln|ý, -á, -é (-; k čemu; s čím) съгласен (*с нещо*): **být ~ý se vším/ke všemu** съгласен съм с всичко

svoloč, -e ж. *пейор.* свѐлоч

svol|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (*komu k čemu*) давам съгласие (на *някого за нещо*); разрешавам, позволявам (*нещо на някого*); съгласявам се (*с някого за нещо*); приемам (*нещо*)

svor, -u м. 1. *техн.* скѐба, стяга 2. *прен.* прегръдка, обятия 3. *геол.* слюдена шиста

svork|a, -y ж. 1. *умал. техн. мед.* скѐба, скѐбка, стяга, аграф, щипка 2. *електр.* клѐма 3. *кляммер* (за *листове*) 4. *полигр.* коректорски скѐби 5. *муз.* аколѐда

svorně нар. задръжно, стѐворно, в съгласие

svorník, -u м. 1. *техн.* щѐнга; болт; скѐба 2. *електр.* клѐч на дѐга; щифт 3. *архитект.* клѐчов кѐмък; клѐч; срѐден блѐк

svornost, -i ж. 1. съгласие, сговор 2. единомислие, единодушие
svorn|ý, -á, -é 1. задръжен, дружен, сговорен 2. единен, единодушен, единомислещ
svoz, -u м. прибиране (на реколта и под.); издъзване, додъзване, докарване (на реколта и под.) до определено място
svoz|ít, -ím св. (со кат) рядко докарвам, додъзя и струпам (много неща някъде): **~it kamení na hromady** докарвам и струпам камъни на купчини
svrab, -u м. 1. мед. краста, шуга 2. рядко разг. **свръбване** ♦ **жбе**
 нищета и мизерия
svrask|ý, -á, -é набръчкан, сбръчкан, съсъхрен
svrask|nout (se), третол. -ne (se) набръчка се, сбръчка се, съсъхри (се): **ovoce v teple ~ne** на топло плодовѣте се сбръчкват
svraště|lý, -á, -é сбърчен, сбръчкан, набръчкан
svraště|t (se), третол. -í (se), 3. мн. -ějí (se)/-í (se) св. сбърчи (се), сгръчи (се), набръчка (се)
svrašt|ít, -ím св. (со) сбърча, набръчкам (нещо): **~it obočí** свѣя, сбърча вежди
svrašt|ít se, третол. -í se св. сбърчи се, набръчка се, сгръчи се
svrašt|ovat, -uji/разг. -uju неск. (со) сбръчквам, набръчквам, сбърчвам (нещо): **~ovat obočí** свѣявам, сбръчквам вежди
svrašt|ovat se, третол. -uje se неск. сбърчва се, сбръчква се, сгръчва се, набръчква се
svrb|ět, третол. -í неск. (коho – вин.) 1. разг. сърби (някого): **celé tělo ho ~ělo** сърбѣше го **цѣло** ♦ **жбе**
 ѝскам да набѣя някого б) сърби ме ръката, ще полѣча парѣ; **~í ho jazyk** сърби го езикът; **neškrab, co tě ne~í** не се чешѣ там, където не те сърби 2. рядко експр. дразни, ядѣсва, измѣчва (някого): **přezdívka ho ~ěla** прѣкорът го дразнеше
svrbiv|ý, -á, -é разг. сърбящ
svrh|nout, -nu св. 1. (коho, со) хвърля, пусна (някого, нещо) долу: **~nout pumy na město** хвърля, пусна бомби над град, върху град 2. (со; со odkud) книж. отхвърля (нещо): **~nout porobu** отхвърля робство; **~nout se sebe podezření** отхвърля от себе си подозрѣние 3. (коho, со; коho odkud) смѣкна, сваля (някого, нещо от власт, обществено положение и под.): **byl svržen z funkce** бѣше свалѣн, освободѣн от поста си; **~nout krále (z trůnu)** детронѣрам крал 4. (со на коho) хвърля, струпам (вина и под. върху някого): **~nout odpovědnost na někoho** (пре)хвърля отговорността върху някого

svrh|ovat, -uji/разг. -uju неск. 1. (со, коho) хвърлям, пускам (нещо, някого) долу 2. (со; со odkud) книж. отхвърлям (робство, власт и под.) 3. (коho, со; коho odkud) смѣквам, свалям (някого, нещо от власт, обществено положение и под.) 4. (со на коho) хвърлям, струпам (вина и под. върху някого)
svrchník, -u м. пардесѣю; мѣжко горно демисезонно палтѣ
svrchníkov|ý, -á, -é в съчет. ~á látka плат за пардесѣю
svrchovaně нар. книж. 1. суверѣнно, независимо 2. безусловно; в най-висша стѣпен
svrchovanost, -i ж. книж. 1. суверенитѣт, независимост: **státní ~** държавен суверенитѣт, държавна независимост 2. перфектност, съвършенство
svrchovan|ý, -á, -é книж. 1. суверѣнен, независим: **~ý pán** абсолютен, неограничѣн господар 2. най-висш; краен; безусловно: **je ~ý čas** крайно време е; **ve ~é míře/~ou měrou** в най-висша стѣпен 3. рядко съвършен, перфектен
svršk|ovat разг. свѣя ♦ **свѣя**
hledět ~ na někoho, na něco глѣдам някого, нещо/на някого, на нещо отвисѣко, високомерно, с презрѣние 2. в съчет. **mít ~ (na коho)** ѝмам зѣб (на някого); ядѣсан съм (на някого); ѝмам нещо (срѣщу някого) 3. остар. горѣ, пѣ-горѣ (обикн. в писмен текст): **jak bylo ~ uvedeno, řečeno** както бѣше посѣчено, казано пѣ-горѣ; **~ jmenovaný** горепосѣченият
svrš|ek I, -ka м. картоигр. момчѣ, валѣ
svrš|ek II, -ku м. 1. горна част, горен край на нещо: **železniční ~ek ж.п.** горна част на ж.п. линия (релси, траверси) 2. кожар. горна част, горнище на обувка; сая 3. мн. **svršk|y, -ů** горни дрѣхи 4. мн. **svršk|y, -ů** юрид. движимо имѣщество
svrškov(n)|e|e, -e ж. кожар. юфт; лицева кожа: **nebarvená ~e** натурален юфт
svůd|e|e, -e м. прельстѣтел, изкусѣтел, съблазнѣтел: **~e lidu** изкусѣтел, съблазнѣтел на народа
svůdcovsk|ý, -á, -é прельстѣтелен, изкусѣтелен, съблазнѣтелен
svůdkyn|ě, -ě ж. прельстѣтелка, изкусѣтелка, съблазнѣтелка
svůdně нар. примамливо, привлекателно; съблазнѣтелно, прельстѣтелно
svůdnic|e, -e ж. 1. прельстѣтелка, съблазнѣтелка 2. свѣдница
svůdnick|ý, -á, -é 1. прельстѣтелен, прельстѣтелски, съблазнѣтелен, съблазнѣтелски 2. свѣднически

svůdník, -a *м.* 1. прелъстител, съблазнител, женкар 2. сводник
svůdnost, -i *жс.* привлекателност, примамливост; съблазнителност, прелъстителност
svůdn|ý, -á, -é примамлив, привлекателен, прелъстителен, съблазнителен
svůj *I м., svá/svoje I ж., své/svoje I ср. местоим.* **svůj** *кѣјѣмѣ*
před svým (vlastním) prahem всеки да се грижи само за себе си; всеки да си гледа своята работа; **to nemá ze své hlavy** не (си) го е измислил той сам; той не може сам да се сѣти за това, някой му го е подсказал; **otevřel mu své srdce** той разкри пред него сърцето си; **vidět něco na své vlastní oči** виждам нещо със собствени си очи; **pocítit něco na své (vlastní) kůži** изпитам нещо на свой, на собствения си гръб; **bát se o svou kůži** страхувам се за кожата си; **není ve své kůži** не е на себе си; не се побира в кожата си; **přišel po svých (nohou)** той пристигна, дойдѣ пеш; **vzít něco do svých rukou** хвана, взѣма, поѣма нещо в свои ръце, в ръцѣте си; заловя се сам с нещо; **mít svou hlavu** упорит, твърдоглав, своенравен съм; **brát něco za své** приѣма нещо като своя грижа, като своя отговорност; **být vždy svůj** винаги съм особен, своенравен, оригинален; **dělat něco na svou pěst, o své vůli, o své újmě** правя, върша нещо на своя отговорност 2. *в съчет.* **ještě nejsou svoji?** не са ли склѣчили още брак? не са ли още жѣнени? 3. свой, свѣят, си, обичайния(т) си; **pil své plzeňské** той пиеше своята обичайна пилзенска бѣра 4. свободен, независим, самостоятелен; **být svým pánem** сам съм си господар; господар съм на себе си 5. свой, негов, си, съответен, определен, подходящ; **vrať to na své místo** слѣжи го/това на мястото му; **to je člověk na svém místě** той е човек на място; той си тежи на мястото; **všechno má svůj čas** всяко нещо с времето си; за всяко нещо си има време; **všechno má své meze** всяко нещо, всѣчко си има граници; **na svou dobu** за времето си; **svého času** някога, на времето; **má svých 80 kila** има (си) (ги) като нищо осемдесетте кила
svůj II, svého м., svoje/svá III, své/разг. svojí жс. обикн. в съчет. ten svůj съпруг, мъж; **ta svá** съпруга, женѣ: **řekni to tomu svému** кажи го на мъжа си
swing, -u *м.* 1. муз. суинг (течение в джаза) 2. суинг (вид танц)
sýc, -e *м.* зоол. мѣлка гѣрска сова (Aegolius)
syceň|í, -í *ср. техн.* насыщане: **magnetické ~í** магнитно насыщане

syčáck|ý, -á, -é *разг. експр.* безобразен, хулигански, гѣмѣнски, хъшлѣшки
syčáctv|í, -í *ср. разг. експр.* безобразие, хулиганщина, хулиганство; хулиганска, гѣмѣнска постѣпка
syčák, -a *м.* *експр. разг.* негодник, негодяй; хулиган, гѣмѣн, хъшлѣк: **ty ~u!** негодник такъв!
syčárn|a, -y *жс. разг. експр.* безобразие, безѣчие; хулиганщина: **provést ~u** безобразства, хулиганствам; **to je samá ~a** това е пълно безобразие
sýček, разг. sejček, -ka *м.* 1. зоол. кукумявка (Athene) 2. *експр.* черноглѣдец, песимист, прокобник, прокобѣсник
sýčet, -ím *несв.* 1. *третол.* -í сѣска, свистѣ (за животни; за пара и под.) 2. сѣскам; говоря, процѣждам през зѣби (от яд, злоба и под.)
syčiv|ý, -á, -é сѣскаш, свистящ
sýčk|ovat, разг. sejčk|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со) експр.* прокобѣвам (нещо); предричам, вещаѣ (нещо лошо): **pořád jen ~uje** все разправя какви страхотии има да станат
syfili|s, syfili|da [-lí-], -dy *жс. мед.* сифилис
syfilitick|ý [-lity-], -á, -é сифилитичен: **~ý člověk** сифилитик
syfilitik [-ty-], -a *м.* сифилитик
sychravě *нар.* влажно и студѣно
sychravo I, -a *ср.* влажно и студѣно време
sychravo II *нар. предикативно в съчет.* **venku je ~** навън е влажно и студѣно
sychrav|ý, -á, -é влажен и студѣн (за климат)
syk|at, -ám *несв.* 1. сѣскам, свистѣя; издавам ъстри, пронизителни, сѣскащи звѣци: **~at zimou** зънзѣкам от стѣд 2. (со) рядко процѣждам, просѣскам (нещо) през зѣби
sykav|a, -y *жс. език.* сѣскав, шипящ съгласен; сибилант: **~a ostrá** сѣскав съгласен; **~a tupá** шушкав съгласен
sykav|ý, -á, -é сѣскав, шипящ: **~á hláska** *език.* сибилант
syk|nout, -nu *св.* 1. просѣскам, изсѣскам; издам ъстър, пронизителен, сѣскав звук: **~l smíchem** той се засмѣ пронизително 2. (со) рядко процѣдя, просѣскам (нещо) през зѣби
sýkor|a, sýkork|a, -y *жс. зоол.* синигер (Papus)
sykot, -u *м.* сѣскане, свистѣне
sylab|us, -u *м. книж.* резюмѣ, сбѣто съдържѣние: **~us přednášky** резюмѣ на лекция
symbióz|a, -y *жс.* 1. биол. симбиѣза 2. *книж.* симбиѣза, съжѣтелство
symbol, -u *м.* 1. сѣмвол, знак: **srdce ~ lásky** сърцето – сѣмвол на любовта 2. *спец.* сѣмвол (в математика и под.) 3. герб, знак, сѣмвол
symbolicky *нар.* символично, символически

symbolický [-ý, -á, -é] символічен, символічески, символен: **~á logika** символна логика
symbolik|a, -у ж. символіка, символізація
symbolist|a, -у м. *изк.* символіст
symbolistický [-ty-], -á, -é *изк.* символістичен
symboliz|ovat, -uji/*разг.* -uju *несв. (со)* символізувам (*нещо*)
symbolizm|us, **symbolism|us** [-zm-], -u м. **1.** символіка, символізація **2.** *изк.* символізм
symetrál|a, -у ж. *геом.* ос на симетрия; симетрала
symetricky *нар.* симетрично, симетрически; съразмерно, хармонично
symetrický [-ý, -á, -é] симетричен, симетрически; съразмерен, хармоничен
symetričnost, -i ж. симетричност, симетрия, съразмерност
symetri|e, -e ж. симетрия
symfonický [-ny-], -á, -é симфоничен, симфонически: **~ý orchestr** симфоничен оркестър; **~á báseň** симфонична поема
symfonie [-ny-], -e ж. **1.** муз. симфония **2.** *прен.* симфония, хармония, съзвучие: **~e barev** симфония от цветовете
symfonik [-ny-], -a м. композитор на симфонии; симфонист, симфоник
sympaticky [-ty-] *нар.* симпатично; бъдещо симпатия; приятно
sympatický [-ty-], -á, -é **1.** симпатичен; който буди симпатия, вдъхва симпатия **2.** *в съчет.* **~é nervstvo anat.** симпатична нервна система
sympatije [-ty-], -e ж. симпатия; положително отношение; наклонност към нещо
sympatiz|ovat [-ty-], -uji/*разг.* -uju *несв. (s kým, s čím)* симпатизирам (*на някого, на нещо*); проявявам симпатия (*към някого, към нещо*)
sympozí|on, **sympozí|um**, -a ср. симпозиум
symptom, -u м. **1.** мед. симптом: **~у nemocí** симптоми на болест **2.** *книж.* признак, показател: **~у strachu** признаци на страх
symptomatický [-ty-], -á, -é **1.** мед. симптоматичен, симптоматически: **~é léčení** симптоматично лечение **2.** *книж.* симптоматичен, знаменателен, показателен
syn, -a м. **1.** син: **vlastní** ~ роден, собствен син; **adoptovaný**, **adoptivní** ~ осиновен син; **Syn boží rel.** син Божий; **psí** ~ *руг.* кучи син **2.** *книж.* син, дете, рожба: **~ své doby** син, дете, рожба на своето време
synč|ek, -ka м. умал. *експр.* **1.** синче **2.** *като обръщение* **~ku!** *експр.* сине мой! дете моё! чедо моё! синко!
synáč|ek, -ka м. умал. *експр.* **1.** синче **2.** *като обръщение* **~ku!** синко мой! детенце моё!

synagog|a [-go-/gó-], -у ж. синагога
synátor, -a м. *остар. разг. днес експр.* син: **má povedeného ~a** синът му/й е голям хитрец, много е пещен
syndikát [-dy-], -u м. синдикат
syndikát|ní [-dy-], -í, -í синдикатен, синдикален
syndrom, -u м. мед. синдром
syn|ek, -ka м. **1.** умал. синче, син **2.** (сёлски) момък **3.** *като обръщение* **~ku!** *експр.* синко! чедо! момчето ми!
synekdoch|a, -у ж. *лит. език.* синекдоча
synchronicky [-ny-] *нар. спец.* синхронно, синхронично, синхронически, едновременно
synchronický [-ny-], -á, -é **1.** синхронен, синхроничен, синхронически, едновременен **2.** *в съчет.* **~á mluvnice** *език.* синхронна граматика
synchroni|e [-ny-], -e ж. синхрония, едновременност *и език.*
synchronizac|e [-ny-], -e ж. **1.** синхронизация, синхронизиране *и техн. електр.*
synchronizač|ní [-ny-], -í, -í синхронизиращ, синхронизационен
synchronizátor [-ny-], -u м. *техн. електр.* синхронизатор
synchroniz|ovat [-ny-], -uji/*разг.* -uju *несв. и св. (со) техн. електр.* синхронизирам (*нещо*)
synchronně *нар.* синхронно, синхронически, синхронично
synchron|í, -í, -í **1.** *електр.* синхронен: **~í motor** синхронен двигател **2.** *език.* синхронен: **~í jazykověda** синхронно езиковедство
synchrontron, -u м. *физ.* синхротрон
synkop|a, -у ж. *муз. език.* синкоп(а)
synkopovan|ý, -á, -é синкопиран: **~ý rytmus** *муз.* синкопиран ритъм; **~á slabika** *език.* синкопирана сричка
synod, -u м. *църк.* **1.** църковно събрание (*при евангелистите*) **2.** *в съчет.* **Svatý** ~ Светия синод (*при православните*)
synod|a [-no-/nó-], -у ж. *църк.* католически църковен събор на епископи
synonymicky *нар. език.* синонимично, синонимно
synonymický [-ý, -á, -é] *език.* синонимичен, синонимен: **~ý slovník** синонимен речник
synonymičnost, -i ж. *език.* синонимичност, синонимност
synonymi|e, -e ж. *език.* синонимия
synonymik|a, -у ж. *език.* синонимика, синонимия
synonymit|a, -у ж. *език.* синонимия, синонимност
synonymně *нар. език.* синонимно
synonym|í, -í, -í *език.* синонимен

synonymnost, -i ж. език. синонимност
synonym|um, -a ср. език. синоним
synov|ec, -ce м. плѣменник
synovsky нар. като син, синовно
synovsk|ý, -á, -é синовен
syntagma, -tu ср. език. синтагма
syntagmatic|ý [-tu-], -á, -é език. синтагматичен
syntakticky [-tu-] нар. език. синтактично, синтактически
syntaktick|ý [-tu-], -á, -é език. синтактичен, синтактически: ~á závislost синтактична зависимост
syntax, -e ж. език. синтаксис
synteticky [-tu-] нар. синтетично, синтетически
syntetick|ý [-tu-], -á, -é 1. език. синтетичен (противопол. аналитичен): ~é tvary синтетични форми: ~é jazyky синтетични езици 2. хим. техн. синтетичен; получен чрез синтез: ~ý kaučuk синтетичен каучук
syntetik [-tu-], -a м. синтетик: chemik ~ химик-синтетик
syntetiz|ovat [-tu-], -uji/разг. -uju неск. (со) синтезирам (нещо); правя синтез(а) на нещо
syntéz|a, -u ж. 1. синтез, синтеза 2. хим. техн. синтез
sýp, -u м. минно комин, наклонен отвор (в галерия)
sypan|í, -í ср. 1. зърно, храна за (домашни) птици: dát slepicím ~í насыпя зърна на кокошки 2. вещество за посипване, за поръсване на сладкйши (пудра захар, бадеми, орехи и под.)
sypan|ý, -á, -é 1. посипан, поръсен: knedlíky ~é tvarohem кнедли(ки), посипани, поръсени с извара 2. строит. насыпен: ~á hráz насып, насыпна дига, насыпен бент
syplat, -u/-ám неск. 1. (со кат, коту, щети) сипвам, насыпвам (нещо сипкаво някъде, на някого, на нещо): ~at zrní slepicím сипвам зърно им ♦ ~at někomu písek, prach do očí хвърлям на някого прах в очите 2. (со щит) посипвам (нещо с нещо): ~at chodník pískem посипвам тротоар с пясък 3. третол. -e (со) разг. експр. носи, дава (нещо) като печалба: kolik to ~e? какъв ще ми е кърът, каква ще ми е печалбата от това? letos obilí hodně ~e тази година реколтата от зърно е добра 4. (со; со коту) експр. сипя, лѣя, бълвам, изригвам (нещо върху някого): ~at ze sebe slova сипя, бълвам дүми; дрънкам непрекъснато; ~al jednu otázku za druhou той сипеше, бълваше въпросите един след друг; učitel ~al žákům přetky учителят шибаше на учениците двойки

(сипещи) ♦ ~a (vše) zůstaviti, lěya, bълвам непрекъснато (стихове) 5. (koho – vin.) разг. експр. гоня, пѣдя, изгонвам, изпѣждам, натървам (някого): ~ odtud! изчезвай! махай се! ~te domů! марш вкъщи!
syplat se, -u se/-ám se неск. 1. третол. -e se/-á se сипе се, изсипва се (за сняг и под.): z roztrženého pytle se ~al cement от скъсания чувал се изсипваше цимент 2. третол. -e se/-á se рони се; раздробява се: sklo se ~alo стъклото се сипеше; omítka se ~e мазилката се рони; povlaky se už ~ou спалните калѣфи, торби вече се разнищват 3. третол. -e se/-á se експр. сипе се, лѣе се: otázky se na něho jen ~aly въпросите просто се сипеха върху него един след друг 4. (na koho) експр. напáдам, атакувам (някого); нахвърлям се (върху някого): ~ali se na něho jako kavky нахвърлиха се върху него като лешояди на мърша 5. u syplat, syplat si to разг. експр. бягам, изчезвам, омигам се, изпарявам се: ~ odtud! изчезвай! омигай се! изпарявай се! чупката! ~te se hned domů! марш веднага вкъщи!
syplek, -ku м. вътрешна калѣфка на пухена завивка или възглавница
sýpk|a, -y ж. хамбар, житница, зърнохранилище
sypkost, -i ж. сипкавост, рѣхкавост, ронливост, прѣхкавост
sypkovin|a, -y ж. текст. ангина (плат за калѣфки)
sypk|ý, -á, -é сипкав, рѣхкав, ронлив, прѣхкав: ~á půda рѣхкава почва
sýr, разг. sejr, -a м. хран. сирене: ementálský ~ ементал, швейцарско сирене; eidamský ~ холандско сирене; plišňový ~ сирене рѣкфор; ~~tvary~~ ~ ~~жир~~ ♦ ~~byjako~~ ~ ~~жир~~ бял(а) съм като сирене (незагорял от слънце)
sýrárn|a, -y м. мандра за сирене, сиренарна
sýrař, -e м. сиренар, мандраджия, производител или търговец на сирене
sýrařsk|ý, -á, -é сиренарски, мандраджийски
sýrařstv|í, -í ср. сиренарство, мандраджийство
syreč|ek, -ku м. 1. вид сирене (от извара) във форма на питки (обикн. като мезе за бира) 2. остар. твърда, отлежала извара с остра миризма
sýrovat|ět, третол. -í, 3. мн. -ějí/-í неск. превръща се в сирене
sýrovátk|a, -y ж. суроватка
syrově нар. 1. сурово 2. влажно, мокро
syrovin|a, -y ж. влага: od řeky stoupala ~a откъм реката идваше влага
sýrovin|a, -y ж. хим. казеин

развѧля (нещо): **rez ~á zbraň** рѧждѧта разѧжда оръжието **3. третол. -á** (koho, co) мѧчи, терзѧе, ядѧ, трѧви, гризѧ (някого, нецо): **~á ji závist** ядѧ я, мѧчи я завист; **~á ho špatné svědomí** гризѧ го, мѧчи го гѧзната, нечистата съвест; **zármutek ~á život** скръбтѧ трѧви живота **sžír[at se, -ám se** несл. (čít) терзѧ се, мѧча се, трѧвя се (от нецо): **~at se touhou** изгѧрям от копнѧж; **~at se závistí** изгѧрям от завист **sžíravě** нар. **1.** разѧждащо **2.** мѧчително **3.** язвѧтелно, хапливо **sžíravost, -i** ж. **1.** разѧждане **2.** терзѧние, мѧчѧние

sžírav|ý, -á, -é **1.** разѧждащ (за вещество) **2.** мѧчителен, терзѧещ, изгѧрящ (за болка, чувство и под.) **3.** язвѧтелен, хаплив: **~á kritika** язвѧтелна критика; **~á ironie** хаплива ирония **sžít se, sžiji se/разг. sžiju se** св. (s kým, s čím) свѧкна да живѧе (с някого, с нецо): **kolektiv se sžil** колективѧт се срабѧти **sžít|ý, -á, -é** (s kým, s čím) който се е сживѧл, свѧкнал е, слял се е с някого, с нецо **sžív[at se, -ám se** несл. (s kým, s čím) свѧквам да живѧе (с някого, с нецо); сживѧвам се (с някого, с нецо)

Š

š, Š **1.** чешкият съгласен звук [š] и буквата š, която го обозначава **2.** [eš] и eš нескл. ср. название на съгласния звук [š] и на буквата š: **vyslovit š** произнесѧ š; **napsat malé š, velké Š** напиша мѧлко š, глѧвно Š

šábes, -u м. църк. сабѧт (сѧбота като почивен ден у евреите)

šablon|a, -y ж. **1.** шаблѧн, шѧмпа: **pracovat podle ~y** работѧ по шаблѧн; **malířské ~y** бояджийски шаблѧни **2. прен.** шаблѧн, маниѧрност: **román podle konvenční ~y** шаблѧнно написан роман

šablonovitě нар. шаблѧнно: **nelze to řešit ~** товѧ не мѧже да се решѧва шаблѧнно, по шаблѧнен нѧчин; **~ romantická póza** шаблѧнно романтична пѧза

šablonovit|ý, -á, -é шаблѧнен, стереотѧпен: **~é fráze** шаблѧнни фрѧзи; **~á charakteristika** стереотѧпна характеристика

šac|ovat, -uji/разг. -uju несл. (koho, co) разг. пребѧрквам, обискирам (някого, нецо): **~ovat muže, nemají-li zbraň** проверявам мѧжѧте за оръжие; **začal se ~ovat po kapsách** тѧй запѧчна да си пребѧрква джобѧвете

šafář, -e м. истор. иконѧм, управител

šafrán, -u м. **1.** бот. минзухѧр, шафрѧн (Crocus sativus) **2.** ж. (s něčím) jako se ~em грижливѧ пѧзя, пѧстя, икономѧсвам (нещо)

šáh вж. šach

šahat, šáhnout вж. sahat, sáhnout

šach I, šáh, -a м. шах (персийски владетел)

šach II, -u м. **1.** и мн. šach|y, -ů шах, шѧхмѧт: **hrát ~y** играѧ шѧх; **mistrovství v ~u** първенство по шѧх **2. само мн. šach|y, -ů** шах (комлект за игра): **kapesní ~y** джѧбен шѧх **3. са-**

мо ед. шах (ход в играта): **dát ~** дѧм, обявѧ шѧх♦ **dávkou** шѧх

(положѧние на) шѧх

šachist|a, -y м. шахматѧст

šachistick|ý, -á, -é шѧхмѧтен: **~ý kroužek** шѧхмѧтен кръжѧк

šachistk|a, -y ж. шахматѧстка

šach|ovat I, -uji/разг. -uju несл. (koho, co) дѧвам, обявѧвам (на някого) шѧх: **~ující figura** фигура, която дѧва шѧх; **~ovat nepřátelské přístavy** прен. публ. блокирам вражески пристѧница

šach|ovat II, -uji/разг. -uju несл. (co) стрѧут. облицѧвам с дѧрвѧ (нецо): **~ovat stěny** слѧгам лампѧрия по стенѧте

šachovnic|e, -e ж. шѧхмѧтна дѧскѧ: **skládací ~e** сгѧвѧема шѧхмѧтна дѧскѧ; **obratný tah na politické ~i** прен. лѧвѧк ход на политѧческата арѧна

šachov|ý, -á, -é шѧхмѧтен: **~é figurky** шѧхмѧтни фигури; **~á úloha** шѧхмѧтна задѧча; **~á olympiáda** олимпиада по шѧхмѧт, по шѧх

šacht|a, -y ж. **1.** шѧхта, яма: **hloubit ~u** копѧя, изкопѧвам шѧхта; **sestoupit do ~y** спѧсна се в шѧхта **2.** рѧдник, шѧхта, мѧна: **pracovat v ~ě** работѧ в рѧдник, в шѧхта, в мѧна; **střídání směn na ~ách** редѧване на смѧните в рѧдник, в мѧна **3. снец.** шѧхта: **osvětlovací ~a** стрѧут. осветителна шѧхта; **větrací ~a** стрѧут. вентилациѧнна шѧхта; **~a vysoké pece** метал. шѧхта на висѧка, на дѧменна пѧц **4.** мѧсов грѧб, брѧтска мѧгила: **těla padlých, pohřbena v ~ě** телѧ на загинали, погрѧбани в брѧтска мѧгила

експр. нѧмам/ѧмам предстѧва, понѧтие, хабѧр за нецо